

Jeg er imponert over hvor skarpt du som hvit utenforstående har vært i stand til å se og skildre undertrykkelsen i den såkalte «postrasistiske» æraen på 1970-tallet, da alle hvite følte at de svarte hadde oppnådd sin rettmessige plass i samfunnet.
Selv ville jeg ikke ha lært å se hvite som mennesker objektivt, hvis jeg ikke hadde levd så mange år blant en helt annen type hvite i Frankrike. Det er en av de beste tolkningene av den svart-hvite psykologien – spesielt av menneskene i Sørstatene – jeg noensinne har opplevd.»
JAMES BALDWIN

«Amerikanske Billeder kan sammenlignes med H.C. Andersens eventyr. I den forstand at når fortellingen er stor, treffer den på tvers av tid og sted. Bildene dine er jo en tolkning av virkeligheten. Slik så også Andersen på sine eventyr. Du har tatt bilder av en reell virkelighet, men vinklingen og fortellingen om skjebnene har gjort Amerikanske Bilder til en klassiker.»
Kathrine Lilleør, sognepræst, pHd

«Det viktigste ved Jacob Holdts bilder er deres uforferdelighet. Folk skjelver når de møter Amerikanske Bilder. Jeg så Jacob Holdts lysbildefremvisning på et universitet i Washington DC på 1980-tallet, og det gjorde et uutslettelig inntrykk på meg.
Da jeg snakket om å lage en utstilling med Louisiana, tok de med seg boken hans *Amerikanske Bilder* til meg i atelieret mitt i Los Angeles og spurte om jeg kanskje kjente den. Og jeg begynte bare å le, for jeg har flere eksemplarer av den – jeg kjøper noen hver gang jeg ser den, for å ha gaver til venner og bekjente.
Det som slo meg mest da jeg så boka for første gang, var at jeg aldri før hadde sett bilder som jeg følte var så presise i sin gjengivelse av sørstatene jeg stammer fra. Amerikanske bilder bryter den fortryllelsen folk lever under.»
ARTHUR JAFA

«Ikke siden utgivelsen av Jacob Riis' samfunnskritiske bok, *How the Other Half Lives*, har det kommet en så kraftfull skildring av livet i Amerika som i filmen Amerikanske Bilder. Den skapte sensasjon da den ble presentert på filmfestivalen i Cannes.»
The San Francisco Film Festival

Forslag til tekst på omslaget

Jacob Holdt vokste opp bare 24 kilometer fra Ribe, fødebyen til den legendariske sosialreformatoren Jacob Riis. I likhet med Riis – som ankom Amerika nesten nøyaktig et århundre før Holdt – tilbrakte Holdt sine første seks år i USA som vagabond, hvor han haiket gjennom landet og bodde blant samfunnets fattigste.
Likhetene mellom de to strekker seg imidlertid lenger enn deres livsreiser. I likhet med Riis brukte Holdt fotografiet og et direkte, usofistikert språk for å konfrontere de velstående med livet til «den andre halvdelen». Begge insisterer på at de fattiges lidelser ikke er en fjern tragedie, men et felles ansvar.

Men Ghettoen i vore hjerter går lenger. Boken er ikke bare et portrett av Amerikas ghettoer – den er også en selvransakelse. Etter hvert som Holdt mister sin outsiderrolle og blir en del av det amerikanske samfunnet, begynner han også å erkjenne rasismen som kan vokse frem i ham selv.
Selv som fattig vagabond forsto han at hans hvite privilegium ikke ga uskyld, men ansvar.
For Holdt er fotografiene i denne boken derfor ikke bare bilder av en svart underklasse knust av historien. De er symptomer på noe dypere: en sosial sykdom, så urovekkende at de fleste heller ser på lidelsen enn på årsakene til den.
«Med sin rå og uvanlige avsløring av denne sykdommen bærer Ghettoen i våre hjerter et presserende budskap – ikke bare om Amerika, men om rasismen som også lever i våre egne hjerter.»

Jacob Holdt

GHETTOEN I VÅRE HJERTER

Amerikanske Billeder
på nytt

50 års personlig reise
gjennom historien til
de svarte og de hvite

Ghettoen i våre hjerter

Mitt valg av bilder og layout er delvis basert på det originale designet av Per Kofod og Kitte Fennestad til reiseboken min Amerikanske Bilder fra 1977.

I dette nye, oppdaterte designet har jeg ønsket å forene den pedagogiske og politiske aktivistboken med den større kunstfotoboken, der det gis mer plass til fotografiene som siden har blitt utstilt på mange museer.

Designet er valgt og satt av Carl-H. K. Zakrisson, Polytype, i skrifttypene Kaius Pro og Acumin Variable Concept.

Den nye danske teksten ble først redigert av forlegger Søren Møller Christensen med hjelp fra Lone Fatum, men er siden blitt forkortet av meg selv for å passe til bokens layout.

Foreløpig er det uklart hvem som blir bokens endelige forlegger. Jeg vil imidlertid gjerne rette en spesiell og dyptfølt takk til min venn Søren Møller Christensen, som støttet prosjektet fra begynnelsen, på et tidspunkt da ingen andre forleggere ennå trodde på det.

Inntil da © American Pictures Foundation og Jacob Holdt
ISBN 87-??????????
Alle rettigheter forbeholdt.
Plass til forlagets tekst her

Plass til forlagets tekst her

Takk

En bok er sjelden én persons verk, og en foto- og reisebok er i særlig grad et fellesarbeid. I denne boken har jeg valgt å ikke nevne – eller har endret – de fleste virkelige navnene, bortsett fra noen få. Det gjør meg vemodig, for nesten alle bildene – bortsett fra enkelte utforskende gatebilder – er resultatet av menneskers gjestfrihet, samarbeid, tillit og ofte deres senere godkjenning.

Blant de mange menneskene som har hjulpet meg underveis, vil jeg spesielt takke dem som i mine første pengeløse vagabondår ga meg oppmuntring og økonomisk støtte:

Alice Turak (10 dollar), Jack Ray (20 dollar), Susan Kennedy (30 dollar), Cary Ridders (50 dollar) og Allan Tunick (15 filmruller).

En spesiell takk til Eveleen Henry og Marly Sockol for å oppbevare lysbildene mine, og til Tommy Howard for å låne meg sin gamle Buick – med flere tanker bensin – slik at jeg kunne komme meg rundt på de små veiene i North Carolina, der jeg ikke kunne haike.

Takk også til Dick Boggle for at han stilte bilen sin til disposisjon, noe som gjorde det mulig for meg å bringe lysbildefremvisningen tilbake til mange av dem som medvirker i boken, da jeg for første gang vendte tilbake til USA.

For mange års kritikk, dialog og tilbakemeldinger – gjennom hvilke mange av bokens tanker tok form – skylder jeg Tony Harris en spesiell takk. I 30 år var han min partner i rasismeworkshops på hundrevis av amerikanske og europeiske skoler.

Og til slutt en dyp takk til de tusenvis av studentene i workshopene mine, som åpnet hjertene sine og lærte meg langt mer om rasismens dybde og smerten bak den, enn jeg som ung og naiv vagabond opprinnelig kunne se og fotografere.

Samt til de svarte studentene, som – selv om lysbildefremvisningen min ofte var for smertefull for dem å se på i deres overveiende hvite universitetsmiljøer – likevel insisterte på at de hvite måtte «se og forstå vår smerte», og derfor gang på gang inviterte meg tilbake.

Mer følger.

Med vennlig hilsen
Jacob Holdt
Gernersgade 63
1319 København, Danmark
jacob@holdt.us
+45–20324412
www.american-pictures.com

ET LÆREVERK OM UNDERTRYKKELSE

50 år med svart-hvitt undertrykkelse i Amerika, opplevd og fotografert av en reisende i håp om å gi litt innsikt og inspirasjon til frihetssøkende mennesker over hele verden

FØRSTE DEL - SIDE 20:

«Undertrykkelsens røtter» – De grunnleggende og historiske mønstrene bak undertrykkelsen

INTERMEDIUM - SIDE 222:

«Om å forstå røttene til det hvite hatet» – En undersøkelse av det undertrykte barnet bak mennesker i hatgrupper og seriemordere av svarte

ANDEN DEL - SIDE 264:

«Ghettoen i våre sinn» – Innsikt i hvordan vi ønsker å gjøre det gode..... og likevel ender opp med å undertrykke svarte i Amerika og minoriteter i andre land

ETTERORD - SIDE 498:

Fra undertrykkelse til empati: En reise mot helbredelse

EN MULTIMEDIEBOG:

Mange sider inneholder QR-koder til videoer av de transkriberte sangene og intervjuene fra multimedieshowet American Pictures, som boken er basert på. Det finnes også oppdaterte historier som ikke er med i den trykte boken.

Utgangspunkt

Før vi begynner vår reise i forsøket på å forstå og handle mot de mørke kreftene som splitter oss, må vi ikke glemme de opplysende menneskelige credoene som forener oss.

Opprøreren: Det finnes ikke noe sted i verden hvor et stakkars vesen som har blitt lynsjet eller torturert, hvor jeg ikke er blitt myrdet og ydmyket ...
...Aime Cesaire: «Les Armes Miraculeuses»

Vi blir bedt om å elske eller hate dette og det landet og dette og det folket. Men noen av oss føler vår felles menneskelighet for sterkt til å ta et slikt valg.
...Albert Camus

Utenfor spørsmålene om rett og galt ligger det en eng. Der vil jeg møte deg.
....Rumi
Vi må lære å leve sammen som brødre, ellers går vi til grunne sammen som tåper. .....Tilgivelse er ikke en sporadisk handling, det er en konstant holdning.
....Martin Luther King,

Hater synden, elsk synderen.
... Mahatma Gandhi

I Afrika finnes det et begrep som kalles «ubuntu» – den dype følelsen av at vi bare er mennesker gjennom andres menneskelighet; at hvis vi skal oppnå noe i denne verden, vil det i like stor grad skyldes andres arbeid og prestasjoner.
.....Nelson Mandela

Ansvarsfraskrivelse

VIKTIG! Bildene i denne boken portretterer verken svarte og svart kultur eller hvite og hvit kultur, da uforholdsmessig mange er fra den svarte underklassen og den hvite overklassen. De er allegoriske visuelle utsagn som brukes i en lignelse om undertrykkelse. Og dette er ikke en bok om den historiske undertrykkelsen av svarte, men «historien sett i nåtiden», slik jeg opplevde rasismens visuelle uttrykk gjennom 50 år av Amerikas historie. Mønstrene jeg observerte, var i grunnen parallelle med dem jeg så i mitt antirasistiske arbeid med urfolk i Latin-Amerika, palestinere i Stor-Israel, batwa-pygmeer og andre marginaliserte grupper i Afrika og Asia, daliter i Nepal, muslimer/ahmadiyya/kurdere/romfolk i Tyrkia, Irak, Kosovo og Danmark.

All undertrykkelse har ofre, men som regel har folk levd under den så lenge at de individuelt har en tendens til ikke å se på seg selv som ofre, men som sterke og motstandsdyktige mennesker – selv om alle statistikker viser at de som gruppe er ofre og holdes tilbake av usynlige (ikke-fotograferbare) krefter.
I disse «woke»-tider vil noen reagere mot at en hvit utlending prøver å beskrive svarte amerikaneres problemer, men som mine svarte allierte alltid påpekte, er det nettopp vårt ansvar som hvite å legge press på hvite for den rasismen de fleste av oss ikke selv ser og kanskje først forstår når vi får dens visuelle menneskelige ødeleggelser smekket i hodet i pedagogisk form.
Av samme grunn så de svarte på meg i årevis som sitt nyttige redskap på universitetene, fordi «de hvite studentene lytter til deg – og ikke til våre egne talspersoner – selv om vi sier det samme.»

Tidene har forandret seg i det halve århundret jeg har skildret rasismen, først og fremst ved å leve i årevis sammen med dens ultimate tapere – med faren for at mitt syn, der på bunnen av samfunnet, skulle bli forvrengt så mye at jeg (akkurat som rasistene) ikke hadde øye for alle dem som var i stand til å klare seg til tross for undertrykkelsen. Og siden ved å undervise i årevis på universitetene for så mange av de svarte «løvetannbarna» – dvs. nå med den omvendte faren for ikke lenger å være i stand til å se rasismens dypere kostnader for gruppen som helhet. Frem til i dag, hvor jeg på grunn av klimaet har sluttet å fly og derfor har mistet forbindelsen med begge disse motpolene i det svarte samfunnet her fra Danmark. Her blir mitt syn igjen forvrengt av at jeg på CNN og i media utelukkende opplever uovertruffent dyktige svarte TV-programledere og politikere – uten at dette glansbildet blir motsagt – slik amerikanerne selv gjør det gjennom lokale nyhetssendingers endeløse fryktinngytende skildringer av svarte i håndjern.
Denne manglende balansen i mitt eget hode opprettholder jeg imidlertid i dag ved å se og arbeide med nøyaktig de samme mønstrene som gjelder for Europas utsatte minoriteter som følge av den eksploderende rasismen vi herovre utsettes dem for.

Derfor håper jeg at boken min både her og der – akkurat som den gamle «Amerikanske Billeder» – kan brukes i undervisningen, og dermed igjen vise at den ikke handler om svarte og svart kultur, men om mennesker som føler seg undertrykt, utstøtt og ikke-elsket av andre – av alle oss som bærer «ghettoen i våre hjerter». For aldri før i mitt liv har jeg opplevd menneskene så splittet i ghettoer, ekko-kamre eller filterbobler, der uten den nødvendige menneskelige berøringen (spesielt på sosiale medier) kveler vår medfødte empati og evne til å snakke med hverandre – selv innenfor mange familier – og dermed truer med å ødelegge selve demokratiet. Noen mener at dette en dag kan ende i en borgerkrig utløst mot noen innbilte «andre» – akkurat som for hundre år siden i Tulsa-massakren og i skrivende stund i England – sykdomsbilder utløst av «gettoen i våre hjerter».

Ghettoen i våre hjerter handler derfor om alt annet enn svarte, noe min gamle kampkamerat James Baldwin gang på gang gjennomskuet og påpekte, og derfor bruker jeg flere underbyggende sitater fra ham enn fra noen samtidsforfattere.
La oss til slutt i boken diskutere løsninger på problemet med å nå hverandre i våre ghettoer og bobler. Jeg gjør selv et forsøk her hjemme i dialogsenteret Ubuntuhuset, hvorfra jeg startet Amerikanske Bilder i sin tid.

Med vennlig hilsen
Jacob Holdt, Ubuntuhuset, København, Danmark

UBUNTU
«En person er en person i kraft av andre mennesker» – bekreftelsen av ens menneskelighet gjennom anerkjennelse av en «annen» i hans eller hennes unike annerledeshet. Kan vi integrere denne gamle «afrikanske drømmen» – «vi er, fordi du er, og siden du er, er jeg helt sikkert også» – med ideen om «den amerikanske drømmen»?

Link til Ubuntuhuset i København

Forord av Arthur Jafa

Jeg så Jacob Holdts lysbildefremvisning på et universitet i Washington DC på 1980-tallet, og det gjorde et uutslettelig inntrykk på meg. Jeg har flere eksemplarer av boken hans *Amerikanske Bilder* – jeg kjøper ekstra eksemplarer til venner hver gang jeg ser den i en bokhandel. Det som slo meg mest da jeg så boka for første gang, var at jeg aldri før hadde sett bilder som jeg følte var så presise i sin gjengivelse av de sørstatene jeg stammer fra. Jeg vokste opp i Clarksdale, Mississippi, midt i deltaet, som etter Appalachene er den fattigste regionen i Amerika. Men jeg hadde ganske enkelt aldri sett bilder av sørstatene før jeg så Jacob Holdts fotografier, hvis jeg ser bort fra min families fotoalbum – det ville være det eneste som kunne måle seg med det. Jeg tenker her på Jacob Holdts uforfalskede gjengivelse av svarte menneskers liv, av hvordan svarte mennesker levde, deres smerte og sinne. Og så er det bilder av svart kjærlighet og intimitet blant de samme bildene. Det er et berømt bilde som Jacob Holdt tok av en svart mann på toppen av en trapp med en svart kvinne, og de er nakne. Ingen har noen gang tatt et bilde av svart kjærlighet på den måten før.

I en slags opprinnelsesmyte om hvordan Amerikanske Bilder ble til, leste jeg at Jacob Holdt skrev brev hjem om det Amerika han så, og danskerne kunne ikke tro det de hørte, fordi de hadde visse forestillinger om hvordan Amerika skulle være – og først da sendte foreldrene hans ham et kamera, og han begynte å ta bilder. Jacob Holdt tok ikke bilder fordi han prøvde å være kunstner, ikke fordi han prøvde å lage en undersøkelse for en eller annen NGO eller hadde en annen form for agenda. Han prøvde bare å ta bilder av det som var foran ham. Det er i sin essens en ren impuls. Og ikke nok med at han bare tok bilder av det som var foran ham, han vendte seg heller ikke bort fra noe han så. Han sa ikke: Her kan jeg komme med kameraet mitt, men der borte kan jeg ikke.

Det første jeg hadde lyst til å spørre ham om da jeg møtte ham personlig, var: Hvordan får du disse bildene? Ikke hvorfor de har blitt så gode, eller hvordan du har det, men hvorfor folk tillot deg å ta kameraer med inn på soverommene sine og på badene sine eller til Ku Klux Klan-møtene sine? Og han svarte bare at han hadde én filosofi: «Jeg har aldri sagt nei.» Og det var det. Personlig tror jeg ikke at jeg har det som skal til, fordi det innebærer at man utsettes for så stor fare. Men det er den eneste måten å få tak i en viss type bilder på.

Amerikanske Bilder gjør noe som er veldig, veldig kraftfullt og på en måte unikt. Det er nesten som om selve bildenes eksistens får deg til å stille spørsmål ved alt du har sett. Som om de gjør det tydelig at det finnes noen uuttalte regler og bestemmelser. Jeg er fascinert av hvordan de opererer utenfor disse trange grensene for hva kunst skal være, hva en bok skal være. Det er en bok. Det er kunst. Det er et lysbildefremvisning. Du kommer bare i kontakt med ulike gjentakelser av én ting. Alle disse tingene er sanne som en hvit manns visjon av svarte mennesker. Og de er alle en del av helheten. Men jeg synes ikke de trenger noen rettferdiggjøring eller verifisering eller noe i den retningen.

Det er en reell sammenheng mellom Jacob Holdts og Nan Goldins arbeid. De fleste vil mene at Nan Goldins mesterverk er The Ballad of Sexual Dependencies, som også var et lysbildefremvisning. I den siste dokumentarfilmen om Nan Goldin forteller hun hvordan bildeserien endret seg hver gang hun presenterte den, fordi den var et uendelig sett med lysbilder hun alltid gjentok, men alltid i forskjellig rekkefølge. Det var et løst kunstverk. Så hun har en karriere som fotograf, men hennes vedvarende prosjekt er større enn bare å være fotograf. Det er som stillbilder, men bilder som i grunnen må forstås i forhold til hverandre. Selv om det for meg ikke finnes noe som ligner Amerikanske Bilder, ville en av de nærmeste analogiene til Jacob Holdt være Robert Frank, fordi hans største bilder ble tatt på veien. Og Diane Arbus med hennes evne til å se de demente, de undertrykte og den åpenbare gruen i det amerikanske samfunnet, og hvordan vi i det amerikanske samfunnet alle er freaks og et produkt av dette Amerika. Jeg tenker alltid på hennes arbeid nå i forhold til Roger Ballen og hans bilder av hovedsakelig hvite søraf-rikanere, hvor man kan se at det er mye innavl og den slags ting. William Eggleston er den åpenbare motfiguren, fordi det på en måte er det samme terrenget, men med en helt annen tilnærming. Jeg elsker William Egglestons arbeid veldig høyt, og det er tydeligvis et veldig stort verk forstått som politisk fotografi. Men jeg har alltid følt at det er en estetisk mur mellom det han tar bilder av, og selve verket – det er ikke en kritikk, det er bare en del av arbeidet hans. For meg er Amerikanske Bilder som et jazzsett. Det er overalt. Det er som å være på en Miles Davis-konsert, da Miles nådde sin mest autentiske versjon av hva han var. Når man gikk på konsert, var det ikke slik at nå spiller vi «Green Dolphin Street» og så videre. Når de introduserte sangene, forvandlet den ene sangen seg til den neste. Grensene mellom sangene ble utvisket, som om det var en stadig permutasjon. Det er det Amerikanske Bilder er. Bildene nekter å isolere de spesifikke tingene. Det er det som er så utrolig med det. Det er det som er estetisk utfordrende ved dem.

Da jeg var ung og gikk på universitetet, var det en afrikansk filmskaper som kom og viste en film. Etterpå hadde vi en diskusjon med ham, og han sa: «Vet du hva en 'griot' er i Afrika?» Jeg sa at jeg visste hva en 'griot' var, en historieforteller. Så fortalte han meg historien om hvordan griotene oppsto: To brødre var på en lang episk reise, akkurat som i Iliaden eller Odysseen. De dro bort fra landsbyen sin, og de opplevde alle disse eventyrene, og så dro de hjem igjen etter å ha vært på farten i årevis. Og da de kom nærmere og nærmere landsbyen sin, var de utmattede. En av brødrene sa til sin bror: Se, jeg er trøtt nå, jeg vil ta en lur i veikanten, men du må bare fortsette å gå, og når jeg våkner, tar jeg deg igjen. Så sa broren hans: «Ok, greit, jeg fortsetter å gå, og så tar du meg igjen om litt.» Broren la seg ved veikanten og forberedte seg på å dø. Han visste at han ikke hadde nok energi, og han ønsket ikke å sinke broren sin. Han forberedte seg på å dø ved å lukke øynene. På et tidspunkt tenkte broren hans: Han har ikke innhentet meg, så jeg må heller gå tilbake og se til ham. Han så broren sin ligge i veikanten med lukkede øyne. Han forsto straks hva som hadde skjedd, og tok kniven sin, rullet opp buksene og skar av seg sin egen legg. Han lagde et bål og kokte sin egen legg, vekket broren sin og sa: Se, jeg har funnet noe mat, så du kan bli sterk, og så kan vi komme hjem. Broren hans spiste maten, fikk kreftene tilbake, og de fortsatte vandringen. Da de kom hjem sammen, jublet folket, men jubelen ble nesten med en gang til skrik, fordi de så ned på brorens ben og så at det blødde. Den broren som hadde spist sin brors kjøtt, visste med en gang hva som hadde skjedd: Han hadde spist sin brors kjøtt. Han vendte seg mot sin bror og sa: Fra nå av vil jeg synge lovsanger om dine sønner og dine døtre, og mine sønner og døtre vil synge lovsanger om dine sønner og døtre.

Arthur Jafa kontaktet meg en gang med sin drøm om et bilde der han holdt hånden til de to fotografene som hadde inspirert ham mest som kunstner, William Eggleston og Jacob Holdt.

Filmskaperen som fortalte meg denne historien, forklarte at der han kom fra, er griotene svært mektige fordi de bevarer den kulturelle kunnskapen, og når de dør, begraver de dem ikke sammen med alle andre, men legger griotenes lik i hule trær og lar maddiker spise dem. Det er fordi selv om griotene er mektige, så lever de av folkets kjøtt. Han sa: Hvis det er ditt kall å dokumentere disse tingene, å lage bilder, gjengivelser av disse tingene, folks kjærlighet, folks hjertesorg, hvis du er her for å dokumentere folks kamper, følelsesmessige, psykologiske, politiske, fysiske, åndelige, så må du forstå at du er en vampyr. Og det må man akseptere. Du tar bilder av livene deres. Du lever av deres kjøtt. Så det er alt jeg vil si til Jacob, han er en utrolig vampyr. Jeg føler at jeg har lært av Amerikanske Bilder at man ikke skal stille spørsmål ved sin indre griot, sin vampyr, sin zombieimpuls. Man skal utspørre den og forstå den i all sin kompleksitet, men man skal ikke nødvendigvis

Alex Haley hevdet at bestselgeren hans Roots var basert på historien om en afrikansk griot. Her ser vi ham ved en privat visning av Amerikanske Bilder i mitt teater i København i 1977.

føle at det å være griot i grunnen er problematisk.
Det viktigste ved Jacob Holdts bilder er hvor uutslettelige de er. Jeg tror aldri jeg har sett bilder som er mer uforfalskede enn hans. Det er ikke bilder der man bare løper inn i et brennende hus og tar bilder og sier: Hei, det er aldri noen her, for jeg er i det brennende huset. Til tross for bildenes uforsonlige og overraskende karakter er de ganske nyanserte. Og jeg tror at noe som ofte blir oversett, er denne sjeldne kombinasjonen av at noe er uforsonlig og nyansert. Men det er nettopp den uforferdeligheten jeg liker best ved dem, deres evne til å gå rett inn i mørkets hjerte. Jeg tror aldri de trer inn i mørkets hjerte uten å gjengi konteksten det befinner seg i, på en vakker måte.
Jeg tror det gjelder for kunst generelt. Det kan være ting ved bilder man ikke kan vende ryggen til, og som man samtidig opplever som undertrykkende, problematiske og destabiliserende. Men man kan likevel ikke vende seg bort. For meg er det ikke noe man kan flykte fra. For meg er det selve mitt personlige budskap om hva Amerikanske Bilder er – jeg synes de er fantastiske.
Amerikanske bilder rystet folk da de så dem, lenge før de ble en kunstbok. Saken er at Amerika aldri kommer til å oppnå noe som bare minner om seriens potensial. Ikke engang dens likevekt. Glem potensialet. Det blir aldri et samfunn i likevekt før det finnes en grunnleggende sannhet og forsoning. Vi har aldri hatt en sannhet i forsoning i Amerika. Vi har flyktet fra det. Det er et grunnleggende aspekt ved det amerikanske samfunnet å flykte fra disse grunnleggende sannhetene. Så Jacobs bilder forvirrer folk, de bryter den fortryllelsen som folk føler seg trygge ved, fordi den er velkjent. Boken hans er en bok som i bunn og grunn fortryller og vekker deg. Han opererer med hypnose og konfronterer deg med denne tingen som i bunn og grunn vil få deg ut av det på et øyeblikk og vekke deg.
En av de viktige tingene som «Amerikanske bilder» gjør på et grunnleggende nivå, er at de gjør det umulig å opprettholde vrangforestillingene, vrangforestillingsstrukturene. Folk skjelver i lyset av « e amerikanske bilder». Folk blir oppdratt til å si: «Hvorfor skulle det ha noe med meg å gjøre? Det er noe som skjedde for to hundre år siden. Jeg var ikke der. Jeg gjorde det ikke personlig.» Men stort sett har amerikanere – og når jeg sier amerikanere, mener jeg hvite amerikanere – nå virkelig vanskelig for å forstå den slags historisk byrde, akkurat som de har vanskelig for å akseptere alle sine privilegier, alt det de har oppnådd, alle de tingene de tar for gitt, har forutsetninger for å ha påført folkemord på innfødte amerikanere og i mer enn hundre år fullstendig utnyttet afroamerikanere. Men de forstår ikke hvor grunnleggende deres fordeler i samfunnet er basert på disse to fundamentale sfærene. Og ja, det er litt uheldig at en person blir født inn i rollen som den onde, som Darth Vader eller noe i den stilen. Selv når de ikke er dårlige mennesker på det individuelle plan. Det er strukturelt. De skjelver overfor «Amerikanske Bilder».
Selv om disse vrangforestillingene, som vi har som amerikanske borgere, er mye vanskeligere å opprettholde overfor Amerikanske Bilder, har jeg aldri sett på det som et politisk verk. Jeg har bøker som jeg vil kalle politiske. Det er bøker der en person har hatt en veldig spesifikk politisk agenda. Jeg synes ikke at Amerikanske Bilder er snevre ideologiske. De er ikke et marxistisk manifest. De opererer utenfor snevre ideer om ideologi. Det ville være én ting hvis det i boken bare var Jacob Holdt som beveget seg blant svarte mennesker på en bestemt måte, men når han beveger seg blant Klan-medlemmer, blant homofile, alle mulige grupper, så innser man at den er fri for enhver form for snever ideologi. Den er på en eller annen måte ren.
Samtidig elsker jeg det Cornel West sa: Det er ting man ikke kan unngå å vite som svart person i Amerika. Men jeg mener også at det er visse ting man absolutt ikke må vite som hvit person i Amerika, for hvis man vet disse tingene, kan man ikke nyte sitt privilegium. Du kan ikke bruke privilegiet ditt og tilgangen din uten å bli påvirket. Amerikanske bilder peker direkte på begge disse to tingene, både det som svarte amerikanere ikke kan ignorere, fordi det er deres virkelighet, og det som hvite amerikanere må ignorere for å opprettholde status quo.
Jeg diskuterer ikke her om Amerikanske Bilder er de beste i sin sjanger, fordi det ikke finnes noe annet som bare ligner dem. Det er utrolig at Jacob Holdt kunne gjøre det den gangen, da det var svært få ting bildene i det hele tatt kunne sammenlignes med. Men her er vi 50 år senere, og det er fortsatt slik at man nesten ikke kan sammenligne dem med noe. Det betyr at de er noe som i grunnen utfordrer noen svært komplekse og tette strukturer for hva som er tillatt og hva som ikke er det. Selv om du ikke er spesielt interessert i dette temaet, kan du være interessert i det faktum at det ikke finnes noe annet som dem. Det er en veldig, veldig unik posisjon de har.

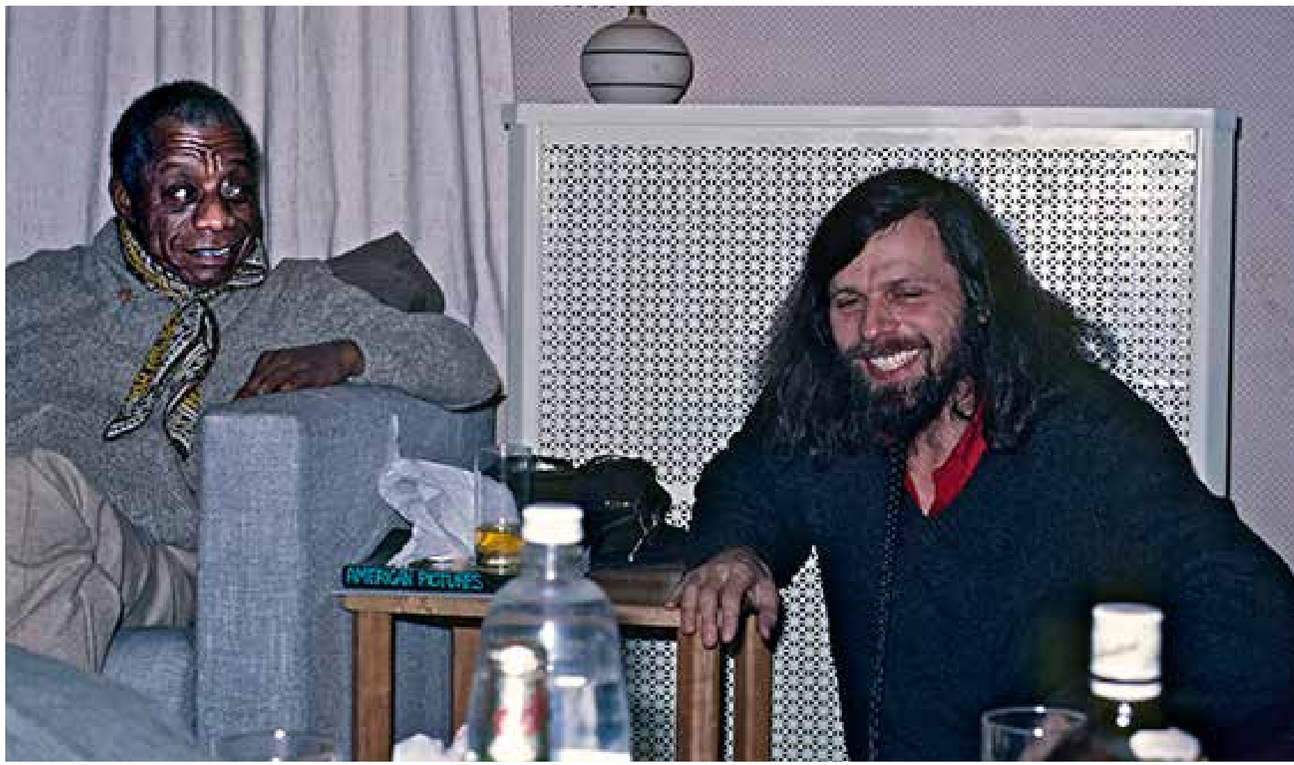
Arthur Jafa, 2023 12- 19

Viktigste støtte: James Baldwin

"The horror is that America changes all the time without ever changing at all."- James Baldwin

«Jeg er imponert over hvor skarpt du som hvit utenforstående har vært i stand til å se og skildre undertrykkelsen i den såkalte ›post-rasistiske‹ æraen på 1970-tallet, da alle hvite følte at svarte hadde inntatt sin rettmessige plass i samfunnet. Jeg ville selv ikke ha lært å se hvite objektivt som mennesker hvis jeg ikke hadde bodd så mange år blant en helt annen type hvite i Frankrike. Det er en av de beste tolkningene av svart-hvit psykologi – spesielt hos folk fra sørstatene – jeg noensinne har sett.»

- James Baldwin uttalte dette til meg og Michael Thelwell, hans medaktivist i borgerrettighetsbevegelsen i Sørstatene og leder for afroamerikanske studier ved University of Massachusetts Amherst, hvor de begge underviste. Thelwell hadde lenge forsøkt å bringe oss sammen både der og under mine forelesninger i Frankrike.

1987 – Snakket med James Baldwin hele natten etter at han så mitt 5-timers show

Forord til min «leksjon i undertrykkelse»

– et eksperiment i omvendt undertrykkelse … av leseren

"The beauty of anti-racism is that you don't have to pretend to be free of racism to be an anti-racist. Anti-racism is the commitment to fight racism wherever you find it, including in yourself. And it's the only way forward." I jeoma Oluo in So You Want to Talk About Race

«Det var den beste av tider, det var den verste av tider, det var visdommens tidsalder, det var dårskapens tidsalder, det var troens epoke, det var vantroens epoke, det var lysets årstid, det var mørkets årstid, det var håpets vår, det var fortvilelsens vinter.»
Charles Dickens A Tale of Two Cities

Disse berømte ordene beskriver godt mine følelser da jeg i 1971 forsøkte å bygge bro mellom to samfunn – mitt danske og mitt nye amerikanske – samt min uønskede nye identitet som «hvit» med en separat parallell i det «svarte» samfunnet.
Håp og lys syntes å omgi alle få år etter borgerrettighetsbevegelsens triumf, som lovet en bedre og rasemessig integrert fremtid. Samtidig lå mørke og fortvilelse over dem som forsøkte å stoppe drapet på millioner av vietnamesere. Omfanget av dette blodbadet gjorde meg – og millioner av unge over hele verden – dypt antiamerikansk, og jeg hadde ingen interesse av å bli i USA da jeg haiket fra Canada mot Latin-Amerika.
Allerede en av de første dagene ble jeg overfalt med pistol av rasende svarte. Samtidig ble jeg invitert til å bo som den eneste hvite i Angela Davis' Che Lumumba Club og ført inn i grupper som Black Panther Party og hvite antikrigsgrupper. I dette blendende skumringen mistet jeg snart orienteringen, mens jeg reiste gjennom et Nord-Amerika som kjempet for å finne sin identitet.
Jeg ble fullstendig forelsket i de unge og deres søken etter sannhet – og dermed i Amerika. Jeg ante ikke den gang at denne kjærligheten ville vare resten av livet mitt. Jeg skrev endeløse dagbøker og brev hjem, og foreldrene mine sendte meg et billig halvformat-kamera: «slik at du kan sende bilder hjem om opplevelsene dine.» Jeg hadde aldri fotografert før, men oppdaget at bilder husket raskere enn ord. Etter nesten seks år vendte jeg hjem med 15 000 bilder.

Kameraet ble min fotografiske dagbok. Da jeg overvant frykten for ghettoområdene – der jeg ble overfalt gang på gang – føltes det som om jeg ble dratt inn i en verden jeg ikke visste eksisterte. I min danske skoletid hadde vi hørt om Martin Luther Kings bevegelse, men det hadde ikke endret vårt bilde av USA som grunnleggende hvitt. Tilsynelatende foretrakk de fleste amerikanere også å se landet slik. Da nesten alle bilister som plukket meg opp var hvite, ble jeg raskt budbringer mellom to helt adskilte og ulike verdener.
I min naivitet så jeg ikke på dette som rasisme. Jeg kunne bare ikke forstå hvordan hvite kunne akseptere at svarte levde under så forferdelige forhold – ofte rett ved siden av dem selv. Enda verre: de «så» det ikke. Eller rettferdiggjorde det, fordi de ikke så på svarte som medmennesker.

De samme hvite ville gjort alt for meg som utlending. Da jeg opplevde dem som anstendige, kjærlige mennesker, betraktet jeg dem ikke som ekte rasister. Jeg brukte sjelden ordet rasisme, som jeg mest forbandt med Ku Klux Klan og borgerrettighetskampen. I stedet snakket jeg om «det amerikanske kastesystemet» og sammenlignet det med Indias kaster. Jeg trodde de bare var uopplyste og lett kunne endres hvis de så virkeligheten. Så jeg tok dem ofte med «across the tracks» til mine svarte venner.
Slik begynte mitt lille opplysningsprosjekt. Jeg samlet bildene mine i små bøker med sitater fra Bibelen og Shakespeare og viste dem til sjåførene og vertene mine. Også av egoistiske grunner: når de ble rørt, ga de meg et par dollar eller en matpakke. Jo mer jeg rørte dem, desto mindre trengte jeg å haike til storbyene to ganger i uken og ligge fire timer i blodbanker for å selge plasmaet mitt for 5 eller 6 dollar – nok til to filmruller. Dette var min eneste inntekt, siden jeg ankom Amerika med bare 40 dollar. Det holdt i seks år takket være amerikanernes utrolige gjestfrihet. Over 400 hjem ga meg husly og mat mens jeg haiket 178 000 km gjennom 48 stater.

Etter tre år følte jeg at jeg var i gang med et prosjekt for å «utdanne» hvite amerikanere – én om gangen. Vendepunktet kom 8. mars 1974, da jeg så et lysbildefremvisning om gruvearbeidere på Santa Fe College i Florida. Der var bilder, fortelling og musikk – et primitivt multimedieshow, men enormt sterkt. To skjermer, raske skift, nesten filmisk. Jeg så umiddelbart at på den måten kunne jeg formidle mitt eget sjokk over kløften mellom det svarte og det hvite Amerika.

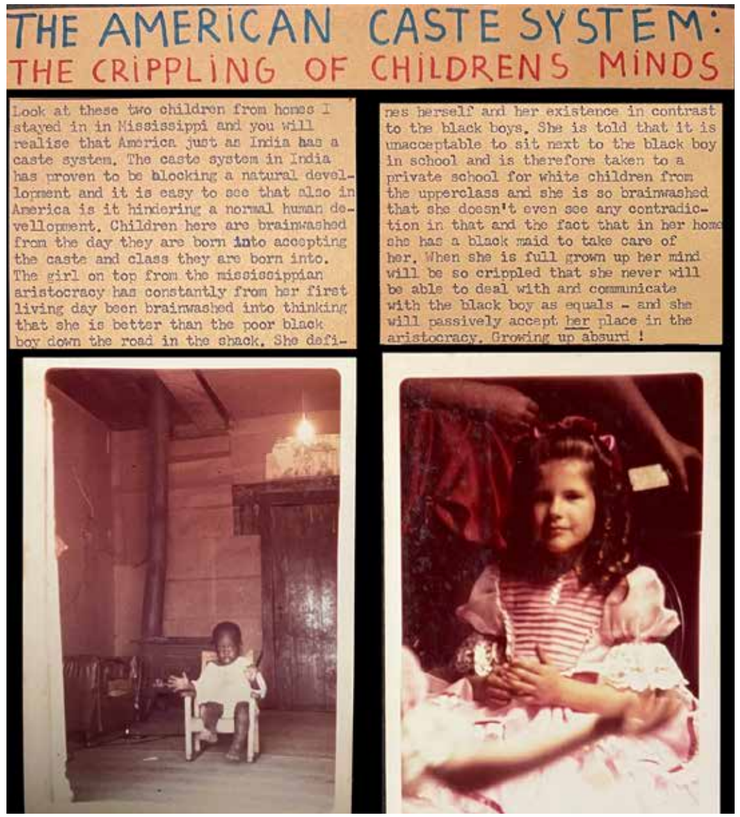
Ofte tok lærere kontakt med meg og inviterte meg til å snakke for elevene sine. Hvor effektivt ville ikke budskapet mitt være hvis jeg kunne omforme de små bildebøkene mine til lysbildefremvisninger for hele klasser om gangen? Jeg må innrømme at jeg ikke i min villeste fantasi hadde forestilt meg at jeg bare få år senere ville ende opp med å presentere lysbildefremvisningen min på amerikanske universiteter for opptil 2 000 studenter om gangen. Så fra den dagen jobbet jeg bevisst mot et lysbildefremvisning.
Det gikk bare ett år før jeg måtte flykte fra Amerika – et år hvor jeg satt fast i et ekteskap i San Francisco. Jeg brukte tiden på å søke penger til bedre utstyr – «hvis jeg bare kunne få en skikkelig Nikon» – men forgjeves, selv når det var svarte i stiftelsene.
Et problem i disse årene – da alle mente at «raseproblemet var løst» og fremgang var uunngåelig – var at mange vellykkede svarte følte ubehag ved bildene mine. De skammet seg over at deres egne fortsatt levde slik, og fryktet at bildene ville forsterke negative stereotyper i hvites bevissthet. Jeg mente derimot at stereotypene allerede var dypt forankret. Det hvite trengte, var ikke beskyttelse mot disse bildene, men informasjon om deres eget ansvar for å tvinge svarte ut i fattigdom og kriminalitet i uforholdsmessig stor grad.

Selv om jeg ikke brukte ordet rasisme, men foretrakk «vår daglige undertrykkende tenkning» (mitt tidlige uttrykk for det som nå kalles systemisk rasisme, fordi det gjorde oss ansvarlige, ikke et abstrakt «system»), følte jeg at fotografiene mine tydelig viste den menneskelige ødeleggelsen som denne tankegangen hadde skapt rundt oss. De mange moralske spørsmålene om hva som skjer med ens egen hvite bevissthet etter å ha tilbrakt år nesten utelukkende i den svarte underklassens ødeleggelse – uten mye kontakt med bedre stilte svarte – vil også bli behandlet i denne boken

For å forstå det bedre følte jeg mot slutten at jeg i prosjektet også måtte se Haiti, Jamaica, Cuba og Brasil med deres annerledes slaveri – for objektivt å kunne skille mellom «svarthet» og «resultatet av undertrykkelse».
I den forstand er vi alle i et kastesamfunn fanger i Platons hule.

1973 – Denmark, SC

1972 – Typisk side om kastesystemet i mine bildebøker

Men det ville blitt et uendelig akademisk prosjekt – langt utenfor rekkevidde for en skoletrøtt vagabond som meg.

Så jeg påstår ikke å være annet enn en «street-wise huleboer», som prøver å gi stemme til de like street-wise menneskene i ghettoen, som alltid sa: «Hei, mann, dette er intet annet enn slaveri.»
Fra et frøperspektiv spør jeg i boka: Kan slike utsagn inneholde noen sannhet i et såkalt fritt samfunn?

Til slutt måtte jeg vende tilbake til Danmark – men først etter at jeg nesten ble drept og levde i frykt for at FBI skulle beslaglegge bildene mine.
Jeg var dypt desillusjonert da jeg flyttet hjem til prestegården i barndomslandsbyen min. Min far, som var prest, lånte meg penger til tre lysbildeprojektorer, og på mindre enn to måneder laget jeg et lysbildefremvisning som jeg kunne vise i hans lokale kirke. I provinsen hadde jeg verken bibliotek eller muligheter for research, og Google var ennå ikke oppfunnet.
Det var som om fem års oppdemmet sosialt sinne strømmet ut av meg. Jeg tenkte at jeg alltid kunne gjøre research senere, når jeg kom tilbake til Amerika med «showet» – et lysbildefremvisning med innspilt musikk.
Men ryktene spredte seg så raskt at det snart ble vist over hele Europa av svarte amerikanske frivillige, ofte med tusenvis i kø. Jeg rakk aldri å faktasjekke det hele, men følte at de svarte godkjente det.
På mindre enn et år ble også boka en bestselger, og vi opprettet et fond som ga overskuddet til kampen mot apartheid i Sør-Afrika. Men allerede en måned etter utgivelsen oppdaget jeg at Sovjetunionen ville bruke boka i sin propaganda mot president Carters menneskerettighetspolitikk. De mente – feilaktig – at bildene viste at menneskerettighetene var like dårlige i USA som i Sovjetunionen.
Siden jeg var en stor beundrer av Carter – den første amerikanske presidenten som ikke styrtet demokratisk valgte regjeringer i den tredje verden – bestemte jeg meg for å stoppe salget av boka i resten av verden.
Deretter flyttet jeg med lysbildefremvisningen tilbake til Amerika, der jeg følte den hørte hjemme.

Også der ble showet en umiddelbar suksess, og de neste 30 årene sto jeg på scenen på et nytt college nesten hver kveld for fulle saler. Her opplevde jeg igjen mørke og lys på samme tid. Jeg var innelåst i mørke auditorier fem timer hver kveld og skiftet lysbildesett hvert femte minutt. Etter 7 000 forestillinger av « » hadde jeg tilbrakt 35 000 timer av livet mitt i mørket. For et bortkastet liv – hadde det ikke vært for lyset dagen etter. For i rasismeworkshopene skjedde opplysningen.

Her forsto de svarte hvordan internalisert rasisme hadde kuttet vingene deres, og «sjokkerte» hvite studenter bestemte seg for å jobbe med sin egen rasisme. Her lærte jeg mer om rasismens kostnader for hvite

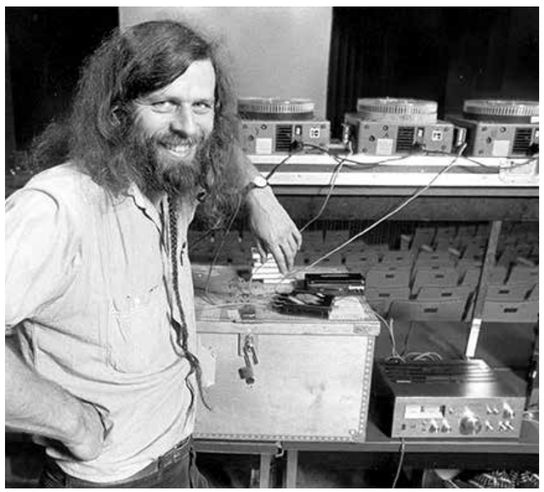
Se hele lysbilledshowet - nu online - befriet fra de 9 tunge kasser med AV-udstyr jeg slæbte rundt i fly og bil i 40 år

1973 – Washington, DC

1975 - San Quintin, CA

1987 - Før showet på Boston College

Studentene trengte bare slike reklamer når jeg kom tilbake

1991 – Selv på mitt 10. show her på Stanford var det største auditoriet fullsatt

1975 – Raleigh, NC – Igjen krangler jeg med Angela Davis om ideene i showet

1991 NYC – Mellom forelesningene mine tilbrakte jeg ofte nettene sammen med de hjemløse

enn jeg noensinne gjorde under mine fem år med vandring gjennom dens ødeleggelse av de svarte.
Likevel snakket Tony Harris, min svarte assistent, og jeg nesten aldri direkte om rasisme – til tross for hans psykologiske innsikt og hans egne erfaringer fra ghettoen.

For det tok timer, ja ofte hele dager, å hjelpe studentene med å bli bevisste på og helbrede sårene de bar med seg fra oppveksten – selv de mest vellykkede og tilsynelatende «privilegerte» Ivy League-studentene.
Det var ofte gråt i rommet når de gradvis oppdaget at smerten deres var felles, og at de var i samme båt – svarte og hvite sammen.
Etterpå startet de ukentlige American Pictures – Unlearning Racism-dialoggruppene på campus. I løpet av et år inviterte de oss ofte tilbake for å «bombe» flere studenter inn i den samme prosessen. Vi mottok mange brev om hvordan det hadde «renset deres sinn» og «hevet deres intelligens». De ble mer til stede og fikk bedre karakterer på skolen. Et levende vitnesbyrd om hvordan rasisme og beslektede former for undertrykkelse skader vår tenkning, intelligens og trivsel.

Å bekjempe rasisme, insisterte vi på, var i vår egen interesse. Likevel var vi ikke så naive at vi trodde vi kunne avskaffe den. Vi forsøkte bare å gjøre dem til engasjerte antirasistiske rasister, antisexistiske sexister osv. – bevisste på at de alltid ville være preget av samfunnets systemiske rasisme, men dedikerte til å arbeide med dens virkning på dem selv i solidaritet med dem som rasismen rammet hardest. Spesielt når de senere fikk maktposisjoner der de faktisk kunne endre systemet. Jeg ble ofte invitert tilbake 15–20 år senere, når de møttes igjen for å evaluere hvordan showet hadde påvirket livene deres, nå som de satt i politikken og næringslivet. Mye av det de lærte meg, prøver jeg å formidle i denne vanskelige boka.
Ja, «vanskelig» for de fleste. For alle som kjenner campuslivet i USA, vet hvor kort oppmerksomhetsspennet til studentene er. Når forelesere kommer, begynner mange å gå etter en halvtime, hvis de ikke kan bruke forelesningen til å få bedre karakterer. Hadde de visst hvor lange forelesningene mine var, hadde de aldri dukket opp. Og slett ikke hvis de hadde visst at de handlet om rasisme.
Så vi måtte nesten lure dem inn dit. Og når de først satt der, fortalte de senere, slet de med dårlig samvittighet over oppgaver de burde skrive samme kveld. Likevel ble de som regel i alle fem timene – og skulket neste morgen for å komme til våre rasisme-workshops i stedet.
Hvordan kunne jeg fylle salene – selv på Harvard, hvor man fortalte meg at tre verdensberømte statsmenn samme uke bare hadde tiltrukket 20 studenter?
Harvard Black Law Students (som både Barack og Michelle Obama tilhørte) inviterte meg tilbake 18 ganger – alltid til fullsatte saler. Det samme skjedde på de andre Ivy League-universitetene.
Slik jeg forsto det etter å ha lest deres mange artikler og brev, skyldtes det at jeg – utilsiktet – hadde undertrykt dem. De gjennomgikk en form for systematisk, «omvendt undertrykkelse».
Nesten overalt så jeg dem slik de så seg selv: som gode, velmenende og omsorgsfulle mennesker som oppriktig ønsket å gjøre noe godt for svarte og fattige. De oppfattet ikke seg selv som rasister og bortforklarte det lett: «Jeg er en god kristen, så jeg kan ikke være rasist.»
De følte at de gjorde det rette. Men i løpet av showets timer brøt jeg gradvis ned forsvaret deres og viste dem trinn for trinn hvordan handlingene deres – ofte ubevisst – bidro til å opprettholde undertrykkelsen av de svarte.

I løpet av de første to timene holdt forsvaret deres stand. I hjertet sitt ga de andre skylden – Sørstatene, foreldrene sine, samfunnet. I pausen angrep noen få meg, budbringeren.
Men etter fem timer var alle fluktveiene deres blokkert, alle forsvarene deres brutt ned, og jeg så dem natt etter natt gå ut gråtende, med bøyd hode i skyldfølelse.
Da lærerne ba de hvite studentene sette ord på følelsene sine, ble jeg overrasket over at de nesten brukte de samme ordene som de svarte når de beskriver den daglige belastningen av vår rasisme: følelsen av alltid å gjøre noe galt, alltid å få skylden for sin egen ulykke, slik at de ikke har noen utvei, ikke ser noe lys i enden av tunnelen. Når man selv føler at man gjør det riktige, men fra barndommen blir bombardert med budskap om at man er feil, utvikler man ikke særlig konstruktive følelser. Det er det effektiv undertrykkelse handler om.

Og da de hvite studentene plutselig merket det på egen kropp, ble sjokket så sterkt at de neste dag droppet undervisningen for å jobbe med sin egen rasisme. En forandring jeg ikke tror kunne vært oppnådd med et vanlig to-timers akademisk foredrag – ikke engang av de beste av mine foredragskonkurrenter som Angela Davis eller Coretta og Yolanda King.

Av denne grunn tvang flere universiteter – selv det konservative Dartmouth – alle førsteårsstudenter til å gjennomgå programmet mitt om «omvendt undertrykkelse» før de begynte undervisningen.
Jeg bør nevne at jeg hadde en langvarig konflikt med Angela Davis etter et intervju med henne om svart selvhat i mitt første show. Selv etter en personlig visning i hennes eget hjem var hun uenig med meg og nektet å anbefale showet da studentene hennes ved UCSC inviterte meg igjen.
Heldigvis hadde jeg støtte fra de fleste andre ledende svarte stemmer – ikke minst James Baldwin. Folk i Frankrike og Amherst prøvde i årevis å bringe oss sammen.
Til slutt kjørte han to timer gjennom en voldsom snøstorm for å se forestillingen, og etterpå snakket vi hele natten. Han sa at tolkningene mine var det nærmeste han noensinne hadde sett på hans eget syn på hvit rasisme. Men han var allerede syk og døde bare noen få måneder senere av magekreft.

Tony Harris i vores workshop (til venstre) og i et interview fra 1991 om vores samarbejde

Uddrag fra mine skænderier med Angela Davis – før vi lavede et privat lysbilledshow i hendes hjem i Oakland 7 år senere

1985 – I hvit skjorte viser jeg showet mitt utendørs for å støtte Columbia Universitets boikott av Sør-Afrika

I mange år var Martin Luther Kings datter, Yolanda King, min viktigste konkurrent som foredragsholder under Black History Month. Senere slo vi oss sammen og laget en forestilling for president Clinton i Kennedy Performing Arts Center som en hyllest til Martin Luther King.

Jeg viste også forestillingen ved Kings grav i familiens Center for Nonviolent Social Change i Atlanta. Familien ønsket etterpå å vise den permanent der:
«For det viser bedre enn noe annet hva Martin kjempet mot – noe dagens unge svarte nesten ikke kjenner til.»

Slik fortsatte jeg i 30 år, helt til vi fikk valgt den første svarte presidenten. Da trakk jeg meg gradvis tilbake i troen på at utviklingen gikk i riktig retning.
Og der var jeg kanskje igjen litt naiv ...

Rasisme, kasteinndeling og fremmedfrykt eksploderte i mellomtiden i Europa – også i mitt eget Danmark – hvor jeg igjen følte det som min plikt å være budbringer i et splittet samfunn.
Jeg så hvordan Trump lot seg inspirere av europeiske politikere som vant valg med splittende og hatefull retorikk. Etter mange år med politisk korrekt språk og «kodet» rasisme kom hatet nå frem i det åpne i USA. Ku Klux Klan-grupper, som jeg tidligere hadde jobbet med i det skjulte, trådte plutselig frem i lyset. Og politiets rasisme ble så åpen at drap på svarte ble rettferdiggjort offentlig.
Jeg kunne ikke lenger sitte som en passiv tilskuer.

Black Lives Matter-bevegelsen, som vokste frem fordi drap på svarte nå ble filmet på mobiltelefoner og delt på sosiale medier, overrasket meg ved å bli den største antirasistiske bevegelsen jeg hadde opplevd i USA. Men jeg savnet – særlig blant mange hvite deltakere – en dypere forståelse av den systemiske rasismen som ligger bak den svarte vreden. Derfor fikk jeg ideen om å lage en lærebok som – akkurat som mitt gamle lysbildefremvisning – bombarderer leseren med bilder som viser røttene til den undertrykkelsen jeg selv har vært vitne til.

Ofte fortalte amerikanere meg at når de ga min gamle bok til sine ellers åpne og liberale foreldre, lukket de den straks igjen i ubehag. Derfor vet jeg at denne boka vil vekke de samme forsvarsmekanismene i sitt forsøk på å «undertrykke» – i positiv forstand, som en kortvarig omvendt undertrykkelse – leserens selvforståelse.
Eller rettere: vår selvforståelse. For etter min erfaring går ingen fri under systemisk undertrykkelse.

Så denne boken er en billedlig leksjon om undertrykkelse og skadene den påfører oss. Den mest grunnleggende formen er den undertrykkelsen barn utsettes for av voksne. Overalt i verden blir barn tidlig skadet av voksnes ufornuft og irrasjonelle oppførsel. Det skaper dype lidelsesmønstre som fører til skadelig atferd. Senere i livet reagerer vi ut disse mønstrene på våre egne barn og på hverandre i form av sexistisk, rasistisk, nasjonalistisk, totalitær, antisemittisk, antimuslimsk, homofobisk, eldre-, funksjonshemmet-, kaste- eller klasseundertrykkelse.

Introduktionen til lysbilledshowet "Amerikanske Billeder"

Hos de fleste av oss blir mønstrene så kroniske at vi blir defensive når vi blir utfordret, og ender opp med å gi ofrene skylden. Vi tør ikke se i øynene at vi i slike systemer både er ofre og undertrykkere. Få steder er undertrykkelsens mekanismer så tydelige som i kasteforholdet mellom svarte og hvite i USA. Av deres tragedie kan vi derfor lære noe om oss selv og om skadene vi både utsettes for og påfører andre i andre former for identitetsdiskriminering.
Uansett om vi er svarte eller hvite, innvandrere eller innfødte, blir vi født åpne, nysgjerrige og uten fordommer. Men så går noe galt. Vi hører: «Niggere/pakistanere/jøder/dalitter osv. er kriminelle, farlige, skitne, urene, underordnede. De hører ikke hjemme blant oss.»
For det kjærlige barnet er dette irrasjonelt, forvirrende og sårende. Mens vi blir krenket, er sinnet vårt ikke i stand til å tenke fornuftig, og det dannes et fast arr i tankegangen vår. Etter år med slike krenkende budskap ender vi opp med å akseptere og internalisere disse snevre bildene av både andre, oss selv og samfunnet.

Sett gjennom en utlendings «nøytrale» øyne håper jeg det blir lettere å se hvordan slike rasebaserte holdninger forkrøpler vår karakter – uansett hvem vi er. Selv om det finnes massevis av rasisme i Europa, var jeg heldig som vokste opp i Danmark i en tid da jeg ikke ble hardt preget av sosial utrygghet og rasistisk indoktrinering. Jeg var også heldig at de første menneskene jeg bodde hos i USA, ikke var hvite. De fleste europeiske besøkende bor først hos hvite amerikanere, som advarer dem: «Ikke gå tre kvartaler denne veien eller to den andre», og dermed skremmer dem inn i hvit frykt og rigid segregering. Min opplevelse var den motsatte. Det første amerikanske hjemmet som tok imot meg, var en svart familie på sørsiden av Chicago. Med deres varme og åpenhet følte jeg meg straks hjemme og så de fleste hvite som kalde, fjerne ansikter på tv eller i fiendtlige forsteder. Da jeg senere reiste inn i den hvite verden, var jeg derfor mindre sårbar overfor dens mønstre av frykt og skyld.
Å reise i et så dypt splittet samfunn var uunngåelig voldsomt: fire ganger ble jeg overfalt av pistolbevæpnede ranere, to ganger unngikk jeg knivstikk, to ganger trakk skremte politifolk våpen mot meg, én gang ble jeg nesten drept av 10–15 svarte i en mørk bakgate, én gang falt jeg i et bakhold av Ku Klux Klan, flere ganger fløy kuler rundt meg i skuddvekslinger, to ganger ble jeg arrestert av FBI og fire ganger av Secret Service. Jeg bodde sammen med tre mordere og utallige kriminelle ..... men jeg har aldri møtt en ond amerikaner.

Du må ha tillit til det beste i mennesket og mistillit til det verste. Hvis ikke, vil det verste få overtaket. – Jose Marti

1978 – Sammen med min mangeårige medarbeider Tony Harris i Oslo Konserthus

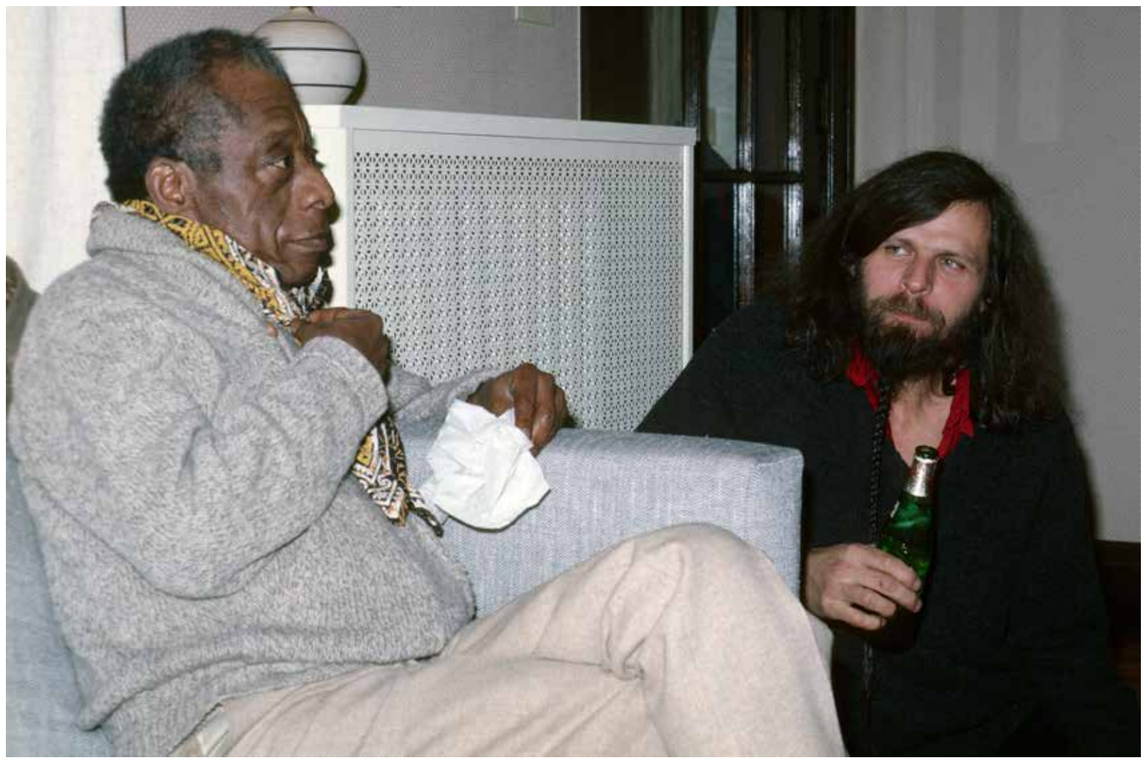

Første del :

Undertrykkelsens røtter

"The legacy of slavery and segregation isn't just a thing of the past. It's woven into the fabric of American society, and it continues to shape our lives in profound ways." - Jesmyn Ward

"The past is all that makes the present coherent, and further, the past will remain horrible for exactly as long as we refuse to assess it honestly." - James Baldwin, The Fire Next Time

1987 – Jeg var glad for Baldwins begeistring for Amerikanske Bilder, for jeg må innrømme at jeg aldri fikk tid til å lese bøkene hans i de årene da jeg hadde vært opptatt med å «lese menneskene rundt meg». Først da jeg senere leste bøkene hans, forsto jeg bedre menneskene jeg hadde fotografert.

1973 – Jeg kom til USA seks år etter at borgerrettighetslovene ble vedtatt, men kunne selv ni år senere fortsatt se de fysiske sporene etter Jim Crow-lovene, som her i St. Francisville, LA. Men når opphører de mentale sporene, måtte jeg og min livslange venn Morgan Pate her stadig spørre oss selv.

Å lære på den harde måten å overleve gjennom «forebyggende tilgivelse»

"Healing begins where the wound was made." — Alice Walker, The Way Forward Is with a Broken Heart

"If we're gonna heal, we gotta feel. And we can't heal if we're afraid." - Beyoncé

Hundre år før meg brukte min danske forgjenger, fotografen Jacob A. Riis, «shock and awe»-teknikken for å introdusere sine illustrerte «lysbildefremvisninger» for samfunnets velstående: «La meg ta deg i hånden og føre deg ned i avgrunnen for å møte den andre halvparten.» Her er min historie om hvordan jeg selv endte opp med å lage det New York Post kalte «Jacob Holdts postkort fra helvete».

I min ungdom i Danmark ble jeg radikalisert av USAs endeløse kriger i Vietnam og mot demokratiet i andre fattige land, der amerikanerne styrtet folkevalgte regjeringer og støttet blodige diktaturer. Etter å ha vandalisert amerikansk militærutstyr under en NATO-øvelse måtte jeg flykte til en gård i Canada. I ensomheten der leste jeg mange bøker om denne «imperialismen» og ble enda mer radikal. Jeg begynte blindt å lete etter mer rettferdige, ja, nesten utopiske, systemer.
Etter et år bestemte jeg meg for å haike til Guatemala for å bli geriljasoldat. Litt naivt: to år tidligere hadde jeg blitt kastet ut av Livgarden fordi jeg nektet å skyte på mål i menneskeskikkelse, og jeg snakket ikke spansk. På veien måtte jeg krysse USA og landet i San Francisco den første dagen.
For å finne et sted å sove spurte jeg folk på gata. Den første var en svart fyr som tilbød meg senga si, fordi han selv skulle skrive matematikk hele natta. Jeg sa at jeg ville komme tilbake senere og gikk ut for å oppleve denne vakre byen før jeg dro videre sørover. Men det var midt i Haight-Ashbury i hippietiden, og plutselig fikk jeg tilbud overalt fra unge kvinner i indiske hippieskjørt – noe jeg aldri hadde opplevd i Canada. I dette overflodlandet ble jeg tvunget til å velge og vrake, noe som raskt ga meg en slags demokratisk skyldfølelse. For hvor lett er det ikke som ung å velge de unge, som hvit å velge de hvite, som heteroseksuell å velge de heteroseksuelle – og dermed ubevisst å diskriminere de andre? Den sistnevnte gruppen hadde jeg imidlertid ikke tenkt på, fordi jeg (kanskje av samme grunn) aldri hadde kjent en homoseksuell i mitt landlige Danmark.

Så før dagen var omme, bestemte jeg meg for at den eneste måten å få et representativt bilde av et samfunn uten å ekskludere noen, var å la andre velge for meg: å si ja til den første som inviterte. Slik ble min «ja-filosofi» født den første dagen min i USA.
Sent på kvelden gikk jeg derfor tilbake til den svarte fyren – selv om han var den jeg minst hadde lyst til å bo hos.

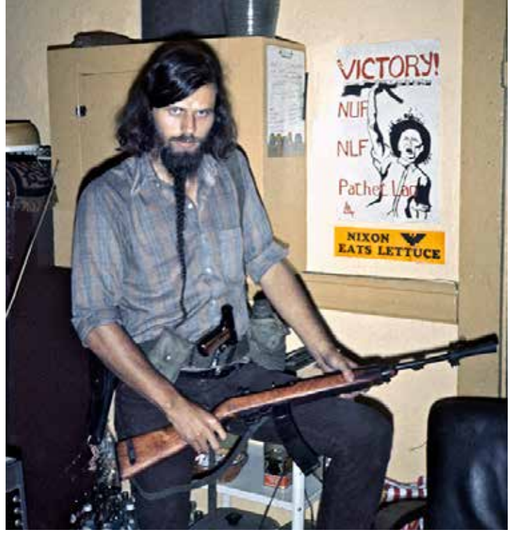
Og ja, jeg fikk sengen hans mens han gjorde lekser i matematikk. Men plutselig våknet jeg av at noe hardt ble presset inn i meg mens jeg sov på magen, og han holdt rundt armene mine. Det var en svært smertefull voldtekt, som jeg ikke vil gå i detalj om. Jeg skammet meg over å fortelle noen om det i 40 år.
Neste morgen så han angrende ut og spurte om vi fortsatt var venner.
«Ja, selvfølgelig. Takk for at du ga meg husly,» svarte jeg. Da virket han enormt lettet og tok meg med til gudstjeneste i kirken hans, en dag jeg aldri vil glemme.
I Glide Memorial Church hørte jeg den karismatiske svarte presten, Cecil Williams. Han – og min nye venn – førte meg som frelsende engler inn i en helt ny måte å hengi seg til menneskeheten på, noe som gradvis førte til min avradikalisering. Ikke ved å tilbe høyere ideologiske systemer, men ved å overgi seg til mennesket her på jorden, i all dets smerte og vrede.

Allerede på den femte dagen førte min ja-filosofi meg videre: jeg ble overfalt og ranet av en bevæpnet svart bande. Det åpnet en hittil ukjent underverden, skapt av vår egen vold. Ja, vår – for jeg lærte raskt at min egen ordløse, dømmende tanke: «du er farlig, jeg må frykte deg» virket som en selvoppfyllende profeti. Smertenes barn angrep meg igjen og igjen.
Da jeg i stedet begynte å tenke tillitsfullt: «Jeg vet at du er god – hva har vel skjedd i livet ditt?», merket de straks forskjellen. Ikke fordømmelse, men empati. Da senket de pistolene, og forsoningen begynte.

Da jeg lærte å tilgi dem på forhånd, stoppet overfallene helt – selv om kriminaliteten rundt meg tidoblet seg i årene som fulgte. Så det var av egoistiske grunner, for å overleve, at jeg lærte det jeg kaller forebyggende tilgivelse: den raskeste veien til integrering.

Det ble starten på en livslang reise, som førte til Amerikanske Bilder.
Og nøyaktig 11 år senere, ved åpningen av vårt første teater i San Francisco, kom en nervøs mann bort til meg og spurte om jeg kunne huske ham. Det kunne jeg ikke. «Vel, men du bodde hos meg i 1971,» sa han. Hukommelsen min var fortsatt et svart hull. Men så begynte han hviskende å beskrive den skjebnesvangre natten, og det gikk opp for meg at det var han som hadde voldtatt meg den første natten i Amerika.
Jeg var så begeistret at jeg spontant ga ham en stor klem: «Takk for Amerikanske Bilder. Uten deg og din befriende gave ville Amerikanske Bilder aldri blitt til. Nå er jeg tilbake med det som en gave til det landet du åpnet for meg.»

På det tidspunktet hadde jeg for lengst innsett at hans og de tre røvernes voldsomme rop om hjelp hadde reddet meg fra min ungdommelige fanatisme – troen på at

1972 – med kort hårparykk i Guatemala

1972 – i undergrunnsbevegelsen rundt St. Louis, MO

bare ved å dø for en idé om hvordan mennesker bør være, kan de bli frelst.

Ved å gi meg en gjensidig frigjørende tro på menneskets godhet midt i all dets smerte og vrede, hadde han vært min beskyttende reisefølge gjennom min mangeårige eventyrlige reise gjennom «undertrykkelsens røtter», akkurat som den døde mannen var det for den fattige Johannes i H.C. Andersens eventyr Reisefølgen.

Men som jeg senere lærte som foreleser, når jeg så mine studenters modige sjeleskamper, kan det ta lang tid å bryte ut av våre fastlåste forståelsesrammer – og lenge strittet jeg selv imot.
Selv om jeg det første året ble dypt berørt av smerten i de nordlige ghettoene og ønsket å forstå dens røtter, følte jeg meg for overveldet av irrasjonell frykt til å dra til Sør. Skrekkfilmer som Easy Rider (der langhårede ble skutt ned) og Nordens fordommer mot Sør satt for dypt i meg.
Samtidig følte jeg at jeg hadde sviktet min solidaritet med de undertrykte i Guatemala. Ironisk nok bestemte jeg meg derfor først for å haike gjennom hele Guatemala for å trene meg selv i å overvinne frykten min – iført en kort hårparykk, fordi langhårede ble assosiert med geriljaer og skutt av militæret.
Heldigvis fant jeg aldri geriljaene. Men ute i jungelen fant jeg et Time-magasin som fortalte om store demonstrasjoner i Miami mot Richard Nixons republikanske landsmøte – mannen bak den blodige undertrykkelsen i Guatemala.
Da jeg ikke kunne få en bananbåt til Miami, ble jeg – rasende på Nixon – tvunget til å haike de 6 000 kilometerne dit, opp gjennom Mexico og rett gjennom hjertet av Sørstatene.
Selv om jeg nettopp hadde vært midt i en blodig geriljakrig, husker jeg fortsatt hvor redd jeg var for å returnere til USA. Men etter seks dagers haiking landet jeg ironisk nok midt i «uhyrets mage»: Nixons hovedkvarter på Fontainebleau i Miami Beach.
Med min korte parykk klarte jeg å dele rom med en republikansk delegat. Jeg ble flere ganger arrestert av Secret Service når de så meg bytte til langt hår for å slutte meg til Vietnam-demonstrantene utenfor. Til slutt ble jeg imidlertid venn med en Secret Service-mann: «Min egen sønn har langt hår og føler det samme som deg», sa han.
Senere ble jeg igjen arrestert og var nær ved å bli deportert. Men med adgangskortet han hadde gitt meg, klarte jeg å komme meg inn i konferansesenteret og sammen med en australsk journalist å brette ut et stort banner midt under presidentens tale: «Nixon Kills Babies.»
Ordene kom fra min vrede over barna jeg nettopp hadde sett dø i Guatemala som følge av regimet Nixon hadde innsatt.
Etter denne lange omveien hadde jeg – uten å vite det – bestått min egen syretest. Jeg hadde overvunnet frykten min for Sørstatene ved å stå midt i dem. Enda en gang lærte jeg hvor frigjørende det er å konfrontere sine fordommer.
Fra da av gjorde jeg mitt beste for å forstå de dypere historiske røttene til undertrykkelsen av svarte mennesker, som jeg allerede hadde sett i nord.
Derfor er denne første delen av boka min beretning om «undertrykkelsens røtter» – og om hvordan jeg kom til å elske Sørstatene, hvis innbyggere på så mange måter minnet meg om det landlige Vestjylland, som hadde formet meg som barn.

1974 – Bartow, FL. Charles Smiths hender

Stemmer på tvers av havet: Et ekko av stjålne liv

"The sea carries the weight of our ancestors. It remembers the horror, but also the resilience."
- Octavia Butler

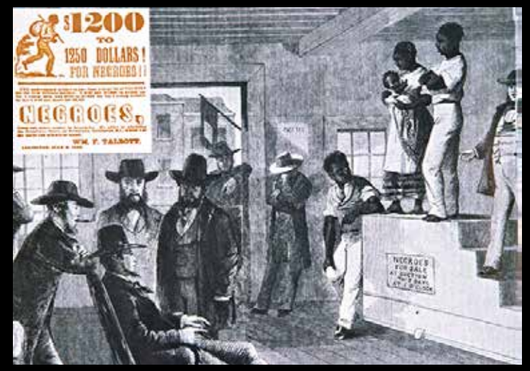
Vigtigt!
Sangen *Ship Ahoy* af The O'Jays illustreret

Ekko av fangenskap:
En reise gjennom tid og arv

Ship Ahoy! Ship Ahoy! Ship Ahoy!
As far as your eye can see,
men, women, and baby slaves
coming to the land of Liberty,
where life's design is already made.
So young and so strong
they're just waiting to be saved....
Lord, I'm so tired
and I know you're tired too,
look over the horizon,
see the sun
shining down on you...

Ship Ahoy! Ship Ahoy! Ship Ahoy!
Can't you feel the motion of the ocean,
can't you feel the cold wind blowing by?
There's so many fish in the sea,
we're just, we're just, we're just
riding on the waves...
the waves... the waves...

Å bla gjennom historien – helt tilbake til slaveriet

"I was born in slavery time - when was it? I don't know. I can't tell you nothing about it. All I know is, I wukked in de fields and I wukked hard." - Harriet Smith, Hempstead, Texas

Jeg hadde trodd at slaveriet lå langt tilbake i historien, men i Florida møtte jeg Charles Smith, som hevdet å være 134 år gammel og tydelig kunne huske da han ble gjort til slave i Afrika.

– Jeg kom til USA da jeg bare var 12 år gammel.

– Ble du solgt som slave til USA?

– Ja, vent. La meg fortelle deg hvordan. Da jeg kom til USA, ble folk solgt. Det var i slaverietiden. De brakte meg over fra Afrika ... Jeg hadde aldri sett en hvit person i Afrika før. Jeg spurte moren min om jeg fikk gå ned og se de hvites båt. Hun sa ja, og jeg har ikke sett mamma siden. De voksne bar barna om bord for at vi skulle se «sukkertrær» nede i lasterommet. Så merket vi at båten beveget seg, men trodde det skyldtes vinden. Kapteinen brakte oss aldri tilbake. De fargede prøvde å kaste meg over bord. Jeg husker det som om det var i går. Legree, den hvite kapteinen, forhindret det. Vi så aldri sukkertrærne, heller ikke da vi kom til New Orleans. Vi ble kastet opp på blokken og solgt til høyeste bud.

En svart sosialarbeider, som hadde plukket meg opp og sett bildene mine mens jeg streifet rundt i Florida, fortalte meg om Charles Smith og førte meg til det lille huset hans. Både han og andre svarte i området fortalte meg at Charles Smith skilte seg fra andre svarte og faktisk så ned på dem. Charles Smith hadde vært for ung til å forstå hvorfor de eldre afrikanerne ville kaste ham over bord, men ifølge historikere var det vanlig å gjøre dette for å redde barna fra slaveriet. Da han ble kjøpt av en bonde i Texas i 1854, var han allerede for gammel til å bli oppdratt som slave med de indre arrene som mennesker i slaveri får når de må utvikle underdanige karaktertrekk for å unngå grusom straff eller død ved det minste tegn på motstand.

Selv om Charles Smith sikkert har forvekslet sin egen og farens detaljrike historie, er den gripende fordi den beskriver skjebnen til millioner av andre tilfangetagne afrikanere.

Jeg oppdaget at denne typen (underdanig) overlevelsesatferd fortsatt preget svarte amerikanere, og det slo meg at hvis slaveriet hadde etterlatt så dype psykiske arr, var virkelig frihet ennå ikke oppnådd. Jeg hadde lært at USA i 1960-årene endelig ble en demokrati da alle borgere fikk stemmerett, og er derfor overrasket over at selv i dag – 60 år senere – er en fjerdedel av befolkningen i sørstatene fortsatt analfabeter. Er det ikke en demokratis plikt å utdanne sine borgere?

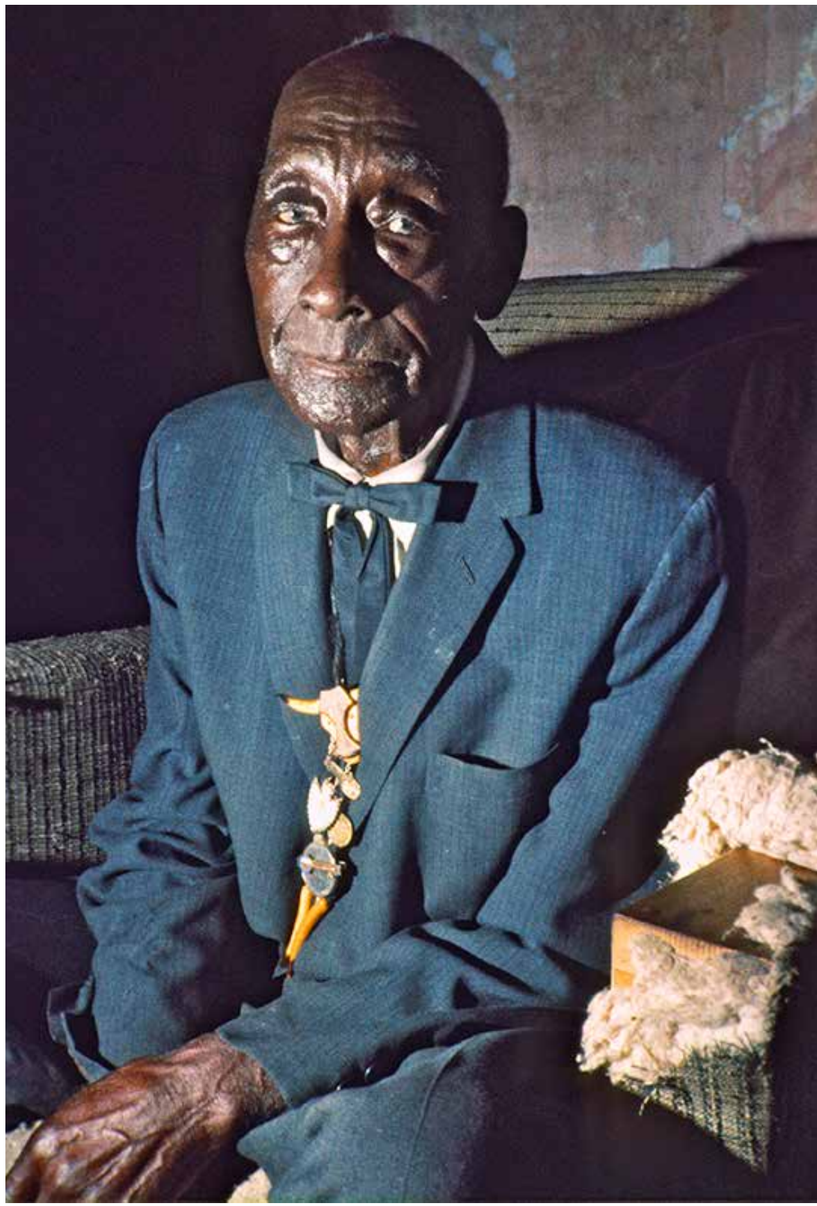
1974 – Bartow, Florida. Charles Smith – året etter at BBC hadde laget en film om hans lange liv, og jeg så avisutklipp på veggen hans om at han var utnevnt til æresborger i Los Angeles. I mitt lange, innspilte intervju med ham imponerte han med å fortelle nøyaktig om presidentene i hans liv og hvor gammel han var da de første bilene kom. Men etter 2008 er det sådd tvil om han husket alderen sin helt riktig.

Mit interview ovenfor med Charles Smith

1974 - Bartow, FL. Charles Smith

En kort reise tilbake til borgerrettighetsbevegelsen

– og mitt senere arbeid med King-familien

"Dr. King's noble dream has degenerated into a cliche, a catchphrase, like "diversity," a way out of - as opposed to a way into - a complex and textured conversations about race. At best, what the civil rights movement appears to have produced is a generation that is keen to look beyond race, but finds on the other side not freedom but a riddle. The riddle of race, something you see but must always pretend not to see." - Emily Bernard, Black Is the Body: Stories from My Grandmother's Time

Martin Luther King og borgerrettighetsbevegelsen hadde allerede før min ankomst fått endret de mest iøynefallende og primitive formene for diskriminering. Bortsett fra den mest betydningsfulle delen av drømmen hans:

«Jeg har en drøm om at sønnene av tidligere slaver og sønnene av tidligere slaveeiere en dag skal sitte sammen ved broderskapets bord på de røde åsene i Georgia. Jeg har en drøm om at mine fire små barn en dag skal leve i en nasjon hvor de ikke blir dømt etter fargen på huden sin, men etter karakteren sin.

Jeg har en drøm om at hver dal skal jevnes ut og hvert eneste fjell skal flates ut en dag.»

Martin Luther Kings vakre drømmer deles av meg og de fleste andre hvite. På min reise lærte jeg imidlertid raskt at det eneste som kanskje har gått i oppfyllelse, er at afroamerikanere ikke lenger blir bedømt på hudfargen sin, men på karakteren sin. Det triste er at de karaktertrekkene man har etter århundrer med undertrykkelse, nå ikke engang lever opp til de normene som gjelder for hvite, hvis karaktertrekk og ulik økonomi er formet av å være undertrykkere. Å se hvor mye afroamerikanske karaktertrekk skiller seg fra både de hvites og de svarte innvandrernes, hjalp meg til å forstå den enorme undertrykkelsen av sinnet som slaveriet og vår fortsatte utestenging av afroamerikanerne forårsaker.

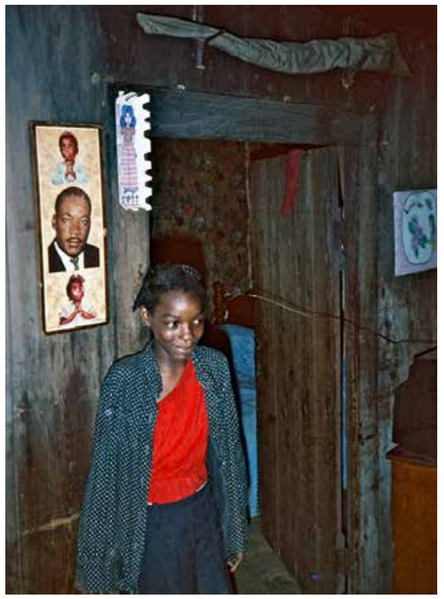
Å la mennesker føle seg utstøtt og uelsket er å utøve vold mot deres menneskelighet. At vårt voldelige språk i dag ikke bare forstås, men også snakkes av dem som har måttet høre det i århundrer, kan derfor ikke undre.

«Jeg vil gjerne rose Jacob Holdt ... for å ha gjort denne betydningsfulle begivenheten mulig. Det er alltid forfriskende å vite at min fars fødselsdag blir anerkjent og feiret over hele verden. Som afroamerikaner er jeg smigret over unge danskers interesse for vår kultur. Afroamerikanere har mye å være stolte av, og vi setter pris på deres anerkjennelse av våre prestasjoner. Imidlertid har noen afroamerikanere tilegnet seg en atferd som vi skammer oss over. Den mest utbredte av disse egenskapene er vold mot hverandre.» – Yolanda King i sin tale ved et arrangement vi organiserte for å «stoppe volden», etter at jeg først hadde vist showet mitt ved Kings grav og vi sammen deretter viste bildene mine for president Clinton i Kennedy Performing Art Center.

"The dream is still deferred. But as long as the dream lives, we have hope." - Assata Shakur

1975 - Texas

2005 – New Jersey

2015 - King Memorial, Washington DC.

Tv. 1975 - Martin Luther King Sr., Coretta King, og Bernice King

Herunder 1975 – Tuskegee, ALog 1975 – Beaumont, TX

I have a dream illustreret med flere af mine fotos

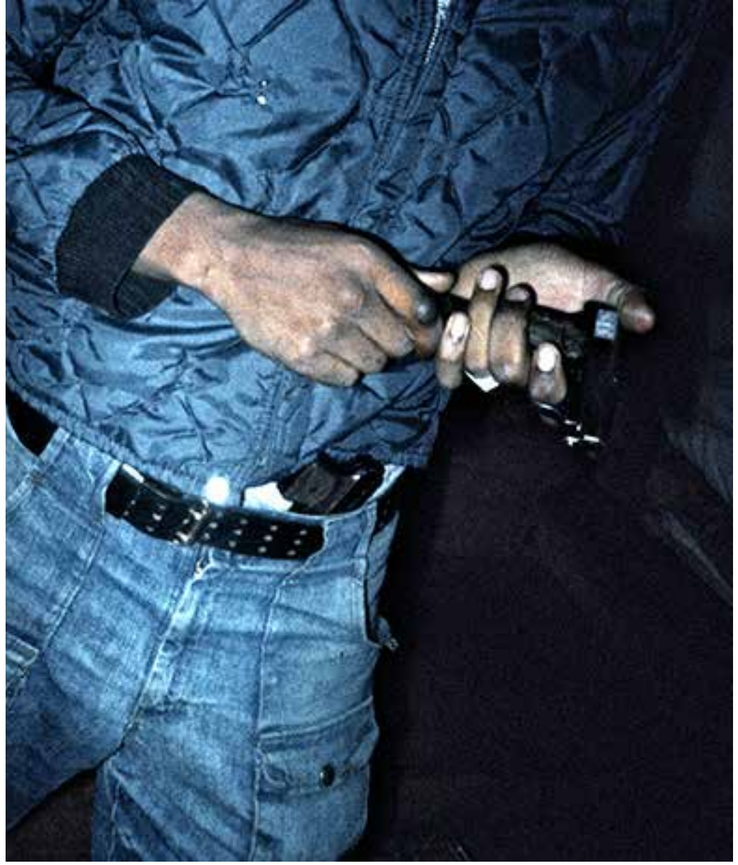
1995 – Queens, NY, Simons begravelse, den femte jeg kjente i Lelas familie som ble myrdett. - Højre side: 1972 - New York, 1973 - Norfolk, VA, og 1987 - Harlem

Where did all the anger come from?

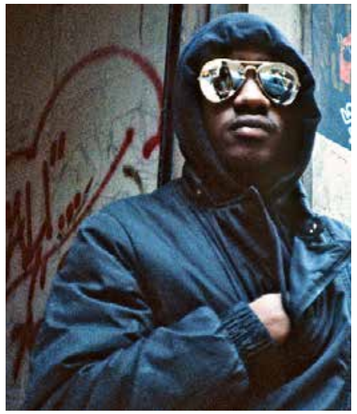
...so what's in store?
i'm talking about race war!
"Get yourself together"
"Open your eyes, get wise"
Race war....people getting killed in the streets
blood on your feet
the ends don't meet,
and who're they going to blame it on, me?

Where did WE go wrong?

Try the media, try the PD, try your TV,
anybody but yourself.
But once the bullets starts flying
people starts dying
its all because of lying
history books they teach hate
I did have no escape from the racist faith
it's like South Africa, we'll start killing
race war, race war, race war, race war, race war...

Ekkene av vold: Den intergenerasjonelle prisen for undertrykkelsen

"The trauma of that history lives in our bodies, in our minds, in the way we interact with the world." - Nikole Hannah-Jones

Når man, som meg, kom fra Europa og for eksempel aldri før hadde sett en pistol, får man likevel et sjokk man aldri vil glemme første gang man hører tonen i dette språket. Etter bare et par dager i det nye landet ble jeg stoppet av pistolbevæpnede mennesker av en type jeg aldri hadde møtt tidligere. Den angsten jeg følte, var en angst jeg aldri før hadde kjent: angsten for et annet menneske.

Reisen min ble siden i stor grad en reise inn i dette mennesket. Og jo mer jeg kom til å forstå og holde av dette mennesket, jo mer begynte jeg å se hvordan jeg selv kunne ha forårsaket denne vreden i et undertrykkende system, som fra første dag hadde tvunget meg og andre innvandrere over på undertrykkerens side – uansett om jeg som dansk turist hadde ønsket det eller ikke.

Kunne jeg gjennom min egen oppførsel være årsaken til denne vreden? Kunne jeg noen gang selv komme til å nære en slik vrede?

Fra den dagen jeg opplevde den voldelige amerikanske virkeligheten, begynte jeg å forstå i hvilken grad frykt og sinne preger forholdet mellom undertrykkeren og den undertrykte.

Uddrag fra sangen
Race war af Ice-T

Jakobsbrevet 5: 1-6 (Ve de rike)

Å haike på den underjordiske jernbanen med Rolls Royce

"The Underground Railroad is bigger than its operators and passengers. It's this great American spirit of resistance, this idea that we can be better than we are, that we can fight against the systems designed to oppress us." – Colson Whitehead, author of "The Underground Railroad,"

I New Orleans bodde jeg hos en svart morder som het Nell. Akkurat som de andre morderne jeg har kjent, var han en ganske vanlig gjennomsnittsmann, som bare hadde blitt morder ved en tilfeldighet – eller rettere sagt på grunn av sin sosiale bakgrunn. Det tok naturligvis litt tid før han fortalte meg om fortiden sin, ettersom han hadde rømt fra et fengsel i Nevada og var etterlyst, men akkurat som andre kriminelle hadde han et behov for å dele det som tynget ham med et annet menneske han kunne stole på. Ingen kan leve alene med en så tung skjebne. Vi bodde sammen med noen andre mennesker ute i den østlige delen av New Orleans, og Nell prøvde iherdig, så godt omstendighetene nå tillot det, å leve et normalt borgerlig liv. Da han visste at han ville bli sendt tilbake til livsvarig fengsel hvis han ble involvert i noe, prøvde han så langt det var mulig å holde seg unna kriminalitet og levde hovedsakelig av å være blodgiver. Jeg mente ikke at hans sjanser for å forbli på frifot resten av livet var særlig store; men jeg prøvde, så godt jeg kunne, å gjøre dette pusterommet av frihet så gledelig og oppmuntrende for ham som mulig. Jeg følte at han allerede var straffet nok, før han begikk forbrytelsen, med den fattigdom og ydmykelse samfunnet hadde utsatt ham for i barndommen.

Da jeg under en av våre nattlige samtaler hadde gitt uttrykk for denne oppfatningen, var det at han betrodde meg sin forbrytelse, og siden ble vi knyttet enda sterkere til hverandre gjennom denne hemmelige fortroligheten. Vi fulgte ofte hverandre rundt i gatene eller på blodbanken. For det meste kunne vi forsørge oss utelukkende ved å selge blodplasma to ganger i uken, da blodbankene i New Orleans på den tiden var de best betalende i USA med 6 dollar og 10 cent per gang. Bare en sjelden gang var jeg nødt til å stjele ost og lignende småting i supermarkedene for å bli mett. Jeg ville ikke at Nell skulle gjøre det, da han jo risikerte livsvarig fengsel, mens jeg visste at jeg kunne snakke meg ut av denne pinlige situasjonen med personalet, hvis jeg skulle bli tatt. Slik var Nell alltid forfulgt av sin skjebne. Men aldri gikk dette opp for meg så tydelig som den kvelden jeg sist så ham.

Vi hadde begått den dumheten å gå sammen nedover gaten i det svarte nabolaget der vi bodde, og dermed vekket politiets oppmerksomhet. Det er en dødssynd for en hvit og en svart mann å ferdes sammen i et svart kvartal, da man umiddelbart blir oppfattet som narkotikalangere. Men vi var i ivrig samtale da vi svingte inn i kvartalet og glemte å skille lag. Det tok ikke lang tid før en politibil stoppet ved siden av oss i mørket, i en av de svakt opplyste gatene i østghettoen. Betjentene var av den hyggelige, joviale typen, som egentlig bare ville skremme oss, og sa derfor at vi ville slippe unna hvis vi umiddelbart overleverte jointene våre til dem. Jeg hadde så ofte før sett at politiet brukte denne metoden i svarte nabolag, da de da ikke trengte å skrive rapport om det beslaglagte «ugresset», men selv kunne røyke det. Nesten alle unge amerikanere røyker «gress», selv om det offisielt er ulovlig. Jeg hadde ikke noe på meg selv, men visste at Nell hadde en eller to joints som alle andre. Men plutselig ble Nell grepet av den paranoiaen som er en del av hans skjebne – den paranoiaen og mistilliten til medmennesket som nesten alle med hans sosiale bakgrunn har – og han nektet å utlevere jointene sine. Selv ville jeg ikke ha nølt et øyeblikk. Jeg hadde full tillit til politibetjentene. Nells mistillit til politiet fikk ham til å gå helt i lås og handle irrasjonelt. Politiet er trent til å registrere de minste reaksjonene hos kriminelle og steg straks ut og kroppsvisiterte ham. De fant bare to små joints og kniven hans, men siden han ikke hadde noe identitetskort, tok de ham med til stasjonen for å ta fingeravtrykkene hans. Jeg visste med en gang at jeg aldri ville få se Nell igjen. Han hadde blitt rammet av den ulykkelige paranoiaen og skyldfølelsen som alle fattige (amerikanske) svarte har, uansett om de har begått en forbrytelse eller ikke. Det var den samme paranoiaen som i sin tid gjorde ham til morder.

Da Nell var borte fra «denne verden», virket New Orleans plutselig som en spøkelsesby, og jeg kunne heller ikke bli boende i huset. Jeg ville vekk fra byen og haiket utover motorveien i retning Baton Rouge. Det er et av de vanskeligste stedene å haike i USA, og jeg prøvde forgjeves i lang tid å haike på selve motorveien med skiltet mitt i håp om å få skyss før politiet kom. Plutselig stoppet den eneste Rolls Roycen jeg noensinne har blitt tatt med i, midt på motorveien for å plukke meg opp. Det var midt i rushtiden, og vi skapte umiddelbart en stor trafikkork av tutende biler. Straks jeg hadde satt meg inn i bilen, kom politiet

1974 - Palm Beach, FL

hylende opp bak oss for å gi oss en bot for denne ulovlige stoppingen. Mannen som hadde plukket meg opp, sa at han nok skulle ordne det, gikk bort til betjentene og rakte dem visittkortet sitt uten et ord. Da politiet så navnet hans, ble de bare vennlighet og smil og fulgte ham tilbake til hans Rolls Royce, ivrig klappende ham på skulderen, og sa at det jo bare var en bagatell, og at vi ikke skulle tenke mer på det. Jeg ble naturligvis nysgjerrig på hvem denne fyren kunne være, som slapp så billig unna uten så mye som en bot, og han fortalte meg at han het Wayne A. Karmgard. Han hadde plukket meg opp fordi jeg sto der med skiltet mitt «Touring USA from Denmark». Han hadde aldri før plukket opp en haiker, men syntes plutselig det kunne være morsomt, siden han selv var av dansk avstamning. Normalt får denne opplysningen meg til å holde kjeft og stige ut av bilen så fort som mulig. Jeg har for lengst mistet enhver lyst til å være sammen med dansk-amerikanere, som nesten hver gang bare gir meg én følelse: skam over å være dansker. Til danskere på besøk i USA vil jeg gi et råd: Hvis dere vil få et godt inntrykk av USA, så hold dere unna denne befolkningsgruppen, som representerer en av de mest rasistiske og reaksjonære hvite gruppene. 80 % av dem stemmer republikansk. Alt de kan snakke om, er hvor deilig det er å slippe unna de høye skattene hjemme i Danmark. De flykter fra ethvert medmenneskelig ansvar for å få senket skattene sine. Jeg har møtt dansk-amerikanere som var «glødende» sosialdemokrater hjemme i Danmark, men som i løpet av bare fem år hadde blitt forvandlet til den mørkeste reaksjon. Dansk-amerikanerne står i skarp kontrast til jødene, som er den eneste hvite gruppen jeg føler meg i harmoni med. Denne gruppen har en svært dyp forståelse for de svartes forhold og for de sosiale mekanismene som på samme måte gjorde dem selv til Europas «negre» i så mange århundrer.

Vel, men en dansk-amerikaner i Rolls Royce kunne jeg likevel ikke si nei til, og straks begynte jeg å underholde ham med reisehistorier, for at han skulle invitere meg hjem. Jeg la særlig vekt på mine opplevelser med Rockefeller, Kennedy osv., da alle småmillionærer snobber for stor-millionærene, og jeg derfor visste at han ville invitere meg hjem med en følelse av dermed å ha kommet litt nærmere Rockefeller. Det slo heller ikke feil, og jeg endte opp med å sette kursen mot New Orleans. Han eide byens dyreste og fineste hotell midt i det franske kvarteret. Alle i byen kjente ham og fortalte meg senere at han eide en stor del av det franske kvarteret og var eiendomsspekulant. Jeg kom til å bo i en flott suite på hotellet hans, Maison de Ville, og fikk vite at jeg bare skulle ringe på klokken når som helst jeg ønsket noe. Svarte tjenere i nypressede uniformer serverte alt for meg på sølvfat med utrolig underdanighet. Jeg satt ute i hotellets hage og lot en svart tjener bringe meg det ene etter det andre i et forsøk på å få ham til å åpne seg, men det var umulig. Han følte sikkert hele sin eksistens truet når jeg tiltalte ham som et vanlig menneske. Jeg satt og tenkte på det merkelige i at Nell nå måtte la seg «betjene» av hvite fangevoktere i helvete, mens jeg selv ble betjent av svarte tjenere i himmelen. Det var som om alt tidligere i livet vårt på en naturlig måte hadde ført oss til hvert vårt sted, mens vårt korte vennskap bare hadde vært en utopi. Men det slo meg at Nell jo egentlig, som svart, hadde kommet lenger, for var han ikke mer fri enn denne knuste tjeneren, som bare var i stand til å holde seg oppe fordi han hadde lært å nyte sin egen undertrykkelse her i dette rike danske sadomasochistiske universet? Var ikke Karmgard også en morder og menneskeutrydder, samtidig som han tilsynelatende var et mildt, stille og ulykkelig menneske, som hadde lært å utnytte de mekanismene som i dette samfunnet sto til hans disposisjon, til det ytterste. I tillegg var han, sa folk, byens rikeste homoseksuelle, noe som jo gjorde ham selv til en del av en undertrykt minoritetsgruppe.
Var det ikke den samme usikkerheten som utsatt minoritet, , som hadde drevet ham opp i denne ulykkelige posisjonen, som hadde drevet mange jøder i Europa opp i tilsvarende økonomisk trygghet gjennom tidene?
Tryggheten i disse omgivelsene var kvalmende. Jeg følte meg rastløs og ensom. Det var et hotell for de rikeste og fineste filmstjernene i USA, men det var ingen menneskelig kontakt. Skulle jeg gå ut på gaten og møte en fattig og dele mitt luksuriøse hotellrom og en flaske vin med? Nei, man skal ikke kjøpe seg venn-

1973 - New Orleans

1973 – Natchez, MS – Min «hushjelp» og livslange venninne Earline Gaynes

1973 - Natchez, MS

1973 - New Orleans, LA

skap ved hjelp av rikdom, tenkte jeg. Heller ikke lånt rikdom. Jeg bodde der bare én natt, en fryktelig ensom natt.
Gjennom år og dager hadde jeg delt seng og hus med mennesker, og det var en skremmende følelse å plutselig ligge alene. Etter min frokost på sølvfat neste dag styrtet jeg hodestups ut i friheten igjen, fast bestemt på å finne noen mennesker å bo hos. På Bourbon Street kom to unge jenter løpende bort til meg for å få autografen min. De var, som turister, av nysgjerrighet gått inn for å se dette berømte hotellet og hadde sett meg sitte der over frokosten under palmetrærne og antok derfor at jeg var en berømt filmstjerne. Et øyeblikk følte jeg meg fristet til å spille «filmstjerne» for kanskje å få bo hos dem, men valgte så å fortelle sannheten. Da mistet de interessen for meg, og jeg måtte innse at jeg nå var nede på jorden igjen. På grunn av de mange turistene er det i New Orleans umulig å finne et sted å bo som vagabond. Mot kvelden var jeg veldig sulten og kom til å tenke på Bonnies Grill på Decatur Street, som Nell en gang hadde vist meg. Bonnie var en enormt feit, stor hvit jente, som drev en liten, skitten kaffebar her. Bonnie var av den typen som bare kan snakke til folk i grove, sure setninger ved å skjelle dem ut, men jo verre hun snakket til folk, jo mer elsket hun dem. Hun kunne lett ha tjent en god dagslønn på denne kaffebaren, men likevel var hun fattig som en kirkerotte. Stedet ble nemlig oppsøkt av det fattigste gateproletariatet, og Bonnie ga gratis måltider hele dagen til folk som ikke hadde penger. Bonnie husket meg godt og visste at jeg ikke hadde penger, så hun skjøv straks en stor skål maisgrøt over til meg og senere hamburgere og annet godt. Hun sto der i hele sin enorme skikkelse med hendene i siden og betraktet meg uten et ord, men jeg visste at hun likte meg fordi jeg hadde kjent Nell.

Uten å nevne Nell sa hun etter lang stillhet: «Du kan komme og bo hos meg nå.» Jeg flyttet så inn i Bonnies spartanske og rotete leilighet. Det var lus og lopper og flere centimeter støv overalt. Det som skjedde de neste dagene, var merkelig, for selv om vi knapt kunne kommunisere og ikke hadde noe seksuelt forhold, ble vi raskt knyttet nærmere til hverandre enn jeg har blitt med noe menneske på reisen. Da vi innså at vi visstnok var de eneste Nell hadde betrodd sin fortid til, ble vi umiddelbart uløselig bundet sammen.

Å leve med Bonnie var som å bo på en vulkan av menneskelig varme. Hun er den eneste jeg kjenner som fremdeles praktiserer «the underground railroad». Å bo hos henne betydde at man nesten hver natt ble vekket av en eller annen svart mann på flukt fra loven. Alle fant de et fristed her. Bonnie elsket svarte menn, og spesielt de som på en eller annen måte hadde gjort opprør mot herre-slave-forholdet. Slik hadde hun alltid vært. Tidligere hadde hun bodd i Jacksonville, Florida, men var blitt drevet ut av byen av de hvite, som hadde banket henne opp. Hun hadde dratt til New Orleans, som regnes som en litt friere by i Sørstatene. Hennes to barn var egentlig forsømt og manglet både klær, sunn mat og vitaminer, men til gjengjeld var de gjennom morens handlinger blitt oppdratt til ikke å hate og var dermed på sin måte langt sunnere enn de fleste hvite barn. Gjennom hele barndommen hadde de opplevd mordere og tyver, voldtektsmenn, narkomane og andre voldelige menn innta farens plass i sengen til moren, men de hadde opplevd dem alle som mennesker, fordi de så dem med morens øyne, som nektet å tro at det var deres sanne identitet å være kriminell, og som dermed gjennom denne troen på mennesket i virkeligheten skapte mennesket. For disse barna hadde begreper som «morder» og «nigger» ingen betydning. I Bonnies hus oppførte de seg nemlig alle som deres «far», og slik så barna dem. Det var alltid glede når en «far» hadde kommet ut av fengselet. Bonnie sukket litt over at de aldri ville få se Nell igjen, men var allerede klar til å ta imot en ny Nell. Bonnie og jeg fikk en stille forståelse og hengivenhet for hverandre, som med tiden utviklet seg til et så sterkt kjærlighetsforhold at jeg gang på gang vender tilbake til New Orleans for å bo hos henne. Bonnie vet ikke om hun er jøde eller dansker eller irer eller polakk. Hun er bare amerikaner, sier hun.

Sammendrag av brev
Ps. Jeg har her latt mine stereotype, tidsbestemte generaliseringer om visse minoriteter stå nettopp som motvekt til Bonnies typisk amerikanske holdning, som var en direkte forløper for valget av Obama.

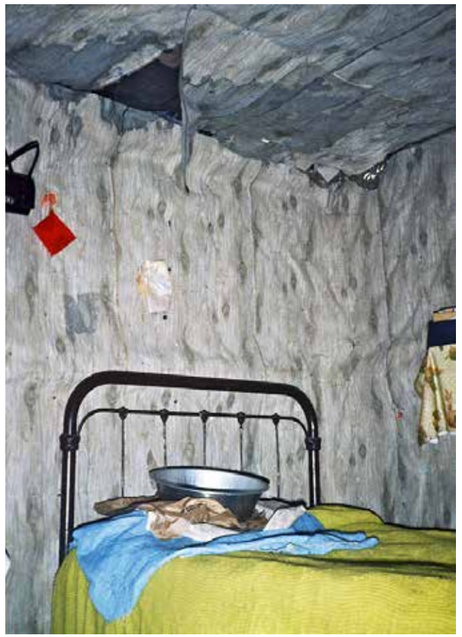
Min tidsreise tilbake til 200 år med hvitt bomullstyranni

"Cotton and blood were mingled on many a field where the dead and dying lay close beside the hoed rows and the falling bolls." - Frederick Douglass, My Bondage and My Freedom

"The cotton field was our world, and the rows stretched endlessly north and south, like the seams of our history." Ralph Ellison, "Invisible Man"

På vei mot Florida om vinteren oppdaget jeg hvor den vreden og fiendtligheten som lå bak de voldsomme overfallene på meg i Nordstatenes gater, hadde sine røtter.
I dag er det nesten ingen svarte som plukker bomull lenger, men møtet med menneskene som fremdeles på 1970-tallet levde innestengt bak bomullsteppet midt i et overflodssamfunn, virket så surrealistisk at jeg umiddelbart følte meg kastet tilbake i historien – innhyllet i bomullen, hvis hvite tyranni en gang omsluttet nesten alt svart liv i Sørstatene.

1973 - Allendale County, SC alle fotos

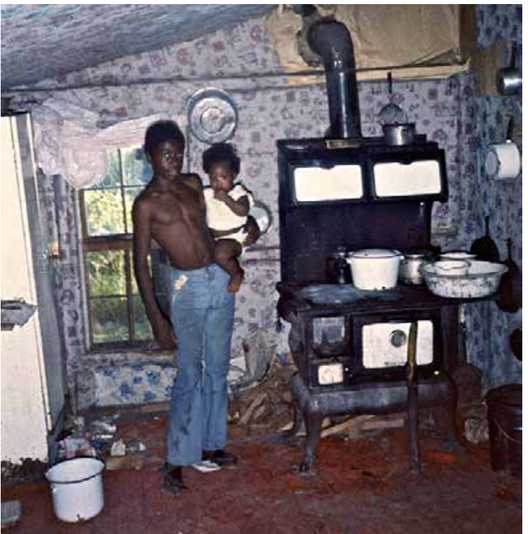

1995 - Bullock County, AL

1975 - Edgecombe County, NC

1975 - Macon County AL

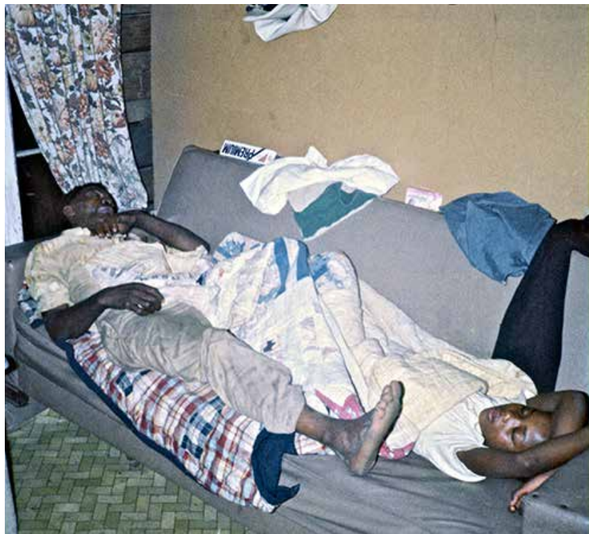
1975 - Edgecombe County, NC

1974 - Washington, NC

1974 - Apopka, FL

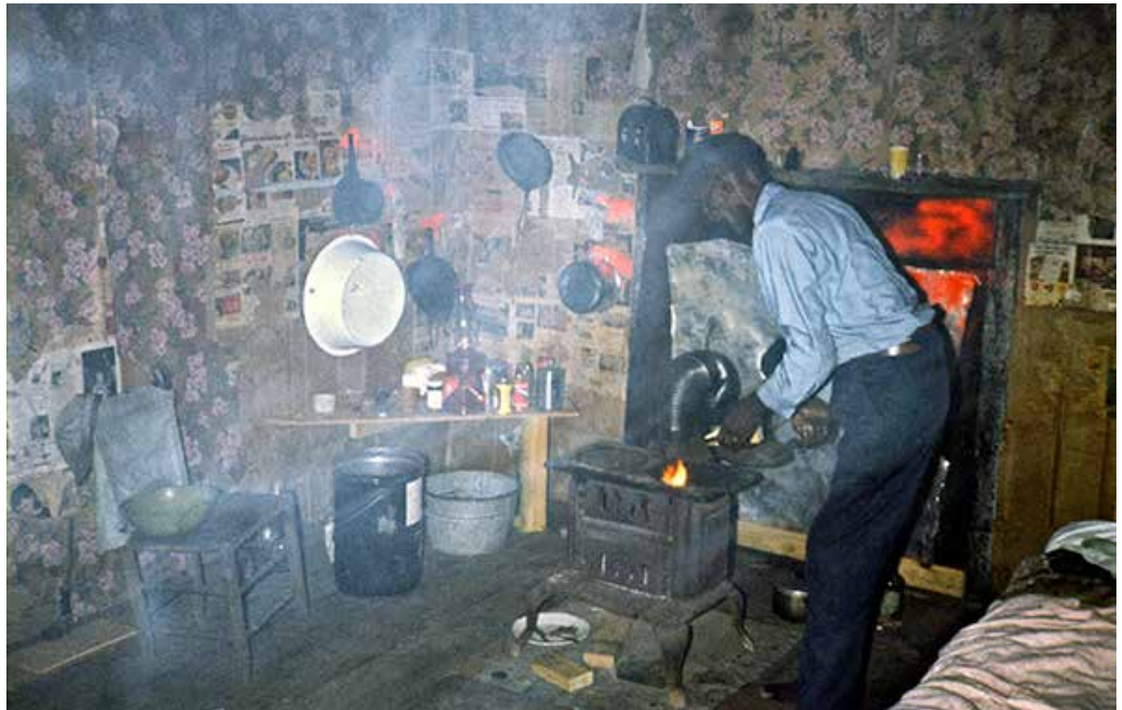

1978 - Bullock County, AL

1973 - Allendale County, SC

1975 - Waynesboro GA

"Cotton is king, and we are the slaves. We pick the cotton, but we never see the money. We live in the shacks, but we never own the land. We work in the sun, but we never feel the warmth." - Richard Wright, Black Boy

Da jeg selv arbejdede i markerne, opdagede
Da jeg selv arbeidet i åkrene, oppdaget jeg at virkeligheten var helt annerledes enn de historiske bildene og karikaturene jeg husket av smilende, nesten barnslig glade plukkere. De smilene, man ser på dette bildet, var faktisk de eneste jeg så på bomullsplantasjene – fremkalt av at en plukker ikke skjønte hvordan kameraet mitt fungerte.
Det tok meg lang tid å overvinne deres fiendtlighet og frykt for meg som hvit, men til slutt fikk jeg lov til å bo hos Martha og Joe mot å gi dem all bomullen jeg plukket.

Selv om jeg slet fra morgen til kveld og hadde vondt i alle lemmer, klarte jeg ikke å plukke for mer enn 24 kr. om dagen. De andre var trent og tjente litt over 30 kroner om dagen.

Det tilsvarer omtrent i dag, hvor jeg ser Martha og mange av de andre jobbe for lavpriskjeden Walmart uten å klare å løfte seg ut av fattigdommen. De mekaniske høstemaskinerne drev dem bort fra åkrene, og enda verre: mange uavhengige svarte bønder mistet senere jorda si, fordi de verken hadde råd til eller kunne låne til de dyre maskinene som de store hvite industrielle gårdene fikk statsstøtte til.

Tilskuddene utgjør nå i gjennomsnitt 2,1 milliarder dollar i året – omtrent halvparten av avlingens verdi.

Offisielt for å unngå billig håndplukket bomull fra India og Afrika, men igjen en form for rasisme som skader og utelukker de fattige.

Et øyeblikk skammet jeg meg over mine privilegier og var samtidig stolt over å kjenne en glimt av den smerten som generasjoners utnyttelse hadde påført millioner av svarte. Vi jobbet på akkord og fikk 4 cent per pund, mens godseieren solgte bomullen for 72. Jeg begynte å forstå hvordan han hadde råd til sitt store hvite plantasjehus, mens hans svarte arbeidere bodde i skur.

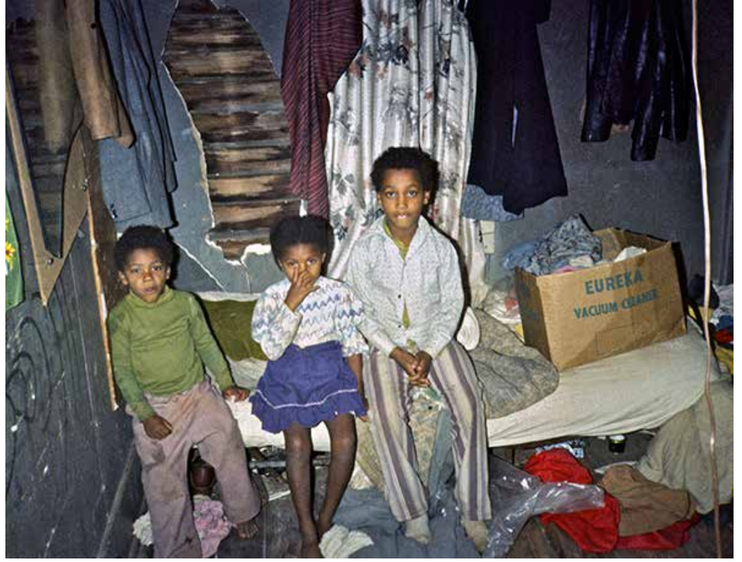

2004 - Arkansas

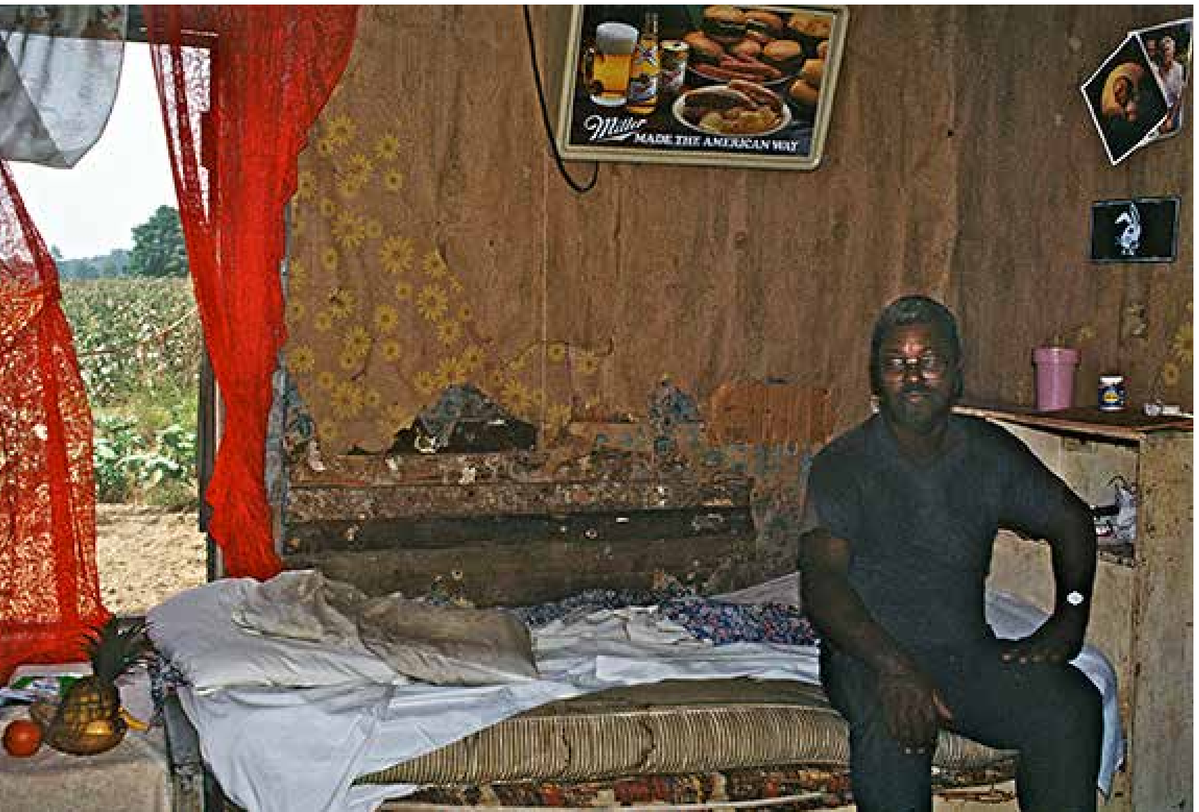
1996 - Selma, AL

Mot kvelden kom sønnen hans for å veie bomullen og betale oss. Vi var utmattede. Det var ingen glede ved lønnen, som knapt nok kunne kjøpe parafin til lampen i hytta, som neppe var bedre enn slavernes gamle boliger.
Hvordan kunne disse menneskene kalles frie, når alt rundt dem fortsatt minnet om det gamle herre-slave-forholdet?

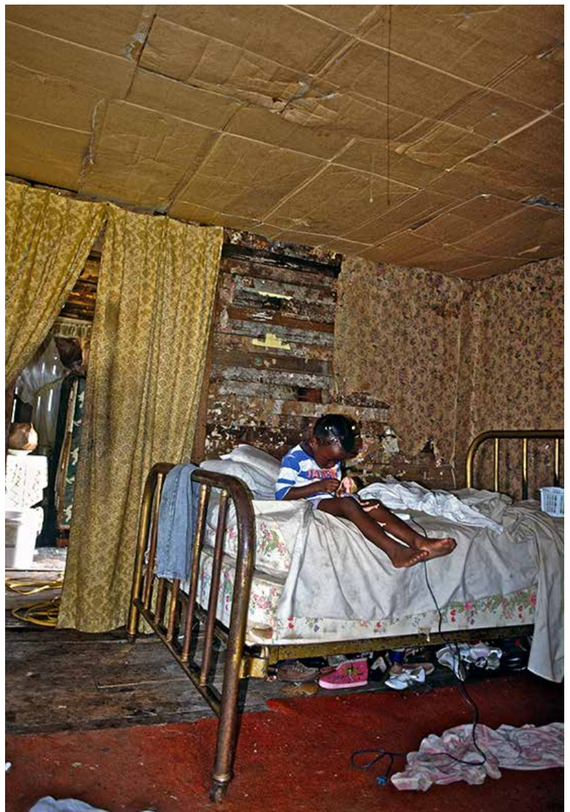

1973 - Zebulon, NC

1996 – Selma, AL – bomullsplukkere i en hytte midt i bomullsmarkene

1996 - Selma, AL

1974 - Elizabethtown NC

1974 - Washington, NC

1974 - Alachua, FL

1973 - Allendale County, SC

2004 - Arkanas

1973 - Allendale County, SC

1975 - Meridian, MS

Sjelens lenker: Bomullens vedvarende grep

Slave driver
The tables are turned now
catch a fire
you're going to get burned now.
Every time I hear the crack of the whip
my blood run cold
I do remember on a slave ship
how they brutalized my very soul.
Today they say
that we are free
only to be chained in this poverty!
Good God
I think it's illiteracy
it's only a machine that makes money.

"Cotton is the fabric of our lives, but also the fabric of our oppression. It connects us to the past and the present, to the rich and the poor, to the land and the water. It is a thread that binds us, but also tears us apart." - Isabel Wilkerson, The Warmth of Other Suns

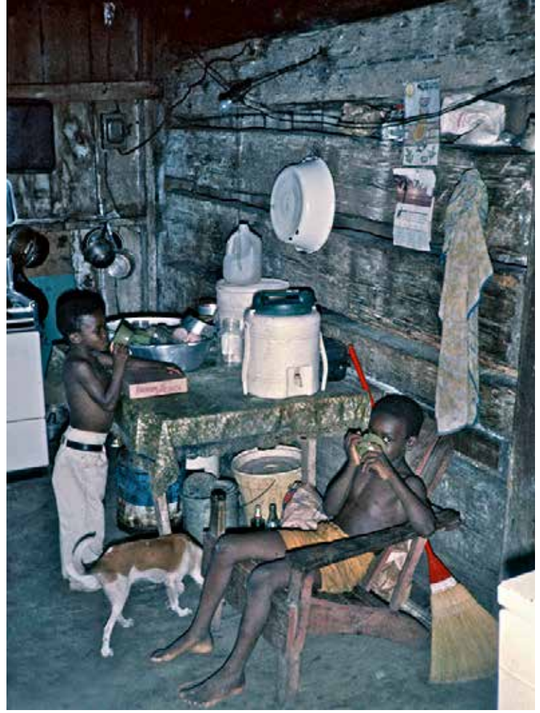
Et århundre tidligere mente hvite at det var deres naturlige rett å eie og handle med mennesker som privat eiendom. Time etter time – som en symbolsk gjentakelse av den troen – kjørte velstående nordstatsfolk i store bobiler forbi oss i bomullsmarkene på vei mot solfylte Florida.

Hvorfor skulle papirspekulanter i New York og Massachusetts, som allerede hadde enorme hus, også ha disse rullende palass-ene, mens bomullsplukkerne ikke engang hadde et vanntett skur?

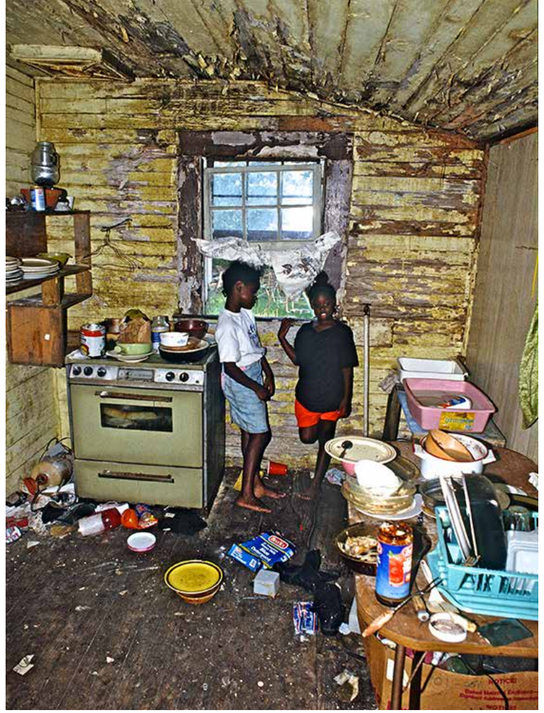
Selv i dag koster hvert av deres rullende hjem ti ganger mer enn hjemmene til mine tidligere bomullsplukkervenner, og hver tur til Florida slipper ut like mye CO_2 – fem tonn – som de fattige produserer på et helt år.

De rikeste 10 prosentene av amerikanerne slipper ut 56,5 tonn per person og drukner dermed bokstavelig talt bomullsplukkerne i Pakistan ved å oversvømme en tredjedel av jorda deres og ødelegge halvparten av avlingen deres – den samme tankeløse kastesystemet mot ikke-hvite som i går.

Sangen *Slave driver* af Taj Mahal - illustreret

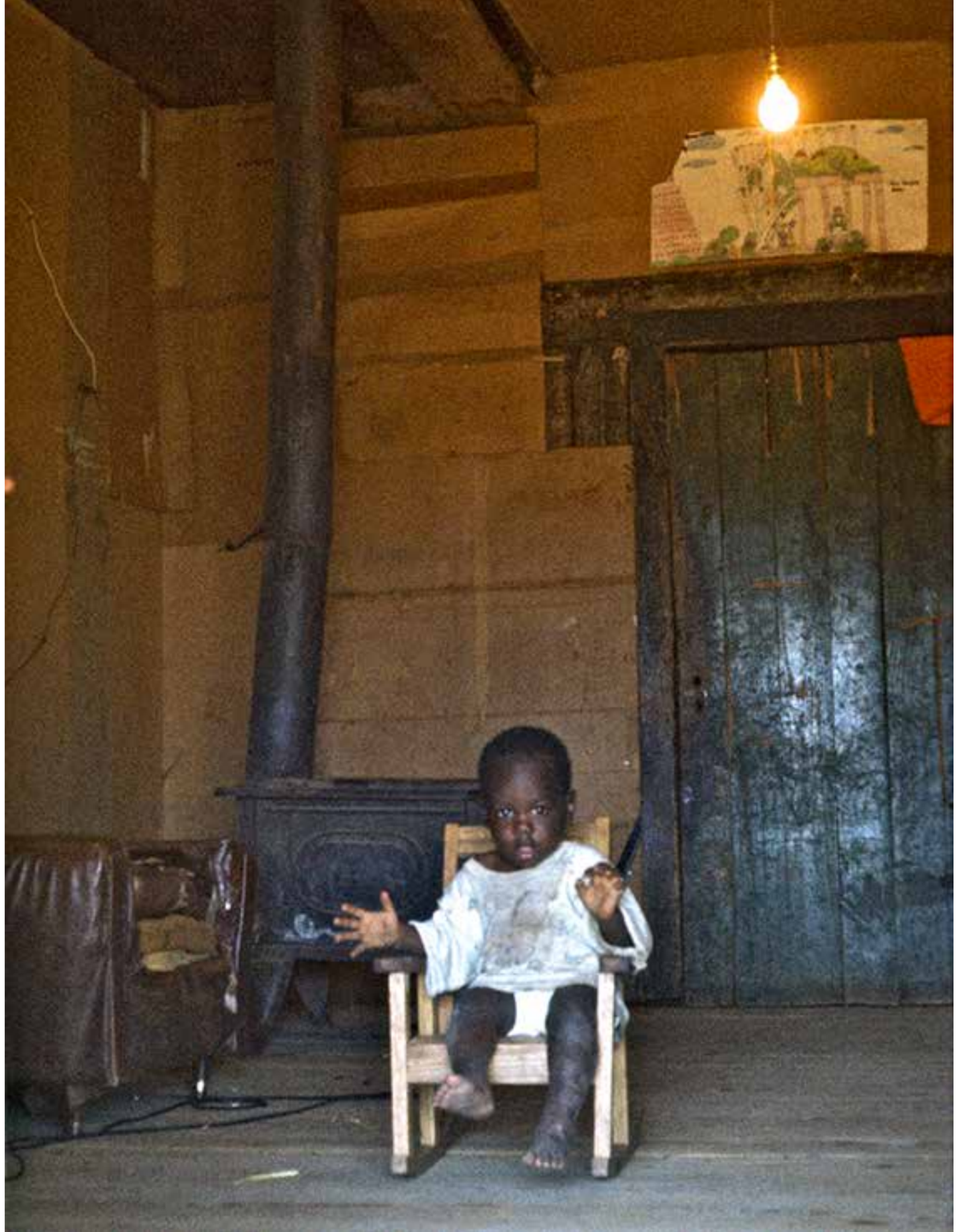

1995 - Notasulga, AL - bund 1990 - Burke County, GA

1975 - Macon County AL - højre 1973 - Tunica, LA

Om å haike «tilbake» til 350 år med svart tobakksslaveri

"I grew up in the shadow of the tobacco fields, where my ancestors were enslaved and tortured. I saw the pain and the suffering in their eyes, and I heard their stories in their songs. I vowed to never let their voices be silenced, to never let their struggle be forgotten." - Nina Simone

1974 – Bethel, NC

I tobakksmarkene så jeg også at de hvite eide og styrte alt, mens de svarte fulgte etter dem – både om våren, når tobakken ble plantet, og i august, når den ble plukket. «Det er skikkelig niggerarbeid», hørte jeg hvite si. «De er allerede svarte, så tjæren fester seg ikke så godt på dem.»

Ved lov var arbeiderne garantert en minstelønn på bare en tredjedel av det jeg selv hadde tjent som ufaglært i Danmark. Enda verre: siden arbeidet var sesongbasert og det nesten ikke var noe å gjøre resten av året, ble det en mager årsinntekt.

Disse menneskene, som kunne ha oppnådd frihet og verdighet for bare noen få cent per sigarettpakke, arbeidet med ansiktsuttrykk som bare en slave kunne uttrykke.

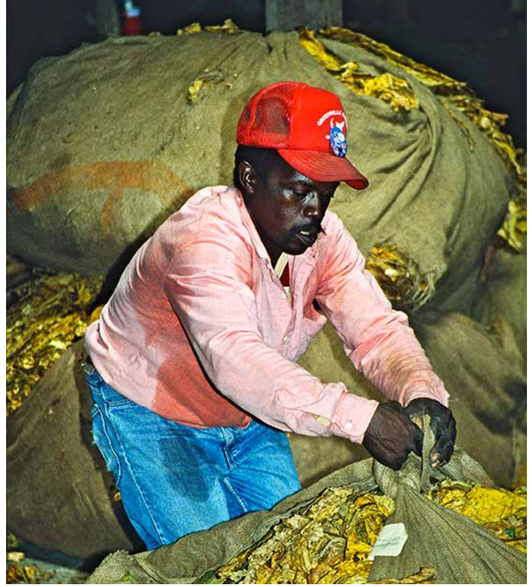
1988 – Bethel, NC – 12 år senere

1986 - Wendell, NC

1986 - Wendell, NC og nederst 1974 - Bethel, NC

1974 – Raleigh, NC – Jeg intervjuer Ben Chavis – Hør ham i intervjuet mitt nedenfor

Miljørasisme og svart motstand i USAs tobakksindustri

"The health consequences of working in tobacco fields are still felt today, with higher rates of respiratory illnesses and cancer in Black communities."
- Dr. Camara Jones, co-founder of the National Black Nurses Association

"Tobacco is a killer. It kills the land, it kills the people, it kills the spirit. It is a weapon of mass destruction, and the white man uses it to enslave us."
—Alice Walker, in The Color Purple

Senere på sommeren ble tobakken tørket og solgt på auksjon. Få steder var herre–slave-forholdet så tydelig innprentet i de svartes bevissthet som på tobakksauksjonene. Hvite oppkjøpere gikk foran og ga raske, diskrete signaler med fingre og nikk, mens de svarte skyndte seg bak dem og pakket bunter. De hvite kjørte rett inn i hallen i store, prangende biler og spiste biffer på størrelse med tallerkener, mens de svarte satt utenfor med sine brune matpakker.

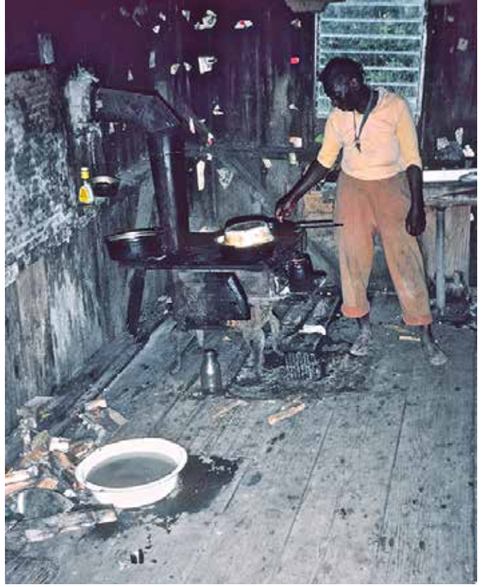
I årene som fulgte så jeg overalt at de svarte ble presset helt ut og erstattet av billigere, ofte illegale latinamerikanske migranter. Fra rundt år 2000 ble de ansett som for «dyre», da tobakksselskapene måtte betale sykeforsikring og samtidig mistet milliardstore statlige subsidier. Derfor begynte de å kjøpe billigere tobakk fra fattige land uten helseforsikring, som Zimbabwe.
Etter hvert ble de 22 000 tobakksgårdene omgjort til enorme industrielle svinefarmer i det østlige North Carolina. Hvorfor akkurat der? Fordi de gjenværende fattige svarte hadde for lite makt til å protestere mot stanken fra de tusenvis av urinlaguner som spredte seg over de tidligere tobakksmarkene.
Det var borgerrettighetsaktivisten pastor Ben Chavis som først protesterte mot denne nye krenkelsen av de svarte på 1980-tallet. Jeg hadde intervjuet ham allerede i 1973, etter at han hadde blitt dømt til 34 års fengsel på falske anklager etter kampene i Wilmington.
«Dette er miljørasisme», ropte han da fengselsdøren smalt igjen.
Hans ord ble starten på kampen mot den vedvarende miljørasismen, der en liten håndfull hvite svineindustrier lot ni millioner forurensende og CO2-produserende griser ødelegge levekårene for fargede lokalsamfunn.
Rasismen finner stadig nye uttrykk.

"Racial discrimination in the deliberated targeting of ethnic and minority communities for exposure to toxic and hazardous waste sites and facilities, coupled with the systematic exclusion of minorities in environmental policy making, enforcement, and remediation" - Ben Chavis

QR: Sangen Slave driver af Taj Mahal – her illustreret med mine tobaksfotos

Mit chokerende interview med Ben Chavis om, hvordan han fik 34 års fængsel

1975 - Bullock County, AL

1978 - Waynesboro, GA

"We were poor, but we had warmth. The stove in the middle of the room glowed like a small sun, and we gathered around it as though it were life itself." - Maya Angelou

"The house was cold and the wind came through the cracks. We kept close to the stove, feeding it scraps of wood, guarding the little heat like something precious."
- Richard Wright

"The fire made a soft red glow in the room and the night pressed close against the thin walls."- Zora Neale Hurston

"We lived close together because the house leaked cold, and the only warmth came from the stove and each other."- Jesmyn Ward

1973 - Tunica, LA

1973 - Zebulon, NC

1975 – Meridian, MS

Min danske forgjenger, Peter Sekaer, hadde fotografert den samme modellen av vedovn på 1930-tallet, som jeg fremdeles så på 1970-tallet i sørstatene, f.eks. til høyre i Mosley Whitleys hus. Den ble kalt «Southern Jewel» av produsenten, Southern Stove Works.

"The sugar plantation is the crucible where so much of the violence and exploitation in the South was forged. It is a place where Black bodies were broken and Black communities were fractured, and its legacy continues to shape the lives of Black people in the South today." - Jesmyn Ward, "Sing, Unburied, Sing"

1975 – TN, familie ved plantasjehuset sitt

1975 - Houma, LA

"The sugar industry owes a debt to Black communities for the immense wealth it has built on their backs. We must hold them accountable and demand restitution."
- Nikole Hannah-Jones

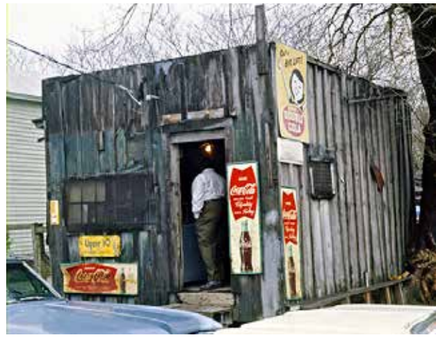
1975 - Houma, LA

Fra slaveri til livegenskab: De sorte sukkerrørsarbejdernes vedvarende kamp

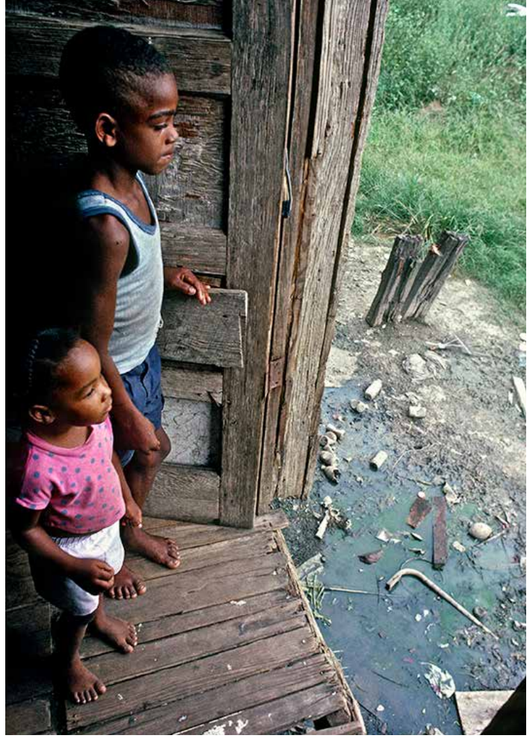
Om vinteren haiket jeg rundt i de dypeste sørstatene, og en jul endte jeg opp på sukkerplantasjene i Louisiana. Der jeg i North Carolinas tobakksmarker mest hadde opplevd slaveriet som en sinnstilstand, fant jeg her sjokkerende feudale – nesten livegne – forhold. Den hvite godseieren eide ikke bare plantasjen, men også husene der de svarte arbeiderne bodde. De lå samlet i små klynger rundt hans store plantasjehus – akkurat som i slaveriets tid.
Han eide også resten av landsbyen, inkludert den eneste butikken, «the company store». Her var prisene 30 prosent høyere enn i byene, som sukkerarbeiderne verken hadde råd til å reise til eller ofte kunne finne veien i, siden mange var analfabeter.

Deres gjennomsnittlige inntekt var under 3 000 dollar i året, og de måtte forsørge familier på seks til ti personer. For å overleve lånte de av godseieren og sank raskt ned i gjeld til ham. De betalte sjelden kontant, men kjøpte på kreditt og ble langsomt fanget i økonomisk trelldom. Mennesker som arbeider uten reell lønn og bare får mat og husly, kan bare kalles slaver. Når de først var fanget i denne sirkelen, tilhørte de i praksis godseieren: de kunne ikke forlate plantasjen før gjelden var betalt – og det kunne bare skje ved et mirakel.
Et slikt «mirakel» så jeg imidlertid på 1990-tallet, da de svarte markarbeiderne, som kuttet sukkerrør for hånd, ble erstattet av dyre høstemaskiner og latinamerikanske arbeidere. Mange ble dermed tvunget ut av sine hjem – deres mirakuløse vei til frihet.
På den måten har de hvite plantasjeeierne i dag blitt så rike på dette «hvite gullet» at de selv har forlatt plantasjene og sluttet å bruke uttrykket på grunn av dets negative assosiasjoner til slaveri.

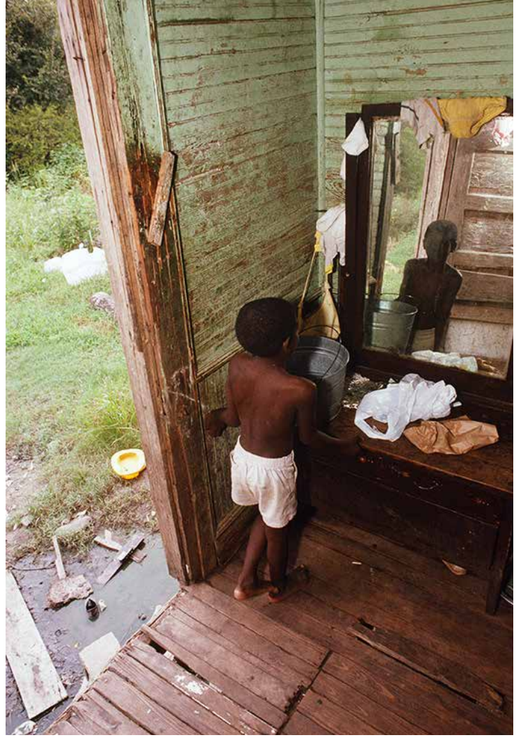

1975 - Houma, LA og 1996 - Houma, LA

Begge for oven: 1996 - Montgomery County, AL

Herunder 1996 - Burke County, GA

En slave husker i generasjoner

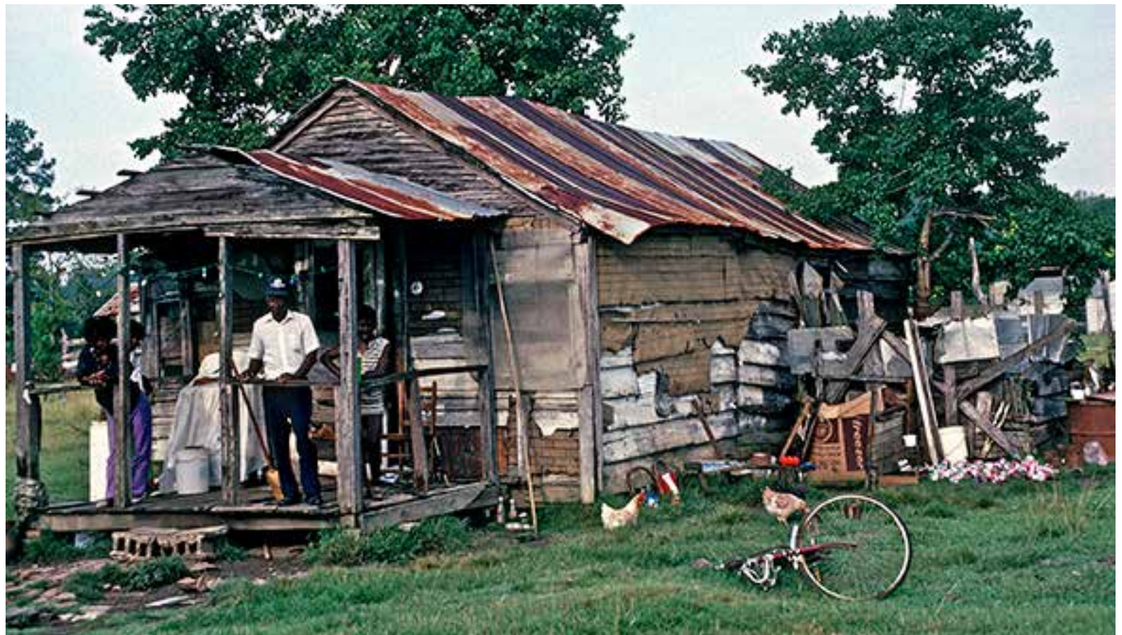
1975 - Houma, LA

Da jeg var i New Orleans i 1973, brakte avisene artikler om denne skjulte feudalismen like utenfor byen: barn på sukkerplantasjene, som bare fikk en appelsin én gang i året – til jul.
Det ble satt i gang en tårevåt innsamling for å sende barna julegaver, og tannlegestudenter kjørte ut gratis tannlegebusser da det viste seg at familiene aldri hadde hatt råd til tannlege.
Senere fant jeg ut at andre hadde forsøkt en mer konstruktiv innsats for å organisere disse slavearbeiderne. En hvit katolsk prest prøvde å samle de svarte – møtene ble holdt i hemmelighet, fordi det stadig ble skutt mot dem – men forgjeves. De svarte, som husket et opprør på 1930-tallet der mange ble drept, turte ikke risikere å miste det siste de hadde.
Det var kanskje glemt av de hvite, men jeg oppdaget overalt i det svarte samfunnet at en slave husker i generasjoner.

Etter at min første bok kom ut, laget CBS **60 Minutes** reportasjen The Cane Curtain, som bekreftet beskrivelsene mine og kalte arbeiderne ofre for slaveriets arv. Nesten ingen av de svarte turte å snakke åpent, men CBS fikk samlet en gruppe i en kirke 80 km unna, der de med tildekkede ansikter fortalte om frykten sin.
En hvit plantasjeeier snakket skamløst om småpengene hans kontraktsbundne arbeidere skyldte ham, og om hvordan det amerikanske landbruksdepartementet etter hans mening lurte ham for tilskudd. Selv i dag mottar sukkerbønder rundt en milliard dollar årlig i subsidier – slik at amerikanerne ender opp med å betale nesten dobbelt så mye for sukker som resten av verden.

"Don't lead with the fear of what might be, lead with the strength of who you are."
- Natalie Baszile and Oprah Winfrey in "Queen Sugar"

1996 - Montgomery County, AL

Enkens offergave (Markus 12: 41-44)

"The world craves connection. It craves the stories that bind us together, the stories that remind us that we are all human, all deserving of dignity and compassion." —Jesmyn Ward

På grunn av frykten for hvite represalier var det nesten umulig å bo hos sukkerarbeiderne. Da jeg endelig klarte å finne et sted, og jeg hadde lagt meg, hadde ryktet om meg allerede spredt seg som en steppebrann gjennom byen. Plutselig ble døren revet opp, og en rasende nabo, George Davis, stakk en geværløp mot magen min og jaget meg ut i den kalde vinternatten.
Senere tok en fattig enke, Virginia Pate, medlidenhet med meg og lot meg dele seng med hennes fem barn i en falleferdig hytte ute i sumpene. Om morgenen ble det iskaldt når kakkelovnen slukket, og fordi barna trakk teppet til seg, frøs jeg den første natten. Neste dag begynte Virginia å reparere gamle vattetepper, slik at jeg ikke skulle fryse igjen.
Jeg vil aldri glemme denne enken, som jeg siden har besøkt nesten hvert år. Hun var villig til å tross faren fra de hvite, selv om hun ikke selv turte å sove under samme tak som meg, men sov i søsteren Eleonoras hytte. Sammen med hennes eldste sønn Morgan gikk jeg på jakt i sumpene etter beltedyr og annet spiselig, og vi hentet drikkevann fra takrennen. George Davis ble senere myrdet av Virginias nevøer, Bertha og Bartram.
Jeg hadde aldri forestilt meg at vennskapet mitt med Virginia skulle vare i nesten 40 år – helt til 2012, da jeg tok farvel med henne kort før hun døde. Gjennom årene tok jeg med utallige venner på besøk, til og med en leder fra Ku Klux Klan.

Til venstre: Virginia Pate. Øverst: barna i 1973 – Tunica, LA

Da danske filmteam kom for å lage et portrett av henne, viste hun dem alle stedene der jeg hadde bodd med familien. Gjennom henne ble jeg en del av en stor slekt med syv søstre og fire brødre. Som med mange andre familier i denne boken laget jeg detaljerte slektstrær for å holde styr på hennes mange barn, 17 barnebarn og 10 oldebarn. Barna hennes, Morgan, Doretha og Oliver, sto ofte på scenen sammen med meg for å svare på publikums spørsmål: «Hvordan var det for dem å dele seng med en hvit mann med et merkelig utseende?»

Jeg ga Virginia Pate boka mi i 1978

Virginia prøver å kvele Ku Klux Klan-lederen Jeff Berry i 2005

Virginia Pate fortæller et dansk tv-hold om, hvordan jeg første gang endte med at bo hos hende

40 års vennskap fører til frihet etter 40 år

"Companies don't have souls, only people do. And it's up to us, the individuals, to make sure our souls are intact." —Anita Roddick

Virginias søster Beryl underholdt alltid vennene mine. Selv om hun var dypt religiøs, satt hun som fengselsvakt i vakttårnet i det lokale Angola-fengselet tolv timer hver natt. «Ville du skutt på dine to nevøer hvis de rømte?»
«Selvfølgelig. Jeg skyter alle som nærmer seg gjerdet.»
Det var hennes søster Elnoras tvillinger, Bertha og Bertram, som drepte George Davis – mannen som den første natten nesten hadde skutt meg i sengen. Jeg møtte først Bertha i 1994, da hun ble løslatt, men med sin dom på 75 år kommer Bertram aldri ut av Angola.

Siste besøk hos Virginia på sykehuset i 2012

Bertha i 1994 etter løslatelsen, da hun skrev til tvillingbroren sin i Angola

Anita Roddick i 1994 sammen med Virginias niese, Virginia Honore, gift med en fengselsbetjent

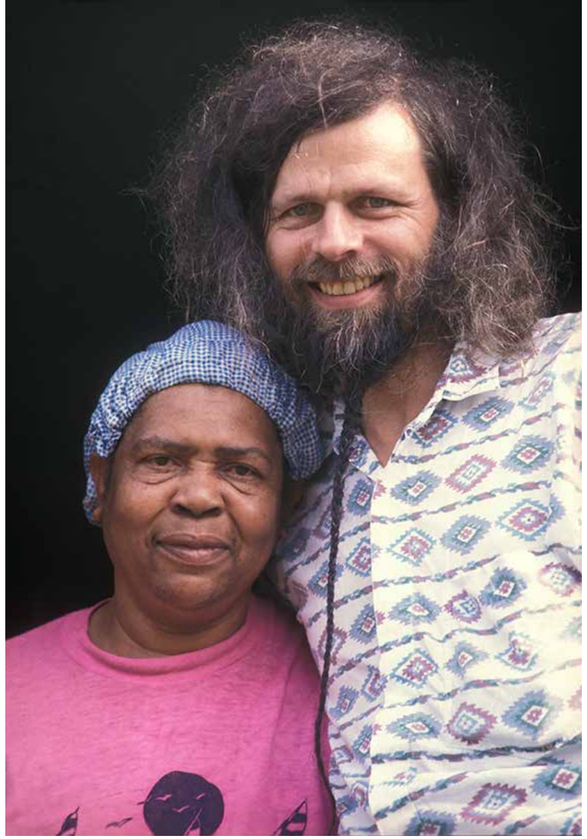
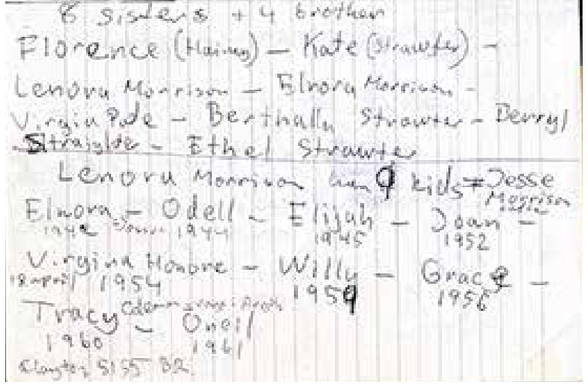

Foto av Virginia Pate og meg tatt av Anita Roddick i 1994

Før PC-slektsforskningsprogrammene kom, var det vanskelig å følge med på familiene i boka

Fra kampen for å frigjøre Angola 3

Det bringer meg til poenget mitt om hvor viktig det er å bringe mennesker sammen. Jeg hadde møtt dem alle i 1973, da jeg prøvde å komme meg inn i fengselet, fordi svarte i New Orleans fortalte meg at kom man først inn der, kom man aldri ut igjen. Jeg hadde begynt å fotografere for Black Panthers, og tre av medlemmene deres fra New Orleans hadde året før blitt falsk anklaget for å ha knivstukket en hvit vakt. Utenom på grunn av deres aktivisme for Black Panthers ble de satt i isolasjon på livstid.

I 1994 tok jeg med meg Anita Roddick. Hun hadde blitt milliardær da hun børsnoterte kosmetikkfirmaet sitt, The Body Shop, og ønsket min hjelp til å investere i svarte lokalsamfunn. Så da Bertha og jeg fortalte henne om «De tre fra Angola», startet hun en verdensomspennende kampanje for deres løslatelse.
Hun fikk adgang til fengselet og møtte de tre «politiske fangene». En av dem, Albert Woodfox, fortalte at han hadde overlevd isolasjonen ved å lære å lese i The Black Panther om historien til den svarte undertrykkelsen:

«Da jeg begynte å forstå hvem jeg var, betraktet jeg meg selv som fri.»
Anita hadde nå makten til å skape forandring for de undertrykte – og brukte den. De tre ble løslatt etter 30–42 år i isolasjon, den lengste i amerikansk historie.
Det er blant annet det som kom ut av vennskapet mitt med Virginia. Derfor elsker jeg bildet Anita tok av oss sammen. Året etter inviterte hun meg til slottet sitt i Skottland, ved siden av dronning Elizabeths Balmoral. Det hvite privilegiet har mange ansikter.

Skammens høst: Det hvite gullet blir til svart snø

"The sugar plantations are the most horrible places in the world. They are worse than hell. They are the places where human beings are treated worse than animals." — Harry Belafonte

I mine vagabondår, 1970–76, anklaget Floridas justisminister sukkerplantasjeeierne for slaveri. Noen få ble fengslet for faktisk å ha lenket arbeiderne, men under president Reagan sluttet man å straffeforfølge slike slaveeiere. Etter dagens slitsomme arbeid ble de svarte kjørt hjem som kveg til en slave-leir omgitt av piggtråd og «Adgang forbudt»-skilt. Inne i leirene, hvor jeg så dem bo opptil 100 i hvert rom, turte bare én å snakke med meg, gjemt på et toalett, da de umiddelbart ble sparket for å snakke med hvite.

Slaveleirene eies av Domino Sugar, men den virkelige slaveeieren er regjeringen, som betaler halvparten av driftskostnadene i form av tilskudd. Etter en rekke rettssaker de siste årene mot Domino Sugar for moderne slaveri vedtok Florida «Right to Farm Act» for å stoppe slike gener (og inntrengere på deres private eiendom som meg) samt rettssakene for forurensning fra avbrenning av sukkerrørsmarkene – den «svarte snøen» som i dag mørkner himmelen over de vrede arbeidsløse svarte jeg så på min siste tur til Belle Glades, etter at den moderne mekaniseringen delvis har frigjort dem fra dette slaveriet.

1996 - Belle Glade, FL

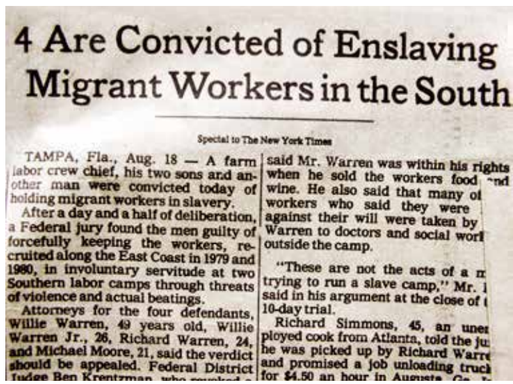
1996 - Benson, NC

1974 - Palm Beach County, FL

1974 - Immokalee, FL

4 Are Convicted of Enslaving Migrant Workers in the South

Special to The New York Times

TAMPA, Fla., Aug. 18 — A farm labor crew chief, his two sons and another man were convicted today of holding migrant workers in slavery.

After a day and a half of deliberation, a Federal jury found the men guilty of forcefully keeping the workers, recruited along the East Coast in 1979 and 1980, in involuntary servitude at two Southern labor camps through threats of violence and actual beatings.

Attorneys for the four defendants, Willie Warren, 49 years old, Willie Warren Jr., 26, Richard Warren, 24, and Michael Moore, 21, said the verdict should be appealed. Federal District

said Mr. Warren was within his rights when he sold the workers food and wine. He also said that many of workers who said they were against their will were taken by Warren to doctors and social work outside the camp.

"These are not the acts of a m trying to run a slave camp," Mr. said in his argument at the close of 10-day trial.

Richard Simmons, 45, an unem ployed cook from Atlanta, told the ju he was picked up by Richard Warre and promised a job unloading truck for $4.50 an hour in Augusta, Ga.

1983 - New York Times

1974 - Belle Glade, FL

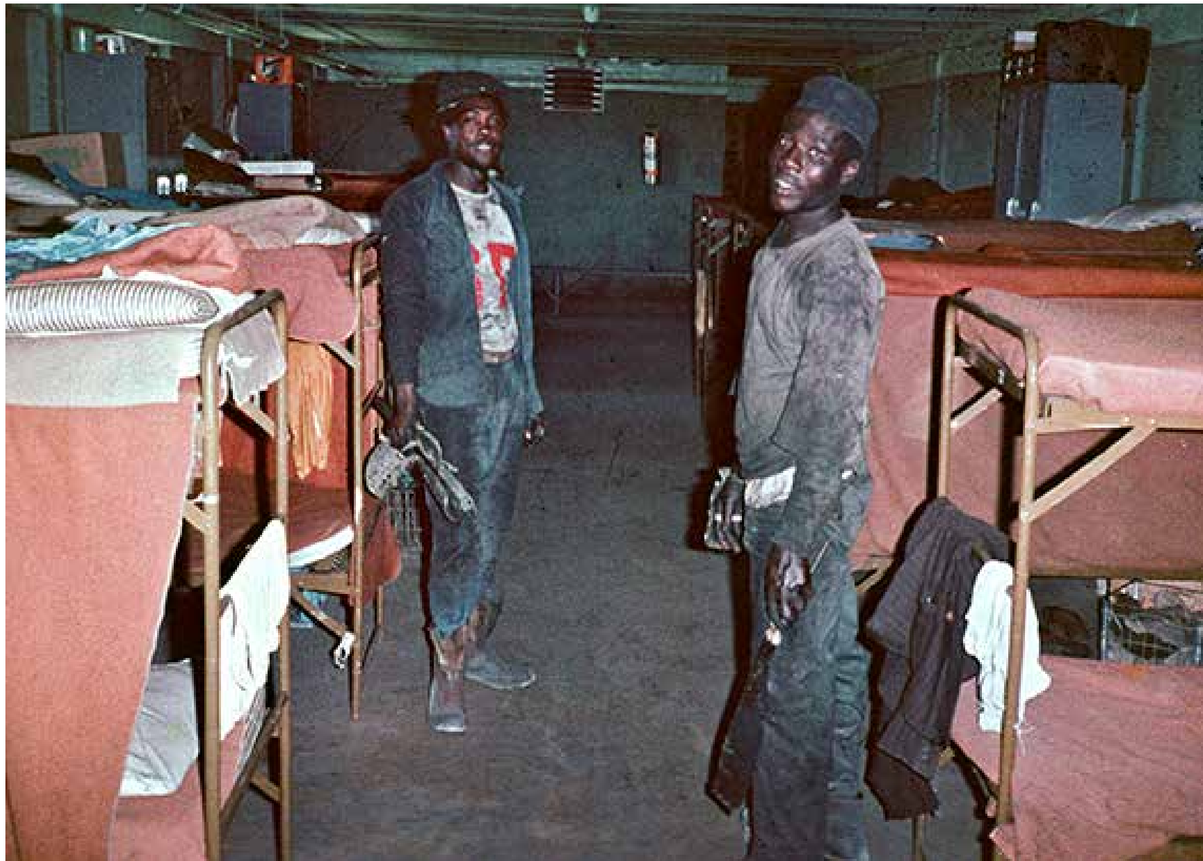

1974 - Belle Glade, FL

1974 - Belle Glade, FL

«Den underjordiske jernbanen»: Flukten fra moderne slaveri i Sørstatene

"Stolen bodies working stolen land. It was an engine that did not stop, its hungry boiler fed with blood." - Colson Whitehead in "The Underground Railroad"

I dag finner jeg flere og flere av disse slaveleirene og sjokkerer ofte mine universitetsstudenter når jeg tar dem med på besøk i dem. I North Carolina har jeg funnet barer hvor «slavefangere» kidnapper fulle menn for å ta dem med til leirene sine.

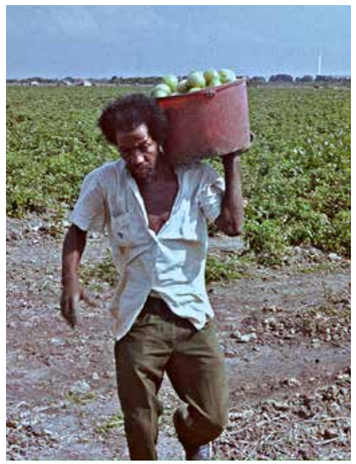
Disse leirene splitter og ødelegger den svarte familien, slik slaveriet alltid har gjort. Kone og barn får ikke komme inn i leirene. Flere av mennene jeg snakket med, hadde ikke sett familiene sine på opptil åtte måneder.
Når de blir syke, sulter de og blir kastet ut som Sonny, til høyre, i 2009 i Belle Glade. Den billige frukten vi nyter, gjør oss skyldige i de facto-slaveri.

En blodflekkete, svart haiker jeg plukket opp etter et foredrag en sen kveld, hadde blitt så grundig banket opp av vaktene under sitt rømningsforsøk at jeg måtte behandle sårene hans. Han fortalte om en annen, hvis ben ble knust av vaktene etter et rømningsforsøk, og som nå måtte gå på krykker. «Velkommen tilbake til den frie verden», sa jeg. Men han ristet på hodet, da han nå var på vei opp til leirene i North Carolina. Å stemme med føttene var ikke et reelt valg for ham – sperret inne av likegyldige amerikanske velgere.

.

1996 - Immokalee, FL

Begge fra 1974 - Hwy 29, FL

Florida migrant workers fight 'slave labor' in court

By Deborah Sharp
USA TODAY

1992

IMMOKALEE, Fla. — When Benjamin Torres saw the job offer in a Houston newspaper, it proved too tempting to resist.

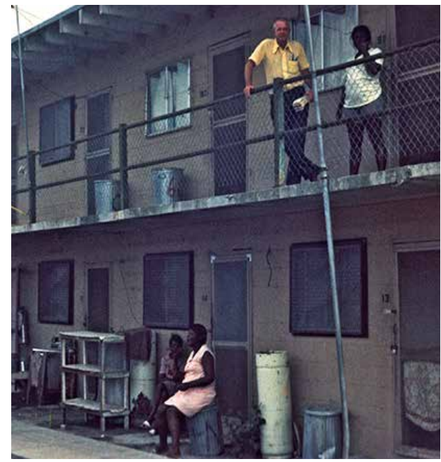
A company called La Pisca promised a job picking grapefruit in Florida with pay of up to $300 a week.

All Torres had to do was sign a contract promising to repay the company for transportation costs ranging from $125 to $150. It was also agreed he would pay for room and board.

So Torres signed. But the 45-year-old father of eight didn't get what he bargained for.

A Justice Department investigation and separate civil lawsuit suggest that Houston-based La Pisca forced Torres and many other mi-

1992 - USA Today

1974 – Belle Glade, Florida, med hvit utleier

2009 - Belle Glade, FL - Sonny og familien ble kastet ut av utleieren da han ble for syk til å jobbe

Vredens druer: Barnearbeidet blomstrer igjen i Trumps Amerika

"Poverty whispers in the ears of mothers and children that they are somehow less than others..." - Marian Wright Edelman, Children Left Behind

"The fields were a cruel teacher, and the children learned their lessons early: the sting of sun, the ache of muscles, the emptiness of hunger." - Maya Angelou

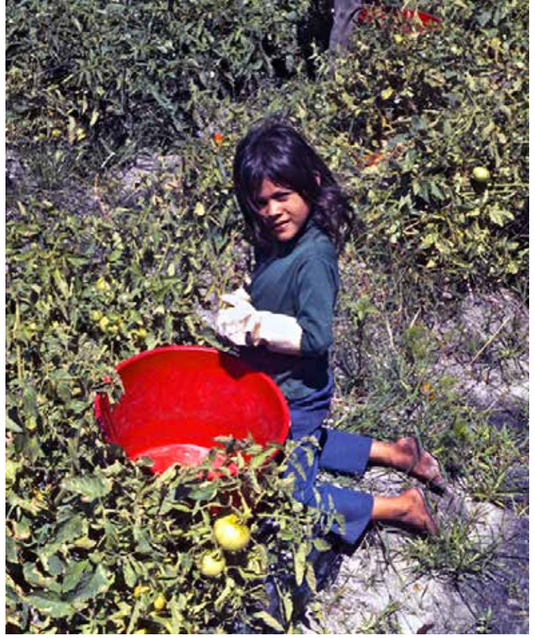
Andre steder så jeg migrantleirer hvor hele familier bodde sammen, men var så avhengige av hverandres inntekt at barna ikke kunne forlate arbeidet for å gå på skole. Men det jeg så den gang, er langt verre i dag, hvor en økende andel av USAs avlinger plukkes av barn mellom 12 og 16 år. Da bruddene på barnearbeidsloven økte på 80-tallet, begynte Reagan å lempe lovene, og Tea Party-republikanerne fortsatte kursen rundt år 2000. I Trumps Amerika avskaffer nå stat etter stat barnevernet helt.

Når amerikanerne bombarderes med billig frukt, bør de huske at prisen ikke bare skyldes lønninger som er halvparten så høye som i Skandinavia. Det er også «vrede druer» fra arbeidere som velgerne ikke vil gi noe sosialt sikkerhetsnett. Ingen dagpenger, ingen legehjelp, ingen utdanning, ingen boligstøtte, barnetrygd eller barnepass. Mens europeere bruker 14 000 dollar i året på barnepass mot 500 i USA, ble Bidens forsøk på å øke støtten avvist av republikanerne.

Nesten tre fjerdedeler av barna Human Rights Watch har intervjuet, opplevde alvorlige symptomer – kvalme, oppkast, hodepine, svimmelhet, hudutslett og pustevansker – etter arbeid i tobakksmarker og støvete låver. Symptomene ligner akutt nikotinforgiftning.

1974 - Bethel, NC

1974 - Hwy 29, FL

1974 - Allendale County, SC - Nederst 1974 - Greenville, NC

Below 1974 - Greenville, NC

Coca-Colas slaveleirer:

Fra utnyttelse til motstand

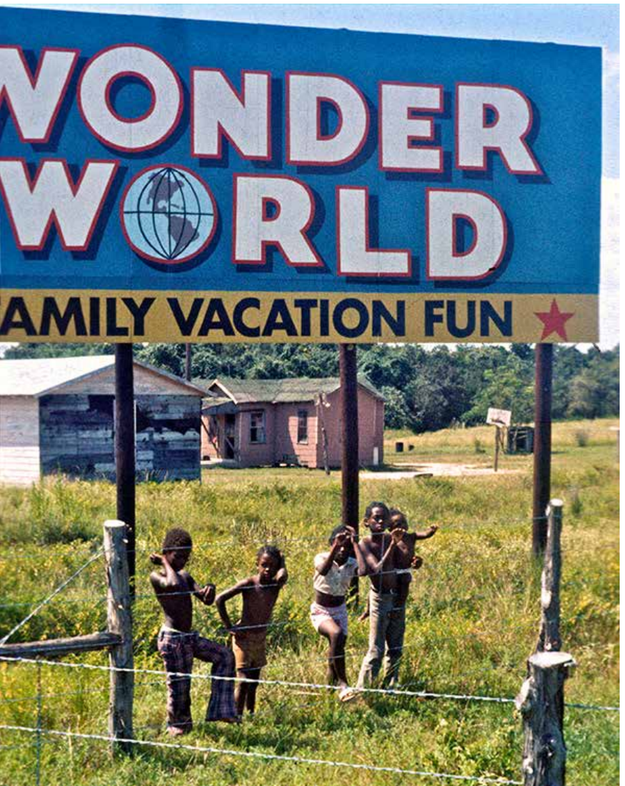
""The South is not a monolithic entity. There are black people who stand up for their rights, and there are white people who stand up for their rights. Our struggle is not against white people, but against oppression." - Alice Walker

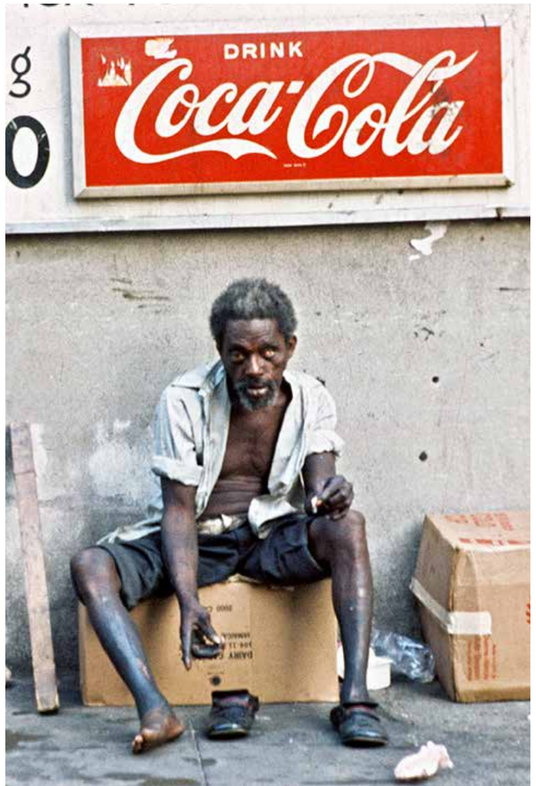
En dag så jeg Coca-Cola-navnet på bilene som kjører appelsinjuice fra leirene til Nordstatene, og fant ved den anledningen ut at det er Coca-Cola som under navnet Minute Maid eier en stor del av disse slaveleirene.

1974 - Apopka, FL

1974 - Texas

1975 - NYC

Cesar Chavez og UFW i 1975 - Modesto, CA

"We cannot expect the oppressor to give us freedom. We must take it." - Cesar Chavez

Coca Colas slavelagre var vel ikke de verste – selv om barna led av blodmangel, noe som gjorde dem trette og utmagrede. I et brev til meg innrømmet Coca Cola hvor forferdelige forholdene hadde vært, men at de hadde satt i gang med reformer og tilbød å fly meg dit, slik at jeg kunne bevitne at de hadde forbedret forholdene.
Hvis noe hadde endret seg da jeg kom tilbake, skyldtes det Cesar Chavez' og United Farmworkers' avtale med Coca Cola – gjennomtvunget av hans utrettelige marsjer, som også jeg av og til deltok i.

Cesar Chavez i 1975 - Modesto, CA

1974 - Hwy 29, FL - Dagslønn etter arbeidsdagens slutt - Nederst godseieren

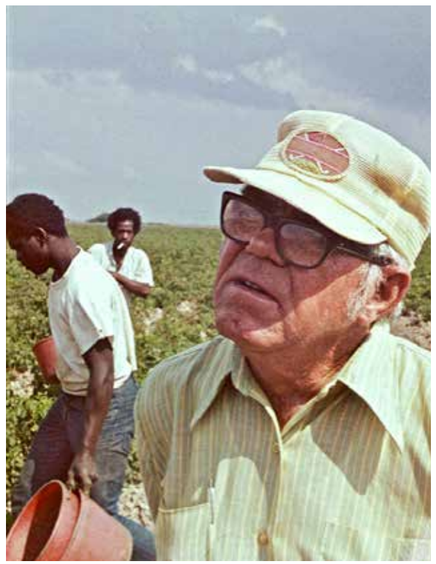
1974 - Immokalee, FL - kvinden i interviewet

1994 - Bullock County, AL

Bedragets marker – Hvite løgners tyngde

"I can't trust a man who can't see my tears."
- Solange Knowles in "Where Do We Go"

I Sør-Florida kom jeg til å bo hos en hvit tomatdyrker, som fortalte meg at han tjente nesten en million dollar i året på disse migrantarbeiderne. Senere ble jeg kastet ut da han oppdaget fotografiene mine av det han kalte «niggere»:
– Hva er hensikten din med å komme hit og fotografere? Jeg vet utmerket godt hva du er. Du er en av de borgerrettighetsfolkene oppe fra nord.
– Nei, jeg studerer bare landbruksforhold til en bok ... Jeg stoler på mennesker ...
– Jeg skal si deg en ting. Hvis du omgås disse «slumfolkene», får du ikke annet enn en slumbok ut av det. Det kommer jo an på hva slags folk man snakker med. Snakker du med både hvite og fargede?
– Jeg stoler på alle.
– Ikke glem at vi behandler de fargede bedre her enn andre steder i landet. De er lykkelige.
Jeg hadde alltid stor respekt for ærligheten til disse rasistene fra Sørstatene, så da båndopptakeren min senere avslørte at jeg hadde fortalt ham en nødløgn, følte jeg meg litt nedstemt. På det tidspunktet hadde jeg ingen anelse om at bildene mine en dag ville havne i en bok.

Hør interviewet med godsejeren

Mit interview med den fattige hvide kvinde

"We are living in a dying land." - Jesmyn Ward in Sing, Unburied, Sing

Senere kom jeg til å bo hos noen av hans landarbeidere, svarte og landflyktige meksikanere. Forholdene deres er mildt sagt fortvilende. Mange er for ødelagte til å uttale seg om situasjonen sin, men denne kvinnen, som var en av de få fattige hvite på markene, fortalte meg i sitt lille leide skur om forholdene:

– Har du noen gang fått sosialhjelp eller matkuponger?
– Nei, jeg kan ikke få det, men jeg trenger det virkelig.
– Hvor mye tjener mannen din i uken?
– Ikke så mye, kanskje 35 dollar i uken, det rekker knapt nok til husleie og mat.
– Og dere jobber syv dager i uken?
– Syv dager i uken for bare 35 dollar, ja!
– Har det vært perioder hvor dere ikke hadde mat?
– Det har vært tider hvor vi ikke hadde noe, ingenting. Ikke engang en sigarett. Jeg har vært så nede at jeg bare hadde sukker, vann og brød i tre uker. Det er de fattige som kommer til å lide.
– Men hvem mener du har skylden for alt dette?
– Regjeringen. Den prøver å sulte oss ut.
– Du gir ikke befolkningen her omkring skylden?
– Nei, jeg klandrer ikke folk. Det er regjeringen.
– Jeg er glad for at du ikke skylder på de svarte og meksikanerne. Det gjør mange hvite, vet du.
– Nei, det er utelukkende regjeringen. Det er derfor det er opprør og drap hele tiden. Huset mitt har blitt brent ned tre ganger, jeg har mistet klær og alt ...

En hvisking om våre usynlige og glemte: Immokalees ekko av slaveri

1974 - Immokalee, FL

"We are never free from the feeling that something will come and take everything away." - Jesmyn Ward

Det var en gledelig overraskelse å finne en fattig hvit her som ikke mellom linjene beskyldte de svarte for sin egen ulykke, da det ellers er vanlig blant de fattige hvite å gjøre dem til syndebukker. I byen hennes, Immokalee, ble flere av de hvite eierne av slaveleirene senere fengslet av Floridas justisminister.

Men forholdene har blitt langt verre siden mine første besøk i 1974, da de bevæpnede vaktene skjøt mot alle inntrengere. Da NBC ankom, ble journalistene beskutt, og de klarte ikke å filme noe. Selv hvite «rednecks» av den hardhendte typen advarte meg mot å dra til Immokalee og turte ikke engang å kjøre meg dit om dagen.

Første gang bodde jeg bare en uke hos fattige landarbeidere, men er den dag i dag overrasket over at jeg kom levende fra det. Jeg klarte å bli venn med en av de svarte, bevæpnede vaktene, som ga meg litt mat og fulgte meg på avstand i gatene for å «beskytte» meg. Både han og politisjefen fortalte meg at det det siste halvåret var funnet 25 lik i gatene i denne byen med bare 3 000 innbyggere. Hver eneste natt kunne jeg høre skuddvekslinger.

1974 - Hwy 29, FL

1974 - Immokalee, FL

1974 - Immokalee, FL

1974 - Immokalee, FL

"The body has memory. The physical carriage hauls more than its weight." - Claudia Rankine

Jeg så mer blod der enn noe annet sted i Amerika, men jeg turte bare å fotografere litt. Denne mexikaneren ble knivstukket mens jeg satt ved siden av ham.
Hver morgen sto en rekke forkomne mennesker der, som var blitt slått ned og frarøvet alt natten før, og som nå prøvde å haike seg ut av byen. Men mange kom aldri ut av dette slaveleiren.

Det som grep meg mest, var ikke de døde, men de levende likene – mennesker der alt var slukket. Disse utmattede menneskene hadde overlevd ved å jobbe syv dager i uken, men hadde langsomt bukket under og lå nå bare og ventet på å dø. Om natten sov de på gaten. Én satt klemt mellom Pepsi- og Coca-Cola-automaten.
Tjuefem år senere var bildet nesten det samme.
I 2008 vant Coalition of Immokalee Workers' Anti-Slavery Campaign sin sak mot det USAs justisminister kalte «rent slaveri», og flere hvite slaveeiere ble fengslet. Kampanjen befridde 1 200 arbeidere som hadde blitt holdt fanget av bevæpnede vakter.
Da jeg i 1996 kjørte en haiker hjem til Immokalee, skrev min norske medreisende Eli Sæter:
«Utenfor huset fant haikeren to drepte mennesker. Den ene hadde hodet skutt vekk. Den andre var knivstukket. Jeg er redd. Jeg tør ikke sove. Jacob er utslitt … han sover som en stein.»
Ja – med årene vant jeg meg til volden.

1974 - Immokalee, FL

Flukt til tilfluktssted og selvstyre

"In the 17th century our ancestors fought against slavery and escaped into the northern bushlands of Spanish Florida. There we joined with our Indian brothers and sisters who had also escaped from the oppression of the European slavers. Together, for many years, we resisted their attempts to recapture us." - Black Seminoles – Proven Sustainable

Under mitt første besøk fikk jeg raskt så mange drapstrusler for fotograferingen min at jeg – akkurat som tidligere rømte slaver – søkte tilflukt hos indianerne utenfor byen. Her kom jeg til å bo hos en kvinne fra Seminole-stammen. Det føltes romantisk å bo i hytter av palmeblader, men romantikken brast raskt.
Etter få dager visste man i byen hvor jeg var, og en natt ble vi vekket av rop om at jeg skulle komme ut av hytta. Jeg følte at min siste time var kommet da jeg trådte ut i lysstrålene fra en pickup, hvor bevæpnede menn ropte med meksikansk aksent: «Du er ute før soloppgang. Ellers vil du aldri se en soloppgang igjen.»

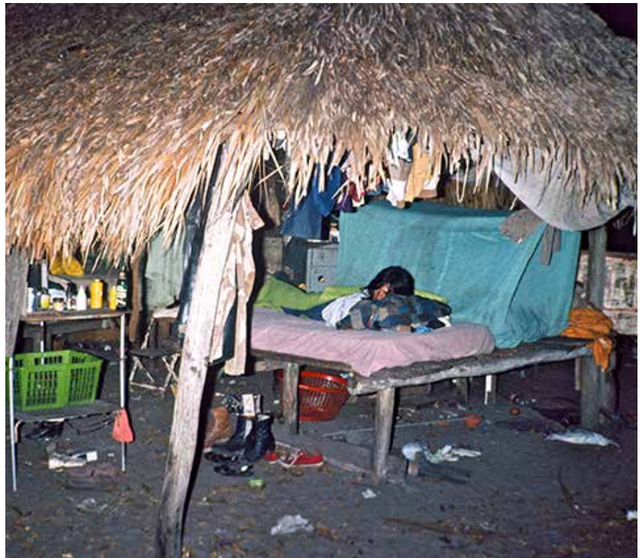
Da skjønte jeg at det var livsfarlig alvor, og kvinnen turte ikke lenger gi meg husly, så jeg forsvant ut av byen som en skygge.

Først seks år senere forsto jeg virkelig at jeg hadde levd utenfor lov og rett. Da jeg kom tilbake, hadde seminolene åpnet USAs første indianerkasino og skapt en milliardindustri som erstatning for deres tidligere hasardspill. Enarmede tyveknægter tar nå fra de hvite og gir hvert stammemedlem rundt 130 000 dollar i året – tre ganger USAs gjennomsnittsinntekt og åtte ganger mer enn svarte og latinamerikanske tomatplukkere tjente rundt palassene sine.

Når seminolebarn fyller 18, er mange allerede millionærer – den eneste statlig godkjente formen for «reparasjon» (de svartes krav om erstatning for slaveriet) jeg har sett i USA.

Alle fra 1974 - Immokalee Reservation, FL

Fra lenker til tidsklokker: Ekkoer av pisken

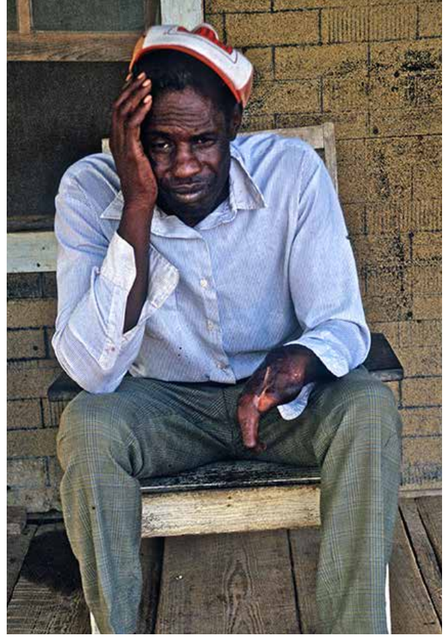
"Shall the labor unions use their influence to deprive the black man of his opportunity to labor [or] unite with those who want to give every man, regardless of color, race or creed, what Colonel Roosevelt calls the 'square deal' in the matters of labor?"
- Booker T. Washington

På min reise søkte jeg svar på hvorfor vi så lett skaper fiendebilder av hverandre og dermed rettferdiggjør vold. Jeg undret meg særlig over arbeidsforholdene som fortsatt sløver både kropp og sinn. Det hardeste arbeidet utføres fortsatt av svarte, mens hvite dirigerer.

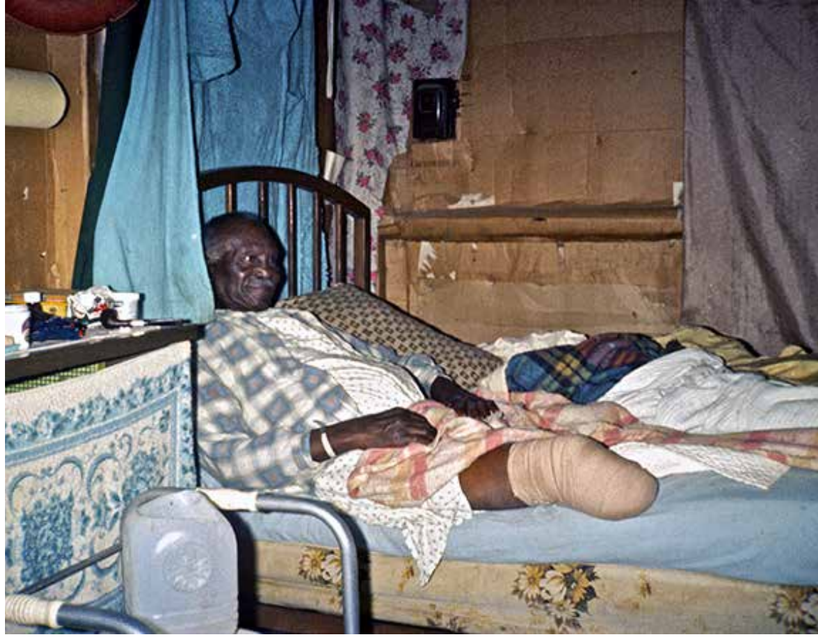
Mange ble drept i disse sagbrukene, og enda flere mistet føtter og fingre – som arbeiderne her.
I Mellom-Amerika så jeg USA støtte blodig undertrykkelse av fagforeninger, men ble nesten mer sjokkert over hvor få fagforeninger det fantes i Sørstatene for å beskytte arbeiderne. Når sagen kappet av en finger, fikk de ingen erstatning og måtte tilbake to dager senere. Som en fikk vite: «Det står masse sultne niggere utenfor og venter på jobben din.»

Sørstatene har fortsatt såkalte «right to work»-lover, som fritar arbeidere fra å betale til fagforeninger.

Opprinnelig ble de innført av hvite rasister for å knuse faglig organisering ved å skremme hvite med at de ellers ville bli «tvunget sammen med svarte afrikanske 'aper', som de blir nødt til å kalle 'bror' eller miste jobben sin».
Martin Luther King Jr. advarte mot disse lovene, som «frarøver oss våre borger- og arbeidsrettigheter og friheten til kollektive forhandlinger for bedre lønn og vilkår».
Også i dag tjener **Jeff Bezos** sine milliarder ved regelmessig å sparke fagforeningsmedlemmer i **Amazon**, når arbeidere i Sørstatene har oppnådd minimal støtte.

1996 - Bullock County, AL

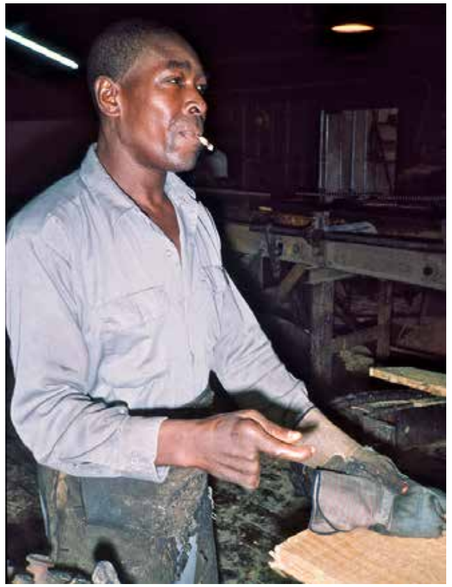

1973 - Tunica, LA

1975 - Washington, GA

1975 - Washington, GA

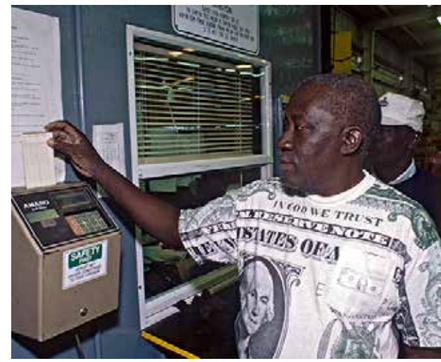
Fortiden er aldri forbi

"The past is never dead. It's not even past."
by William Faulkner paraphrased by Barack Obama in "A More Perfect Union"

I et samfunn som gjør så voldsomme inngrep i mennesket, og hvor europeisk medarbeiderinnflytelse er lysår unna, oppleves tidsregistreringen lett som slaveeierens nye pisk – et symbol på den fortsatte undertrykkelsen.

Da jeg fem år senere vendte tilbake for å gi migrantarbeideren Sam Kator (side 65) boka mi, var han blitt banket i hjel av politiet i en celle.

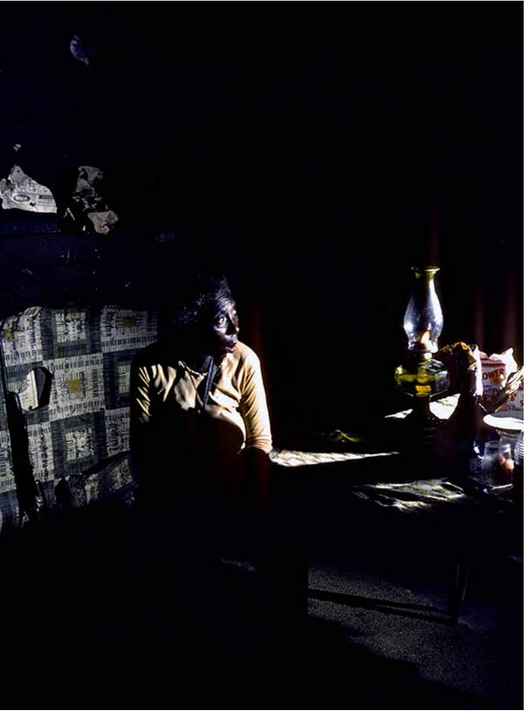
Å reise i svarte amerikaneres verden blir derfor alltid en reise inn i historien og sjelen til hvert eneste menneske man møter.

1996 - Immokalee, FL

Man begynner å forstå de trekkene og tendensene som vi har innprentet i de svartes kollektive bevissthet gjennom slaveriet – og hvordan vi siden ikke bare har videreført b e deres og våre egne lidelsesmønstre, men også forsterket dem.

Lyd og flere fotos af arbejdere ved tidsuret

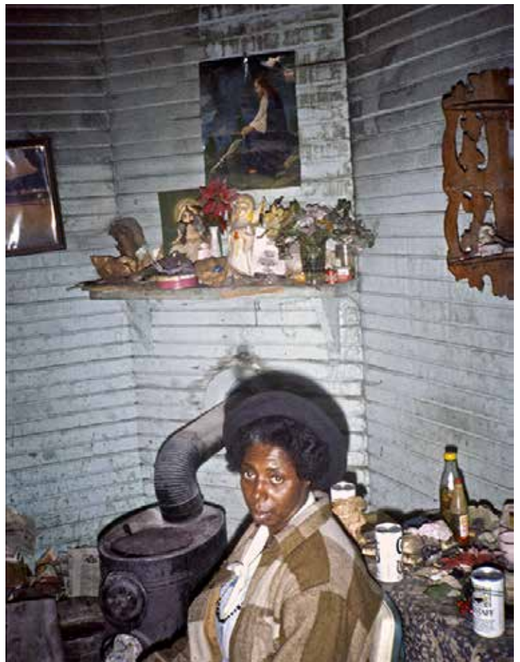
"I am not a slave. I am a man. I have a history, a culture, a mind, a soul. I am not a thing to be used, discarded and forgotten."
Octavia Butler, Kindred

"The past is all that makes the present coherent, and further, the past will remain horrible for exactly as long as we refuse to assess it honestly."
- James Baldwin

Poor slave

Poor slave,
take the shackles off your body,
poor slave,
put the shackles on your mind.
Please listen to me carefully
and if I'm wrong then correct me.
But if I'm right my song do praise,
now let's see if we agree:
The definition of a slave
means one not free entirely
so a slave is still a slave
if he can't think independently.

Top 1994 - Bullock County, AL - Bund 1974 - Washington, NC - 1994 - Bullock County, AL - Højre 1996 - Bullock County, AL

1974 - Immokalee, FL

1996 - Bullock County, AL

A tree is still a tree
though it sheds its leaves
when winter comes.
But it blooms again in spring
for it did not lose its roots at all.
But a slave remains a slave
without the knowledge of his roots
until he's taught the past
not just some, but all the truth.

Poor slave, take the shackles off your body,
poor slave, put the shackles on your mind.

A people without the knowledge of their past history is like a tree without roots."
- Marcus Garvey, leader of the Pan-Africanist movement

"The more you know of your history, the more liberated you are."
- Maya Angelou, I Know Why the Caged Bird Sings

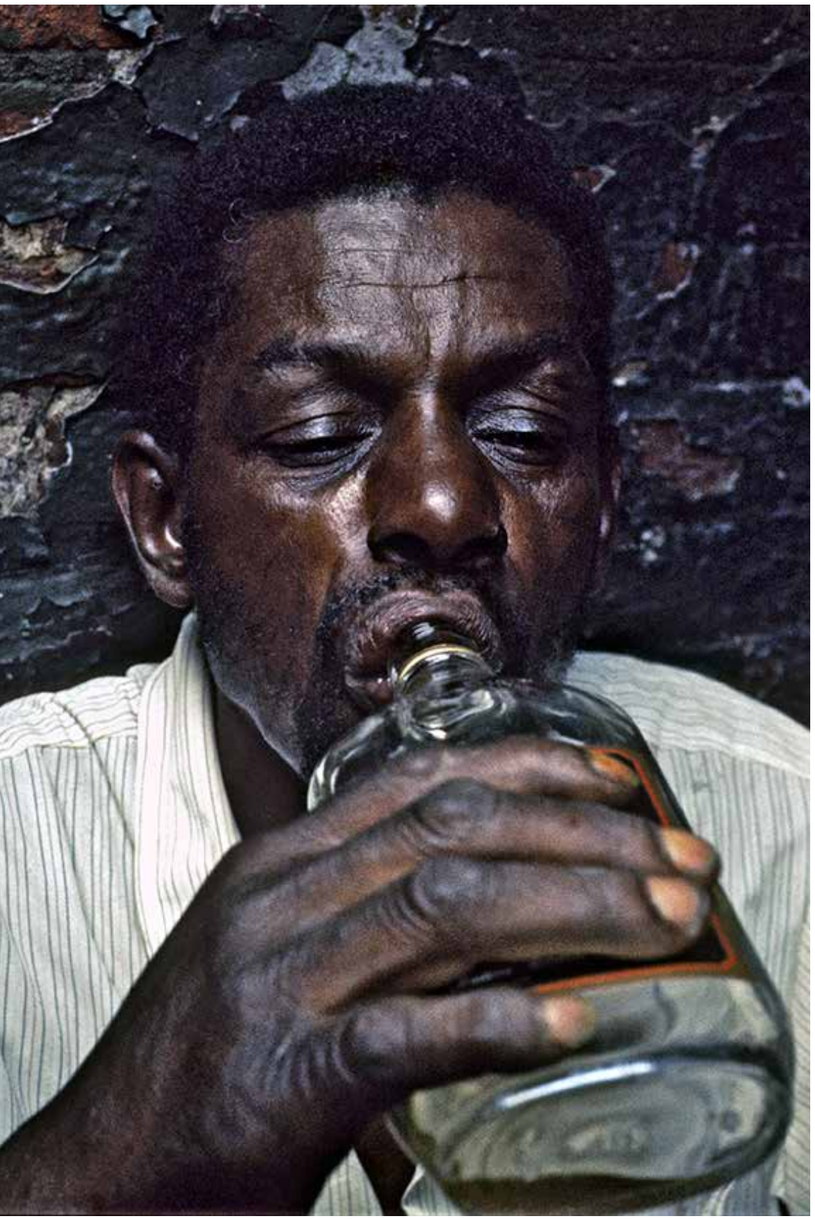
1975 - Dallas, TX

1974 - Alachua, FL

1974 - Greenville, NC

1973 - Baltimore

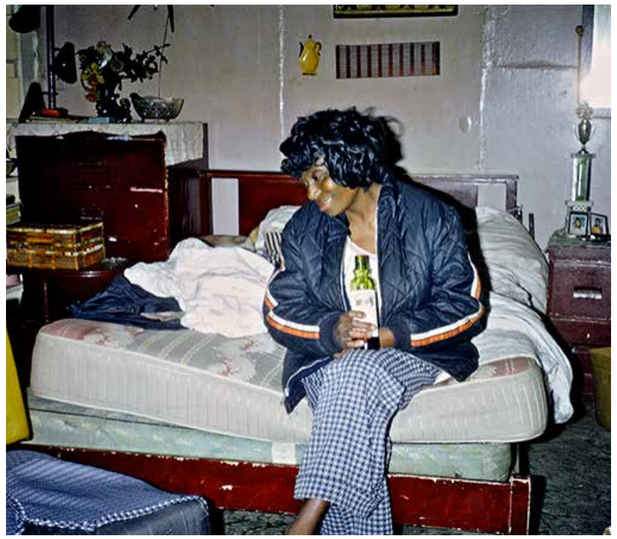

1996 - Belle Glade, FL

"I am not ashamed of my grandparents for having been slaves. I am only ashamed of myself for having at one time being ashamed."
— Ralph Ellison, author of Invisible Man

There was a brother the other day
telling me he's feeling high
but I just sadly had to sigh
for drugs and booze ain'tglory,
and if I had the chance to get high
I would tell the truth and not a lie,
for the highest high a man can get
is from wisdom, knowledge and
understanding.
Poor slave,
ease the pressure off your body,
poor slave,
put it on your mind...

Jimmy Cliffs gribende sang
Poor Slave illustreret

1974 - Washington, NC

1994 - Bullock County, AL

1978 - Zebulon, NC

2008 - Bullock County, AL

Hvordan våre kasteprivilegier gjør oss blinde for lidelsen rundt oss

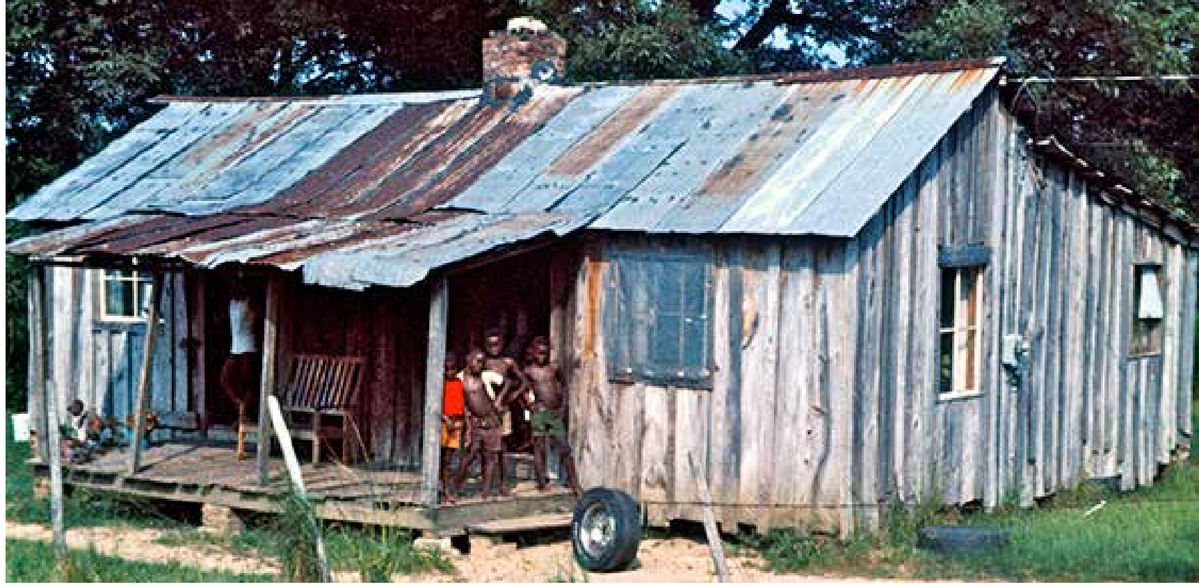
"I am invisible, understand, simply because people refuse to see me."
—Ralph Ellison, Invisible Man

Da jeg bodde blant underklassen, forsto jeg hvordan fysiske lenker ble til mentale. De hyttene som vi siden slaveriet har henvist de utstøtte til, var dypt umenneskelige og ga ingen mulighet for intellektuell eller kreativ utfoldelse. For 100 år siden bodde hvite tett på sine svarte naboer.

Å se mennesker henvist til så underordnede boligforhold er uforståelig og sårende – ikke bare for de undertrykte, men også for det uskyldige hvite barnet.

Under oppveksten blir barnet langsomt manipulert til å danne fiendebilder, slik at den naturlige gleden ved samvær med svarte i USA eller innvandrere i Europa undertrykkes.
Når denne onde sirkelen fullbyrdes, blir det lett for hvite å rasjonalisere at de utstøtte bor rett ved siden av deres luksushjem i elendige skur, ofte mindre enn denne gamle slavehytta. Som studenter i Sørstatene ofte sa etter foredragene mine: *«Før jeg så showet ditt, falt det meg aldri inn at det bodde ekte mennesker i de skurene.»*

Likevel er den mørke avgrunnen i våre sinn, som disse slumforholdene gjenspeiler, langt verre enn det som fremgår av fotografiene mine. Bildene viser ikke hvordan vinden suser gjennom sprekkene og gjør det umulig å holde varmen om vinteren, eller de råtne gulvene med sprekker så store at slanger og skadedyr kryper rett inn i stuen. Den maktesløsheten jeg føler i forsøket på å fotografere disse kvelende følelsene, speilet den maktesløsheten de innestengte ble påtvunget. Selv om jeg hadde hatt råd til et vidvinkelobjektiv for å fange opp trangheten, kunne ikke bildene vise at det ikke var rennende vann, toaletter, dusj eller elektrisitet. Jeg så tusenvis av amerikanere vokse opp i skimtet fra petroleumslampen.

1975 - Bullock County, AL

Bund 1973 - MS - højre 1974 - Savannah SC

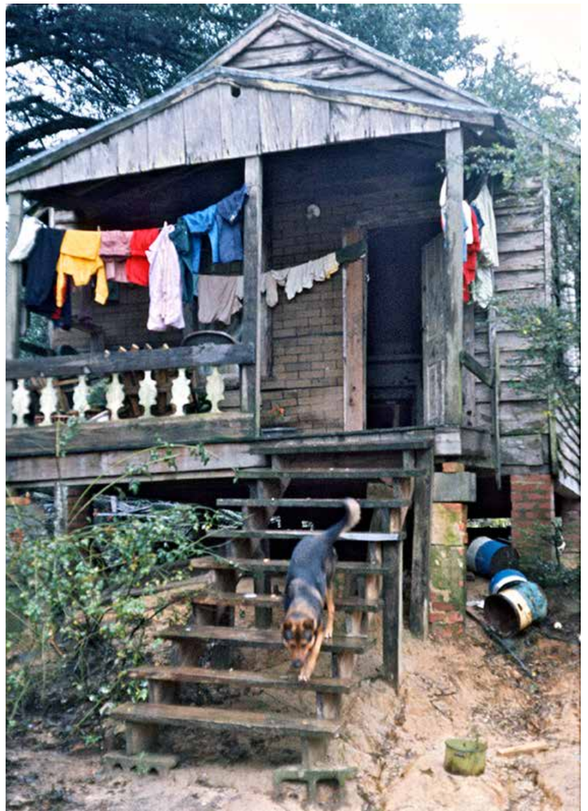
1974 – opprinnelig slavehytte på plantasjen, SC

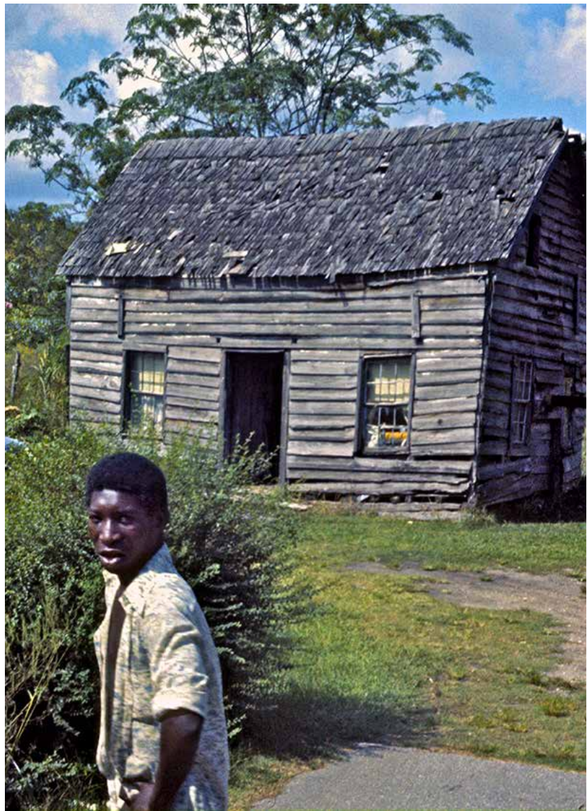

1973 - nær Bamberg, SC - Bund 1978 Bullock County, AL

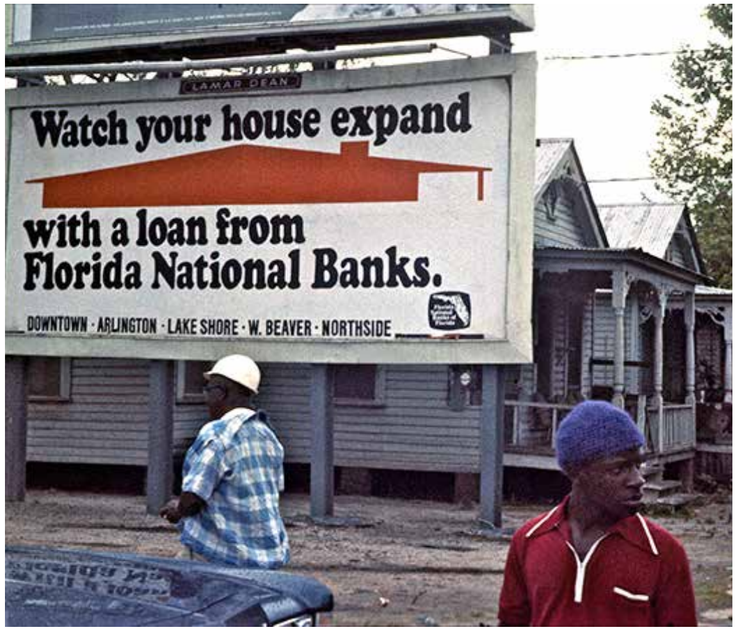

Billboard-drømmer i slummen

"But there were dreams beneath those corrugated roofs, hopes woven into the cracks of those weathered boards. We knew this even in our youngest moments." —Jacqueline Woodson, Brown Girl Dreaming

Jeg klarte heller ikke å skildre den merkelige psykiske følelsen av plutselig å bli ført inn i en tilstand vi i Danmark ikke hadde kjent på hundre år – selv om det etter den kvelende støyen i amerikanske hjem var befriende å oppleve stillheten uten radio og tv.
Velstående liberale hvite, som aldri frykter å få strømmen kuttet, hevder ofte under foredragene mine at de svarte burde være lykkelige av samme grunn. Med slike romantiske forestillinger avslører vi bare en ufølsom mangel på forståelse for psykologien bak ufrivillig fattigdom.
For selv om man slapp unna invasjonen av reklamer inne i hytta si, ble ens utsikt og drømmer likevel knust av de allestedsnærværende, aggressive reklametavlene rett utenfor.

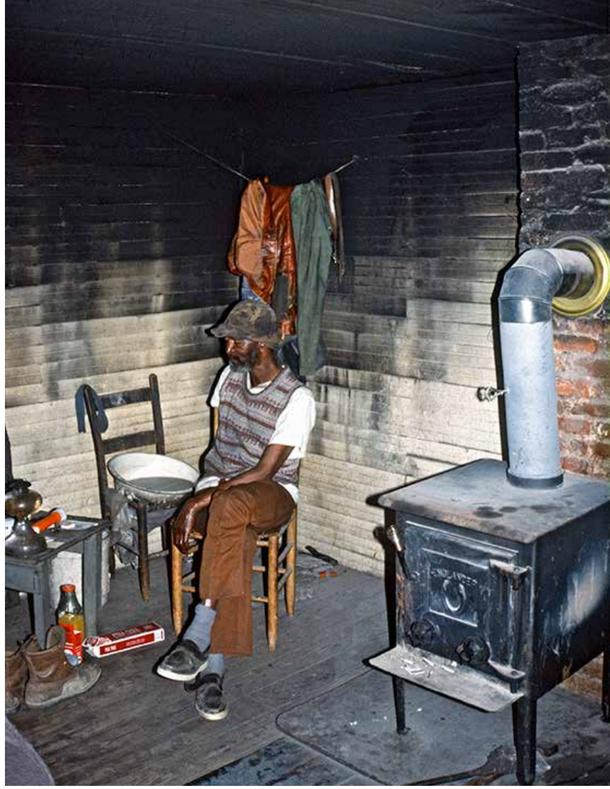
1974 - Jacksonville, FL

1975 - Philadelphia, MS

1974 - La Crosse, FL

1996 - Capron, VA

Bund 1975 - Burke County, GA

1990 - Burke County, GA

Vår tids hytter

"There are years that ask questions and years that answer." - Zora Neale Hurston, "Their Eyes Were Watching God"

På 70-tallet tok jeg tusenvis av bilder av hytter med den hensikt å gi dem til Schomburg-museet i Harlem, i den tro at de snart ville være historie. Hvor tok jeg feil. Jeg ser fremdeles forfalne hytter overalt. Her er noen fra turen min i 2012.

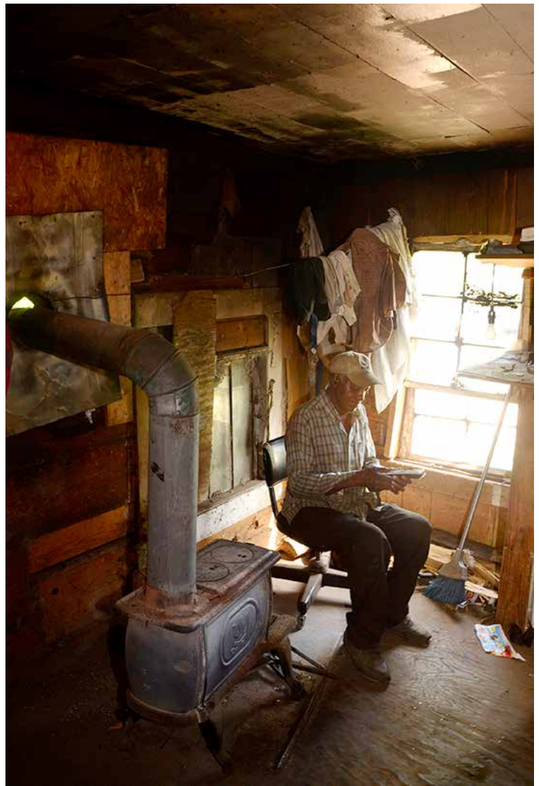

2003 - Union Parish, LA

2012 – Prest på vei hjem fra kirken, Perry County, AL

2012 – gammel mann med mobiltelefon i hytta si i Perry County, AL

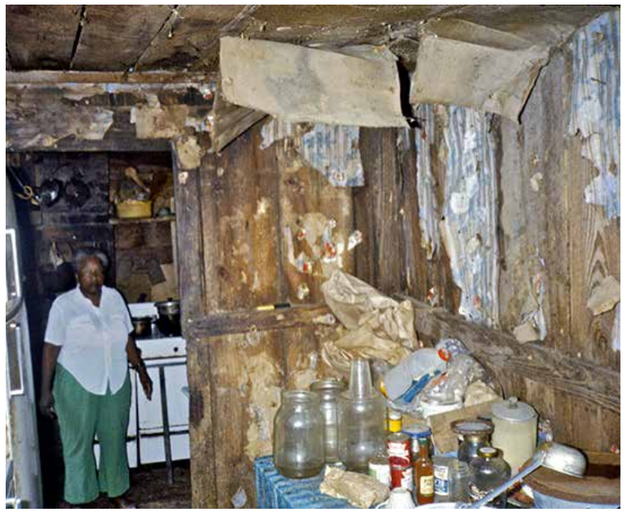
2009 – St. Francisville, LA – 98 år gammel blind kvinne

2012 – Predikant slapper av i hytta si etter gudstjenesten, Perry County, AL

Tv 1975 - Tuskegee, AL - Nederst og øverst tv 1975 - Bullock County, AL

1973 - Orangeburg County, SC

Psykiske sprang som fra jorden til månen

"Poverty is a cage. It's a cage that's hard to escape. And it's a cage that's made of more than just economic hardship. It's made of shame, and fear, and isolation." - Jesmyn Ward, "Sing, Unburied, Sing"

"I grew up in a one-room shack, but I always had books to read. I knew there was a world beyond the one I lived in." - Oprah Winfrey

På samme måte fant jeg det vanskelig å fotografere USAs overklasse. I motsetning til dagens prangende, forgylte rikdom à la Trumps milliardærkabinett, utstrålte de rike på 1970-tallet ofte en form for skyldfølelse. Kløften mellom rike og fattige har vokst dramatisk siden den gang, da USA faktisk hadde oppnådd sin største likhet noensinne. Overklassen tillot seg bare relativt «beskjedne» herskapshus og rancher rundt om i landet. Jeg kunne bare fotografere ett rom om gangen, noe som på ingen måte avslørte de sanne dimensjonene til herskapshusene deres.
Selv om den fotografiske avstanden mellom rike og fattige virket liten, opplevde jeg de psykiske sprangene jeg tok fra hytte til plantasjehus – eller fra storbygetto til millionærvilla – alltid som en reise fra Jorden til Månen. Derfor hadde jeg Søren Kierkegaard med meg som lommefilosof:
«Vår tids filosofi er som den rike mannen som på en mørk, men stjerneklar natt går ut i sin behagelige vogn med sitt strålende hode – lyser og bærer sitt eget lys og mørke med seg. Han nyter sin trygghet og lyset som kastes på de nærmeste omgivelsene, men han forstår ikke at dette sterke lyset blender ham og hindrer ham i å se stjernene, som den fattige bonden til fots eller i sin lampefrie vogn kan observere til perfeksjon i himmelens uendelighet.»

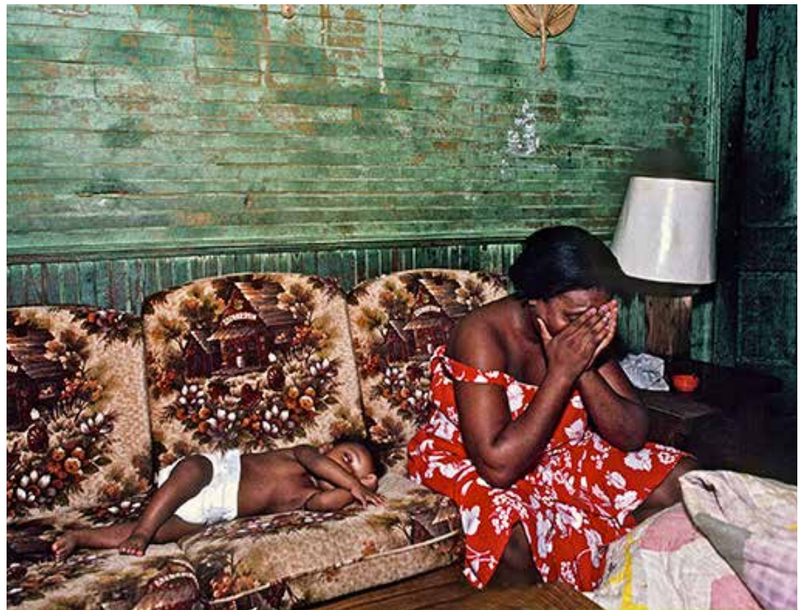

1973 - Natchez, MS

1974 - Palm Beach, FL

1995 - Montgomery County, AL - Th. 1974 - Alachua County, FL

1971 – Newton, MA – Se oppdatering med Marly Sockol nedenfor

1974 - Daytona Beach, FL

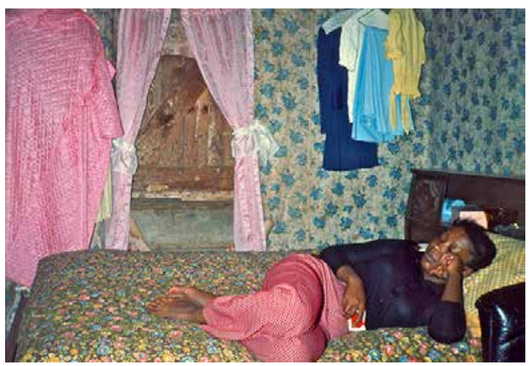
1974 - Cambridge, MA

1975 - Oglethorpe County, GA

1974 - Greenville, NC

1975 - Burke County, GA

Fra film med Marly Sockol om, hvordan min depression – efter at hun slog op med mig i 1971 – sendte mig på flugt ind i ghettoerne

Om haiking og mentale sprang

"Sexism has never rendered women powerless. It has either suppressed their power or exploited it." — bell hooks, Ain't I a Woman: Black Women and Feminism

Å blaffe i Amerika er et evig forsøk på å overvinne folks angst og gjøre det til en positiv opplevelse for dem å plukke opp noen. Når man ser de berusende røde bremselysene og i nattemørket løper hen og river opp bildøren bare for å se inn i løpet på en skremt sjåførs pistol, vet man at det er til gjensidig fordel og trygghet å vise frem passet sitt eller innholdet i lommene sine. Tilliten fremmes av et flott, detaljert skilt. Jeg eksperimenterer med alle slags slagord som «Saving fuel for you» og « » «Bibel belt – and no Good Samaritan?» (under oljekrisen i 1973), men, så trist det enn måtte høres ut, er det eneste som virkelig gir folk tillit, å vise at man ikke er amerikaner.

Tillit er uunnværlig når man haiker. Å få skyss av kvinner regnes blant haikere som en spesiell psykologisk stimulans og trygghet, spesielt i lys av aggresjonen fra fattige hvite og «perverse». Men kvinner er også et problem. Siden amerikanske kvinner er svært åpne og, i motsetning til kvinnelige bilister i Europa, ofte inviterer en hjem, gjør de seg sårbare. På den ene siden er det viktig alltid å la kvinnen sette grensen for det oppståtte vennskapet, hvis man skal ha håp om å unngå den sexismen man uunngåelig har blitt påført av samfunnet.

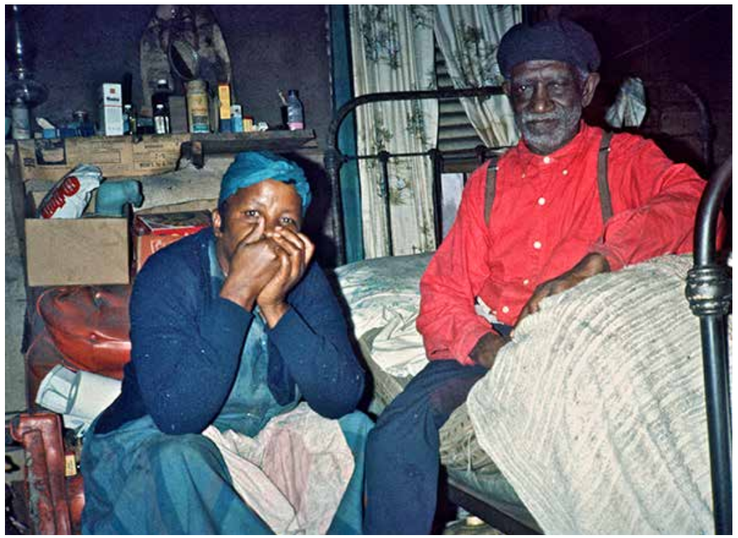
Fra vår tidligste barndom fikk vi aldri valget om vi ville være sexister og rasister eller ikke, men bare å prøve å motvirke de mest negative følgene som vår lidelse kan forårsake. Er man ikke bevisst på sin lidelse, vil man uunngåelig skade den undertrykte med sine «herrevibrasjoner». På den annen side kan man ikke, som med mannlige sjåfører, bare si ja og flyte med til det punktet hvor sårede følelser kan oppstå. Selv den dyktigste vagabond begår feil her. Ikke minst fordi man selv er så sårbar, og de voldsomme strabasene på landeveien ofte gjør en forelsket i typer man ellers aldri ville åpne seg for.
Et grovt eksempel på slike uheldige signaler fra min side oppstod da en bilist tilbød meg den såkalte «kjærlighetsdrogen» MDMA, som gjør en utrolig forelsket i alle mennesker. Den neste haiken jeg fikk, var med en stiv 80-årig dame, som på grunn av min ustyrlige forelskelse ikke kunne unngå å bli påvirket, og i løpet av de neste par timene begynte hun å oppføre seg som en nyforelsket tenåring. Så det var en litt flat følelse vi begge satt igjen med da rusen forsvant.

Noe av det vakreste man opplever som vagabond, er imidlertid forholdet til eldre mennesker, som man lett unngår som ung. For haikeren er de den mest harmoniske gruppen, fordi de – i motsetning til folk med jobb – akkurat som vagabonden har mer tid og til og med kan gi ens reise den viktige fjerde dimensjonen: historiens perspektiv. Når man hører uttalelser fra dem som: «What this country needs is another great depression to bring us all together again», opplever man den enorme fremmedgjøringen som gjør samværet med vagabonden så viktig for dem. Men de hyperaktive bør man passe seg for! I Florida plukket en 72 år gammel rikmann meg opp, den kjente «Wild Bill» Gandall, og da han hørte at jeg fotograferte, gjorde han meg til sin private fotograf. Han ønsket at jeg skulle avsløre de «svinsrike» på Palm Beach og tok meg med til de mest eksklusive selskapene, hvor vi svømte i champagne, kvinner og multimillionærer, for straks etter å bringe både meg og luksuriøse gaver over til de svarte slumkvarterene i West Palm Beach eller slaveleirene utenfor byen, og i neste øyeblikk igjen kjøre rundt og anmelde disse sjokkerende forholdene til politiet, domstolene og byrådet. Fra seks om morgenen til to om natten skjelte han indignert ut over urettferdighetene. Hvis vi ikke fant veien, stoppet han det første og beste stedet. En kveld var det utenfor en fullsatt forstadskirke. Han løp inn, avbrøt gudstjenesten og presenterte meg som prestesønn fra Danmark, holdt deretter en tordental til menigheten og begynte så å dirigere koret. Etter en halvtime, hvor menigheten til slutt lå i rungende latter, kom han på sin egentlige oppgave og sendte kirkegjengerne ut i bilene sine for å hente kart, hvorpå en større krets lå spredt utover kirkegulvet for å finne Indian Road. Hver dag var han i gang med nye prosjekter. En dag hørte han fra noen unge om økologisk jordbruk og ble så inspirert at vi umiddelbart satte i gang med å skaffe fire vognlass med husdyrgjødsel fra Sør-Florida for å fly dem over til godset hans på Bahamas-øyene. Etter en uke på denne måten var jeg helt utslitt av søvnmangel og manglende balanse og måtte si farvel. Å, hvor jeg nøt friheten på landeveien igjen!
Men den neste haiken var med en 82 år gammel dame, som også var så hyperaktiv at hun holdt på å slite meg helt ut. Heldigvis sendte hun meg etter et par dager opp til Philadelphia for å hente en av bilene sine. Hvis hun ikke hadde latt meg bruke kredittkortet sitt til å invitere mine fattige venner fra tobakksmarkene og oppsamlede boms og haikere på de fineste restaurantene på veien tilbake til Florida, og dermed latt meg pynte meg med lånte fjær, ja, da kunne det lett ha endt i et mentalt nederlag i stedet for enda et psykisk sprang.
Brev til Mog, en amerikansk venn.

Psykiske sprang mellom ofrene for apartheid

"The only way to deal with an unfree world is to become so absolutely free that your very existence is an act of rebellion. The bridge between what is and what ought to be is made by human choices." - Audre Lorde

En grunn til at jeg aldri blir lei av å reise i Amerika, er at det er det eneste landet jeg kjenner til hvor man kan ta slike kontrastreiser nesten daglig. Ofte, når jeg for eksempel bodde hos en fattig mor på sosialhjelp i et ghetto i det nordlige USA, dro jeg ut for å haike nord for byen, der de rike bor, for ikke å belaste matbudsjettet hennes. Ikke sjelden ble jeg plukket opp av en velstående forretningsmann, og når jeg underholdt ham med mine reisehistorier, ble jeg som regel invitert hjem til middag i hans store, luftkondisjonerte villa. Under middagen fortalte jeg så rørende om hvordan moren med de tre barna i ghettoen ikke hadde råd til ordentlig mat. Hvis jeg var sammen med en konservativ familie, ville de før eller senere som regel si at jeg absolutt var velkommen til å bo hos dem, slik at jeg ikke skulle måtte vende tilbake til disse forholdene.
Men liberale familier ville som regel overøse meg med dyre matvarer fra fryseren og kjøre meg helt til grensen av ghettoen og gi meg penger til en taxi resten av veien. «Her kommer Robin Hood», lo jeg stolt når jeg kom hjem. Å være en god vagabond, hadde jeg lært, handler om å mestre kunsten å både kunne gi og ta imot.
En lege i Skokie ga meg åtte roastbeef-sandwicher til en alenemor i Sør-Chicago, og en forretningsmann i Nord-Philadelphia ga meg en pose poletter, slik at sønnen i familien min i Sør-Philadelphia ikke lenger skulle gå den lange veien til universitetet.

Begge fra 1973 - Orangeburg County, SC

1973 - Orangeburg County, SC

1973 - Orangeburg County, SC

"Poverty is not an accident. Like slavery and apartheid, it is man-made and can be removed by the actions of human beings."
- Nelson Mandela

I Sørstatene møtte jeg sjelden den samme overstrømmende medfølelsen for de fattige, men jeg kunne også oppleve de psykiske svingningene der. En morgen hugget jeg ved for denne 104 år gamle kvinnen i South Carolina. Hun og hennes 77 år gamle datter, Scye Franklin, måtte selv hugge all veden sin. Hytta deres lignet en fra slaveritiden, selv om den hadde en brønn (det hadde mange ikke). Scyes mann, , var 97 år, og alle tre sov i samme seng for å holde varmen når ildstedet ble kaldt om morgenen. Huset var eid av den hvite utleieren (som bodde bak trærne), som de betalte 30 dollar i måneden til.

Senere, da jeg viste bildene til sjåførene jeg haiket med, sa de typisk: «De må du ha tatt på 60-tallet.» Jeg svarte: «Så bli med og besøk vennene mine i hytta der inne på åkeren.» Så satt de sammen med Scyes familie og stirret vantro og skamfullt ned på de brede sprekkene i gulvet og ga henne litt penger til mat og meg et par dollar til film. Disse donasjonene gjorde det mulig for meg å holde foredrag de neste 40 årene, hvor jeg ofte tok med velstående studenter og venner – som multimillionæren Anita Roddick (eier av kosmetikkjeden The Body Shop) – på besøk hos vennene mine i hyttene, også etter år 2000. Anita sendte dem senere store sjekker og skrev om dem i bøkene sine: «Fattigdom gjør oss alle til skamme. Jeg prøvde å se om The Body Shop kunne sette i gang et økonomisk initiativ i mindre skala i samfunnene vi besøkte.»

Her er en lenke til Anita Roddicks artikkel i The Body Shop om våre reiser sammen. Hun tok meg med for å prøve å investere i det fattige svarte samfunnet, men hun mistet håpet da hun opplevde håpløsheten i Sørstatenes «Black Belt».

1994 - Anita Roddick i Bullock County, AL

Ja, møtet mellom superkapitalisten og underklassen er alltid gjensidig berikende.

"White America has built its house on the negation of Black America. […] And when Black people challenge the structure of that house, the very act of challenge is met with accusations of hatred." —Ta-Nehisi Coates

"Privilege is invisible to those who have it." - Roxane Gay

"The walls around us are invisible, but they are there just the same, dividing one from another, rich from poor, white from black. We must break down these walls." - Rosa Parks

Alle billeder fra 1974 - Washington, NC - Her Cay Peterson

Privilegert vitne: Å konfrontere min hvithet i lys av svartes smerte

Å skifte miljø så raskt kunne være sjokkerende, når den fysiske avstanden bare var noen få kilometer. Men når man reiser gjennom mange år, er en slik psykisk vagabondering nødvendig for å overleve. Preget av et dansk middelklassemiljø var det overveldende i lengre tid å bo i ghettohjemmenes trengsel, støy og psykiske undertrykkelse. Etter en stund måtte jeg søke inn i mer velstående hjem, hvor jeg kunne tilbringe noen dager på mitt eget rom og finne ro i sjelen. Men snart kjedet jeg meg og søkte tilbake til ghettohjemmene.

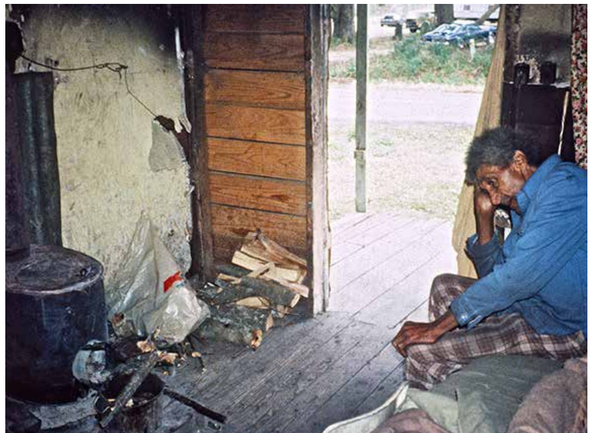
I Washington, North Carolina, bodde jeg i fire svarte hjem, tre av dem uten elektrisitet og rennende vann. Hos denne kvinnen, Cay Peterson, som ses i skimtet fra petroleumslampen, måtte jeg sitte og sove i en lenestol om natten, da hun sov på sofaen med et barn. Mer plass var det ikke. Neste natt var jeg enda dårligere stilt i en «shotgun shack» (en langstrakt hytte hvor man kan skyte gjennom alle rommene). Moren skrek hele natten i en skingrende sopran etter sønnen sin, James Paige, fordi han hadde tatt med en hvit fyr hjem for å dele sengen sin. Jeg gjemte pistolen hans i en kleshaug av frykt for at de skulle bruke den mot hverandre. I en tredje hytte ble jeg kastet ut av en sint nabo som hatet hvite. Jeg hadde vanskelig for å forstå denne konstante avvisningen fra flertallet av svarte, som nektet å slippe en hvit inn. Jeg så ikke den gang at det var en naturlig reaksjon, fordi vi hvite i nettopp de årene aktivt presset millioner av svarte inn i ghettoer. «Man må ikke fraternisere med undertrykkeren», sa våre utstøtte – noe tilsvarende ser man i dag blant Europas marginaliserte muslimer.

Forholdene i disse hjemmene var så elendige at jeg til slutt gikk rundt med konstant hodepine av sult og søvnmangel. En kveld var jeg så syk og overveldet av tretthet at jeg befant meg på vei mot byens fengsel i håp om å få lov til å overnatte der – en utvei jeg aldri før hadde brukt. Men som alltid, når jeg utsatte meg for smerte og lidelse, åpnet himmelens porter seg. Uten denne nesten religiøse troen kan vagabonden ikke overleve. Rett før fengselet plukket en ung kvinne meg opp og tok meg med hjem til det mest overdådige huset jeg lenge hadde bodd i. Der var private tennis- og golfbaner så store som halve ghettoen i byen, innendørs svømmebasseng, fly og seilbåter. I ghettohjemmene hadde jeg kunnet høre enhver lyd, ute som inne, gjennom papirtynne vegger.

Her hadde vi en intercom for å kommunisere mellom husets fløyer. Det var til og med et innendørs fiskebasseng i stedet for de dammene regnet dannet på gulvet i de utette hyttene.
Hvor kom all denne rikdommen fra?

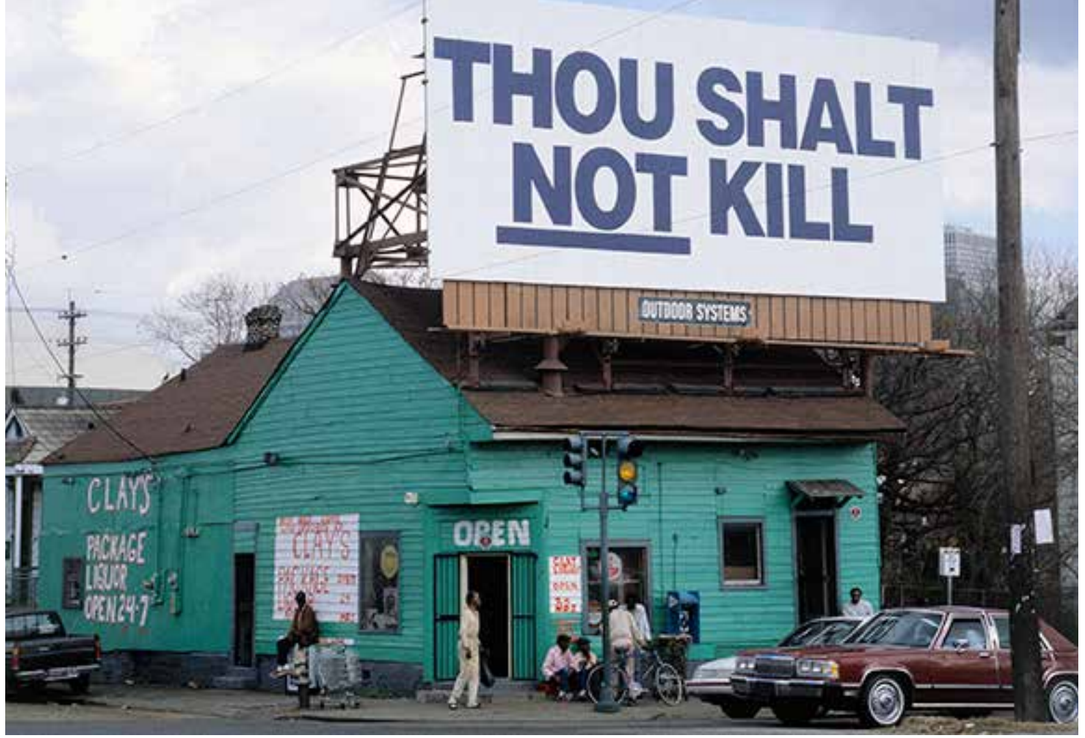
Svaret er ikke alltid så enkelt, men folk fortalte at jentas far var advokat og eide en stor del av ghettoens hytter i denne byen, hvor 60 prosent levde under fattigdomsgrensen. Jeg hadde vanskelig for å forstå hvorfor jeg hadde havnet akkurat her i hans hjem, når den nød han hadde vært med på å skape, nesten hadde drevet meg i fengsel. Igjen følte jeg de svartes anklage mot mitt hvite privilegium, og hvordan alt i samfunnet umiddelbart tvinger oss innvandrere over på den hvite siden av undertrykkelsesmønsteret i USA.

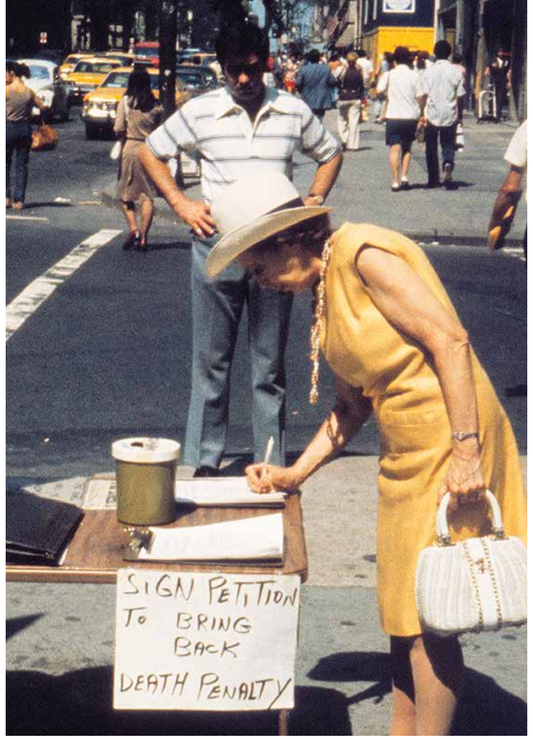

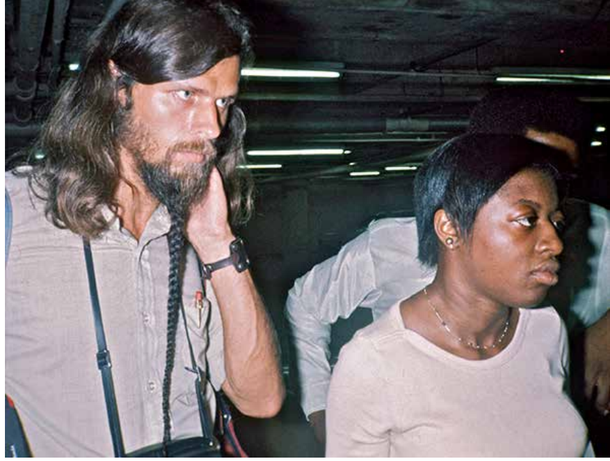
1992 - New Orleans

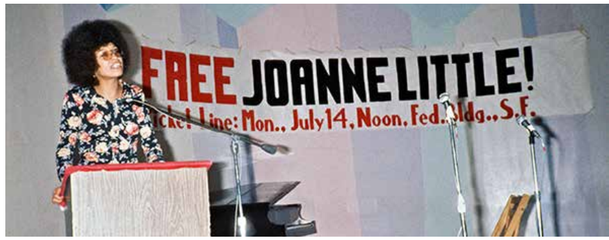
1975 - San Francisco

1974 - New York, NY

1975 - med Joan Little i Raleigh, NC

1975 - Angela Davis i Oakland, CA

En brutaliseret uskyld: Amerikansk vold begynner med budskapet til barna

"Capital punishment is the ultimate denial of human rights. It reaffirms the idea that the taking of human life is permissible, but I don't believe that taking a life, no matter how heinous the crime, can ever be right."
- Maya Angelou

Andre var ikke så heldige. Akkurat da satt en svart kvinne, hvis familie jeg kjente, i byens fengsel. Hun ble voldtatt av en hvit fengselsvakt og ble kort tid etter verdensberømt fordi hun, Joan Little, drepte ham. Voldtekt av svarte begått av hvite er ikke uvanlig i Sørstatene, men det vakte oppsikt at hun drepte overfallsmannen sin. Uten en stor menneskerettighetskampanje ville hun blitt dømt til døden i denne staten, som har dødsstraff selv for innbrudd.

Overalt i verden blir barn født med åpne og kjærlige sinn og livsglede. Men i Amerika blir denne uskylden tidlig brutalisert av statens budskap: at det er tillatt å ta et annet menneskes liv. Denne brutaliseringen reagerer de ut senere i livet, noe som fører til at volden øker ytterligere. I Danmark falt den da vi avskaffet dødsstraffen.
Mine mentale sprang i Joan Littles hjemby ga meg innsikt i de økonomiske forutsetningene for den hvite overherredømmen. Slike kontrastreiser er nødvendige for å se samfunnet klart. Bor jeg lenge nok i hvite hjem, merker jeg at jeg selv begynner å se med deres øyne på «negrene» som mindreverdige. Undertrykkere utvikler overalt i verden det samme ødeleggende synet på dem de har skadet.

Jeg prøver alltid å være åpen for denne hjernevaskingen, for hvis man ikke lever seg inn i undertrykkerens tankeverden, har man ingen mulighet til å bry seg om dem og forstå skaden vi fikk ved som åpne og kjærlige barn å måtte lære å dehumanisere mennesker som er våre nærmeste naboer.

Uten å forstå våre dypere motiver ville jeg ikke kunne forstå hvorfor rasismen fortsetter generasjon etter generasjon til tross for våre høye idealer om nestekjærlighet.

Som vagabond kunne jeg alltid bryte ut av denne hjernevaskingen og vende tilbake til den svarte kulturens annerledes blikk.

Credo

"All art is a kind of confession, more or less oblique. All artists, if they are to survive, are forced, at last, to tell the whole story." — James Baldwin

"Sometimes being a friend means mastering the art of timing… it is a matter of recognizing when it is time to walk away." — Octavia Butler

Kjære Edwina
Endelig har jeg kommet til et hjem med en skrivemaskin, noe som gir meg anledning til å fortelle deg litt om hva som har skjedd siden vi sist sås. Jeg har fått bo hos to hvite jenter her i Greensboro. De behandler meg som om jeg hadde kommet til himmelen, noe som virker overveldende etter de siste par ukers kaotiske tilværelse.
Den ene av dem, Diane, er fotomodell og kriminolog av den venstreorienterte typen, og hun liker bildene mine så godt at hun vil gjøre alt for å skaffe meg penger til film. Det vil helst ta et halvt år, men innen den tid har hun lovet å samle inn penger ved å fortelle folk at de skal brukes til et hjem for funksjonshemmede barn eller noe lignende. Jeg synes det høres litt usmakelig ut, men hun sier at det kanskje vil lære dem at det er statens oppgave å sørge for den slags menneskerettigheter og ikke privat veldedighet. Jeg tviler nå på at hun får samlet inn noe til meg. Hver gang jeg har hatt den slags små håp, har jeg blitt skuffet.
Jeg må nok fortsatt nøye meg med å selge blodplasma og med de små pengegavene jeg får på veien ved å underholde folk med bildene mine og reiseopplevelsene mine. I forrige uke hadde jeg en inntekt på 9 dollar, noe som er det beste noensinne: 5 dollar fra en interessert salgsagent, 2 dollar fra en svart jente i Tonys grill og 2 dollar fra en fyr i West Virginia, som syntes bildet mitt av narkomanene med kongressen i bakgrunnen var interessant og kjøpte det. Med i handelen fulgte lunsjposen hans med tre kyllinglår.
Nå, etter at jeg har fått laget fotobøkene mine, gjør det meg så glad hver gang jeg opplever slike positive reaksjoner. Men det gjør meg også litt redd. Et sted begynte en jente å gråte da hun så bildene mine, og jeg visste ikke hva jeg skulle gjøre. Det er merkelig med disse menneskene. De har levd midt i lidelsene hele livet uten å tenke på dem, og så plutselig, når de ser dem på et fotografi, begynner de å gråte.
Noen beskylder meg for å skjønnmale de svarte, mens de fleste her i Sørstatene nærmest beundrer bildene mine av den grunn. Jeg forstår det ikke, for jeg fotograferer dem nøyaktig slik jeg ser dem, og et fotografi lyver vel ikke.
Jo mer jeg spekulerer, jo mer går det opp for meg at denne parallellakseforskyvningen i vår måte å se de svarte på må skyldes at de har levd i dette herre-slave-forholdet så lenge at de ikke er i stand til å se de svarte som mennesker, men bare de sidene som bekrefter deres «slavenatur».

Når de hvite i Sørstatene likevel reagerer positivt på bildene mine, tror jeg det skyldes at de i virkeligheten er ulykkelige over å se med disse «herreøynene». De lengter etter å bli menneskelige, og i det øyeblikket jeg kan «bevise» for dem at de svarte er mennesker og ikke slaver, barn eller undermennesker, gjør det dem selv mer menneskelige.
Hvis jeg ikke tolker det slik, hvordan skulle jeg da forklare at selv de verste rasistene av og til gir meg penger – riktignok mens de mumler at de synes «det er morsomt at jeg løper rundt og fotograferer niggere».
Jeg må innrømme at det ofte føles vanskelig, når jeg prøver å skildre herre-slave-forholdet som institusjon, å ikke komme til å fremstille det som om mennesket i dette systemet virkelig har den «naturen».
Ofte føler jeg at mitt syn påvirkes av det snikende giftet i Sørstatene, fordi jeg legger så stor vekt på å respektere folks verdighet, særlig de eldres. De har levd i denne herre-slave-tradisjonen hele livet, og både for de svarte og de hvite føles det som å gjøre vold mot dem å prøve å rive dem ut av den (selv om det er nødvendig for de kommende generasjonene).
Jeg prøver derfor aldri å påtvinge dem mine synspunkter, men i stedet å forstå deres og å lære av dem.
Nettopp fordi jeg fra begynnelsen respekterer deres verdighet, bygger jeg ofte så sterke vennskap at de gjennom vennskapet respekterer og lærer av mine synspunkter.
Som vagabond i Sør-Europa er det livsviktig å kunne kommunisere gjennom vennskap og ikke oppmuntre til

1973 - Natchez, MS

1975 – østlige Meridian, MS – i dag et kjøpesenter - Næste side 1974 - Washington, NC

fiendskap og konfrontasjon.
Men hvis du er i stand til å gjøre det – og til og med motta konstant kjærlighet og beundring, som jeg er så heldig å få, eller nesten daglig hører: «Jeg misunner deg» eller «Vet du at du er en veldig heldig person?» – så beveger du deg på en tynn linje, der du lett synker ned i din egen internaliseringens gjørme.
Denne kløften mellom min utopiske virkelighet (kjærligheten til mennesker ved å forestille meg dem som mennesker i et fritt samfunn) og min faktiske virkelighet (kjærligheten til mennesker, slik de er i sin nåværende ufrie tilstand) er like vanskelig å overvinne som en elv som stadig blir bredere, slik at man mister den andre utopiske bredden av syne og langsomt drukner i gjørma på sin egen bredde. Faren er at hvis man tolker «gjørma» (den faktiske virkeligheten) på denne siden av elven riktig (dvs. hvis man graver ned til folks dypeste lengsler, selv om de fremdeles ikke ser sammenhengen mellom det hele), så gir de deg det materialet som gjør det mulig for deg å bygge et elfenbenstårn så høyt og vakkert at man der oppefra kan fortelle dem hvor flott den andre bredden ser ut.

Men siden man ikke selv har en personlig berøring med den andre bredden, som kunne ha forandret ens egen karakter og hele sjelen – er man ute av stand til å formidle sin visjon videre til folk, fordi de ikke ser noe bevis på at man egentlig selv har blitt «berørt» eller forandret.
For visjonære ideer gjør ikke nødvendigvis en selv mer kjærlig og medfølende enn dem som kjemper for å holde hodet over gjørma (utfordringen for de fleste amerikanere i dag). De glemmer derfor raskt budskapet i historien, men synes den er så interessant at de tillater en å bygge elfenbenstårnet høyere og forsterke det og forskjønne det.

I frustrasjon og depresjon over ikke å kunne formidle budskapet videre, blir man mer og mer usikker og får et større behov for anerkjennelse og beundring av elfenbenstårnet man har bygget – større enn deres anerkjennelse av hvorfor man opprinnelig ville bygge det.

Til slutt har man nådd helt oppe i de kyniske høyder, hvor

man ikke lenger kan se verken sin egen eller den motsatte bredden, og de derfor begynner å se like ut. Uten kontakt med selv folkene på sin egen bredde, bestemmer man seg for å sende ut elfenbenstårnet sitt i bokform, slik at folk har litt å «underholde» seg med der nede i gjørma.
Mens man begynte med å bygge bro over til den motsatte bredden, bygger man et tårn på sin egen bredde. I stedet for å hjelpe folk ut av gjørmen, gjør man i virkeligheten situasjonen deres verre, ved at man nå har gitt dem noe enten å glede seg over eller gråte over.

Dessuten er ens elfenbenstårn direkte moralsk forkastelig, nettopp fordi det er bygget på et fundament av gjørme: Ens kunstverk er et direkte produkt av en utnyttelse av de menneskene man opprinnelig hadde tenkt å hjelpe, og jo høyere ens tårn har blitt, desto lenger har man bare fjernet seg fra deres lidelse.

Det er tanker som disse som har gjort meg mer og mer deprimert de siste månedene. Uavbrutt hører jeg folk si ting som: «Hvor jeg misunner deg at du kan reise slik blant negrene», og det går opp for meg at jeg allerede har distansert meg et godt stykke fra gjørmedammen. Og når jeg til tross for denne lengselen likevel innser umuligheten av å bygge en bro, er det slik at jeg kan bli så desperat at jeg føler at geværet burde være mitt virkelige våpen fremfor kameraet. Men straks melder spørsmålet seg: i hvilken retning skal jeg skyte, siden jeg jo føler at alle er like tilsølt på denne elvebredden. Hvor er regnmakeren som skapte gjørmedammen?
– Og derfor vasser jeg videre her i gjørmedammen og prøver bare å holde kameraet mitt så rent at det kan registrere ofrene, uten egentlig å tro at det er til noen nytte.

Nå, men jeg ville egentlig fortelle deg litt om hva som har skjedd siden vi skiltes. En av de første som tok meg imot, var en velstående jødisk forretningsmann (jødene tar meg jo hele tiden imot for å takke meg for at Danmark reddet noen jøder under krigen, selv om jeg ikke engang var født da, og selv om jeg etter hvert føler meg like mye amerikaner som dansker). Han hadde egentlig ikke lyst til å ta meg med hjem, da han var helt utslått, dels fordi forretningene gikk dårlig, dels fordi broren hans lå for døden av kreft. Han var derfor sterkt påvirket av beroligende midler, men innså at han trengte noen å snakke med, og tok meg derfor med hjem til kona. Det ble en veldig sterk opplevelse for meg.
Helt opprørte ventet de hvert øyeblikk på en telefon fra sykehuset om at broren var død, og på denne dystre bakgrunn virket bildene mine enormt sterkt på dem. Da jeg dro av gårde

1996 - Tunica, LA

neste morgen, takket de meg hjertelig, og han prøvde å uttrykke opplevelsen ved å sitere: «I used to cry because I had no shoes until I saw a man that had no legs», mens tårene rant nedover kinnene hans. Før jeg dro av gårde, ga han meg en pose med 15 filmruller.

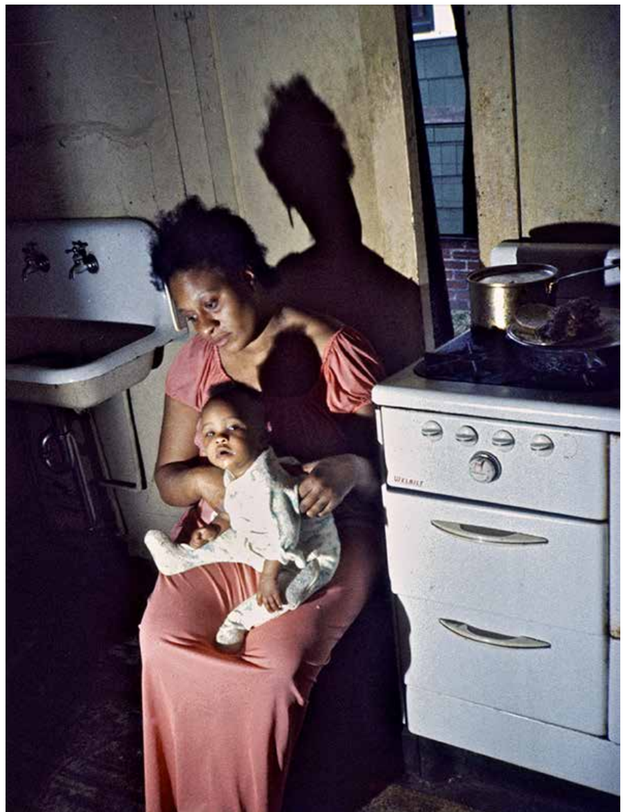
Fra Philadelphia dro jeg til Norfolk i Virginia for å overnatte på vei sørover. Jeg gikk rundt i gettoen for å finne et sted å bo og snakket med noen gamle kvinner som gikk rundt med trillevognene sine for å samle ved i gettoens ruiner. En av dem fortalte at hun nå bare hadde råd til fire svinehaler om dagen i stedet for fem på grunn av inflasjonen. Det var et merkelig syn midt på verdens største flåtebase.
Jeg endte opp med å bo hos en 32 år gammel, enslig svart mor. Hun var ikke typen som normalt ville invitert meg inn, men onkelen hennes hadde tatt meg med for å vise meg et lekkende tak i håp om at jeg var journalist og kunne få kommunen til å ordne det.

Da han hadde gått, kom jeg så godt overens med henne at hun lot meg bli. Hun hadde nettopp fått sitt første barn, og det var fantastisk å se henne uavbrutt pusle om det. Jeg satt i timevis og så på dem. Hun var dypt religiøs, og når barnet sov, satt vi og ba sammen, eller hun leste fra Bibelen mens hun holdt meg i hånden. Hun kunne sitte lenge og stirre på et bilde av Kristus under det regndryppende taket med et blikk så intenst og kjærlig at jeg ble dypt rørt.
Etter et par dager dro jeg videre til Washington i North Carolina og ankom like etter at mørket hadde falt på. Jeg gikk rundt hele kvelden for å finne et sted å overnatte, men alle var redde for meg, da de trodde jeg var «bustman» (hemmelig politi).

2004 – Philadelphia, PA. Gjenmøte med min fadder Allan Tunick 30 år senere. Th. 1974 - Norfolk, Va. Kvinden jeg bodde hos

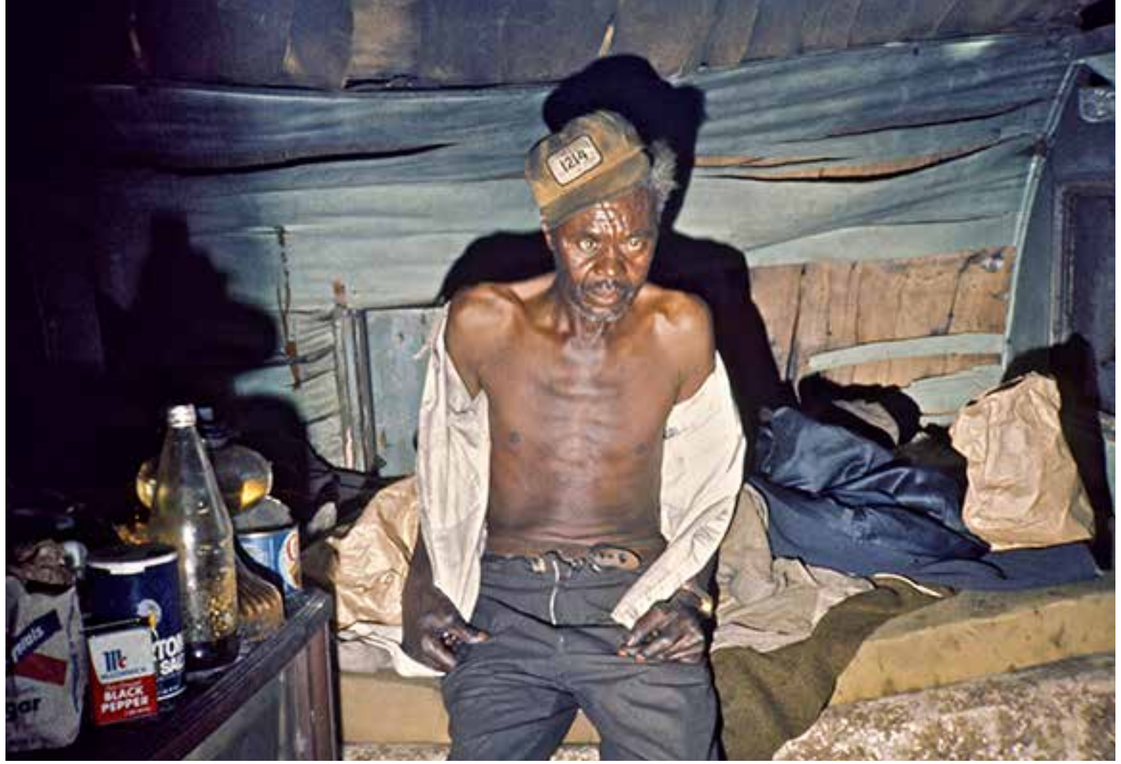
Først sa en mann at jeg kunne bo i huset til onkelen hans på en sofa. Han tok meg med til en gammel, rødmalt hytte som var veldig skitten og uten lys. Onkelen hans kom ut med en oljelampe i hånden og var fryktelig sint og brukte en stokk for å demonstrere det, men vi klarte å komme oss inn, og jeg fikk noen gamle kyllingben på en skitten tallerken i det hjørnet av skuret som fungerte som kjøkken, selv om det ikke var vann der.
Men den gamle mannen var fortsatt rasende, og det ble verre og verre, og til slutt kastet han meg ut med stokken sin. Han ville ikke ha noen hvite i huset, tordnet han. Så tok han store planker og lekter og hamret dem fast for vinduer og dører av frykt for at jeg skulle bryte meg inn, og vandret deretter av sted i mørket, stadig skrikende og ropende. Han hadde ingen tillit til hvite.
Lenger nede i gaten ropte en kvinne fra en veranda og spurte om vi skulle dele en boks øl. Senere, mens jeg prøvde å snakke med hennes syke mann, som satt i rullestol og ikke var i stand til å snakke, så jeg henne stirre på et bilde av Kristus på veggen. Litt senere vinket hun til meg at jeg skulle komme inn i det utrolig rotete soverommet bak i huset. Jeg spekulerte på hva mannen hennes ville synes om det, ute av stand til å bevege seg som han var. Der inne omfavnet hun meg først, mens hun stirret på meg med store, våte øyne. Så falt hun plutselig ned foran føttene mine, og mens hun holdt rundt anklene mine, kysset hun de skitne skoene mine og hvisket: «Jesus, Jesus.»
Jeg har, som du vet, i Sørstatene ofte blitt «forvekslet» med Jesus blant de svarte på grunn av håret mitt (noe som er en av grunnene til at jeg beholder det tåpelige, flettede skjegget mitt), men i de fleste tilfeller tillater deres humor oss å le sammen av denne Jesus-identifikasjonen. Du vil sannsynligvis se det som enda et eksempel på «slavens» identifikasjon med eller direkte forelskelse i «herren». Uansett hva som ligger bak det, hjelper det meg antakelig med å bryte gjennom rasebarrieren. Men i en så sjokkerende situasjon som denne hadde jeg rett og slett ingen anelse om hva jeg skulle si, da jeg ikke visste om det ville være galt å ryste henne ut av hennes religiøse opplevelse. Jeg lette etter et passende bibelsitat – det ubrukelige i at en samaritansk kvinne drikker av Jakobs brønn – men jeg fikk ikke et ord over leppene. Jeg sto der i mer enn en time før jeg hadde mot (grusomhet) til å bryte hennes transe. Det var en så sterk opplevelse at jeg ikke følte at jeg kunne bli boende over natten.
Da jeg vandret videre gjennom gatene for å finne et sted å overnatte, møtte jeg rundt klokka ti en svart jente som må ha vært litt full, for hun spurte straks om vi ikke skulle bli venner (noe som er uvanlig for svarte jenter i Sørstatene). Hun sa at hvis jeg kunne finne et sted å bo den kvelden, ville hun komme og bo hos meg. Jeg tvilte på at det ville lykkes, men vi gikk inn i en av disse sørstatskroene og snakket med fetteren hennes om mulige steder. Plutselig begynte hun å kysse meg vilt overalt og spurte søtt: «Er du en hippie?» Jeg sa nei, men det forsto hun ikke. Egentlig var det ikke det tryggeste stedet å oppholde seg i denne smugkroen, hvor vi i mørket der inne kunne skimte ca. 15–20 «superflies» (kriminelle i smart tøy). Et par av dem kom bort og advarte meg i en vennlig tone om at det var et farlig sted; men jeg svarte overbevisende: «I ain't scared of nothing.» noe som vanligvis imponerer dem, siden de selv er redde for sin egen skygge i disse «joints».
Men så brøt helvete plutselig løs. Noen må ha fortalt fyren som jenta «shacket sammen med» (bodde i shack med, dvs. levde i et uformelt samboerskap) om vårt forehavende, for plutselig kom han løpende inn med en stor kniv og gikk først løs på jenta si. Heldigvis brukte han ikke kniven, men han banket den stakkars jenta sønder og sammen, slo henne i ansiktet og ga henne en omgang juling, verre enn jeg har sett på flere måneder. Jeg må ha vært ganske kaldblodig den kvelden, når jeg nå tenker over det, for jeg tok straks frem kameraet mitt og prøvde å sette på blitsen. I det samme kom to karer løpende bort og grep tak i meg: «You better get the hell out of here! Når han er ferdig med henne, vil han ta seg av deg», og de bar meg nesten ut fra stedet. Jeg så aldri jenta igjen. Selv om jeg har sett slikt så ofte, var jeg litt sjokkert, fordi jeg på en måte selv hadde vært skyld i det. Det er som om man ikke kan oppnå dyp menneskelig kontakt uten hele tiden å bli enten offer eller bøddel. For det meste er jeg selvfølgelig offer, men siden jeg hele tiden prøver å strekke grensen helt ut med folk, hender det av og til at jeg overskrider den usynlige linjen som skiller offeret fra bøddelen. Det hater jeg, fordi jeg da er nødt til å ta skjebnen i egne hender i stedet for å la andre mennesker styre den. Så langt kom jeg imidlertid ikke den kvelden, og jeg begynner å frykte at jeg etter hvert har blitt så herdet at jeg har mistet min egen viljestyrke.
Kanskje var det denne tanken som plaget meg og fikk meg til å reagere annerledes enn vanlig senere på kvelden. Da jeg nemlig hadde gått rundt noen timer til, lyktes det meg endelig klokka fire om morgenen å få tak over hodet hos to gamle boms. De var veldig fulle, og det var et utrolig rot. De hadde ikke engang råd til parafin, så det var ikke noe lys. Vi skulle alle tre sove sammen i en seng. Det lå ti centimeter skitt under den, og hvert 25. minutt måtte en av oss opp for å legge ved på ovnen, da det var veldig kaldt. Til å begynne med sov jeg mellom dem, men så gikk det opp for meg at de begge var homoseksuelle. Så flyttet jeg meg bort til veggen, slik at jeg bare hadde én å slite med, men han viste seg å

1974 – Washington, NC med Jesus-kvinnen og til høyre 4 år senere, da jeg ga henne boka med historien her om mitt første møte med henne.

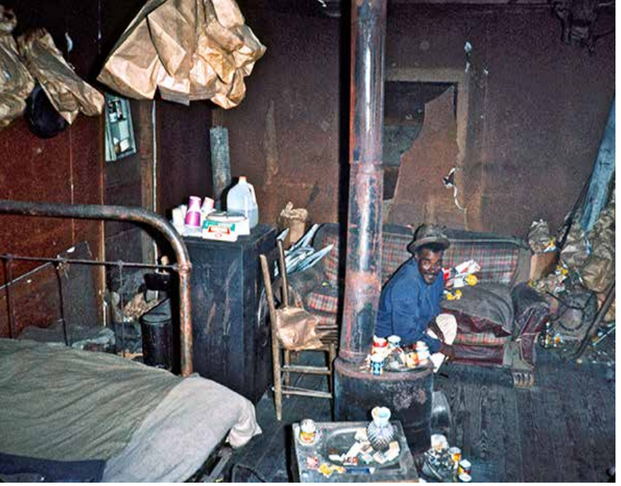
1974 – La Crosse, FL etter tilsvarende opplevelse med Sam her. Men det virkelige bildet av de to i denne historien kan sees på side 380.

være den mest kåte. I slike situasjoner finner jeg meg vanligvis til rette med det som skjer, men den natten var jeg ikke i det humøret, kanskje på grunn av den tidligere opplevelsen i smugkroen. Han var det man vel kunne kalle en «skitten gammel mann» med skjeggstubber og sikkel, men det var ikke årsaken. Jeg har vært gjennom verre ting enn det. Jeg hadde nok bare kommet til det punktet hvor jeg var lei av å bli brukt av homofile. Jeg hater å såre folk, men den natten prøvde jeg nok å bevise for meg selv at jeg likevel hadde litt viljestyrke igjen. Så jeg la meg på siden med ansiktet mot veggen. Men han rev og dro så kraftig i buksene mine at jeg var redd for at de skulle gå i stykker, og siden det er det eneste paret jeg har, hadde jeg ikke råd til å ofre dem. Så jeg snudde meg med ansiktet mot ham, men han fortsatte og presset nå sitt store jern mot ribbeina mine og begynte å kysse meg overalt – kyss som stinket av Boones eplevin. Det verste var at han hele tiden hvisket ting i øret mitt som: «Jeg elsker deg. Jeg elsker deg. Å, jeg elsker deg.» Kanskje mente han det faktisk i det øyeblikket, men jeg ble bare gal av å høre på det. Som du vet, synes jeg at det, spesielt blant svarte menn, har blitt en overflod av dette ordet, «elsker». Jeg synes ikke det er noe man kan si den første natten man ligger med noen. Det eneste som manglet, var at han begynte å si: «Åh, du liker meg ikke, bare fordi jeg er svart.» Men det ble jeg heldigvis spart for. Jeg lot ham kysse meg, men det tilfredsstilte ham ikke, siden han var av den typen homoseksuelle som styrer mot akterpeilet. Han ble bare mer og mer opphisset og ble til slutt så brunstig at jeg følte meg virkelig skyldig. Men likevel ga jeg meg ikke en tomme til. Han jobbet og jobbet. Til slutt ødela han det vakre lærbeltet du ga meg, den gangen jeg ikke klarte å holde buksene oppe lenger. Det gjorde meg så rasende at jeg grep den store kanonen hans med begge hender og snudde den hardt den andre veien, mot den andre fyren, som snorket som en dampbåt. «Hvorfor morer dere dere ikke med hverandre og lar meg være i fred? Jeg vil sove.» Men det hjalp ikke, så kampen fortsatte hele natten, med at jeg hvert femte minutt snudde kanonen i den andre retningen (ca. fire ganger mellom hver påfylling av brensel).

Endelig gikk fyren rundt klokka åtte, og jeg fikk et par timers søvn. Om formiddagen møtte jeg ham på den lokale kaffebaren. Han kom bort og spurte om jeg var sint på ham. Jeg sa: «Selvfølgelig ikke, vi er fortsatt gode venner. Jeg var bare så pokkers trøtt i natt.» Han ble så glad at han begynte å danse rundt til latter for alle der inne. Han tilhørte den typen som blir utstøtt blant både hvite og svarte. Jeg var veldig lei meg, for jeg følte at jeg hadde ødelagt noe i meg selv. Jeg følte en dyp irritasjon over at jeg ikke hadde vært i stand til å gi ham kjærlighet. I hans øyne var jeg en slags helt, og det ville ha gjort ham lykkelig hvis jeg hadde gitt meg fullt ut. Det var bare noe inni meg som klikket den natten, så hele dagen etter følte jeg en dyp avsky for meg selv. Jeg finner stadig mange feil i mitt forhold til andre mennesker, men det verste er når mine feil går ut over dem som allerede er såret og ødelagt på alle mulige måter av samfunnet som omgir dem.
Hvis jeg ikke hele tiden kunne gi slike tapere litt kjærlighet, ville jeg ganske enkelt ikke orket å reise så lenge som jeg har gjort. Det eneste som betyr noe for meg på reisen, er samværet med disse ensomme og forliste skjebnene. Min fotografiske hobby er jo, når alt kommer til alt, ikke annet enn en utnyttelse av lidelsen, som vel aldri vil bidra til en lindring av den. Men jeg kan likevel ikke slutte å dokumentere den, fordi den på en eller annen måte må ut til omverdenen.
Den styrken jeg får gjennom samværet med disse ekstreme tapere, og den kjærligheten jeg ofte får fra dem, gir meg et spinkelt håp om at bildene mine vil kunne tale til samfunnets vinnere. At jeg likevel reagerte så negativt den natten, skyldes kanskje også en tilsvarende opplevelse som såret meg dypt. Det var samme dag som jeg forlot deg i Rahway.
En av de første som plukket meg opp i New Jersey, var en hvit fyr i femtiårene. Han begynte straks å fortelle hvordan han alltid hadde vært det sorte fåret i familien og brukte til og med uttrykket «dirty old man» om seg selv. En slik selvforakt møter jeg ofte hos eldre homofile.
Han ba meg bli med hjem og snakke med ham, og jeg kunne ikke la være, selv om jeg egentlig hadde tenkt å nå North Carolina samme dag. Etter at vi hadde snakket hele dagen, tok han meg med på kino om kvelden, der han var kinomaskinist. Han viste en John Wayne-film av den vanlige sorten. Midt i filmen begynte han å ta meg på lårene. Det overrasket meg egentlig ikke, men jeg syntes det var grotesk at han hele tiden sto og kommenterte filmen, spesielt de mer slagkraftige delene, med kraftige tilrop til John Wayne: «Gi dem en på skallen, kutt dem ut», osv. Hvordan kunne han i den grad identifisere seg med John Waynes uhyggelige univers av mannschauvinisme, som jo mer enn noe annet hadde undertrykt ham gjennom hele livet og gitt ham dette voldsomme selvhatet.

I pausen gikk jeg rundt i det store kjøpesenteret der kinoen lå. Uansett hvor jeg gikk, fulgte den salgsfremmende plastmusikken meg fra høyttalerne, og jeg fikk plutselig en forferdelig avsky for Amerika, som jeg feilaktig satte likhetstegn med min John Wayne-opplevelse. Men midt i avskyen følte jeg at selv om disse menneskene i så stor grad er sine egne undertrykkere, måtte det være mulig å trenge inn til dem og løsrive dem fra dette sadomasochistiske mønsteret. Da jeg om kvelden kom hjem til ham, prøvde jeg å se alt det vakre i ham. Det var ikke lett, for han var virkelig av den typen som samfunnet har dømt som ekkel og skandaløs, men med all den energien jeg nettopp hadde fått fra mitt opphold hos deg, hadde jeg et slikt overskudd den natten at jeg virkelig tror at jeg i glimt elsket ham.
Men så skjedde det som bidro til å slå meg ut. Midt i nattens hete i sengen gled parykken min av, og det lange håret mitt falt ut. Jeg kunne tydelig se hans forbløffelse og ubehag, men han prøvde å holde det tilbake og mumlet noe i retning av: «Vel, men i det minste er du da ikke en skitten hippie.» Men fra det øyeblikket var forholdet vårt ødelagt, og jeg klarte ikke å få ham til å åpne seg igjen. Helst ville han sikkert ha kastet meg ut med en gang, men jeg fikk lov å bli, siden det øsregnet ute i natten. Selv om han var liten og hadde korte, stumpete ben, var han så tykk at jeg måtte sove helt ute på kanten av sengen og bare kunne holde meg oppe hele natten ved å støtte meg på gulvet med den ene hånden. Jeg kunne derfor ikke sove, men lå bare og tenkte på hvor merkelig det er at folk kan ha så sterke fordommer at de tar dem med seg i sengen.
Da det fortsatt øste ned neste morgen, spekulerte jeg på om jeg skulle bli en dag til for å prøve å trenge gjennom isen, men det var åpenbart ikke hans oppfatning av tingene. Nesten uten å si et ord kjørte han meg ut til hovedveien nær Milltown, hvor jeg sto i øsende regn de neste syv timene, for folk vil jo aldri plukke opp noen når man trenger det mest. Man må være gal hvis man står ute i regnet, tenker de. Endelig var det slik at den jødiske forretningsmannen plukket meg opp. Som du kan forstå, var jeg nesten like nede som ham, men fortalte ham likevel ikke om min deprimerende opplevelse.

Nå, men jeg vil fortelle deg mer om Washington i et senere brev og bare avslutte med å si at jeg nå er i ferd med å komme meg ut av den depresjonen du brakte meg inn i den gangen, selv om minnet om deg fremdeles henger som en tung, mørk sky over min reise. Det er fortsatt et mysterium for meg hvor-

1973 - Zebulon, NC - Min ven Lee i en af de første etrums shacks jeg oplevede

1990 - Bullock County, AL - 96-årig kvinne

dan jeg kunne bli så såret over forholdet vårt, og hvorfor det tok den retningen det gjorde.
Selv om du er yngre enn meg, utviklet det seg likevel til noe i retning av et mor-sønn-forhold, noe jeg på ingen måte kunne ha forestilt meg da jeg først forelsket meg. Din styrke og visdom hindret deg i å bli forført inn i et så urealistisk forhold som vårt ville ha blitt. Du tilhører den svarte bourgeoisien, og selv om jeg elsket å slenge meg i dine luksuriøse, polstrede møbler, burde jeg likevel med en gang ha innsett at det ikke var min verden. Du var fascinert av mitt vagabondliv og støtter meg i prosjektet mitt ut fra en følelse av svart stolthet; men stoltheten din ble likevel truet av den verdenen jeg representerte. Helt siden dine forfedre, som fikk en utdannelse av slaveeieren, har slekten din holdt denne klasseforskjellen i live. Jeg kan ikke unngå å føle at den enorme, psykologiske kløften du er oppdratt til å føle mellom deg og ghettoen jeg vanligvis ferdes i, i virkeligheten var det som ødela forholdet vårt.
Men uansett hvordan jeg analyserer og prøver å forstå det, har jeg vanskelig for å akseptere at det skulle gå slik mellom oss. Den lidelsen jeg gikk gjennom i huset ditt, ønsker jeg aldri å oppleve igjen. Likevel har jeg blitt like fatalistisk som jeg er vagabond, så jeg tror lidelsen har vært til nytte, og at den vil gjøre det lettere for meg å identifisere meg med andre menneskers lidelse, selv om den lidelsen jeg vanligvis ser rundt meg i samfunnet, naturligvis er av langt voldsommere styrke. Men med denne modifikasjonen vil jeg likevel bruke ordet «lidelse» for å beskrive den prosessen jeg gikk gjennom hos deg. Uten denne lidelsen kunne du ikke ha slått meg så mye ut av balanse. Helt fra det øyeblikket da det, enten intuitivt eller gjennom intellektet ditt, gikk opp for deg at vi ikke passet sammen, og din forelskelse avtok til en viss distanse, opplevde jeg en økende desperasjon i meg selv. Jeg er av natur svært lite aggressiv, som du vet, og til og med ikke-defensiv, men konfrontert med din begynnende avvisning opplevde jeg en økende aggresjon som ble mer og mer uutholdelig. Med all din psykologiske innsikt har du sikkert kunnet ane min aggresjon, men uansett brøt den ut i fullt lys den natten da jeg flyttet inn i sengen din uten å ha blitt invitert og dermed brøt mitt faste prinsipp på reisen: aldri å krenke folks gjestfrihet.

Men skulle jeg virkelig illustrere den psykologiske desperasjonen jeg følte overfor deg i min forelskelse, en desperasjon sterkere enn noen jeg tidligere har følt overfor en annen kvinne, kan jeg ikke gjøre det bedre enn ved å la W.E.B. DuBois' velkjente sitat fra selvbiografien Dusk of Dawn beskrive min stemning: «Det er vanskelig å illustrere den fulle, psykologiske betydningen av kaste-segregasjonen for andre. Det er som å se ut fra en mørk hule i en bratt fjellside på folk som passerer forbi, og snakke til dem; snakker vennlig og inntrengende og forteller dem hvordan disse begravde sjelene er forhindret i å bevege seg fritt, å uttrykke seg og utfolde seg fritt; og hvordan deres løslatelse fra fengselet ikke bare er et spørsmål om velvilje, medfølelse eller hjelp til dem, men at det ville være en hjelp for hele verden. Man fortsetter å snakke, rolig og fornuftig, men man ser at de forbipasserende ikke engang snur hodet, og hvis de gjør det, kaster de bare et nysgjerrig blikk på en og går videre. Etter hvert går det opp for fangene at menneskene som går forbi ikke hører dem; at det er en slags tykk, usynlig, men i aller høyeste grad

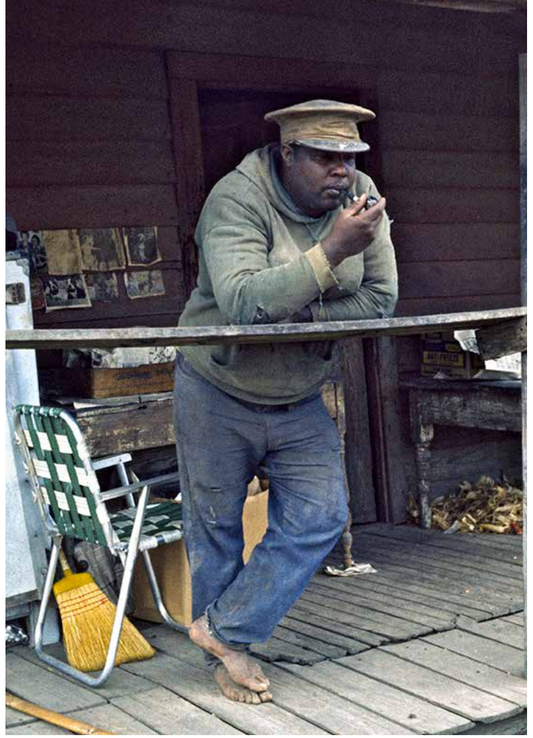
håndgripelig glassbarriere mellom dem og omverdenen. De blir opphissede, de snakker høyere, de gestikulerer. Noen av de forbipasserende stopper nysgjerrig opp; denne gestikuleringen virker så meningsløs; de ler og går videre. Enten hører de fortsatt ingenting, eller så hører de bare svakt, og hvis de hører noe, så forstår de det ikke. Menneskene som er sperret inne, blir hysteriske. De skriker og kaster seg mot glassveggen, og i sin fortvilelse oppfatter de knapt nok at skrikene deres drukner i et tomrom, og at gestene deres kanskje bare virker komiske på dem som betrakter dem utenfra. – Kanskje er det her og der noen som bryter seg gjennom, blødende og vansiret, og de oppdager at de står ansikt til ansikt med en skrekkslagen, utilnærmelig menneskemasse som frykter for sin egen eksistens.»

Jeg tror ikke dette bildet av min sinnstilstand i de dagene er særlig overdrevet, så vanvittig var min forelskelse. Men det undrer meg at du så tidlig kunne innse hvor skjevt forholdet vårt var. Et ekteskap mellom oss ville, når alt kommer til alt, hatt denne usynlige glassveggen mellom oss, med meg inne i hulen, som jeg har viet så mye av livet mitt til, og deg utenfor. Med din overklasse-natur kunne du aldri ha levd det livet jeg fører i hulen, og som jeg prøver å vise omverdenen med bildene mine. Jeg vet at jeg alltid i mitt sinn på en eller annen måte vil være å finne i hulen, mens du, akkurat som jeg, vet at du alltid vil være utenfor til tross for en viss innsikt i hulen. Hver gang jeg gravde meg for dypt ned i hulen og følte meg fortapt, kunne du umiddelbart med din visdom og dype menneskelige innsikt forklare det for meg og sette alt på plass. Det var derfor ikke rart at du mer og mer ble en slags mor for meg til tross for all min motstand. Det jeg frykter, er bare at du, til tross for din forståelse av hulen, likevel har blitt så preget av din klasse at du, når det kritiske punktet kommer hvor glassveggen vil bli brutt, til syvende og sist vil befinne deg ute blant den skrekkslagne og fiendtlige menneskemassen. Skal vi unngå dette, må vi stadig arbeide sammen. Hvis et ekteskap mellom oss var urealistisk, noe som for meg i hulen uunngåelig ville blitt ødeleggende, så er det i alle fall ikke urealistisk med et dypt vennskap mellom oss. Hvis du fortsatt vil støtte og gi meg råd, kan vi i et slikt vennskap etter hvert bryte ned denne glassbarrieren og bygge opp et forhold med samme styrke og verdi som det forhold våre to raser vil ha i det postrasiale Amerika, når vår felles kamp er over. Gjennom vårt fortsatte vennskap kan jeg dermed bygge broen over elven, slik at mitt verk ikke bare blir en enkelt hvit manns elfenbenstårn. Min kjærlighet til deg har stadig mer karakter av forelskelse enn av vennskap. Din skjønnhet og myke, store afro, din milde, dype (og moderlige) stemme og dine søte lepper, som pleide å kysse meg våken om morgenen, plager meg stadig i tankene. Men så snart jeg er ute av denne mentale hule-tilstanden, kanskje allerede om et par måneder, vil jeg være tilbake i Rahway, og vi kan begynne å bygge opp vårt vennskap – et vennskap uten hvilket det aldri vil lykkes oss å bryte ned glassveggene og bygge bro til et nytt og vakkert Amerika. Inntil da forblir du min elskede, men fjerne og uoppnåelige Edwina.
Med kjærlighet, Jacob.

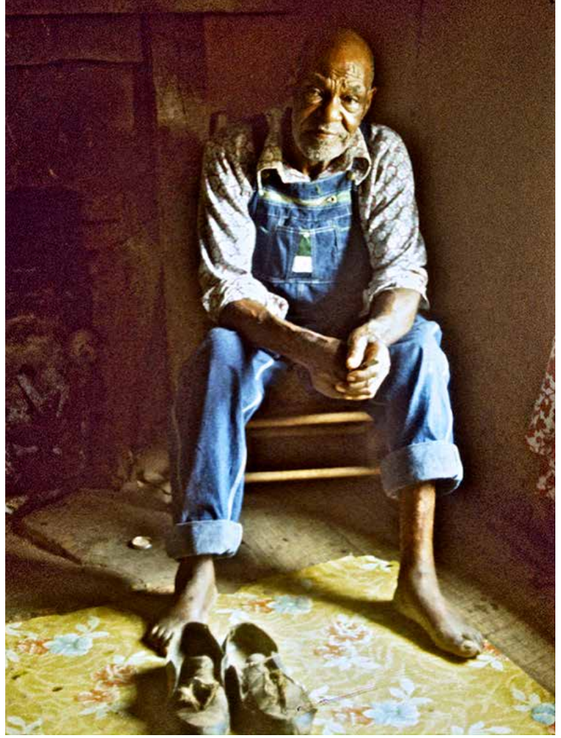
Originalt brev til Edwina – forkortet

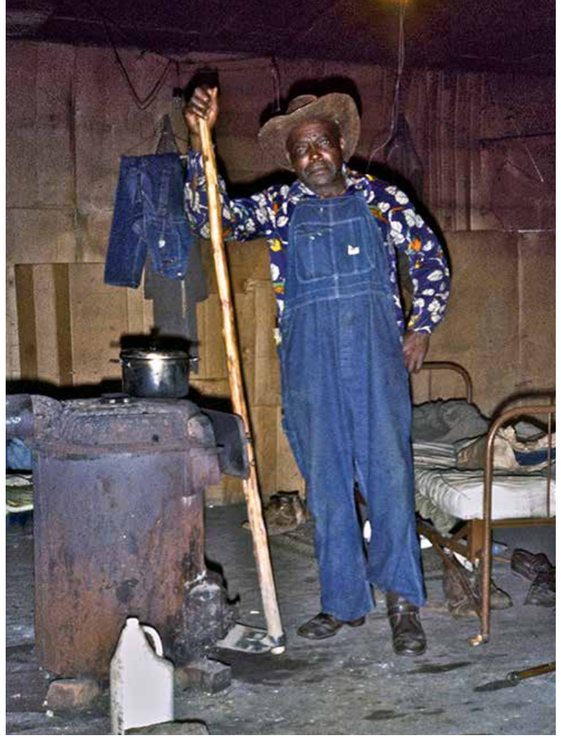
Edwina i 1974 i Plainfield, NJ – Familien hennes besøkte meg i 2005 i Danmark

1973 - Orangeburg County, SC

1975 - Bullock County, AL

1975 - Oglethorpe County, GA

1973 - Gadsden, AL - Jack Ray

Fra slave til leieboer: Den fortsatte akkumuleringen av rikdom

"The legacy of sharecropping lives on in the persistent racial wealth gap, the lack of access to healthcare in rural areas, and the disproportionate number of Black people living in poverty." - Nikole Hannah-Jones

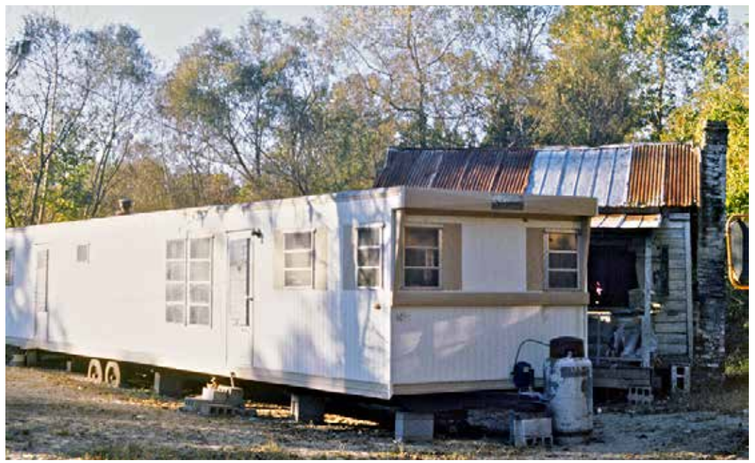
I Alabama kom jeg til å bo hos Jack Ray, som hadde opprettet og eide flere banker. Jack var en av de mer liberale i Alabama og ansatte svarte i banken sin. Han var et kjærlig, empatisk menneske, så det såret meg når han omtalte dem som «niggere», slik folk gjorde der. Som fattig vagabond fikk jeg ofte lyst til å ta en formell utdannelse, gjøre karriere og klatre opp i samfunnet. Men hver gang jeg, som her, kom til å leve det såkalte gode livet på toppen, fikk jeg en kvalme så sterk at jeg flyktet ut på landeveien igjen.

For hvor kom alt dette gullet fra, som Jack brukte på sitt luksushus utenfor byen?

Han fortalte at han hadde tjent formuen sin ved å gi lån til svarte leieboere, slik at de kunne kjøpe et muldyr eller flytte fra den råtne hytta inn i en plastskurvogn og bli en del av det nye plastproletariatet på over 20 millioner amerikanere. Men mange leieboere hadde ikke engang råd til disse moderne skurene. De slet bare for å betale av på muldyret sitt og var i konstant gjeld til både banken og den hvite godseieren, som eide markene, og som ofte tok størstedelen av høsten – akkurat som bønder i Danmark under livegenskapen måtte betale kirken og herremannen.

Systemet oppsto etter borgerkrigen, da verken plantasjeeierne eller de frigitte slavene hadde penger. De fattige svarte ble drevet av sult og måtte inngå avtaler med sine tidligere slaveeiere om å leie jord, hytte og såkorn. I teorien skulle fortjenesten deles. Men gjeld og uærlig bokføring førte som regel leieboerne inn i en situasjon som materielt sett var verre enn under slaveriet, der slaveeieren tross alt hadde interesse av å brødfø dem.
Systemet fortsatte fra generasjon til generasjon, og på toppen av gjelden til godseieren kom gjelden til landhandelen og senere banken – alt sammen bidro til å skape en hvit overklasse. Allerede da bankmannen hentet meg i 1973, var han så rik at han kunne fly meg rundt i sitt private fly.

Jeg elsket den patriarkalske Jack og hans hjemmegående kone Jeannie, men da jeg senere kom tilbake, hadde bankimperiet hans vokst seg enda større, og han inviterte meg til middag i en privat klubb kun for hvite. Som sponsor av alt fra stipendier til orkestre ble han i 1993 innlemmet i The Chamber of Commerce, og Jack L. Ray Familie-Parken ble oppkalt etter ham. Men ingen svarte deltok på festene. Kanskje fordi hans viktigste bidrag til samfunnet var å bidra til å doble den hvite amerikaners nettoformue fra seks til tolv ganger den svarte amerikaners, fra jeg først møtte ham til hans død i 2006.

1973 - Gadsden, AL

1975 - Burke County, GA

Hvordan livegenskap formet de svartes liv

"The sharecropper is trapped in a system that makes him a slave to the land, to the crop, to the storekeeper, and to the landlord." - Ralph Ellison, "Invisible Man"

Senere besøkte jeg denne leieboeren, som bodde i nærheten av bankmannen. Både han og kona var 78 år gamle og burde ha sluttet å jobbe for mange år siden. Men som han sa til meg:
«Jeg må jobbe til jeg faller om på åkeren. I fjor fikk kona mi en hjertesykdom, så nå må jeg klare arbeidet alene.»
To ganger i året gikk han til den lokale butikken for å kjøpe litt mel og sukker. Det var det eneste de kjøpte. Jeg spurte ham hva de spiste om morgenen.
«Et glass te og litt rødbetsblader.» «Hva med lunsj?» «Bare rødbetsblader.»
«Og middag?» «For det meste rødbetsblader.»
En annen forpakter snakket med meg mens han flådde en kanin:
– Men gikk du ofte sulten til sengs?
– Ja, herr. Men noen ganger ga folk oss litt brød eller et måltid mat.
– Hvite mennesker?
– Noen ganger hvite, andre ganger fargede.

Noen ganger fikk vi ingenting og gikk sultne til sengs. Vi gikk sultne til sengs en million ganger. Noen ganger ville vi gjerne jakte, men vi var for svake til å fange kaniner.

Under mine forsøk på å finne ut av forholdene for disse leieboerne støtte jeg på en nesten ugjennomtrengelig mur av frykt og intimidering. Jeg hadde forestilt meg at frykten utelukkende var historisk betinget, inntil en kveld da jeg etter et besøk hos en leieboer gikk de 15 km langs en blindvei til min egen hytte og plutselig havnet i et bakhold: en pickup-bil blokkerte veien med lysene rettet mot meg og geværer stikkende ut av vinduene.
Jeg klarte å snakke meg ut av situasjonen med disse hvite, men etter hvert gikk det opp for meg at denne intimideringen var dypt forankret i det voldelige gjeldsslaverisystemet, der man tradisjonelt hindret leieboere og dagarbeidere i å flykte fra sin «gjeld» med juling, fengsling og drap.
Under andre verdenskrig – da USA ble hyllet som frihetens land – innrømmet justisdepartementet at «det er flere negre som holdes som gjeldsslaver i dag, enn det faktisk var slaver før borgerkrigen».

1994 - Pahokee, FL

"If I could do it, I'd do no writing at all here. It would be photographs; the rest would be fragments of cloth, bits of cotton, lumps of earth, records of speech, pieces of wood and iron, phials of odors..." - James Agee (hvid), om fæstebønder under depressionen

Likevel gjorde justisdepartementet ingenting for å straffeforfølge disse slaveeierne, som handlet og solgte gjeldsslavene til hverandre. Selv om antallet saker om gjeldsfanger økte på 1970-tallet, endte bare få i retten, og bare de mest grusomme – som en sak i 1980, hvor en plantasjeeier lenket sine arbeidere for å hindre flukt – nådde pressen.
På 1990-tallet skrev The Atlanta Constitution om en godseier som hadde flyktet til et skatteparadis på Bahamas fra sine gjeldsslaver, som ikke ante om de var kjøpt eller solgt.
Jo dypere jeg trengte ned i denne understrømmen av terror, desto mer følte jeg at det 20. århundret har hatt en langt mer voldsom innvirkning på den svarte psyken enn selve den historiske slaveriet.

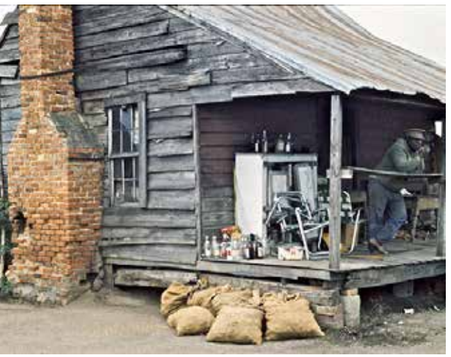

1974 - Charleston, SC

1975 - Notasulga, AL

1973 - Orangeburg County, SC

1973 - Yazoo City, MS

1974 - Elizabethtown, NC

1975 - Bullock County, AL

Interview med ovennævnte fæstebonde

1978 - La Crosse, FL

1974 - Manhattan, NY

Fra muldyr til minkpels

"You never really understand a person until you consider things from his point of view - Until you climb inside of his skin and walk around in it." – Harper Lee, To Kill a Mockingbird

"If you're not careful, the newspapers will have you hating the people who are being oppressed, and loving the people who are doing the oppressing." — Malcolm X

Min venn Jack Ray – en av de siste som har hatt nytte av denne voldelige uvitenheten – la ubevisst enda en brikke til mønsteret av sult og frykt jeg så i 70-tallets landlige underklasse. Selv i dag gir både banker og USAs landbruksdepartement langt færre lån til svarte bønder, som dermed blir tvunget bort fra jorden.

Rasisme plager alle land, men er mer synlig i Amerika fordi den er flettet sammen med en nådeløs klasseundertrykkelse – den største kløften mellom rike og fattige i den industrialiserte verden.

1994 - Pahokee, FL

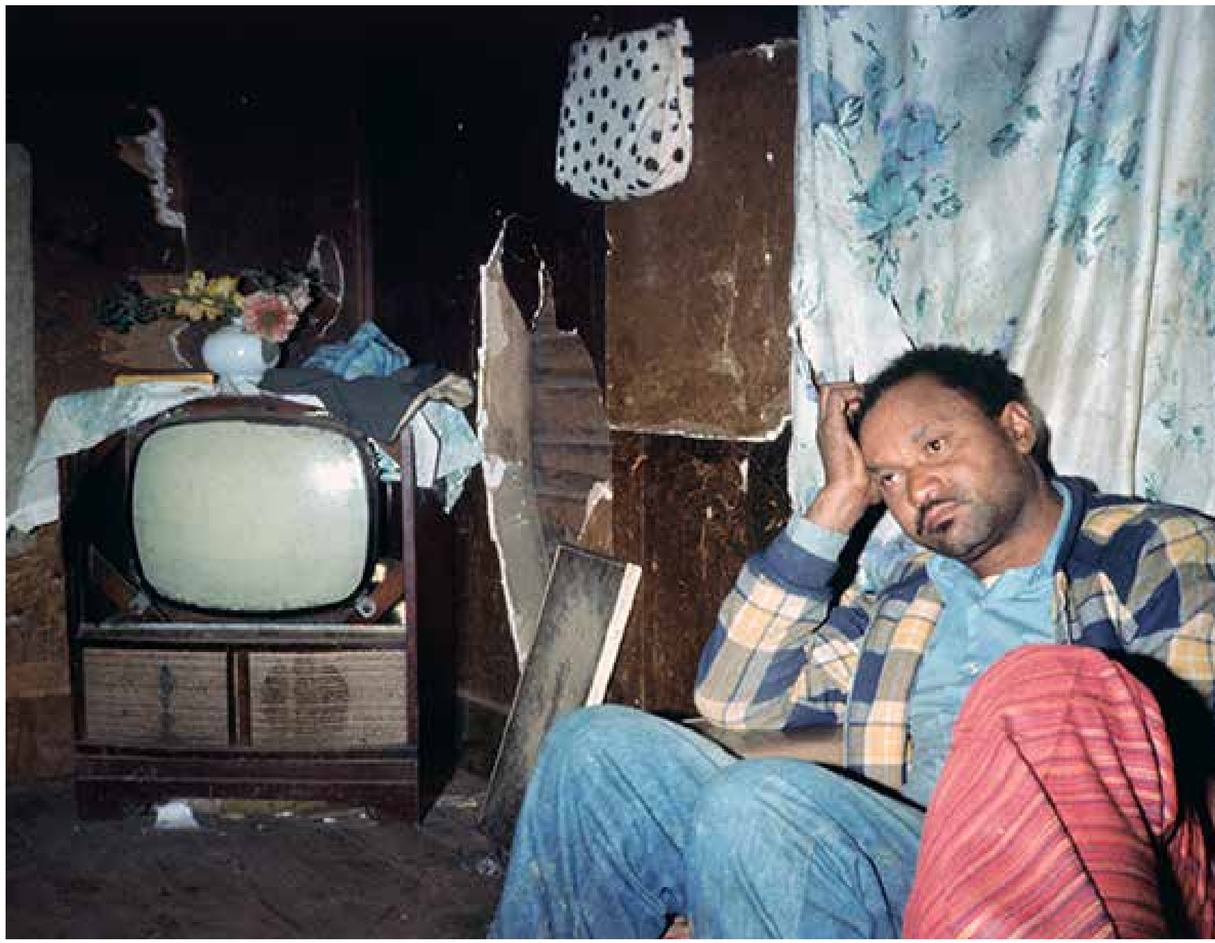

Uten en beskyttende velferdsstat som holder markedskreftene i sjakk, blir mange så fattige at de mister både frihet og initiativ. Når to prosent av befolkningen eier 80 prosent av all formue i USA, er det lettere å se hvor bankmannens minkpels kommer fra.
Det eneste han ikke kunne kjøpe, var ekte lykke. Gang på gang ser jeg overklassen erstatte den med stress, whisky, beroligende piller og kokain. Jeg begynte å merke en kløft mellom meg og den hvite uvitenheten, som aldri helt vil forstå hvorfor deres egne forfedre raskt kunne «klare seg», mens svarte fortsatt kjemper etter mer enn 100 år med «frihet».

1973 - Gadsden, AL

1974 - Washington, NC

1973 – Zebulon, NC – Lefus Whitley – se historien om ham på neste side

Mine villedende bilder: Avsløring av farene ved fordommer

Mosel og barna 1973 – 5-årige Gwen til høyre for TV-en.

Fra venstre Kenny, Gwen med boka mi, Rene, Betty, Jean og Mosel i 1978.

Gwen med boken i 2003. Som IT-spesialist sender hun meg e-poster om familien.

"The trouble with judging a man by his mere appearance is that you look at him and you judge him by your standards, which have grown out of your own experience. You don't consider the fact that he has had entirely different experiences." - Maya Angelou

" It's a sad funny ending to find yourself pretending/ A rich man in a poor man's shirt"
- Bruce Springsteen

Hvor viktig det er at vagabonder i den fjerde dimensjonen – med tidsfaktoren inkludert – viser mitt vennskap med Lefus Whitley. For bilder lyver ofte også for fotografen selv. Lep, en gangster i New York, inviterte meg i 1973 hjem til foreldrene sine i skogene i North Carolina. Der tok jeg bildet av faren hans, Lefus, full og apatisk foran TV-en.

Slike «ærlige» bilder gjorde det senere vanskelig å få lysbildefremvisningen min inn på videregående skoler, fordi skolene fryktet at de ville forsterke elevenes fordommer om svarte som «late» og «apatiske». Jeg er redd for at jeg selv så ham slik, da han nesten alltid lå full på gulvet, bortsett fra én gang i 1991, da vi fikk ham opp til dansk tv. Jeg måtte alltid ha hjelp fra sønnen hans for å finne familien dypt inne i skogen i stadig nye råtne hytter, fordi han brente de gamle ned i fylla.

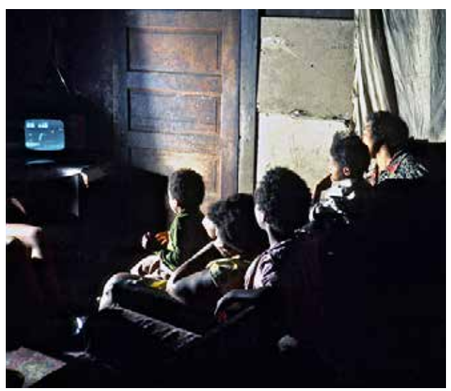
Mine fordommer varte i 30 år, inntil jeg i 2003 reiste rundt og laget videointervjuer med vennene mine om deres eget syn på livet sitt – i stedet for MINE tolkninger. For familie og naboer bekreftet nå at Lefus aldri hadde gått glipp av en eneste arbeidsdag. Som hardtarbeidende leieboer drakk han bare litt i helgene, men det tok seg opp da hvite godseiere tvang de siste svarte bøndene bort fra jorden.

Lefus på dansk TV i 1992

Lefus døde 17. mars 2004, 77 år gammel. Jeg så Mosel kort før hun døde i 2008.

1973 – De hadde alltid TV.

Da jeg sist så Lefus i 2003, hadde han sluttet å drikke. Se ham fortelle om det i videointervjuet nedenfor.

Han ble bygningsarbeider, og arbeidslaget hentet ham hver morgen klokka fem og kjørte ham til Raleigh, hvor han bygde de skyskrapene man ser i delstatens hovedstad i dag. I alle disse årene drakk han først etter arbeidet og etter å ha gitt kona Mosel pengene hun trengte til familien. Min overfladiskhet skyldtes at jeg bare besøkte ham om kvelden og aldri bodde hos ham, fordi jeg alltid bodde hos sønnen hans, Lep. Det var jeg som hadde vært «lat», ikke Lefus. Enda en gang lærte jeg at man ikke skal dømme folk før man har levd med dem 24 timer i døgnet.

Mange år senere begikk Bruce Springsteen den samme feilen da han stjal bildet til sin bestselgende singel «57 Channels and Nothin' On» uten å spørre eller betale verken meg eller Lefus. I motsetning til vår stigmatiserende tankegang om folk som Lefus som en «lat snylter-nigger», mottok han aldri noen støtte fra staten frem til sin død 17. mars 2004. Så hvorfor lar vi de velstående slippe unna med både jordtyveri og snylting uten å føle skyld?
Bruce Springsteen er kanskje «Born in the USA», men som jeg alltid har sagt:
«Min venn Lefus BYGGET Amerika!»

Langt interview med Lefus Whitley om hans liv

Lefus ble verdenskjent i 1992

1996 - Selma, AL

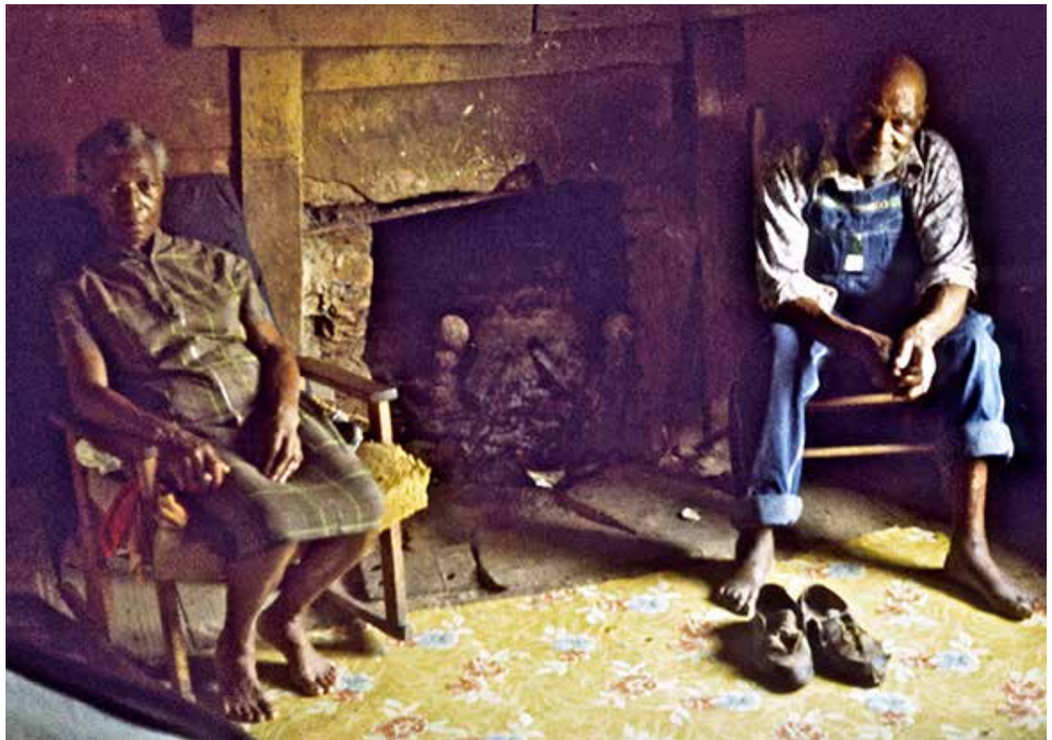

1996 - Selma, AL

1974 - Washington, NC

1975 - Bullock County, AL (Th Marys bestefar, 102 år gammel, som drepte sin kone kort tid etter bildet ble tatt. Se Mary side 152)

Kasteulikhetens ofre: Sultens innvirkning på svarte barn

"Hunger stole upon me so slowly that at first I was not aware of what hunger really meant." - Richard Wright, "Black Boy"

Sulten og dens årsaker, slik jeg opplevde den rundt bankmannen, var intet unntak. Den liberale tankegangen sier at hvis folk sulter, er det deres egen skyld, fordi de ikke vil arbeide. Men hvorfor så jeg så ofte at de sultne arbeidet hardere og lenger enn dem som skapte sulten deres?
Det er barna som rammes hardest av samfunnets kynisme. Underernæring svekker deres motstandskraft, slik at sultedød på dødsattesten ofte kalles «lungebetennelse». Overalt i Sørstatene så jeg små barnegraver gjemt bort i markene. I mange distrikter var spedbarnsdødeligheten blant svarte barn 8–10 ganger høyere enn blant hvite. Til sammenligning var den under slaveriet bare dobbelt så høy – akkurat som den er for landet som helhet i dag. Med andre ord dør over 6 000 svarte spedbarn hvert år fordi de ikke har de samme helse- og ernæringsforholdene som hvite.
Enda flere kunne reddes hvis de hadde tilgang til samme helsetjenester, fødselsforberedelse og ukentlige besøk av helsesøstre før og etter fødselen, som vi tar for gitt i en velferdsstat som Danmark. I dag er forventet levealder høyere i Bangladesh enn i ti fylker i Mississippi.

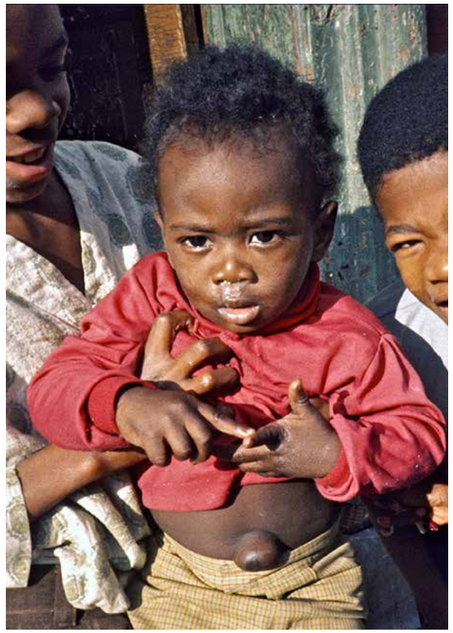
1974 - Vanceboro, NC

1974 - Greenville, NC

Jeg syntes det var vanskelig å fotografere sult, for bare få var synlig avmagrede. Mange var tvert imot overvektige, fordi de måtte spise store mengder karbohydrater for å få nok protein, som Blondie Ecell her. Da jeg kom tilbake for å gi henne boka, skammet hun seg over at jeg hadde omtalt henne som overvektig. Siden har fedme blitt så vanlig blant de fattige at mye av skammen har forsvunnet. Der vi tidligere diskriminerte de underernærte svarte for deres sløvhet, diskriminerer vi dem i dag oftere for deres fedme.

Jeg har ofte spekulert på om jeg selv gjorde det som fotograf for bedre å nå hvite rasister – eller fordi jeg selv var preget av deres rasistiske blikk. Men det finnes ingen unnskyldning for sult i et høyt utviklet samfunn. For – i motsetning til rasisme – er fattigdom og underernæring et resultat av hvordan vi stemmer. Siden 70-tallet har amerikanerne ved hvert valg stemt for å øke kløften mellom rike og fattige.

1973 - Baltimore

De glemmer at land som Danmark, Sverige og Japan, som har skapt størst likhet i inntekt og helse (og derfor ikke knuser initiativet hos fullt så mange), også hadde den sterkeste økonomiske veksten i det 20. århundret.

Yes, and it's happening right here in the U.S.A. Right this minute as you read these words. Who's Caroline? One of thousands of hungry children throughout the rural South suffering from a lack of nourishment so severe it affects her present health and the development of her mind and body.

In the words of a white Southern doctor to a Senate committee . . . "*Malnutrition* is not quite what we found; the boys and girls were hungry, weak, in pain, sick . . . suffering from hunger and disease and, directly or indirectly, they are dying from them—which is exactly what *starvation* means."

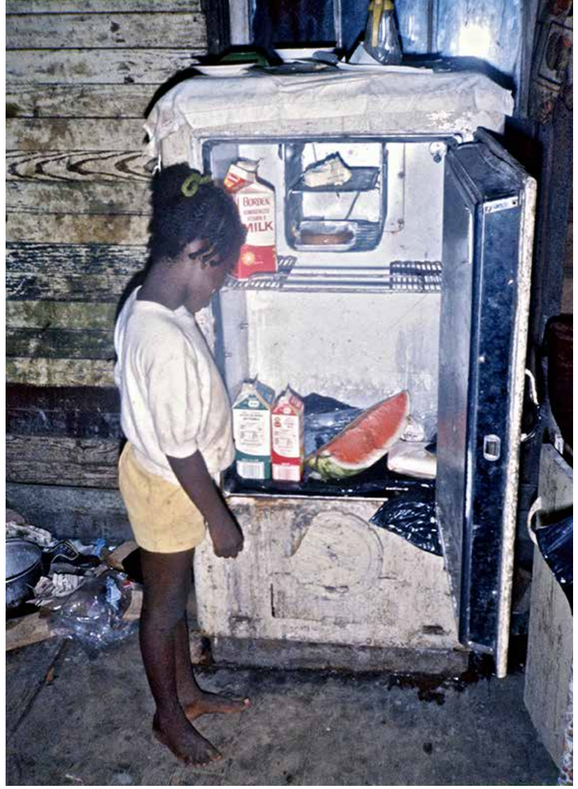
A few years ago, the NAACP Emergency Relief Fund was established to do something about this critical situation. And it's working. In the last three years, alone, 112,988 of the neediest people have been assisted. What's more, by providing the money for buying Federal food stamps, the food purchasing value of this assistance has multiplied an average of nine-fold!

Thus your tax-deductible $10 contribution to the NAACP Emergency Relief Fund buys about $90 worth of urgently needed meat, milk and bread. Just $25 can feed a large family for a month!

Please help by sending as little or as much as you can. Today? Thank you.

NAACP
EMERGENCY RELIEF FUND.
DEPT. 88, BOX 121,

1973 - NAACP sult annonce

1974 - Pireway, NC
og herunder 1974 - Daytona, FL

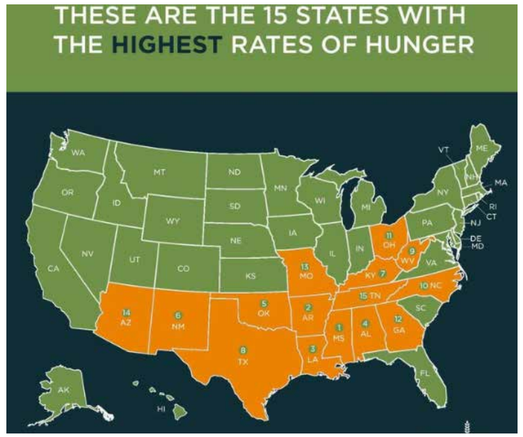

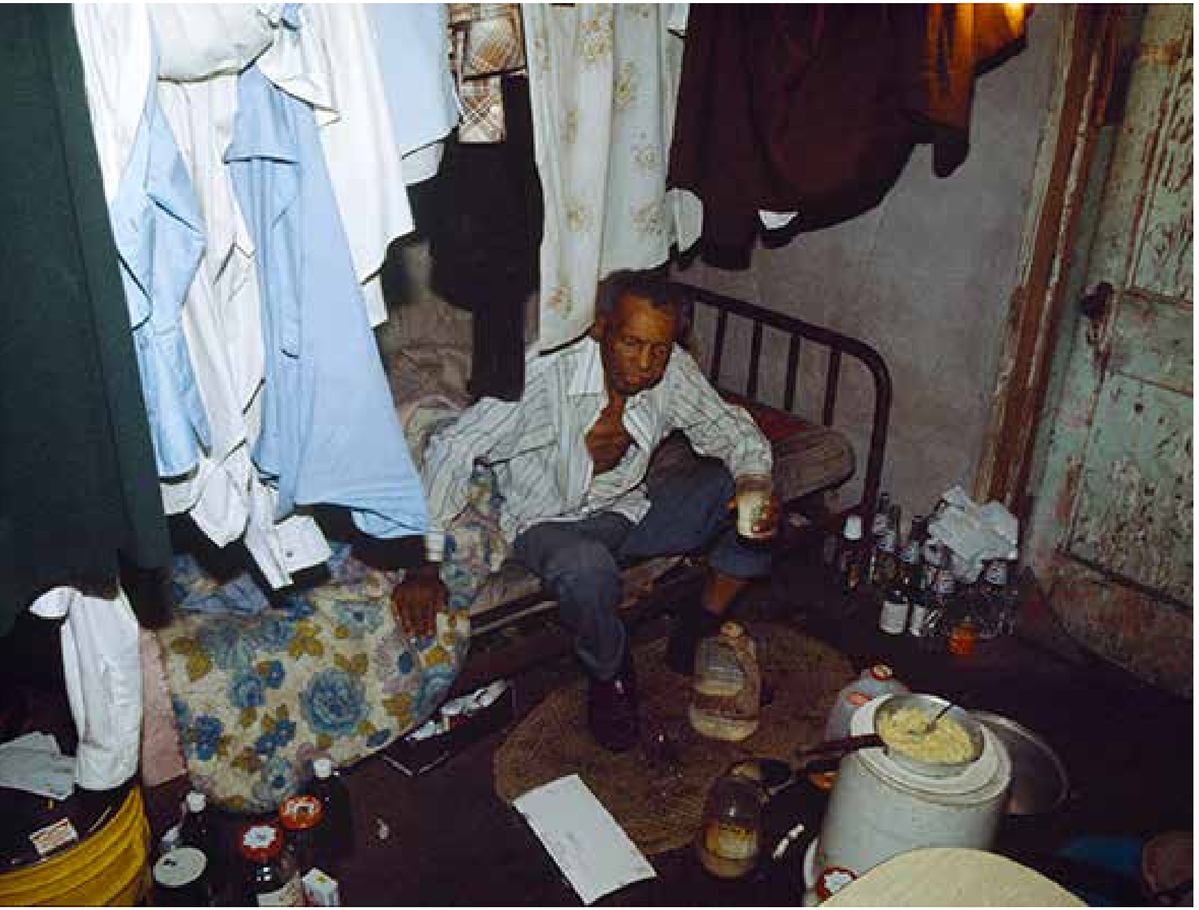

Sultannonser fra dagens Amerika.

Etter Trumps gigantiske skattelov fra 2025 er sulten beregnet til å ramme langt flere til fordel for milliardærene.

1990 - Pahokee, FL - Sultende mann mindre enn en times kjøretur fra Trumps Mar-a-Lago og millionærene til høyre i Palm Beach

1974 - millionærer på Palm Beach, FL

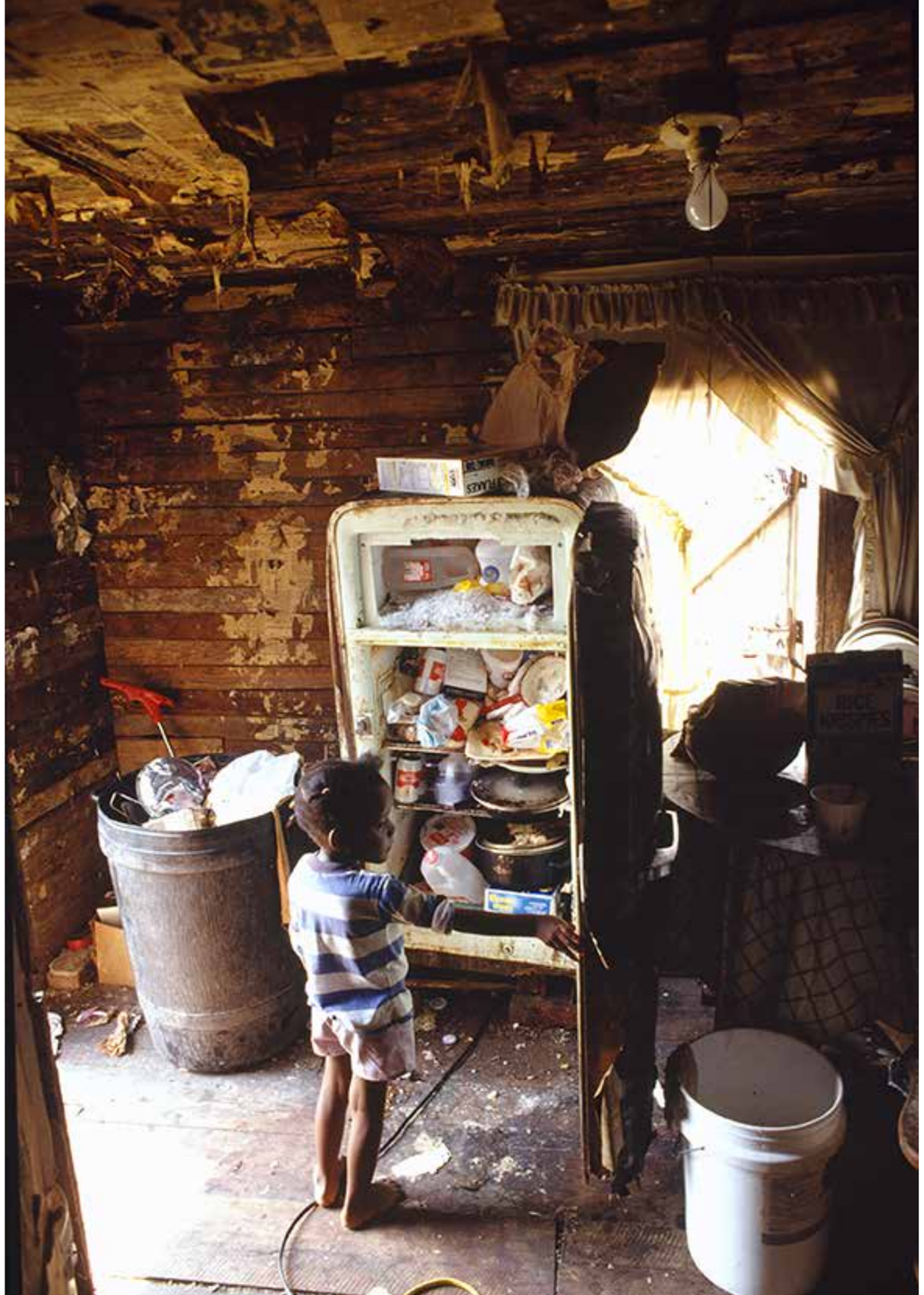

1998 - Thanksgiving i Dayton, OH

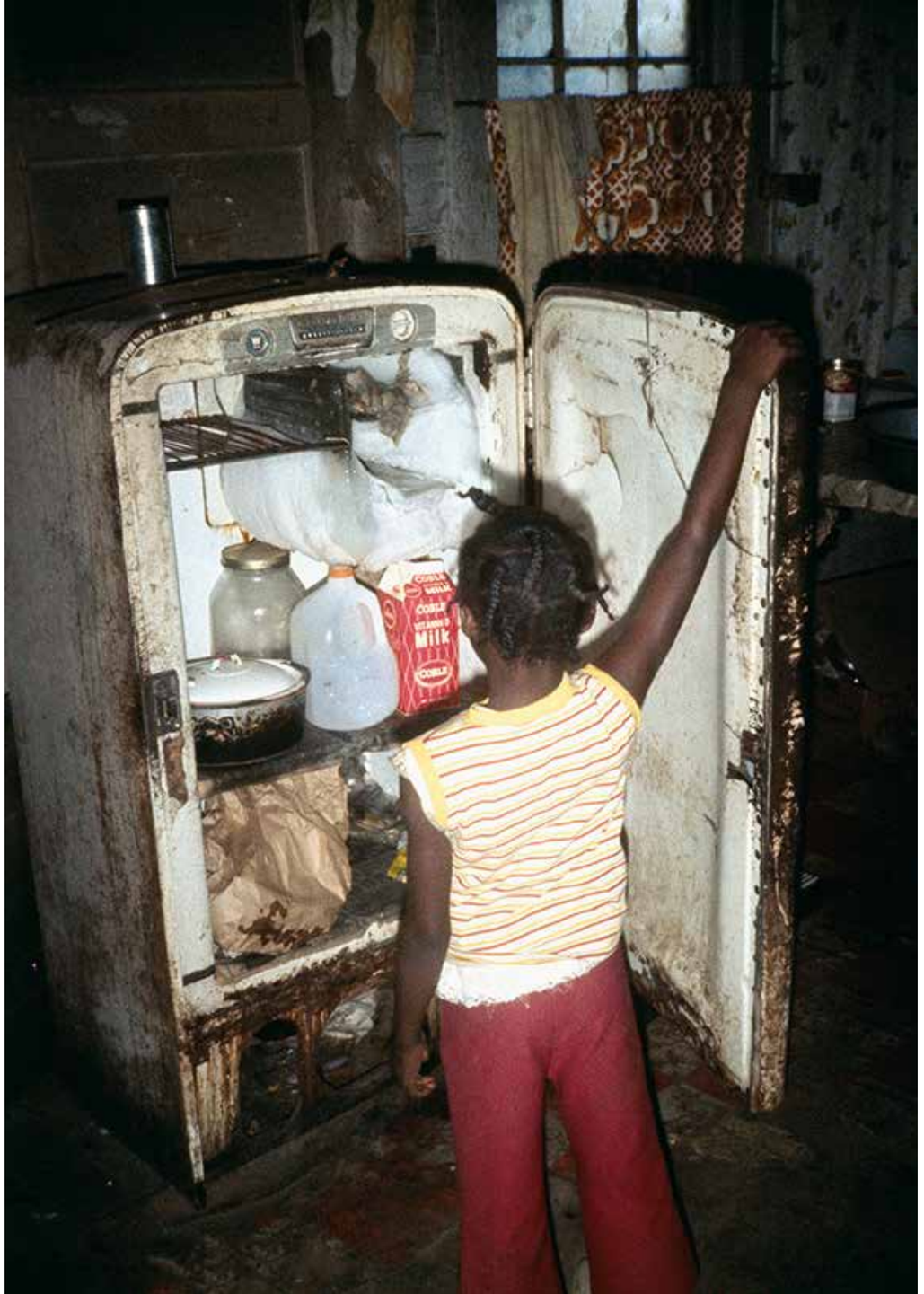
1984 – privatfest med B.B. King hyret til å spille i Houston

USA
1996

1996 - Selma, AL

USA
1975

1975 - Pireway, NC

Sød jord: Smaken av sult i det svarte Amerika

"I am the farmer, bondsman to the soil.
I am the worker sold to the machine.
I am the Negro, servant to you all.
I am the people, humble, hungry, mean—
Hungry yet today despite the dream."
Langston Hughes, from "Let America Be America Again"

Sulten, som vi indirekte påfører våre utstøtte, forsterker vårt rasistiske syn på dem. Gjennom årene – og spesielt i dag – opplevde jeg i stadig større grad at de hvite la skylden på ofrene selv for deres sløvhet, fremfor på regjeringens sløvhet. Døden avbildet på gravsteinene var bare toppen av isfjellet.

Feil kosthold gjør folk sløve og mottakelige for sykdommer og bidrar til at svartes levetid i USA er syv år kortere enn hvites – en forskjell som igjen viste seg under Covid–19. Historisk har mange svarte barn fått uopprettelige hjerneskader av sult, noe som også skaper sløvhet, apati, fremmedgjøring og manglende arbeidsevne.
Jeg hadde vanskelig for å komme nær disse stille, tilbaketrukne barna – de var utrolig redde for fremmede. I de nedslitte hyttene spiste jeg gang på gang maisbrød, kornvelling og baked beans med spekeskinke. I mer velstående hjem fikk jeg mer tradisjonell «soul food»: skinkeben, svinemage, finker, grisører, -føtter og -haler og lignende fete smuler fra de hvites bord.

Hundretusener fikk mindre enn de 3,5 pund bacon og svinekjøtt en mark slave fikk i uken under slaveriet.
Den verste sulten fantes på øde sideveier og blant de eldre i byene. En sulten hund er ofte et tegn på sultne mennesker. Om vinteren, når nøden var størst, så jeg svarte grave opp røtter på de hvites åkrer.

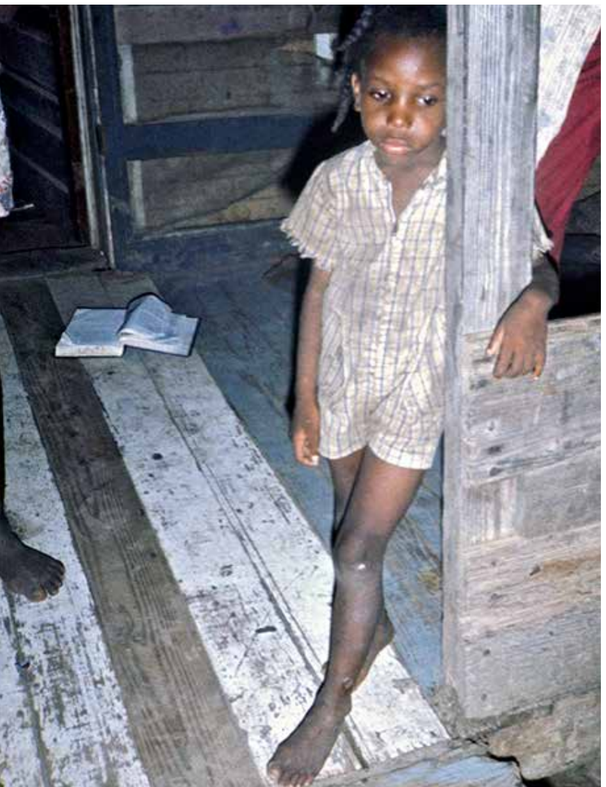
Mange svarte kvinner i Sørstatene spiser jord. I Alabama, Mississippi og North Carolina gjorde nesten halvparten av de svarte kvinnene det den gangen, og ifølge New York Times fortsatt rundt år 2000. Denne jenta, sløv og trøtt av jernmangel, førte meg til leirskråningen, der hun gravde opp den «maten» hun delte med sønnen sin.

"There is something about poverty that smells like death. Dead dreams dropping off the heart like leaves in a dry season."
-Zora Neale Hurston, Their Eyes Were Watching God

– Spiser du alltid jord? – Innimellom.
– Smaker det godt?
– Utmerket. (Med undring) *Har du aldri spist det?*
– Jeg vil gjerne prøve. Hva slags er det, leire? Rød leire?
– Ja, den er virkelig rød …
– Hva kaller dere det?
– Vi kaller det søt jord …
– Jeg trodde det het Mississippi-mudder. Det kaller de det oppe i nord.
(Mange svarte i Norden får det stadig tilsendt av familie i sør.)
– Spiser du også vaskestivelse?
– Innimellom…
– Hvem andre spiser jord her omkring?
– Moren min og tanten min og alle andre, tror jeg.

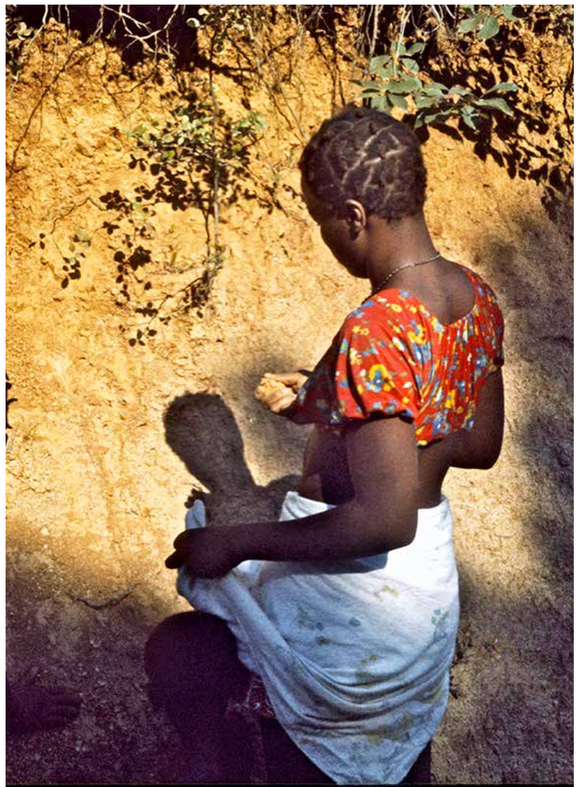
1975 – Meridian, MS – Hør intervjuet nedenfor med moren om jordspising

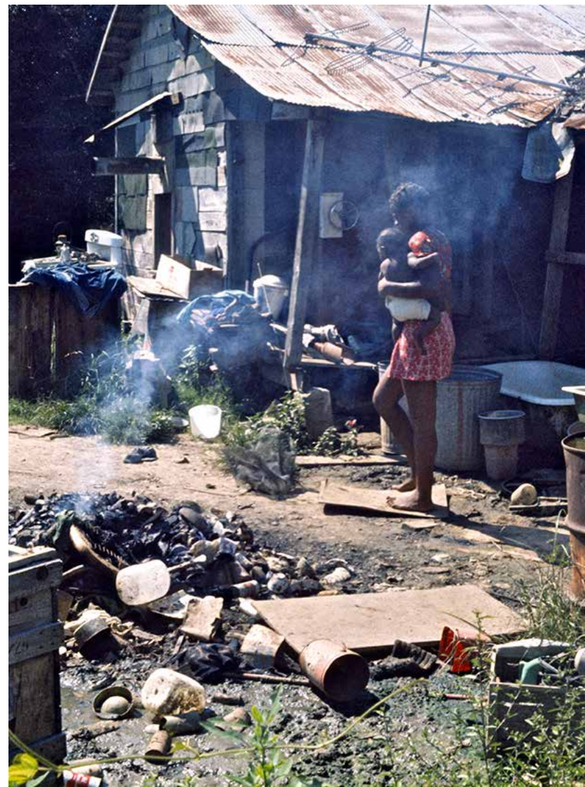

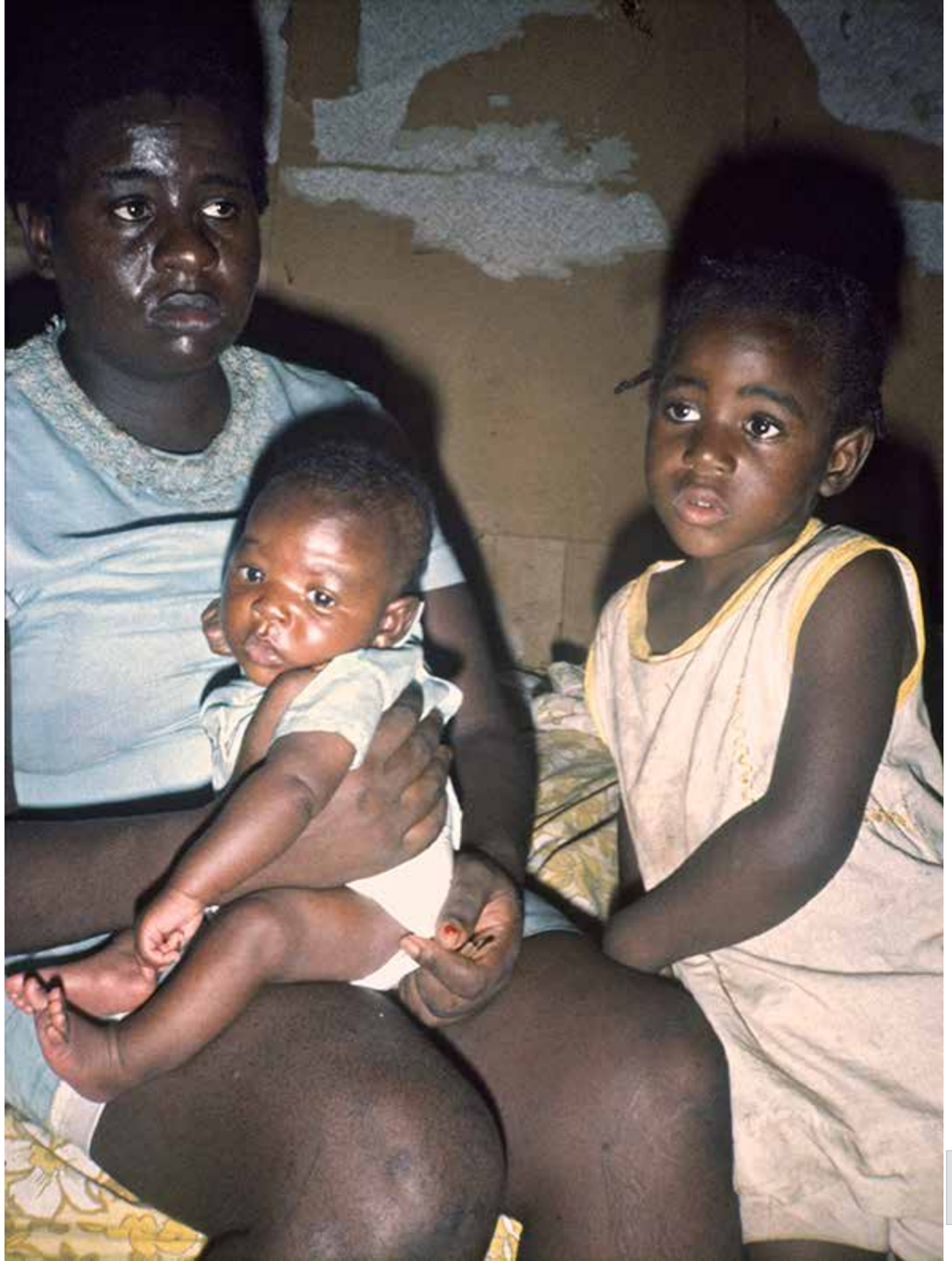

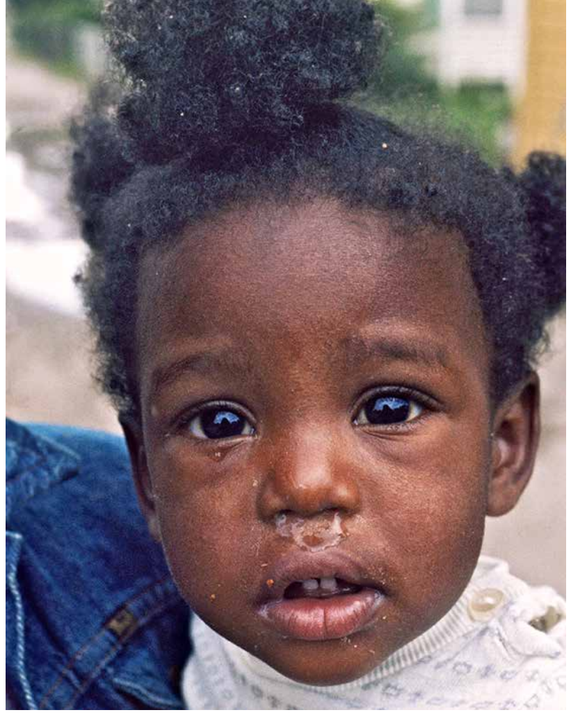
Tv. 1975 - Meridian, MS - 1975 - hvorsomhelst

Intervju med jordspiseren til høyre

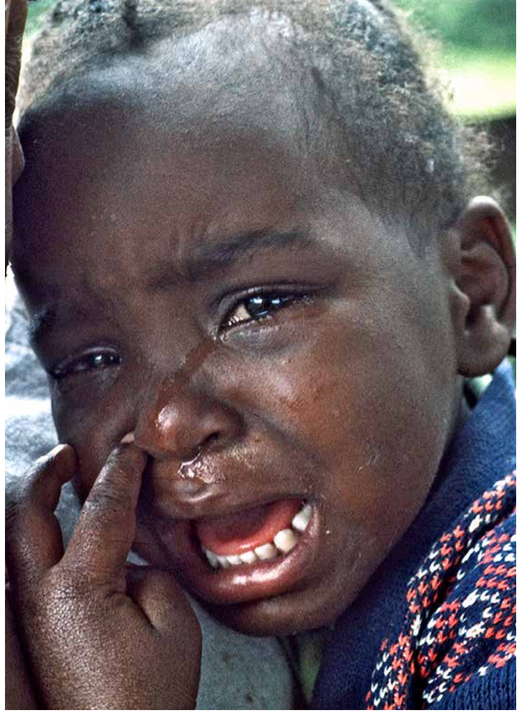

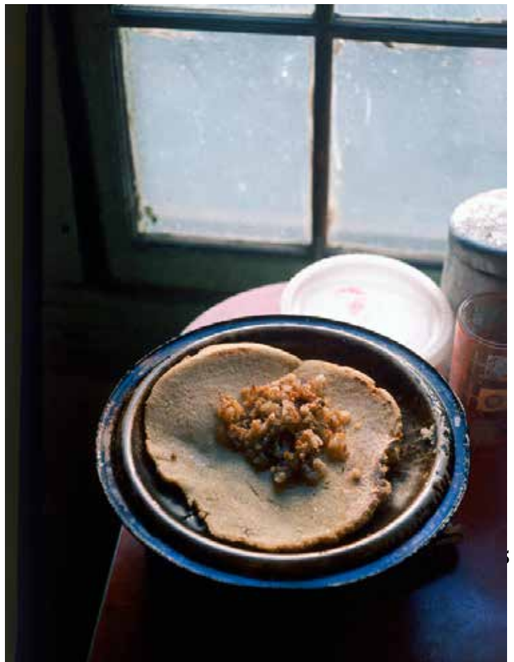

1973 - Wallace, NC – Tv. 1975 - Philadelphia, MS - bund 1973 - Vanceboro, NC

1974 - Morehead City, NC - bund 1974 - Greenville, NC

Interview her senere med Helen Wilson tv senere

Den stille sjelenes sult

"In the South, the dead are never dead. They are part of your blood, your bone, your breath." - Alice Walker, "Meridian"

Det personlige møtet med gråten, rastløsheten og de konstante snørrete nesene hos barn som gråter uavbrutt fordi de går sultne til sengs, virker nesten befriende for meg i forhold til de tomme øynene og den dødelige stillheten hos de barna som sulten har gjort så apatiske at de ikke lenger kan gråte. Men er vi selv i stand til det? Da jeg slappet av i de endeløse kjøpesentrene med deres bedøvende bakgrunnsmusikk, fikk disse voldsomme kontrastene på én og samme dag meg nesten til å gråte. Over hvor lett og bekymringsløst vi gjennom en slik virkelighetsflukt lot sulten meisle seg inn i sinnet hos de svarte rundt oss gjennom hele den amerikanske historien?

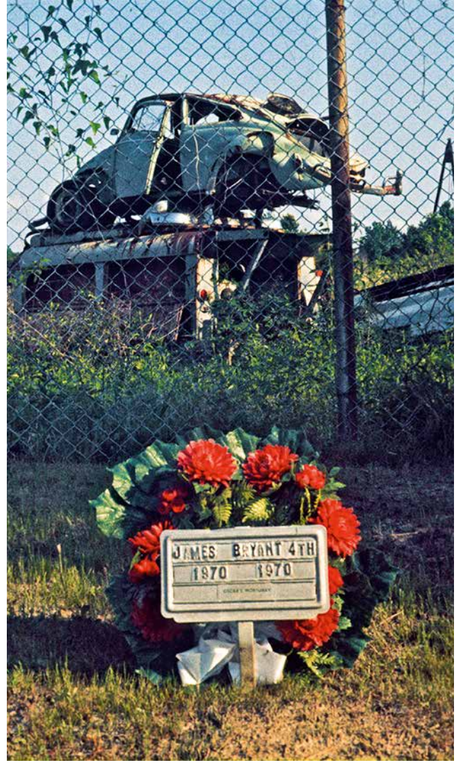
Jeg ble ikke født inn i denne undertrykkelsen, men hvordan ville det påvirke meg selv gjennom livet å være vitne til hva som skjer med et folks sjel? Å se mødre legge sine barn i graven? Eller dø på brutal vis (i USA dør 13 600 svarte kvinner årlig under fødselen)? Bare 3 481 ville dø hvis de hadde tilgang til hvit helsetjeneste – og under 2 000 med europeisk.

Hvordan kan amerikanerne bruke milliarder på å designe nye bilmodeller hvert år, mens de lar barna sine ligge på 15. plass i barnedødelighet (17 686 spedbarn døde unødvendig i 1977)?

Gjør bombardementet av reklame for biler og materialisme oss ufølsomme og blinde for menneskelige verdier og lidelsene rundt oss?

Hva avslører det ikke, at vi inngjerdet bilkirkegården i bakgrunnen, men ikke menneskekirkegården i forgrunnen? Prioriteringer som lot General Motors ødelegge trikkene i de amerikanske byene i 1936 for å selge flere biler. Uten offentlig transport tilskrives bilenes luftforurensning i dag opp mot 100 000 dødsfall årlig i USA. Spesielt svarte barn rammes av denne miljømessige rasismen.

"Lead poisoning is an environmental disaster that has poisoned and killed countless black children." - Alice Walker

1974 - New Bern, NC

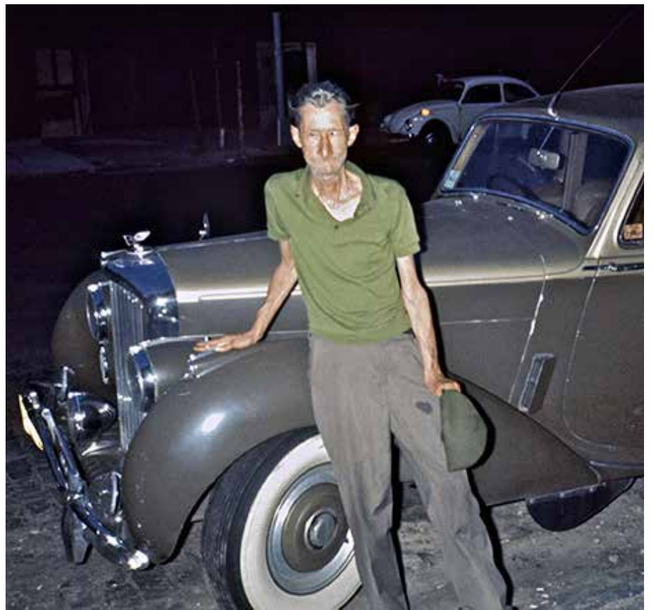

1975 - Philadelphia, MS

1974 - Eastern NC

1973 - New York

1974 - New Bern, NC

1974 - NYC - bund 1991 - NYC

Mytene om meritokrati bak den systemiske utbyttingen

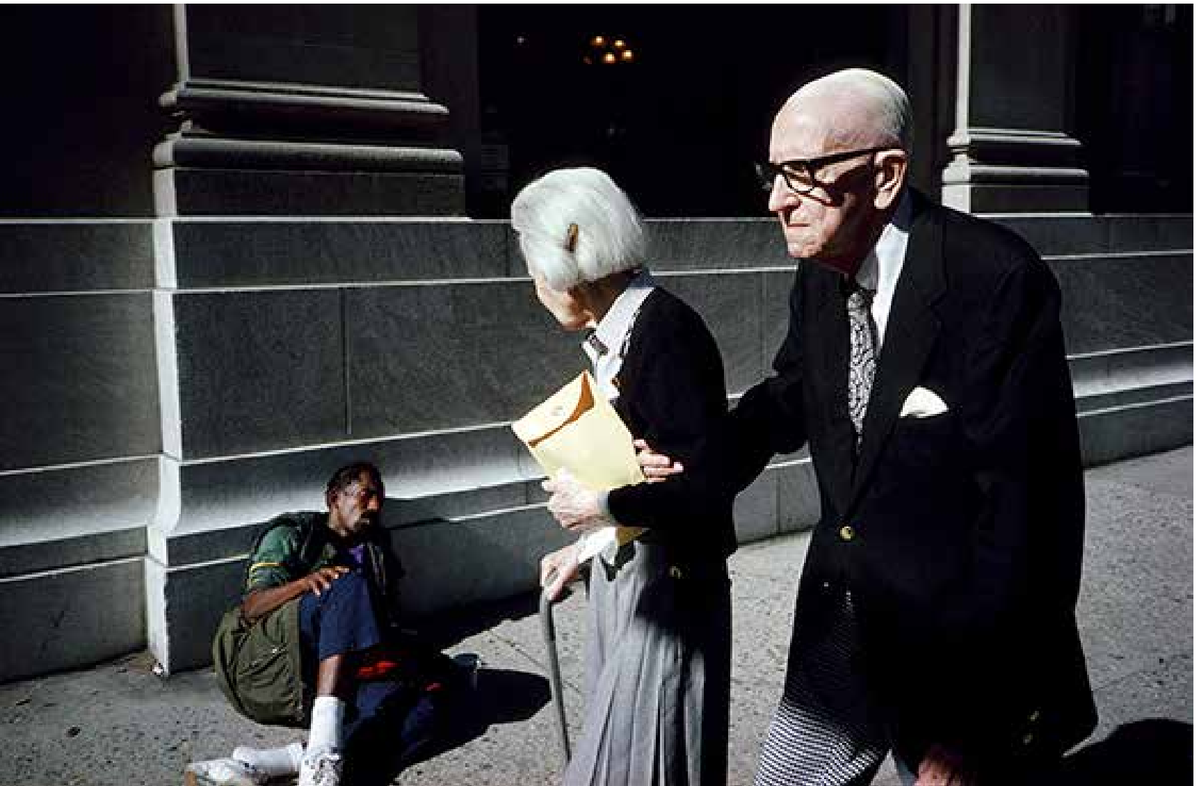
"I learned that racism, like most systems of oppression, isn't about bad people doing terrible things to people who are different from them but instead is a way of maintaining power for certain groups at the expense of others." - Alicia Garza, The Purpose of Power

Den ideologiske forblinding som lar folk seile sin egen båt, realiseres gjennom et konstant bombardement av appeller til vår egoisme og grådighet. Systemets lover, usynlige for de fleste, manipulerer uavbrutt individet, uten at det selv merker det.

I den vedvarende propagandaen med historier om Rockefeller og A.P. Møller får vi lære at det er mulig å lykkes som «the self-made man».
Den enorme utnyttelsen og lidelsen som er nødvendig for å skape for eksempel en Jeff Bezos og hans tidsstyrte slaver, holdes utenfor bildet. Veien til suksess fremstilles som en vei med hindringer, som den målbevisste med de nødvendige egenskapene kan overvinne. Belønningen venter i det fjerne. Veien er ensom, og for å klare den må man tilegne seg egenskaper som en ulv: spise eller bli spist. Man kan bare klare seg ved å gjøre seg skyldig i andres ulykke.

1991 - Astor Place, New York

1973 – NYC. Rolls-Royce med svart sjåfør

1974 - 42nd St., NYC

2009 – Harlem, NY under finanskrisen

1974 - Miami Beach, FL og th 1974 - New Orleans
Modsat side 1971 - NY – Denne banken, E. F. Hutton & Co., fusjonerte med Lehman Brothers og utløste finanskrisen

Mitt visjonære bilde av en forutsagt krise

"Legalized discrimination — where blacks were prevented, often through violence, from owning property, or loans were not granted to African-American business owners, or black homeowners could not access FHA mortgages, or blacks were excluded from unions or the police force or the fire department — meant that black families could not amass any meaningful wealth to bequeath to future generations. That history helps explain the wealth and income gap between blacks and whites, and the concentrated pockets of poverty that persist in so many of today's urban and rural communities." Obama

"America's obsession with wealth is destroying the nation's soul. We are becoming increasingly divided between the rich and the poor, and this is leading to violence, inequality, and despair." – Alice Walker

Wealth Gap Grows Between Whites and Minorities

The median wealth of white households is 20 times that of black households and 18 times that of Hispanic households, according to a Pew Research Center analysis of newly available government data from 2009.

These lopsided wealth ratios are the largest since the government began publishing such data a quarter century ago and roughly twice the size of the ratios that had prevailed between these three groups for the two decades prior to the Great Recession that ended in 2009.

20-to-1

The median wealth of white households is 20 times that of black households and 18 times that of Hispanic households, according to an analysis of newly available government data from 2009.

2011 - Pew Research Center

Som pengeløs vagabond var jeg konstant opprørt over USAs store ulikhet, men det var vanskelig å fotografere den dynamikken som skapte de mange ofrene jeg så i gatene. Likevel var jeg til tider en visjonær: Denne banken, E.F. Hutton & Co., som hvitvasket penger for mafiaen, tapte millioner på «den svarte mandagen» og var nær ved å få den globale kapitalismen til å bryte sammen i 1987. Senere fusjonerte den med Lehman Brothers, som utløste finanskrisen i 2008 og nesten veltet den globale kapitalismen.
År med reaganomisk deregulering kombinert med risikable «subprime-lån», hvorav mange gikk til den svarte middelklassen, tvang millioner ut av hus og hjem. Overalt så jeg nå svarte stå i kø foran suppekjøkken. Etter krisen var den gjennomsnittlige hvite tjue ganger så rik som den gjennomsnittlige svarte. Da jeg først ankom i 1970, var forskjellen bare seks ganger.

1975 - San Francisco

1974 - hvorsomhelst

1973 - Charleston, SC

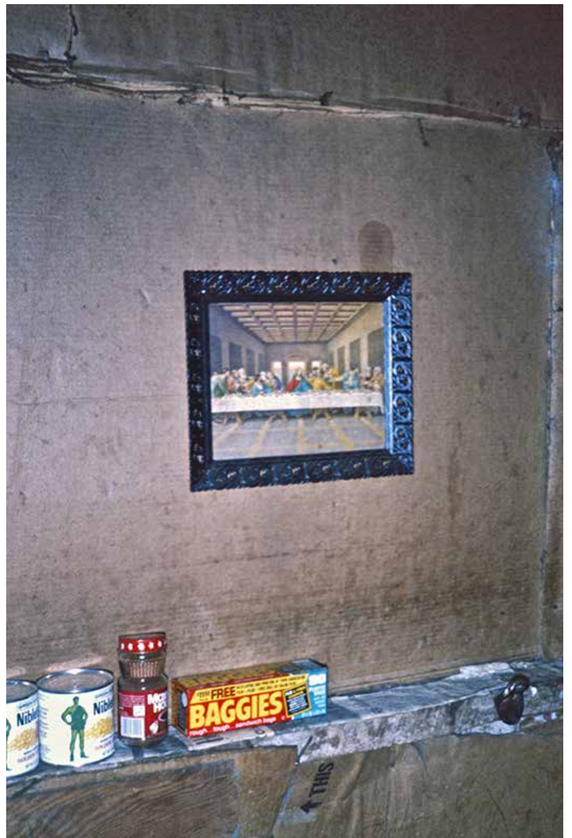

1974 – NYC – Du ber og mottar ikke fordi du ber feil

1975 - Bullock County, AL

1975 - Union Springs, AL

1978 - Waynesboro, GA

1974 - hvor som helst i USA

1973 - 5th Ave, NYC

Helsevesenets ulvefilosofi

"Of all the forms of inequality, injustice in health care is the most shocking and inhumane." - Martin Luther King

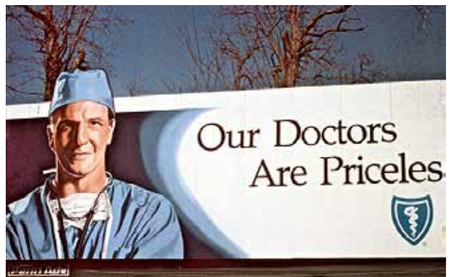
"America's healthcare system is not broken. It's working exactly the way it was designed — to enrich insurance companies and drug manufacturers, not to protect the vulnerable." – Dr. Uché Blackstock - Legacy: A Black Physician Reckons with Racism in Medicine

Det er lett å se hvordan denne ulvefilosofien manifesterer seg. Gigantiske pengeslott midt i svarte slumområder viste bare et av dens mest ekstreme trekk. I dag ligger pengene kun i hvite nabolag, ofte omgitt av en hær av svarte hjemløse, hvis antall jeg ikke så på 70-tallet. I ghettoer infisert av rotter, skitt og vold må de svarte enten «go online or downtown» til banker bygget som marmorslott med gullbeslåtte sikkerhetsluker. Ja, det er nok av penger i banker, forsikringsselskaper og hos dem som eier dem. Men hvorfor, spør jeg ut fra gatens moral, er det ingen til min forkrøplede venn Lee, som må tigge småmynter på fortauet? Lee hadde studert jus i sin ungdom, men måtte gi opp da han fikk polio. Han leser fortsatt, og jeg stjal bøker til ham om forretningsrett, som han fremdeles trodde kunne hjelpe ham med å dra seg opp ved håret.

Lee var ikke bare et offer for sin egen lommebokfilosofi, men en karikatur av den sosiale sykdommen som bestemmer at amerikanske leger skal tjene så mye at de fattige ikke har råd til dem. Mens Canada og andre rike land har gratis helseforsikring, jobber amerikanske leger som forretningsfolk, med det resultat at de fattiges helse er på utviklingslandnivå, og tusenvis dør av årsaker de ikke ville dø av i Europa. Før Obamacare hadde 50 millioner ingen forsikring i det hele tatt. Hvorfor skal middelklassen bruke under 4 prosent av inntekten sin på helse, mens de fattige må betale over 15 prosent for tredje- og fjerdeklasses behandling?
Resultatet er at de rikeste hvite er like sunne som dansker, mens de fattige svarte ligger på nivå med mange utviklingsland. Og det ville sett enda verre ut hvis ikke stort sett alle legene i ghettoene ofte kom fra utviklingslandene, fordi hvite amerikanere ikke vil betjene dem. Bare 5 prosent av USAs leger er afroamerikanere, men halvparten av dem unngår også pasienter i gettoene. Og ingen går på hjemmebesøk.

I ghettoen i Norfolk tilbrakte jeg en hel dag med å trøste en mann som var fortvilet av sorg over at kona hans hadde dødd natten før, fordi han ikke hadde klart å få henne til lege.

Jeg fikk skyldfølelse over de mange morgenene hvor jeg, som «gutten som ropte ulv», tilkalte legen på grunn av «utilpasshet», fordi jeg ikke hadde gjort leksene mine i skoletiden. Bare få har råd til å rope ulv i et ulvesamfunn, der helse for profitt er en dødelig forretning: 24 000 svarte dør hvert år av manglende pleie på de hvites nivå; 39 500 kvinner dør i barselssengen på grunn av mangel på skandinavisk sykeforsikring, og amerikanske menns forventede levealder rangerer bare som nr. 35 blant FNs land.
Når amerikanerne betaler mer enn dobbelt så mye for et privatisert helsesystem som danskerne, og samtidig må betale mer enn prisen på et hus for fire års universitetsutdanning, forstår man hvorfor de fleste verken har råd eller tid til våre seks ukers betalte ferier. De ser ikke at nettopp fordi danskerne betaler dobbelt så høy skatt som dem, har vi mer penger til overs når alle regningene er betalt – slik at selv arbeidere kan reise jorden rundt. (Jeg bruker Danmark som eksempel, siden Bernie Sanders gjør det samme.)

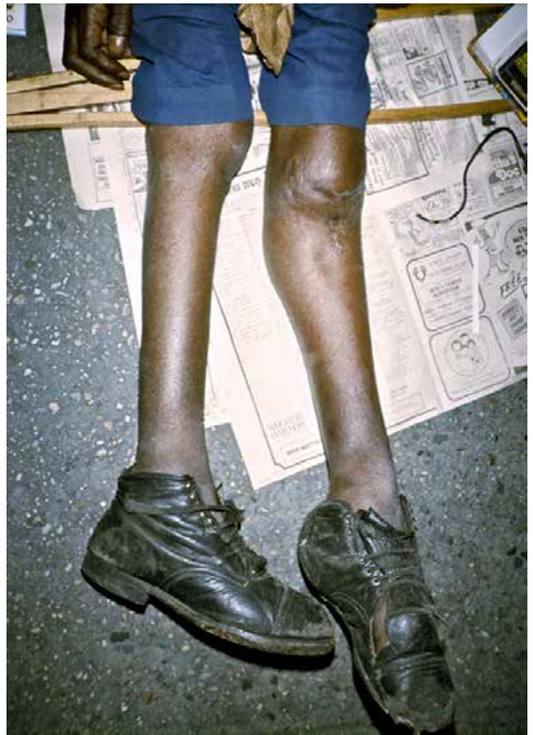

For oven 1971 - New York, NY

Her ser du min venn Lee utenfor Manufacturers Trusts luke på 510 Fifth Avenue i New York.
Jeg fant senere ut at den nå berømte Vivian Maier også hadde fotografert ham der 20 år tidligere.

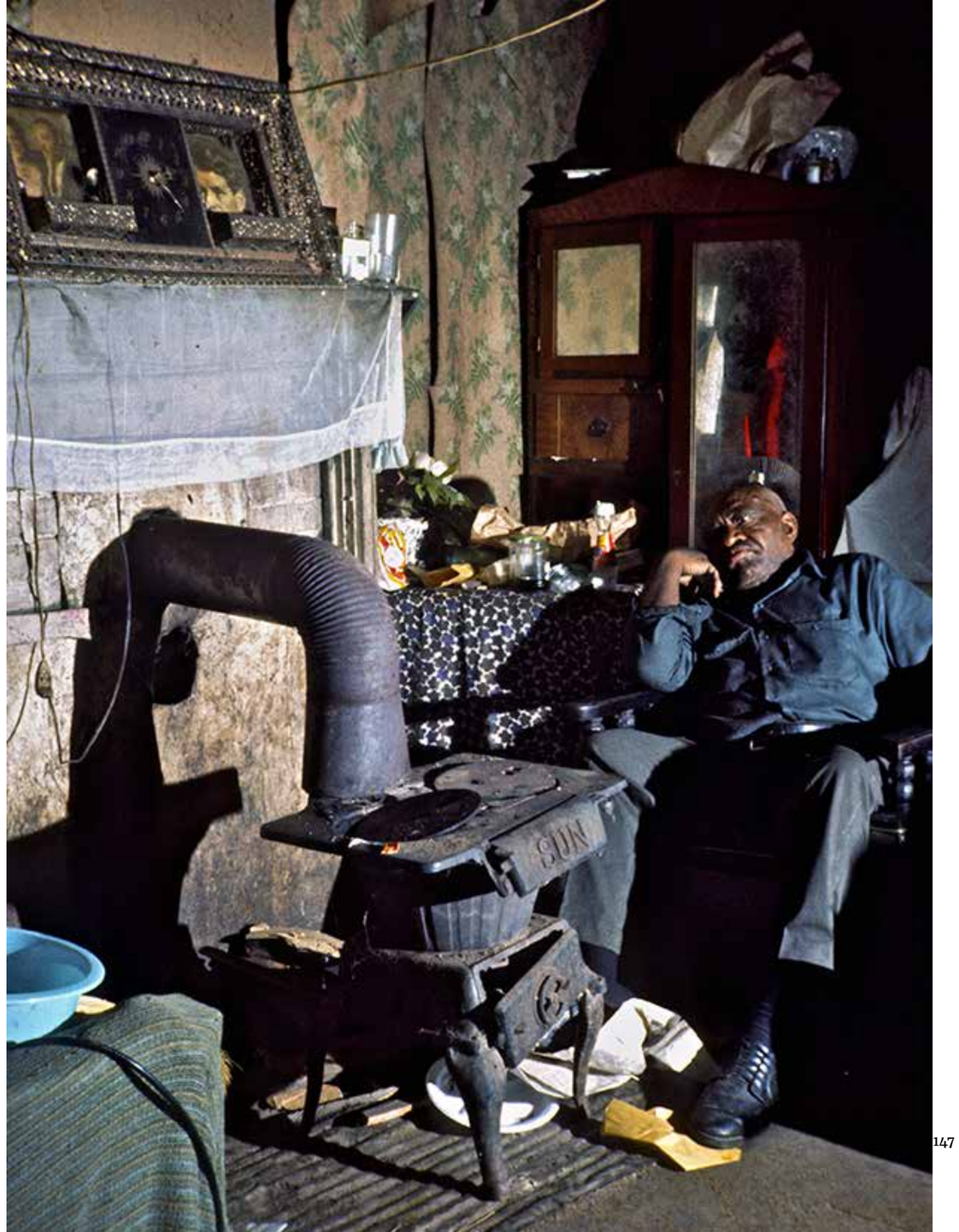
Apati: Fattigdommens stille morder

"There is no greater agony than bearing an untold story inside you." - Maya Angelou

"The deadliest enemy of the human spirit is despair." - Cornel West

Dødsstatistikken viser bare overflaten. Willie Williams sitter hele dagen sammenkrummet i en stol og stirrer tomt på de to mennene som en gang ga ham håp: Martin Luther King og Robert Kennedy. Hans kone, Julia, ligger i sengen, syk og svekket av sult. De har ikke råd til diabetikerkost og må leve for 72 dollar i måneden.
De er ensomme og forlatt, glemt av samfunnet i en verden i stillstand, bare avbrutt av regnens stille, deprimerende drypp gjennom taket.

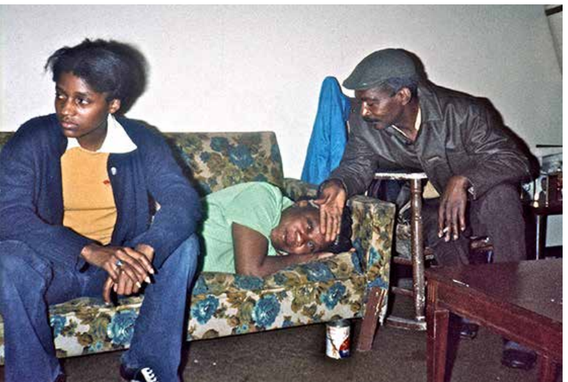
Den verste av fattigdommens sykdommer er uten tvil apatien: den sinnstilstanden millioner havner i når de innser at de ikke klarer seg i ulvefilosofiens klatreoptimisme – og derfor gir opp overfor livet.

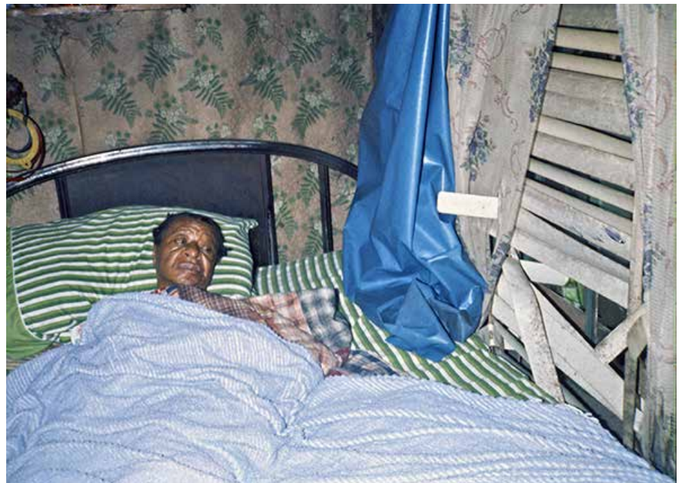

1975 - Waynesboro, GA - Julie Williams herunder - Th. Willie Williams

Interview med Julie Williams

1974 - Washington, NC

1998 – NYC – Ulikheten eksploderte uhemmet etter Reagan-årene

1991 - NYC – Hjemløse på The Lower East Side

Ødeleggelsen av kjærligheten og tilliten

"If you are silent about your pain, they'll kill you and say you enjoyed it." – Zora Neale Hurston

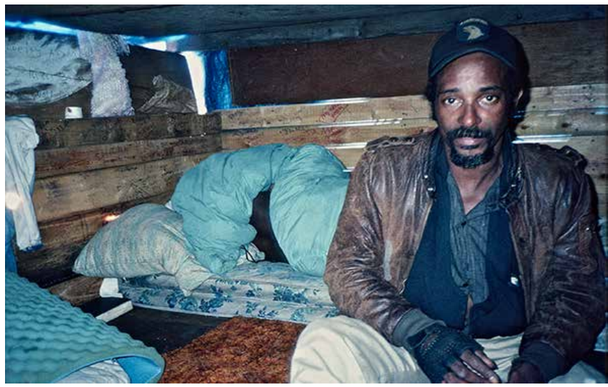
De fattige i USA er i mindretall og opplever overflodens kontraster overalt rundt seg. Derfor finnes ikke den solidariteten og stoltheten som ofte preger landsbysamfunn i fattige land; fattigdommen blir her grusommere og mer psykologisk ødeleggende enn nesten noe annet sted i verden.

Man får stadig høre at det er ens egen skyld at man er fattig, og utvikler et voldsomt selvhat – en sykelig tilstand jeg ikke har sett maken til andre steder. Denne sinnstilstanden bidrar til å drepe kjærligheten i samfunnet: det usynlige nettverket av gjensidig tillit og samhold som burde flyte mellom mennesker i en sunn nasjon. Ødeleggelsen av kjærligheten skaper økende frykt mellom mennesker. Selv om frykten styrer alle i samfunnet, er det først og fremst de fattige den lammer.

1974 - Zebulon, NC

1995 og øverst 1990 - New York, NY - Bund 1974 - Tarboro, NC

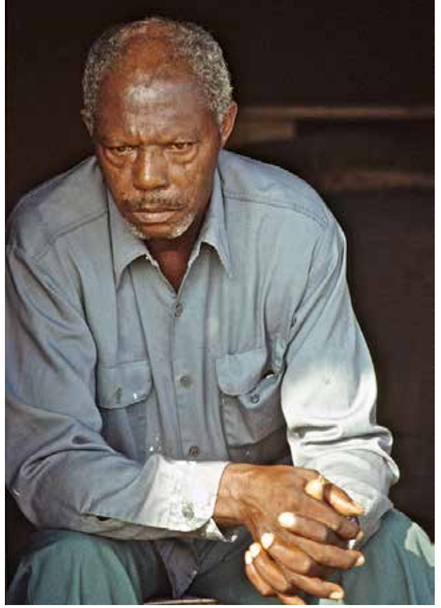
1974 - Washington, NC

1975 - Bullock County, AL

1996 - Houma, LA

"White supremacy is not just a social arrangement; it is a death-dealing machine." – Cornel West

1995 - Bullock County, AL

Hvit overherredømme og institusjonalisering av frykt

Noe av det jeg har vanskeligst for å venne meg til i Amerika, er denne allestedsnærværende frykten – og reaksjonene den fremkaller. Ikke bare den primitive frykten for andre mennesker, men enda mer den institusjonaliserte frykten for alderdom, sykdom og utrygghet, som overskygger mange menneskers beste år og får dem til å tenke og handle på måter som virker helt irrasjonelle og selvdestruktive når man – som meg – er formet av tryggheten i velferdsstaten fra vugge til grav. Ønsket om å opprettholde den hvite overherredømmen er et av lidelsesmønstrene som en slik frykt skaper. Det fikk igjen mange svarte, som denne kvinnen, som først flyktet fra meg, til å frykte hvite.

– Er dere redde for hvite her omkring?
– Jeg skal i hvert fall ikke nyte noe av de hvite!

– Hva er det med de hvite?
– De hvite ødelegger livet vårt, de brenner ned husene våre, de tar mennene våre, de ødelegger mennene våre, de gjør alt mulig galt ... jeg snakker om de hvite her omkring ... Hva er du?
– Jeg er ikke en hvit fra Sørstatene ...

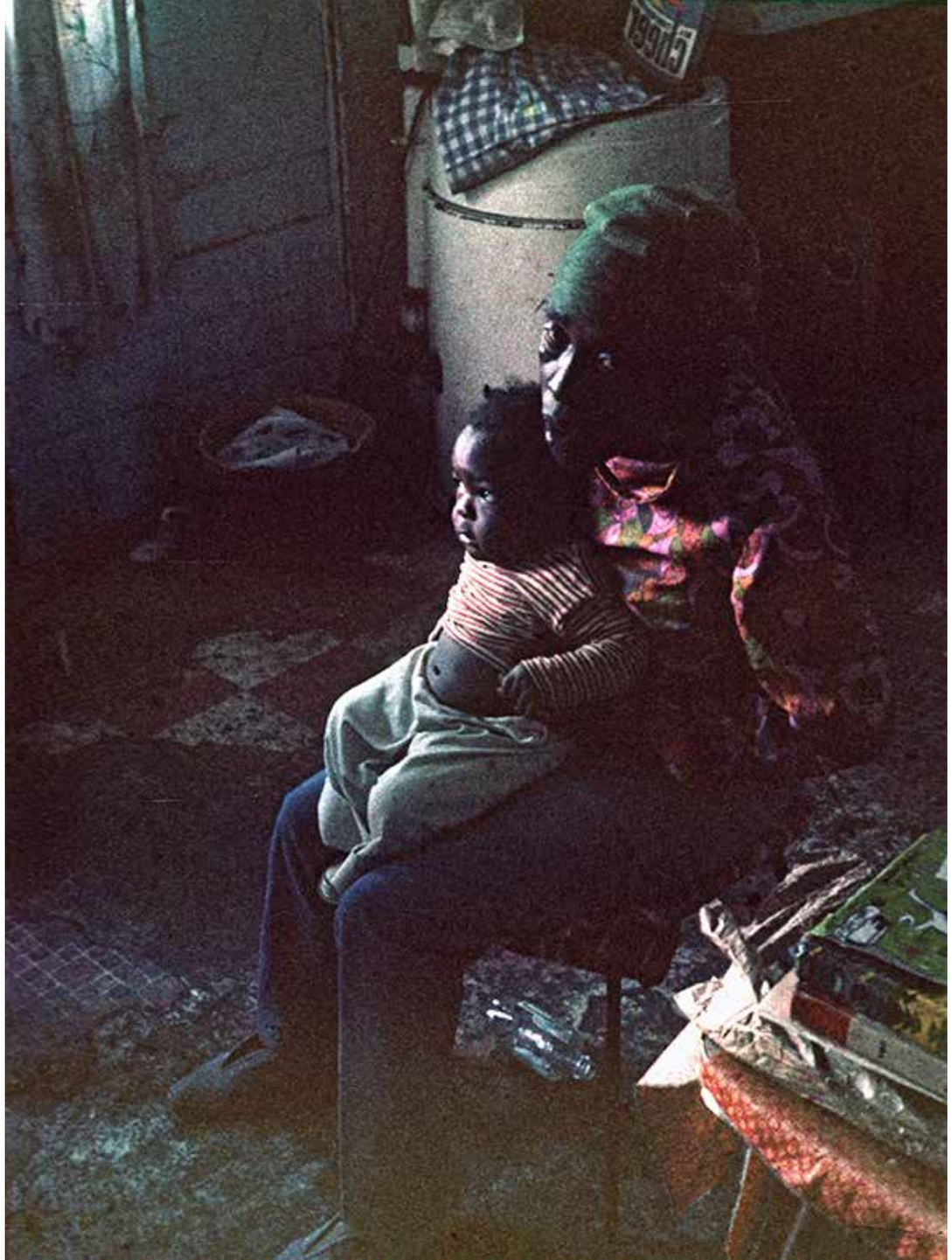
Som regel følte jeg at de svarte overdrev når de fortalte meg slike ting. Jeg har alltid hatt en litt naiv tillit til det gode i mennesker, sikkert fordi jeg ikke selv er vokst opp i fattigdom og utrygghet. Uten den tilliten kunne jeg ikke ha reist slik jeg gjorde, da troen min ofte bidro til å fremheve de gode sidene hos folk. Derfor kom jeg også godt overens med de hvite i Sørstatene, som jeg – med deres varme og ærlighet – liker bedre enn de kanskje mer liberale, men mindre varme og direkte hvite i Nordstatene.

Intervju med den redde kvinnen til høyre

Th. 1974 - Elizabethtown, NC

1995 - Bullock County, AL

Mary om natten i hytta si ute i skogene i Bullock County, 1974

1974 – Mary kledd for å gå i kirken

Den samaritanske kvinnens brønn: En amerikansk Romeo og Julie

"Love recognizes no barriers. It jumps hurdles, leaps fences, penetrates walls to arrive at its destination full of hope." - Maya Angelou

Men den bitre sannheten gikk opp for meg da jeg, langs Alabamas fuktige, kvelende landeveier, kom frem til Mary og hennes sønn John for å be om et glass vann. Uten innendørs vann og toalett endte vi – på mer enn én måte – opp med å dele vann ved den samaritanske kvinnens brønn. Mary og jeg romantiserte forholdet vårt i disse barske omgivelsene, men hennes tillit til folkene rundt oss var ikke som min, og hun hadde tre pistoler og et gevær under sengen.
Det ble noen av de lykkeligste dagene i mitt liv, og gjennom hele livet næret vi sterke følelser for hverandre. Da jeg reiste bort en kort stund for å se et Ku Klux Klan-møte i Kentucky, ga Mary meg et sølvkors som skulle beskytte meg. Men det viste seg at hun selv hadde større behov for beskyttelse. Uten annen grunn enn at hun hadde en hvit mann boende, kastet tre hvite en natt en brannbombe inn i kjøkkenet hennes, og hele huset sto i flammer. Hun klarte å få sønnen ut, men broren hennes, som sov, omkom i flammene.

Tragedien kastet meg ut i mitt tilbakevendende dilemma: Kan jeg som utenforstående ha fullt menneskelige relasjoner med dem som regnes som pariaer? De som vil opprettholde et kastesystem, vil alltid fordømme slike forhold. Lammende tabuer kan derfor bare brytes ned hvis vi på det personlige plan prøver å være fullt ut menneskelige overfor alle – med den risikoen det innebærer for dype følelser og forelskelse. Men å ignorere hverandres bakgrunn kan også – som i Romeo og Julie – utgjøre en fare for en selv og andre – en fare (eller frykt) som aldri må begrense vårt menneskelige engasjement, kjærligheten til vår neste som til oss selv.

Amerikanerne gir ofte meg skylden for Marys tragedie – av skyldfølelse over den uuttalte apartheidgrensen i deres egne hjerter og sinn, som i virkeligheten forårsaket vår shakespearske tragedie. På samme måte fordømmer vi europeere ofte amerikanerne for deres motvilje mot intime forhold mellom svarte og hvite, men glemmer vår egen primitive motstand mot samvær med muslimske innvandrere. Overalt i verden er både undertrykkerens og den undertryktes sinn fortært av tvangsblokkeringer mot blandede ekteskap og intime forhold. Men for den som står utenfor, er det lett å se at verken undertrykkeren eller den undertrykte er fri.

Mitt farvel med Mary og John – Se videoen her

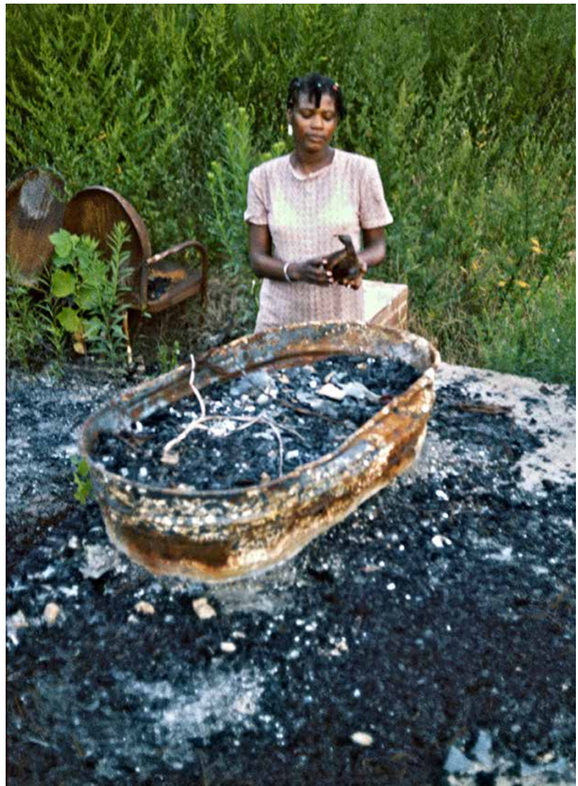

Historien, som den fremgår af diasshowet med musik og th. interview om branden tre måneder efter angrebet

Mary hadde ikke den samme tilliten til folk som meg

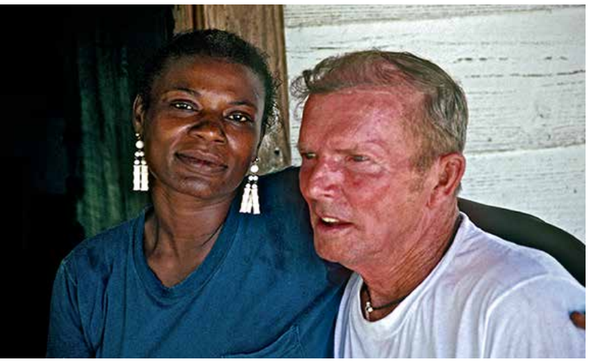

Mary ved huset sitt etter brannbombingen

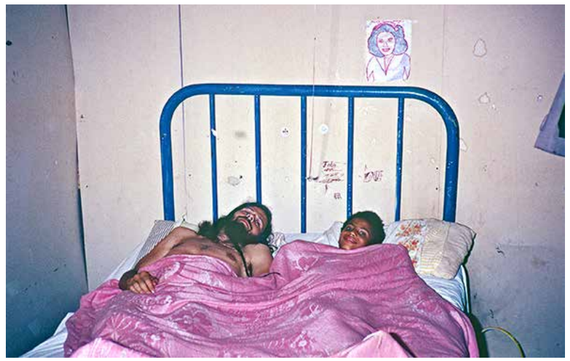

Kan det finnes «fri kjærlighet» under ufrie forhold?

Tanker om mitt livslange forhold til Mary

1984 – Mary og hennes nye «kjæreste» fra Florida

1975 – Den 10 år gamle John og jeg delte alltid seng i den gamle hytta

1978 – Mary med sin nye hytte på de fortsatt ubearbeidede jordlappene - 1986 – Gjennomvåt av svette plukker jeg erter sammen med Mary

1984 – Mary og venninnen hennes Bertha med kjæresten sin

1978 – Denne voldelige krigsveteranen truet alltid med våpnene sine

"I'm not for sale. Not to you. Not to any white man. I don't at all care to be owned. Even by you" -- Nella Larsen i "Quicksand" on her relationship to a white Danish man

I årene etter Marys tragedie beskyldte publikum meg nesten daglig for å ha forårsaket den: «Du burde ikke ha utsatt en fattig svart kvinne for den slags fare med din uansvarlige (seksuelle) utnyttelse.»
Jeg lurer på hvorfor amerikanere alltid forestiller seg sex når de ser bilder av en naken kvinne, i stedet for den intimiteten jeg prøvde å vise. I Marys tilfelle var hun mindre «naken» enn en kvinne i bikini på stranden, og likevel tvang religiøse universiteter som Baylor i Texas meg til å fjerne lysbildene av henne før foredragene mine. Denne besettelsen av sex gjør dem blinde for den langt dypere undertrykkelsen hun levde under.
Sannheten er at selv om Mary og jeg hadde ønsket sex, gjorde hennes livsvilkår det nesten umulig. Som vagabond delte jeg alltid rom med hennes syv år gamle sønn John i deres felles soverom; der sto to enkeltsenger, og jeg måtte være ute av hytta deres før klokka fem om morgenen. Derfor sov jeg ofte hos en nabo.

Hvorfor skulle jeg gå? På grunn av den gode gamle «nattintegrasjonen» mellom den hvite herren og hans favorittelskerinne, som begynte under slaveriet. «Integrasjon om natten» og «segregering om dagen» gjør dette til et svært blandet sted, skrev Rosa Parks da hun gjorde opprør mot begge deler under sin berømte Montgomery-bussboikott ikke langt fra Marys bosted. I bytte mot sex ga hvite godseiere økonomisk støtte til enslige svarte kvinner, som dermed ble avhengige av dem.
Marys sugar daddy, Harry, dukket alltid opp klokka 5 og fortalte etterpå sin «hysterisk sjalu kone», som Mary kalte henne, at han hadde vært på tidlig jordbruksarbeid.
Mary snakket varmt om ham, og av moralske grunner – og for ikke å miste den tryggheten han ga – var et seksuelt forhold til meg derfor utenkelig. Da jeg i 1978 kom tilbake med boka mi om brannbombingen, var hun knust: Harry, som etter brannen hadde kjøpt et stykke jord og en større hytte til henne, var nettopp blitt drept.
Jeg skulle tilbringe de neste 23 årene rundt henne i denne romantiske to-roms hytta – med svært lite romantikk mellom oss.
Mary, fremdeles vakker og livskraftig, fant raskt en ny hvit forsørger. Han var en traumatisert, voldelig Vietnam-veteran, men lot meg bo i det andre rommet. De var takknemlige for mine besøk, for de snakket knapt sammen lenger, og jeg hjalp til med å megle mellom dem. Da jeg kom tilbake i 1982, hadde hun rømt: han hadde prøvd å drepe henne med et av våpnene jeg tidligere hadde fotografert ham med.
Den neste var en eldre «redneck» fra Florida, like rasistisk som de andre. Også han lot meg bli og fotografere all den hengivenheten Mary viste ham. Gjennom henne møtte jeg et helt nettverk av svarte kvinner på landet som praktiserte denne «nattlige integrasjonen». Noen kom til og med innom på dagtid til hytta vår. Jeg fotograferte Marys venninne Bertha, etter at hun hadde blitt gravid med sin sugar daddys barn. Alle lokale svarte kjente til systemet. Det overrasket meg hvor lite det tilsynelatende opprørte noen. Like lite forsto jeg hvorfor de – som Mary – fortsatte å stemme på George Wallace, den rasistiske guvernøren som en gang blokkerte deres tilgang til høyere utdanning med sin politikk om «segregering i dag, segregering i morgen og segregering for alltid».
Denne åpenbare utnyttelsen syntes å ta slutt for Mary på 80-tallet. Likevel følte vi oss fortsatt ikke frie – selv om vår gjensidige hengivenhet vokste med alderen. Hun hadde hele livet vært en « »-landarbeider; som barn plukket hun bomull og kuttet sukkerrør i stedet for å gå på skolen, og uten en «sugardaddys» inntekt måtte hun nå jobbe enda hardere.
Jeg gjorde mitt beste for å hjelpe: den ene dagen sto jeg på scenen foran tusen skyldbetyngede elever, den neste plukket jeg, like skyldbetynget, tusen kurver med bønner og erter sammen med Mary. Elevenes beundring bar alltid risikoen for at jeg begynte å føle at jeg kunne gå på vannet. Som motvekt til denne illusjonen gikk jeg i gjørma med dem, hvis historier jeg fortalte – noen ganger, som med Mary, gjennomvåt i den kvelende augustvarmen.
Det gamle herre-slave-forholdet dukket opp for meg igjen når den hvite godseieren klokka fem om morgenen dumpet oss på en avsidesliggende åker, hvor vi jobbet i solen til klokka fire på ettermiddagen. Om kvelden dyrket vi vår egen mat på de «40 acres and a mule (minus 38)» (som de frigitte slavene i sin tid skulle ha i erstatning) – jeg var muldyret som pløyde de to acres jord hun

hadde fått som en slags erstatning fra sin avdøde hvite elsker. «Du praktiserer dansk slaveri,» sa jeg. I motsetning til slavene i USA fikk de i de danske og britiske Vestindia lov til å dyrke sin egen jord etter å ha slitt for herren om dagen. Deres personlige initiativ ble derfor ikke ødelagt, i motsetning til det jeg fremdeles så et århundre senere her i Sørens «det svarte belte».
Da månen endelig romantisk steg opp over åkrene, var vi så utmattede at vi bokstavelig talt besvimte i sengen med både rygg og sexlyst ødelagt.

1988 – Mary i et avslappende øyeblikk etter en hard arbeidsdag

1990 – John med den gravide Debra året før hun ble myrdet

1984 – «To dekar og en (dansk) muldyr»

1994 – Mary alltid klar med våpnene sine for å beskytte oss

Om vinteren var årsaken til vårt sølibat en annen. På hver foredragsturné tok jeg meg alltid tid til å besøke Mary. Hun hadde ingen telefon, så jeg ringte til gamle Eula i nærheten, som straks sendte barnebarna sine av gårde for å gi beskjed. Mary brukte dagen på å lage favorittmaten min: svinehaler, rødbetsblader, svinekjever. Etter måltidet kjørte vi rundt i skogene for å besøke gamle venner, som jeg tidligere hadde syklet rundt og fotografert i hyttene deres. Mange av hyttene deres hadde brent ned i vedovnsbranner, og bare Mary visste hvor de hadde flyttet hen langs de endeløse grusveiene i skogene. Hun førte meg tilbake til mennesker jeg hadde fotografert i min ungdom, blant annet hennes 98 år gamle bestefar, som skjøt sin kone (side 99 til venstre) og døde av sorg kort tid etter. Hun var mer enn noen annen ansvarlig for min fotografiske oppdatering av mennesker som er gjemt og glemt i avsidesliggende hytter. Med henne ved min side fryktet folk meg ikke lenger som hvit mann – problemet jeg hadde kjempet mot i alle vagabondårene. Nå som vi var gamle venner, forventet de til gjengjeld at jeg kom med kassevis av øl. Natt etter natt drakk vi til det ble for sent å kjøre hjem, og vi falt om der vi var. Jeg elsket disse avslappede nettene med Mary, som med sin sjarm kunne åpne dører overalt – bortsett fra til et egentlig sexliv mellom oss. Da vi endelig prøvde å ha en romantisk kveld i hytta hennes, var det så mye spenning og vold i nabolaget – fulle folk fra den nærliggende klubben som kjørte inn på gårdsplassen vår for å røyke eller ha sex i bilene – at Mary satt i timevis bak gardinen med haglegeværet sitt. Brannbombeangrepet i vår ungdom hadde satt dype spor i oss begge.

Men den personen hun fryktet mest, var hennes egen sønn. John var unnfanget i vold – sønn av en hvit mann som hadde voldtatt Mary da hun var 16 år. Hun ringte meg stadig for å få ham ut av fengselet, som regel for innbrudd, tyveri eller besittelse av våpen og crack. Hun trodde naivt at jeg som hvit hadde en autoritet som kunne gjøre en forskjell. Som mulatt bar John på en livslang identitetskrise og et dypt mindreverd. Fra barndommen elsket han meg som den faren han aldri hadde hatt, men volden fulgte ham overalt. Han stjal til og med sin mors pistoler og de dyre gavene hun hadde fått av hvite elskere, og pantsatte dem for crack. Samtidig etterlot han seg gravide kvinner rundt omkring i Alabama, så Mary og jeg måtte kjøre fra sted til sted for å trøste dem, mens hun prøvde å holde styr på et voksende antall barnebarn.

Debra, som jeg fotograferte gravid i hytta vår, var en av de søteste. Året etter spurte jeg hvor hun var. Mary svarte flyktig: «Å, Debra, hun gikk inn for å kjøpe melk til barnet og ble skutt og drept da hun forlot butikken.» Jeg tror det var frykten for vold som fikk Mary til å unngå svarte kjærester. Det var imidlertid ett unntak, som jeg først oppdaget ved en tilfeldighet. Etter et par dager sammen i februar 1996 spurte jeg om hennes stadige snufsing. Hun sa hun hadde fått influensa ute i en frossen sump. «Hva gjorde du der?» spurte jeg. Nesten tilfeldig fortalte hun at noen hadde prøvd å drepe henne på nyttårsaften. Som 50-åring hadde hun gitt opp å finne en ny hvit kjæreste og for første gang i livet prøvd en svart kjæreste, nettopp løslatt fra flere års fengsel. Da hun ville slå opp med ham fordi han var farlig voldelig, tvang han henne inn i bilen sin med en pistol og kjørte henne ut i sumpen. Han presset pistolen mot tinningen hennes, men hun hadde drukket en cola og brukte flasken til å knuse skallen hans. Hun flyktet gjennom den iskalde sumpen hele natten, før hun fant en hytte. Nå, tenkte jeg, det er vel den sørstatske måten å få influensa på, men undret meg over at hun ikke fortalte meg om denne skremmende hendelsen før jeg stilte det riktige spørsmålet.

Jeg hadde for lengst vant meg til volden rundt henne, men de mange europeiske reisende jeg tok med for å møte Mary – som de alltid forgudet – ble ofte sjokkerte. Da multimillionæren Anita Roddick reiste med meg i 1994, knyttet hun umiddelbart bånd til Mary og ville ansette henne i et idealistisk forretningsprosjekt for fattige svarte i «det svarte beltet».

Vi hadde vært ute og drukket og spilt biljard, og jeg sa til Anita at hun kunne få sengen min i bilen, mens jeg sov i Marys seng. Men Anita var skremt av volden hun hadde opplevd denne første kvelden på turen vår. Marys fulle fetter gikk for eksempel rundt og skjøt ut lampene langs veien. Anita turde ikke sove alene i skogen og fryktet enda en brannbombe mot hytta. Hennes Body Shop Company hadde insistert på å følge etter oss med noen bevæpnede livvakter, men både hun og jeg hadde avvist dem, siden tanken var å reise på mine «vagabondvilkår». Plutselig sto jeg overfor et valg jeg aldri før hadde hatt: Skulle jeg gå til sengs med en av de rikeste kvinnene i verden eller med en av de fattigste? En multimillionær eller en landarbeider? Delte jeg seng med Anita, ville jeg såre Mary ved å velge en hvit kvinne. Sov jeg hos Mary, kunne jeg miste den livredde Ani-

Fra tv-filmen *Jacob Holdt i Amerika* fra 1991. Kameramændene faldt gennem Marys gulv

1994 – Mary, 47 år gammel

1994 – Mary viser Anita Roddick hattene og vatteteppene hun lager

2011 – John, fortsatt i stor smerte et par dager etter tornadoen

2005 – Mary viser klanlederen Jeff Berry sin nye hage i det sosiale boligprosjektet

ta resten av turen.
Vi trakk ut tiden med flere øl og biljard. Klokka fire om morgenen løste jeg dilemmaet mitt ved å fortelle Mary en hvit løgn om at vi hadde en så stram tidsplan at vi måtte kjøre samme natt for å rekke en avtale i Mississippi. Jeg var altfor full til å kjøre bil, men på de øde sideveiene klarte jeg å kjøre en kilometer inn i skogen, hvor jeg delte min «Body Shop» med Anita – slik at ingen følelser ble såret. Senere sendte hun Mary en stor sjekk, men den volden og fortvilelsen som Anita møtte overalt, fikk henne til å gi opp sitt idealistiske prosjekt – på samme måte som andre investorer alltid hadde ghettoisert og knust initiativet hos de mest maktesløse menneskene i «det svarte beltet».
Frykten for vold kan være overveldende. I august 1990 reiste jeg til New York, og som vanlig brøt kriminelle seg inn i min varebil den første natten på Lower East Side. Neste kveld, mens jeg feiet opp glasskår, hørtes det skudd. Jeg kikket ut av bilvinduet og så puertoricanere løpe og falle. Av gammel vane grep jeg kameraet og sprintet bort til dem, men akkurat da jeg skulle til å fotografere, gikk det opp for meg at jeg stirret ned i øynene på to døende mennesker. Jeg begynte å skjelve over hele kroppen.
I panikk løp jeg opp til de lesbiske kvinnene jeg bodde hos på Avenue D, og fortalte en skjelvende Martha hva jeg hadde sett. Mitt neste sjokk var latteren hennes:
«Vel, Jacob, velkommen tilbake til Amerika. I går, mens jeg kikket ut av kjøkkenvinduet på en svart kvinne som ventet på bussen på 8th Street, sank hun plutselig død om, truffet av villfarne kuler.»
Jeg tenkte på latteren hennes. Hvordan kunne disse følsomme kvinnelige dikterne, som laget filmer om vold mot kvinner, ellers overleve grusomhetene rundt seg?
Jeg hadde planlagt å fotografere crack- og kriminalitetsepidemien i nabolaget deres, men ble så skremt at jeg samme natt kjørte de 1 000 milene rett ned til den relative freden i Marys hytte.
Når jeg var sammen med Mary, var jeg aldri redd for volden i den lokale smugkroen, hvor vi i de beste øyeblikkene elsket å danse de nyeste Da' Train-kjededansene. I de verste øyeblikkene fotograferte jeg svarte menn som slo kvinnene sine (f.eks. en av Marys venner på side 291?). Jeg elsket det rå, funky stedet midt i Alabamas skoger. Dessverre brente en stamgjest det senere ned etter et slagsmål – sammen med mine American Pictures-plakater på veggene.
Men den mest skremmende volden kom ikke fra mennesker.
I 2011, da Mary var 65, kom jeg fra et foredrag i Mississippi – et forsøk på å «empower» publikum på det historisk svarte Tougaloo College, hvor nesten bare kvinner deltok.
«Hvor er mennene?» spurte jeg.
«De er alle i fengsel.»
Nok en gang sto ødeleggelsen og håpløsheten i det svarte beltet klart og tydelig. Etter min heldagsworkshop om empowerment, på vei mot en mer elitær svart high school i Atlanta, hørte jeg på radioen at en ødeleggende orkan var på vei bak meg. Meldingene om denne forestående «historiske superstormen» ble verre, himmelen mørkere, så jeg satte opp farten for å nå Marys nye bolig – noen statlige fattigleiligheter av murstein i byen, hvor jeg regnet med å være i sikkerhet.
Men knapt hadde jeg nådd min trygge havn før Mary kom løpende ut i regnet og ropte at hun hadde mistet mobilkontakten med John, som var ute i skogen. Med sitt morsinstinkt visste hun at noe var galt, og insisterte på at vi kjørte ut for å finne ham.
Orkanen var nå overalt rundt oss, den mest skremmende opplevelsen i mitt liv. Vi kunne ikke se en meter foran oss – som å kjøre gjennom vann – mens grener og hele trær fløy forbi oss. Jeg mistet snart håpet om å finne ham i det hele tatt – og slett ikke i live – men Mary kjente hver eneste sving på de mørke sideveiene, og hun var fast bestemt på å nå frem til sønnen sin. Så skjedde miraklet.
Vi fant John klemt fast under lastebilen sin, som hadde blitt kastet opp i luften og landet på foten hans. Vi fikk ham løs og tilbake til huset. Han skrek av smerte, men han levde. Når man snakker om «kjærester for livet», følger det også forpliktelser overfor barnas liv.
Noe som bringer meg tilbake til spørsmålet: Var Mary noen gang kjæresten min?
Vi var forskjellige på nesten alle måter, og likevel varte forholdet vårt hele livet – et lite mirakel i seg selv. Med både stolthet og frykt romantiserte vi det begge to, fordi det lignet vår egen Romeo og Julie-historie. Siden vi til og med var født nesten samme dag, lette jeg halvt på spøk etter astrologiske forklaringer på mysteriet.
Hun var på alle måter preget av en hard og voldelig oppvekst. Som ung skrek og bannet hun konstant, spesielt mot de svarte rundt seg, som skrek like høyt tilbake. Men uansett hvor mange svarte som var i nærheten, snakket hun i det øyeblikket hun henvendte seg til meg, med den mykeste, kjærligste stemmen – ofte med et forlegen smil over all den sinne hun nettopp hadde vist. Og så brøt de svarte ut i latter, fordi de aldri hadde sett hvor mye «fred og kjærlighet» hun rommet, og sikkert savnet å kunne uttrykke disse lenge undertrykte sidene av seg selv. Men var det et sunt forhold? Var det naturlig? Uansett hvilken type kjærlighet det begynte som, utviklet det seg naturlig gjennom årene til en stadig dypere fysisk tiltrekning til hverandre.
Etter å ha varmet opp vann på en komfyr (laget av en gammel tønne) elsket vi å vaske hverandre i badekaret på gulvet i stuen. Vi elsket å klemme og holde rundt hverandre hele natten. Jeg ble en dag minnet om dette da Vibeke, min danske kone, flyttet til Boston for å hjelpe til med å håndtere postordrer for boka mi. Hun åpnet ved en feil et brev fra Mary, som skrev hvor mye hun elsket å ligge i armene mine hele natten.
«Hvorfor kan du gjøre det med Mary, men ikke med meg?» ertet Vibeke.
Da jeg møtte Vibeke den gangen, sa jeg: «Husk at når du gifter deg med meg, gifter du deg også med alle personene i boka mi som fikk oss til å møtes.»
Siden har hun møtt mange av dem. Noen har til og med bodd hos oss i Danmark, som om vi var én stor familie.
Nei, det virkelige hinderet i mitt forhold til Mary var ikke av moralsk art, selv om hun var dypt religiøs og gikk i kirken hele livet. Hun var veldig trygg på seg selv og elsket å opptre for kamerateamene jeg hadde med meg. Da dansk tv filmet oss under et måltid, insisterte hun på at vi ba bordbønn sammen – slik vi pleide.
Etter mange overveielser forsto jeg endelig det dypere problemet bak vårt 40 år lange sølibat: Hver gang vi nærmet oss en seksuell dimensjon av vår kjærlighet, merket vi straks den historiske fallgruven under oss – følelsen av å gjenta århundrenes hvite voldtekt av den svarte kvinnen.
Vi ønsket begge å frigjøre oss fra den «nattlige integrasjonen» som Mary hadde vært offer for. Vår kjærlighet skulle være fri og ubesmittet. Men det viste seg umulig.
Vi ble selv ofre for den samme historien, fanget i en usynlig tvangstrøye som hindret oss i det mest naturlige mellom mann og kvinne: fri kjærlighet.
Jeg har ofte spekulert på om et virkelig sunt interrasielt forhold i det hele tatt er mulig i et samfunn som ennå ikke selv er fritt.
Og slik gikk årene, inntil Mary en dag i 2009 fikk både kreft og en hjernesvulst, og plutselig var det viktigere ting å tenke på. Jeg var ikke vant til å gi oksygenbehandling og viklet meg om natten inn i slangene rundt henne, men heldigvis hadde jeg en dansk reisefølge som kunne hjelpe.
På en måte føltes det som et ekteskap. Men mest av alt følte jeg gleden ved å kunne ta meg av et menneske jeg hadde delt et helt liv med – siden vi som unge og henrykte trodde vi kunne forandre verden.
Det var merkelig og samtidig vakkert å dytte en alvorlig syk gammel kvinne rundt i rullestol til legebesøk, betale regningene hennes og passe på henne.
Da vi visste at vi aldri ville se hverandre igjen, var jeg takknemlig for at Marianne, min venninne fra Danmark, tok en rekke bilder av oss.
Etter Marys død i 2014 hadde jeg et dansk filmteam med meg for å lage filmen Jacob Holdt – en amerikansk kjærlighetshistorie. Jeg tok dem med til den gamle hytta der Mary og jeg hadde tilbrakt så mange år, men jeg klarte nesten ikke å finne den, nå helt oppslukt av tett jungel. Det var både deprimerende og farlig å gå på det råtne gulvet, men jeg ble merkelig glad over at plakatene mine fremdeles hang på veggene. En kameramann oppdaget at én var blitt skjemmet: noen hadde klippet ut nakenbildet.
«De sprø amerikanerne», var vi alle enige om. «Hvorfor har de ikke klippet ut bildene av vold?» Teamet ville filme meg der inne

Dansk tv rejste 26 år efter tragedien - uden mig - over for at interviewe Mary om branden

Tv. – 1989 - Mary 42 år gammel - Top – 1991 – Vi ber bordbønn før måltidene våre

mens jeg fortalte om livet mitt med Mary, men plutselig begynte jeg å gråte ukontrollert. Det var som om mange års undertrykte følelser plutselig strømmet ut av meg. Da datteren min så det på filmpremieren, sa hun: «Pappa, jeg har aldri før sett deg gråte slik.»

I mellomtiden hadde det skjedd et annet mirakel. Tre år tidligere hadde Mary blitt midlertidig helbredet for hjernesvulsten sin, og vi fikk en siste tid sammen før hun døde. Jeg glemmer aldri den siste kvelden i hennes nye hjem i byen. Hun var den eneste i det grå betongbygget som fortsatt hadde en hage som den gamle ved hytta – full av alle blomstene hun elsket – og til og med et banantre, under hvilket jeg en gang hadde fotografert henne sammen med en Ku Klux Klan-leder. Hagen stod i skarp kontrast til disse trøstesløse fattighusene, hvor andre bare hadde slitt gress rundt husene sine.
Hun var fortsatt aktiv: hun sydde lappeteper, hatter og klær til sine seks barnebarn og fem oldebarn. Sammen laget vi slektstrær med navn og fødselsdatoer, slik at jeg kunne huske dem og holde kontakten med dem etter hennes død. Jeg oppdaget at mange av de yngste nå hadde afrikanske navn – Neikata, Takivie. Tidene hadde forandret seg siden jeg møtte Mary for 40 år siden, da alle hadde slavenavn.

Og så, på vår siste kveld sammen, akkurat da jeg var i ferd med å sovne ved hennes side, skjedde det noe. Ut av det blå sa hun:
«Hvorfor gir du meg ikke litt av det søte stoffet ditt nå? Synes du ikke det er på tide, før det er for sent for oss?»
Og uten å vente på svar løftet hun meg med den ene armen opp på den store magen sin. Jeg var lammet av forvirring. Hun var ekstremt overvektig på grunn av medisiner og sykdom, og i hodet mitt hørte jeg igjen stemmene fra publikum som beskyldte meg for å «utnytte en fattig svart kvinne».
For å unngå lesernes anklager vil jeg derfor ikke avsløre hva som skjedde – vi har jo alle rett til litt privatliv? Men jeg innrømmer at jeg fant tanken på å elske med en oldemor både frastøtende og samtidig tiltrekkende – med tanken om at det aldri er for sent «to make it» og bli «Free at last. Free at last. Thank God almighty, we are free at last.»

"All hearts are black when they break"
– Nella Larsen

"The thing about being a Negro in America is that you can never escape the question of your identity. She felt a sudden desire to break away from it all, to run, to hide herself somewhere where she could be free." — *Nella Larsen i sin selvbiografiske roman Kviksand om en kjæreste i Danmark.*

Fra den danske film *An American love story* lavet i 2016 efter Marys død

1985 – Vår frigjorte hytte med mine plakater, etter at vi kastet ut hennes hvite sugar daddies

I 1909–10 hadde hun visstnok min bestefar som lærer ved Askov Højskole – ikke langt fra der jeg selv vokste opp – og der min bestemor 66 år senere så mitt første lysbildefremvisning Amerikanske Bilder.

«Jeg har hjemlengsel, ikke etter Amerika, men etter negrene», skrev hun og reiste tilbake for å bli sykepleier ved det svarte Tuskegee Institute – bare noen få kilometer fra skogen der min historie med Mary utspilte seg 57 år senere – og hvor jeg senere ble den første hvite foredragsholderen som det helt svarte publikum kunne huske.

Senere dro Nella Larsen nordover, sluttet seg til Harlem-renessansen og ble berømt. Hun avslørte aldri om forholdet hennes til den danske mannen var seksuelt. Akkurat som mitt med Mary.

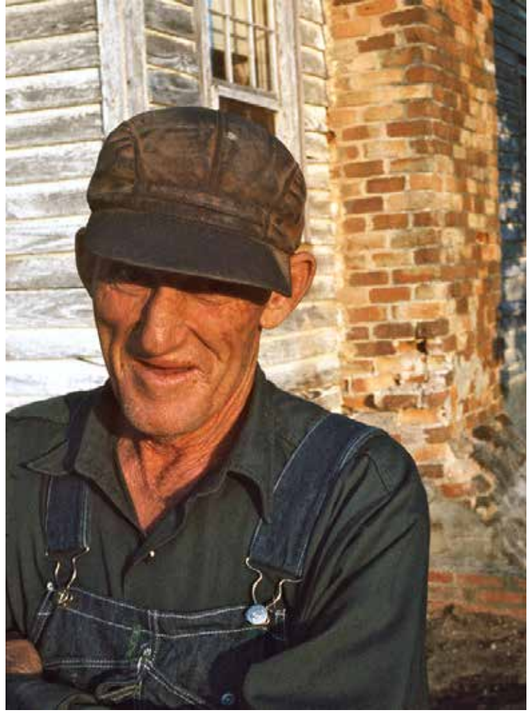
Men i våre livsvalg gjenkjenner jeg det samme tragiske paradokset: ønsket om kjærlighet i en verden hvor selv kjærligheten er kolonisert av hudfarge og historie.

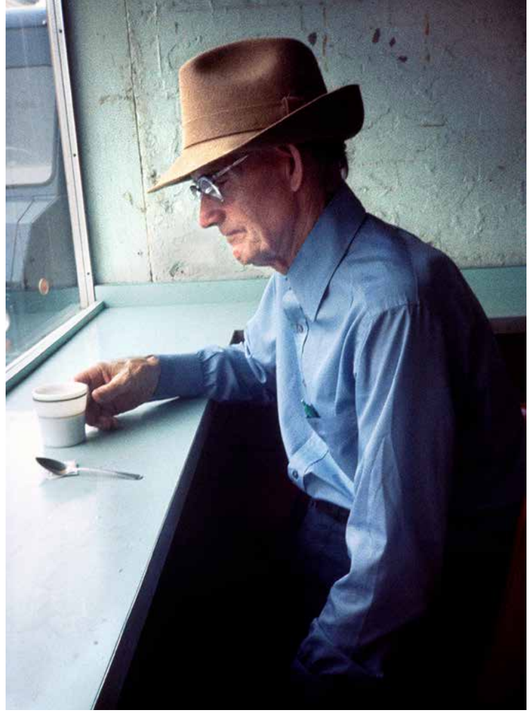
2009 – Jeg hjelper Mary med hennes tilstoppede arterier og oksygenslanger

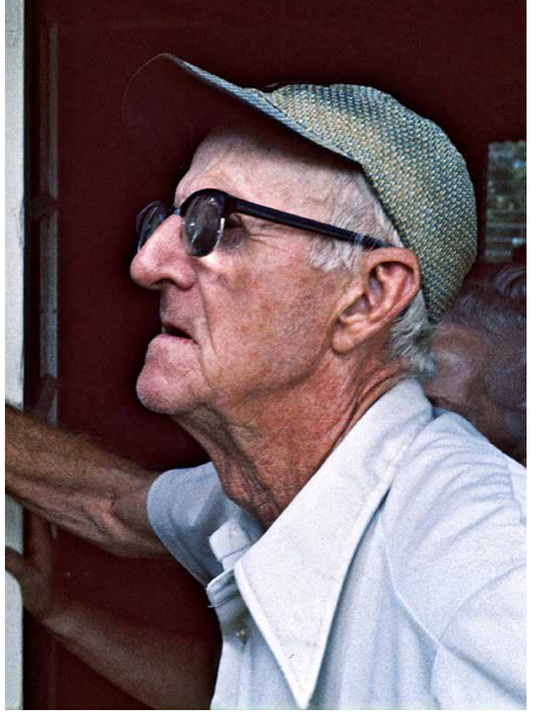
1975 – AL – Hør ham snakke i intervjuet nedenfor

1974 - NC

1973 - Baltimore

1975 - Troy, AL

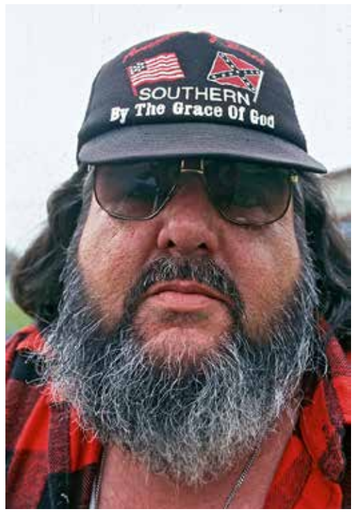
Min blåøyde forbrytelse mot ofrene for den historiske apartheid

"Hatred, which could destroy so much, never failed to destroy the man who hated, and this was an immutable law. Whoever debases others is debasing himself." - James Baldwin

Samtale med en hvit mann (ovenfor), som plukket meg opp i nærheten av Marys bolig.
– Hva synes du om integrering?
– Det er jeg ikke for. La dem holde seg for seg selv. Jeg vil ikke blande meg med dem, gå på skole eller i kirken med dem. Jeg har ikke noe imot niggere. De kan ikke gjøre for at de er niggere, like lite som jeg kan gjøre for at jeg er hvit. De er en annen rase, og la dem fortsette å være annerledes.
– Har du alltid stemt på Wallace?
– Ja ... Men Wallace har ikke noe imot niggere, så lenge de er niggere ... Mange niggere stemmer på ham; han får massevis av niggerstemmer.
– Hva synes du om Martin Luther King?
– Hvem ... Martin Luther King? ... Hva'r ... (spytter ut av vinduet) Han var ikke annet enn en bråkmaker ... en kommunistisk agitator ...

Denne sørstatsrasisten er et klassisk eksempel på den undertrykkelsen man må gjennom for selv å bli undertrykker. Hans barndoms uskyld ble systematisk undertrykt av foreldrenes uforståelige formaninger: «Niggere er skitne. Ikke lek med barna, de vil dolke deg.» Som barn overalt i Sørstatene fikk også han sin naturlige åpenhet og livslyst overfor andre knust. Mens han ble skadet, lukket sinnet seg i en fortvilet opphopning av smerte, som med tiden ble til disse kroniske lidelsesmønstrene. Uopphørlig måtte han nå spille av sine uforarbeidede lidelsesopplevelser som en grammofonplate som hadde satt seg fast i den samme sporet med «nigger, nigger, nigger».
Jeg visste at jeg hørte historiens stemme, og at bombingen av Marys hus var den ytterste, men logiske konsekvensen av denne undertrykkelsen. Hadde han vokst opp i Nordstatene, ville han neppe ha endt opp med å tenke så ondt – og enda mindre i mitt ungdoms Danmark, før dagens rasisme.
Da jeg en dag viste bildene mine, blant annet det av Mary i sengen, til en slik hvit sørstatsmann, gikk omfanget av min egen forbrytelse mot apartheid-systemet opp for meg. Som «nøytral» skandinav syntes jeg Mary var vakker og attraktiv, og ble derfor sjokkert over den avsky og dype forakt han ga uttrykk for ved tanken på å være sammen med denne «skitne, mørke, frastøtende huden». Litt etter litt forsto jeg at dette negative synet sprang ut av den hvite overherredømmen og hadde endt opp med å bli en inderlig, oppriktig overbevisning, som hadde smittet ikke bare de hvite i hele USA, men også de svartes eget syn på mørkhudet skjønnhet.

"No one is born hating another person because of the color of his skin or his background or his religion. People must learn to hate, and if they can learn to hate, they can be taught to love, for love comes more naturally to the human heart than its opposite."
-Nelson Mandela

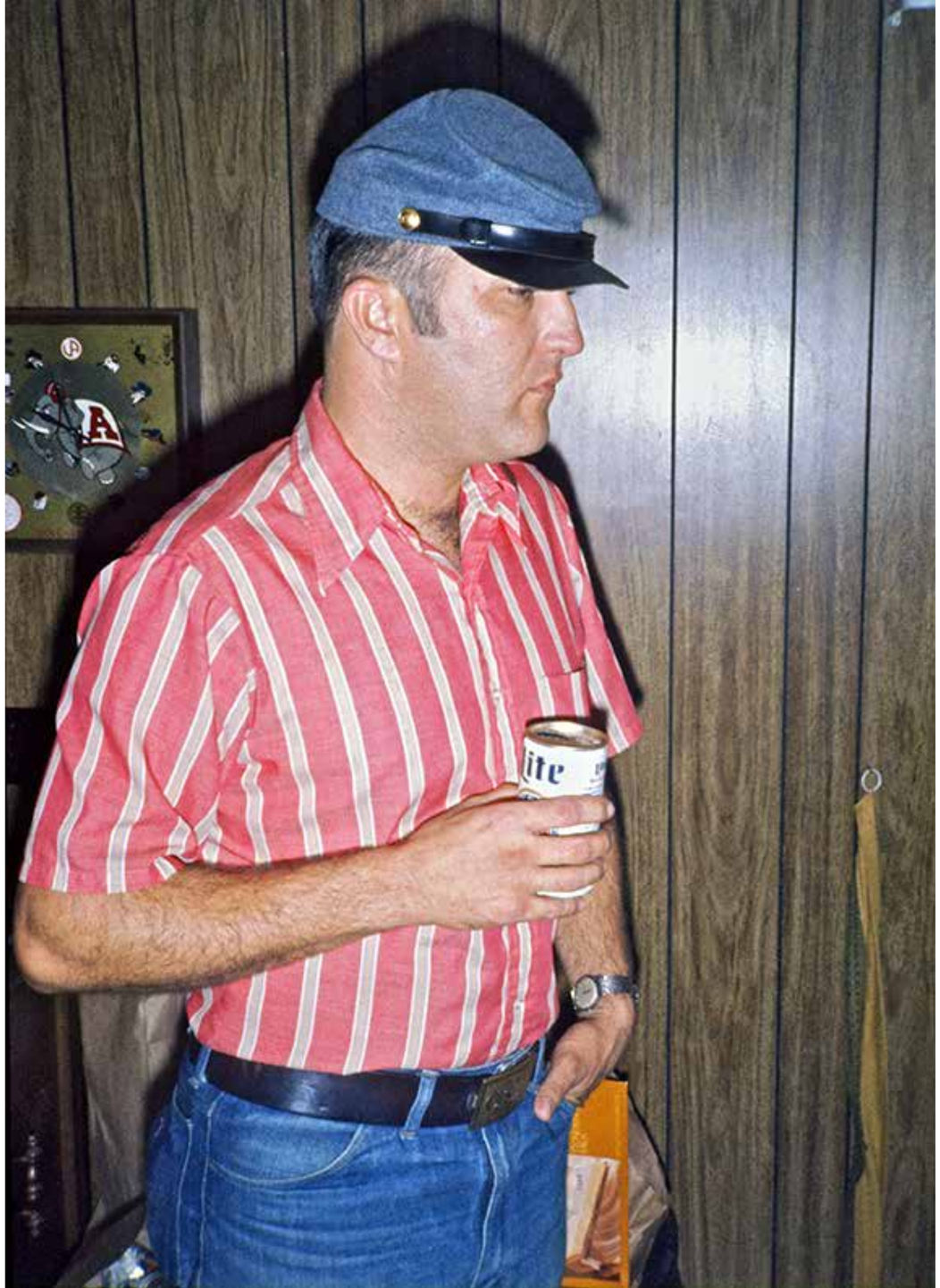

2003 - Angola, LA

1975 - Bullock County, AL

Til venstre: Interview med lastbilchaufføren ovenfor - Til høyre: Sang af Mary Clayton om *Southern man* illustreret i diasshowet

1974 -
Jackson, MS

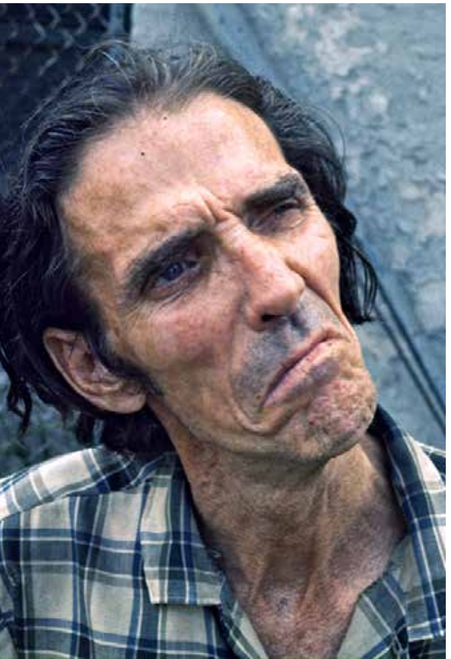
1974 - Troy, AL

1996 - Immokalee, FL - Herunder 1973 - Baltimore

1975 - Meridian, MS - Herunder 2003 - Philadelphia, MS

De andre ofrene: Fattige hvite i et splittet Amerika

"The trigger for white rage, inevitably, is black advancement. It is not the mere presence of black people that is the problem; rather, it is blackness with ambition, with drive, with purpose, with aspirations, and with demands for full and equal citizenship."
- Carol Anderson, White Rage: The Unspoken Truth of Our Racial Divide

Vagabonder og svarte har et spesielt forhold til de fattige hvite. Det er de med geværer hengende i sine små lastebiler som maktsymboler, som skyter på haikere sent på fredagskvelden, kaster ølflasker etter oss andre kvelder og prøver å kjøre oss ned til alle døgnets tider. Mens de velstående hvite setter tonen, utøver de fattige direkte fysisk undertrykkelse av svarte, som de kaller «fattig hvitt avfall».

Det var de som fikk de brutale og sadistiske rollene som slavevakter og slavefangere. Akkurat som fattige hvite i dag følte disse oppsynsmennene seg foraktet av plantasjesamfunnet og lot sin usikkerhet og sinne gå ut over de svarte i nådeløs grusomhet. Det var også dem demagogiske og rasistiske politikere henvendte seg til. Men da de svarte fikk stemmerett, og pendelen svingte mot mer liberale krefter, mistet de fattige hvite mye av sin politilignende tilsynsrolle og den lille stoltheten de hadde. I likhet med de svarte lider de av selvhat og reagerer voldelig mot omgivelsene, for eksempel ved å kaste søppel overalt. Også deres intelligens er svekket av undernæring og omsorgssvikt, og de kan være enda mer fryktsomme enn de svarte.

Jeg fryktet dem selv, og mitt indre sinn sviktet meg, slik at jeg ikke klarte å sende de kjærlighetsbudskapene som var nødvendige for å få dem til å åpne seg. Når jeg nærmet meg hyttene deres, løp de ofte inn og låste dørene. Da jeg gikk på jakt med dem og så deres grusomhet mot viltet, forsto jeg at roten til deres harde oppførsel lå i deres egen tidlige undertrykkelse – som barn ble de pisket inn i sin ufølsomme og undertrykkende samfunnsrolle.

Denne syklusen av mishandling speiler lidelsen hos de svarte, som imidlertid oftere reagerer ut sine voldelige opplevelser på hverandre. De fattige hvite har ikke bare sine egne barn, men også de svarte som en sårbar og sosialt akseptert målgruppe å reagere ut på.

Siden de hele livet har fått høre at hvite er overlegne, føler de seg forrådt når de ser svarte i bedre stillinger enn dem selv. De sier at «niggerne har fått for mange rettigheter», og at «ingen nigger noensinne kan oppnå samme status som selv den laveste hvite». De opplever derfor å bli hengende etter, når mange svarte i dag bor bedre og har bedre jobber enn dem selv.
Etter år med klassekamp i Reagan-æraen ble deres håp om å oppnå middelklassestatus stadig mindre, mens fentanyl spredte seg i samfunnet deres. Men deres andel i samfunnet og deres dypere frustrasjoner er fortsatt de samme.
Jeg aner at dette også er den dypere årsaken til at mange av mine gamle fattige hvite venner stemte på Trump, som i følgende historie.

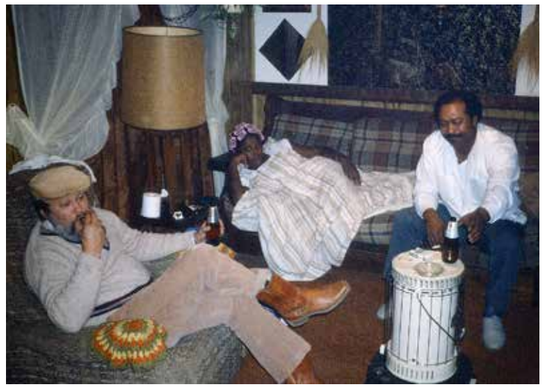

Fra antirasistiske hippier til rasistiske Trump-velgere

Oppdatering om Glynn og Vicky Queen

1985 – Glynn, Vicky og barna deres

1987 – Jeg klarte å få den nå motvillige Glynn med på besøk hos Lep og Gertrude

Begrepet tid er også en del av min definisjon av «den gode vagabonden»: å følge menneskene jeg møtte den gang gjennom livet for å se hvordan de senere utviklet seg – og kanskje der finne den dypere sannheten de rommet.
Bildene mine bandt oss nesten symbiotisk sammen, og bare det at de dukket opp i arbeidet mitt, har vært rikelig grunn til å vende tilbake til dem igjen og igjen.

En dag plukket hippieparet Glynn og Vicky Queen meg opp i sin VW-buss utenfor Raleigh. Det var i 1973 – den gangen visste jeg alltid at hvis jeg så en VW-buss i horisonten, fikk jeg haik. Det var ikke mange hippier igjen, men utviklingen gikk tregere her i Sørstatene.

De var fra Virginia og hadde i den nye tidsånden brutt med sine fattige, rasistiske familier. Nå hadde de slett ingen hvite venner, bare «blacks» – som jeg den gang fortsatt kalte «negre» i min danske dagbok.

De inviterte meg ut til den lille gården deres, som den langhårede Glynn leide av en onkel og hadde satt opp et par hippie-skur på. Det ble et fotografisk gjennombrudd for meg å møte de svarte tobakksarbeiderne her.
Jeg hadde egentlig reist fra Nordstatene til North Carolina for å se tobakkshøsten i det fattige øst, men hadde strandet i det mer velstående Greensboro hos Tony Harris, som introduserte meg for så mange spennende, velutdannede svarte fra middelklassen at jeg kom flere måneder for sent til høsten. Det var typisk for min ja-filosofi å komme for sent hvis jeg hadde et mål. Jeg kom imidlertid ikke til å angre på det, for Tony, med sin dype innsikt i svart og hvit psykologi, ble min livslange følgesvenn som foredragsholder.
Men uten den hvite hippien Glynn hadde jeg heller aldri kommet så langt.
Hver kveld samlet hans fattige tobakksarbeidere seg på gården for å drikke øl, og gjennom dem fikk jeg tilgang til de avsidesliggende bakveiene i «det svarte beltet» – steder hvor det var nesten umulig å haike. Gjennom disse kontaktene tok jeg mange av mine viktigste fotografier. Det var her jeg møtte Lep Whitley (ses i Glynns stue på side 449) og hans familie (Lefus og Mosel side 121–123).

Den gang var Glynn og Vicky vegetarianere og sterkt venstreorienterte. Men hver gang jeg kom tilbake, hadde noe forandret seg. Allerede i 1978 så jeg at de hadde blitt mer velstående på jordlappen sin. Glynn kjørte nå rundt i en isbil og solgte is til de fattige svarte barna. Da jeg bodde hos dem igjen i 1985 sammen med min kone og vår fem år gamle sønn Daniel, hadde de fått tre barn han kunne leke med. Men nå var Glynns lange hår borte, fordi han hadde fått en fast jobb, og min vegetariske kone var skuffet over at det nå var kjøtt på bordet.

Det var fortsatt gjennom dem jeg de første årene fant mine svarte venner i dette store skogsområdet, hvor de stadig flyttet fra skur til skur – etterlatt av hvite som hadde

1994 – Lep fremdeles i fin form i sin trailer

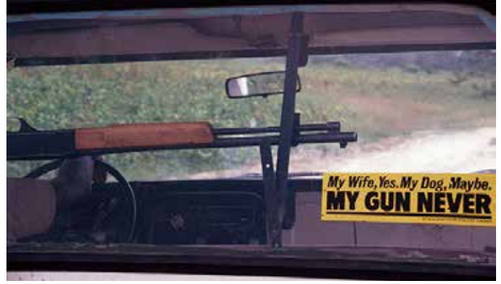
2007 – Lep uten hår og uten sin elskede Gertrude, som nå var død av kreft

flyttet – når de gamle brant ned etter skorsteinsbranner. Derfor ble jeg sjokkert da jeg oppdaget at deres svarte venner nå aldri lenger kom inn i huset deres.
«De vendte niggerne mot oss», svarte Glynn nølende, vel vitende om at jeg ikke likte den slags språk. Det begynte med at en av vennene deres – Hugh, som ses i sengen på side 348 – hadde stjålet alt de eide. Hugh endte senere opp med å sone 25 år i Central Prison i Raleigh, hvor jeg aldri fikk besøkt ham.
Nå hadde jeg selv bil og kunne finne mine svarte venner uten Glynns hjelp – og har besøkt dem alle siden den gang.

I mellomtiden ble Glynn og Vicky rikere og rikere og forvandlet langsomt sin lille forfallne gård til noe som lignet et lite slott, mens Lefus og de andre svarte i området ble fattigere og fattigere.
Hvorfor? Jo, som Glynn i 1995, fordi han – i likhet med de andre hvite bøndene – nå bare ansatte meksikanere. De svarte i tobakksåkrene var også blitt erstattet.

Og med årene, da han bare omgikkes hvite og samlet et arsenal av våpen, hadde han blitt et speilbilde av den samme fryktelige rasismen han som ung hippie hadde gjort opprør mot.
Han hadde til og med blitt lokal leder for Det republikanske partiet og tok meg med på møter med sine republikanske venner. Her sto han ved grillen og klaget over de høye skattene og over all den velferden de svarte fikk – nettopp fordi han og hans arbeidsgivervenner ikke lenger ville gi dem arbeid.
Likevel var det bra for meg å bo hos ham igjen. For jeg hadde raset så mye mot republikanerne det siste året på grunn av deres obstruksjon av Clintons politikk, at de gradvis hadde blitt en ansiktsløs fiende. Men fordi jeg var glad i Glynn og hans hvite venner, ble jeg tvunget til å se mennesket bak deres begynnende splittelsespolitikk.

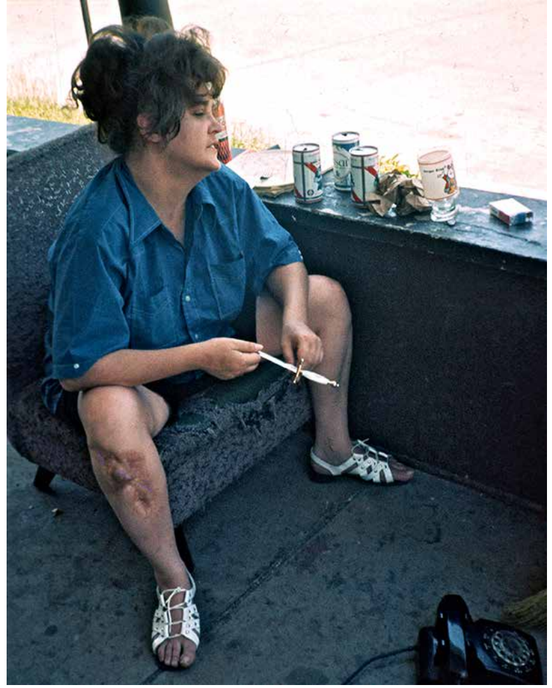
Den forandringen jeg var vitne til hos Glynn og Vicky – og hos så mange andre i min generasjon – speilet den historiske utviklingen i det hvite Amerika selv, helt frem til Trumps MAGA-bevegelse.
Glynn døde i 2012 av hippiesykdommen hepatitt C. Etter valget i 2016 fortalte Vicky meg at hun hadde stemt på Trump – akkurat som Glynn ville ha gjort.
Slik bidro de nok en gang til å utvide den økonomiske kløften mellom svarte og hvite, som har vokst eksplosivt siden den relative likheten i mine vagabondår.
Det gapet så jeg tydeligst hver gang jeg besøkte Lep – Glynns gamle svarte venn – i hans fattige skurvogn, som ikke engang visste at Glynn fortsatt bodde mindre enn en kilometer unna.
I deres lille landsby hadde jeg, uten å ha planlagt det, blitt en ekte budbringer mellom det svarte og det hvite Amerika – en reise jeg hadde begynt som vagabond, men hvis dypere betydning først åpenbarte seg med tiden.

1986 - hvor som helst

1974 - NYC

1972 - Jackson, MI - Herunder historisk foto

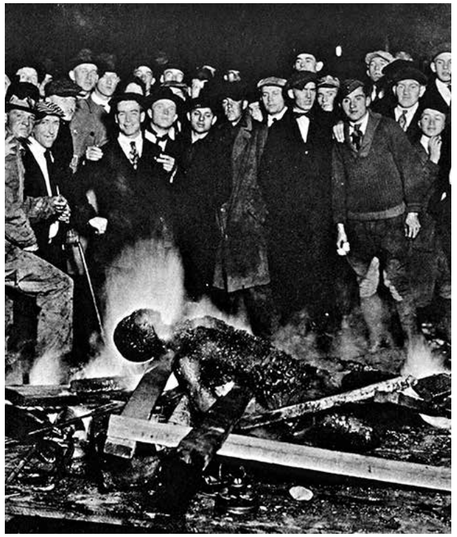

1974 - Kinston, NC

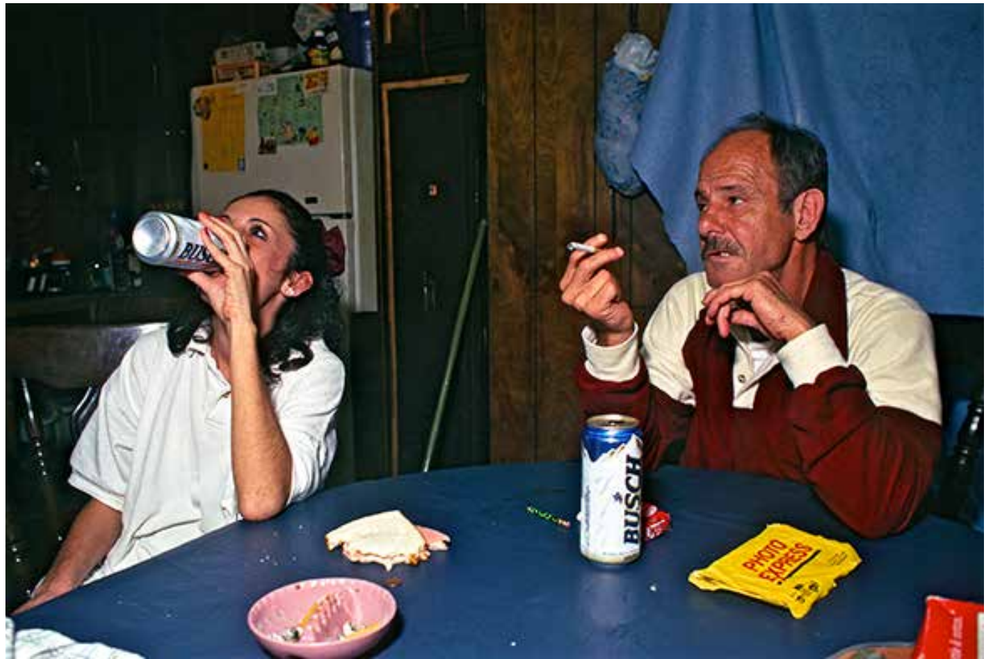
Forakt og grusomhet: De fattige hvites rolle i rasistisk undertrykkelse

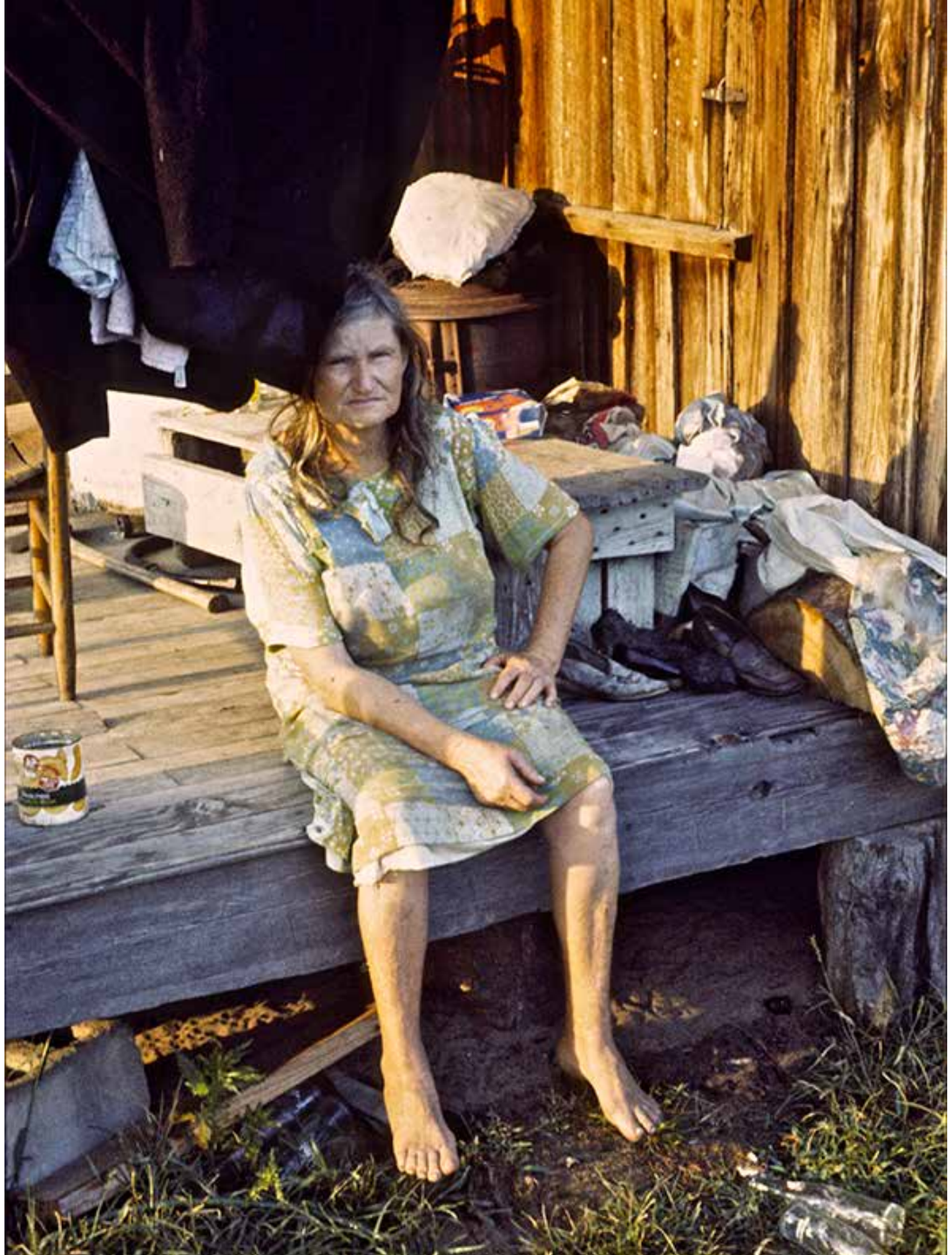
"Racism as a form of skin worship, and as a sickness and a pathological anxiety for America, is so great, until the poor whites – rather than fighting for jobs or education –fight to remain pink and fight to remain white. And therefore they cannot see an alliance with people that they feel to be inherently inferior." – Jesse Jackson

De forstår ikke den indre dynamikken i systemet, som ofte gjør dem arbeidsløse, og skylder derfor på noen som bare er litt annerledes – akkurat som tilsvarende grupper i Europa bruker muslimske innvandrere som syndebukker, irske protestanter katolikker, israelere palestinere, japanere koreanere, indere og afrikanere lavere kaster og stammer – mens alle hallusinerer om jødene, særlig der hvor ingen jøder bor. Ingen samfunn har noensinne vært fri for undertrykkelse. Derfor må hver ny generasjon lære å omfavne og helbrede sine sinnemønstre, før de hoper seg opp og bryter ut i vold eller folkemord. Hvis vi ikke tør å konfrontere våre mørke sider, ender vi lett opp med å la dem gå ut over andre som fortrengt sinne. USA, uten vugge-til-grav-velferd, er det særlig de fattige som rammes. Deres rasisme, mangelfulle utdanning og vår vedvarende hån mot dem som «rednecks» og «crackers» skyver dem lenger mot høyre enn de fleste amerikanere og gjør dem til motstandere av ethvert sosialt sikkerhetsnett, som også ville komme de svarte til gode. Ute av stand til å angripe de virkelige årsakene til deres maktesløshet, vender den hvite vreden seg ofte mot de svarte som rasistisk vold.
Denne bitterheten fikk fattige hvite til å lynsje nesten 5 000 svarte.

1996 - Pinckneyville, MS

1975 - San Francisco

Tv. 1974 - Elizabethtown, NC - Herunder 1974 - Jacksonville, FL

1974 - Little Italy, NY

“Strange Fruit”

“The Nazis were impressed by the American custom of lynching its subordinate caste of African-Americans. Hitler especially marveled at the American “knack for maintaining an air of robust innocence in the wake of mass death.” - Isabel Wilkerson, Caste

Lynsjingene fortsetter – bare i andre former. Derrick Johnson var bare 15 år da han forvillet seg inn i et fattig hvitt nabolag i New York. Hvite innprenter vanligvis rasisme i barna sine med større subtilitet, men her sto de i døråpningene og oppildnet dem med rop som: «Drep niggeren» og «Drep svinet». Barna angrep Derrick med baseballkøller i fullt dagslys, mens ingen av de voksne senere ville snakke med politiet.

I Europa vet vi hvordan totalitære krefter kan manipulere slike fattige, forbitrede hvite til eksplosivt hat mot minoriteter. Her førte det til fascisme. I USA viser det seg ofte som ustraffet pøbelvold. Felles er at denne «folkelige vreden» sjelden vendes mot makten, men nedover – mot dem som allerede er utstøtt.

Teenagers Kill Black, 15

Continued From Page 8

Two other residents confirmed this part of her statement.

"They were encouraging the kids to attack them," said woman. "They were shouting 'get the nigger' and 'kill the bastard.'"

Several members of the social club, which is just north of the park where Johnson was found and across the street from where Sanders was beaten have

r the others.
ng better.

denied seeing the attack or taking any part in it.

Police have canvassed buildings in the predominately Italian neighborhood searching for witnesses with no success.

A Post reporter also interviewed dozens of people in the area without finding any witnesses to the attack other than the woman mentioned. She asked to remain anonymous because she feared possible reprisals against her family. But he indicated she would talk to police.

Many members of the community said they'd heard about the incident but none admitted to actually seeing the attack or knowing anyone

an officer close to the investigation, "because no one is talking to us. But since no white kids were hurt and around it isn't likely that we didn't find any weapons the black kids were using the attacking."

Several incidents with racial overtones have erupted in recent months between local whites and black teenagers attending nearby Chelsea HS and Food and Maritime Trade HS. Community and religious leaders have insisted that those incidents were not racially motivated but were caused by a natural conflict of interests over the use of a local gymnasium.

1974 - Little Italy, NY - Derrick Johnson

1972 - Miami, FL

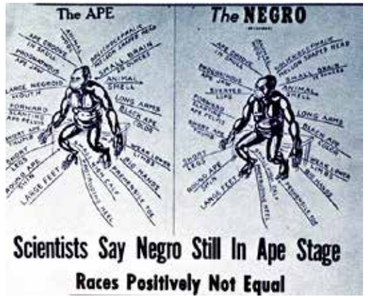
Da USA inspirerte Hitler

“The Nazis were impressed by the American use of second-class citizenship and segregation as a model for what they were trying to achieve in Germany. They marveled at the American ability to subjugate its minorities without international scrutiny.”
— Isabel Wilkerson, Caste

Min nazistiske venn i Baltimore hadde først vært kommunist, men da han oppdaget at de ønsket likestilling for svarte, gikk han over til nazistene, som mente at hvite var overlegne og at «alle niggere skulle sendes tilbake til Afrika».
Nazistene i nord delte mange hvite europeeres ønske i dag om å holde de utstøtte ute av syne – en unnvikende rasisme som nekter å integrere seg. Klanen i Sør ville ikke fjerne dem, bare holde dem nede og på plass gjennom dominerende rasisme, ofte støttet av trusler og lovens stilltiende aksept.
Jeg så hvordan politiet ved klanmøter avvæpnet områdets svarte, mens klanen fritt bar pistoler og maskinpistoler. En natt snek jeg meg i hvit kappe inn på en av deres korsbrenninger og tok opp denne talen:

Begge 1973 - Baltimore

Alle 1978 - Gadsden, AL

1974 - Gainesville, AL

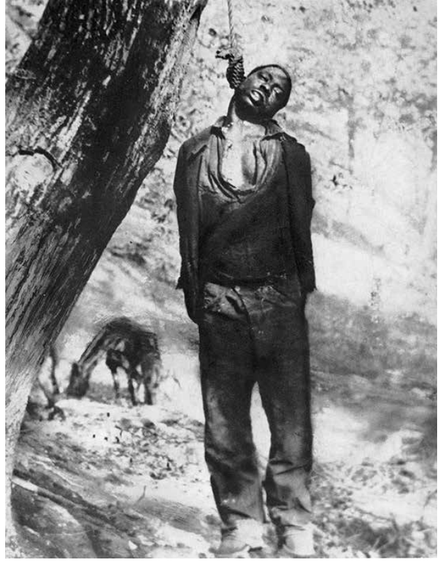

1973 - Louisiana

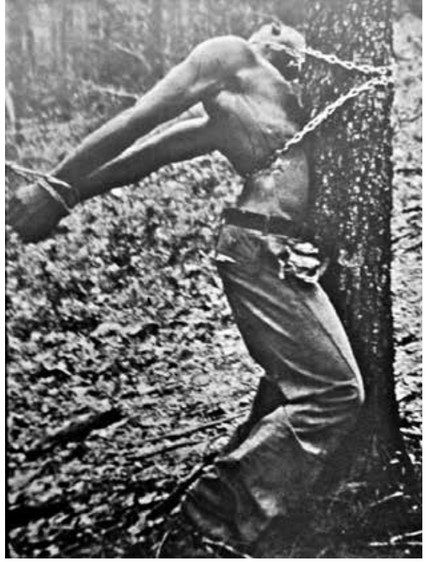
1975 - Tarboro,NC

"I imagine one of the reasons people cling to their hates so stubbornly is because they sense, once hate is gone, they will be forced to deal with pain."
– James Baldwin

Historisk fotos af lynchninger

Om å konfrontere smerten bak det hvite hatet

Ja, konspirasjonen gir oss noe å tenke på, venner. Og så sitter dere bare og tenker på disse apene med oppsvulmede lepper og haler mellom beina. Dere blir stadig provosert og opphisset av de små apene som løper rundt og skriker: «Jeg blir diskriminert, jeg vil ha den politimannen sparket» og sånn tull. Og så vil dere gjøre noe med det. Nei, venner, konspirasjonen går dypere enn en flokk ville Ubangi-niggere fra jungelen. Er dere klar over at det er tre ting man ikke kan gi dem? Absolutt bare tre ting: Man kan ikke gi en nigger en tykk leppe, et blått øye og en jobb! (applaus) ... En dag var jeg med på å fange fire av den typen, og akkurat da vi var klare til å ... ja, dere vet ... (indikerer reb- lynsjing) (applaus) ... akkurat da vi skulle til å sende et par missiler inn i de ullehovene deres, sa noen: «Stopp, vi skal nok ta oss av dem, og takk for hjelpen.» Så tok de dem med til politistasjonen. Neste morgen sa ordføreren til vår utsending: «Jeg er lei meg, men jeg måtte løslate dem for ikke å få byen min ødelagt av NAACP (National Association for the Advancement of Colored People). «Ja, dere skulle ha sett de niggerne hoppe opp og ned og skrike hysterisk.» Ha, ha, ha»... de skulle ha blitt slengt opp i sine egne haler, skulle de (latter). Venner, for noen år siden ble klanen kalt til Washington for å vitne for en kommisjon, tro det om dere vil, om drapet på King! De lot etterforskningen utføres av to – ikke svarte, jeg vil omtale dem som niggere, for de sløste bort fem millioner av deres hardt opptjente skattepenger på å finne svaret på King-drapet. Men for det første, vet dere, man kan ikke snikmyrde en nigger! (applaus) Man kan bare snikmyrde en statsmann eller et menneske med god karakter. Man kan ikke snikmyrde søppel!

«Hver for seg var disse ensomme og fortvilte taperne ofte like redde for meg som jeg var for dem. Til tross for alle mine fordommer kunne jeg ikke la være å like dem som individer. Mennesker som er klare til å drepe dem de kaller «avfall», har selv blitt indoktrinert med en grunnleggende følelse av å være avfall. Deres usikkerhet og selvforakt gir dem et merkelig, vedvarende behov for å hate andre.»

Slik skrev jeg i boka mi i 1984, da jeg prøvde å forstå Klanen, etter at jeg hadde plukket opp en fattig haiker på foredragsturneen min. På den lange bilturen fortalte han ting som fikk meg til å ane incest. Da jeg forsiktig spurte om barndommen hans, bekreftet han det: faren hadde voldtatt ham gang på gang. Likevel prøvde han å forsvare faren sin – slik begynner ofre ofte å omdirigere sin sinne og gjøre andre til syndebukker. Som så mange misbrukte barn jeg hadde møtt, hadde han aldri fått hjelp.
Vi velstående bryr oss sjelden om de mistroiske signalene vi mottar fra smertebarnene, og gir heller vår kjærlighet til barn som er i stand til å gjenspeile den kjærligheten de selv ble formet av. Men få steder er det mer tid til å gi folk som ble misbrukt som barn, emosjonell terapi enn på USAs endeløse motorveier. De blir nesten alltid takknemlige og vil gjøre alt for en etterpå.

Illustreret optagelse af Klan-talen

Etter å ha sett boka mi, tryglet han meg om å bli med på dette Klan-møtet. Først det åpne rekrutteringsmøtet om dagen, som er vist ovenfor, senere den hemmelige korsbrenningen. Jeg kunne ikke la være å føle medfølelse med de fattige hvite tilhengerne.
Før den hemmelige korsbrenningen (kun for medlemmer) ga jeg ham et måltid mat og telefonkortet mitt for å ringe moren sin. Plutselig forvrengte ansiktet hans seg av sinne og smerte da moren hans fortalte at to svarte nettopp hadde drept onkelen hans. Han hadde lovet å beskytte meg og skjule meg under en kappe. Men turde jeg nå å gå med ham og femti halvt gale, bevæpnede klanmedlemmer inn i en mørk skog, når han visste at jeg var antirasist – en «nigger-elsker»? Ville han kanskje forråde meg? Jeg var så redd at jeg ringte hjem til familien min i Danmark: «Hvis jeg ikke ringer tilbake før midnatt, så varsle politiet.» Så naivt! Jeg hadde jo allerede sett hvordan klanen samarbeidet med politiet.

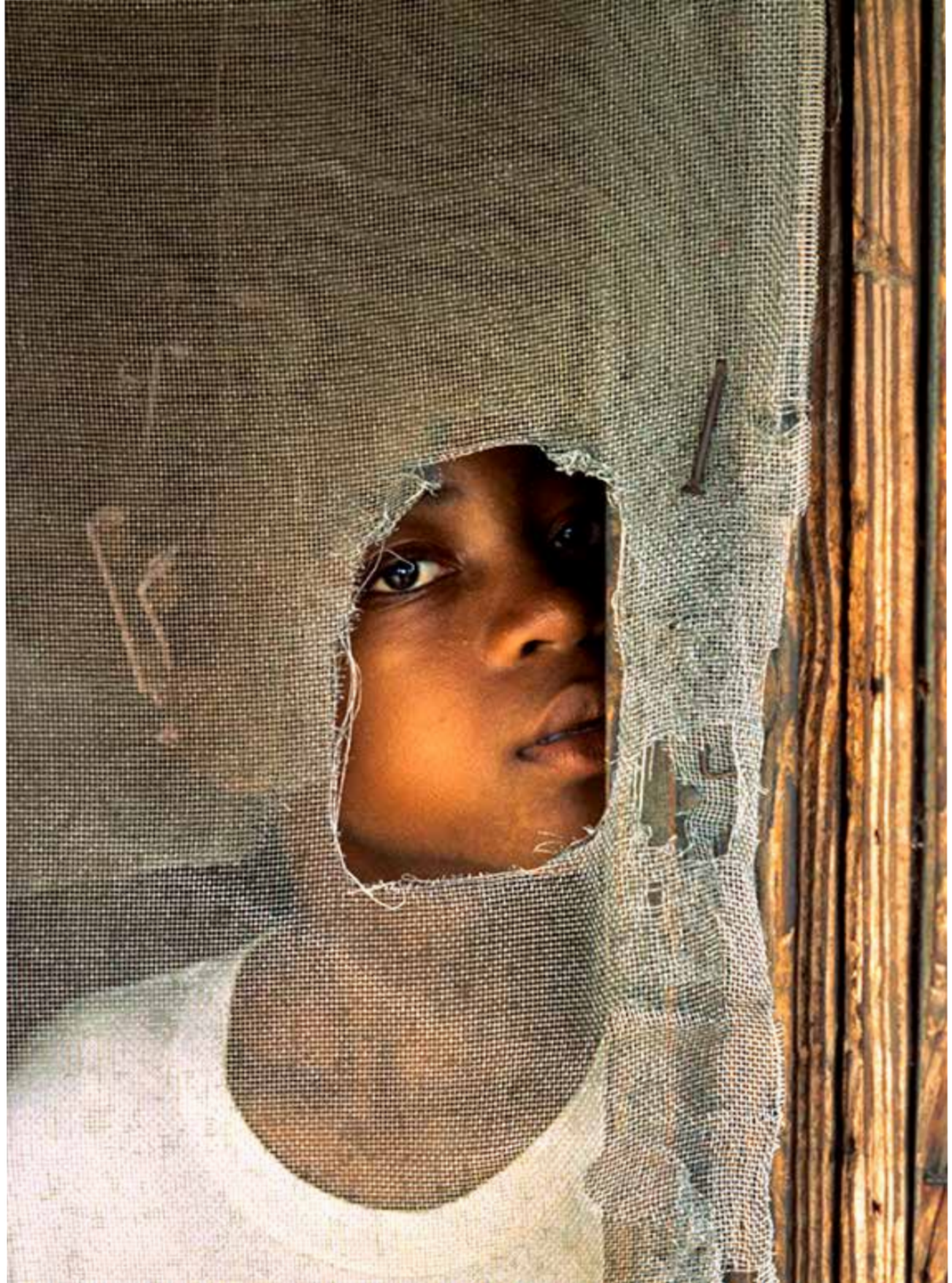
Men han forrådte meg aldri. Og nok en gang lærte jeg en av mine viktigste leksjoner i livet:
ALLE mennesker som lider – og han led nå både av incestens arr og drapet på sin elskede onkel – har større behov for VÅR kjærlighet enn for å uttrykke sin smerte og sinne som hat og vold.

Lynsjingen av Michael Donald i 1981 i Mobile, Alabama. Ku Klux Klan-medlemmer kidnappet med en pistol en tilfeldig valgt 19-årig universitetsstudent på en gate i byen « for å vise Klanens styrke i Alabama». Neste morgen ble liket hans funnet hengt i et svart nabolag. En av klanmedlemmene, James Knowles, ble senere henrettet i den elektriske stolen. Morris Dees fra Southern Poverty Law Center forteller hvordan publikum gråt da den tilståtte lynsjeren fortalte hvordan Michael tryglet for sitt liv mens klanmedlemmene forberedte løkken rundt halsen hans. Politifoto

1978 - Gadsden, AL

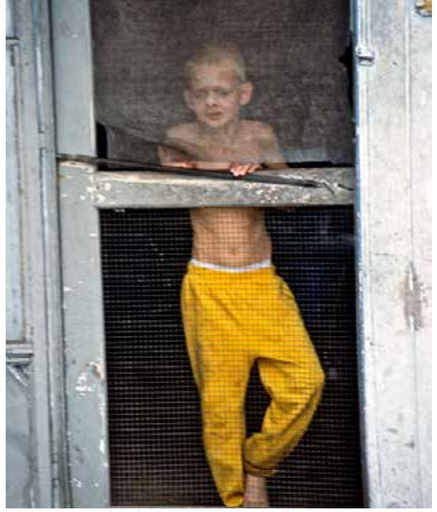
1975 -
Waynesboro,
GA

1978 -
Gadsden, AL

1991 – Woody den kvelden jeg plukket ham opp som haiker

1996 - Immokalee, FL

1975 - Waynesboro, GA

1996 – sumpområder, LA

Avdekking av smerten bak voldelig hat

"Whites need the "nigger", for it is the "nigger" within themselves they cannot accept."
- James Baldwin

I mine vagabondår på 70-tallet virket de fleste amerikanere å ha det bra med seg selv, og jeg fant nesten ingen Klan-aktivitet. Men den økende mishandlingen av barn, som jeg har sett siden, ser ut til å gå hånd i hånd med veksten av Klanen og hvite hatgrupper i et stadig mer polarisert Amerika. Her er historien om hvordan jeg kom inn i en familie av senere Trump-tilhengere. En kveld i 1991 plukket jeg opp Woody, denne fattige haikeren i Mississippi, som fortalte at han og hans to brødre personlig hadde drept så mange svarte at de ikke lenger kunne telle dem.

– Jeg vet ikke om han drepte de to første, hvis blod jeg fikk på meg, men jeg vet at han knuste hodet helt i stykker.
– Hmm ...
– John lagde et kjempestort hull i hodet på ham – tok ut et stort stykke av hodet. Da var det jeg fikk blod på meg. Det var fordi jeg holdt fyren. Hver gang hjertet slo, sprutet blodet et par meter ut. Fyren løp et par skritt og falt så bare – med ansiktet ned. Jeg kan ta deg med til det gamle postkontoret i kveld og vise deg hvor det skjedde. Det er et stort skilt med «Ingen adgang for niggere» når man kommer inn fra landeveien.
– Fortsatt? Hvilket år er det nå?
– Det er 91 nå, snart 92, og de har et skilt der det står «Ingen adgang for niggere».
– Da dere dro ut for å drepe dem, hadde han snakket om det hele dagen, eller skjedde det bare?
– Nei, det skjedde bare uten videre. Han gikk nedover gaten og fikk lyst til å gjøre det. Og han hadde sett dem, så han gjorde det. Det var akkurat her den fyren falt om, etter at broren min stakk ham ned ...
Jeg skal vise deg hvor han ble stukket ned
– rett på den andre siden av den telefonstolpen her. Og så løp han noen meter og falt. La oss komme oss av gårde før politiet kommer, for de er strenge her om kvelden.
– Hva sa han?
– Han sa: «Jeg skal drepe en nigger i kveld.» Han hadde sagt det hele dagen, og da vi kom tilbake over jernbanen, sa Sammy til ham: «Jeg vedder på at du ikke vil drepe ham der.» Og det var en stor nigger. Og John sa: «La oss vedde!» Og Sammy sa: «Topp!» Men så sa han: «Glem veddemålet.» Han gikk bort dit og sa: «Hei, har du møtt din skaper?» og så stakk han ham. Fyren vendte det hvite ut av øynene, og John snurret kniven rundt før han trakk den ut. Da blodet kom ut, traff det både meg og Sammy.
– Hvordan skjedde det, når ...?
– Han går ut og dreper niggere for moro skyld. Han sier at han liker å se frykten i ansiktene deres når de dør. Det var akkurat som det jeg fortalte deg om, den gangen Sammy ropte på en til bilen, og John hoppet ut og skjøt ham. To av dem løp, og en ble stående, han var helt sjokkert. Jeg tror han var veldig ung eller noe sånt. Sammy begynte å slå ham i hodet med en eller annen flaske han hadde. Og så begynte John å sparke ham og sånt. Og da de hadde fått ham blødende ned på bakken, der han ikke kunne røre seg, trampet John bare på ham til han døde. Det eneste jeg aldri har sett John gjøre, var å kjøre ut og kjøre over niggerne, slik han pleide å gjøre. Men jeg har sett blodet på bilen – jeg har hentet t-skjorter, skjorter og sånt ut fra under bilen, etter at han hadde kjørt over dem. Jeg har sett ham banke mange, mange niggere, mange ganger, og gå fra dem livløse.
– Hvor mange tror du?
– Hvor mange? Flere enn jeg kan telle på fingrene og tærne mine.

Som alltid når jeg møtte voldelige menn og mordere, spurte jeg om barndommen hans. Tårene strømmet mens han fortalte hvordan de tre søsknene hele oppveksten hadde blitt banket og mishandlet av de dypt alkoholiserte foreldrene.
– Så langt tilbake jeg kan huske, fikk jeg juling av moren min. Hun kom alltid inn full ... og slo meg hvor som helst hun kunne slippe unna med det.

Det er viktig å alltid gi slike smertefulle barn all den kjærligheten og ømheten vi kan mønstre. På mine reiser blir jeg gang på gang overrasket over hvor lite som skal til før disse tyngede, lukkede menneskene retter ryggen og får det bedre med seg selv. Mennesker som har det bra med seg selv, vet vi, er ikke i stand til å skade andre eller bare tenke dårlig om andre. Bare mennesker i smerte ønsker å gjøre vondt. Alle de verste rasistene jeg møter i dag, har uten unntak blitt mishandlet eller ydmyket som barn. Deres korsbrenninger, hakekors og brannbomber er bare et rop om vår hjelp og oppmerksomhet, og det skal uendelig lite til for å hjelpe dem ut av undertrykkelsesmønstrene sine.

Fem år senere fant jeg frem til noen av Woodys ofre, som Sarahs familie, som han hadde dolket mens de sov. Deres ødelagte liv trengte den samme kjærlige omsorgen for ikke å bli knust av lammende frykt og uforsonlig hat. Vår kunnskap om hvordan et slikt hat kan fortsette i det uendelige, fikk den sørafrikanske regjeringen til klokt å benåde gjerningsmennene for rasekriminalitet begått under apartheid.
Min venn Woody hadde begynt å forstå at fordi han aldri hadde hatt noen å bearbeide smerten sin med, hadde han ubevisst vendt den ut mot de svarte i en så uhyggelig grad at han kunne beskrive hvordan de etter langvarig tortur hadde myrdet hver enkelt og kastet dem i Mississippis elver og sumper.

– Kastet han vanligvis likene i sumpene?
– Å ja, mange ganger kastet han dem i sumpene ...

Here is to the state of Mississippi.
for underneath her borders the devil draws no line.
If you drag her muddy rivers nameless bodies you will find.
Oh, the factories of the forests have hidden a thousand crimes.
The calendar is lying when it reads the present time.
Oh, here's to the land you have torn out the heart of:
Mississippi, find yourself another country to be part of!

Sang av min venn Phil Ochs, som jeg i 1971 introduserte hver kveld på scenen i The Gaslight, New York, og som introduserte meg for hatet i Sørstatene, før jeg selv turte å dra dit.

Min optagelse af Woodys hadefulde tale efterfulgt af Phil Ochs sang

Alle fra 1975 – Washington, GA – Hør på intervjuet mitt med Mrs. Barnett og Hill nedenfor

Alle fra 1975 - Tupper Plantation home, Washington, GA

Det hvite frelserkomplekset: Om paternalistisk rasisme

"Racism oppresses its victims, but also binds the oppressors, who sear their consciences with more and more lies until they become prisoners of those lies. They cannot face the truth of human equality because it reveals the horror of the injustices they commit." — Alvin Poussaint, Why Blacks Kill Blacks

I Georgia, hvor jeg bodde hos familien Barnett i et av de gamle plantasjehusene, ble jeg kjent med en form for rasisme som ikke var basert på hat, men på en historisk betinget paternalistisk kjærlighet til de svarte. Fru Barnett brukte dager på å ta meg med rundt til familier som hennes slekt en gang hadde eid – i hennes forestillingsverden tilsynelatende bare få år tilbake (og, fant jeg ut, også i den svarte bevisstheten).

Fru Barnett: – *Dette er min tippoldefars kjøpsbevis for negerkvinnen Lucinda samt hennes barn og avkom i all evighet. Prisen var 1 400 dollar.*

Fru Hills (hennes venninne i et annet plantasjehjem): – *Men du kan jo se at da de kom hit, var de ville, og i stedet for å klandre Sørstatene, slik Nordstatene gjorde, synes jeg vi burde få ros. De solgte dem til oss og visste at de solgte oss ville dyr. Og de fortsatte å komme. Så begynte de å si at vi mishandlet dem – men det var det siste vi trengte, når vi gjorde alt det for dem, ga dem mat, klær og husly og passet godt på dem. Ble de hvite plutselig onde da slavene kom?*

Fru Barnett: – *Ja, som de så morsomt sier: «De hvite vil gjøre alt for niggerne, bortsett fra å komme ned fra skuldrene deres.» (latter) Men én ting er sikkert: Vi savner slavene.* Fru Hills, sukkende: – *Ja, vi savner dem virkelig …*

Da en «husslave» kom inn med ettermiddagsteen, dreide samtalen – som så ofte i sørstatsaristokratiet – seg om tjenestefolkets dumhet, enda en måte å opprettholde deres paternalistiske holdning til de svarte på og gjenvinne følelsen av tidligere tiders sosiale særstilling.

Mit interview med fru Barnett og fru Hills: Fem år senere, da jeg gav dem bogen, lo de, da jeg fortalte dem, hvordan europæerne havde grinet af dem for at savne slaverne.

Omsorgens rasisme: Elsker vi de slavebundne mer enn de frie?

"The notion of the white savior is really a counterpart to white supremacy. If whiteness reigns supreme, if all the power rests with white people, then the power to save rests with white people." - Honorée Fanonne Jeffers

Det fru Barnett savner i dag, er ikke slavene som arbeidskraft eller eiendom, men illusjonen om moralsk overlegenhet, som den påtvungne avhengigheten ga henne.

At man kunne miste en slave til en verdi av over 1 400 dollar ved sykdom, innpodet den hvite overklassen en formynderisk omsorg og ansvarsfølelse. Hos fru Barnett viste denne «kjærligheten» seg i hennes arbeid for svarte med livstidsdommer – med andre ord i et behov for å hjelpe en gruppe som, i likhet med slavene, ikke er fri.

Var det denne formen for nedlatende rasisme jeg selv var i ferd med å utvikle i dette samfunnet? Hvor lenge kunne jeg opprettholde den naive forestillingen om at jeg som utenlandsk innvandrer kunne holde meg over vann i dette havet av rasisme, som hadde druknet alle andre?

1973 – Natchez, MS – Til venstre: Emely Kelleys datter, Jane

1975 – Philadelphia, MS. – Polly i hytta si – Herunder hendes nabo Carl til høyre ble prest, broren hans satt i fengsel på livstid

Hvordan paternalisme undergraver minoritetens autonomi

"The Southern belle is a myth, a product of the romantic imagination. She is not real. She is a creation of the white South to justify its exploitation of black women." - bell hooks

I Sørstatene hadde jeg sett to motstridende hvite reaksjoner overfor de undertrykte: hat og kjærlighet. Jo bedre jeg gjennomskuet disse særegne lidelsesmønstrene som produkter av et århundregammelt system, desto mer oppløste verdidommene som godt og ondt seg. Til tross for ødeleggelsene kunne jeg ikke lenger fordømme disse hvite.
Fra det øyeblikket jeg viste dem respekt og forståelse, begynte dørene å åpne seg overalt – den velkjente sørstatsgjestfriheten. Da jeg senere reiste blant hvite i Sør-Afrika, møtte jeg en enda mer overveldende gjestfrihet, tilsynelatende proporsjonal med den større klasseforskjellen mellom svart og hvit. I motsetning til Europa er den underordnede kasten i Sør gjenstand for tradisjonell vennlighet, så lenge den har underklassestatus. De blir ikke betalt så mye for arbeidet sitt som for sin underdanighet og ydmykhet – for å kjenne «sin plass» og være avhengige. Deres passive motstand tolkes som «uansvarlighet» og «upålitelighet», noe som ytterligere bekrefter «nødvendigheten» av det paternalistiske forholdet og øker de hvites status. Denne kunstig høye statusen skaper et psykisk overskudd som viser seg i overflødig gjestfrihet og vennlighet overfor den enkelte – men ikke overfor gruppen, f.eks. «negere», «yankeer» eller «kommunister».
I et plantasjehjem ankom jeg med min korthårede parykk på, men vertinnen, Emely Kelley, ble mer og mer forelsket i meg, og en kveld overrasket jeg middagsgjestene ved å vise frem alt håret mitt. Emely utbrøt straks: «Jeg vet at du er kommunist, men jeg liker deg likevel.»

Denne gjestfrie klassen deltar kanskje ikke direkte i de hvite terrorhandlingene, men nyter indirekte godt av dem. Ingen av plantasjehusene jeg bodde i var låst, selv om de var fylt med gull, sølv og dyre malerier – rett ved siden av noen av de fattigste menneskene på jorden, som jeg ofte så begå vold mot hverandre.

En grunn til at jeg kunne bevege meg rundt selv i de mest voldelige ghettomiljøene i Sørstatene uten frykt, var min erkjennelse av at 1970-tallets slaveri fortsatt holdt sin beskyttende paraply over meg. Når man står overfor et så dypt forankret system at ens «blåøyde skandinaviske idealisme» ikke engang blir forstått, er det lett å gi opp og selv bli en del av det. Jeg lærte snart den selvforkrøplende og i bunn og grunn ubehagelige kunsten å la svarte tjenestepiker servere meg frokost i himmelsengen – og ikke begå den «forbrytelsen» å re min egen seng.

I Mississippi opplevde jeg at tjenestefolkene brukte dager på å kle de hvite «belles» i store klokkeformede kjoler, slik at vi kunne fortsette Konføderasjonens gamle baller, der de svarte bare var til stede som en hvit kvinne med svart sminke i rollen som «mammy».
Jeg elsket disse tilsynelatende utilnærmelige, men varme og sjarmerende «southern belles», hvis ukrænkelige «hvite kvinnelighet» ble brukt som påskudd for å rettferdiggjøre at tusenvis av svarte menn ble drept i en terror som alene skulle opprettholde den hvite overherredømmen.
Likevel måtte jeg le da jeg for første gang vendte tilbake til Natchez i 1978 og fant byen opprørt over en artikkel i New York Times som beskrev plantasjehusene som «dekadente og promiskuøse» – akkurat slik jeg selv hadde opplevd dem.

1975 – Phil, MS. Rachel her ble voldtatt og drept som 14-åring

1973 - Natchez, MS

Om å si ja

"The family is like the forest: if you are outside it is dense; if you are inside you see that each tree has its own position," Yaa Gyasi in "Homegoing"

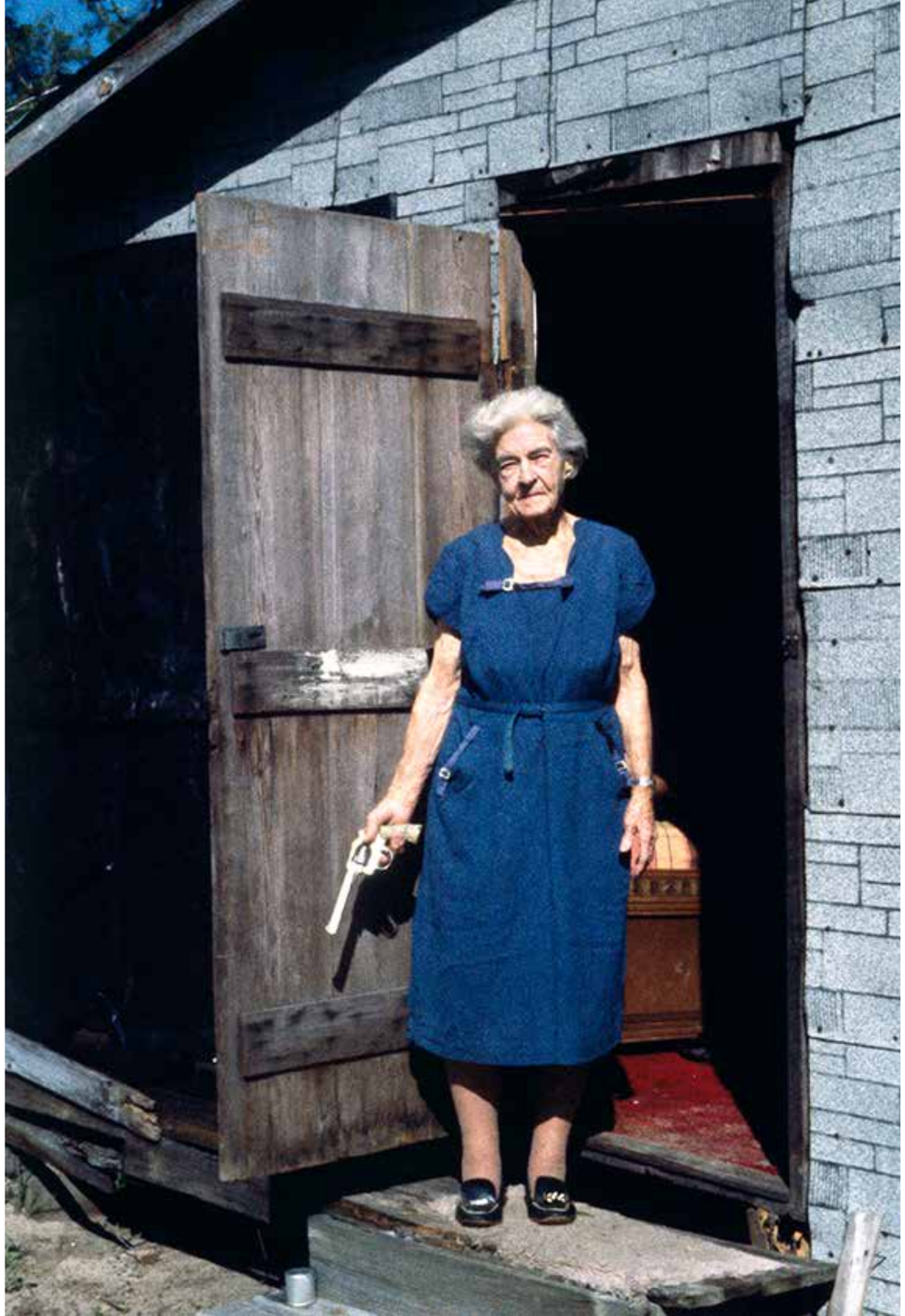
Den største friheten jeg kjenner til, er å kunne si ja; friheten til å kaste seg i armene på hvert eneste menneske man møter. Nettopp som vagabond har man frihet, energi og tid til å være menneskelig overfor hvert enkelt individ.
Det mest fantastiske lotteriet jeg kjenner til, er å haike. Der er gevinst hver gang. Man kan lære noe av hvert menneske. Jeg har aldri sagt nei til et skyss – uansett om det lå pistoler på forsetet, eller om fire skumle menn med solbriller satt i bilen. Hvert menneske gir et innblikk i samfunnet.
En mann i New York ba meg kjøre en leietilhenger til Florida. Han ville ikke si hva som var i den. Vi ble enige om 60 dollar, men jeg fikk dem aldri. Senere fant jeg ut at det var mafiaen som foretrakk å bruke en godtroende utlending til slike narkotikatransporter. Eller kanskje var det våpen til eksilkubanerne i Miami?
En annen gang, i Alabama, ba en 87 år gammel fattig kone meg om å kjøre henne til Phoenix i Arizona. Hun ville dø der. Jeg hjalp henne med å spikre planker for vinduene i hennes forfalne hytte uten t for Notasulga, som hun visste hun aldri ville se igjen – men hun ville ikke at de svarte naboene skulle flytte inn.
Hele veien satt hun med en pistol i hånden. Hun var livredd for meg på grunn av det lange håret og skjegget mitt, men hadde ingen annen måte å komme seg av gårde på. Hun var så svak at jeg måtte bære henne inn overalt underveis, men hun klamret seg fortsatt til pistolen. Bilen var så gammel at vi bare kunne kjøre 50 km i timen, så turen tok fire dager.
Hun hadde spart i årevis til bensinen, men ikke til mat, så jeg måtte flere ganger stjele gulrøtter og annet spiselig langs veien. Nesten hele turen snakket hun om den rasistiske guvernøren Wallace og håpet at han ble president før hun døde. Jeg lærte mer om Alabama på den turen enn jeg kunne ha lest meg til gjennom et helt liv.
I Florida plukket to jenter meg opp og tilbød meg en brownie. Siden jeg var veldig sulten og satt på baksetet, benyttet jeg anledningen til å spise hele fire kaker. Jeg spiser alltid det folk gir meg – enten det er piller eller jord eller noe verre. Hver gang gir det meg et visst innblikk i samfunnet. Slik var det også denne dagen. Det viste seg at det var hasjkaker, og at jeg hadde spist altfor mange. Jeg ble skikkelig stein og kunne ikke haike mer den dagen, siden jeg ikke var i stand til å kommunisere med sjåførene. Jeg gikk inn i Jacksonville og satte meg i en park for å vente på at rusen skulle avta. To harmløse uteliggere kom og satte seg ved siden av meg, men jeg ble plutselig enormt redd for dem og løp inn på busstasjonen. Jeg turte ikke være ute på gaten, selv i dagslys. Hasjen gjorde meg voldsomt paranoid, og når man sender frykt ut mot andre mennesker, skjer det lett at man selv blir slått ned. Den dagen erkjente jeg den skjelvende angsten som flertallet av amerikanere går rundt med, og hvor maktesløs man er overfor den. Siden har jeg hatt større forståelse for folks reaksjoner i Amerika.

Det hender også at jeg selv føler angst. En natt i New York hørte jeg en stemme rope fra en mørk port i de den gang uhyggelige områdene rundt 9th Avenue. Jeg var overbevist om at hvis jeg gikk inn dit, ville jeg bli slått ned. Men jeg var enda mer redd for at hvis jeg ikke gjorde det, ville det skape presedens, og da ville jeg bli like lammet som så mange andre. Jeg tvang meg selv inn dit. Det viste seg selvfølgelig bare å være en nedslitt 5-dollars gateprostituert. Det overbeviste meg nok en gang om at man aldri tar skade av å si ja. Som regel blir man rett og slett belønnet for det.

I Detroit ba en fem år gammel gutt meg lenge om å bli med hjem og ta noen bilder av moren hans. Jeg hadde dårlig tid, men gikk likevel med ham. Da vi kom frem, lå moren syk, og fire av hans syv søsken hadde store rottebitt på ryggen og beina.

I begynnelsen oppfattet jeg det ikke som en svakhet å ikke kunne si nei, da jeg alltid har vært veldig ettergivende. Men nå har jeg kommet til den overbevisning at det er en styrke, og har gjort det til en vane, uansett hvor jeg kommer. Det har gått på bekostning av min evne til å velge; det har gått så langt at jeg nesten ikke kan velge lenger.
Nesten hver dag, når jeg haiker, blir jeg invitert inn på en restaurant av en sjåfør. Jeg får menyen, men det er umulig for meg å velge. Etter en pinlig pause foreslår sjåføren som regel noe, og jeg sier straks ja. Det er meg fullstendig likegyldig hva de serverer. Mat er bare et middel for å komme videre.

Jeg har oppdaget at selv det å ikke kunne velge har sine fordeler. Etter et besøk på blodbanken i New Orleans og den vanlige kampen gjennom «the gay wall» ut av byen med de mange homofile, fikk jeg på vei opp for å se oversvømmelsene i Mississippis delta haik med en tykk antikvitetshandler.

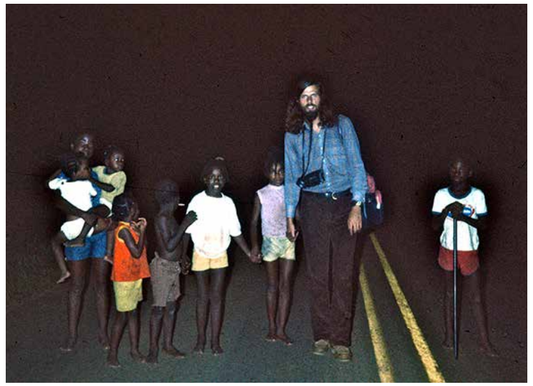
1975 – Notasulga, AL – Den omtalte kvinnen, som senere inspirerte den nederlandske sangeren Marike Jager til platen «Celia Trigger»

1974 – Harlem, NY – «JA, greit», sa jeg da disse barna ba om å få ta et bilde sammen med meg – og så løp de plutselig av gårde med kameraet mitt, noe som resulterte i en lang nattlig jakt gjennom Harlem. Men JA, til slutt ble vi venner.

1973 - Natchez, MS

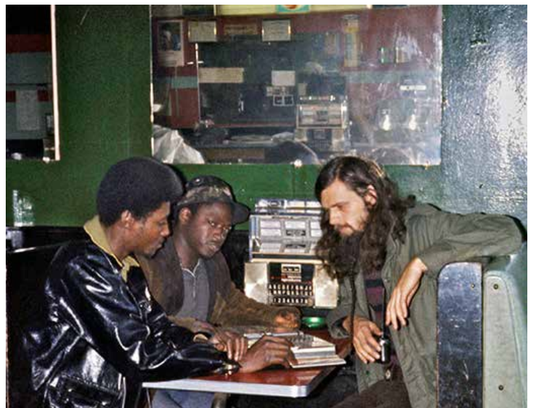

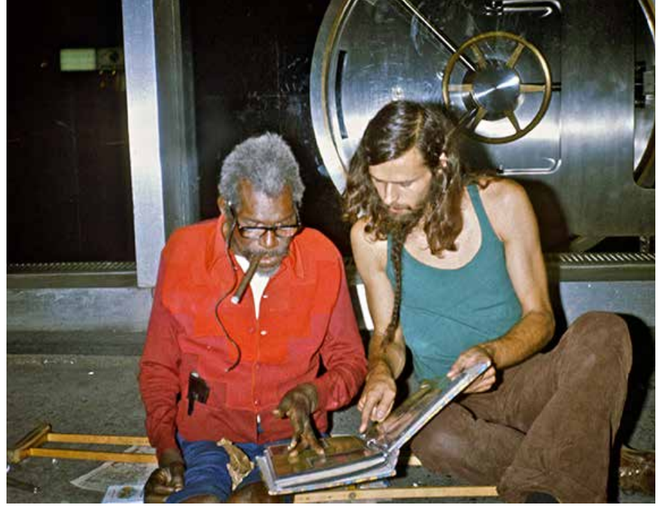
1975 - Meridian, MS

1973 - Boston, MA

1974 - Norfolk, VA

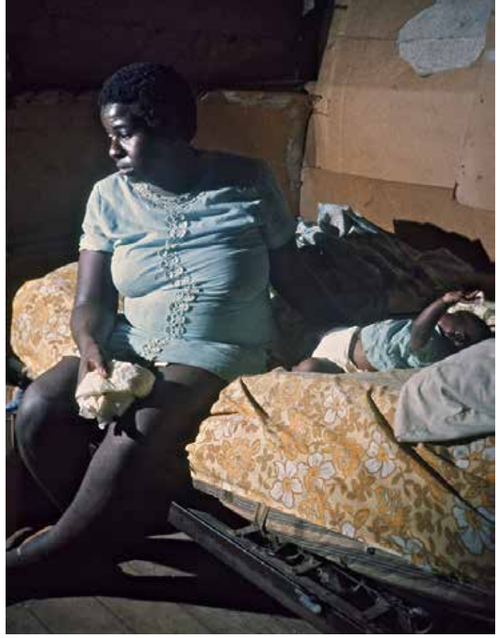
1974 – New York, NY med min venn Lee

Han fortsatte å presse meg til å bli med inn i de mørke skogene med løfter som: «Jeg skal ordne overnatting hos en rik hvit dame etterpå.»
Jeg hadde ikke lyst til å kaste bort tiden på enda en «skitten gammel mann», men klarte ikke å si nei direkte. Så jeg endte med å la ham følge sine lyster ute i skogen, og etterpå kjørte han meg faktisk til et av de store plantasjehusene i Natchez, hvor hans venninne, eieren, umiddelbart inviterte meg til like intime opplevelser. Uten å si ja til litt smerte kommer man ikke til himmelen, hadde jeg for lengst lært. Etter uker med sult føltes det virkelig som å komme til himmelen å ha svarte tjenere som serverte oss i himmelsengen.
Men det er viktig å komme ned på jorden igjen, så da jeg etter flere ukers opphold forlot plantasjevillaen, endte jeg om kvelden opp med å bo hos en svart hallik i Greenville i det fattige deltaområdet. Vi ble ganske gode venner, og han sa at han på grunn av vennskapet vårt ville gi meg en av «jentene» sine. Jeg sa ingenting. Han tok meg med til en bar hvor fire av jentene hans sto. «Velg hvilken fitte du vil. Du kan få den gratis», sa han. Jeg visste ikke hva jeg skulle gjøre. Jeg har kommet til å like slike svarte prostituerte med deres fantastiske blanding av voldsom brutalitet og inderlig ømhet. Man kan lære mer om samfunnet av en svart prostituert på én natt enn av ti universitetsforelesninger. Men det var umulig for meg å velge.*
Så tok Ed, som han het, meg med hjem igjen. Fra da av ble han mer åpen. Det viste seg at han hadde satt meg på prøve. Han hadde aldri møtt en hvit person han stolte på, og ville se om jeg var som de andre i Mississippi.
Den natten ble en av mine hittil mest intense opplevelser. Vi lå begge i sengen han vanligvis brukte til forretningene sine, og hele natten fortalte han om barndommen sin. Det var en åpenbaring for meg. Det var første gang jeg var i Mississippi, og det gjorde ekstra sterkt inntrykk fordi jeg nettopp hadde bodd i enorme plantasjevillaer med antebellum-kjoler, gull og glitter overalt i flere uker. Han fortalte om sulten, om å plukke bomull fra han var fem år for to dollar om dagen, om nesten ingen skolegang fordi han måtte plukke bomull, og om alle de stadige ydmykelsene fra de hvite. Nå ville han bare ikke mer. «Hell no», gjentok han igjen og igjen. Han ville ut av bomullsheltet. Derfor hadde han blitt hallik.
Både han og jentene mente at det var bedre å prostituere seg på denne måten enn i bomullsmarkene. Den hvite mannen tok fortjenesten i begge tilfeller, men på denne måten tjente de langt mer: 15 dollar per jente per natt.
Han hadde studert den hvite mannen hele livet, hver eneste gest og tanke. Han følte at han kjente ham bedre enn seg selv, og likevel forsto han ham ikke. Det gjorde ham til en dyktig hallik, selv om han bare var 19 år. Han visste nøyaktig hvordan han skulle koble de hvite mennene med jentene sine. Men det gjorde vondt i ham å gjøre det. Det etterlot et dypt sår. Han følte at han solgte sin rase og sin stolthet, men hadde ikke noe valg. Han hatet den hvite mannen av hele sitt hjerte; åh, hvor han hatet ham. Men han turte aldri vise det.
Den natten gikk det opp for meg at hvis mange av Mississippis svarte følte det som Ed, ville det komme en dag hvor det ikke så bra ut for de hvite. Jeg var så rystet at jeg i flere dager ikke turde se de hvite i øynene.
Heldigvis hadde noen den dagen gitt meg batterier til båndopptakeren min, så jeg fikk tatt opp en stor del av det han sa. Når jeg senere reiser rundt blant de hvite i Mississippi og bor hos dem, spiller jeg ofte båndet for meg selv om kvelden for ikke å identifisere meg for sterkt med deres synspunkter. Det er vanskelig å ikke la seg forføre av deres sjarmerende aksent og menneskelige varme. Man må holde hodet kaldt i Sørstatenes kokende heksekjele.
Jeg oppfattet det den gang som en tilfeldighet at han åpnet seg for meg, for jeg hadde jo egentlig mest lyst til å være sammen med jentene. Men nå begynner jeg å tro at det ikke var tilfeldig. Det er som om noe hele tiden leder meg inn i de riktige situasjonene.
Brev til en amerikansk venninne

* Jeg har siden funnet ut at disse ureflekterte setningene fra dette opprinnelige brevet om min kjærlighet til prostituerte som en undertrykt gruppe – ofte feilaktig i USA og Storbritannia forstås på en seksuell snarere enn en politisk måte. For en klarere forståelse av mitt forhold til prostituerte, se side 409.

1973 - Natchez,
MS - Emely Kelley

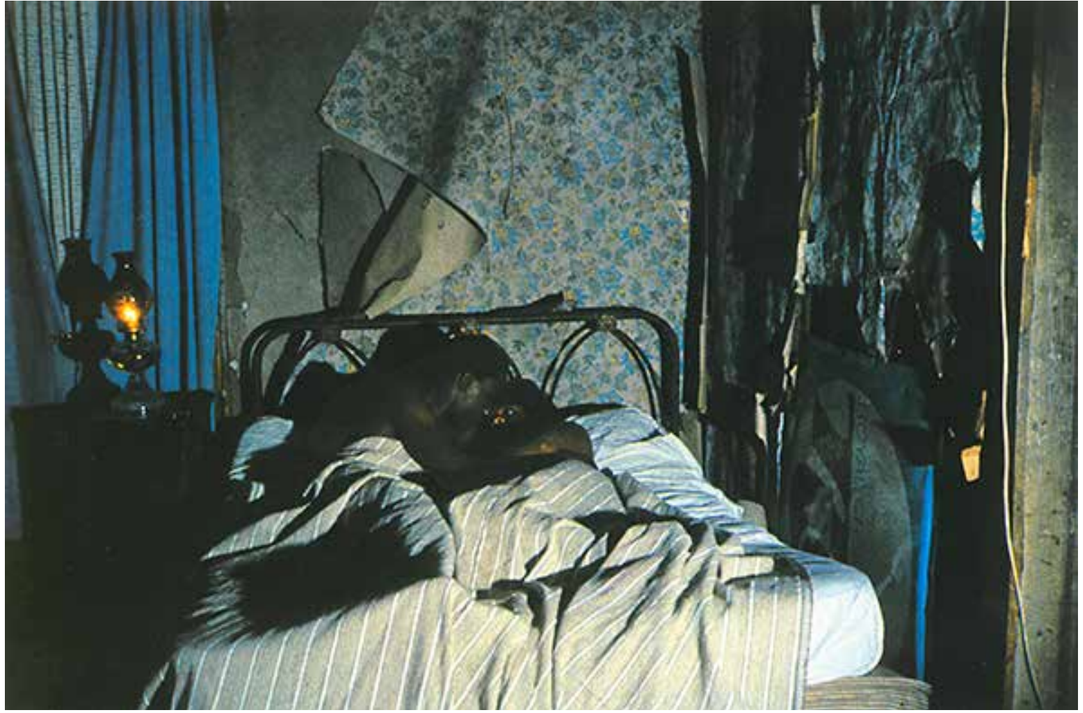
1975 - Philadelphia, MS - Helen Wilson

1996 - Bullock County, AL - Ida Ford

1975 – Philadelphia, MS – Polly Jones, som fremdeles i 1996 levde uten strøm

1974 - Tarboro, NC

1974 - Greenville, NC

Den hvite kvinnens pidestall – den svarte kvinnens kors

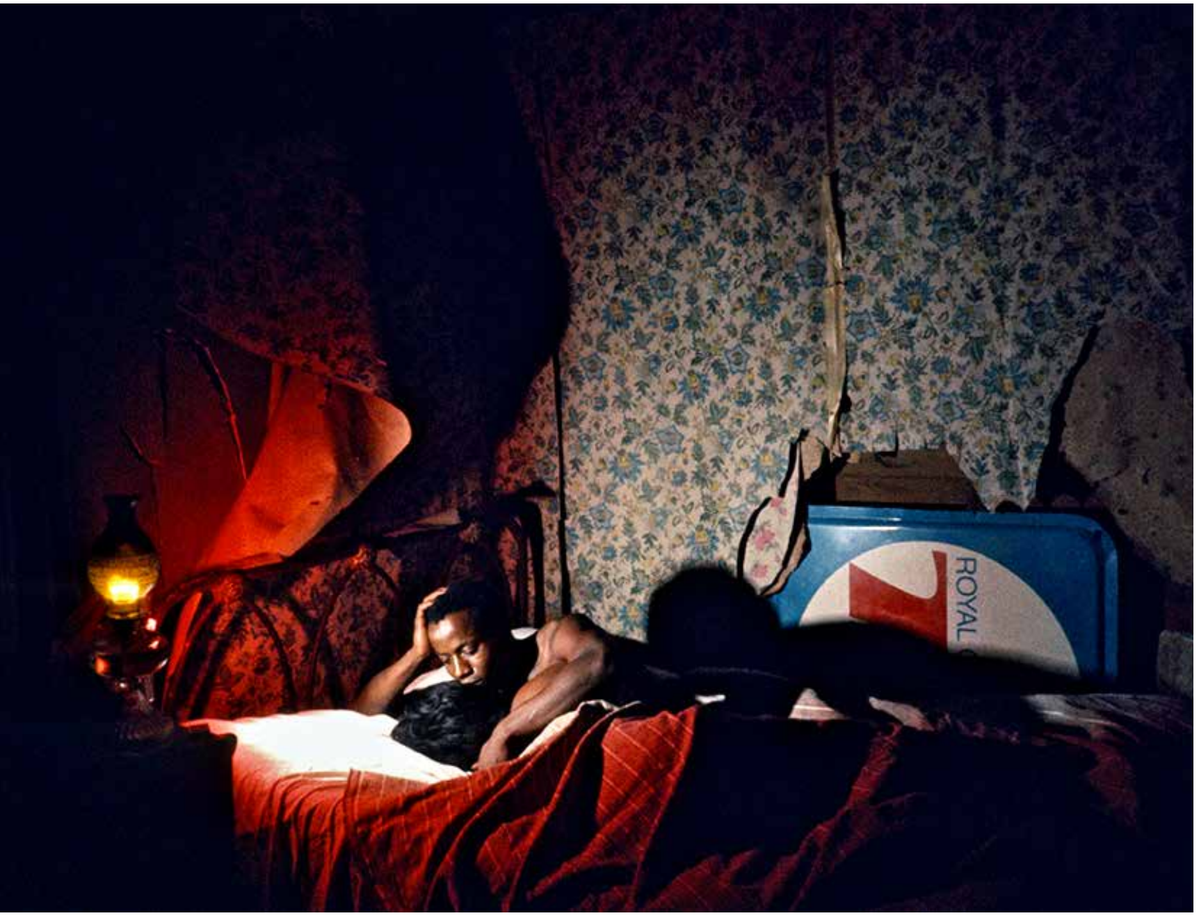
"The appeal to the white man's chivalry is an empty mockery, for it means only the preservation of white womanhood as the emblem of racial purity, and the justification of lynching."
- Ida B. Wells, tidlig borgerretsforkæmper

"The white man is the ruler of everything. As the white woman is protected and adored — the Negro woman is the mule of the world."
- Zora Neale Hurston

Jeg fant ut at et av de merkeligste aspektene ved sørstatenes gjestfrihet var ønsket om umiddelbart å «skjenke» den mannlige gjesten en attraktiv «jente». Ikke bare i den gamle aristokratiet, men også blant de «ambisiøse» millionærene. Allerede på dag én ble jeg ofte presentert for en «date» fra samme klasse (eller en som strebte etter å bli medlem av den), ofte uten i det hele tatt å ha blitt spurt. Da jeg bodde hos den erke-reaksjonære senator Stennis' familie i Mississippi, fikk jeg en liste over skjønnheter å velge mellom, mens bankmannen i Alabama absolutt insisterte på å gi meg senator Allans personlige sekretær for natten. Deres holdning til «hvit kvinnelighet» virker ikke mye bedre enn deres historiske forhold til svart kvinnelighet. Likevel brukes denne hellige hvite kvinneligheten stadig som unnskyldning for voldelig undertrykkelse av de svarte – og for å innpode frykt hos de hvite.
I en så destruktiv og irrasjonell atmosfære er det kanskje like vanskelig for ekte kjærlighet å trives under krystallkronene som blant dem som er tvunget til å «slå seg sammen» i oljelampens skinn.

Th. 1975 - Las Vegas, NV

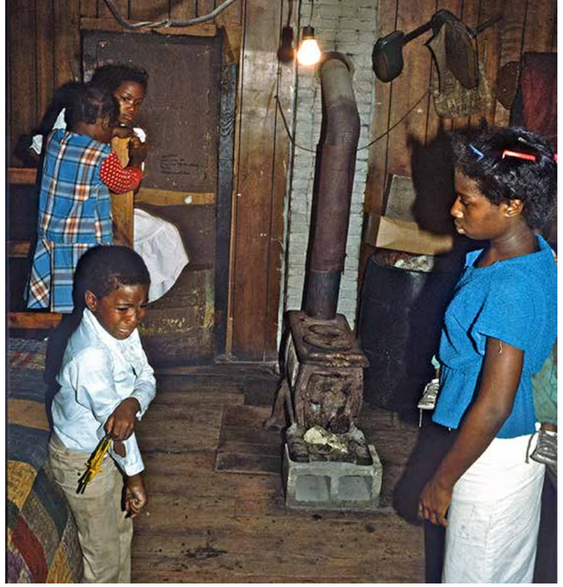
1974 - Tarboro, NC

1974 – Bortskjemte studenter fra nord på sin årlige «spring break» i Fort Lauderdale, FL

1989 - Bullock County, AL

1990 - Burke County, GA - Bund 1973 - Charleston, SC

Undertrykkelsens forverrede selvbebreidelsesfelle

"The most potent weapon in the hands of the oppressor is the mind of the oppressed." - Steve Biko

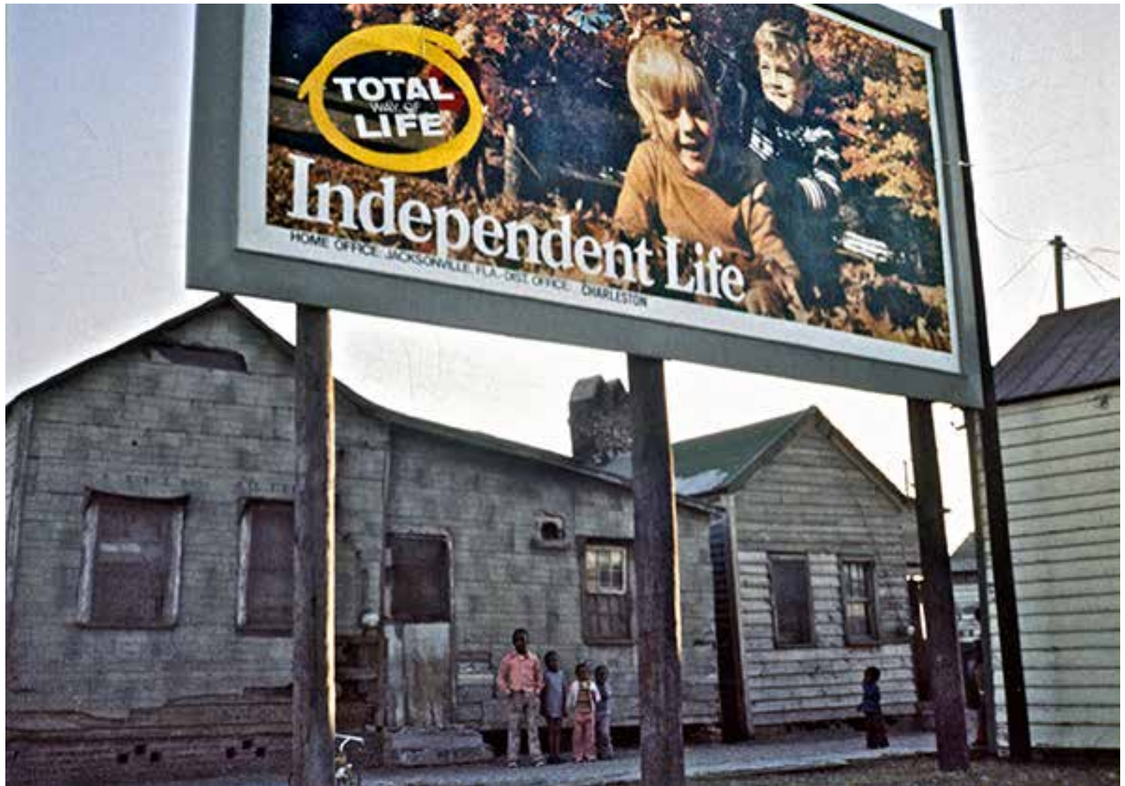
"The greatest weapon used against us is our self-doubt. It is the most insidious, most destructive weapon of all." - Nikki Giovann

Jeg tror ingen hvite fullt ut kan forstå det enorme psykiske presset det er å stadig bli bombardert med budskapet om at man er mindre verdt enn hvite.

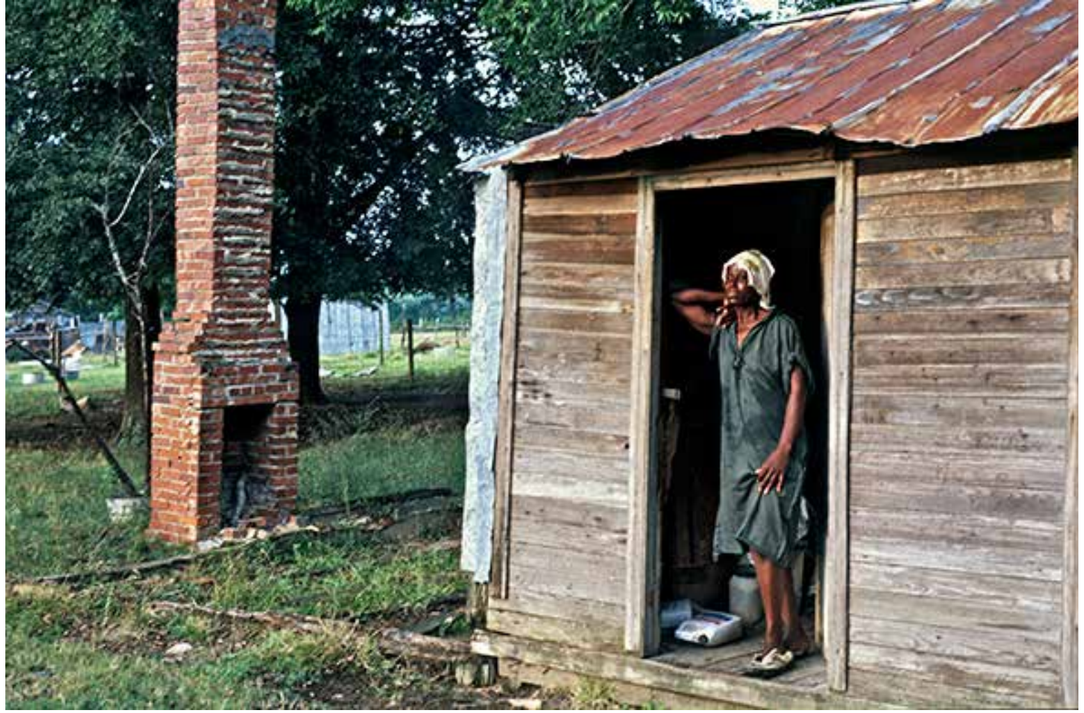
Den største skaden oppstår når offeret begynner å tro på og ta til seg undertrykkerens fordommer. Grusomme nedvurderinger som: «Du er ikke annet enn dritt, nigger», hører jeg stadig gjalle mellom svarte familiemedlemmer. De innprenter hverandre våre dype rasistiske følelser sammen med det dystre utsiktene til å være utstøtt til et permanent liv på den hvite samfunnets skyggeside.
Det håpet jeg en gang fant blant svarte på 70-tallet, er i dag nesten overalt erstattet av en destruktiv selvbebreidelse.

1996 - Tunica, MS
Bund 1990 - Burke County, GA

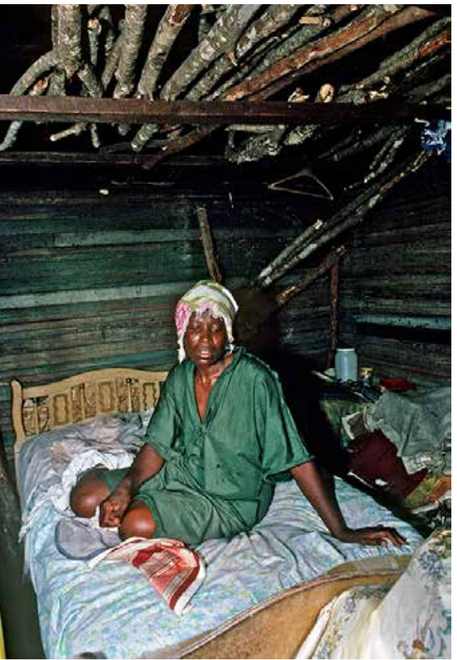

1991 – Cecil, AL

1992 – Cecil, AL – Se mitt liveintervju med Wilma nedenfor

Det ødeleggende speilet:

"I have learned that self-doubt is a thief of faith. It kills dreams and creates fear. It is a burden that is lifted only when we choose to believe in our abilities." - Oprah Winfrey

Mellom forelesningene mine på universitetet på 90-tallet elsket jeg de nattlige diskusjonene om rasespørsmål som jeg hadde med Wilma i hennes lille hytte. Hun var utdannet, men uttrykte med svarte ord det som mine hvite tilhørere tenker, men ikke tør si:

– Mine egne holder meg nede. Jeg er redd for dem, ja, livet mitt er truet av mitt eget folk.
– Har du mistet troen på svarte mennesker?
– Ja, det har jeg, på grunn av måten de har behandlet meg på.
– Har hvite aldri gjort deg urett?
– Nei, aldri. I Alabama og New York har jeg aldri hatt problemer med hvite. Alltid mine egne ...
– Klandrer du dem for det?
– Ja, det gjør jeg.
– Men jeg har sagt til deg før at du aldri må glemme den virkelige ...
– Ja, du kaller det internalisert undertrykkelse, ikke sant? Men jeg ser det ikke slik. Jeg tror det bare ligger i deres natur å være slik
– Nei, nei, nei!
– Jeg tror ikke det er internalisert undertrykkelse.
– Men du må aldri miste troen på mennesket.
– Jeg har mistet troen på dem, ja, det har jeg.
– Men det kommer herfra, det kommer fra rasismen.

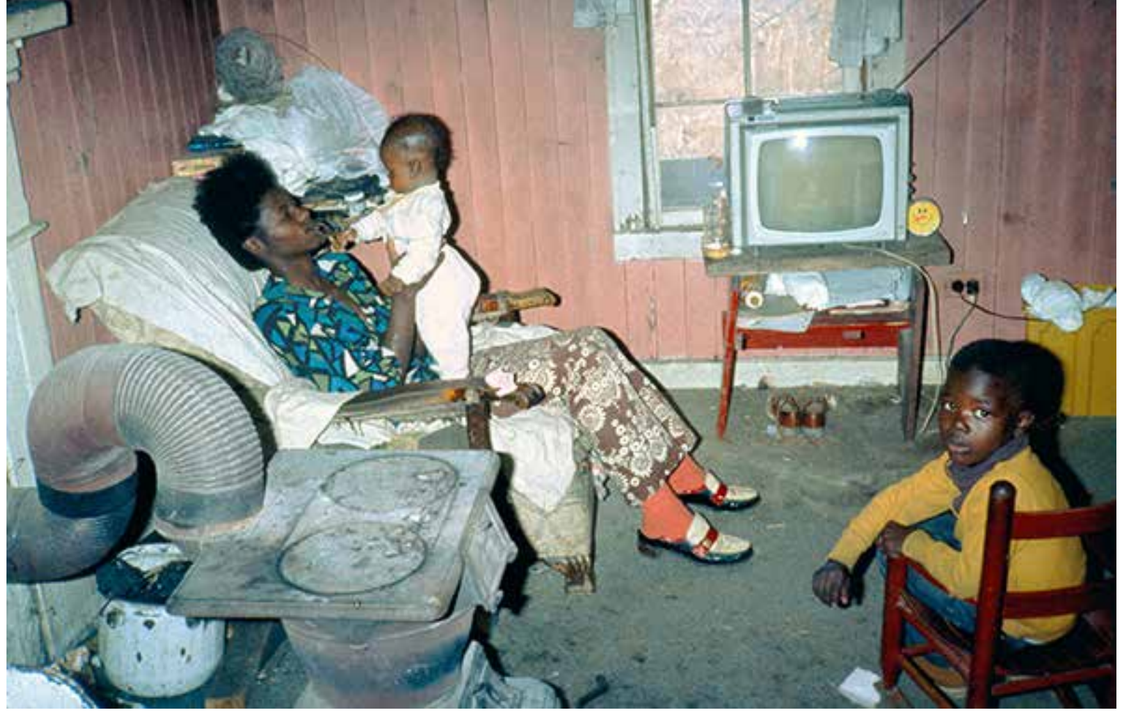
Å se seg selv gjennom undertrykkerens blikk

Når mennesker er så skadet – og du vet at svarte er såret – lar de det gå ut over hverandre. Når man nedverdiger og ydmyker folk i et land lenge nok, vender de til slutt sin vrede mot hverandre.
– Ja, men det du snakker om, skjedde for 100 år siden. Jeg vet hva du snakker om, og at det er sant, men vi har kommet langt siden den gang.
Dørene er blitt åpnet for oss. Vi burde kunne klare oss selv.
Men vi holder hverandre tilbake med hat og egoisme. Det er ikke de hvite som holder oss nede nå, det er vi selv som holder hverandre tilbake.
–Wilma, du gjentar de hvites snakk nå.
– Det er det de sier. Hvem er arbeidsgiverne i dette landet?
Det er de hvite, og hvem gir de ikke arbeid til?
– Jeg vet det, men jeg kan bare snakke om det jeg selv opplever, og det er mine egne som holder meg nede.
– Det er det alle svarte føler nå for tiden, og dermed skylder de på seg selv og skader hverandre enda mer. Når folk hater seg selv, lar de alt dette gå ut over hverandre ...
– Jeg vet det. Jeg vil bare vekk fra dem.
– Hvor vil du dra?

"The American past is not a closed chapter. It is a relentless presence in the present, still haunting the minds and bodies of our citizens, both black and white." - James Baldwin

Ovenstående live-samtale med Wilma til en dansk tv-film i 1992

1973 - Wendell, NC

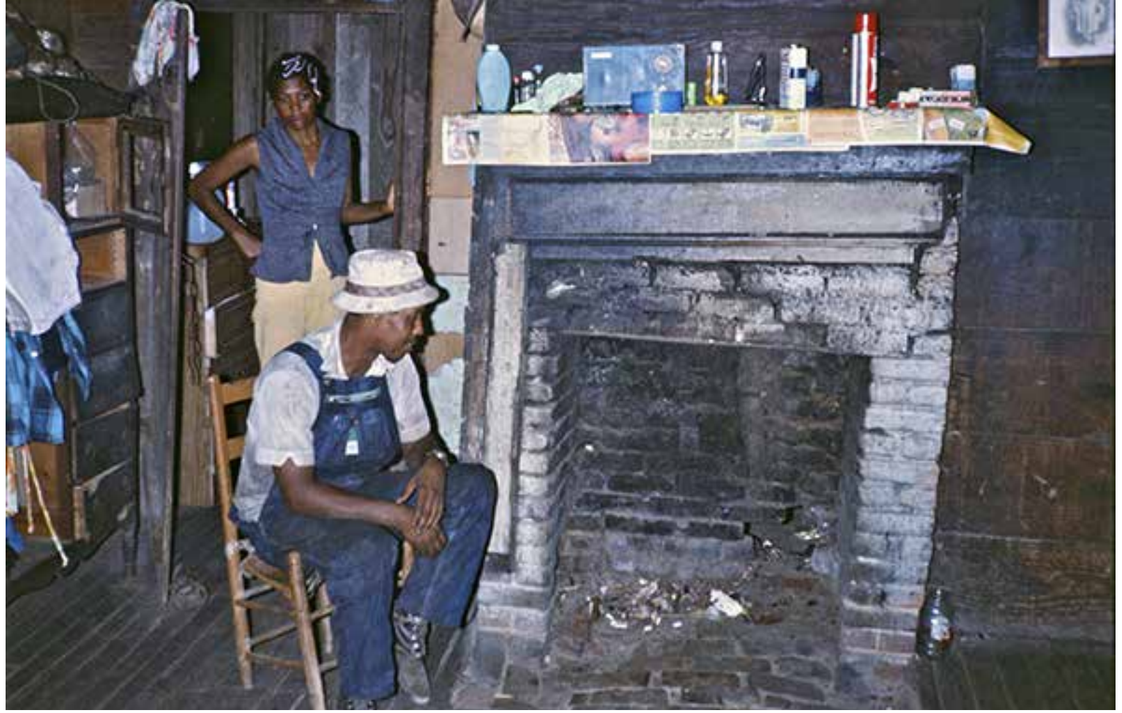
Det usynlige arret: Rasismens traumer i kropp og sjel

"Racism is a much more clandestine, much more hidden kind of phenomenon, but at the same time it's perhaps far more terrible than it's ever been." — Angela Davis

Aldri hadde jeg i 70-tallets håp og optimisme trodd at rasismen kunne bli så ekstrem at jeg en dag skulle sitte og forsvare ofrene mot hverandre.
Mennesker kan overleve undertrykkelse hvis de klart kan identifisere undertrykkeren og unngå selvbebreidelse og selvnedvurdering. Tidligere lot denne forståelsen de svarte ane lys for enden av tunnelen. For hundre år siden levde hvite og svarte fysisk tettere på hverandre.
I dag har vi blitt så isolert fra hverandre at de svarte, som vi nådeløst bombarderer med tv-fantasier om frihet, har vanskelig for å identifisere undertrykkeren sin – for første gang i historien. Derfor vender de blikket mot seg selv som årsak til deres eskalerende håpløshet og maktesløshet, noe som ofte fører til depresjon. Moderne begreper som epigenetikk antyder til og med at slike traumer kan overføres biologisk på tvers av generasjoner.
Når vi først lykkes med å overbevise de undertrykte om at de selv er sin verste fiende, faller alt fra hverandre. Verken inntekt eller selvfølelse er sterk nok til å gjenopprette kjernefamilien vi stadig holder frem som ideal, og følelsen av håpløshet og fiasko splitter familien. Ingen som virkelig har det bra med seg selv, kunne undertrykke så knusende som vi gjør det i dag.
Og offeret er ikke bare den utstøttes familie, men i økende grad barna.

1990 - Burke County, GA

1975 – Bullock County, AL – Se Bessie på bildet her 30 år etter videoen

Hvordan vi hvite knuser med et vennlig ansikt

"There are no innocent bystanders in the theatre of oppression." - Audre Lorde

Vi hvite elsker å fremheve at vi har «en svart venn her» og «en muslimsk venn der» – for å oppnå moralsk status og anerkjennelse fra ofrene våre. Vi fordømmer andres, mer primitive rasisme, men glemmer at fanatikere som Ku Klux Klan og nazistene selv er så traumatiserte og marginaliserte at de i praksis står uten reell makt til å påvirke levekårene for svarte i USA eller muslimer i Europa.

Nei, ofrene våre vet utmerket godt at det er oss – de «gode», lovlydige borgerne – som i stillhet tvinger millioner av våre utstøtte inn i ghettoer, psykologisk isolasjon og fortvilelse.

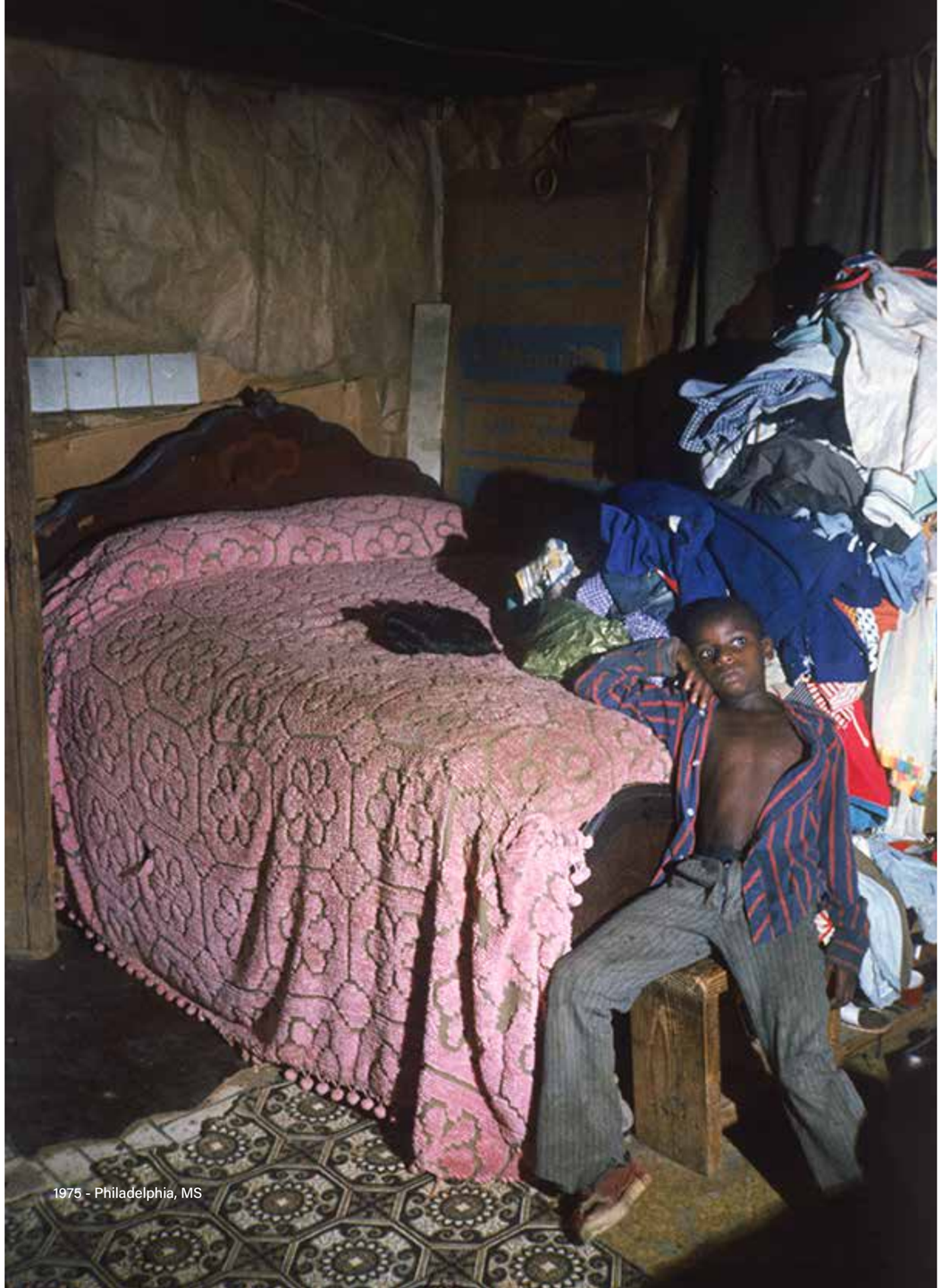
I vår hvite skyldfølelse over ikke å kunne leve opp til våre høye idealer og kristne, liberale verdier, flykter vi inn i eskapistiske svarte TV-serier for å dekke over vår egen rolle i ødeleggelsen av de utstøttes familier. I dag vokser over 70 prosent av de svarte barna opp uten fedre, og hvert tiende barn uten verken mor eller far – dobbelt så mange som da jeg først kom til USA og tre ganger så mange som under slaveriet. Vi, de velmenende, opprettholder systemet – fordi vi nekter å se at det er det vi gjør.

"The white liberal is the worst enemy to the black man. He is worse than the Klansman because the Klansman is honest about his intentions. The white liberal is more dangerous because he is more deceptive."
- James Baldwin

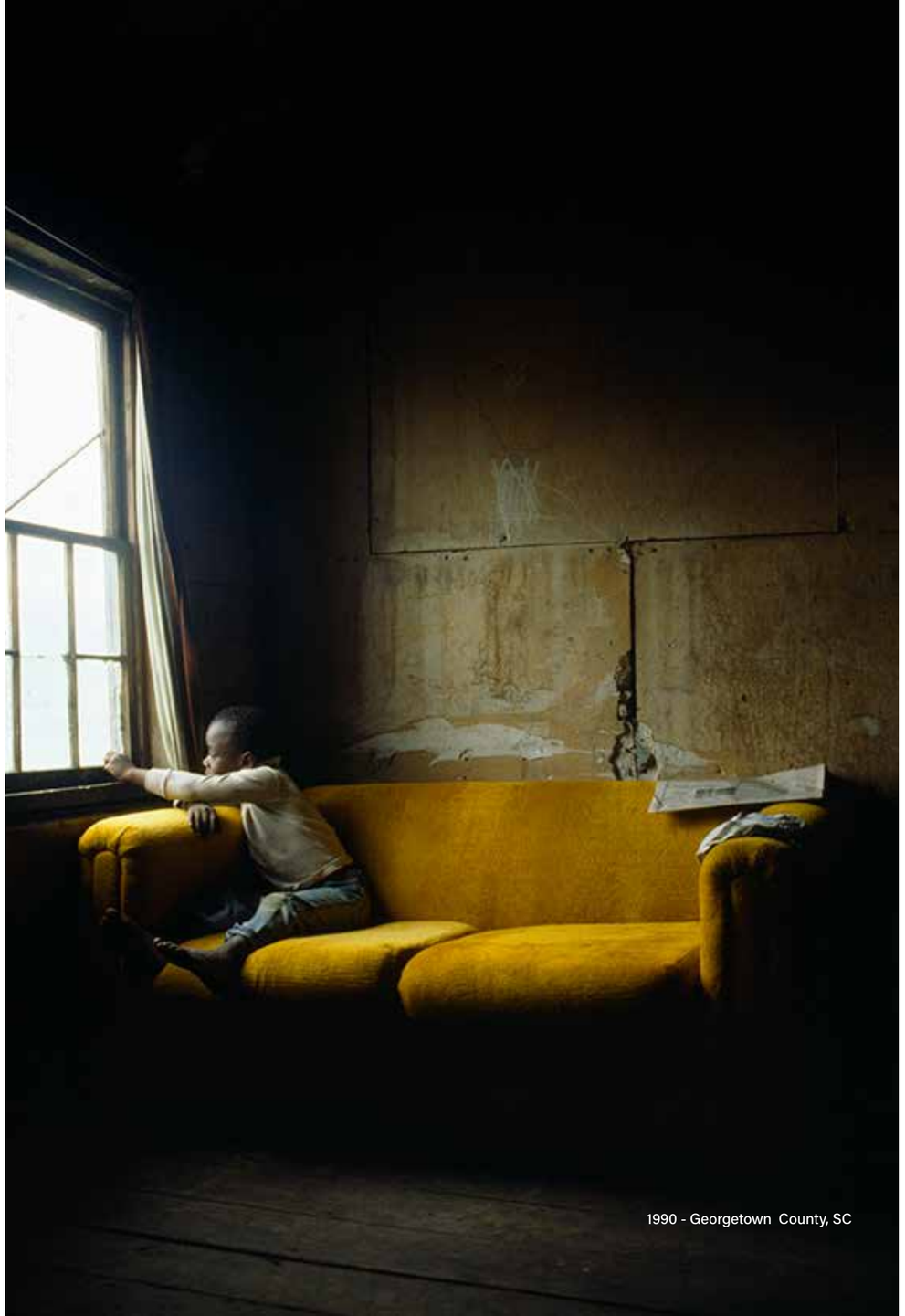
Bessie Christian vist ovenfor taler 30 år senere om sin voldelige mand, der dræbte hendes far. Vores venskab varede indtil hendes død i 2024

1998 - Natchez, MS

1975 - Philadelphia, MS

1990 - Georgetown County, SC

Motstandens matriarker: Den svarte bestemorens arv

"Grandmothers are the keepers of our history and culture. They are the ones who pass down our traditions and values from generation to generation." - First Lady Michelle Obama

When I want to think about what would be the right thing to do, the fair thing to do, the wise thing to do, I can just think of my grandmother. I can always hear her say, "Now sister, you know what's right. Just do right!" - Maya Angelou

Grandma's Hands av
Bill Withers, fremført i showet mitt med bestemødre

Derfor må bestemoren ta seg av dem. Svarte elever, som her etter årtusenskiftet har klart seg til tross for den svarte familiens verste undertrykkelse siden slaveauksjonene, forteller meg ofte at nettopp bestemoren var deres redningsengel.

Grandma's hands
clapped in church on Sunday morning.
Grandma's hands
played the tambourine so well.
Grandma's hands
used to issue out a warning,
she'd say, Billy don't you run so fast,
might fall on a piece of glass –
might be snakes there in that grass.
Grandma's hands
soothed the local unwed mothers...

1973 - Greensboro, NC

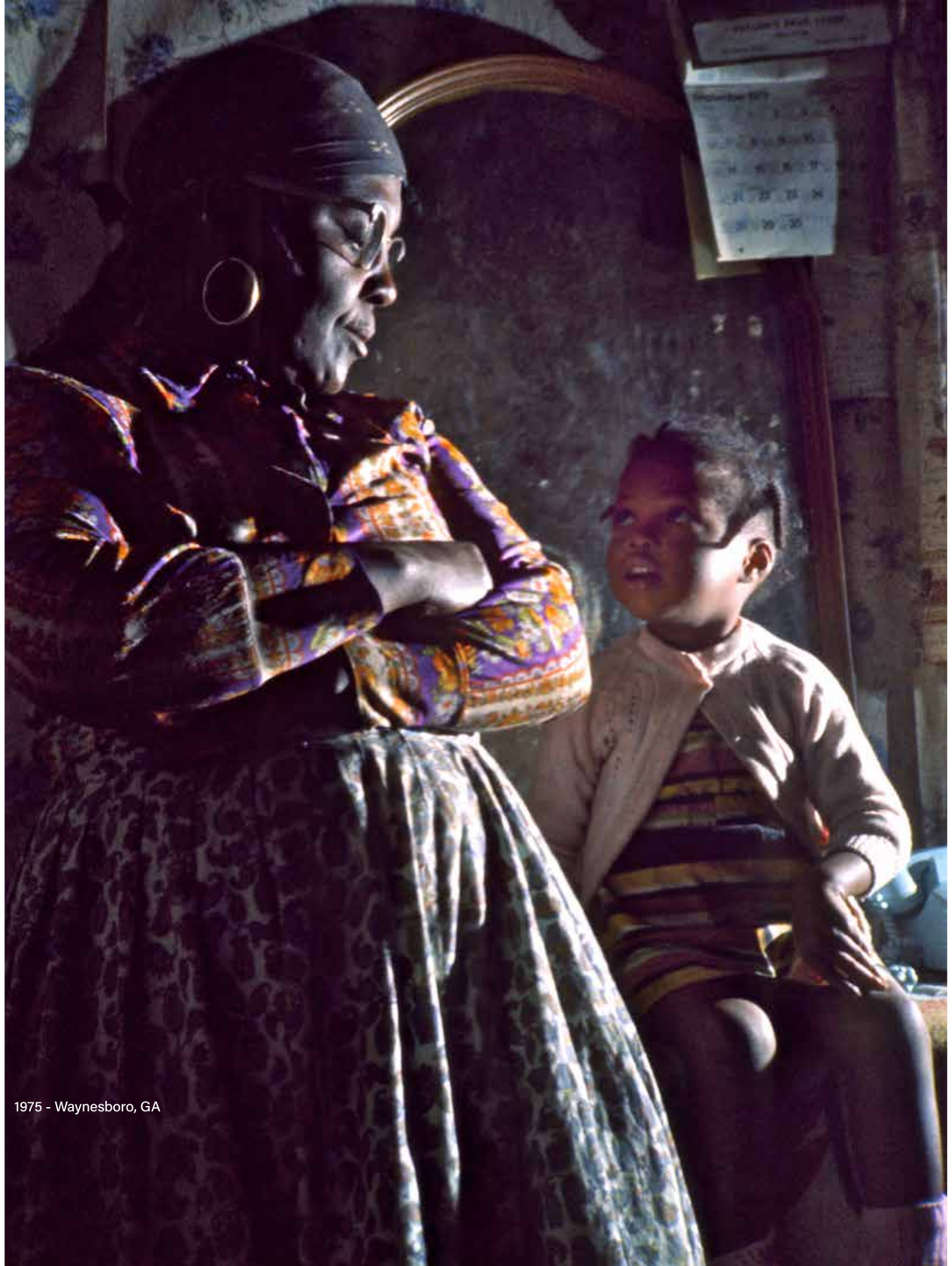
1974 - Jersey City, NJ

1973 - Wendell, NC - Tv. 1975 - Notasulga, AL- 1974 - Norfolk, VA

1975 - Waynesboro, GA

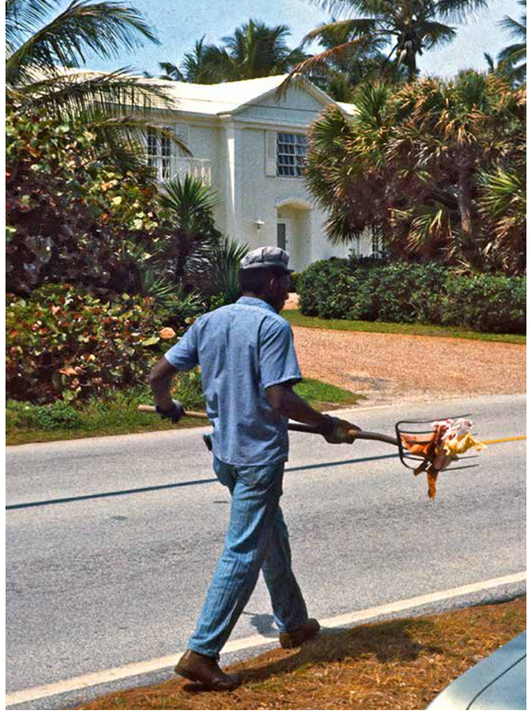

1974 - Palm Beach, FL

Fangetransport 1974 – og fremdeles i dag, FL

1974 - Palm Beach, FL

1973 – Angola fengsel i Tunica, LA

Fra lenker til overlevelse:

Den utvidede familiens rolle

"The black extended family is a network of support and love that has helped us survive centuries of oppression." - Dorothy Height, borgerretighedsforkæmper og president for The National Council of Negro Women i 40 år

"The black extended family is a testament to the resilience of the human spirit. It is a symbol of our ability to overcome adversity and thrive in the face of challenges." – Angela Davis

Selv under den mest håpløse undertrykkelsen har mennesket en ukuelig evne til å overleve, og derfor har den utvidede familien som overlevelsesenhet ofte blitt den svarte familiens siste desperate middel mot et brutalt samfunn.
Men mens begrepet i Afrika betydde en tett sammensveiset familie i samme landsby, har det i Amerika kommet til å bety løsrivelse og tvungen adskillelse over store avstander.
Når liberale unnskylder ødeleggelsen av den svarte familien med forståelsesfull snakk om dens «arv fra slaveriet» – som om familien selv uten grunn hadde båret denne arven videre – er det for å legge skylden på et ondt system som eksisterte for 100 år siden, slik at vi kan føle oss fri for ansvar i dag.

Det jeg derimot så gang på gang, var ikke de svartes arv fra slaveriet, men samfunnets arv fra slaveriet. Når hele systemet de lever i knapt skiller seg fra – og ofte oppleves som – slaveri, blir familien også reelt påtvunget denne arven.
Mange av de forsvunne fedrene har med tiden bygget sørstatenes landeveier som fanger i lenker. I dag har de ikke lenger lenker på; blodhunder og maskinpistoler er mer effektive.
Ved å følge noen av salatfatene de blir kjørt ut i, oppdaget jeg at fangearbeiderne blant annet brukes til å gjøre rent rundt herskapshus og private strender for verdens rikeste mennesker i Palm Beach. Disse bildene er fra S. Ocean Blvd. utenfor Donald Trumps Mar-a-Lago. Som president gjennomførte han den største skattelettelsen i USAs historie og hjalp milliardærer med å betale mindre i skatt enn mange arbeidere.
Å arbeide her under trusselen fra hvite vakters våpen kan i den svarte bevisstheten knapt oppfattes som annet enn en direkte fortsettelse av slavearbeidet som tidligere ble utført rundt de store hvite plantasjevillaene.
I 2022 fremmet lovgivere forslag om å fjerne denne «slaveri eller ufrivillig trelldom» fra Floridas grunnlov, men fikk ikke tilstrekkelig støtte.

1974 - Palm Beach, FL

Akkurat som de som ble gjort til slaver følte seg berettiget til å stjele for å overleve de påtvungne strabasene, rettferdiggjør mange av dagens fanger kriminalitet som nødvendig for å takle den fattigdommen disse hvite millionærene har påtvunget dem.
De rikes omvendte klassekamp har ført til en regressiv omfordeling fra fattige til rike – bort fra den relative økonomiske likheten jeg opplevde på 70-tallet. Når svarte samtidig får langt strengere straffer enn hvite for lignende lovbrudd, blir følelsen av slaveri en konkret realitet. Mange får livstid for anklager som hvite ville blitt frikjent for.
De tusenvis som lever under denne påtvungne arven fra slaveriet, kan i realiteten kalles politiske fanger.

Historisk foto av lenket fanger

1974 - Palm Beach, FL

1974 – Palm Beach, FL – Tigger blant biliardærer

1974 - Miami Beach, FL

1974 - La Crosse, FL

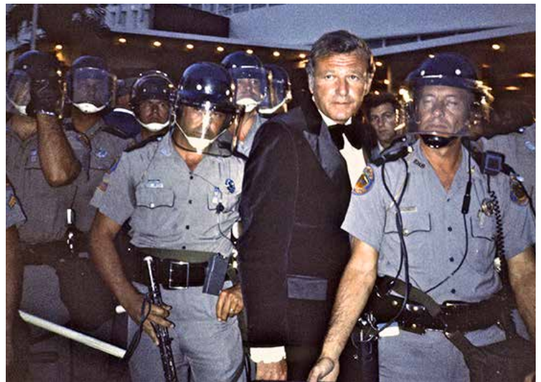
Utvidelsen av kløften: Ulikhetens 50-årige marsj

"The widening chasm between rich and poor isn't an accident; it's an outcome of deliberate policy choices." - Isabel Wilkerson

"They talk about trickle-down economics, but it never trickles down / All I see is mansions while the people stuck in the ground" - Jay-Z

Mange av vennene mine i denne boken befinner seg i dag i en verre situasjon enn da jeg møtte dem. Men her på Palm Beach og Miami Beach, blant USAs rikeste familier, finnes det mennesker som Reagans, Bushs og Trumps skattelettelser gjorde enda rikere.
Det er også her svarte – bortsett fra tjenere – inntil for få år siden ikke fikk lov å sette sine ben, og hvor de fremdeles i praksis blir stoppet eller arrestert hvis de kommer. Av og til slipper imidlertid en tigger inn og får en slant av multimillionærene.
Det er her USAs presidenter spiller golf på noen av verdens fineste baner – med svarte caddier, som jeg så dem betale 5–6 dollar i timen. Og her kan disse svarte slaveareiderne se hvite millionærer sitte i sine Rolls Royce-er og studere de siste børskursene fra Wall Street.
Likevel møtte jeg her en venstreorientert millionær, Bill Gandall, som ga meg noen festlige dager og lot meg låne sin Mercedes, slik at jeg kunne følge fengselsslavene i dette pengehelvetet. For bruker man fengselsfanger til å arbeide for seg, må man også ha politiet ved sin side.
Når man først har drept kjærligheten og tilliten i samfunnet, er ikke alle verdens TV-kameraer og overvåkningssystemer nok. Det ville være forferdelig å få barna sine kidnappet. Da sperrer man dem heller inne i en kald, isolert verden, som Tania og hennes lillesøster her, og lar en kubansk barnepike passe på dem. For travle karriereforeldre er det åpenbart bedre å gjøre barna til skjerm-slaver enn å la dem se verden utenfor – den verdenen, bare noen få kilometer unna, der Linda og familien hennes bodde.

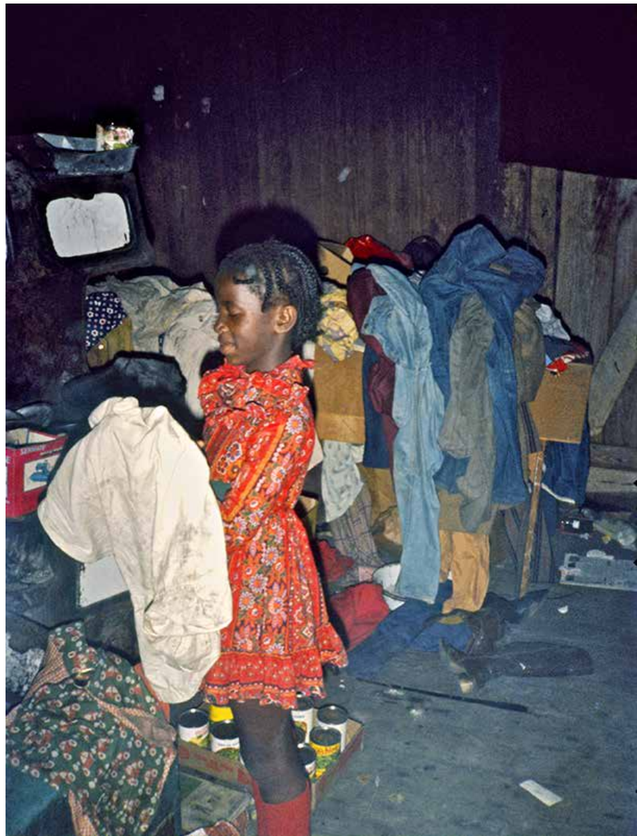
1972 - Miami Beach, FL

1974 – Palm Beach, FL med Bill Gandall i grønn jakke

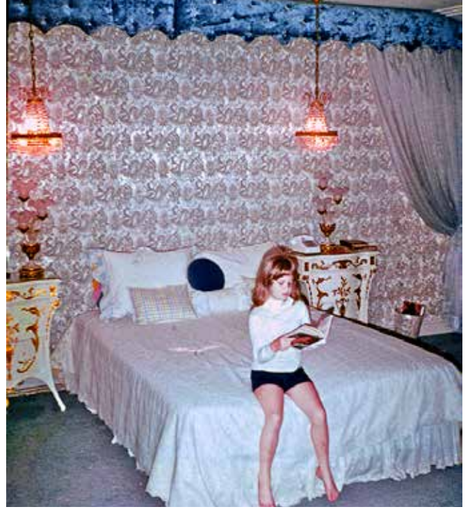

Øverst og tv. - 1974 - Miami Beach, FL

1974 - La Crosse, FL

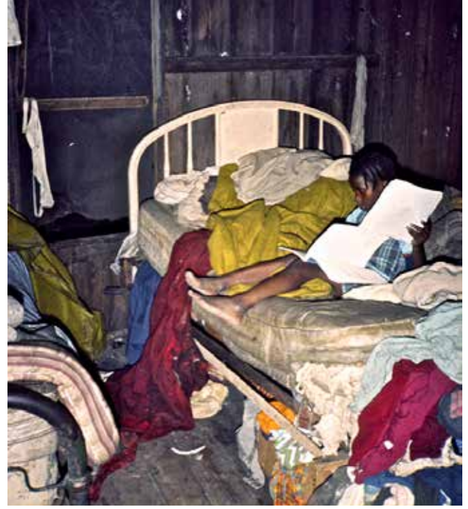

1974 - Miami Beach, FL

1974 - La Crosse, FL

Den svarte motstandskraftens flamme:

- en historie om håp i lys av undertrykkelse

"Hold fast to dreams, for if dreams die, life is a broken-winged bird that cannot fly."
– Langston Hughes

Linda bodde ikke så langt fra Disney World, men det skal jeg ikke si for høyt, for hun har aldri hatt penger til å dra dit. Så fattige var de hos Linda at de ikke hadde lys før jeg flyttet inn hos dem. Jeg hadde litt millionærpenger med meg, så jeg kunne kjøpe petroleum til en gammel lampe de hadde. Det ble en gledens dag for familien. Lindas far jobbet fra tidlig morgen til sent på kvelden med å passe kyr for en hvit godseier og kom først gående, ofte på bare føtter, de fem kilometerne hjem hver kveld i mørket rundt klokka 22. Men denne kvelden ville vi glede ham med en overraskelse, og da vi så ham komme i mørket, løp Linda ut, hoppet opp i armene hans og ropte: «Pappa, pappa, vi har fått en gave ... se, se lys ... vi har fått lys.»
Og deretter danset Linda og broren hennes utenfor i lyset fra lampen. Det var en slik glede over dette lyset at det varmet meg uendelig mye etter nettopp å ha opplevd et par kalde millionærhjem i nærheten. Det var ellers ikke mye å glede seg over i deres stille fattigdom. Maten måtte alltid tilberedes utendørs over et bål, og Lindas mor klarte ikke annet enn å sitte ubevegelig i samme stol hele dagen på grunn av sterke smerter som følge av sykdommen hennes. Linda måtte vanligvis lese lekser før solnedgang, men av og til så jeg henne lese i måneskinnet. Ofte tilbrakte hun timer med å lese høyt for meg på sengen.

"Hope is the thing that makes you keep going when everything around you is telling you to give up." — Jacqueline Woodson, "Brown Girl Dreaming"

For meg ble Linda uten sammenligning min lyseste og mest oppmuntrende opplevelse i Amerika. Jeg kom til familien hennes på et tidspunkt da jeg var sterkt nedbrutt etter måneders reise gjennom den svarte undertrykkelsen og marginaliseringen, som forekom meg mer ødeleggende og dehumaniserende enn noen annen fattigdom i verden.
Jeg så på Linda og undret meg over hva som gjorde at hun ikke hadde blitt knust i sjel og kropp som så mange andre barn i underklassen. Hva gjorde det mulig for familien hennes å holde sammen midt i denne umenneskelige tilværelsen? Og hvorfor næret de til og med en dypere kjærlighet til hverandre enn jeg hadde opplevd i noe annet hjem i Amerika?
Å være i Lindas hjem var som å trå inn i en Hollywood-film som romantiserer fattigdom. Mens fattigdommen overalt i USA er heslig og gir både omgivelser og mennesker et avskyelig ansikt, hadde den her klart å la kjærligheten overleve. Den opplevelsen – å finne kjærligheten midt i en verden av stygghet – var en så ubeskrivelig opplevelse for meg at jeg ble fullstendig overveldet.

1974 - Miami Beach, FL

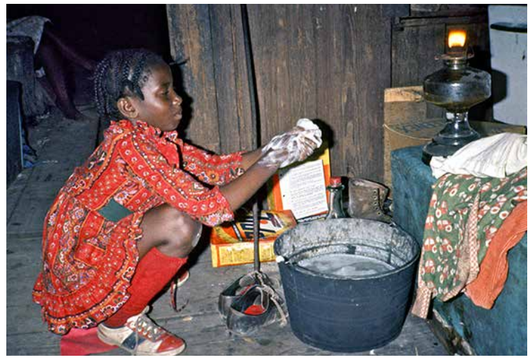

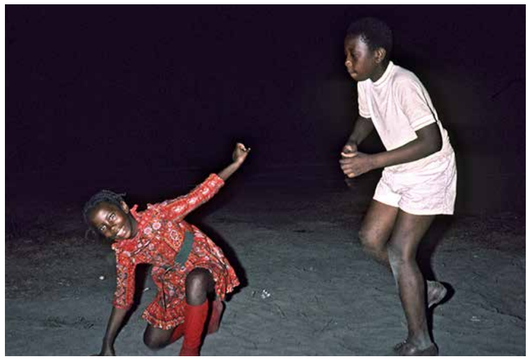

1974 - Miami Beach, FL

Now that we found love
what are we gonna do with it?
Let's give it a chance
let it control our destiny.
We owe it to ourselves
to live happy eternally.

Oh, love is what we've been hoping for,
and love is what we've been searching for.
Now that I've got it right here in my hand,
I'm gonna spread it all over the land.

Now that we found love
what are we gonna do with it?
Let's forgive and forget
let no thought be your enemy.
I never felt so good,
I'm as happy, happy, happy
as a man could be.
Love is what we've been waiting for,
love is what we've been hoping for.
Now that I got it right here in my hand
I'm gonna spread it all over the land...

Sangen af The O'Jays illustreret med flere fotos af Linda

PRAY
FOR
AMERICA

«For at man virkelig skal lykkes med å føre et menneske til et bestemt sted, må man først og fremst passe på å finne ham der han er, og begynne der. Dette er hemmeligheten bak all hjelpekunst. Enhver som ikke kan det, lever i en innbilning når han tror at han kan hjelpe en annen. For å virkelig kunne hjelpe en annen, må jeg kunne forstå mer enn ham – men likevel først og fremst forstå det han forstår. Når jeg ikke gjør det, hjelper min større forståelse ham slett ikke. Vil jeg likevel gjøre min større forståelse gjeldende, så er det fordi jeg er forfengelig eller stolt. Men all sann hjelp begynner med ydmykhet.»
Søren Kierkegaard i «Om min forfattervirksomhet» 1859

«Jeg debatterer ikke. Jeg engasjerer meg. Jeg debatterer ikke hat; jeg avvæpner det. Hvis du kommer inn med skytevåpen, vil du bare få den andre siden til å komme tilbake med skytevåpen. Men hvis du kommer inn med et åpent sinn og en vilje til å lytte, føler de seg bekreftet. Det handler ikke om å forandre verden. Det handler om å forandre ett hjerte om gangen.» – Daryl Davis, en svart mann som ble venn med KKK og omvendte medlemmene, fra boken «Klan-destine Relationships – a Black Man's Odyssey in the Ku Klux Klan»

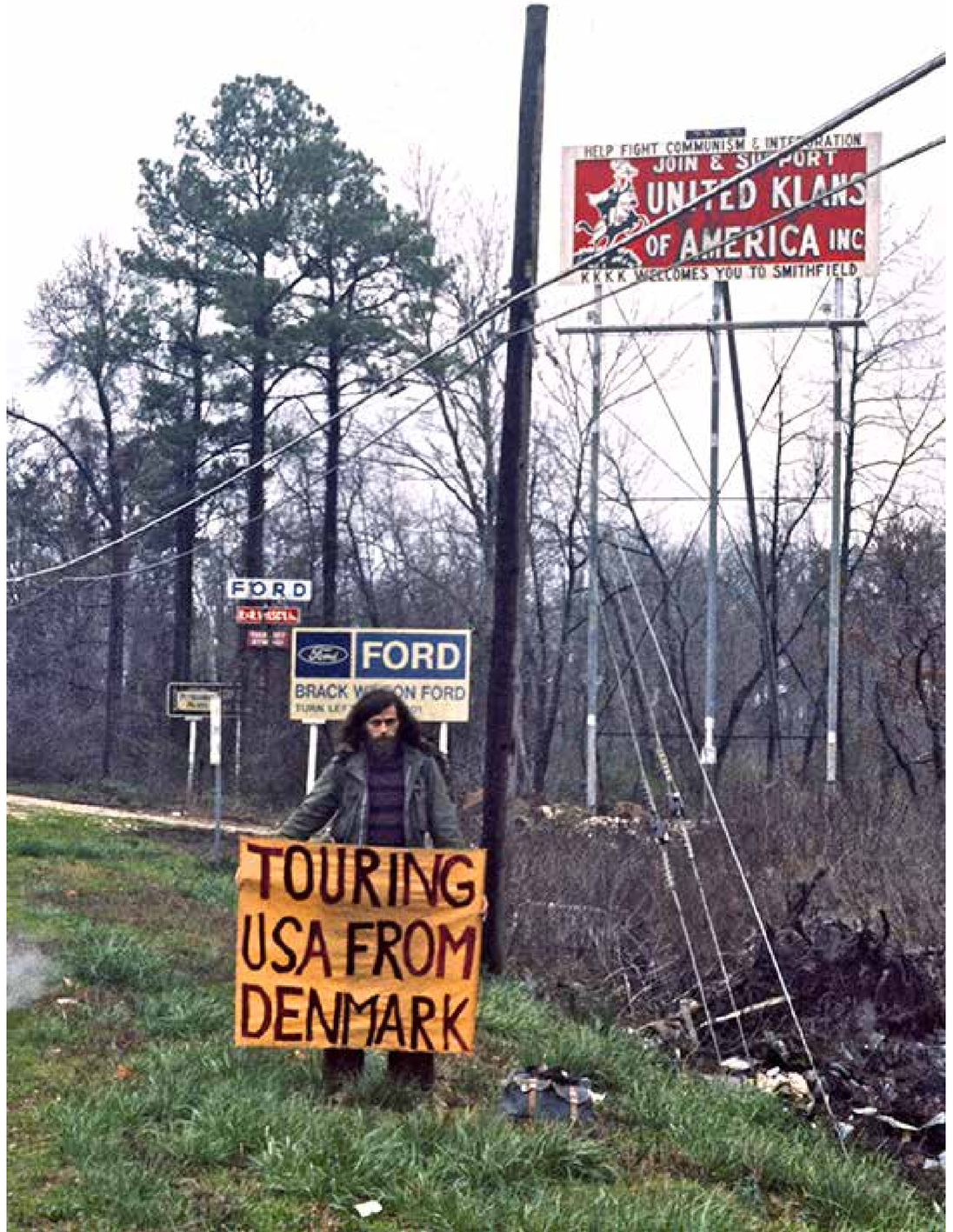
Intermedium

Om å forstå ...

Røttene til det hvite hatet

I mine vagabondår kunne jeg ikke forstå – ja, knapt nok se – det hvite hatet. Men jeg så og fotograferte sporene av ødeleggelsen overalt. Av samme grunn tenkte jeg overveiende negativt om «hatfulle hvite», som Ku Klux Klan, og nettopp derfor åpnet de seg aldri for meg.
Det eneste jeg så, var skiltene deres – satt høyt oppe på stålstenger, fordi svarte gang på gang prøvde å brenne dem ned.
Men bevæpnet med den kjærligheten jeg mottok fra mine elever gjennom 30 års workshops – der jeg viste dem ødeleggelsene deres egen «uskyldige» rasisme kunne skape, og de til gjengjeld åpnet sine hjerter og viste meg smerten bak den – begynte noe å forandre seg.
Etter angrepet 11. september vendte blikket mitt seg plutselig mot en gruppe som tidligere hadde vært usynlig for meg. Nå trådte de frem fra alle kroker og tok meg i hånden – ikke for å vise meg sitt hat, men sin smerte.
Her er historiene om noen av mine nye venner. Og de vise ordene fra min gamle inspirator:

"Darkness cannot drive out darkness; only light can do that. Hate cannot drive out hate; only love can do that." - Martin Luther King

1974 - Smithfield, NC

Om å forstå røttene til det hvite hatet: Kan vi elske Ku Klux Klan?

"No one is born hating another person because of the color of his skin, or his background, or his religion. People must learn to hate, and if they can learn to hate, they can be taught to love, for love comes more naturally to the human heart than its opposite." - Nelson Mandela

"The focus on the Klan also helped to designate racism as an individual aberration rather than something systemic, institutional, and pervasive."
Carol Anderson, White Rage

Elske dem? I 25 år hadde jeg på amerikanske universiteter snakket høyt og tydelig om å omfavne Klanen – noe som ikke alltid var lett for svarte og jødiske studenter – men jeg hadde aldri tenkt på å sette ordene ut i livet, å «walk the talk». Som alltid trenger vi en hjelpende hånd for å integrere oss med dem vi frykter eller forakter. For hvordan kunne jeg «omfavne» dem uten å slutte meg til dem? Eller, som jeg spøkefullt sier i foredragene mine: «Hvordan jeg ble medlem av Klanen?»

Her er hvordan det utenkelige skjedde – for en erklært antirasist. DK4 ville lage en film om arbeidet mitt i USA og fikk den sprø ideen å sette meg ansikt til ansikt med Jeff Berry, USAs mest hatefulle Klan-leder. «Greit for meg, hvis jeg ikke har foredrag den dagen. Jeg har taklet nok rasistiske studenter – en Klan-leder kan neppe være verre,» sa jeg. Men den dagen vi skulle fly til Klanens hovedkvarter i Indiana, ble et foredrag i Maine flyttet på grunn av snøstorm. I stedet satte de opp kameraet i New York og sa: «Si noe til Klan-lederen som vi kan vise ham.»

Hva sier man til en Klan-leder når man er omgitt av svarte og jøder i New York? Jeg fortalte om alle de fattige hvite «smertebarna» jeg gjennom årene hadde plukket opp ved veikanten, som fortalte om endeløse julinger og seksuelle overgrep i barndommen, og hvordan de som voksne endte opp i Klanen eller lignende grupper – historier som lignet på dem jeg hadde hørt fra mange svarte i underklassen. For å erte ham sammenlignet jeg til og med sinte ghettosvarte med Klanen: «... og derfor føler jeg den samme medfølelsen med dere i Klanen som med mine svarte venner.» Da han så videoen, ble han så rørt at han sendte meg en åpen invitasjon. (Hans kone fortalte senere at jeg hadde truffet de dypeste lagene av hans barndomstraumer.)

Normalt holdt jeg foredrag hver dag og hadde ikke tid til å møte ham. Men året etter skyldte foredragsagenten min, Muwwakkil, meg så mye penger at jeg sparket ham (for en stund), og han avlyste 41 foredrag som hevn. Jeg følte lettelse over endelig å ha tid til å møte virkelige mennesker i stedet for bare å forelese om dem. Jeg ringte til Muwwakkil, som er svart, og ertet: «Ok, da melder jeg meg inn i Klanen for å få deg til å betale.»

I mellomtiden hadde Jeff Berry blitt dømt (i første instans) til 30 års fengsel, så hvordan kunne jeg takke ja til ferieinvitasjonen hans? Ok, så flyttet jeg bare inn hos kona hans, Pamela, som nå var fungerende Klan-leder. Senga hennes var like rotete som hos andre fattige hvite – medlemskort spredt overalt. Jeg hjalp henne med å rydde opp og spurte for moro skyld: «Hvis jeg skriver navnet mitt på et av disse kortene, blir jeg da medlem av Klanen?»

2002 - Min første søndagsmiddag med Grand Dragon Jean og Dennis

Til min overraskelse utbrøt hun: «Ja, vil du ikke det? Vi har aldri hatt en antirasist som medlem. Det vil bety så mye for oss.» Dagen etter ringte hun stolt til mannen sin for å fortelle at de hadde rekruttert en antirasist. Igjen lærte jeg hvor lett det er å integrere seg i enhver gruppe hvis man møter dem med empati og kjærlighet fremfor fiendtlighet og hat. Men kunne jeg også forandre dem nå, når jeg ikke lenger bare var en passiv fotograf, men en engasjert antirasistisk aktivist?

Det jeg lærte ved å leve med Klanen i årene som fulgte, hører hjemme i en annen bok. Her er bare noen få høydepunkter. Jeg tok opp lange videointervjuer med Pamela om hennes seksuelle overgrep i barndommen, og hun fortalte hvordan Jeff hadde fått så brutale juling i sin «dysfunksjonelle familie» at han som barn rømte hjemmefra og levde på gata som «hustler». I fengselet fortalte Jeff meg hvordan moren hans – en heroinavhengig sexarbeider – verken elsket ham eller så ham. «Men i dag er hun en fin dame, etter at en svart kunde giftet seg med henne og reddet henne ut av det. Jeg elsker stefaren min for det.»
Pamela insisterte på at det ikke var noe hat i Jeff: «Han har massevis av svarte venner ... Jeg liker bare ikke når han snakker så hatefullt om homofile på møtene. Selv føler jeg meg fortsatt dypt såret over tapet av min beste venninne, en svart kvinne, da jeg meldte meg inn i Klanen.»
Alle i Klanen elsket meg og begynte å invitere Grand Dragons (nest høyeste rang i KKK) fra andre stater til søndagsmiddag med «vårt nye antirasistiske medlem». Da jeg intervjuet dem, fant jeg det samme mønsteret: dype barndomstraumer overalt. Et år etter middagen min med Grand Dragon Jean og hennes livvakt og ektemann Dennis, besøkte jeg dem i deres fattige hjem i Illinois. Hun løp ut for å omfavne meg: «Jacob, så glad jeg er for å se deg! Dennis har nettopp dødd av et hjerteinfarkt. Jeg er en fri kvinne nå.» Hun dro meg inn på soverommet og kastet av seg alle klærne. Hun hadde riktignok tatt et bilde av meg året før, da jeg fridde til Pamela – på kne med røde roser og iført Klan-drakt – et stunt i min filosofi om «å ligge med fienden», men likevel ble jeg sjokkert.
Heldigvis ville Jean bare vise at brystene og kjønnsorganene hennes nå var dekket av tatoveringer. For henne var det å være «en fri kvinne». Hvorfor? Fordi Dennis' voldelige, alkoholiserte stefar hadde vært dekket av tatoveringer, og hans tatoverte slagarm

Tv. 2002 - Butler, IN. Jeg hjelper Pamela med å rydde opp i det rotete soverommet

Klanlederens barnebarn innhyllet i hatets symboler

hadde plaget Dennis så mye at han nektet Jean å få tatoveringer selv. «Du forstår vel, Jacob, at man ikke er en ekte Klan-kvinne hvis man ikke stolt bærer Klan-insigniene på de mest intime stedene,» sa Jean.
Som Klanens skredder ville hun sy en klan-kutte til meg «for bare 80 dollar på grunn av vårt lange vennskap». Jeg kalte dem «klovnekostymer», noe som alltid fikk dem til å le, siden de utmerket visste at KKK i dag mest handler om å klovne for oss andre i historiske kostymer i et desperat forsøk på oppmerksomhet.

Papegøyer som snakker hatets skitne språk

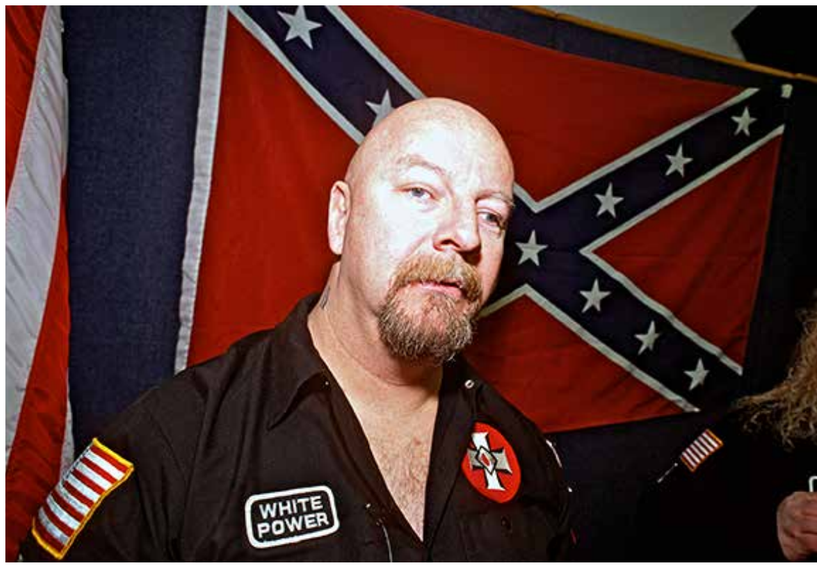
At de kledde seg i «hatets lånte fjær», merket jeg også da de to papegøyene deres holdt meg våken ved å skrike: «White Power!» Jeg oppfattet det ikke som rasisme, men som to dypt undertrykte fugler som hadde sittet ved telefonsvareren hele livet og internalisert budskapet. Snart hørte jeg det som «poor white trash power» – et rop om hjelp fra en utstøtt gruppe hvite som aldri har følt seg som en del av den hvite maktstrukturen som andre hvite nyter godt av. Da jeg senere så mine naive Klan-venner bli lurt til å tro at Donald Trump – en milliardær – ville redde dem, forsto jeg hvor misbrukte og utnyttede de er.
Jeg så mange eksempler på hvor sårede og forvirrede de ble når vi kalte dem «hatfulle». De advarte meg stadig mot å besøke Wally, en nazist som hadde giftet seg med Klan-lederens datter, Tania: «nazistene er fulle av hat» (i motsetning til oss). Igjen så jeg vårt menneskelige behov for å finne noen som er verre enn oss selv for å føle oss moralsk overlegne og rettferdiggjøre vår egen «uskyldige» rasisme.
Men etter bare én natt med Wally oppdaget jeg smerten i livet hans. Han hadde vært lykkelig gift i New York, helt til kona og

2003 - Kjærlighet mellom en nazist og en KKK

datteren hans ble drept av villedede kuler i en kryssild mellom svarte gategjenger. Da gikk han amok og vervet seg til nazistene. Senere så han Klan-lederen og datteren hans i The Jerry Springer Show, forelsket seg og kjørte til Indiana for å fri. «Slik fikk vi en nazistisk bølle inn i vår stolte Klan,» sa vennene mine skamfullt. Jeff fortalte meg i fengselet hvor rasende han var over at Wally og Tania hadde overtatt Klans radiostasjon: «Nå tror hele Amerika at vi handler om hat – ikke rettferdighet og borgerrettigheter for hvite.»
Jeg tok mange bilder av Wally og datteren deres, Kathrin, mens de gjorde Hitler-hilsen, men fryktet ikke at hun skulle utvikle seg i en ond retning – hun var så omgitt av kjærlighet. Wally var så redd for å miste henne at han nektet å jobbe og brukte all sin tid på å lese barnebøker for henne. Gjennom årene så jeg henne vokse opp til en åpen og sunn kvinne – i motsetning til mange i Klanen, som hadde vokst opp misbrukt og uten kjærlighet.

Mitt lange vennskap med Klanen gjorde at vi kunne teste hverandre. Jeg spurte dem om svarte, innvandrere, muslimer, homofile og jøder. Muslimer: «Gode, gudfryktige mennesker.» Bare homofile ble fordømt av noen, som Jeff, men når jeg spurte: «Hva om ditt eget barn var homofilt?», svarte de ofte: «Da ville jeg elske dem som mine andre barn» – et svar jeg ikke fikk fra mange republikanere den gangen. På visse områder, som dødsstraff, lå de lenger til venstre enn de fleste amerikanere.
Det mest antisemittiske jeg hørte, kom fra Jean, som spurte om jeg trodde på Holocaust. Jeg forsto at hun hadde lest fornekelser på nettet, og ga henne en lang leksjon.

2003 - Wally, som til Jeffs ergrelse hadde overtatt KKKs radio for å spre hat

2002 - Klanlederens barnebarn får lekshjelp

2003 - Svart og hvit kjærlighet i Ku Klux Klan

Hun var tydelig lettet, og siden kalte de meg – en som hadde droppet ut av videregående – «professoren».
Da jeg begynte å holde foredrag i Danmark og så at jeg så mindre hat i Klanen enn blant danskere i deres syn på innvandrere, reiste en sint svart kvinne seg: «Jacob, moren min tok meg med på American Pictures da jeg var 14, og du var helten min. Jeg gikk med en t-skjorte med 'Bomb the Klan'. Men nå er du gal.»
Til henne, Rikke Marott, nå 34, sa jeg: «Jeg hører at du har fordommer mot Klanen. Og som du vet fra foredraget mitt, er det bare én vei: bearbeid hatet ditt ved å flytte inn hos dem og se dem som mennesker. Bli med meg til Amerika og flytt inn hos Klanen. Da kan du bombe dem så mye du vil – jeg lover å fotografere det.»
Rikke meldte seg syk fra modelljobbet sitt og ble med. Jeg visste hva som ville skje: de endte opp med å elske hverandre, og hun skrev senere en bok om hvordan hun som svart kvinne ikke fant mye hat i Klanen – i hvert fall mindre enn i Danmark. Jeg elsket å filme henne underholde Klanen ved å fortelle at hennes «svarte familie hadde drept hundrevis av hvite». Hun mente sin masaistamme under Mau Mau-opprøret, men Klanen hørte det bare i en amerikansk svart-hvitt-logikk og satt i ærefrykt over den modige krigeren som hadde trådt inn i livene deres.
«Jeg vil møte vårt nye svarte medlem, så jeg kan imponere de 5 000 svarte jeg sitter i fengsel med,» sa Jeff. Så kjørte vi 11 timer til fengselet – bare for å få vite at Rikke ikke fikk komme inn. Pam og Rikke omfavnet hverandre i tårer. Da Rikke så kjærligheten mellom Pam og Jeff, bestemte hun seg for å handle sammen med meg.

Her er grunnen til at det er viktig å flytte inn hos dem man har fordommer mot. Hadde jeg ikke bodd hos Pamela, ville jeg aldri ha overhørt en samtale med en nabo, der jeg plutselig forsto at Jeff Berry var uskyldig i den forbrytelsen han satt i fengsel for. Det var faktisk hans egen voldelige sønn, som alltid var i slåsskamper på barer, som under en krangel med fiendtlige journalister hadde truet dem med et gevær. Ingenting hadde skjedd hvis ikke vennene mine i Southern Poverty Law Center hadde hørt om det. De gjør en beundringsverdig jobb med å overvåke hatgrupper, et arbeid jeg lenge hadde støttet. De siktet sønnen for «forsøk på kidnapping», men Jeff orket ikke tanken på at han skulle i fengsel, så han tilsto. Og som Klan-leder i Amerika kan man få opptil 30 år, selv uten vitner, skader eller tidligere voldelige dommer.

Da Rikke og jeg fant ut at han satt i fengsel for kjærlighet og ikke hat, kastet vi oss – sammen med hans svarte advokat – ut i et enormt forsvarsarbeid. Vi løp rundt til advokater, dommere og lokale aviser, og jeg skrev forsvar på nettet, blant annet «Romeo og Julie i Klan-hetter». Jeg ertet Rikke: «Jeg trodde du kom for å bombe Klanen – ikke for å befri lederen.»
Vår innsats lyktes, og Jeff ble løslatt. Dypt takknemlig tok han meg med rundt for å møte alle sine fattige venner. Han hadde mistet jobben sin, og da jeg hadde fortalt hvordan jeg lot svarte narkolangere i gettoene selge boka mi som et alternativ til narkotika, sa han: «Jacob, kan ikke jeg også selge boka di?» Slik fikk jeg Amerikas største Klan-leder til å kjøre rundt og selge min antirasistiske bok. Vi lo begge av ironien.
Da jeg så hvor forsømt Klans primitive hjemmeside var under Jeffs fengsling, fikk jeg lov til å bli offisiell webmaster med frie hender. Til min overraskelse fant jeg nesten ingenting av hat å slette (bare mot pedofile). Jeg forsto hvorfor og lot det stå. Vi trenger alle noe å hate når vi har det vondt. Som jeg sa til mine svarte og jødiske venner: «Nå har dere meg som garanti for at det ikke kommer noe rasistisk eller antisemittisk på Klanens hjemmeside. Den makten får man bare over Klanen ved å gi dem kjærlighet og omsorg. Angriper man dem med hat, gjør man dem verre – slik at de kan leve opp til rollen som 'de onde', den negative oppmerksomheten de har hungret etter i sitt selvhat.»
Det føltes som om jeg ikke kunne gjøre noe galt. Klanen begynte å arrangere ville fester når jeg kom innom på foredragsturnéer – ofte med velutdannede antirasistiske aktivister for å hjelpe disse ut av deres blinde forakt for KKK. Det var ikke vanskelig når vi ble møtt med: «Å, for faen, Jacob, hvorfor kom du så sent? Du ville ha elsket festen i går kveld. Vi hadde så mange av dine svarte og meksikanske venner på festen – til og med noen lokale amishfolk kom ...»

Til slutt, på grunn av vårt lange vennskap, ville jeg utsette Jeff for den ultimate prøven: å ta ham med rundt i Amerika for å møte mine gamle svarte venner fra denne boka. Jeg inviterte den danske tv-journalisten Mads Ellesøe med som vitne og for å hjelpe danske skolebarn ut av deres evige «djeveldyrkelse» og ta ansvar for rasismen i seg selv.
Det var imidlertid ett problem jeg ikke hadde forutsett. Privat hadde jeg aldri funnet dyp rasisme hos Jeff Berry, men han visste – som alle klanmedlemmer – at hvis de bare var seg selv, ville ingen dyrke dem som «de onde menneskene», den eneste rollen der de fikk oppmerksomhet. Så hver gang kameraet pekte på ham, gikk Jeff over til sine latterlige klan-floskler. Det sjokkerte

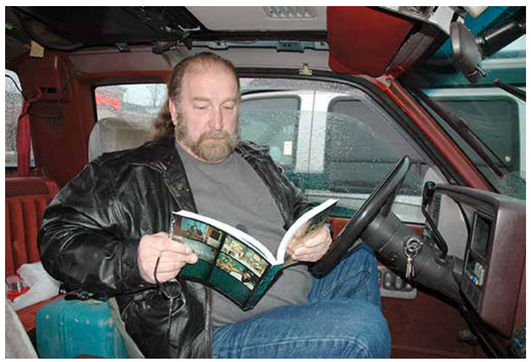
Jeff er den eneste KKK -leder som har marsjert i Manhattan, som det ses her.

Så hvorfor ikke prøve å fredeliggjøre en så provoserende klanleder?

Et eksempel fra min tid som offisiell webdesigner for Ku Klux Klan

Klanlederen på vei rundt for å selge min antirasistiske bok

Vi besøker Jeff i fengselet, hvor klanlederen ville imponere sine mange nye svarte venner med «mitt nye svarte medlem» – foto av Rikke.

meg; slik snakket han aldri privat. Enda verre var det at han tvang meg over i den motsatte rollen som den store antirasisten (for ikke å miste ansikt overfor TV-seerne). Vi endte begge med å hate media for å selge hat, og var nær ved å ødelegge vennskapet vårt. Privat elsket Jeff å møte mine svarte venner; Mary [side 152], hvis hus hadde blitt brannbombet av rasister; Virginia Pate [side 58], enken jeg hadde bodd hos i sumpene. Respekt var gjensidig.

Da vi kom til Virginia Honore (side 53), som jeg hadde kjent og flørtet med siden hun var 16, og som nå var gift med Howard, fengselsvakt i Angola-fengselet, lå Jeff og sov i bilen. På verandaen sa jeg: «Jeg har alltid kjent deg som en nestekjærlig kristen som kan tilgi alle. Men hva om jeg en dag tok med en Ku Klux Klan-leder?»

Hun svarte: «Du vet, jeg vil elske ham like høyt som Guds andre barn. Det har aldri betydd noe hvem du har tatt med til hytta mi – multimillionærer som Anita Roddick eller de fattigste vagabondene.» Jeg sa: «Denne gangen har jeg faktisk med meg Amerikas mest forhatte Klan-leder.»

Jeg vekket Jeff, og uten å blunke gikk Virginia inn og hentet mat og drikke til ham. Det ble en uforglemmelig kveld med latter og lange samtaler, hvor de var enige om nesten alt moralsk – også deres motstand mot blandede ekteskap. «Jenny,» ropte Virginia, «kom og hør fra en klanmedlem selv at det er galt å date din hvite kjæreste. Det vil gå ut over barna å vokse opp som mulatter.»

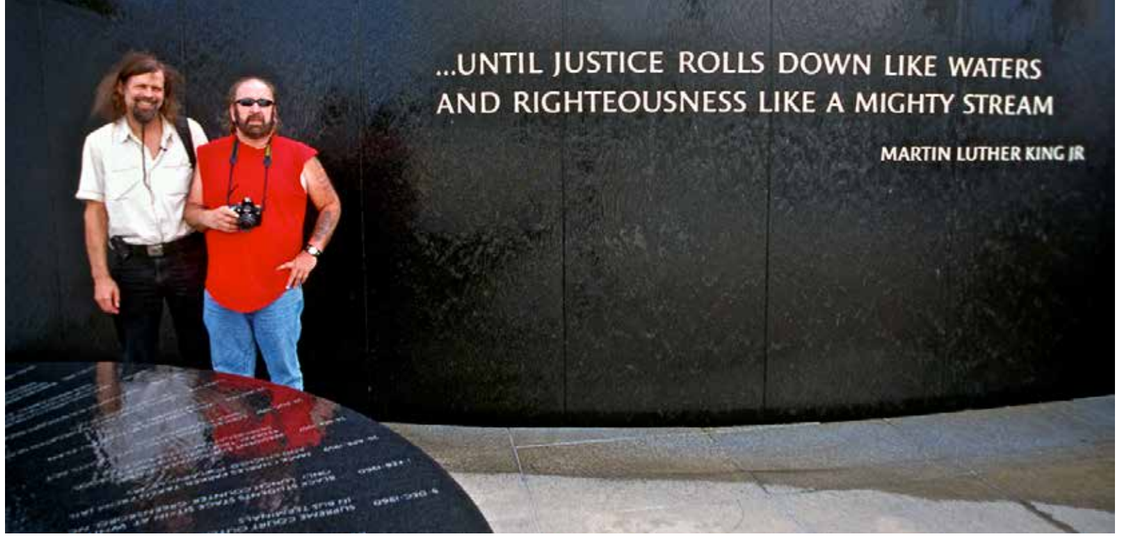
Begge mente også at ingenting godt kunne komme ut av fengsler eller dødsstraff. Virginia og Howard hadde en gang adoptert en 16 år gammel gutt for å holde ham borte fra

Klanlederen med Virginia og Howard kjent fra filmen «Dead man walking»

Til venstre: Jeff møder Virginia og Howard i tv-filmen "Jacob og Klanen"
Til højre: Se hele filmen

Jeg kjørte i 24 timer med klanlederen for å vise ham monumentet for borgerrettighetskampen i Montgomery med de 41 navnene på folk som ble drept av klanens vold

kriminalitet, men han begikk et brutalt drap, og nå var det Howards jobb å føre sin adoptivsønn til henrettelsen (han var også stand-in i filmen Dead Man Walking).

Jeff ble møtt med kjærlighet og tilgivelse overalt hos mine svarte venner – selv i min eks-svigerfars hyttekirke i Philadelphia, Mississippi, byen beryktet for Klanens drap på tre borgerrettighetsaktivister, skildret i Mississippi Burning. Jeg har alltid trodd på – og praktisert – at det å bringe mennesker sammen er den beste veien ut av frykt og demonisering.

Nei, Jeff hadde ingen problemer med mine svarte venner, bare med Mads' aggressive spørsmål i jakten på god TV. Det var nær ved å ødelegge vårt lange vennskap. Ekte samtaler bør foregå privat, ikke foran kameraene. Etter noen dager var stemningen så giftig at de ikke kunne dele rom. Mads syntes Jeff var en motbydelig manipulator; Jeff syntes Mads var en patetisk liberal snobb. Vi hadde bare råd til ett motellrom, så da Jeff måtte sove i bilen min, var jeg ærlig talt nervøs for at han skulle kjøre vekk med bilen og utstyret . Jeg tvang meg selv til å tenke: du må ha tillit til det beste i mennesker, ellers tar det verste overhånd.

En natt eksploderte den rasende Klan-lederen. Vi ropte så høyt på en plass i Alabama at hele staten kunne høre det. Da Jeff ville hjem, stoppet jeg ham fysisk. Han løftet nevene – men jeg gikk nærmere og sa rolig: «Jeff, du er ikke voldelig. Jeg vet at du er god i hjertet.» Mads så på meg som om jeg var gal. Men jeg visste det. Jeg hadde sett den samme sinne hos mange av mine svarte venner i gettoen. Bak hatet lå det alltid et sår, en smerte. Og hvis man tør å bli lenge nok, kan man nå frem til det. Jeff kom faktisk tilbake til oss. Og den kvelden skjedde det noe jeg aldri kunne ha planlagt.

Da jeg prøvde å få puste utenfor motellet, ropte en kvinne i mørket: «Så... har du litt problemer der?» Jeg svarte: «Ja – og jeg hører at du også har det!»

Hun het Cristy Warren og var en fattig, hvit, sexarbeidende narkoman. Før jeg visste ordet av det, endte jeg opp i senga med henne og en flaske vodka etter at hun hadde kranglet med en svart kunde. Hun krøp hele tiden sammen beskyttende som Jodie Foster i Nell; (Jodie Foster så i 1981 showet mitt på Yale, hvor jeg signerte boka for henne). Da jeg nevnte filmen Nell, som hadde berørt Cristy dypt, åpnet hun seg. Hun kom fra en Klan-familie, hvor nesten alle mennene hadde misbrukt henne siden hun var tre. Som fjortenåring rømte hun, ble narkoman og sexarbeider, men ble senere tatt inn av en kjærlig svart familie og var nå det eneste hvite medlemmet av den voldelige gjengen Crips. Rørt lyttet jeg hele natten mens hun snakket, gråt og lo og gestikulerte som Nell. Da solen sto opp, tenkte jeg: denne kvinnen kan redde filmprosjektet vårt.

Neste morgen tok hun oss med til sin Klan-far i en lurvet husvogn med tre hunder,

Cristy under hennes nattlige ***Nell***-seanse

Jeff hos Cristys fattige far, Bob Warren, og med Cristy på fanget hos vennene hans, som denne kvinnen som aldri hadde lært å lese

søppel overalt og et vilt blikk i øynene. Da jeg hørte ham bruke N-ordet om «low trash»-mennesker, som tar uten å gi noe tilbake – både hvite og svarte – lyste Jeff Berry opp. For det var «mitt folk», som han alltid sa, og han brukte nøyaktig det samme N-ordet om fattige hvite. Han ville nå gjøre alt for Cristys syke far i hans svart/hvite ghetto, og jeg anet at noe i Jeff begynte å forandre seg.

Men den virkelige forløsningen kom dagen etter. Jeg ba Mads ta med seg kameraet og masse øl ut i en skog, hvor vi bredte ut tepper. Jeg satte Jeff overfor Cristy og sa: «Nå skal jeg fortelle deg Cristys historie. Hør etter – med all din medfølelse.» Jeg fortalte om misbruket, smerten, selvmordsforsøkene, og kjente at stemmen min brøt. Cristy gråt, og til slutt rullet tårene nedover Jeffs forhærdede kinn, selv om han kjempet for å opprettholde fasaden. Så reiste han seg og gikk dypt inn i skogen. Jeg trodde han var borte for alltid. Men han kom tilbake.

Da han satte seg igjen, sa jeg: «Jeff, du vet at dette også er din historie. Ikke bare seksuelt – men de samme julingene og ydmykelsene du fikk som barn. Din narko-man-prostituerte mor, som aldri så deg mens mennene hennes slo deg. Alt det du ikke vil snakke om, den smerten du fortsatt sliter med. Du gjemmer deg bare i Klanen, mens Cristy gjemmer seg i Amerikas mest voldelige svarte gjeng.»

Han sa ingenting, men jeg kunne se at ordene traff. Resten av dagen ble én stor, gjensidig katarsis, som om de hadde ventet hele livet på å bli sett og hørt.

Ironisk nok ble jeg også selv «reddet» den dagen. På Cristys sexmotell kom en svart gangstervenn innom for å selge henne heroin. Han ble paranoid og trodde jeg var politi, fordi jeg fortsatt hadde en mikrofon i skjorten. Mens jeg sov i bilen, satt han inne med Jeff og Cristy, ble enda mer paranoid av heroinen de kokte, og truet med å gå ut og skyte meg. Jeff, klanlederen, reddet meg ved å vise gangsteren boka American Pictures, full av bilder av meg sammen med svarte kriminelle. «Se, Jacob er ikke politi,» sa han. «Han er en av dere.»

Da jeg våknet neste morgen, serverte klanlederen meg kaffe i bilen og sa stolt: «Jeg har nettopp reddet livet ditt, bror. Det er det klanen er til for.»

Og jeg tenkte: Det der... det er faen meg brobygging på høyt nivå. :-)

Forvandling

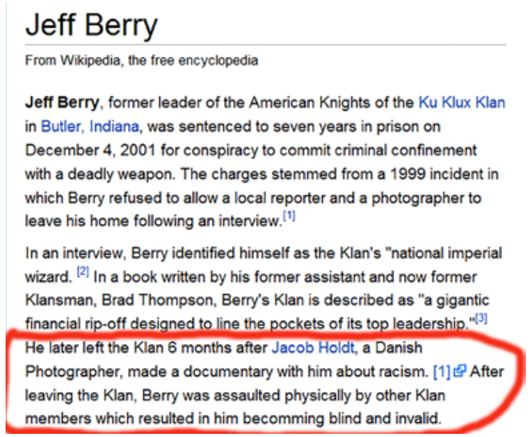
To år senere hadde Cristy flyttet bort fra sin svarte gjeng under politibeskyttelse, skiftet navn, kommet seg ut av rusmisbruket – og nettopp vunnet en pris som beste student, da jeg sist bodde hos henne i 2011.

Og Jeff? Jeg hadde ikke forventet at det ville være så lett å hjelpe en leder ut av Klanen (det hadde aldri vært målet mitt), men kort tid etter turen vår oppløste han hele gruppen sin. Han hadde vært medlem av KKK hele livet; det var identiteten hans og eneste berømmelse, men det ga ikke lenger mening.

Det som skjedde etterpå, sjokkerte meg. Noen medlemmer, blant annet hans egen sønn, som han hadde reddet fra fengsel, var så rasende at de prøvde å drepe ham. Han ble banket så voldsomt at han lå i koma i to måneder, og legene tvilte på at han ville

Frokost på sengen hos min stolte redningsmann

Jeff Berry

From Wikipedia, the free encyclopedia

Jeff Berry, former leader of the American Knights of the Ku Klux Klan in Butler, Indiana, was sentenced to seven years in prison on December 4, 2001 for conspiracy to commit criminal confinement with a deadly weapon. The charges stemmed from a 1999 incident in which Berry refused to allow a local reporter and a photographer to leave his home following an interview.[1]

In an interview, Berry identified himself as the Klan's "national imperial wizard. [2] In a book written by his former assistant and now former Klansman, Brad Thompson, Berry's Klan is described as "a gigantic financial rip-off designed to line the pockets of its top leadership."[3] He later left the Klan 6 months after Jacob Holdt, a Danish Photographer, made a documentary with him about racism. [1] After leaving the Klan, Berry was assaulted physically by other Klan members which resulted in him becomming blind and invalid.

Wikipedia om overfallet på Jeff

Da jeg bodde hos den nå blinde Jeff med krykkene i bakgrunnen

overleve. Da han våknet, var han blind og ufør for livet.

Men da jeg besøkte ham og Pamela, var de så glade at de ga meg sin egen seng. Nå forkynte han kjærlighet i en kirke i stedet for hat i skogene. Jeg så ingen forskjell mellom den gamle Jeff og den nye – bare at det endelig ga mening for ham å søke den oppmerksomheten han lengtet etter, gjennom lys i stedet for mørke: det hellige kors fremfor det brennende. Den dype kjærligheten i ham, lammet og fanget siden overgrepene i barndommen, hadde vært så maskert at vi utenfra hadde forvekslet den med hat.

Coda: Dråpen som startet bølgene

Hjemme i Danmark så jeg hvordan en svart dansk kvinne, Naval, på sosiale medier konstant kalte alle rasister – inkludert meg. Jeg tenkte: den sinne – den kjenner jeg. Så jeg inviterte henne til lysbildefremvisningen min Amerikanske Bilder på SDU i Odense. Hun ropte og gestikulerte hele bilturen, men satt helt stille under foredraget i fem timer.

Dagen etter inviterte jeg henne til foredraget mitt Kan vi elske Ku Klux Klan?, arrangert for DRs ansatte av underdirektør Charlotte Borg, som som ung filmskaper hadde fått den vanvittige ideen å sette meg sammen med Jeff Berry – og dermed startet hele denne historien.

Det var bare ett rom ledig, så jeg sa nervøst til Naval: «Vi må dele seng.» Til min overraskelse svarte hun – en muslimsk kvinne fra Somalia – «Det er da ikke noe problem.»

Jeg burde ha visst hva det betydde. Hun drakk og festet hele natten med DR-folkene, mens jeg prøvde å sove. Men neste morgen satt hun stille gjennom mitt tre timer lange foredrag – og etterpå, i bilen, kom åpenbaringen.

Hun fortalte at hun som barn i Somalia stadig hadde blitt utsatt for seksuelle overgrep av menn i familien – helt til hun som åtteåring ble omskåret, og familien flyktet til Danmark. Hele sitt voksne liv hadde hun vært alkoholiker og rusmisbruker, innlagt et helt år på Sct. Hans uten at noen kunne hjelpe henne – eller at hun selv forsto hvorfor.

Inntil hun hørte meg fortelle om klanlederens lidelsesmønstre, og hvordan irrasjonell sinne ofte bare er sorg i forkledning.

Hun sa:

«Jeg trodde jeg var sint på alle andre som rasister. Men jeg var sint på mine egne demoner.»

Og jeg så hvordan demonene hadde hopet seg opp i et kaotisk rot i leiligheten hennes. Senere hjalp hun meg med å selge bøker på foredragene mine. Hun var nå velkledd, edru – og hadde kontroll på livet sitt. Sønnen min besøkte henne og sa forbauset: «Pappa, hjemmet hennes var jo helt rent og pent.» Da visste jeg at hun var blitt satt fri.

Det er det jeg vil si med denne historien: Brobygging handler ikke bare om å snakke sammen – men om å sette hverandre fri.

Og at det – ja, noen ganger er «grenseoverskridende» – og smitter og frigjør på tvers av land.

Som vi alltid sa i mine workshops mellom svarte og hvite på amerikanske universiteter:

Hvis et lidelsesmønster angriper deg –
og bare et lidelsesmønster ville finne på å gjøre det –
er hjelpen alltid like ved hånden.
Nemlig fra den personen som er fanget i lidelsesmønsteret
og venter på å bli frigjort.

For bak hvert rop, hver beskyldning, hver mur av hat, ligger nesten alltid en gammel smerte som ber om å bli hørt. Hvis vi tør å lytte lenge nok ... hvis vi tør å bli ... så skjer miraklet:

Den andre viser seg å ligne oss langt mer enn vi trodde.

Fienden blir et menneske

– spesielt, som jeg alltid sier, når du tar spranget og «går til sengs med fienden!» :-)

Om å forstå røttene til det hvite hatet: Kjærlighet forkledd som hat – I.

- og hvorfor det er så lett å avvikle KKK

"The Klan's legacy is still alive. We gotta dismantle it, not just condemn it." - Killer Mike, rapper

"We can't dismantle white supremacy without dismantling the KKK, both in its physical form and its ideological form." - Ibram X. Kendi

I bøker om Ku Klux Klan beskrives Robert Moore som en av de farligste Grand Dragons i USA. Han truet med at «hans klanmedlemmer ville åpne ild og meie motdemonstranter ned hvis de våget å motsette seg» hans møter, «og Gud forby det, hvis det er barn til stede». Jeg innrømmer at et så opphissende språk kan være farlig for svake sjeler, så da jeg møtte Robert på en fest i klanens hovedkvarter, var jeg nysgjerrig på å finne ut hva han var laget av. Riktignok kunne denne lille, feite, fryktsomme og stille mannen virke skremmende med sine hatefulle tatoveringer, men, tenkte jeg, dømm aldri folk etter utseendet; se hva de har i hjertet (under den store ølvommen).

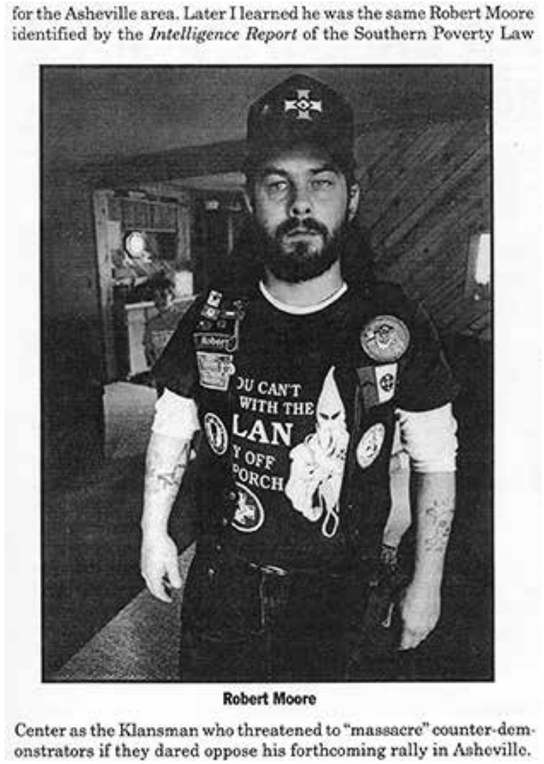
Jeg fikk sjansen min under drikkegildet. Han spurte stadig om han kunne sitte på med meg til Mississippi, siden jeg var på vei til New Orleans. «Hvorfor vil du dit?» spurte jeg overrasket, siden han ikke engang hadde råd til en bussbillett hjem til North Carolina. Han ville ikke svare foran de andre klanmedlemmene. (Man skryter ikke av kjærlighetens gjerninger i Klanen.) Men etter mange øl løsnet han opp og fortalte stille sin historie.

Her er den korte versjonen. Han var tidligere lastebilsjåfør og hadde vært i Klanen hele livet. Nylig hadde han gjennomgått flere farlige hjerteoperasjoner, hvoretter legene forbød ham å jobbe igjen. Han gikk på førtidspensjon, som man ikke kan leve av i USA. Nå lå han fattig som en kirkerotte i Lexington, North Carolina, på sofaen hos sin første ekskone (han hadde hatt fire).

En dag så han på TV hvordan tusenvis av svarte druknet under orkanen Katrina.

Han ble så rørt at han lånte penger til en bussbillett til Mississippi.
I to måneder hjalp han til med å gjenopbygge hus, felle og fjerne veltede trær osv. Det var så hardt fysisk arbeid for den tykke mannen at Klan-lederen etterpå inviterte ham til det nasjonale hovedkvarteret, der vi møttes, slik at han kunne komme seg på beina igjen. Men nå ville han tilbake og fortsette arbeidet – eller som han sa med få ord i Klan-retorikk: «for å hente eiendelene mine, som Klan-kappen, så jeg kan vise den til min 17 år gamle sønn, som nettopp har kommet ut av fengselet.»

Til tross for legenes advarsel om at han risikerte å dø ved fysisk arbeid, hadde denne klanmedlemmet hjulpet svarte med å gjenoppbygge livene sine. Historier som denne har alltid inspirert meg. De minner meg om at under den steinharde fasaden mange av oss utvikler etter hard motgang, finnes det – hvis man graver dypt nok – et hjerte som banker av godhet og kjærlighet.

for the Asheville area. Later I learned he was the same Robert Moore identified by the *Intelligence Report* of the Southern Poverty Law

Robert Moore

Center as the Klansman who threatened to "massacre" counter-demonstrators if they dared oppose his forthcoming rally in Asheville.

Måten Robert Moore fremstår på i bøker om KKK, skremmende på utsiden, men se alltid etter hva mennesker har i hjertet

Robert Moore på vår løslatelsesfest for de to Klan-medlemmene etter deres 5 års fengselsdom for narkotika.

Th. Noen ganger er det litt vanskelig å omfavne mine nye venner....

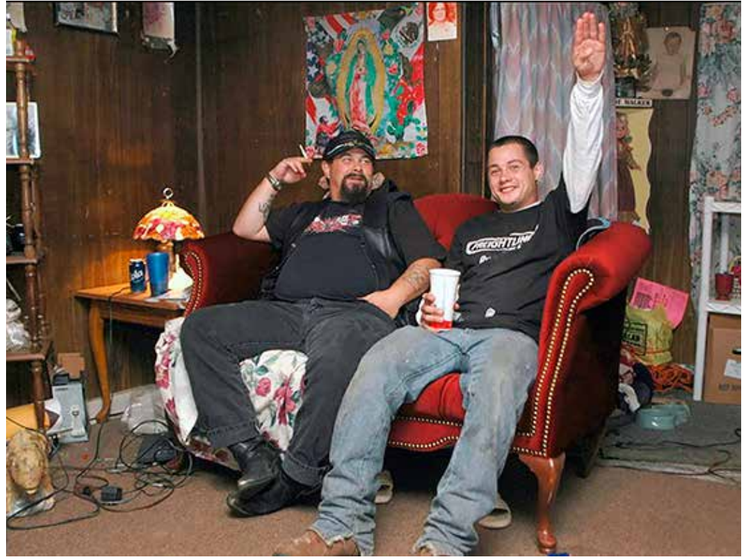

Jeg ble så begeistret at jeg måtte klemme ham igjen og igjen, selv om det var vanskelig å få armene rundt ølmaggen hans. Jeg ble så inspirert at jeg gjorde ham til min offisielle sjåfør i Amerika.

For hva har vi Klanen til, om ikke til å engasjere medlemmene i konstruktivt antirasistisk arbeid? Robert var stolt over å få bli med meg inn på de elitære universitetene, som han som «fattig hvit søppel» aldri før hadde hatt tilgang til. Og man får neppe en bedre sjåfør enn en klanmedlem. Det meste av livet sitt, fra fredag etter arbeidstid til mandag morgen, hadde han kjørt rundt i

Nancy etter at hun hadde slanket seg

Th - Justin beundrer faren sin med «heil»-hilsener

hele Amerika til disse latterlige Klan-møtene for 30 maktesløse medlemmer ute i skogen, der deres lokale svarte venner sto og lo av dem (for neste dag å gå på jakt sammen, som de alltid hadde gjort). Han kunne kjøre 24 timer uten søvn, mens jeg tok en lur og leste i sengen bak i varebilen min. Robert rørte meg så mye at jeg senere ble med ham hjem. Han er en av de få i Klanen som fremdeles bruker «n-ordet» og tom retorikk som: «Jeg forsvarer min rase!» «Så hvorfor ligger du på sofaen mens ekskona di knuller med en meksikaner i rommet bak deg?» ertet jeg, vel vitende om at meksikanere står lavt i Klanens hierarki, siden de tar jobbene fra medlemmene. «Den bønnegnageren,» svarte han, «har vært en god stefar for sønnene mine i alle de årene jeg har forsømt dem.»

Til Nancy, ekskona hans, sa han: «Han holdt ut med deg og dine 600 kilo bare for å få oppholdstillatelsen sin.» De lo begge. Nancy hevdet at hun hadde gått ned 400 kilo, slik at de nå alle tre kunne sitte sammen på sofaen.

De neste dagene bekreftet hun i et videointervju historien Robert hadde fortalt meg. Hele barndommen hadde han blitt brutalt mishandlet av sin berusede stefar. Da han var 14 år, skar han opp magen hans med en barberkniv mens han sov, og sonet fem år for drapsforsøk. Da han kom ut, giftet han seg med Nancy, men de var så fattige at de måtte dele stefarens ettroms hytte. «Robert var helt vill», sa Nancy. De var begge narkomane, og deres to sønner ble tatt fra dem av barnevernet.

Nesten alle vennene deres var svarte, og Nancy hørte aldri Robert snakke nedsettende om svarte. Hun forsto heller ikke hvorfor han meldte seg inn i Klanen. Selv om KKK hjalp ham ut av misbruket, ville hun ikke ha noe med ham å gjøre og har siden bare hatt svarte og meksikanske kjærester.

Roberts søster ble også misbrukt og tok som 12-åring en kjøkkenkniv og skar over halsen på stefaren. Han overlevde, og hun ble fjernet fra familien.
Likevel var det den eldste broren jeg fant mest interessant. Som eneboer gjemt dypt inne i skogen var han overrasket over at jeg fant ham, men uvillig til å bli fotografert.

Han hadde vært inn og ut av fengselet hele livet for å brenne ned hus – uansett eiernes rase. Å være pyroman var hans måte å brenne sine kors på... eller brenne bort smerten sin.

For mishandlede barn rundt om i verden ender selvfølgelig ikke alle som klansmenn, nazister, islamister eller gjengmedlemmer. Det finnes utallige måter de utlever sin vrede og ubehandlede sår på. Hvis de ikke har vært utsatt for fysisk vold, er det ofte psykisk vold. Som Hitler sa, var det verste ikke julingene fra faren hans, men de offentlige ydmykelsene av ham. Og siden den lille Adolf ikke hadde en kjærlig bestemor eller en redningsengel, endte han opp med å rette sin vrede mot millioner av mennesker. Derfor er det så viktig at vi med «overskudd» lærer å være redningsengler for dem med «underskudd» – som naboens mishandlede sønn.

Ta for eksempel Robert og Nancys to uelskede sønner, som Nancy og hennes meksikanske mann senere adopterte.

Den eldste, Thomas, sitter i fengsel for brannstiftelser, mens Justin, som nettopp er løslatt, hadde sittet inne i ett år for ran begått sammen med sine svarte venner. «Han burde ha sittet inne mye lenger,» sa Robert om sin psykisk utviklingshemmede sønn.

Justin var 17 da jeg møtte ham, og det var tydelig at han lengtet etter sin fars kjærlighet. Nå så han ham for første gang – den tilbakevendte Klan-lederen, som han hele livet hadde beundret og savnet. Robert fortalte ham historier om sine «formidable kamper» som «bevæpnet korsfarer», og Justin fantaserte om selv å bli en stor klanmedlem. Han overgikk til og med sin far i rasistisk språkbruk – så mye at det gjorde Robert ukomfortabel, fordi han innså at sønnen tok det på alvor.

Så Justin løp nå rundt på skolen og skrøt av at han skulle bli en stor klanleder som faren sin. Det hjalp ikke på populariteten hans: han var den eneste hvite gutten på en svart ghettoskole. Faktisk hadde denne sønnen av en klanmedlem aldri hatt en hvit venn.

Jeg hadde sett dette fenomenet før, særlig i Sørstatene: mange klanmedlemmer har gått på skoler med opptil 95 prosent svarte. Som «fattig hvitt avfall» er de ofte de eneste hvite som ikke har råd til å flytte eller velge andre skoler.

Det forklarer en annen selvmotsigelse. Folk over hele verden holder ofte fast ved skolevennene sine senere i livet, så mange klanmedlemmer ender opp med å ha flere svarte venner enn de fleste hvite. Som Barack Obama har skrevet, har mange hvite amerikanere ikke en eneste nær svart venn. Likevel skryter ikke Klanen av disse vennskapene, for da ville ikke samfunnet kunne gjøre dem til skurker – en rolle de søker i sin smerte og selvhat.

Å vokse opp «på feil side av sporene» og bli stigmatisert av vår egen tankegang gir – spesielt etter år med juling fra arbeidsløse, alkoholiserte stefedre – et enormt behov for å rope: «Vi er like gode som dere hvite der ute i forstedene!» Og de bruker det eneste språket de vet får oss til å lytte: et grovt, rasistisk språk.

Det var trist å sitte sammen med dem i Nancys falleferdige hytte «på feil side av sporene», omgitt av svarte på alle kanter. De hadde ikke råd til parafin til ovnen og holdt seg varme i overfrakkene sine – og i den kjærligheten som strømmet i den gjenforente familien, ofte uttrykt gjennom guttenes erting om Nancys sexliv med hennes meksikanske kjæreste, Pedro, som Robert motvillig innrømmet at han elsket. «Salige er de saktmodige», tenker jeg alltid når jeg er sammen med Klanen, «for de skal arve jorden.»

2015 – Da jeg 10 år senere viet Robert til hans femte kone foran inviterte Klan-sympatisører

Jeg hadde fulgt Robert gjennom årene og trodde jeg visste alt om ham. Jeg lo da jeg så ham i The Jerry Springer Show, der han spilte den «bad guy»-rollen han hadde lært så godt. Foran hundrevis av opphissede tilskuere banket han Justin for å ha en svart kjæreste, mens Justin, den ikke så kloke sønnen, angrep sin halvsøster Tania for å ha en «bønnegnasker-baby». Hun gråt på TV: «Men du elsker både ham og din egen meksikanske stefar – du oppfører deg bare slik for å få din fars kjærlighet.»

De hadde alle blitt betalt, kjørt i limousiner, innkvartert på fine hoteller og koreografert av Jerry Springer for å få verden til å tro at de hatet meksikanere og svarte i dette groteske gladiatorshowet – for oss, de virkelige haterne.

Ti år senere ba Robert meg om å vie ham til hans femte kone, Peggy, «en god kristen», en prestedatter fra Nordstatene, som prøvde å være hans frelsende engel. Jeg kjørte med et dansk tv-team til Arkansas. Jeg hadde viet både muslimske og jødiske par, så det virket helt naturlig å vie et kristent Klan-par også. Her er et utdrag av talen min, filmet foran Roberts overraskede klanvenner:

«Kjære Robert og Peggy
I dag er vi samlet for å bekrefte ekteskapet deres. For dere har det vært en lang og steinete vei før dere fant hverandre og på en måte reddet hverandre.
Da jeg møtte deg i Klanen, fant jeg – i motsetning til mine forventninger – ikke hat, men mennesker som hadde fått svært lite kjærlighet i barndommen.

Jeg håper du ikke har noe imot at jeg sier dette: at du siden du var fire år gammel ble brutalt mishandlet av stefaren din... og som 14-åring skar opp magen hans med et barberblad og fikk fem års fengsel. Og så begynte problemene på nytt. En dag lynsjet du en svart person...»

Her ble jeg kvalt av ordene, bokstavelig talt av smerte. Samme morgen hadde jeg falt under en joggetur, brukket et ribbein og vært på sykehuset.
Da jeg senere fortalte Robert at jeg kanskje ikke kunne gjennomføre vielsen den kvelden, så han bandasjene mine og sa at han måtte tilstå noe han aldri før hadde fortalt meg.

«Jacob, jeg må lette mitt hjerte og fortelle deg først at jeg en gang lynsjet en svart mann. Det begynte i North Carolina, hvor han hadde krenket en fireårig jente. Hennes far var venn med et av våre medlemmer. Så vi plukket ham opp en kveld da vi var på fest og drakk masse øl – akkurat som vi gjør her i dag. Vi tok ham med opp i fjellene, la et tau rundt halsen hans og spurte om han hadde noe å si. 'Må Gud være min sjel nådig,' sa han. Så hengte jeg ham... og skar over strupen hans for å forsikre meg om at han var død.»
Robert var nå, akkurat som meg, synlig plaget. «Jeg har mareritt.»
«Har du?»
«Ja, noen ganger, når jeg lukker øynene, ser jeg den niggeren henge der og svinge. Folk som sier at de kan drepe noen uten at det berører dem, de er fulle av dritt. Etter alle disse årene våkner jeg fortsatt opp, som om noen har hellet vann over meg. Det er noe jeg må snakke med Peggy om, for det plager meg. Marerittene kommer tilbake igjen og igjen. Det tar aldri slutt.»
Jeg var målløs. Selv om jeg hadde avtalt å overnatte hos dem, dro jeg tilbake til hotellet med kamerateamet for å vurdere om jeg kunne gjennomføre vielsen samme kveld. Jeg bestemte meg for at jeg ikke kunne svikte ham.
Jeg måtte løftes ut av sengen, skrikende av smerte fra det brukne ribbeinet mitt.
Så her er utdrag fra resten av min lange bryllupstale:
«... En dag, Robert, så du på TV hvordan orkanen Katrina herjet i Mississippi og Louisiana og druknet tusenvis av mennesker. Du ble så rørt av all den lidelsen at du dro dit og hjalp til med å gjenoppbygge folks hjem. Hardt fysisk arbeid ... her så jeg hvordan du satte ditt eget liv på spill for å redde svarte mennesker. Det er det jeg kaller 'kjærlighet forkledd som hat', og derfor er det mennesker som deg, Robert, som gir livet mitt inspirasjon.....

Så jeg vil avslutte med Paulus:
«Kjærligheten er tålmodig, mild, den misunner ikke, skryter ikke, innbiller seg ikke noe ... Den gleder seg over sannheten. Den tåler alt, tror alt, håper alt, utholder alt.»
Jeg spør deg, Robert: Vil du ha Peggy som din ektefelle?»
Talen min utløste overraskelse og lettelse blant de festende klanmedlemmene, som sa at de hadde lært mye om seg selv. Siden har jeg fortsatt samtalen min med Robert om lynsjingen.
«Ville du også ha gjort det mot en hvit pedofil?»
«Ja, Jacob, du vet jo at jeg ikke ser i farger.»
Hm, et bemerkelsesverdig svar fra et aktivt klanmedlem. Med min kunnskap om klanens intense hat mot pedofile forsto jeg logikken hans. Robert begikk forbrytelsen i 1985, fire år etter lynsjingen av Michael Donald – den siste offisielt registrerte.
Saken førte en av klanmedlemmene til den elektriske stolen, mens min gamle venn Morris Dees fikk tilkjent 7 millioner dollar til Michael Donalds mor, og dermed reelt ruinert United Klans of America. Robert fikk bare ti års fengsel, da det ikke ble klassifisert som et hatdrap, men bare som drap på en pedofil.
Men da han ble løslatt i 1995, var straffen ikke over. Marerittene fortsatte – et klassisk tilfelle av PTSD, sier psykologer.

Da jeg møtte ham i 2005, var han for skamfull over forbrytelsen til å fortelle meg om den, selv om han ellers var åpen. I Klanen var det ikke lenger «akseptabelt» å skade svarte, bare å kreve «like rettigheter for alle» og å motsette seg positiv særbehandling for svarte. Som de alltid sa med et smil: «Alle tror fortsatt at vi henger svarte i trærne.»

Roberts bryllup med hans tilståelse om at have lynchet en sort mand

Da Robert tilsto overfor meg at han hadde lynsjet en svart mann

Plaget av skyldfølelse og PTSD-mareritt da Katrina rammet i 2005, må Robert ha følt at han bare kunne finne forløsning ved å risikere sitt eget liv for å redde andres – å gi tilbake det livet han hadde tatt. Samtidig fortalte han meg hvordan han nå hadde forsonet seg med sin voldelige stefar, som han hadde hatet hele livet. Han reiste langt for å være hos ham på dødsleiet, og det ga ham en dyp lettelse å høre ham endelig si: «Jeg er lei meg.»
I samtalene mine med ham og Nancy ble det klart at han selv så en direkte linje fra sin voldelige barndom til sin ungdomsraseri: først narkomani og mørke venner, så avvisning av både dem og Nancy – og til slutt lynsjingen.
Når man utsettes for terror i barndommen, er man aldri fri, og når følelsene blir drept, kobler man seg fra virkeligheten.
Derfor undrer det meg ikke at jeg i dag ser Robert skrive mye om Jesus på Facebook. På en måte bærer han fortsatt sitt kors – sammen med både sin frelser og de to korsfestede syndere.

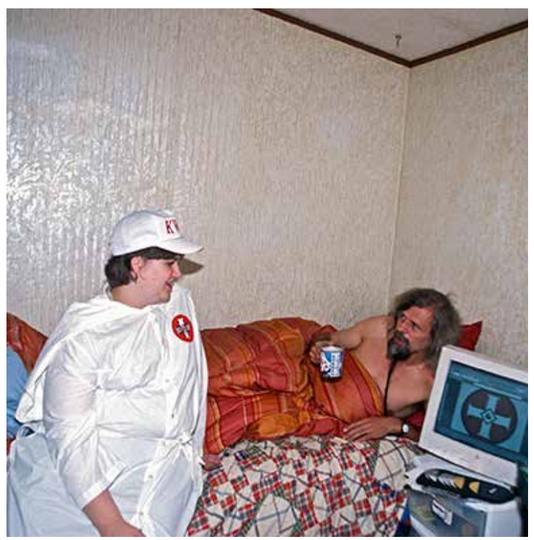
Om å forstå røttene til det hvite hatet: Kjærlighet forkledd som hat 2.

"The Klan is alive and well, and it's not just hiding in the shadows. It's in the police departments, it's in the courtrooms, it's in the government." - Opal Tometi, co-founder of Black Lives Matter

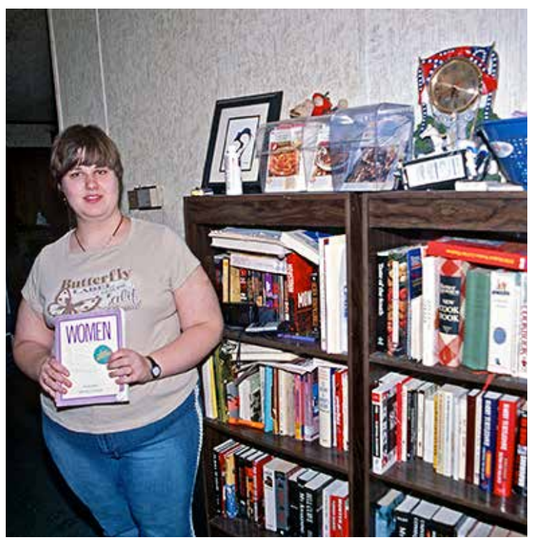
Under mitt lange arbeid med Klanen så jeg dem aldri begå vold mot svarte, men jeg så masse vold blant sine egne. Raine, som tilhørte en annen klangruppe, hadde lest det jeg hadde skrevet om Ku Klux Klan på hjemmesiden min, og inviterte meg hjem til seg i North Carolina, for, sa hun, «jeg har en universitetsgrad i sosiologi og har studert medlemmene av vår gruppe og kommet til samme konklusjon som deg om deres omsorgssvikt i barndommen».
Da hun serverte meg morgenkaffe på sengen, fortalte hun om sine to fengselsdommer.

«For hva?» spurte jeg.
«Visste du ikke at jeg er dobbeltmorder?»
Da jeg hørte dette fra den søte 20-årige kvinnen ved min side, var jeg på nippet til å spytte ut kaffen. Hun fortalte hvordan hun som 14-åring rømte fra sin voldelige, rasistiske far og ble antirasistisk skinhead i Los Angeles, hvor hun bodde i en garasje sammen med meksikanske jenter. En dag drepte hun i selvforsvar en inntrengende narkogangster. Etter to år i fengsel og følelsen av å ha blitt forrådt av latinoene, vendte hun hjem. Som 17-åring hadde hun nå blitt nynazist og skjøt en hvit antirasistisk demonstrant – «også i selvforsvar». Da grep «gode kristne klanmedlemmer» inn og «lærte meg at det viktigste i livet er å gjøre godt mot andre i stedet for å drepe dem». De sendte henne på misjonsarbeid i Afrika i et halvt år.

Raine elsket Afrika og ble imponert over å se hvordan svarte barn var disiplinerte og ivrige etter å lære.
«Det var stikk motsatt av de bråkete ghettobarna jeg gikk på skole med i USA.»
Hjemme igjen gikk hun raskt opp i Klanen, og hun satte seg fore å bli USAs første kvinnelige Klan-leder. Hun var Klan-lederen Virgil Griffins taleskriver og hjerne – og det eneste utdannede Klan-medlemmet jeg har møtt. Hun var erklært feminist og pro-homoseksuell aktivist og sa at «det er for mye homofobi og sexisme i Klanen».
Raine inviterte meg til et Klan-høstmøte i skogen for å møte vennene hennes, men da jeg senere spurte om jeg kunne legge ut bildene, ba hun meg vente. Klanen elsker vanligvis den slags oppmerksomhet, men akkurat da søkte hun «mitt livs drømmejobb som sosialarbeider for [svarte] kriminelle i vårt lokale fengsel». Man får ikke jobbe for staten i North Carolina hvis man er medlem av KKK.
Så hva lå bak hennes ønske om å «være snill mot» svarte? Igjen en barndomssår – som hos mange andre i Klanen. Raine hadde vokst opp i ghettoen som fattig hvit, og skolevennene hennes var nesten alle svarte. Likevel fikk hun aldri lov til å ta dem med hjem på grunn av farens rasisme: «De er alle kriminelle og narkomane.» Han tok ikke helt feil – barn fra ghettoen oppfører seg ikke som helgener.
Så siden barndommen hadde Raine drømt om å hjelpe sine gamle venner med å bli «bedre mennesker». I Afrika begynte hun å forstå hvordan ghettoisering i USA fikk svarte til å oppføre seg på den måten hennes far fant så frastøtende. Det handlet ikke om hudfarge. Hun begynte å dekonstruere den amerikanske rasismen som knytter svarte til kriminalitet.

I seng med Klanen hos Raine i 2005

KKK-medlem med bøker om feminisme og LGBTQ-frigjøring

Raine og Billy viser sin svart-hvite vennskapsharmoni, men de var forlegne over å ta meg med på en kinesisk restaurant, deres favorittmat.

Etter en kort collegeutdanning fikk hun sjansen til å hjelpe dem i fengselet, der så mange av vennene hennes hadde havnet. Så hun noen motsetning i det? Nei – «for når de svarte blir 'gode mennesker' som oss», vil det ikke lenger være behov for Klanen for å «beskytte den hvite rasen mot deres kriminalitet og narkotika», resonerte hun – logisk og, ja, kjærlig.
Kort tid etter ringte hun begeistret til meg i Danmark:
«Jacob, jeg har fått drømmejobben min – så nå kan du legge ut bildene på nettet.»

Vel, et halvt år senere så jeg overalt på internett artikler om Raines «brutale voldtekt og drap». Sjokkert ringte jeg til mannen hennes, Billy. Han sa at hun etter mange blodoverføringer mirakuløst hadde overlevd drapsforsøket fra to Klan-medlemmer, David Laceter og Scott Belk.
Klan-gruppen hadde ingenting imot at hun ga råd til svarte i fengselet, men hun hadde advart meg mot Belk, som jeg møtte en av de få gangene han var ute. Han var ekstremt farlig som medlem av den nynazistiske fengselsgjengen Aryan Brotherhood, som ikke tolererte at Raine sto på de svarte gjengenes side, som de konstant lå i blodige konflikter med.
Kort tid etter at jeg hadde fotografert Scott, brøt han og David seg inn i Raines hus, voldtok henne og skjøt henne med en maskinpistol. Hun viste meg senere arrene. David ble fengslet som den som hadde «gjennomhullet Raine med kuler», og ble senere myrdet i fengselet.

Scot Belk, da jeg møtte ham på klanmøtet

Under det lange sykehusoppholdet og rettssaken kunne Raine ikke lenger skjule sitt KKK-medlemskap for fengselet og ble sparket i samsvar med statens regler.
Men historien slutter ikke her. De svarte fangene gjorde opprør og tvang fengselet til å gjenansette deres populære sosialarbeider.
Visste de ikke at hun var medlem av KKK?
Jo – det hadde de visst hele tiden. Fengslene har nemlig et program kalt «gjengbevissthetstrening», som skal hjelpe innsatte med å holde seg unna gjenger etter løslatelse – noe som ikke er lett under det massive sosiale presset.

I fengslene i sørstatene regnes KKK som en gjeng for fattige hvite, noe den i praksis er.
Da fangene en dag så en video om den lokale Klanen, kjente de straks igjen Raines voluminøse figur. Det gjorde henne bare mer populær blant de svarte:

«Wow, hun er et gjengmedlem akkurat som oss!»
Selv om hennes Klan-venner aksepterte arbeidet hennes, visste hun at hun var i fare da Belk begynte å spre rykter om at hun var «tyster for staten». Likevel fortsatte hun sitt idealistiske arbeid med å «forbedre de svarte» (og deres situasjon) – vel vitende om at hun satte livet på spill.
Det er igjen det jeg kaller kjærlighet forkledd som hat: et Klan-medlem som risikerer livet for å hjelpe svarte.

Jeg kan ikke møte en kaldblodig morder som Scottland «Scott» Kevin Belk uten å prøve å forstå mennesket bak, og jeg lærte mer gjennom hans senere forbrytelser. Han hadde blitt alvorlig misbrukt av sin enslige, rusmisbrukende mor, som for å holde ham rolig gjorde ham til narkoman allerede som åtteåring. Som voksen fortsatte misbruket, og i 1998 ranet han en bank for 3 000 dollar sammen med en kjæreste han også hadde gjort avhengig.
Under sex med sin svarte langeren fortalte han om ranet. Hun angav ham til politiet for selv å slippe fengsel, og Scott tilbrakte noen år i fengsel. Her sluttet han seg til Aryan Brotherhood som hevn mot sin svarte tyster.

Da jeg møtte ham på et KKK-møte i 2003, like etter løslatelsen, prøvde han å få orden på livet sitt – både ved å slutte seg til Raines fredelige Klan-gruppe og ved å få jobb som lastebilsjåfør.
Han var da gift med Rhonda Belk. Men da hans crack-røykende mor, Margarette Kalinosky, flyttet inn hos dem, ble de begge avhengige, og livet falt igjen fra hverandre.
To år senere, under en krangel om penger til narkotika, banket han moren sin med et baseballtre og kvalte henne. Deretter flyktet han med kona i en stjålet lastebil til New Orleans under orkanen Katrina.
Han utga seg for å være prest, malte nødhjelpsslagord på lastebilen og kjørte til

Filmen om Scot Belk

Gainesville i Texas, hvor de utga seg for å være Katrina-flyktninger. En kirke hjalp dem videre til Seattle, hvor de leide en leilighet – inntil utleieren kjente dem igjen fra FBIs etterlysningsplakater. I 2007 fikk Belk 15 års fengsel, mens Rhonda fikk fem år for medvirkning til drapet på moren hans.
Scotts liv inspirerte senere TV-serien I (Almost) Got Away with It, Got to Pose as Katrina Refugees og oppnådde dermed den øyeblikkelige berømmelsen de fleste i Klanen lengter etter. Hans historie ble i brakt på skjermen av kjente skuespillere, og han fikk til og med lov til å være med i serien selv og fortelle fra fengselet om sitt dramatiske liv.

Raines' medskyldige, David Laceter, hadde en lignende bakgrunn som narkoman og narkogangster og hadde også vært med i Aryan Brotherhood samt den nazistiske gruppen World Church of the Creator, inntil han ble myrdet i 2003.
Hvitt hat har alltid dype røtter.
Når man tar i betraktning hvordan slike hardbarkede mordere og hatere aldri fikk hjelp i sin omsorgssviktede barndom, har det alltid bekreftet min tro på at det aldri er for sent å nå dem – om ikke annet for å beskytte oss selv og samfunnet mot deres vrede.
Jeg fikk min sjanse da Raine arrangerte et møte med hennes klangruppes «Imperial Wizard», Virgil Griffin, en av de mest berykte og hatefulle Klan-lederne.

Etter drapsforsøket var Raine tungt bevæpnet i frykt for nye angrep, men hun er stolt over å få jobbet sitt tilbake, arbeidet for å hjelpe de svarte i fengselet.

Det var en hard prøve for meg, da jeg hadde dype fordommer mot ham.
Han var Klan-lederen bak massakren i Greensboro i 1979, der fem anti-Klan-demonstranter ble drept. En av mine gamle svarte venner, Willena Cannon, var med på å organisere demonstrasjonen.
En dag, da jeg satt sammen med henne og hennes fire år gamle sønn Kwame i kjøkkenet hennes på S. Eugene Street, fortalte hun hvorfor hun hadde samarbeidet med Jesse Jackson i borgerrettighetsbevegelsen for å integrere bedriftene i Greensboro. Som niåring hadde hun sett en svart mann bli brent levende i en låve, bare fordi han hadde forelsket seg i en hvit kvinne. Skrikene hans fylte natten, og hun glemte det aldri.

Tretti år senere ble både hun og sønnen hennes Kwame, nå ti år gammel, nesten drept av Klanen. Dessverre var Sandy Smith, ekskjæresten til min mangeårige medarbeider Tony Harris, også blant de drepte.
Jeg hadde hengt med Sandy og venninnene hennes på Bennett College, en skole for svarte kvinner, hvor hun var leder for elevrådet. Jeg var sammen med venninnen hennes Alfrida, som var like stolt av afroen sin som Sandy var av sin. Selv om Tony oppfordret meg til å «legge an på henne», var det en sterk sosial kontroll blant disse veluddannede svarte kvinnene mot å være sammen med en «blegfis». Så jeg endte alltid bare med å hjelpe Alfrida med å skrive oppgaver om natten, mens Tony lå i sengen med Sandy.
Vi var unge og frie og trodde at samfunnet beveget seg mot større rasemessig frihet.
Derfor var sjokket enormt da Tony noen år senere var på turné med Amerikanske Bilder og så på norsk tv hvordan Klanen pakket ut våpen og myrdet ekskjæresten hans i hjembyen hans.
Tony og de andre svarte i vårt kollektiv i København hadde tidligere motsatt seg at jeg brukte KKK-bilder i lysbildefremvisningen min: «Vi bekjemper rasisme i dag. Klanen hører fortiden til og vil få showet ditt til å se gammeldags ut.» Nå insisterte de på at jeg brukte bildene.
Jeg var også rystet, fordi Greensboro-massakren fant sted rett utenfor Morningside Homes, der jeg hadde bodd sammen med Baggie (se side 342). Vår vrede vokste da klanmedlemmene ble frikjent av en helt hvit jury – selv om hele verden hadde vært vitne til drapene. Med andre ord var KKK fortsatt «politisk korrekt» i 1979.
Politiet hadde til og med tipset Klanen om demonstrasjonen, sett dem laste våpen i biler og holdt seg unna mens de angrep våre Tonys og mine venner – mange av dem barn.
Da et av disse barna, Kwame Cannon, senere som 17-åring ble dømt for ikke-voldelige innbrudd, fikk han to livstidsdommer. Det skyldtes dels at Tonys onkel, Pinckney Moses, som jeg ofte hadde hengt ut med på jusstudiet, var for full til å føre saken ordentlig, dels at hans mor, Willena, med sine røtter som borgerrettighetsaktivist, ble presset av dommeren til å akseptere en tilståelsesavtale.

Tiderne forandrer seg, men først i 2020 ba byen Greensboro offisielt om unnskyldning og reiste et minnesmerke for ofrene.
Så da jeg nå fikk muligheten til å møte Virgil Griffin, bestemte jeg meg for ikke å la ham merke mine negative følelser. Men Tony Harris ville at jeg skulle presse ham på hvorfor han hadde beordret massakren.
«Det lover jeg,» sa jeg, «men jeg vil ikke la fortiden stå i veien for forsøket på å nå ham og hjelpe ham ut av sin innestengte vrede.»

Virgil L. Griffin (C), seen here at a 1982 rally in front of the Raleigh, North Carolina state house, was among nine persons indicted by a Federal Grand Jury 4/21/1983 on charges of conspiring to disrupt an anti-Klan rally which resulted in the deaths of five members of the Communists Workers Party. Griffin was the Grand Dragon or head of the North Carolina chapter of the Invisible Empire, Knights of the Ku Klux Klan.

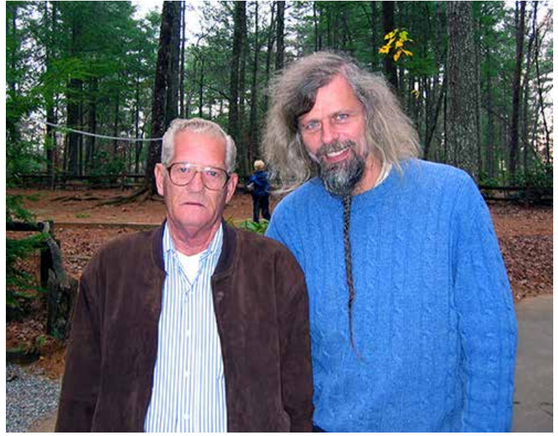
Virgil Griffin i 1982 på vei til et klanmøte

Virgil Griffin da jeg møtte ham i 2005

Min date Alfrida – venninne av Sandy – som Virgil Griffins klangruppe myrdet

- Min spasertur med Virgil Griffin, der han åpnet sitt hjerte for meg

Under hele kjøreturen fra Atlanta tenkte jeg de mest positive, kjærlige tankene jeg kunne mønstre:
«Elsk ham. Smil til ham. Elsk ham – så han kan merke det.»
Jeg visste at jeg bare hadde én dag på meg til å øve meg på ikke-voldelig kommunikasjon med Virgil, så det ville bli et overfladisk eksperiment i hvor mye mennesker påvirkes av hva vi tenker om dem. Jeg må innrømme at det ikke var lett.
Da jeg møtte Virgil og hans klangruppe i et avsidesliggende skogsområde om morgenen, var jeg mer påvirket – ja, direkte overveldet – av deres fiendtlige blikk og hva de antydet at de tenkte om meg (Raine hadde fortalt at hun hadde med seg en antirasist). Jeg begynte med Tonys vanskelige spørsmål, men den store «Imperial Wizard» ga bare det samme svaret som hadde fått ham frikjent:
«Vi skjøt kommunister i Vietnam. Så hvorfor ikke bekjempe dem her hjemme?»
Demonstrasjonen var jo organisert av den lokale tekstilarbeiderforeningen, kjent for sine «kommunistiske» sympatier, så hvordan kunne jeg i det hele tatt være uenig med den helt hvite juryen i at Klanens handlinger var «politisk korrekte»? Spesielt i denne reaksjonære sørstaten kort tid etter Vietnamkrigen?

Da Griffin ikke så noen forskjell på «kommunister» og «antirasister», visste jeg at det var nytteløst å moralisere over fortiden hans. I stedet tvang jeg meg selv resten av dagen til å sende ham mine mest kjærlige tanker og smil – med et forenende «giraf»-språk mot deres voldelige «ulv»-språk. Selvfølgelig hadde jeg også egoistiske grunner – det gir mening når man er alene blant 50 rablende gale, tungt bevæpnede klanmedlemmer i en avsidesliggende skog.
Å nei – en glipp! Man bør ikke kalle disse «smertenes barn» gale. De er ofre, hvis hele liv har vært bundet av våre distanserte eller direkte hatefulle tanker. De har aldri følt vår kjærlighet – bare våre kontraproduktive «død over Klanen»-trusler, som i Greensboro, med dødelige konsekvenser for demonstrantene.
Jeg visste at de ikke var annerledes enn ghettobeboere i sin lengsel etter kjærlighet, og at det aldri er for sent å vise dem litt av vår egen såkalte «menneskelighet».
Likevel må en Klan-leder – akkurat som en svart gjengleder – spille tøff overfor sine medlemmer. Så i lang tid unngikk Virgil meg eller utfoldet sin Klan-retorikk når andre var til stede. Jeg brukte tiden på langsomt å skaffe meg «allierte» blant medlemmene.

Men etter hvert som dagen gikk, ble Griffin tydeligvis mer og mer påvirket av mine «kjærlige» tanker (for ekte kjærlighet er noe annet). Først smilte han nervøst tilbake, men på ettermiddagen ble han nesten helt fløtende.
Det fikk også meg til å slappe av, siden jeg selv har et behov for å bli elsket.

På slutten av dagen spurte han plutselig om jeg ville gå en tur med ham i skogen «for å snakke under fire øyne». Jeg sa ja.
Hans første mål var å overbevise meg om at han ikke hadde brent ned svarte kirker. To av bensinstasjonene hans hadde blitt beslaglagt etter at min klanjeger Morris Dees hadde saksøkt ham, fordi politiet fant et gammelt medlemskort fra gruppen hans hos en av brannstifterne.
«Du må tro meg, Jacob. Jeg er dypt religiøs og kunne aldri drømme om å brenne ned en kirke.»
Det betydde så mye for ham at jeg trodde på ham, at jeg ved å gjøre det vant hans vennskap. Og det var ikke vanskelig.
Jeg visste fra Jeff Berry at Klan-ledere tjener godt på å selge medlemskort til usikre unge menn, som så går rundt og skryter av kortene sine, mens de aldri ser dem i Klanen. Kortene er en risiko: finner politiet dem ved et hatkriminalitet, blir klanlederen holdt ansvarlig, uansett om han var involvert i forbrytelsen eller ikke. For å unngå fengsel er Klan-lederne derfor ekstremt forsiktige med å ta opp voldelige personer. Som Jeff en gang fortalte meg:
«Jeg kan ikke bruke 80 prosent av dem som søker om medlemskap. De er helt sprø.»
Jeg visste hva han mente – jeg plukker selv opp mange av disse fortapte «galningene» på landeveiene.

Så, tro det eller ei: slik ble Klanen igjen «politisk korrekt», gjemt i små uskyldige øltreff i skogene, hvor jeg dagen etter ser dem gå på jakt sammen med sine svarte venner. Inntil Donald Trump sendte signalet om at det igjen var akseptabelt å tre frem – i Charlottesville og andre steder – med våpen og vold.

Griffin oppfattet sannsynligvis min innsiderkunnskap (men uttalte) om Klanen som kjærlig tilgivelse – noe han aldri hadde fått, men tydeligvis søkte. For nå åpnet han seg og fortalte hvordan han hadde vært i Klanen siden han som 19-åring begynte å plukke bomull midt under borgerrettighetsbevegelsen, «som gikk for langt for fort».
Han hadde hatt et langt, trist liv, men det nærmet seg slutten. Han hadde nylig gjennomgått tre bypassoperasjoner.
«Jeg vet at jeg snart skal dø,» sa han. «Men i februar fyller jeg 60, og det ville bety mye for meg hvis du kunne komme på bursdagen min. Vil du ikke love det?»

Jeg ble så overrasket og rørt at jeg lovet å prøve. Da dagen var over, sa jeg farvel til alle:
«Da ses vi på Virgil sin bursdag.»
«Hva?» spurte de forbauset. Det gikk plutselig opp for meg at ingen av dem var invitert. Med den selvforakt som preger mange Klan-medlemmer, føler de ofte avsky for det de ser i hverandre – sin egen smerte og ulykke – så Griffin ønsket ikke sine egne «taper»-venner med.

Nei, det disse underpresterende menneskene hungrer etter, er kjærlighet fra oss med overskudd – fra dem utenfor deres ghetto. Den menneskelige varmen de ikke kan finne eller uttrykke i Klanen, hvis følelsesmessig forkrøplede medlemmer jeg vanligvis så stå ensomme på møtene.

I årene jeg jobbet med Klan-grupper, var jeg ofte deres lengstvarende «medlem». Etter mindre enn et år så jeg dem forsvinne inn i Anonyme Alkoholikere, Narcotics Anonymous eller kirkelige fellesskap – steder hvor de kunne finne litt av den kjærligheten Klan-ideologien tillot dem å blomstre opp i.

Selv om jeg bare hadde én dag å prøve det på, lyktes mitt lille eksperiment i ikke-voldelig kommunikasjon – selv med Griffin, en av de mest fryktede Klan-lederne siden 60-tallet.
Noen måneder senere forlot han The Cleveland Knights of the KKK, som han hadde ledet det meste av livet sitt, og gruppen falt fra hverandre. Jeg sier ikke at det skyldtes meg alene – det er alltid mange faktorer som spiller inn når det gjelder å endre folks liv. Men for en mann som hele livet har vært på defensiven, konfrontert med fiendtlige folkemengder som roper «Død over Klanen!», kan det plutselig gjøre en forskjell å møte noe han oppfatter som kjærlighet. Spesielt i et sårbart øyeblikk – når han som «en god kristen skal møte sin skaper».

Jeg sier alltid til elevene mine: «Prøv denne kjærlige metoden på din verste lærer – og se hvor raskt karakterene dine stiger.»
Det virket tydeligvis på to av USAs mest beryktede Klan-ledere.

Og mine mange reiser blant voldelige mennesker har overbevist meg om at positiv tenkning om andre virker på alle, og at det er både i vår egen og samfunnets interesse at vi oppriktig prøver å «elske våre medmennesker».

Om å forstå røttene til det hvite hatet: Å betrakte seriemorderes lidelser

Fortsettelse fra side 182–183

"No 'we' should be taken for granted when the subject is looking at other people's pain... Compassion is an unstable emotion. It needs to be translated into action, or it withers... To designate a hell is not to tell us anything about how to extract people from that hell, how to moderate hell's flames... Photographs of the suffering and martyrdom of a people, or of children, transform these events into something beautiful. The ghoulish cruelties and the unbelievable ruthlessness of the deeds shown are depicted as well.. Narratives can make us understand. Photographs do something else: they haunt us." – Susan Sontag in "Regarding the pain of others"

Mens jeg kjørte en natt i 1991, så jeg en eldre hvit kvinne under motorveipilarene og plukket henne opp. Hun hadde blitt overfalt av svarte bøller og blødde så voldsomt at jeg måtte kjøre henne til sykehuset. En time senere fikk jeg øye på en hvit mann i veikanten. Han var sint og anspent. Han hadde blitt sparket uten lønn fra en reketråler i Golfen og hadde ventet i tre dager på skyss. Med tanke på desperasjonen i øynene hans kunne jeg lett ha utløst volden i ham ved å sende ut vibrasjoner av frykt og mistillit.

Da jeg fortalte ham om den hvite kvinnen som nettopp hadde blitt etterlatt blødende av sine svarte overfallsmenn, begynte Woody å åpne seg. (Jeg hadde ingen anelse om hvor dypt involvert i familien hans jeg senere skulle bli.) Han sa at han aldri hadde blitt overfalt av svarte, fordi han «alltid angrep dem først». Litt etter litt fortalte han hvordan han og hans to brødre hadde drept så mange «niggere at jeg ikke kan telle dem på fingrene og tærne mine».

Nå var jeg helt våken. Først trodde jeg at han skryte, men det var for mange konkrete detaljer og steder i historiene hans. Da han også snakket om mishandlingen han hadde opplevd som barn, inngikk jeg en avtale med ham: Jeg skulle kjøre ham hjem, fire timer utenom veien min, hvis han ville fortelle og la meg ta det opp på bånd.

«Men jeg vil ikke fortelle deg hvor jeg bor. Bare la meg gå av et sted i byen min.» Han visste at jeg kunne gå rett til politiet med båndet.

I programmet mitt, som snart ble oppdatert til også å omfatte Woody og familien hans, sjokkerte stemmen hans studentene. Noen år senere, etter å ha lyttet til hans mareritaktige stemme kveld etter kveld, ble jeg nysgjerrig på å finne ut hvordan han hadde det. Da jeg endelig fikk sjansen på en turné våren 1996, inviterte jeg Eli Saeter, en norsk forlegger som blant annet ga ut Toni Morrisons bøker, til å være mitt vitne.

Det som skremte henne mest, var at alle menneskene vi møtte, hadde sittet i fengsel for drap og voldtekt.

«De minner meg om mennene i filmen På utflukt med døden,» sa hun.

Da vi ankom, hang det en tett tåke over stedet. Det ga jakten vår på en seriemorder i dette sumpete området, hvor vi ikke kunne se to meter frem, en uhyggelig uvirkelig aura.

Etter tre dager fant vi fetteren hans. «Det er sant, som du sier, Woody kom hit for fem år siden,» sa han. «Han og vennen hans Bobby brøt seg inn i et hus, og Woody stakk ned en 16 år gammel jente mens hun sov. Han fikk 25 år i fengsel. Han oppførte seg som en idiot under rettssaken. Han lagde bråk, lo av dommeren og gjorde narr av alle. Jeg prøvde å roe ham ned, men uten hell. Han ødela alt for seg selv.»

Vi fant Woodys offer, Sarah, som fortalte oss om den forferdelige natten. Hun hadde blitt tvunget ut av sengen av Woody, som skar opp magen og lungene hennes med en lang kniv. Hun overlevde etter flere kostbare sykehusopphold, men ingen hadde hjulpet familien med å bearbeide traumet. Det hadde skjedd bare noen få dager etter at jeg hadde satt av Woody. Det var deprimerende. Jeg hadde virkelig trodd at jeg i løpet av natten vi tilbrakte sammen hadde hjulpet ham med å komme i kontakt med den dype smerten og sinnet han følte.

Jeg prøvde å fortelle Sarah at Woody var min venn, men stemmen min brøt av skyld og anger da jeg så skrekken i øynene hennes. Hun var ute av stand til å se ham som noe annet enn et blodtørstig monster og fortalte hvordan han hadde oppført seg som et «dyr» under rettssaken og ropt: «Jeg skal nok ta deg en dag!», før han ble dratt ut av rettssalen i lenker. Helt siden hadde hun hatt mareritt om at han ville komme tilbake.

Det var viktig å forstå Sarah, offeret for den nesten-bødelen, fordi jeg i så mange år hovedsakelig hadde beskjeftiget meg med offeret inne i bødelen.

Da vi dro til Woodys hjem, åpnet en kvinne døren og sa:

«Jeg vet hvem du er. Woody kom hjem for fem år siden og følte seg opprømt. Han fortalte at han hadde blitt plukket opp av en merkelig mann, som hadde fått ham til å fortelle alt om seg selv. Jeg lurte på hvem det kunne være, for Woody er den mest hemmelighetsfulle personen jeg kjenner.»

Adeline var moren til Bobby, Woodys medskyldige, og bodde sammen med Rose, moren til Woody og hans to eldre brødre, Sammy og John.

«Å ja, det er forferdelig. Det ligner ikke Woody å gjøre noe slikt, men han var desperat da du brakte ham hjem, sparket uten lønn etter måneder med arbeid i Golfen. Han og Bobby hadde drukket og tatt stoffer, og jeg tror det var Bobby som startet det. De kom hjem klokka to om natten, banket på døra og ropte: 'Mamma! Mamma! Vi har gjort noe forferdelig!' Så besvimte de på plenen, der politiet fant dem.»

Jeg var lettet over at det ikke hadde vært noe planlagt hos Sarah, bare den smerten og sinnet jeg hadde merket hos Woody. Høye på rusmidler hadde de stjålet en sykkel foran huset og begynt å slåss om den. Woody brøt seg inn og grep en kjøkkenkniv for å bruke den mot sin halvbror, som flyktet. I et vanvittig blodrus sparket Woody inn dørene og prøvde å stikke ned den sovende familien.

Om Woodys «dyriske» oppførsel under rettssaken fortalte Adeline at han hadde vært livredd. Bena hans skalv ved tanken på at livet hans var over. De fattige skader alltid seg selv, tenkte jeg. Oppførselen hans hadde overbevist alle i rettssalen om at han aldri burde løslates, og ga ham ytterligere ti år.

Woody den kvelden jeg hentet ham i 1991 etter foredraget mitt ved U. of Houston

Det som umiddelbart knyttet bånd mellom Adeline og meg, var den kjærligheten vi begge følte for Woody. Jeg ble slått av hennes forståelse av hvordan mishandlingen i barndommen hadde ført til hans vold.

Hva med Woodys brødre? Han hadde sagt at de tok ham med når de drepte svarte uten grunn. Kunne det være sant?

«Å ja,» sa Adeline. Hun hadde ofte hørt dem snakke om slike drap, men la til at faren, Vincent, hadde vært enda verre, og bestefaren verst av alle. «Det var bare sånn vi gjorde her nede den gangen.» Det hørtes nesten ut som en unnskyldning.

«Sammy er som faren sin. En forferdelig mann. En organisasjon stoppet ham til slutt. Livstid i fengsel. Han kommer aldri ut.» Litt irritert sa hun at Sammy bare hadde blitt dømt for sitt siste drap fordi NAACP hadde kalt det et hatkriminalitet. Tidligere skjedde det ingenting etter drapene deres.

Hun fortalte også at Sammy fortsatte å drepe svarte i fengselet. Da en svart fange sa at han snart skulle løslates, svarte Sammy: «Nei, det skal du ikke.» Natten før løslatelsen helte han bensin over ham, satte fyr på ham og forvandlet ham til et forkullet lik.

Woody hadde fortalt meg at Sammy var leder for fengselets ariske gjeng.

I mangel av en ekte mor kalte Woody Adeline «mor» og ringte henne fra fengselet hver uke. Det hele ble enda mer komplisert av at han hadde vært kjæreste med hennes narkoman-datter Dawn, som Adeline, i likhet med Bobby, tilsynelatende hadde vanskelig for å føle kjærlighet til.

Og hva med den mellomste broren, John? Var han også med på drapene?

«Jeg vet ikke hvor mange, men jeg vet at John minst én gang har drept et menneske. Han fikk bare tre år for det.»

Angel vinker farvel til oss fra traileren

Senere kjørte vi ut for å besøke John i sumpen, til tross for Adelines strenge advarsel.

«Forstår dere ikke at han er den verste av dem alle? Han er hard, kald, og han vil aldri snakke med dere.»

Hennes beskrivelse skremte Eli så mye at hun ville snu da hun hadde hørt mer enn nok om vold. Men nå, da jeg endelig hadde funnet mannen som kunne bekrefte Woodys historie, nektet jeg å gi opp.

Mens vi kjørte gjennom den endeløse sumpen, der de nakne trærne sto som skjelettfingre under spøkelsesaktig spansk mose, ble Eli mer og mer blek.

«Har du ikke blitt med for å oppleve Amerika?» spurte jeg og prøvde å oppmuntre henne. Virkeligheten virket verre enn de mest skremmende Hollywood-effektene med den tunge tåken over det svarte, krokodillefylte vannet.

«Hvorfor sitter folk og ser på slike filmer, når virkeligheten er langt mer spennende,» spurte jeg Eli.

Dypt inne i sumpen, like før mørket falt på, fant jeg en råtten husvogn med plast for vinduene. Rustne båter og gamle bilvrak lå spredt rundt omkring.

Da jeg så to små skitne jenter, barbeinte og med snørrete neser, visste jeg straks at det måtte være Johns barn.

Eli ble så redd at hun låste bildørene og nektet å gå ut. Scenen hun så for seg, var som tatt rett ut av Deliverance (i Norge het filmen Picnic med døden). Hun var sikker på at hvis John skjøt oss, ville ingen noensinne finne likene våre i disse sumpene. Jeg kom til å tenke på Woodys beskrivelse av hvordan ansiktene deres hadde stivnet da de en gang hadde fått et av sine egne oppløste lik opp i krepsnøtene.

Likevel var det at jeg oppsøkte John verken et uttrykk for mot eller naivitet. Midt i dette mørke våtmarksområdet følte jeg meg merkelig nok på helt fast grunn, nesten euforisk, fordi et av livets store spørsmål endelig syntes å nærme seg et svar.

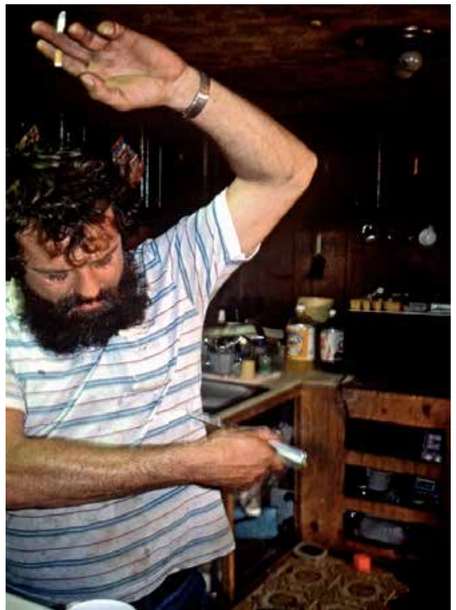
Den sinnstilstanden var avgjørende. Da John, som jeg hadde forutsagt, endte opp med å oppføre seg på en måte som var diametralt motsatt av det man ville forvente av en skremmende psykopat, som familien hans hadde insistert på at han var, var det nettopp fordi jeg mentalt hadde bygget opp denne desperate mannen til å være den som satt inne med svaret på livets gåte. Dermed kunne jeg gi ham de ufattelige kreftene som mennesker får når man viser dem tillit og dyp menneskelig interesse: han følte seg akseptert og elsket.

Han var riktignok innadvendt, fiendtlig og skremmende. Han kom til døra med en pistol, vilt skjegg og voldelige tatoveringer over hele kroppen. Men da jeg fortalte at jeg var Woodys venn, la han straks pistolen fra seg og satte på kaffe.

Snart merket jeg en slik varme fra John og hans kone Connie at jeg gikk ut og overtalte Eli til å komme inn.

John var riktignok det samme bloddryppende «monsteret» som Woody hadde hamret inn i bevisstheten min gjennom fem års lydspor. Men samtidig – og Eli var enig – var han et undertrykt barn som man nesten ikke kunne annet enn å omfavne.

Når man tenker på at jeg like gjerne kunne ha vært en utspekulert politibetjent, er det utrolig hvor lite som skal til for å få slike mennesker til å åpne seg. Og nettopp i samtalen, i den langsomme bearbeidingen av smerten, ligger svaret på all vold. Likevel reagerer regjeringer overalt fortsatt med sin foreldede «øye for øye»-logikk og repressive reflekser hentet rett ut av Lucifers reaksjonære høyborg.

John demonstrerer hvordan han snurret kniven rundt i den svarte mannen

Resten av dagen fortalte John og Connie om volden som gjennomsyret hele familien. «Se bare på Angel her», sa Connie og løftet opp den mishandlede jenta på to og et halvt år. «Hun er full av vold mot søsteren sin. Det er hun som er den slemme.»

Både Eli og jeg tenkte umiddelbart at det var akkurat slik hun ville bli: ved fra barndommen av å få høre at hun var dårlig og ikke god nok. Moren ga henne flere ordentlige juling, men vi så henne nesten aldri gråte. Hun hadde bare røde øyne og et permanent ydmyket uttrykk.

John lærer den 7-årige Natasha i å bruke våpen og viser meg noe av sin våpensamling på barnas seng

Begge foreldrene snakket åpent om at de bare ble voldelige når de var fulle, og vi fikk raskt et bilde av hvor forferdelige forholdene måtte være for de to barna. De fortalte i det uendelige om volden de hadde vært en del av. Jeg trengte knapt å spørre om drapene på svarte; deres blodige sidebemerkninger passet perfekt til Woodys beskrivelser.

Da jeg ba om å få se våpnene som var brukt i de ulike drapene, hentet John syv rifler og tre pistoler, som han allerede hadde lært jentene å bruke. Han viste til og med med kniven sin hvordan han hadde stukket en svart far ned foran familien.

Jeg fotograferte ham under et portrett av hans egen far, mannen som hadde videreført all denne volden.

Familiefoto av Johns foreldre, Rose og Vincent

De krokodillebefengte sumpene som John og Connie bodde i

Bildet hang i en gullramme og utstrålte en ondskap som verken søndagsklærne eller fotografens pene oppstilling kunne skjule.

John ville at vi skulle overnatte og dra på alligatorjakt neste morgen. Han levde av ulovlig krypskyting av alligatorer og hadde fylt kjøleskapet med kjøttet deres. Jeg hadde lyst, men Eli protesterte mot å «dra på alligatorjakt i sumpen med en seriemorder i tett tåke».

Så vi tok et varmt farvel og kjørte ut i mørket. På veien tilbake var vi lamslåtte og kunne ikke snakke om noe annet.

1996 Høsttur

Om høsten inviterte jeg den danske TV-reporteren Helle Vibeke Risgaard til å filme den traumatiserte familien for TV. John jobbet nå offshore, så Connie kunne snakke mer åpent om ham. I flere dager hørte vi om det ene drapet etter det andre, denne gangen fortalt direkte til et Betacam-kamera. Historiene kom i en så kaotisk strøm at det raskt begynte å svimle for oss. Etter et par timer kunne vi verken huske eller interessere oss for alle drapene vi hadde hørt om.

Connie var en merkelig blanding. Hun virket rasjonell og behersket, men vi visste fra Rose og Adeline at hun var enda mer voldelig enn John, som de faktisk så på som hennes offer. Flere ganger sa hun at hvis det ikke hadde vært for religionen og barna, ville hun for lengst ha forlatt ham. Men vi begynte raskt å tvile. Uten barna, hvem skulle hun da slå?

Da John var borte, turde vi drikke sammen med Connie, ofte til klokka fire om morgenen, og vi så mye tydeligere hennes forhold til barna. Det ene øyeblikket var hun kjærlig, det neste pisket hun i ukontrollert raseri den treårige Angel med et lærbelte. Det førte til en konflikt mellom Helle og meg. Helle prøvde instinktivt å beskytte barnet, noe som gjorde meg rasende da jeg ville fotografere mishandlingen.

«For et ondt menneske du er!» ropte hun, forståelig nok.

«Hvis du hadde reist mer i svarte ghettoer og sett den slags overgrep hver eneste dag,» svarte jeg sint, «ville du vite at det ikke er din oppgave å redde hvert barn i et øyeblikks medfølelse. Din oppgave er gjennom din tilstedeværelse å styrke foreldrenes kjærlighet til seg selv, slik at de kan vise kjærlighet til barna sine.

Men for å unngå synet av vold og mishandlede barn gjør vi det motsatte og flykter alle fra ghettoen. Og slik ender vi til slutt selv opp med å bli den direkte årsaken til de mishandlede barna.»

Jeg visste at jeg ikke trengte å belære Connie om at det er galt å slå barn. Det vet folk godt. Hadde jeg preket om dette, ville hun bare ha hatet seg selv enda mer.

Min mer nøkterne vurdering sa meg også at det ikke var nødvendig å gripe inn akkurat der, fordi barnet forventet julingen. Hun gråt ikke engang. Til tross for det fortsatte hun den oppførselen som hadde gjort moren rasende.

Likevel likte jeg absolutt ikke å fotografere overgrepene til et program om fattige hvite. Gang på gang spurte jeg meg selv hvor grensen gikk. Når burde jeg gripe inn?

I motsetning til den mer ukontrollerte volden jeg ofte hadde sett blant fattige svarte, dempet tilstedeværelsen av en fremmed som regel de fattige hvite foreldrenes aggresjon. Bare ved å fotografere Connie viste jeg henne at oppførselen hennes var uakseptabel, men langt mildere enn om vi direkte hadde irettesatt henne som «et dårlig menneske». Det ville bare ha gjentatt det hun selv gjorde mot barnet.

Connie banket den to år gamle Angel

Den mishandlede Angel. Var hun på jakt etter hjelp?

Connie pisket barna

Mange lesere vil sikkert bli provosert av dette. Men de samme leserne klager sjelden over volden når de ser den i showet mitt. På 1990-tallet opplevde showet en renessanse, tror jeg, fordi det skildret den økende volden i samfunnet gjennom den stigende mishandlingen av barn. Det førte også til en større interesse for undertrykkelsens pedagogikk. Å øke den kollektive bevisstheten om undertrykkelsens røtter vil være barnets sanne frelse.

Likevel kan jeg lett forsvare det motsatte synspunktet: at man alltid må stoppe vold mot barn og kvinner, selv om det betyr at man mister bildene.

For hvis de få av oss som oppsøker disse utstøtte, bare dokumenterer (utnytter?) dem og aldri griper inn, hvem skal da gjøre det? Uansett hva vårt formål er, kan ikke den barmhjertige samaritanen bare rette kameraet mot dem – og gå forbi.

Det verste var ikke den etiske konflikten, hentet fra Dostojevskij, men det Helle og jeg snart følte overfor det mishandlede barnet. Da vi for første gang trådte inn i dette sumpete vepseboet, var all vår medfølelse hos de to forslåtte barna med mørke ringer under øynene. Vi skulle snart merke hvordan «vi» alltid ender opp med å være med på å tvinge slike ofre inn i undertrykkerens rolle – den onde sirkelen.

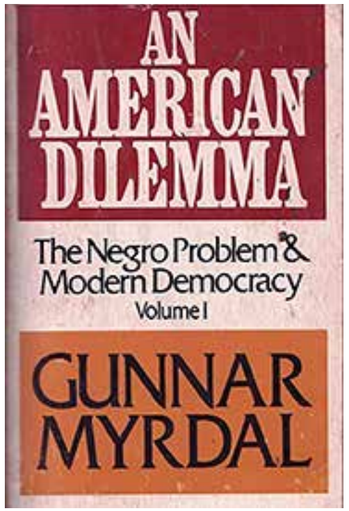
Aldri hadde jeg sett det så tydelig som hos den treårige Angel. Hver eneste reaksjon virket drevet av tross. I begynnelsen får man lyst til å ta et slikt barn opp og trøste det. Men det forsømte barnet biter typisk den utstrakte hånden og ødelegger raskt alt det overskuddet av kjærlighet man kan mønstre.

Fra klokka 20 om kvelden til klokka 04 om morgenen ødela den «onde» lille «engelen» nesten alle kameraene, mikrofonene, ledningene og båndene våre. Sakte merket vi volden vokse i oss selv, til vi også fikk lyst til å rope til henne, slå henne, sparke henne over gulvet.

Slik skader vi de skadede overalt i verden.

7-årige Natasha den dagen hun stolt tilsto å ha slått hodet til en svart gutt til blods

«Rasismens bibel», som inspirerte Johnson til hans borgerrettighetslover

Angel med sin elskede nye lekekamerat

Etter å ha undervist elever i årevis om undertrykkelsens onde sirkel, var det en sjokkerende pedagogisk lærepenge å plutselig merke hvor raskt jeg selv kunne bli en del av den.
Hvor raskt Helle og jeg ble en del av Connies koalisjon av villige, som sammen med henne sank ned i sumpene.

Det mest skremmende var den tette forbindelsen mellom mishandling og rasisme. Da vi spurte Angel hva hun syntes om svarte, så hun forvirret ut.

«Hva mener du? Niggere? Vi skyter niggere, ikke sant, mamma?»

Når kameraet gikk og Connie var edru, rettet hun henne noen ganger litt flau og brukte ordet svart foran barnet.

Det var interessant, fordi det viste at Gunnar Myrdals argument i An American Dilemma stemte selv blant samfunnets laveste lag. Med andre ord er det en konflikt mellom samfunnets høyere idealer, som «vi er alle like», og de helt motsatte budskapene som foreldre nærer i sitt indre om «undermennesker», og som ender med å sive inn i barnas underbevissthet.

Vi så det enda tydeligere hos den syv år gamle Natasha. Connie syntes det var greit at Natasha hadde skapt problemer på skolen, fordi «negeren foran meg luktet». Men Connie ble sint da Natasha ble utvist for å ha dannet en gjeng med fire andre jenter.

Jeg anet at det lå mer bak, og spurte om gjengen hadde rettet seg mot svarte. Først nølte Natasha. Selve ordet mitt «svart» fortalte henne at jeg var på «niggernes» side, så svaret hennes var ikke så lett denne gangen, som da hun retorisk hadde gjentatt: «Niggere stinker!»

Men litt etter innrømmet hun at jentene hadde lokket en svart gutt ut i skogen og slått ham i hodet med en stein, til blodet fløt. Hun nøt tydeligvis å beskrive dette grufulle overfallet i et drastisk sprut-språk. Hvorfor hadde hun gjort det?

Fordi Connie en dag, i et øyeblikk av politisk korrekthet, hadde sagt at «niggerne blør rødt akkurat som oss». Det var Connies måte å si til henne (når hun var edru) at «vi er alle like, så snakk pent om skolekameratene dine».

Men Natasha trodde ikke på dette budskapet, som motsatte seg alt det andre hun hadde hørt hjemme om å drepe niggere. Så hun startet en gjeng og overfalt gutten for å finne ut om det virkelig stemte.

Connie smilte bare og sa: «Det var ikke pent, Natasha.»

Men vi hadde alle fått noe å drikke, og Connie sa det med et stort smil. Hun var tydeligvis stolt. Så Natasha lærte at det var greit å slå inn hodet på en gutt, bare for å finne ut om svarte blødde rødt.

Sjelden har jeg sett en tydeligere leksjon i rasismens pedagogikk. Det er det knusende, tveeggede sverdet som det doble budskapet praktiseres av det overveldende flertallet – det vil si «oss», de vanlige, fornuftige, «liberale» menneskene – når vi konstant hamrer det amerikanske credoet om at «vi alle er like» og «kristen kjærlighet» inn i barna våre.

Men når det gjelder mennesker i «det indre byområdet» (hvites uttrykk for ghettoer), svarte, homofile, jøder og muslimer, trekker vi ubevisst på øyenbrynene eller endrer tonefallet vårt, og sender det motsatte budskapet om at noen «ikke er helt like». Barn kan ikke håndtere et slikt dobbeltbudskap med dets skjulte undertrykkelse, og reagerer på det med smerte og forvirring i ulike rasistiske mønstre mens de vokser opp.

Likevel ga Connie meg også håp. Akkurat som jeg hadde opplevd det med voldelige kriminelle og medlemmer av Ku Klux Klan; og som Ivan insisterer på i «Brødrene Karamazov», trenger man ikke å lære en voksen som Connie hva som er riktig og galt. Alle vet at det er galt å drepe, hate og påføre andre smerte. Men når de er fanget i sin egen uutholdelige smerte, kan de ikke alltid leve opp til sine høyere idealer.

Da Connie på en mer barokk måte enn noen andre klarte å gi uttrykk for vår dypere felles menneskelighet, kunne jeg ikke la være å føle stadig større hengivenhet (og glede) i hennes nærvær. Hun var en gigantisk klump av eksplosiv vold og hat, blandet med en merkelig blanding av sunn fornuft, ømhet og kjærlighet. Likevel hadde hun et dypt ønske om å gi uttrykk for de beste idealene.

Jeg var glad for å føle denne merkelige tiltrekningen. Den minnet meg om følelsene jeg alltid hadde hatt for fattige svarte som ofre. At Connie også var et offer, ble klart da vi senere møtte hennes håpløst alkoholiserte og halvt gale far, selv om Connie hevdet at det aldri hadde vært snakk om et direkte incestuøst forhold mellom dem.

På et tidspunkt gikk det opp for oss hvor mye våre moralske begreper hadde glidd oss av hendene etter bare noen få dager med Connie ute i sumpen. I løpet av sommeren hadde John fanget en vaskebjørn, som ble familiens kjæledyr.

Barna tumlet rundt med den i sengen og matet den med kjeks. Jeg likte å bade i det vanvittige rotet i «badet» deres, fordi vaskebjørnen med sin store hale nærmest hjalp til med å vaske meg i badekaret. Den var så søt at Helle fikk ideen om å lage et barne-tv-program om hvordan den lekte med de mishandlede barna. Men hun hadde gått tom for videobånd. Det var min skyld. Før vi kom, hadde jeg sagt til henne: «Det nytter ikke å intervjue denne dysfunksjonelle familien direkte om volden. Bare la kameraet gå hele tiden, spesielt når de er fulle, så får du de mest sjokkerende opptakene der de tilfeldig snakker om alle drapene sine.»

Da vi gikk tom for bånd under nettene våre med «drikk- og drapsutflukter», foreslo Helle å slette noen av de tidligere båndene. Og fordi drap og vold etter få dager hadde blitt til hverdagens «ondskapens banalitet», sa jeg ja, selv om det nettopp var for å filme det hele at jeg hadde invitert henne med.

Angel mishandlet av Connie, som selv ble mishandlet av sin far til høyre

Først da vi igjen var ute på landeveien, gikk det opp for oss at hun hadde slettet store deler av bevisene på en – selv etter amerikanske forhold – sjokkerende seriemordshistorie til fordel for et trivielt barneprogram.

Det var et skremmende eksempel på hvor raskt vi hadde blitt hjernevasket inn i Connies perverse logikk. Hun uttrykte det selv best da hun spurte: «Si meg, skal du skrive en bok om oss?» Jeg svarte ærlig: «Kanskje en dag, men jeg vil beskytte dere (mot rettslige tiltak).»

«Det trenger du ikke tenke på,» sa Connie. «Det eneste jeg ikke vil ha med, er den kvelden da Woody og jeg brøt oss inn på en restaurant og stjal skalldyr fordi vi var sultne.»

Hun visste utmerket godt at innbrudd var galt. Hun hadde sterke meninger om det, fordi en av «niggerne» i nabolaget en gang hadde stjålet hønsene hennes. Men å drepe «niggere» i massevis når hun var full, oppfattet hun ikke som ulovlig eller galt.

Etter kort tid gjorde vi det tilsynelatende heller ikke. Det var enda en viktig lærepenge: Voldelige mordere skapes ikke bare gjennom mishandling i barndommen. Selv de beste av oss kan på kort tid bli hjernevasket inn i slike roller, slik vi kjenner det fra soldater, torturbødler – og fra amerikansk politi som George Floyds morder.

Med varme klemmer tok vi farvel foran den forfalne husvognen med plast for vinduene. Jeg visste at jeg ville savne Connie – eller i det minste kontakten med den voldelige siden av meg selv, som hun hadde tvunget meg til å se. En god grunn til å dra nå var også hennes fullstendig gale far, som ødela enhver samtale med sine sexfantasier om Helle.

«Kan du virkelig sove i en bil med en så sexy blondine uten å ha sex?» spurte han igjen og igjen.

Man hører ofte sannheten fra folk som er fulle eller gale – og han var begge deler. Han sa åpent det mange amerikanere forestiller seg når jeg har danske kvinner med på turneene mine. Deres tilstedeværelse hindrer meg også i å la meg forføre av den forelskelsen jeg uunngåelig utvikler for mine fotografiske ofre – og de for meg – som i tilfellet Connie.

Det var ingenting igjen av denne vakre unge mannen i fengselet 5 år senere

Senere i 1996

Jeg hadde skrevet til Woody i flere år og fikk tillatelse til å besøke ham i fengselet. Etter nesten 20 timers kjøring ankom jeg. Som så ofte i USA lå høysikkerhetsfengselet langt ute i ingenmannsland, et sted bare få familier hadde råd til å besøke. Woody hadde ikke hatt besøk på fem år og gledet seg like mye til gjenforeningen som meg. Men det ble et sjokk.

Etter endeløse sikkerhetskontroller kom Woody inn i besøksrommet lenket på hender og føtter og med kroppen viklet inn i enda tykkere kjeder. Å omfavne denne jernmannen føltes som å holde rundt et romvesen.

Det vakre, nesten uskyldige ansiktet jeg husket fra den unge mannen med de lyse lokkene, var forsvunnet. Med kort hår, tatoveringer, manglende tenner og arr på armene lignet han Sean Penn i Dead Man Walking – bare langt verre.

Der jeg fem år tidligere hadde hatt vanskelig for å tro på historiene hans om massemord, trodde jeg nå på alt. Han hadde blitt frykteleg mishandlet i fengselet, som virket enda verre enn Angola på meg. Halvparten av tiden hadde han sittet i mørk isolasjon på grunn av disiplinære forseelser. Hvor mange slåsskamper? Tolv med svarte fanger og tre med hvite, alle på liv og død. Hver gang hadde hans 25 års straff blitt forlenget.

Men etter å nesten utelukkende ha bodd sammen med svarte, hadde han fått en motvillig respekt for dem. De kunne slå tilbake!
Han fortalte meg at før jeg hentet ham i 1991, hadde han en gang delt en fengselscelle med en svart mann. I raseri fikk han smuglet inn en pistol og skjøt ham. «Ikke for å drepe niggeren», for det ville ha gitt lengre fengselsstraff. Han skjøt ham i beinet for å få ham flyttet ut av cellen.
I dette «høyteknologiske» fengselet var det ikke mulig. Han hadde lært å leve med sin nåværende svarte cellekamerat.
«Han kødder ikke med meg, og jeg kødder ikke med ham.»
De snakket aldri om rase og visste ikke engang hva den andre satt inne for.

Sarah var den eneste av Woodys ofre jeg kjente, så jeg følte et spesielt ansvar som hennes budbringer. Woody kunne ikke huske noe fra den natten da han stakk henne ned, og ba meg fortelle alt.
«Den stakkars jenta», sa han flere ganger.
Om sin dyriske oppførsel under rettssaken, der han hadde truet henne, kunne han bare huske at han hadde vært «en drittsekk» uten å vite at Sarah var til stede. Jeg fortalte hvor viktig det hadde vært for Sarah å lese brevet hans, der han ba om tilgivelse, og jeg spurte om han var klar for et møte mellom offer og gjerningsmann. Etter lang tids overveielse sa han nei.
Så begikk jeg en forferdelig feil. Jeg sa at Sarah hadde vært mer forståelsesfull enn jeg hadde forventet, fordi hennes egen bror satt i fengsel. Umiddelbart forsvant alle Woodys forsøk på medfølelse, og hans drapsinstinkter tok over.
«Du må gi meg navnet på Sarahs bror,» krevde han. «Jeg har hørt at det er en fange her som vil drepe meg. Her dreper man eller blir drept.»
Jeg visste at det sannsynligvis var Sarahs bror. Under samtalene mine med familien hadde hennes andre bror gjentatte ganger sagt: «Hvis jeg bare kunne få tak i den fyren.»

Plutselig var jeg fanget midt i en kamp på liv og død. Å være budbringer og forsonende brobygger var langt vanskeligere enn jeg hadde forestilt meg. Som Herren selv måtte jeg velge hvem som skulle dø. Hvis jeg ikke røpet navnet, ville Woody, min venn, sannsynligvis få halsen skåret over bakfra. Jeg visste at jeg ikke ville fortelle Woody navnet, men også at hvis jeg prøvde å redde Sarahs bror, ville Woody støte meg fra seg.

Møtet med ham tvang meg også til å revidere det jeg hadde sagt om ham i lysbildefremvisningen min. Jeg kunne fremdeles ane det sårede barnet i ham, men det ble stadig vanskeligere å ikke også se ham med samfunnets fordømmende blikk. Jeg visste at jeg ikke ville ha mot til å sette ham fri i den tilstanden han nå var i. Samtidig visste jeg at nettopp dette fordømmende «kast-vekk-samfunnet» – og fengselets ytterligere brutalitet – hadde gjort ham slik.

Å nekte ham å få vite navnet på Sarahs bror var nesten like vanskelig som å ikke fortelle ham om Dawn, den eneste kvinnen han hadde elsket. Samme morgen hadde jeg ringt moren hennes, Adeline; hun var i sjokk. Dawn hadde forsøkt å begå selvmord kvelden før og var blitt funnet halvdød i en gassovn. Adeline hadde bedt meg om å tie, men Woody fortsatte å spørre om henne. Og det var mer: Dawn hadde fått et barn med Woodys beste venn.
Jeg visste at hvis Woody fikk vite det, ville han også drepe ham.

Denne korte beretningen antyder bare noen av problemene jeg støtte på i forsøket på å være venn med alle parter i en voldelig underverden med sine egne regler. På den tre dager lange kjøreturen tilbake mot New York gjennom uavbrutt regn tenkte jeg nesten bare på én ting:
Mitt amerikanske dilemma.

1998

Nesten to år etter mitt besøk hos Woody mottok jeg et overraskende julebrev. Det var fra den verste av de tre seriemorderne – Woodys eldste bror, Sammy, som jeg også hadde forsøkt å besøke i 1996.
Som leder av en arisk gjeng fortsatte han å drepe svarte i fengselet, blant annet ved å helle bensin over dem og sette fyr på dem mens de sov. Nå beklaget han at han ikke hadde svart på brevet mitt. Han var lovlig forhindret, skrev han, fordi han hadde tilbrakt to år i «hullet» for å ha drept en svart fange.
Nå ville han i stedet gjøre noe kreativt og spurte om noen av vennene mine ville være brevvenner med ham.
Flere av mine svarte venner i området jobbet som fengselsbetjenter der. Med dem som referanser – og etter mange års venting – fikk jeg endelig tillatelse til å besøke Sammy. Fengselsinspektøren var nemlig kristen og trodde på tilgivelse. Dessverre oppdaget jeg, etter å ha kjørt nesten en uke for å komme dit, at fengselet var stengt på grunn av en svineinfluensa-smitte.

Med en svart kvinne i 2003

I 2003 tok jeg med meg en svart kvinne for å se hvordan familien ville reagere. «Jeg vil se om de dreper deg også», spøkte jeg til Rikke Marott, en dansk fotomodell.
«Jacob,» sa hun nervøst, «jeg er en ung svart kvinne. Du er en middelaldrende hvit mann. Halvparten av mennene her omkring sitter i fengsel for å ha drept eller voldtatt svarte.»
«De dreper også hvite,» svarte jeg.
«Det gjør det ikke bedre.»
Vi besøkte først Sammys og Johns mor, Rose. Jeg ville høre mer om bakgrunnen hennes.
«Jeg vokste opp langt ute i sumpen,» fortalte hun. «Vi sov ni personer i det eneste rommet. Vi var så fattige at vi alle måtte jobbe hardt som rekefiskere. Først da jeg var 13 år, fant myndighetene oss og sendte oss på skolen, men jeg sluttet etter 5. klasse fordi foreldrene mine trengte meg. Jeg lærte aldri ordentlig å lese og skrive.»

Rikke pekte på et bilde av en bedårende liten jente på veggen.
«Datteren min,» sa Rose. «Hun forsvant i 1967. Hun var 16 år. Jeg fikk en anonym telefon fra en mann som sa at hun hadde druknet i havnen.»
«Hvem ringte?»
«Kanskje morderen. Ingen andre visste hvor hun var. Hun ble aldri funnet.»

Angel med brev til moren sin om å være et bedre barn

Stemmen hennes skalv, og øynene hennes fylte seg med tårer.
«Det er 35 år siden, men jeg gir aldri opp håpet om at hun en dag kommer tilbake.»

«Familien vår er forbannet. Det har vært så mange drap og ulykker og fengselsstraffer. Stesønnen min sitter i fengsel for drapsforsøk – han skar opp magen på en ung jente. Hun overlevde, men hun vil aldri kunne få barn.»

Da jeg intervjuet Rose om hvordan Woodys far, Vincent, hadde revet ut livmoren hennes, brøt hun sammen i tårer, i skam over at jeg visste det. Hun skammet seg så mye over å ikke ha livmor at hun ikke dro til sykehuset på en hel måned. Og selv da dro hun bare fordi blødningen var så voldsom. I tiden før tragedien ropte Vincent i fylla: «Jeg skal sørge for at du aldri kan få barn med en annen mann!»

Rose sa at hun hadde ønsket å forlate ham, men før jeg slo av kameraet, fortsatte hun med å tilstå at hun hadde drept mannen sin med en øks. Han hadde ikke «falt ut av sengen», slik alle hadde fortalt meg.

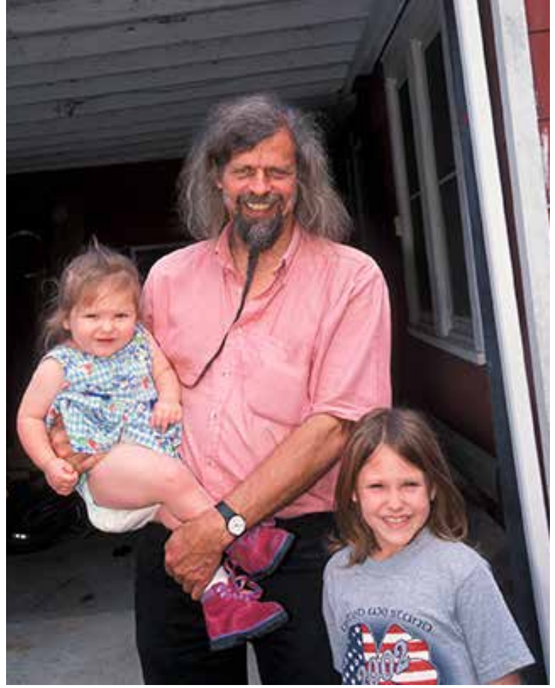
Enda mer følelsesladet fortalte hun nå om drapet på Woodys eldste søster. Om våren hadde Adeline fortalt meg at datteren hennes hadde begått selvmord som 16-åring etter et langvarig incestuøst forhold til faren. Men nå sa Rose at Adeline i virkeligheten hadde blitt myrdet. Overveldet av å høre om alle drapene, glemte vi å spørre om det også var faren, da hun raskt fortsatte.

«Jeg har enda en sønn i fengsel for drap. Han drepte mennesker helt tilfeldig.»
Hun beskrev i detalj (og på min video) alle drapene uten å nevne at ofrene alle var svarte.
Senere sa Rikke:
«Hun prøvde å beskytte meg fordi jeg er svart, men det trengte hun ikke. Jeg følte meg trygg hos Rose. Hun brydde seg ikke om hudfargen min. Det viktigste for henne var at et annet menneske prøvde å forstå hvor hun kom fra.»

Da vi skulle til å gå, sa jeg at vi ville ut og besøke John.
«Johns kone er død,» sa Rose. «Connie omkom i en bilulykke i fjor, da hun flyktet fra en av deres fylleslagsmål. John jobber nå på et skip og er borte i flere dager av gangen.»
«Og barna?»
«Myndighetene tok dem. De to yngste bor hos min kristne datter. Den eldste på 17 bor hos John og hans nye kjæreste.»
Jeg ble sjokkert, men ikke overrasket. Connies død var den logiske konsekvensen av en farlig blanding av kokain, alkohol og ubehandlet sinne. Jeg hadde lengtet etter å se henne igjen og gråt på den lange kjøreturen bort til barna.
Ville de i det hele tatt huske meg etter syv år?

Jeg var lettet da vi kjørte opp til deres nye hjem hos en «god kristen familie». Som om jeg var en kjær onkel, kom Angel løpende ut og kastet seg rundt halsen på meg i en ubeskrivelig glede.
Man sier at barn ikke kan huske noe fra før de er to eller tre år gamle, men Angel husket tydeligvis meg. Jeg ankom med skyldfølelse over at jeg en gang hadde hatt lyst til å slå henne da hun var liten. Siden familien hennes var en som både hvite og svarte hadde flyktet fra ute i sumpene, husket hun meg sikkert som den eneste «fornuftige» utenfra i barndommen hennes, som var vitne til hvor dypt hun hadde blitt traumatisert.

Selv om jeg bare hadde kjent Angel i noen dager da hun var to og tre år gammel, kunne jeg nå som niåring merke hvor mye det hadde betydd. Hun dro meg rundt for å vise meg sin nye familie, sin nye lillesøster og et brev hun hadde skrevet til sin avdøde mor, hvor hun lovet å bli «en snill jente» nå.

9 år gamle Angel med sin nye søster Sally i 2003

Rose viser Rikke Marott bildet av sønnen sin Sammy i fengselet

16 år gamle Natasha elsket Rikke Marott

Med Natasha i 2003 kort før hun flyktet fra faren sin

John viser hvordan plenen ble rød av blod i 2009

Natasha, som nå var sytten år, var like glad for å se oss. Hun, som hadde vært nær ved å drepe en svart gutt med stein, hadde siden tilbrakt to år i fengsel etter andre forbrytelser. Hun var spesielt fascinert av Rikke og ville gjerne bli fotografert sammen med henne igjen og igjen.
De var kanskje oppdratt til å «drepe niggere», men smerten deres gjorde dem ikke blinde for den kjærligheten en svart kvinne kunne gi dem. Rikke ble adoptert av en kjærlig dansk familie og brakte med seg det overskuddet av kjærlighet som disse kjærlighetshungrige barna lengtet så sterkt etter.
I årene etter fortsatte de å spørre hvorfor jeg aldri tok med den «herlige fargede kvinnen» igjen.

2009

Familieforbannelsen fortsatte å hjemsøke barna, selv om John hadde fått dem tilbake. Da han jobbet offshore, så jeg ham først igjen i 2009. Han bodde nå i en annen husvogn med litt jord rundt.
Jeg hadde lært å forvente overraskelser når jeg besøkte en seriemorder, og regnet med enda en da jeg spurte hvorfor plenen hans var rød av blod.
«Jacob,» sa han med en herdet manns rustne stemme: «Du vet at vi alltid gjorde sprø ting når vi var fulle. I går kveld var jeg så full at jeg begynte å skyte på min eneste ku. Kua ble så redd at den hoppet over gjerdet og løp sin vei. Så hentet jeg rifla, satte meg på hesten og red etter den. Og etter en vill midnattsritt gjennom byen drepte jeg den forbannede jævelen rundt åtte kilometer på den andre siden av byen. I morges hentet stesønnen min og jeg den i pickupen og har nettopp partert den her på den blodige plenen.»
«I det minste dreper du ikke svarte lenger,» sa jeg.
«Nei. Vi blir alle mykere med alderen. Jeg sluttet visst rundt den tiden jeg møtte deg.»

Lettet over at hans morderiske ungdomsraseri hadde lagt seg, dro jeg med ham ut for å fiske reker dypt inne i sumpen. For første gang fikk vi anledning til å snakke rolig om livet hans og de voldsomme kranglene med Connie, som til slutt hadde kostet henne livet. Det som gjorde meg mest trist, var at begge døtrene hans var forsvunnet.

Natasha hadde rømt kort tid etter mitt siste besøk. Hun hadde fått to barn, som hun hadde etterlatt hos John.
«Hun sitter sikkert i fengsel igjen,» sa han.
Også Angel satt i fengsel. Woody hadde blitt prøveløslatt etter 16 år og flyttet inn hos John. Der voldtok han den tretten år gamle Angel og gjorde henne avhengig av narkotika. I raseri anmeldte John sin bror, som ble sendt tilbake i fengsel – denne gangen på livstid – for å ha brutt prøveløslatelsen.
Angel var heller ingen helgen. Som 13-åring stjal hun en bil for å kjøre vennene sine til McDonald's og ble sendt på ungdomsanstalt.

John med sin stesønn og barnebarnet Connie, som viser våpnene han brukte til drapet kvelden før

John med Natashas yngste etterlatte barn

To år gamle Angel med onkelen Woody, som senere voldtok henne

Et år senere rømte hun ved å stjele en av institusjonens gule skolebusser. Jeg har ingen anelse om hvordan en så liten person i det hele tatt kunne nå pedalene. Kanskje kunne hun ikke det heller, for hun totalvraket bussen. Nå sonet også hun en lang straff i et fengsel som lå så langt unna at John ikke hadde råd til å besøke henne.

Sammen med sin nye kone prøvde John å oppdra sine to barnebarn bedre enn han hadde oppdratt sine egne døtre. Den ene var oppkalt etter deres avdøde bestemor Connie.
Jeg hadde en følelse av at John endelig var på rett vei. Det var mer Natasha og Angel jeg fryktet mest for nå.

2012
Jeg fant først Natasha igjen i 2012. Hun kontaktet meg fordi hun ville ha min hjelp til å få faren sin i fengsel. Hun hadde fått vite av bestemoren sin, Rose, at det i virkeligheten var John som hadde begått drapet på torget, som onkelen hennes, Sammy, satt inne for på livstid.
Selv om Natasha aldri hadde møtt Sammy, syntes hun det var urimelig at han satt inne, når faren hennes hadde drept langt flere svarte. Jeg hadde aldri forstått hvorfor Sammy hadde fått livstid for drapet på en svart far foran familien hans, når Woody på båndet mitt tydelig sa at det var John som hadde gjort det.

John hadde selv vist meg hvordan han dreide kniven rundt i mannens hjerte.
Ifølge Natasha inngikk brødrene en avtale umiddelbart etter forbrytelsen, fordi det var så mange vitner. Sammy gikk med på å ta skylden, fordi John hadde barn, og Sammy var etterlyst for så mange andre ting at han uansett ville ende opp i fengsel.
«Wow», tenkte jeg. På grunn av denne bisarre, edle avtalen, som var inngått for å hindre at hun ble farløs, ønsket Natasha nå at hennes egen far skulle i fengsel.

Hun var tjuetre, og jeg følte at det endelig var på tide å spørre hvor mye hun husket av drapene i barndommen sin. Vi satte oss bak skuret der hun bodde, med et videokamera foran oss. Hun insisterte på at vi først kjøpte en flaske whisky: «Jeg har så mye å fortelle deg.»

I begynnelsen kom minnene sakte frem, som om de hadde ligget begravd altfor lenge. Men etter et par timer fikk jeg ideen om å spille av et lydklipp fra Woodys intervju, innspilt tjue år tidligere. Da brøt Natasha ut i gråt og begynte å skjelve voldsomt i armene mine. Det var som om båndet rev opp sårene fra barndommen hennes igjen.

Hun fortalte meg om noen av drapene hun hadde hørt ham skryte av, og hvor ofte hun hadde hjulpet til med å vaske blodet av bilen etter at John hadde vært ute og «drepe niggere». Hun hadde til og med vært vitne til et av drapene.

«Vi var ute og kjørte, og en svart fyr i en liten Honda hindret pappa i å kjøre fort. Pappa satte etter ham og tok ham igjen. Jeg så den jævla niggeren velte ut i grøfta – pappa traff ham bokstavelig talt i 80 km/t. Pappa satt bare der og lo og sa at den jævla niggeren ikke ville sperre veien en gang til. Så en dag senere hørte vi på radioen at politiet lette etter vitner. Det var en dusør og alt mulig.»
«Så du hørte det på radioen, og du visste at det var faren din.»
«Ja, jeg var jo sammen med ham.»
«Og så følte du skyld. Var det første gang du anet at noe var galt?»
«Ja, det var stort sett den eneste gangen jeg noensinne har tenkt at noe var galt – fordi jeg så det med mine egne øyne.»
«Bare fordi han var etterlyst for det?»
«Jeg vet ikke om det var fordi han var etterlyst for det, men jeg var der og så alt. Jeg er ikke en voldelig person. Ikke misforstå meg. Jeg har store problemer med sinne, og hvis noen gjør meg sint, får de se det verste av meg, men jeg er ikke en kaldblodig morder.

Med Natasha under vår terapeutiske samtale i 2012

Natasha med sine vanvittige metamfetaminvenner i «hullet» samme kveld

Natasha og Angel på et familiefoto

Far vil for faen se deg rett i øynene og stikke deg ned – bare fordi du står der. Han har ingen skyldfølelse, ingen anger.»
«Men visste du ikke at det var galt å drepe folk?»

«Nei, vi ble faen meg oppdratt til å drepe «niggere», så hvordan kunne jeg vite det? Først da jeg var rundt 14 og hørte det på radioen, begynte jeg å vende meg mot faren min. Og kort tid etter at jeg så deg og den søte fargede damen forrige gang, rømte jeg hjemmefra.»

Jeg hadde dårlig samvittighet, fordi hun ville bruke opptaket mitt av Woody som bevis mot sin egen far i retten. Hun elsket ham, men nå så hun på ham som en nådeløs morder. John, derimot, hadde gjennom årene blitt min betrodde venn. Han fortalte meg alt, men jeg trodde eller håpet alltid at han bare skryte. Dessuten så jeg alltid på ham som et offer.

Whiskyen og de grufulle, blodige detaljene gjorde oss begge mer og mer opphissede. Hun satt ved siden av meg foran kameraet og begynte å kysse og klemme meg (ivrig fotografert av sin nye kjæreste, som snart skulle bli far til hennes tredje barn). Hun gjorde det oftere og oftere, som en reaksjon på gleden ved å gi slipp på noe hun hadde undertrykt i så lang tid.

Selv mens hun fordømte faren sin, forsvarte hun ham likevel.
«Faren min ville ikke la seg kødde med av de niggerne,» sa hun. Jeg fanget opp et par flere spor om Johns fortid i språket hennes, men det var hun selv som plutselig nevnte voldtekten hans.

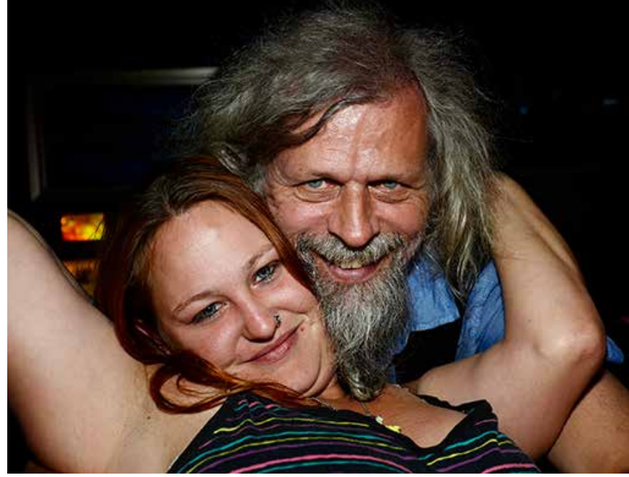
«Ble faren din voldtatt? Av hvem, faren hans?»

«Ja, han ble voldtatt som barn. Før han var tretten. Og Sammy også. Hele tiden.»
«Hvordan vet du det?»
«Fordi faren min fortalte meg det da han var full.»
«Hvordan fortalte han deg det?»
«Vi snakket om mange ting, og han sa at han hadde blitt utnyttet som barn. Jeg sa: «Hva mener du med utnyttet?» En gang sa han: «Kjære, grunnen til at jeg var så overbeskyttende overfor deg da du var liten, var på grunn av det som skjedde med meg da jeg var barn.» Han ville ikke gå i detaljer – hvorfor skulle han det? Han er en voksen mann. Så jeg spurte ikke mer. Visse ting gir meg og ham skam. Som far og datter kan vi forbanne hverandre, men når det kommer til stykket, står vi rygg mot rygg og kjemper oss gjennom slike ting uten å vise følelser.»

Senere den kvelden så jeg at folk uttrykker slike følelser på forskjellige måter. Etter disse avsløringene, som hadde vart hele dagen, og hvor hun hadde bekreftet de grusomme drapene på svarte som Woody hadde fortalt meg om for 20 år siden, var vi begge følelsesmessig knust.
Men det som var enda viktigere, var at hun også hadde gitt meg en dypere forklaring på det hele.

Natasha taler om sin fars myrderier

Natasha og vennene hennes på nattbaren, der Natasha delte ut «bodyshot-tequila»

Det hele hadde sin rot i en dyp, uforarbeidet vrede som stammet fra den konstante voldtekten av to små gutter.

Da dagen var omme, var vi helt utmattede, men Natasha insisterte nå på at jeg skulle kjøre henne til spritbutikken og deretter «ned i hullet» – et tilholdssted for kriminelle misbrukere, som jeg visste var det verste stedet i byen.
Der sluttet vennene hennes seg til oss, de villeste crackmisbrukerne og metamfetaminprodusentene jeg noensinne hadde sett. Da Natasha nå tydeligvis var ute av seg selv, tvang en av dem oss inn i leiebilen min (meg i baksetet og Natasha foran). Den villeste turen i mitt liv var i ferd med å begynne.
Vi kjørte 160 km/t gjennom gatene – mot kjøreretningen på enveiskjørte gater og gjennom mørke smug, mens søppelkasser fløy rundt oss, akkurat som i en forfølgelsesscene fra Hollywood. Flere ganger prøvde Natasha å kaste seg ut av døra i full fart.

Først angret jeg på at jeg ikke hadde tegnet en forsikring på bilen . Senere angret jeg på at jeg ikke hadde en livsforsikring. Med en så beruset og påvirket sjåfør var jeg helt sikker på at livet mitt ville ende på samme måte som Natashas mors.

Etter en vill biljakt over flere elver og sumper endte vi sent på natten i en tom bar, hvor Natasha våknet. Hun trakk kniven sin og krevde shots til oss alle og insisterte på at jeg skulle drikke dem fra et glass som var klemt inn mellom brystene hennes. «Lokal tradisjon», tror jeg de sa. Jeg følte meg tryggere blant knivene deres enn jeg gjorde da vi kjørte med dem, så jeg utsatte turen hjem til Natasha hadde besvimt. Hun virket så «død» at vi trodde hun hadde fått et hjerteinfarkt.
Vi bar henne ut til bilen og kjørte hjem.
Klokka fem om morgenen bar vi hennes enormt tunge kropp inn i stua. Med all den vekten hun nå hadde lagt på seg, lignet kroppen hennes på morens.
Lettet over å være i live flyktet jeg fra åstedet, redd for at politiet skulle dukke opp og sammenligne bulene i bilen min med det vi hadde knust den natten. Det viste seg at Natasha var gravid og snart fødte. Da hun igjen ble fengslet, ble barnet hennes også tatt fra henne.

Senere samme dag var jeg heldig og fant Angel i en avsidesliggende by. Jeg hadde ikke sett henne på nesten ti år, mens hun hadde sittet i fengsel, og ble igjen overrasket over at hun kom løpende ut for å omfavne meg på samme måte som da hun var ni.

Bærer den bevisstløse Natasha hjem kl. 5 om morgenen

Nå var hun nitten år og gravid, og gift med en rå Hells Angels-type som minnet meg om den unge, fengselsbrutaliserte Woody. Natasha hadde ikke fortalt henne at jeg ville komme, siden søstrene ikke lenger hadde kontakt.

Da jeg nevnte at Natasha ville ha faren deres i fengsel, kunne Angel ikke forstå det. Hun hadde vært for liten til å være vitne til alle drapene.
Som toåring hadde hun bare lært ordene hun husket som sine første: «Vi dreper niggere.» Hun hadde ikke visst hva de betydde.

Angel gravid med sin midlertidige mann i 2012

Etter å i årevis ha levd ut foreldrenes sinne, som hadde stemplet henne som «den onde», hadde Angel endelig kommet ut av fengselet og drømte om å stifte familie. Da jeg satt der og intervjuet henne, ble jeg igjen slått av hvor liten hun var. Hun så håpefullt på fremtiden. Før jeg gikk, ba hun meg om å ta et bilde av henne sammen med mannen hun hadde giftet seg med i Johns hus. Selv om hun nå levde relativt komfortabelt hos foreldrene til sin voldelige mann, var det tydelig at hun ikke ønsket at jeg skulle gå.

I løpet av de neste åtte årene sendte Angel meg det ene desperate brevet etter det andre, selv om hun knapt kunne skrive. Først om fødselen av de to barna deres, med nøyaktig opplysning om lengde og vekt, deretter om hvordan mannen hadde forlatt henne, og hvordan hun hadde endt opp i en husvogn like falleferdig som den hun selv var født i – fattig og alene med barna.

Deretter fulgte rop om hjelp fra det ene fengselet etter det andre, etter at myndighetene hadde tvangsfjernet barna hennes. Hver gang jeg spurte om Natasha, visste Angel bare at hun også var tilbake i fengsel.

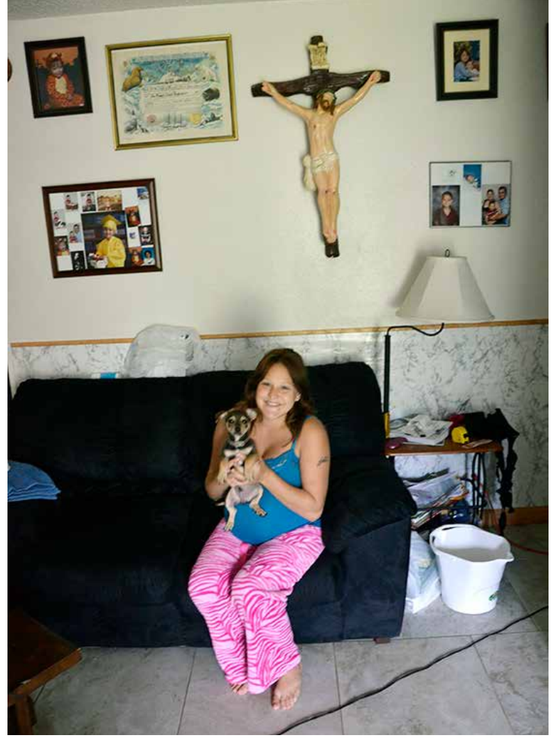
Nylig har Angel sonet straffen sin, funnet en ny mann og fått enda et barn. En periode virket hun lykkeligere. Nå sender hun meg rop om hjelp, nå som John, faren hennes, ligger på sykehus etter mange år med alkoholmisbruk.
«Far vil gjerne se deg», skrev hun kort før farens død. «Kom tilbake, Jacob. Jeg betaler flybilletten.»

Hun har ingen anelse om hvor langt det er til Danmark, eller hvor dyr en slik billett ville være.
De siste årene har familiens siste håp vært president Trump. Angels nye mann (som også forlot henne) skrev lange Facebook-innlegg om «den urettferdige behandlingen Trump har fått etter alt han har gjort for oss fattige mennesker».
Jeg føler at denne familien har blitt urettferdig behandlet av oss alle som har lykkes i samfunnet.

Mitt 30 år lange vennskap med denne traumatiserte familien har lært meg én ting: hvor viktig det er at vi – uansett hvor lite tid vi har til overs i våre travle karrierer – griper inn som frelsende engler for de forsømte og misbrukte barna rundt oss.

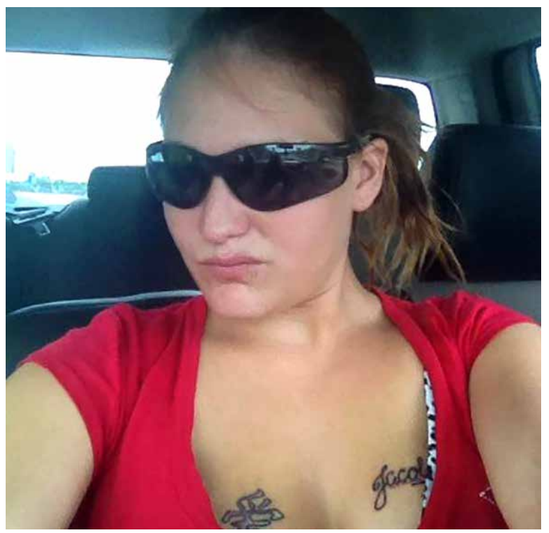

Connie banket opp Angel – «den slemme» – i 1996

Gravide Angel glad i svigerforeldrenes hjem i 2012

For selv om jeg bare tilbrakte noen få dager med Angel da hun var to-tre år gammel, glemte hun meg aldri. Det viste hun meg tydelig da hun var ni, og igjen da hun var nitten.
Den dag i dag skriver og ringer hun fortsatt til meg, og nå har hun til og med fått navnet mitt tatovert på brystet (som det ses her).

Skilt og alene med to barn og Jacob-tatovering 2018

Andre del

What happens to a dream deferred?

Does it dry up

like a raisin in the sun?

Or fester like a sore –

And then run?

Does it stink like rotten meat?

Or crust and sugar over –

like a syrupy sweet?

Maybe it just sags

like a heavy load.

Or does it explode?

Langston Hughes

Ghettoen i våre hjerter

Freedom

Freedom will not come
Today, this year
    Nor ever
Through compromise and fear.

I have as much right
As the other fellow has
    To stand
On my two feet
And own the land.

I tire so of hearing people say,
Let things take their course.
Tomorrow is another day.
I do not need my freedom when I'm dead.
I cannot live on tomorrow's bread.
    Freedom
    Is a strong seed
    Planted
    In a great need.
    I live here, too.
    I want my freedom
    Just as you.

Langston Hughes

Romerne 7:18-20

"Not everything that is faced can be changed, but nothing can be changed until it is faced." - James Baldwin

"You have to get over the fear of facing the worst in yourself. You should instead fear unexamined racism. Fear the thought that right now, you could be contributing to the oppression of others and you don't know it. But do not fear those who bring that oppression to light. Do not fear the opportunity to do better." - Ijeoma Oluo, So You Want to Talk About Race

"The problem is that white people see racism as conscious hate, when racism is bigger than that. Racism is a complex system of social and political levers and pulleys set up generations ago to continue working on the behalf of whites at other people's expense, whether whites know/like it or not. Racism is an insidious cultural disease. It is so insidious that it doesn't care if you are a white person who likes black people; it's still going to find a way to infect how you deal with people who don't look like you." — Scott Woods, "The Problem with 'Nice Racism'"

"We can disagree and still love each other unless your disagreement is rooted in my oppression and denial of my humanity and right to exist." James Baldwin

"I believe that there's youth in white America that can be a tremendous force for good. But they have to be knowledgeable about the history of racism in America and how it manifests itself today." - James Baldwin

"The master's tools will never dismantle the master's house." - Audre Lorde

1987 – Jeg holder foredrag ved Tufts University, MA

Ghettoen i våre hjerter

Tretti år med rasismeworkshops for amerikanske studenter har bekreftet min tro på menneskers grunnleggende gode intensjoner. De vil samle inn mat til ghettoene eller holde hverandre i hånden i en kjede tvers over Amerika «for å hjelpe våre nødlidende», som studentene her – for rasisme har i dag ikke mye med hudfarge eller religion å gjøre. Jeg hører ofte hvite si at de skulle ønske de kunne adoptere svarte barn «slik at de kan bli som oss».

Det er «de andres» annerledes atferd som vi «tar avstand fra» i vår kastehierarkiske tankegang. Den atferden som vi former mennesker med, når vi i århundrer har utestengt svarte i USA eller for eksempel romfolk i Europa. Eller en atferd formet av undertrykkende kulturer og diktaturer, som mange muslimske innvandrere og tidligere østeuropeiske jøder ankom med.

Vår selvforståelse som «liberalt innstilte» nordboere blir for alvor satt på prøve når vi står overfor en innvandrer fra et sted utenfor «vårt» territorium, en person hvis atferd er uforståelig i forhold til «våre verdier».

Her i del 2 skal vi se på hvordan vi, uansett våre gode intensjoner, har en tendens til å reagere når millioner av fattige (kristne) svarte fra den amerikanske sørstaten eller innvandrere fra fattige muslimske land søker tilflukt i nord i håp om å bli ansett som likeverdige. Lever vi opp til våre idealer og inkluderer vi dem i vårt samfunn? Eller flykter vi ut i en «unnvikende rasisme» og tvinger dem inn i et undertrykkende ghetto? Svaret avslører mer om «ghettoen i våre hjerter» enn om menneskene vi hevder å hjelpe.

1986 – 5–6 millioner holder hverandre i hånden over hele Amerika som en del av «We are the World»-kampanjen

1974 - Greenville, NC

"They were willing to uproot themselves from everything they had ever known in search of something they had never seen."
- Isabel Wilkerson,
From The Warmth of Other Suns

"I was leaving the South to fling myself into the unknown.....I was taking a part of the South to transplant in alien soil."
- Richard Wright, Black Boy

"The North is not the promised land. It is just another stop on the long road." - Langston Hughes

"The North was not salvation. It was simply another form of the same prison."- James Baldwin

1973 - Boston

1975 - Eastern SC

1974 - Queens, NYC

Ideologisk forblinding

Femte Mosebok 15: 7-11

"True activism is not about raising your voice. It's about changing the world." - Amanda Gorman, inaugural poet

Overalt hvor jeg kommer i USA, møter jeg en sjokkerende mangel på forståelse hos folk for lidelsene som omgir dem. Folk i Norden snakker om fattigdommen i Sør, men ser ikke fattigdommen i ghettoene like ved seg selv. Folk i Østen snakker om indianernes fattigdom i Vesten uten å se sin egen svarte fattigdom; folk i Vesten snakker om den svarte fattigdommen i Østen, men ser ikke indianernes fattigdom rett utenfor døren, og i Sør snakker man slett ikke om fattigdom.

Et slående eksempel på denne blindheten fikk jeg i Mississippi, da jeg fikk haik med en optimistisk representant for middelklassen. Han snakket uavbrutt om at dette var mulighetenes land, hvor alle kan lykkes hvis de bare vil. Hvem som helst kan bli millionær på ti år. Har man kreftene og lysten, kan man dra seg opp av søla ved håret.

Jeg hører ofte slike fraser når vi kjører på en landevei med hytter på begge sider, men akkurat den dagen kjørte vi gjennom et fullstendig oversvømmet delta i den fattigste delen av Mississippi med blikkhytter bebodd av fattige dagarbeidere. Langs veien lå deres drukne muldyr og griser. Folk satt på takene av skurene sine, noen steder stakk bare skorsteinen opp, mens andre seilte rundt for å redde dyrene sine.

En dag gikk jeg nedover en gate i Detroit sammen med en svart jente som hadde vært Black Panther som 16-åring og nå var trotskist og rødstrømpe. Vi var på vei til et trotskistmøte – slike går jeg alltid på om fredagen, fordi det serveres gratis kaffe og kake. Om søndagen og onsdagen går jeg gjerne til kaffebord i kirkene. I kirkene tar det vanligvis bare en time før man får kaffen, men hos trotskistene må man virkelig gjennom et helvete før man får belønningen. Ofte må man høre en stiv preken på tre timer om å frelse massene, men så kaster man seg også til gjengjeld over kaffebordet med større glede etterpå.

Da vi passerte en tigger med utstrakt hånd, slo hun hånden hans til side. Jeg spurte sjokkert hvorfor hun ikke ga ham penger. «Slikt tull må vente til etter revolusjonen,» svarte hun. Jeg spurte: «Hva nå, hvis revolusjonen ikke kommer i den mannens levetid?» Da ble det ikke sagt mer.

I motsetning til middelklassen er folk i overklassen ofte rørende hjelpsomme overfor de fattige de tilfeldigvis får øye på. Det mest gripende eksemplet opplevde jeg i Gainesville i Florida hos en rik forsikringsmann, som forsøkte å redde en dagarbeiders eneste muldyr opp av et gjørmehull med helikopteret sitt.
Situasjonen var så komisk at jeg ikke kunne la være å le, men verken dagarbeideren eller kapitalisten kunne se det morsomme i det.

1974 - NYC

1973 - NYC

1973 – flom i deltaet rundt Greenwood, MS

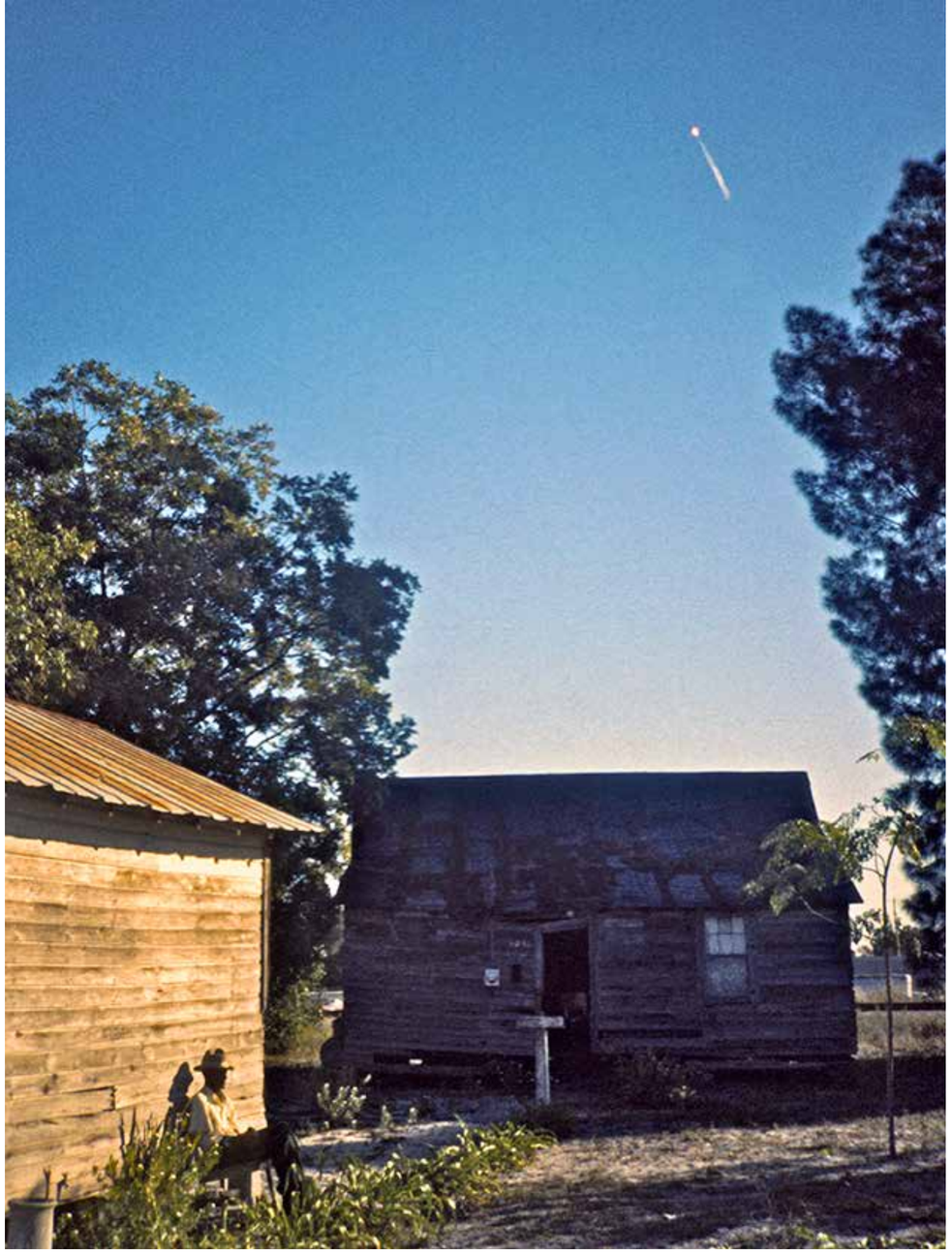
Senere gled han selv i gjørmehullet og brakk beinet, og mens han lå i sengen, lånte jeg Mercedesen hans. Det var på en av turene i den jeg fant Lindas hytte.

En dag plukket playboy-millionæren Tommy Howard (side 170?) meg opp i sin Jaguar og tok meg med til et fornemt skianlegg, hvor han brukte formuer på å sjekke opp kvinner.

Han var så fascinert av mitt vagabond-slagord «Trygghet er å reise uten penger», at han ga meg nøklene til sitt store hus. Men kort tid etter syntes han at datinglivet hans var så tomt at han solgte alle forretningene sine for å «leve etter din vagabondfilosofi» og tilbrakte de neste syv årene med å haike og reise rundt i hele verden. I Afrika fikk han sin første svarte venn – ironisk nok bodde han i en by med 50 prosent svarte, men hadde aldri hatt en svart person i hjemmet sitt, bortsett fra dem jeg haiket med.

Uansett om man ikke har noe eller har for mye penger, er det arrogant å være blind overfor dem som gjennom uhell har blitt tvunget ut i fattigdom. At Tommy senere kunne bytte til et gigantisk bobil, som han skrev om i sin reisebok «The Freedom Machine» – mens jeg kunne holde foredrag i min polstrede, beboelige varebil – viste igjen vårt felles hvite privilegium i et ufrie samfunn.

Fra brev

1974 - Titusville, FL

Jeg spør Charles Smith, en tidligere slave, om han mener at svarte har vært frie siden avskaffelsen av slaveriet

1974 - Greenville, NC

Himmelske ambisjoner midt i jordisk fortvilelse

"I don't care about the moon. I care about the people who are suffering here on Earth. The moon is not going to solve our problems. We need to invest in education, health care, and social justice." — Kendrick Lamar

Jeg: Tror du at de svarte er frie i dag?
Eks-slaven Charles Smith: – Nei, de har aldri vært frie.

Charles Smith, som hevdet å være USAs eldste innbygger, ble invitert som æresgjest til oppskytingen av en månerakett, men han takket nei, da han nektet å tro at et menneske kunne nå månen.

Like ved hjemmet hans, i et område hvor jeg fremdeles fikk skyss med muldyr-trekkede vogner, så jeg en morgen en rakett bli skutt opp gjennom sprekker i hytta jeg bodde i. Men denne gamle mannen, Cape Canaveral nærmeste nabo, la ikke merke til at raketten sakte steg opp over den for-fallne hytta hans. Han hadde verken strøm eller radio som kunne fortelle ham når dette milliardprosjektet gikk av. Og selv om han hadde visst det, ville han vært for syk av underernæring til å løfte hodet og se raketten.

Begge forneden 1972 - Lower East Side, NYC

1974 - Bronx, NY

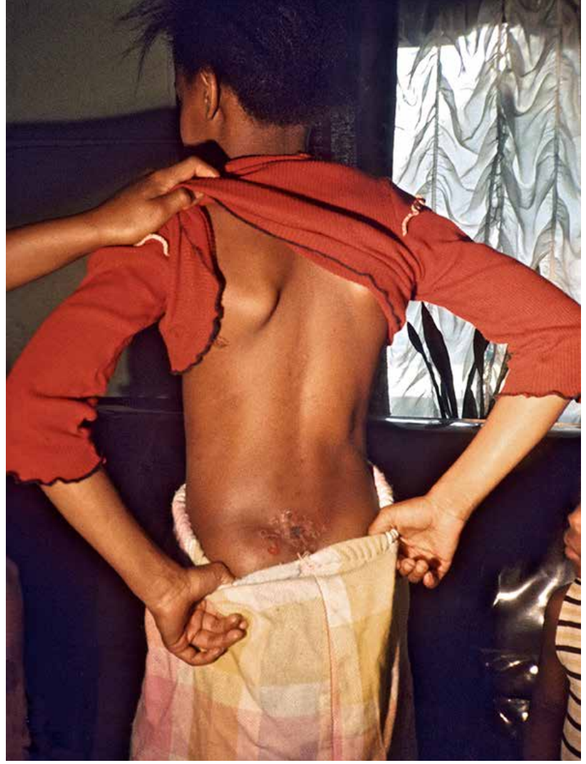
WHITEY ON THE MOON

A rat done bit my sister Nell
with whitey on the moon
her face and arms began to swell
and whitey's on the moon.
I can't pay no doctor bills
when whitey's on the moon
ten years from now I will be paying still
while whitey's on the moon,
You know, the man just upped my rent last night
because whitey's on the moon.
No hot water, no toilet, no light
'cause whitey's on the moon.
I wonder why he's upping me
because whitey's on the moon?
Well, I was already paying him 50 a week
and now whitey's on the moon.
Taxes taking my whole damn check,
the junkies making me a nervous wreck,
the price o f food is going up
and if all this crap wasn't enough,
a rat done bit my sister Nell
with whitey on the moon,
her face and arms began to swell
and whitey's on the moon.
With all that money I made last year
for whitey on the moon,
how come I don't got any here?
Hm! whitey's on the moon...
You know, I just about had my fill
of whitey on the moon,
I think I'll send these doctor bills
airmail special ..... to whitey on the moon!

1973 - East Detroit

1973 - East Detroit

1974 - Chicago

"The freeways were a tool of segregation and oppression. They divided Black communities, made it harder for us to get to work and school, and created a physical barrier that symbolized the racial divide in America." - Ta-Nehisi Coates

I Chicago døde 600 svarte spedbarn av rottebitt og underernæring det året et flagg ble plantet på månen. I Detroit bodde jeg hos en familie der fire barn hadde blitt bitt av rotter mens de sov. Gråten deres ble bare overdøvet av bilister som suste forbi på motorveiene rett utenfor huset.

Fanget i vårt eget system kjører vi hvite på motorveiene for trygt å komme oss fra trygge forsteder til jobben i sentrum uten å bli konfrontert med rottene, nøden og volden i gettoene. Hva har egentlig undertrykt vår naturlige kjærlighet til andre mennesker, slik at vi bokstavelig talt kjører over dem uten å tenke over det? (Også jeg som senere ble en travel foredragsholder).

LET'S GET RID OF RATS

EVERY TENANT MUST HELP

- Keep your house clean.
- Keep your food in covered jars or cans.
- Keep your garbage pail tightly covered.
- Do not throw garbage in the yard, hallway or dumbwaiter shaft.
- Keep your baby's crib clean.
- Wash your baby's face and body before putting him to bed. Rats follow the smell of milk.
- Watch your baby afterward.

Your landlord has been notified by the Health Department that he must exterminate the rats in your building. You can help get rid of rats in your own apartment. If we all cooperate, we can get rid of this nuisance.

DEPARTMENT OF HEALTH

Gil Scott-Heron's sang *Whitey on the moon* - illustreret

1973 - Baton Rouge, LA

Baton Rouge, LA - de samme mennesker fra hytterne til venstre med min bog 42 år efter

Motorveiene vi bygger: Fra drømmer til mareritt

"THEY KILL THE DREAM OF AMERICA"
"Across the lines / Who would dare to go / Under the bridge / Over the tracks / That separates whites from blacks" – Tracy Chapman, som skrev sangen inspireret af at se Amerikanske Billeder i Harvard.

Vagabonden som vandrer under de travle motorveiene, ser samfunnet annerledes enn bilisten. Når man ankommer fra Sørstatene en sen vinterkveld, skremmes man av trafikkens hastighet. Man ser biler passere over på de opphøyde motorveiene og innser at den eneste sjansen for å klare seg er å komme opp i den bedøvende farten. Man prøver å klatre opp de isbelagte skråningene, men glir tilbake. Sørstatenes drøm om å forlate «den urettferdige og undertrykkende, uutholdelige heten» blir til et mareritt når man innser at skråningene ikke fører til de «utjevnede dalene og de flate fjellene» fra Kings drøm. Til slutt gir man opp sin sisyfosklatring og vandrer i skyggen av de mørke søylene under motorveiene. Selv om søylene minner om de greske søylene foran plantasjehusene, som sperrer en inne i et nytt ghetto, har man fortsatt håp.

Man er ennå ikke klar over at man trer inn i en delt verden, en skremmende virkeliggjøring av H.G. Wells' Tidsmaskinen, befolket av to raser. Eloiderne er lysets vesener, for hvem tilværelsen er en lek unntatt om natten, når de føler seg truet av mørkets underjordiske vesener, morlokkene.

Som vagabond ser man den dystopien vårt ulikestilte samfunn har skapt – den tvungne ghettoiseringen av millioner av svarte, som vandret mot håpet i nord, akkurat som dagens fattige innvandrere tiltrekkes av Europa. Mine venner, som står med boka mi, har ikke hatt oppadgående mobilitet siden jeg møtte dem for 42 år siden. De sitter fast i de samme hyttene, generasjon etter generasjon, bokstavelig talt overkjørt av travle bilister og buldrende lastebiler.

Disse opphøyde motorveiene symboliserer ikke bare fattige innvandreres kamp mot et umenneskelig system, men også maktesløsheten hos oss som kjører gjennom stadig mer misantropiske byer. Det var vår rasisme som ødela blomstrende svarte forretningsstrøk ved å pløye motorveier gjennom dem for å komme oss til arbeidet i sentrum.

I Sørstatene var det lettere å se undertrykkelsen av kaster som en feil «hos de andre», men i Nordstatene så jeg snart betongbjelkene i mine egne øyne. For kort tid etter mitt uforpliktende liv som vagabond kjørte jeg selv, som foredragsholder, over «de andre». Eller fløy over landet sammen med nesten utelukkende hvite forretningsfolk – som typisk snakket om «min beste svarte venn» mens de unngikk å gjøre forretninger i gettoene. Jeg så kastehierarkiet enda tydeligere når svarte, uniformerte sjåfører hentet meg i lange limousiner. Gjennom tonede ruter så jeg mine gamle venner stå i nabolagene på vei til universitetene i sentrum. All undertrykkelse handler om makt og ansvar, og vi bytter stadig rolle som undertrykkere og undertrykte.

"The freeways were built through the heart of the Black communities, destroying everything in their path. Our homes were bulldozed, our businesses were displaced, and our families were torn apart. The freeways were a symbol of the brutality of racism and the callous disregard for Black lives." —Angela Davis

1974 - Miami

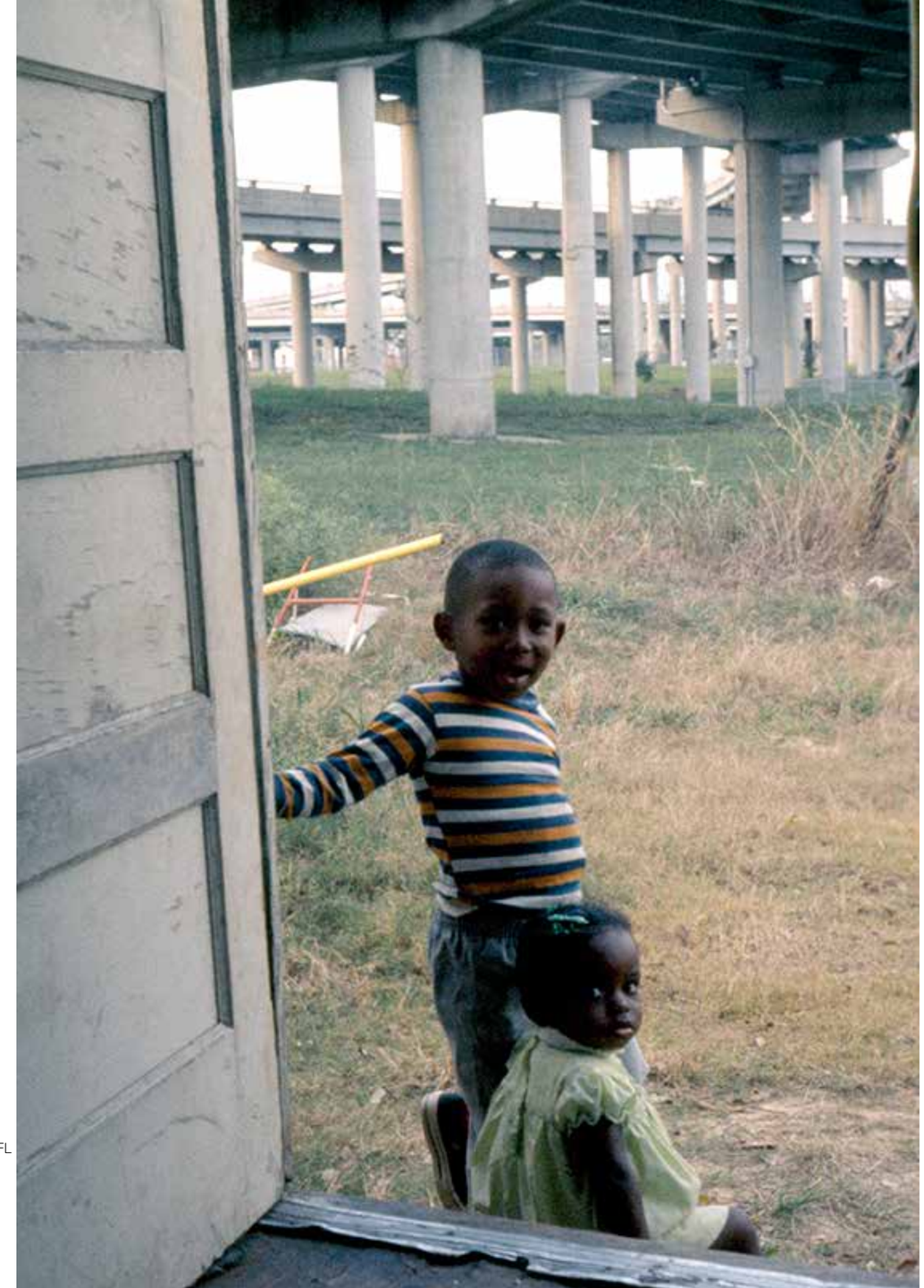
1973 - Boston

1973 - Baton Rouge, LA

1973 - Baton Rouge, LA

1972 - Miami, FL

1973 - New Orleans

1973 - Baton Rouge, LA

1970 - East St. Louis, IL

1973 - Baton Rouge, LA

1974 - Boone, NC - Bund 1974 - New Orleans

Begge fra 1973 - Baton Rouge, LA

Vår destruktive flukt – både hjemme og ute

"We build our world by what we choose to see. Racism survives by making suffering invisible." — Nikole Hannah-Jones

"People who shut their eyes to reality simply invite their own destruction, and anyone who insists on remaining in a state of innocence long after that innocence is dead turns himself into a monster." — James Baldwin

Verden har ikke råd til vårt ukontrollerte privatforbruk, som holder oss fast i en ond sirkel, hvor handlinger som militær intervensjon for å sikre olje bare er symptomer på en dypere problemstilling. Vi unngår å se banaliteten: at vi, en brøkdel av menneskeheten, ved å plyndre jordens billige energi har skapt katastrofale CO_2-utslipp på et enkelt århundre.

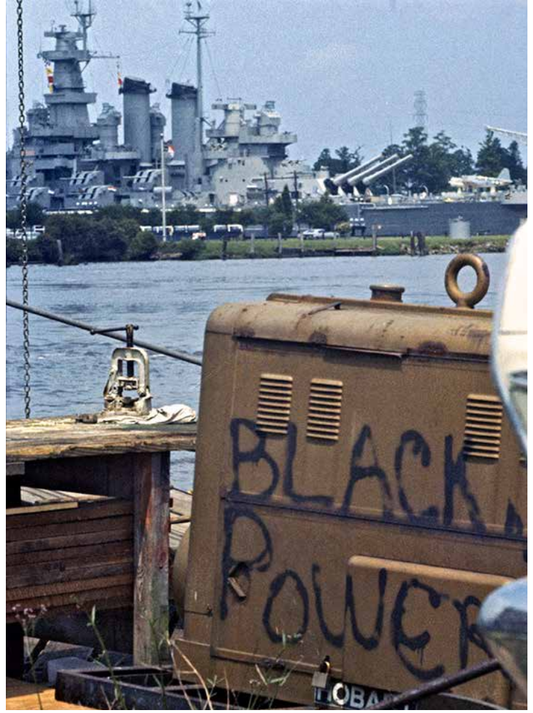
Media oppfordrer oss til å lindre våre sårende sår og «komme vekk fra det hele» og gjør oss blinde for vår miljø- og «klimaracisme».

Klima-kastetyranniet trer frem når sårbare samfunn, ofte fargede, bærer hovedbyrden av klimaendringene, mens de minst berørte fortsetter sitt forbruk uten hensyn.

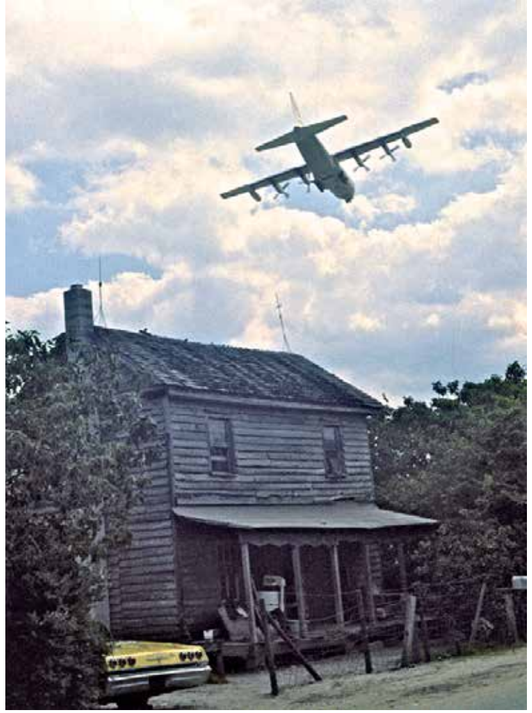
Vi unngår ansvar og flykter fra brune barns fremtid, både ute og hjemme. Vi kjører barna våre til fjerntliggende privatskoler i klimaskadelige SUV-er – i USA vekk fra svarte barn og i Danmark vekk fra brune barn. Den onde sirkelen blir en flukt fra den fattigdom og lidelse vi selv har skapt. En kaotisk flukt som drukner i musikk og budskap om de materielle godene som skaper et enda større behov for flukt. Flyktende hvite bruker mer på en skitur enn underklassen kan tjene på en uke. Og selv om det gjør oss til undertrykkere, føler vi oss fanget av systemet og er i bunn og grunn like ulykkelige som ofrene våre.

For God's sake, you've got to give more power to the people!
There's some people up there hogging everything,
telling lies, giving alibies,
about the people's money and things.
And if they're going to throw it away
they might as well give some to me.
They don't care about the poor,
they have never had misery.
There's some people
who are starving to death
whom they never knew, but only heard of,
and they never had half enough.
If you don't have enough to eat,
how can you think of love?
You don't have time to care
what crimes you're guilty of
For God's sake,
why don't you give more power to the people?

Give more power to the people
sunget af *The Chi-Lites* - illustreret

1973 - Norfolk, VA

1974 - New Bern, NC

1973 - Virginia

Klimaracisme og militarisme undergraver reell demokrati

"It's about time we start respecting the environment. We are all connected. The decisions we make today will affect generations to come." - Janelle Monáe

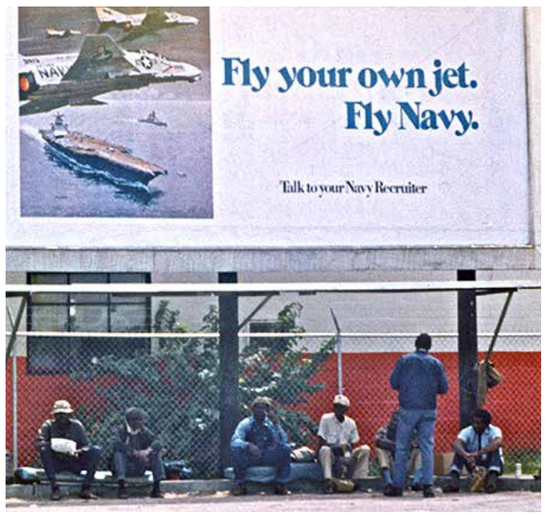
"There is no thing as a single-issue struggle because we do not live single-issue lives." – Audre Lorde

"A nation that continues year after year to spend more money on military defense than on programs of social uplift is approaching spiritual death." — Martin Luther King Jr.

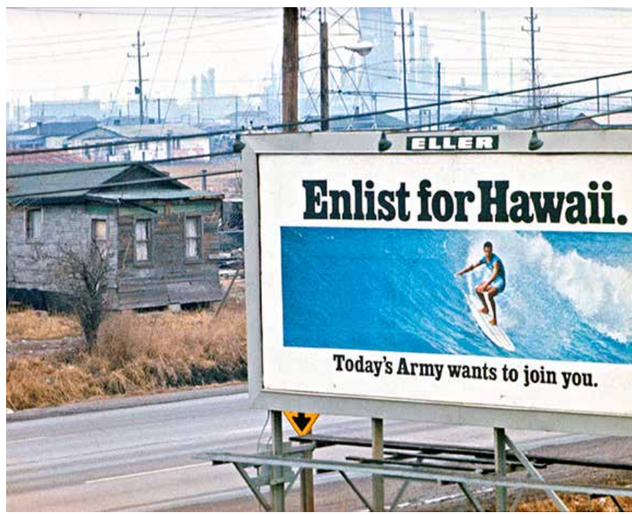
Forbruket vårt er en ond sirkel som stadig skaper nye kunstige behov. Konsekvensene av vår atferd påvirker allerede levebrødet i utviklingsland som er rammet av tørke og oversvømmelser, og forverrer konflikter om vann og land. Millioner av klimaflyktninger drives mot våre kyster og utfordrer demokratiet når politikere i velstående land primært fokuserer på velgernes kortsiktige interesser på bekostning av bærekraftige løsninger.

Det er banalt å påpeke at det ikke bare er politikerne som selger varm luft til utviklingslandene, men igjen OSS, som med kynisk egoisme skyver problemene over på våre barn. Ønsker vi å frata dem empati og anstendighetsfølelse, når de som konsekvens en dag kan føle seg tvunget til å innføre drastiske tiltak som grensemurer og militær opprustning for å holde klimaflyktninger ute og egne marginaliserte befolkningsgrupper inne?

Mens mine foreldres generasjon hyllet det amerikanske militæret for befrielsen under andre verdenskrig, så min generasjon USA støtte tallrike diktaturer i den tredje verden. Mine fordommer mot det amerikanske militæret varte helt til Clintons intervensjoner i Haiti og Kosovo, hvor jeg aktivt «integrerte» meg i det amerikanske militæret i håp om at det kunne bli et redskap for å opprettholde demokrati og frihet – slik vi ser det i Ukraina.

1973 - Richmond, VA

1974 - Charleston, SC

Vår militærindustrielle tyveri fra de fattige

"Wars are fought for oil, but the poor drown in the floods it creates." — Nnimmo Bassey

Men når blir kostnadene ved militær opprustning for store?

I Norfolk, Virginia, en av verdens største marinehavner, prøvde denne sultende kvinnen å komme seg på sykehuset fordi hun hadde smerter i brystet, men hun hadde ikke penger til ambulanse. Hver morgen ser hun gjennom sine skitne vinduer at krigsskip blir bygget rett utenfor.

Hun har ingen TV og ingen strøm, og hennes eneste underholdning er å se på et hangarskip – et fartøy som bruker tjue ganger mer energi på ett minutt (1000 liter) enn oljelampen hennes bruker på ett år (45 liter).

Eisenhower advarte mot det militærindustrielle komplekset.

Hvert våpen som produseres, hvert krigsskip som sjøsettes, hver rakett som avfyres, er i siste instans et tyveri fra dem som sulter og ikke får mat, fra dem som fryser og ikke får klær.

Begge fra 1973 - Norfolk, VA

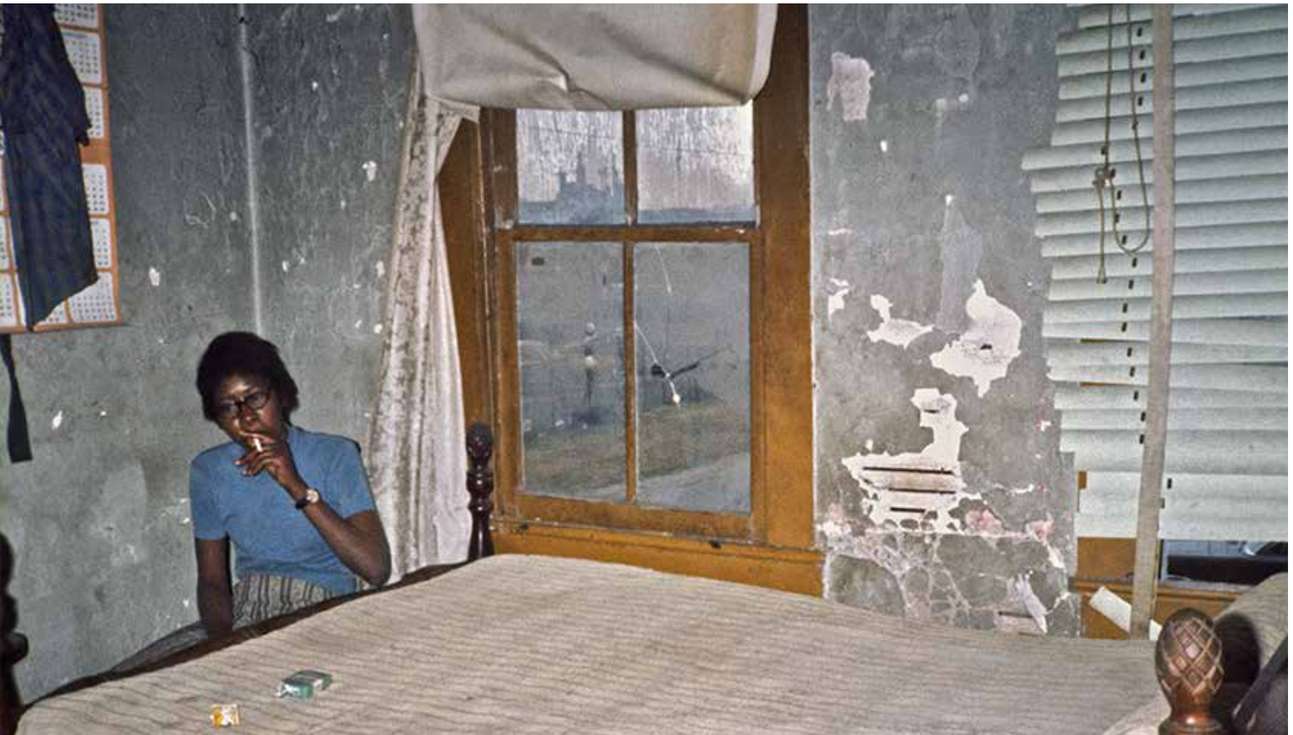
Statesmen are trying to see who's got
the power to kill the most.
When they are tired of power
the world is going to be a ghost.
They know we're not satisfied
the way they scream and holler.
They give us a promise
and throw in a few more dollars.
There's no price for happiness,
there's no price for love.
Up goes the price of living
and you're right back where you were.
Now we're going to get on up
and get some more of it.
For God's sake,
give more power to the people...

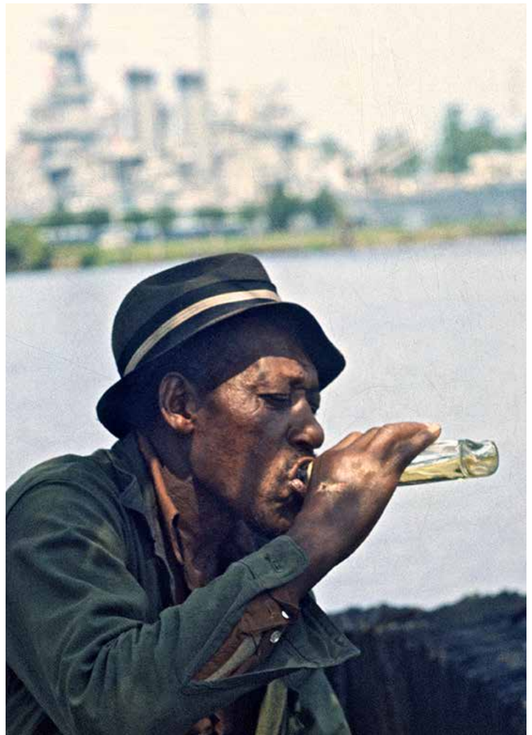

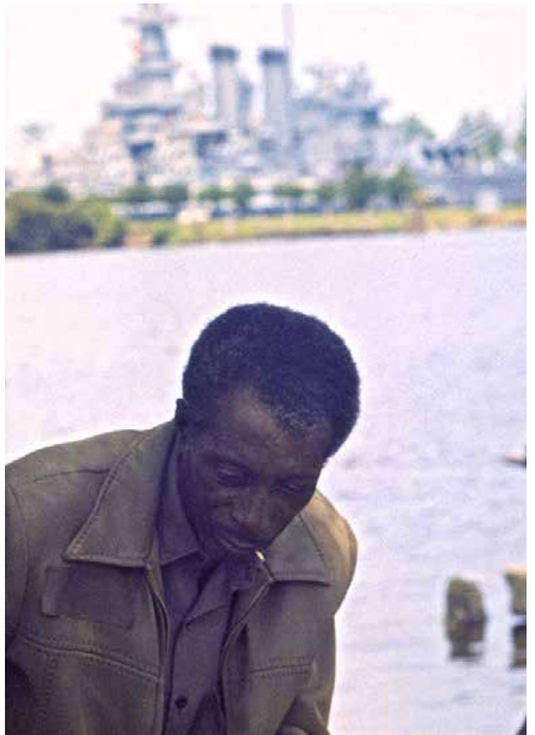

1985 - Buffalo, NY and 1973 - general Westmoreland i Charleston, SC

Herunder begge fra 1973 - Norfolk, VA

1973 - NYC

1971 - NYC

Er våre forkastede drømmer et ekko av kast-vekk-samfunnet?

"Pollution is violence. And so is the silence around it." — Majora Carter, environmental justice activist from the South Bronx

Jeg hørte ofte hvite si at de svarte i ghettoen kaster søppelet sitt ned i bakgården, fordi de i Sørstatene var vant til å kaste det ut av kjøkkenvinduet til grisene eller geitene. Jeg ser det som en maktesløs protest mot den dominerende kastens bruk av sin politiske og økonomiske makt til å kaste de fattige svarte ved siden av søppelfyllingene, der de selv kaster sin overproduksjon av giftig avfall.

Som i South Bronx, East Los Angeles og South West Detroit med luftveissykdommer, grunnvannsforurensning og fallende eiendomsverdier. For ikke å snakke om astma, kreft og fødselsdefekter blant de svarte som er dumpet i Louisianas «Cancer Alley», Pennsylvanias Chester og Marylands Curtis Bay – ghettoer tett inntil oljeraffinerier og kjemiske anlegg.

Eller nedleggelsen av de historiske svarte nabolagene i Atlantas West End og Vine City, Alabamas North Birmingham eller som her i Sør-Chicago.

I dag bygger verdens rikeste mann, Elon Musk, en av verdens mest energikrevende superdatamaskiner midt i et historisk svart arbeiderkvarter i Memphis. Hans firma, xAI, driver den med gassdrevne turbiner, godkjent uten samtykke fra beboerne. I årevis kjempet de for å få fjernet giftige fabrikker, og nå blir de igjen kvalt – denne gangen for å trene Musks chatbot, Grok. Det er klimadestruksjon forkledd som fremskritt. Mens verden blir bedt om å kutte ned, pumper Musk ut CO_2 – fordi kunstig intelligens tilsynelatende krever

1991 - Bronx, NY

reelle ofre. Og igjen er det svarte barn som må betale prisen når en milliardær lar dem puste inn gift for å jakte på digital udødelighet. Ingen tar ansvar. Enda en hvit mann med penger som dumper støy, varme og gift i et svart nabolag som – som avisene skrev – «ikke hadde gjort noe galt».

Velstående hvite oppdager ofte først sin uvitenhet om miljørasisme når de gjennom gentrifisering selv ender opp omgitt av søppel, som i East Harlem og San Franciscos Bayview-Hunters Point.

På samme måte dumper vi i den rike verden millioner av tonn farlig elektronisk avfall i Afrika med bly, kvikksølv og kadmium, plastavfallet vårt i hele Asia, gamle skip med asbest, blymaling og tungmetaller til opphugging i Bangladesh, Pakistan og India, vårt medisinske og radioaktive avfall i Mellom-Amerika – mens vi ødelegger Afrikas tekstilindustri ved å kjøpe tonnvis av unødvendig og klimaskadelig klær for deretter å dumpe det som bruktklær. Uten omtanke «dumper» vi systematisk både våre hjemlige ghettoer og de fattige landene.

1983 - Chicago

1974 - Interstate 95 i Virginia

2013 - 4th St, Los Angeles

1975 - Harlem, NY

1973 - NYC

1973 - NYC

1972 - NYC

1978 - NYC

Disposable society has thrown away the best in me.
It's thrown away sincerity,
the keystone of integrity.
Disposable to throw away,
buy something new another day.
There is nothing made that's made to stay.
Planned obsolescence will make you pay:
paper plates, cardboard skates, plastic silverware,
automobiles with disposable wheels,
wigs instead of hair, that's how it is.
Disposable the way you love,
not exactly what you're thinking of.
Dispose of me when you are through
for fear that I'll dispose of you.
Disposable your closest friend,
you're supposed to love right to the end.
Your rigid mind won't let you bend.
You're further gone than you pretend ...

Disposable Society sang af Esther Philips - illustreret

Julen i New York

"New York's the lonesomest place in the world if you don't know anybody." - Nella Larsen fra Harlem Renaissancen efter hendes hjemkomst fra Danmark

New York er en umenneskelig, kald by. Enten må man leve med fremmedgjøringen, eller så går man til grunne. På mine reiser prøver jeg alltid å gå hele veien med de menneskene jeg knytter meg til, men i New York må jeg gang på gang bryte opp med folk i utide og dermed svikte den menneskelige forbindelsen som har oppstått mellom oss. Det har jeg opplevd sterkest denne julen, som var enda voldsommere enn i fjor, da jeg ble stoppet av tre puertoricanere på 4th Street julaften.

I år hadde jeg nettopp kommet inn fra Alabama, men klarte ikke å finne noen av vennene mine og endte opp med å stå på gata julaften. Jeg streifet rundt i gatene, slik jeg så ofte har gjort i denne fascinerende byen, og mot kvelden havnet jeg i Bowery.

Jeg kom i snakk med en uteligger som hadde tent bål for å holde varmen. Han må ha vært uteligger i veldig lang tid; det krusete håret hans satt i totter som umulig kunne grees ut. Vi ble raskt gode venner. Han var en av de uteliggerne som kan snakke; de verste er de som bare kan kommunisere med øynene.

Etter hvert som vi satt og snakket, kom vi naturligvis inn på at det var julaften, og ble mer og mer sentimentale. Og da vi utvekslet minner om julaftenene fra barndommen vår, var det ikke bare røyken fra bålet som ga oss tårer i øynene. Han hadde vært gift, hatt barn og vært ganske lykkelig, men hadde blitt arbeidsledig, hvorpå familien begynte å gå i oppløsning, og han ble alkoholiker. Vi delte en lommepus og ble etter hvert godt fulle. En sprø fyr sto og kastet flasker etter oss, som knuste mot veggen ved siden av. Til slutt ble det for mye for vennen min, og han tok et stykke brennende tre og slo løs på fyren til han forsvant.

Det skjedde rundt Delancey Street, der det alltid står prostituerte på hjørnet. Boms har, som andre mennesker, et behov for å finne noen som står lavere enn dem selv, og han kom ofte tilbake til sin forargelse over at disse prostituerte var ute akkurat på julaften. Hver gang jeg har drukket mye sammen med uteliggere, har de sovnet først, selv om vi har drukket like mye. Og han sovnet da også før midnatt.

Jeg vurderte om jeg skulle bli og holde vakt over ham. Jeg har så ofte sett fattige svarte og puertoricanske husmødre med barn og handleposer tråkke på døddrukne boms eller sparke dem og deretter skynde seg videre – et uttrykk for manglende selvtillit eller selvhat. Men siden gatene var ganske tomme denne kvelden, forlot jeg ham etter å ha lagt godt med ved på bålet.

Jeg vandret videre rundt på Avenue B, et nabolag med stadige slåsskamper mellom puertoricanere og svarte, men som jeg liker fordi det nesten er rasemessig balanse mellom hvite, brune og svarte. Her sto Larry i en døråpning. Han fortalte at han hadde blitt kastet ut av sin hvite kone, og da vi fant ut at vi var i samme båt, bestemte vi oss for å finne et sted å bo sammen. Først kjøpte vi en flaske vin. Deretter lovet vi hverandre at hvis den ene fant et sted, måtte han ikke ta det uten den andre. Larry var den mest utadvendte og veltalende, men jeg var hvit, så vi regnet med at det den ene manglet, hadde den andre.

Larry var av den typen som absolutt må snakke med alle. Han hadde levd i et borgerlig ekteskap i fire år, men betrodde meg at han alltid hadde vært en «vandringsmann» i hjertet. Det tok ikke lang tid før vi hadde en hel flokk med oss, de fleste av dem uteliggere. På et tidspunkt var vi fem, som Larry hadde lovet både husly og en flaske vin på toppen. To gikk på krykker. En tredje fektet vilt med armene, som om han slo etter mygg. Jeg var fullstendig overbevist om at vi ville finne et sted til alle, men siden det alltid dukket opp noe uventet i den slags vanvittige situasjoner, sa jeg ingenting. Vi spurte de få menneskene vi møtte om de kjente et sted hvor vi kunne bo, men satset særlig på jødene, da de andre feiret julaften, og vi derfor antok at de ikke hadde plass i hjertet. Dessuten synes jeg alltid at jødene er de mest gjestfrie. Siden jeg var den eneste hvite, måtte jeg ta meg av jødene, mens de andre holdt seg i bakgrunnen. Men alle forsøk var forgjeves. En mann sa at hvis det var sant at jeg var utlending, ville han gjerne ta meg med hjem, men han turte ikke og ga meg i stedet 6 dollar til et KFUM. Vi kjøpte straks noen flasker eplevin for pengene, og da så alt litt lysere ut. Men vinen gjorde bomsene aggressive, og mannen som fektet etter mygg, begynte å skyggbokse etter forbipasserende, så folk flyktet over hodet og hals.

Rundt klokka to ble jeg sendt inn på Broome Street-baren for å finne nye «ofre». En mørkhåret kvinne sto lenge og stirret meg inn i øynene på en merkelig måte og sa så langsomt: «Du har fiskeøyne.» Jeg trodde hun var påvirket av narkotika, og prøvde å fjerne blikket fra henne. Så sa hun: «Jeg vil at du skal komme og bo hos meg.» Jeg tok meg sammen og spurte om jeg kunne ta med et par av vennene mine. Hun sa nei. Jeg sa at da kunne jeg ikke komme, men hun ga meg adressen sin likevel.

TV-film fra 1992 om mitt vedvarende vennskap med de hjemløse i New York

1972 - Bowary, NY

1974 - NYC

1972 - Bowary, NY

1971 - Bowery, NY

1978 – NYC. Nytt besøk hos Marisol Escobar og fiskene hennes for å gi henne boka mi

1978 NYC. Marisol stilte ut fiskene på MoMa Louisiana i 2025

1991- Hjemløse byer på Lower East Side, NYC

Jeg fortsatte med de andre i et par timer til, men klarte ikke å få henne ut av tankene. Situasjonen var håpløs. Vi var fulle av plakater. I bølgepapphaugene på Mercer Street hadde vi mistet den ene krykkemannen, som hadde sovnet. Da det regnet kraftig, og jeg var nesten sanseløs, stakk jeg av rundt klokka fem. Jeg skammet meg over det i flere dager. Men en uke senere møtte jeg Larry på Washington Square, og han fortalte at han også hadde sviktet de andre og nå bodde hos en stor, feit, hvit jente i West Village. Det trøstet meg, og vi forble venner.

Selv hadde jeg gått tilbake til den merkelige kvinnen. Hun bodde i en gigantisk leilighet på Washington Street og hadde et atelier på Broadway på størrelse med en håndballbane. Badekaret hennes var et lite, palettformet svømmebasseng. Det eneste hun ønsket, var at jeg skulle være sammen med henne. I tre dager satt vi og stirret hverandre inn i øynene. Overalt på veggene var det gigantiske gipsfisker som stirret dumt ned på oss – men det var absolutt mer liv i dem enn i henne. I tre dager prøvde jeg desperat å snakke med henne. Alt jeg fikk ut av henne, var at hun følte seg veldig ensom og aldri hadde bodd sammen med en mann. Hun var 40 år, født i havet og kunne bare kommunisere med fisk. Hun hadde ikke noe annet å si.
En natt, mens hun sov, rotet jeg derfor nysgjerrig i papirene hennes og fant ut at hun var den verdensberømte kunstneren Marisol Escobar, to ganger på forsiden av Time Magazine og én gang på Look. Hennes siste store utstilling med fiskeskulpturer hadde fått dårlige anmeldelser.
Det viste seg at hun svømte i penger. En gang måtte jeg skrive under som vitne på kontrakter på flere tusen dollar.
Halvparten av året tilbrakte hun i Den meksikanske golfen med å dykke ned til sine små venner. Likevel ga hun meg aldri så mye som et stykke brød, og jeg ble mer og mer desperat av sult. Morgen og kveld fulgte jeg henne på restaurant og satt overfor henne mens hun spiste. Hun var utrolig selvopptatt og tenkte overhodet ikke på å gi meg mat. Siden jeg aldri ber folk om mat, antydet jeg en dag: «Har du tenkt på at kunsten din går til de rike, men ikke kommer de fattige til gode?» Ingen svar. Fortsatt ingen mat. Hun hadde et kjøleskap, og mens hun sov, sjekket jeg om det var mat der. Jeg fikk et sjokk da det veltet ut store frosne fisker som lignet torsk – og ingenting annet. Hadde jeg ikke vært så sulten, hadde jeg sikkert hatt mer tålmodighet med henne.

Men plutselig kom min redningsmann vandrende inn i stillheten. Det var Erica, som tidligere hadde hjulpet Marisol med å pusse opp fiskeskulpturene. Hun lo og var glad, og det var fantastisk å høre et menneske igjen. Hun skjønte umiddelbart situasjonen min og lot, elegant som en fisk, 7 dollar gli over i hendene mine under bordet. Senere hvisket hun at jeg kunne flytte over til henne. Da Marisol sovnet, flyktet jeg over til Erica, som bodde i en elendig leilighet i en brannstige på 11th Street.

Erica, som jeg nå bor hos, er rett og slett et funn. Hun er lesbisk, men nærer ikke de hatefulle følelsene mot menn som preget mange av New Yorks lesbiske. Det gjør meg alltid glad å få et godt forhold til en lesbisk jente. Erica kan, akkurat som meg, ikke forstå nødvendigheten av å hate menn.
Det er riktignok slik at både hetero- og homoseksuelle amerikanske menn ofte er uhyggelig seksuelt aggressive, synes jeg, men man må prøve å forstå undertrykkelsen som har skapt denne John Wayne-kulturen.
Spesielt svarte menn synes jeg lider under den. Jeg vasker alltid opp hos folk, men har nesten sluttet å gjøre det i svarte hjem, der det ofte bringer kvinnene i forlegenhet. Er det da ikke usselt av meg å prøve å endre kulturen deres, når de uansett fortsatt lever under undertrykkelsen?

Når det kommer til stykket, har hvite kvinner ofte det samme problemet. Gang på gang blir jeg invitert hjem av enslige hvite kvinner, som i motsetning til enslige kvinner i Europa nesten alltid har en dobbeltseng og derfor plasserer meg ved siden av seg. Men det er sjokkerende å se hvor dårlig de takler en ikke-aggressiv mann. Etter et par dager sier de ofte: «Har du alltid vært homoseksuell?» for å fremtvinge litt mannlig aggresjon hos meg, eller oftere: «La oss gå ut og drikke oss fulle.» De ville uten tvil bli ukomfortable hvis en ny gjest gikk rett til kjøleskapet og spiste alt kjøttet.
Likevel synes mange amerikanske kvinner å føle seg ukomfortable hvis en mann ikke går rett på deres eget kjøtt og blod. Med svarte kvinner har jeg av og til sett meg nødt til å modifisere min passive regel om ikke å krenke gjestfriheten med litt «positiv særbehandling», da de ofte ydmyker en «myk» mann og dermed kveler enhver mulighet for et mer meningsfylt forhold.

Erica er annerledes. Hun har gjort meg til den største mannsjåvinisten noensinne. Min rolle i hennes hjem er nemlig å være hallik. Erica er callgirl, og det har blitt min oppgave som telefonvakt å sortere ut de uanstendige samtalene og be de hyggelige ringe igjen klokka 17 for en rask ny sortering. Sluttspurten starter rundt klokka 18, hvor jeg velger den aller hyggeligste stemmen og avtaler møte på et hotell klokka 19. Vi tar så en taxi til Upper Eastside, siden vi holder oss til hyggelige forretningsfolk. Her skal jeg sitte og drikke Cola i foajeen en time til hun kommer ned – ellers må jeg gå opp og banke på døra.

På veien hjem spiser vi italiensk is, som Erica elsker. Men det fantastiske er at hun ikke er noen vanlig sexarbeider. Hun har en annonse i sexmagasinet Screw, som forretningsmenn åpenbart leser flittig. Hun elsker å hjelpe mennesker og gi dem varme midt i denne kulden.

Hun sier at de fleste av kundene hennes er ensomme og trenger varme mer enn sex. Hun er ingen klassisk skjønnhet, men har en indre sjarm som mennene ikke kan motstå. Nesten alle gir henne 100 dollar, selv om vi har avtalt 75, og bare én enkelt har ringt og klaget. Hun sier at hun ofte ikke ligger med dem i det hele tatt, men gir dem fysisk og åndelig massasje. Hun har kjøpt mange filmer til meg, men penger har jeg sagt nei til.
Om dagen går hun på sang- og dansetimer eller lager kaffeserviser av skumgummi, perfekte ned til minste detalj. Hun har skap fulle av dem, som i pene borgerlige hjem. Hun er en stor inspirasjon for meg. En dag, da en mann ble slått ned ute på gaten og lå der lenge, var Erica den eneste som gidder å ringe etter ambulanse. Men det kom ingen, og folk sto bare og stirret dumt på den halvdøde mannen. Hun fortsatte å ringe. Det bor nemlig bare puertoricanere her, så det tar som regel en time før politi og ambulanse kommer. Da fikk hun den ideen å ringe politiet og si at det var en hvit mann som var i ferd med å bli overfalt av tre svarte og puertoricanere, og straks kom to politibiler og en ambulanse. Det trikset virker åpenbart alltid i New York.
Ofte har jeg sett Erica gi en hel dagslønn til folk i nød – direkte fra de rike forretningsfolkene på hotellene til en tigger på gaten.
En annen kveld var hun enda mer fantastisk. På vei til kinoen så vi en uteligger i femtiårene som ba om vin og noen å snakke med. Etter et par timers prat over et glass vin sa han at han var i ferd med å få delirium tremens og var redd for å dø. Erica foreslo straks at vi skulle ta ham med til sykehuset, og han gråt av glede. Han hadde ventet på dette øyeblikket i ti år, men hadde aldri selv hatt mot til det. Vi kjørte ham i en taxi til St. Vincent-sykehuset og satt i venterommet i to timer. Hele tiden gråt han. Så fikk vi vite at de ikke ville ta imot ham.

1973 - NYC

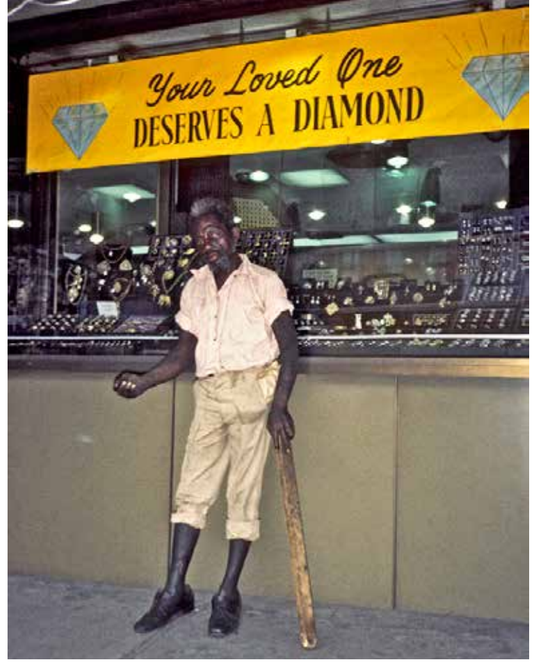
Han hadde sittet og drukket og ble helt umulig og begynte å rope. Jeg ropte også noen ting etter personalet om at de kom fra et sivilisert land med gratis sykehus for alle. Politiet ble tilkalt, og vi ble kastet ut med full musikk.
Vi dro til akuttmottaket på Bellevue-sykehuset og satt der blant skrikende, hysteriske, selvmordstruede mennesker helt til klokka seks om morgenen, uten at det skjedde noe. Mannen drakk i mellomtiden hele flasken og satt på gulvet og gråt med hodet i Ericas fang, mens han tryglet oss om ikke å forlate ham. Flere ganger tisset han i buksene, og det lå en sø rundt ham da han tok ut penisen sin og lot den henge. Erica stakk den inn hele tiden, men den fortsatte å komme ut. De fleste av pasientene hadde etter hvert flyktet ut av rommet. Så begynte han å kaste opp overalt, det merkeligste slimete og stinkende oppkastet jeg har sett på lenge. På det tidspunktet flyktet selv de to sykepleierne. Vi prøvde å tørke det opp. Rundt klokka seks var vi helt utslitte, og da sykepleierne høyt og hellig lovet at han skulle bli innlagt, dro vi hjem og sov.
To dager senere dro jeg til sykehuset for å besøke ham og gi ham sigaretter. Jeg fikk vite at det aldri hadde vært noen innlagt med det navnet. Jeg ble rasende og ulykkelig og turte slett ikke fortelle det til Erica.

New York er en by som rett og slett ikke tillater folk å være menneskelige. Skal man overleve her, må man lære å svikte andre. Erica er ikke fra New York, så derfor vil jeg bo hos henne en stund til. Men snart vender jeg tilbake til varmen i Sørstatene. New Yorks kulde slår meg ut hver gang

Brev til en amerikansk venn

1973 – World Trade Center – mitt kjærlighetsgjenmøte med NYC, hver gang jeg kom haikende opp fra sør

1974 - NYC

Fra sørens varme til nordens murer

"I think that feeling of displacement, of not belonging anywhere, is a very common experience for people of the diaspora, for people who are removed from their ancestral homelands." - Yaa Gyasi

Når kjærligheten blir en handelsvare og vår menneskelighet selges ut, begynner vi å ane skyggene i oss som skapte ghettoen.

Min vandring gjennom verdens mest avanserte engangssystem ble en indre reise, hvor jeg ikke alltid kunne skille mennesket fra det systemet som hadde formet det. Jeg måtte stadig spørre meg selv om varmen jeg mottok, var et ekte amerikansk trekk eller en overfladisk gjestfrihet skapt av systemet – et behov for et kort, uforpliktende vennskap man kan kaste bort.

Men selv å bli kastet etter bruk var å foretrekke fremfor den menneskelige kulden jeg hadde opplevd i Europa, hvor en vagabond aldri ville ha fått en sjanse.
Jeg lærte at der et system er mest undertrykkende (som i Sør-Afrika under apartheid), finner man ofte den største menneskelige varmen – en varme vi ikke bør kaste bort mens vi søker et mer rettferdig system.
Selv om livet i de nordlige statene var mer rettferdig, måtte jeg stadig haike tilbake til menneskeligheten i Sør for å overleve følelsesmessig (slik mange svarte gjør). Det liberale Nord inviterte til å migrere dit på 1940- og 50-tallet som arbeidskraft, akkurat som Nord-Europa inviterte brune «fremmedarbeidere» på 60-tallet. Men vi trengte dem ikke som mennesker og etterlot dem snart i enorme ghettoer.

Vår økende usikkerhet under globaliseringen skaper i dag en dyp, voksende smerte som forandrer verden. Aldri før har vi tvunget så mange inn i ghettoer så raskt. Det Europa brukte århundrer på å påføre jødene, har vi gjentatt i løpet av få tiår overfor millioner av muslimer.

Ghettoisering fører i mange land til etnisk rensing. Men få minoriteter er så ghettoisert som svarte i USA, hvor opptil 94 % av de svarte i byer som Detroit og Chicago nå bor i nabolag hvor alle er svarte.
Kast-vekk-samfunnet har ikke bare kastet ting og mennesker vekk, men også drept kjærligheten ved å isolere og fremmedgjøre enorme befolkningsgrupper. Men det kan ikke kvele skriket og smerten fra dem som er blitt kastet vekk, som kan leses overalt i ghettoen og undergrunnen.

GHETTOENS STEMME

Lying, thinking
Last night
How to find my soul a home
Where water is not thirsty
And bread loaf is not stone
I came up with one thing
And I don't believe I'm wrong
That nobody,
But nobody
Can make it out here alone.
- Maya Angelou

1973 - NYC

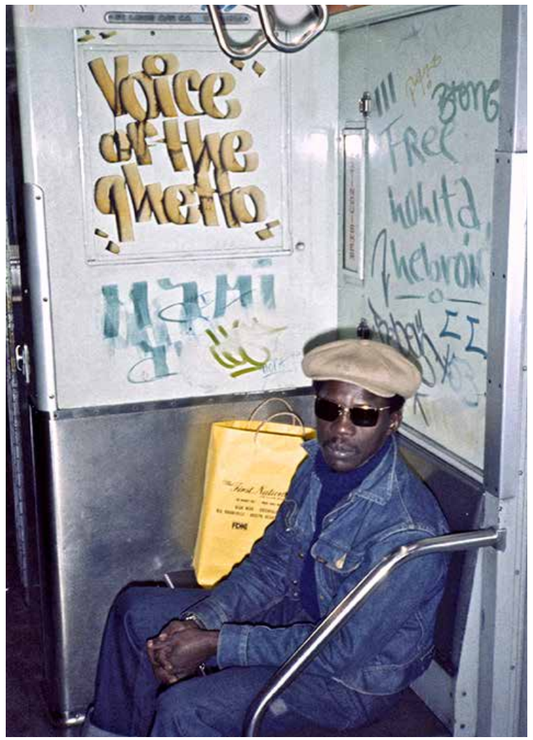
1974 - NYC

"We were like strangers in a land that did not want us, carrying our homes only in memory."
- Maya Angelou – I Know Why the Caged Bird Sings

"I was not at home in Harlem either; I was in exile everywhere."
- James Baldwin - Notes of a Native Son

1974 – Vanessa Guider begikk senere selvmord ved å hoppe ut av vinduet

1973 - NYC

1974 - Bronx, NY - "Crime Don't pay"

Min opprinnelige sang her – «I am, I said» av Neil Diamond – illustrert med mine graffitibilder

1973 - NYC

1973 - NYC

1974 - NYC

Herunder - 1975 - Los Angeles

1974 - NYC

1973 - NYC

Ghettoen som muse: En kritikk av min liberale paternalisme

"The liberal is a man who feels a great deal of pity for the unfortunate, but does nothing about it." - James Baldwin

"Liberalism is like a boat. It's always leaning in the direction of privilege." - Audre Lorde

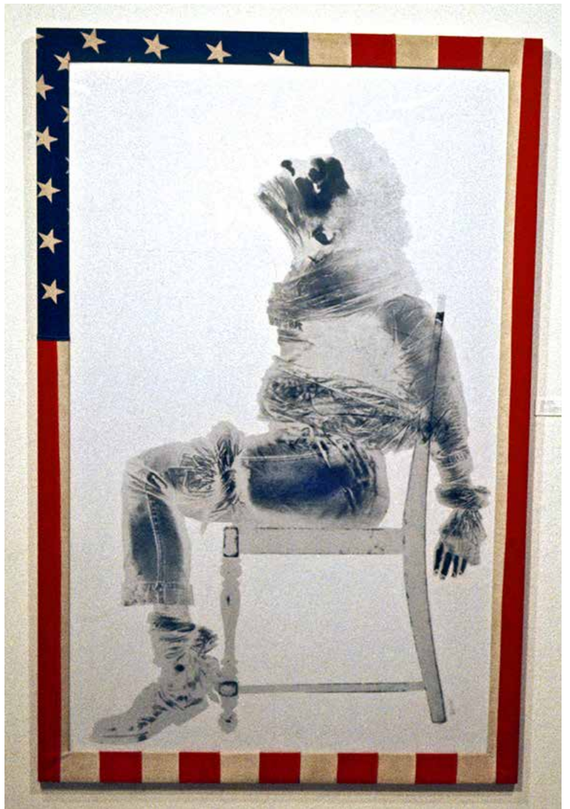
Systemet – summen av vår daglige undertrykkende tenkning – bruker som alltid repressiv toleranse mot presset fra ofrene og kveler ropet fra undergrunnen ved å opphøye det og gi det anerkjennelse for dets kunstneriske verdi.

De undertrykte får fritt leide til å stille seg ut for de velstående og bedre tenkende blant oss, med all vår forståelsesfulle snakk om ghettoens og innvandrernes problemer og velmenende tale om sult og overbefolkning i den tredje verden.

Vi kveler de undertrykte med høytravende snakk om å ville «integrere dem», mens vi selv flykter ut i forstedene og vekk fra «svarte skoler» – noe som bare skaper mer ghetto-dannelse. Vi skryter høyt av at vi har en svart venn her og en muslimsk venn der, men lurer ikke på hvorfor svarte og innvandrere i Danmark sjelden kommer inn i disse kunstpalassene. Uten å blunke aksepterer vi at svarte tjenere viderefører herre-slave-forholdet ved disse anledninger. Som undertrykkelsens støttetropper kan vi absorbere all kritikk av systemet, forvanske den og avverge dens angrep ved «implicit» å opphøye den til kunst.

Slik vil det også gå med mine fotografier. Disse velstående liberale, som jeg kom til å hate og elske på samme tid, fordi de er en side av meg selv, vil støtte min kritikk av samfunnet, sjokkerte over det jeg har sett i Amerika. De skammer seg fordi jeg har krysset en terskel som de føler at de selv burde ha krysset, men som deres lammende frykt for dem de har vært med på å ghettoisere, har hindret dem i å krysse.

1973 - NYC

"White liberalism is a philosophy that promotes the interest of white people under the guise of helping black people."
- Stokely Carmichael

1975 - Los Angeles

"The ghetto is a place where hope is hard to find and despair is easy."
- Langston Hughes
in poem "Harlem"

Alle tre 1974 - Harlem, NY

Liberalismens undertrykkelsesspektakel

Alle samfunn rommer mennesker som snakker høyt om nødvendigheten av forandring for å hjelpe ghettoer og underutviklede land «opp». Men når valgdagen kommer, ender alle løftene i status quo- -papirkurven i USA med stemmer på Demokratene (i Europa på ulike sosialdemokratiske partier).

Derfor kan jeg ikke unngå å føle at også jeg utnytter ofrene, for jeg vet altfor godt at disse bildene ikke vil hjelpe dem i det hele tatt. Vi blir litt sentimentale når vi erkjenner at underklassen lider, men vi vil ikke gjøre noe for å endre vår livsstil.

Vi gir ikke opp våre klimaskadelige åpne kjøkken, charterreiser og privatskoler for å omfordele jordens goder.

Derfor vil bildene mine bare fungere som en følelsesmessig katarsis. Selv om jeg visste dette og ofte fikk det fortalt av de svarte i underklassen, som ikke hadde noen illusjoner om nytten av å appellere til den «indre godheten» hos sine hvite undertrykkere, fortsatte jeg og har dermed forrådt både de svarte og den tredje verden. Det gjør denne siden til den eneste i boken som nesten alle afroamerikanere kan være enige i.

Jeg har skapt en underholdende følelsesmessig utløsning for undertrykkere og dermed forlenget undertrykkelsen. Jeg er like hyklersk som disse kunstsnobbene, fordi jeg spiller etter deres regler.

Hvis kritikken min ble for «radikal», ville de bare vende den ryggen. Jeg er derfor tvunget til å utvanne den, slik at den risikerer å bli en tårevåt, nedlatende «paternalistisk» naiv vagabondhistorie om ghettos lidelser og våre uheldige skyggesider – som den følgende sentimentale reisen til Harlem, ikke langt fra disse liberalenes høyborg, Museum of Modern Art.

Tv. 1980 - NYC
Th. 1974 - Bronx, NY

Sangen «Give a damn» av Spanky and the Gang – illustrert med mine bilder

En fortelling om to Harlems: Sett utenfra og innenfra

If you take the train with me
uptown through the misery
of ghetto streets
in morning light
where it is always night:
Take a window seat,
put down your Times
you can read between the lines,
just read the faces
that you meet beyond the windowpane:
And it might begin to teach you
how to give a damn about your fellow ***man!***

1974 - Bronx, NY

1974 - Harlem, NY

1974 - Harlem, NY

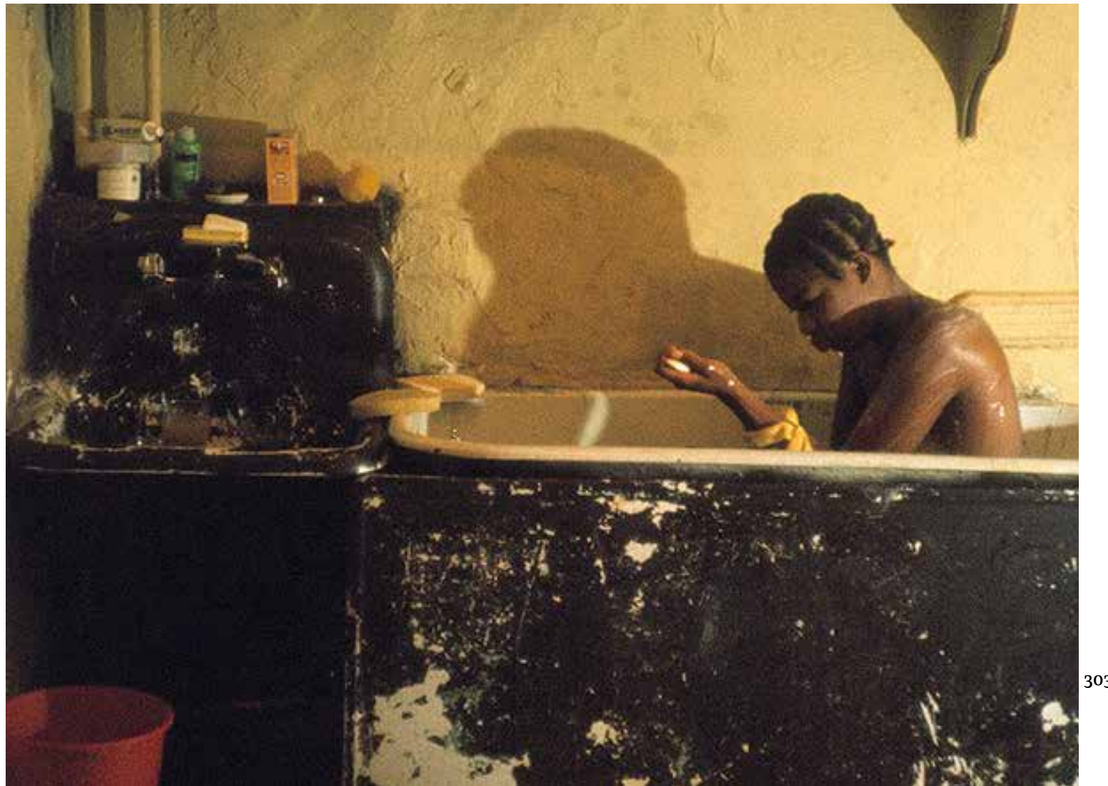

1974 - NYC

1974 - Harlem, NY

1972 - NYC

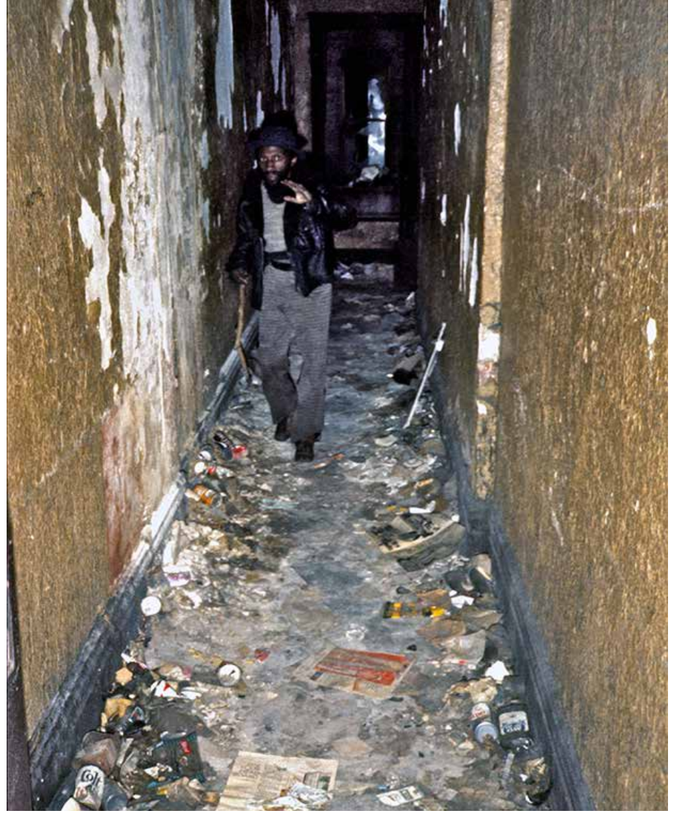

1973 - Harlem, NY

1974 - Harlem, NY

1973 - Harlem, NY

1991 - Harlem, NY - Bund 1995 - NYC

1992 - Harlem, NY - Bund 1992 - Harlem, NY

Harlem-ekkoer: Mellom liv og død

"In Harlem, danger was always lurking in the shadows, waiting for the perfect moment to strike.....you were either a player or a pawn. The choice was yours." - Colson Whitehead in Harlem Shuffle

Alt i Harlem var svart på 70-tallet, bortsett fra butikkene som var eid av hvite og arabiske innvandrere (tidligere av jøder). Som jeg skrev den gang: De eneste butikkene som ikke eies av disse utenforstående, vil gatefolket fortelle deg, er de allestedsnærværende begravelsesbyråene, siden hvite begravelsesagenter ikke vil ha noe med svarte lik å gjøre. Å være begravelsesagent er en av de sikreste veiene til middelklassestatus. For døden er like allestedsnærværende i Harlem som angsten som hjemsøker alle under den urolige, sporadiske latteren.

Likevel føler jeg meg som den altoverskyggende, usynlige «Whitey» i Harlem tryggere enn de fleste svarte er, for aggresjonene rettes som alltid mot andre ofre snarere enn mot den forhatte undertrykkeren.

Dette begravelsesbyrået side om side med et avrusningssenter illustrerer det valget man stadig står overfor i Harlem – valget mellom en øyeblikkelig død eller et liv som slave under «The Man». Tusenvis av misbrukere velger døren til venstre. De vet at hvis de velger døren til høyre, vil de enten bli rehabilitert og vende tilbake til en tilstand der de ikke kan overleve uten heroin, eller bli «op-habilitert» ved å lære å leve i ghettojungelen ved å forkrøple sinnet sitt og drepe sin følsomhet. Ved å underkaste seg «skyld på ofrene»-slaveriet under «The Man», som vil forandre ofrene fremfor deres undertrykkende omgivelser.

Denne kvinnen er et levende eksempel på det typiske valget i Harlem. En voldsmann brøt seg inn i leiligheten hennes og prøvde å drepe henne med en kniv. Hun overlevde ved å kaste seg ut av vinduet i tredje etasje – og ble lam for resten av livet.

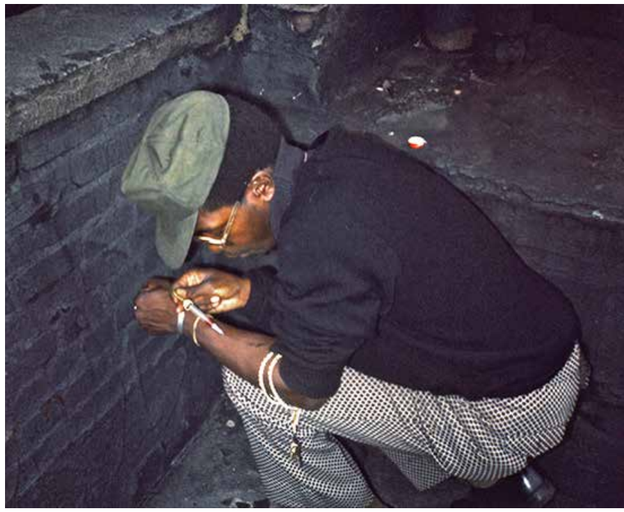

1973 - Harlem, NY

1974 - NYC

I skyggen av "the American Way of Life"

"If white people haven't killed you yet, you can do what you want. You didn't have to reach a hundred years to get to that place. In a world this low, dumb, and cruel, every day white people ain't killed you yet is a win."
Colson Whitehead in Crook Manifesto about Harlem in the 1970's

De amerikanerne jeg føler sterkest for, er narkomane, som har vært for følsomme og menneskelige til å overleve den brutale amerikanske jakten på suksess. De er ikke bare ofre for denne volden, men også i stand til å slå tilbake med den voldsomheten de har fått innsprøytet av «the American way of life». Mange ganger hjalp jeg til på New Yorks tak med å binde opp disse bundne sjelene. På visse gater i Harlem ser man hver dag tusenvis av narkomane stå og vente på heroin. Om natten tør ikke engang politiet ferdes i disse kvartalene, fra hvis skytesteder vi nøt synet av Empire State Buildings «store sprøyte».

Skydegallerier er kondemnerte eiendommer overtatt av narkomane, hvor man både «skyter opp», dvs. injiserer stoffer, og «skyter ned», dvs. skyter enhver som mistenkes for å være politi eller detektiv. Siden straffen for å være narkoman og bli kriminell – med andre ord for å være offer – er den samme som for å være morder, har de intet reelt valg. De får i praksis livstid, uansett om de opptrer som ofre eller bødler. Derfor er skytehallene ekstremt farlige.

Denne fyren hadde vært narkoman i 16 år. Han led av underernæring og hadde byller over hele kroppen, men da han ikke kunne finne flere friske steder å injisere heroin, måtte han ta av den illeluktende bandasjen fra beinet for å finne et injeksjonssted. Han led forferdelig og mente at han hadde mindre enn to år igjen å leve. Han hadde ingenting å tape og oppfordret meg til å offentliggjøre bildene mine for å skremme unge mennesker bort fra narkotika.

1985 - Harlem, NY

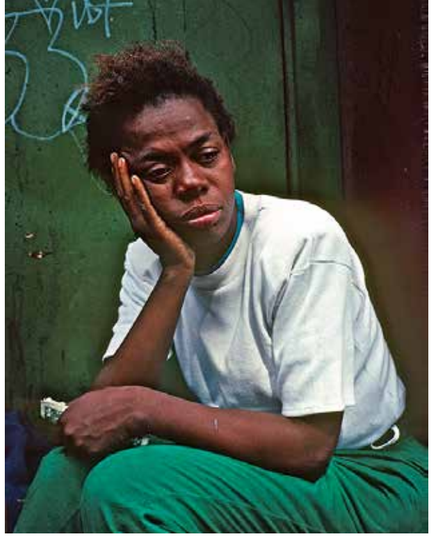
Å miste venner på grunn av crack

Jeg trodde jeg hadde sett det verste på 70-tallet, da jeg etter hvert hadde lært meg å slå pistolene ut av hendene på sløve heroinmisbrukere. Derfor var jeg helt uforberedt på ødeleggelsene som fulgte med crack-epidemien på 90-tallet, der ofrene skjøt vilt med pistoler i de paranoide minuttene rusen varte, og stadig brøt seg inn i varebilen min eller ranet sine egne familier for å skaffe penger til crack.

Mange av mine beste venner gikk under. Jeg hadde kjent Robert Yard i årevis, men kort tid etter bryllupet hans i Harlem ble kona hans her et offer for crack. Jeg så ham desperat forsøke å redde henne og ekteskapet deres, mens livet hennes forsvant ned i en avgrunn av kriminalitet, prostitusjon og fengsler. Jeg mistet også mange venner i Harlem da den hvite gentrifiseringen etter 2000 tvang dem ut.

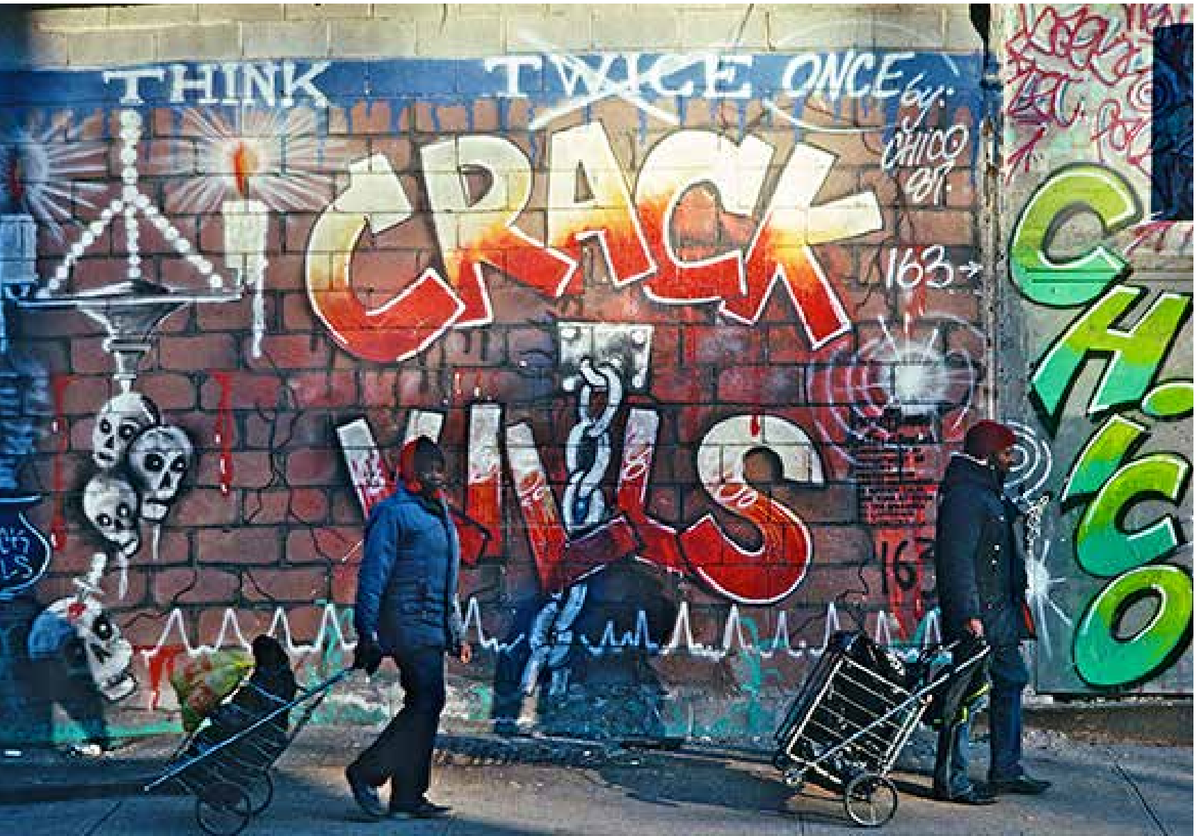

1992 - NYC

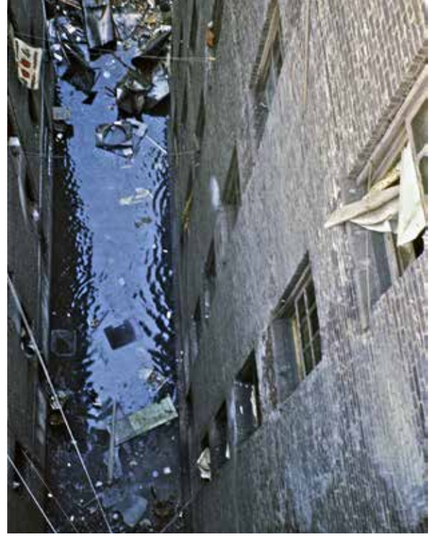

1991 - NYC

1991 - NYC

1974 - Harlem, NY

"Harlem is where
dreams go to die."
- Lorraine Hansberry

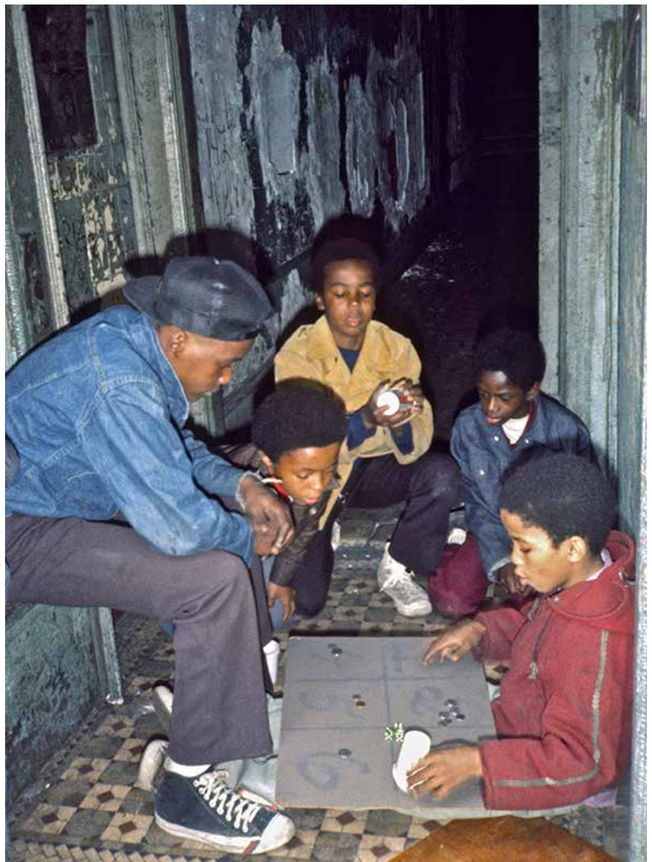

1989 - Harlem, NY

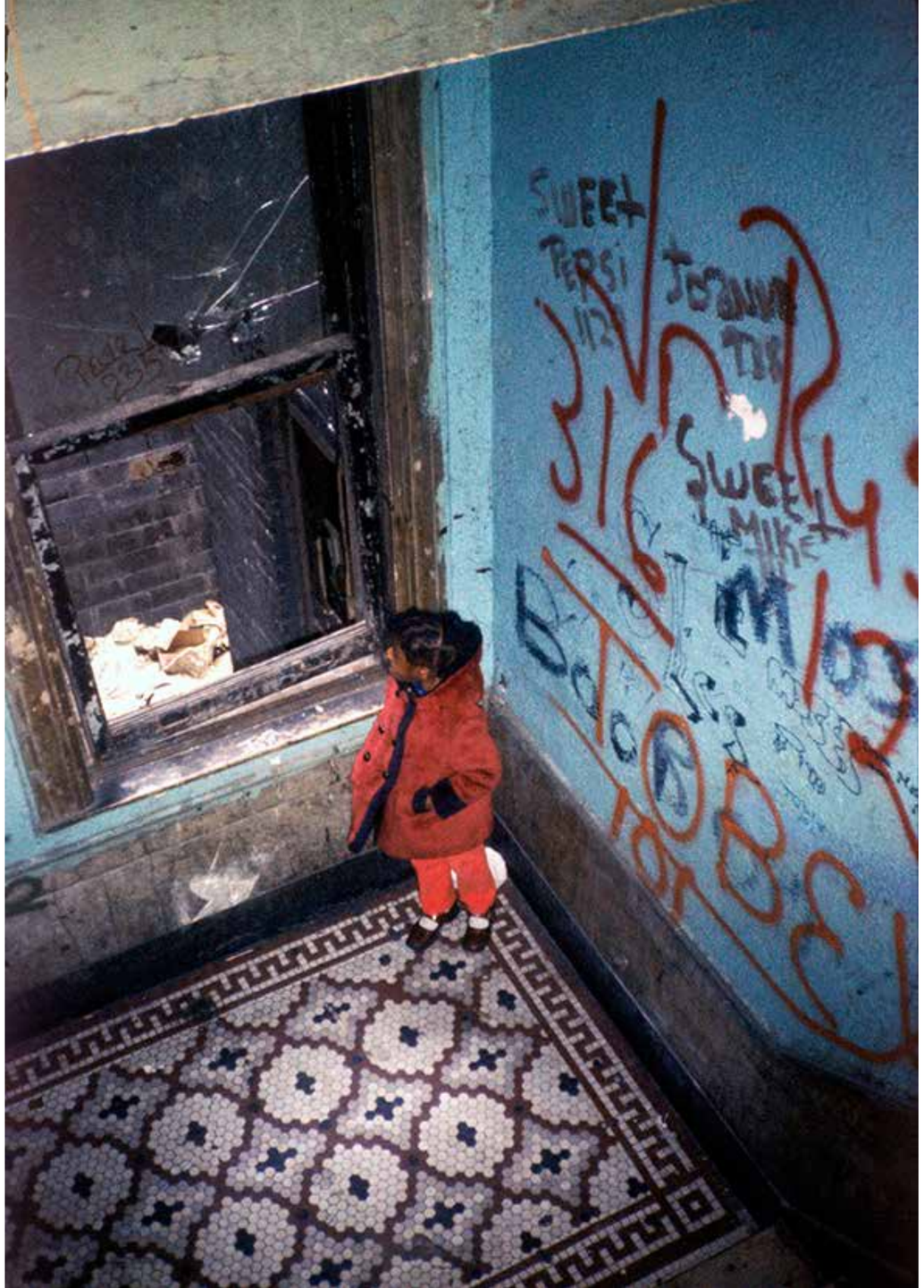
Vuggesang fra ghettoen

Or put your girl to sleep sometimes
with rats instead of nursery rhymes
with hunger and your other children
by her side.
And wonder if you'll share your bed
with something else that must be fed
for fear may lie beside you
or it may sleep down the hall.
And it might begin to teach you
how to give a damn
about your fellow man!

Give a damn II – med mine bilder av barna i Harlem

1974 - Bronx, NY

1973 - Bronx, NY

1973 - NYC

1972 - Harlem, NY

Dreper vi barn med PTSD med vår negative tenkning?

Come and see how well despair
is seasoned by the stifling air.
See your ghetto
in the good old sizzling summer time.
Suppose the streets were all on fire,
the flames like tempers leaping higher,
suppose you'd lived there all your life,
do you think that you would mind?

Men det er ikke bare de voksne som lider i Harlem. De mest ubeskrivelige og smertefulle lidelsene er de som rammer barna, og som former og forkrøpler deres sinn og hele deres vesen for livet. Ikke bare de barna som tvinges til å etterligne tiggende hunder for å overleve, eller de som prøver å tjene småpenger ved å pusse ruter for hvite bilister i trafikklysene.

I enda større grad gjelder det de barna som vi direkte dreper med vår negative tenkning om dem – en knusende tenkning som de fra tidlig barndom internaliserer i en slik grad at de blir overbevist om at de ikke har noen fremtid. Hvilke traumer etterlater det hos barn å se søstrene og brødrene sine bli skutt og drept på gaten?

Da jeg underviste på en skole i Harlem, oppdaget jeg at det ikke var en eneste elev som ikke hadde opplevd skyting i nabolaget sitt, der kulene treffer tilfeldig. De nektet å tro at jeg kom fra et land uten allmenn tilgang til skytevåpen. «Hvordan forsvarer folk seg da?» spurte de.

Og hvilket inntrykk gjør det på en ung mor å si farvel til sin fire år gamle sønn i en verden hvor det er vanskelig å se forskjell på en vugge og en kiste?

Give a damn III og dette avsnittet, slik det presenteres i lysbildefremvisningen min

"Harlem was a place of endless possibilities and crushing despair, where a man could rise from the ashes or fall into the abyss. It was a place where the lines between hope and despair were perpetually blurred." - Colson Whitehead, "Harlem Shuffle"

"I was not at home in Harlem either; I was in exile everywhere." - James Baldwin

1973 - Harlem, NY

1972 - Harlem, NY

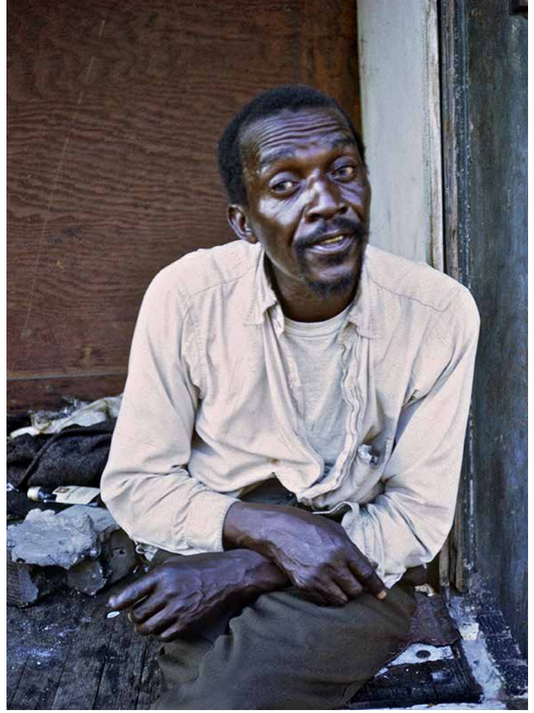
1974 - Washington, DC

1974 - Bronx, NY

"For where does one run to when he's already in the promised land?"
- Claude Brown, Manchild in the Promissed Land

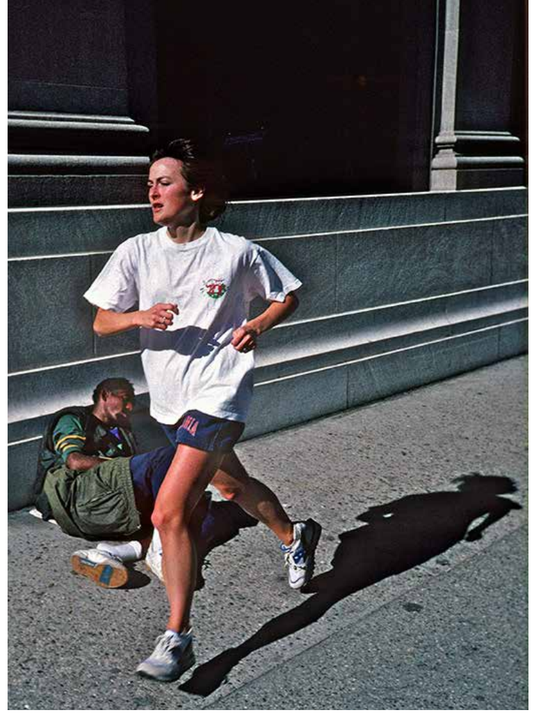

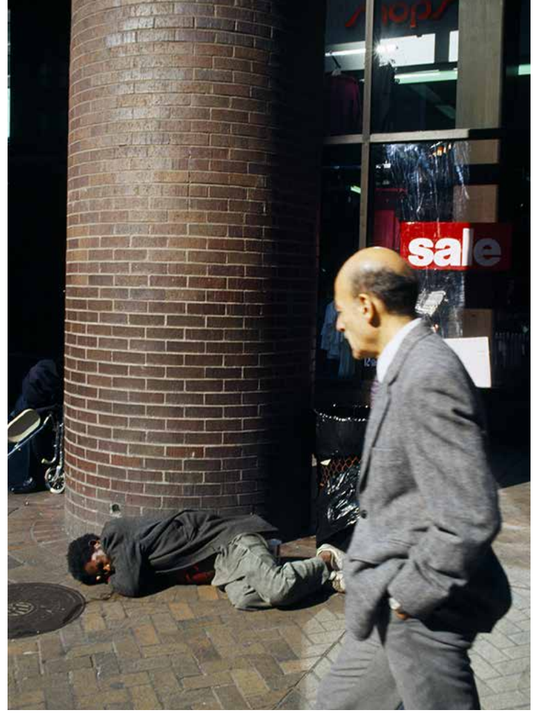
1974 - Baltimore, MD

1974 - Washington, NC

1992 - NYC

1995 - NYC

Det hvite blikket: Å se Harlem gjennom en linse av fortvilelse

"A Harlemite is a man who sees the world from the bottom and still loves it." - Langston Hughes, "Harlem"

Intervju med en uteligger: «*Jeg mener at alle blir født nakne, så vi er alle mennesker. Og inntil jeg møter noen som ble født med klærne på, skal ingen få meg til å tro at de er mer verdt enn meg. Det er min mening!*»

And it might begin to reach you
Why I give a damn about my fellow man,
And it might begin to teach you
How to give a damn
about your fellow man.

Denne formen for «å være noe for medmennesket»-reise gjennom Harlem illustrerer i all sin sukkersøte sentimentalitet den hvite liberale måten å se på ghettoen på. Fra den faderlige, nesten kjærlige omsorgen for de svarte i Sørstatenes plantasjearistokrati går det en rett linje til de nordlige liberalers endeløse snakk om å hjelpe medmennesket. Mange liberale gjør riktignok et stort og slitsomt arbeid i gettoene, men uansett om vi ammer eller gir flaske til de utstøtte, er resultatet det samme: Vi skylder i realiteten på ofrene ved å prøve å tilpasse dem til deres urettferdige kaste i stedet for å endre oss selv.

Vi liberale betrakter ikke svarte eller brune mennesker som mindreverdige av natur, slik mange konservative gjør. Vi ser dem derimot som funksjonelt underordnede, som et resultat av fortidens urettferdighet, slaveri og diskriminering. Etter å ha lest denne boken vil hvite spørre: «Hva kan vi gjøre?» Men de mangler motet – ja, er lammet av skrekk – til å se ned i sjelenes dyp og møte den avgrunnen av fortvilelse som gjør oss til maktesløse, men effektive undertrykkere.

Dermed blir de frisinnede i virkeligheten rasismens og den fortsatte undertrykkelsens viktigste redskaper. Vi hjelper nemlig kastetyranniets ofre med å tilpasse seg en undertrykkelse som gjør dem så funksjonelt mindreverdige at det kan tilfredsstille vårt liberale behov for paternalistisk omsorg for undermennesker.

Først og fremst vil jeg bli elsket
Hvis jeg ikke kan bli elsket,
vil jeg bli respektert
Hvis jeg ikke kan bli respektert,
vil jeg bli anerkjent
Hvis jeg ikke kan bli anerkjent,
vil jeg bli akseptert
Hvis jeg ikke kan bli akseptert,
vil jeg bli lagt merke til
Hvis jeg ikke kan bli lagt merke til,
vil jeg bli fryktet
Hvis jeg ikke kan bli fryktet,
vil jeg bli hatet

Med disse ordene vil de svarte og brune i ghettoen heller føre oss tilbake til den gamle «hvite motreaksjonen». De har ikke tid til de liberales nedlatende holdning og prøver stadig å provosere frem vårt sanne ansikt som den dominerende kasten.

De nekter å se det som fremskritt at kniven ikke lenger stikkes 4, men bare 2 cm dypt i ofrenes rygg. De svartes eget syn på Harlem er stikk motsatt overklassens med dens behov for å se et offer. For de ville gå til grunne hvis de utelukkende så det verste i ghettoen. De vil for eksempel ikke fremheve at 10 prosent av ungdommen i Harlem er voldsforbrytere som terroriserer gatene. De vil snu det på hodet og la seg oppmuntre av det utrolige faktum at til tross for dette kriminelle miljøet har 90 prosent av ungdommen aldri vært i konflikt med loven.

De vil se den blomstrende kulturen som trives midt i undertrykkelsen, og bli oppmuntret av at størstedelen av Harlems befolkning overlever. De vil se de mange rosene som klarer å vokse i denne jungelen.

1974 - Harlem, NY

1974 - NYC

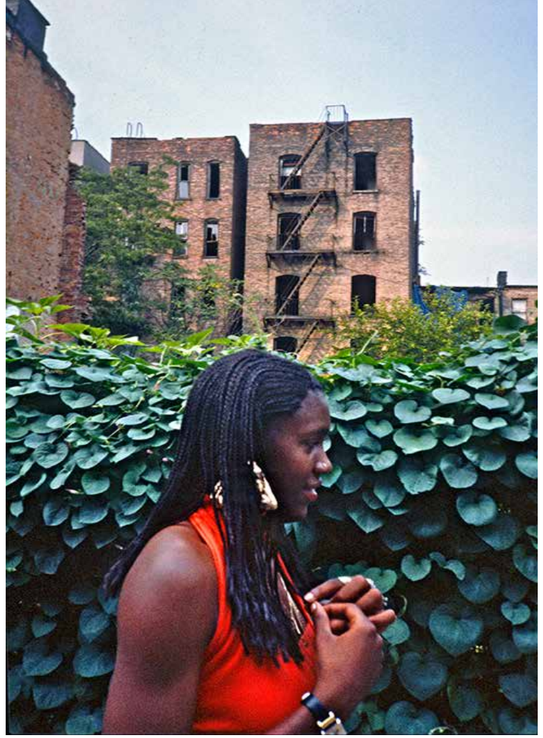
1989 - Harlem, NY

1973 - Harlem, NY

1992 - Harlem, NY

1995 - Harlem, NY

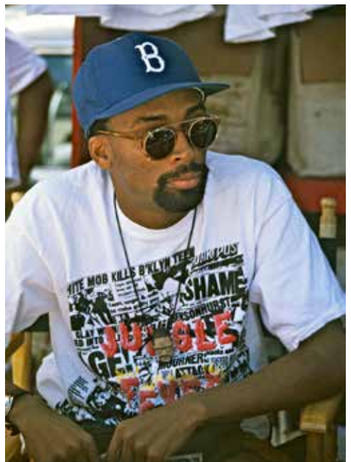
1994 - Harlem, NY

1973 - Harlem, NY - Th. 1995 - Spike Lee

Blomstrende midt i betongen: Harlems roser

"Did you hear about the rose that grew from a crack in the concrete? Provin nature's laws wrong it learned how to walk without havin feet" – Tupac Shakur og Nikki Giovanni

There is a rose in Spanish Harlem,
a rose in black and Spanish Harlem.
It is a special one,
it never sees the sun
it only comes out
when the moon is on the run
and all the stars are gleaming.
It's growing in the street
right up through the concrete
soft, sweet and dreaming.
With eyes as black as coal
they look down in my soul
and start a fire there
and then I lose control
I want to beg her pardon
I'm going to pick that rose
and watch her
as she grows in my garden.

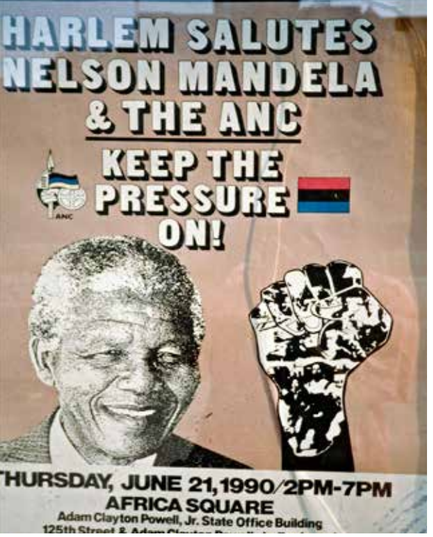
There is a rose sunget av Aretha Franklin – illustrert med flere oppløftende bilder fra Harlem

1973 - Harlem, NY

1973 - Harlem, NY

1990 - Harlem, NY

1974 - Spanish Harlem, NY

1974 - NYC

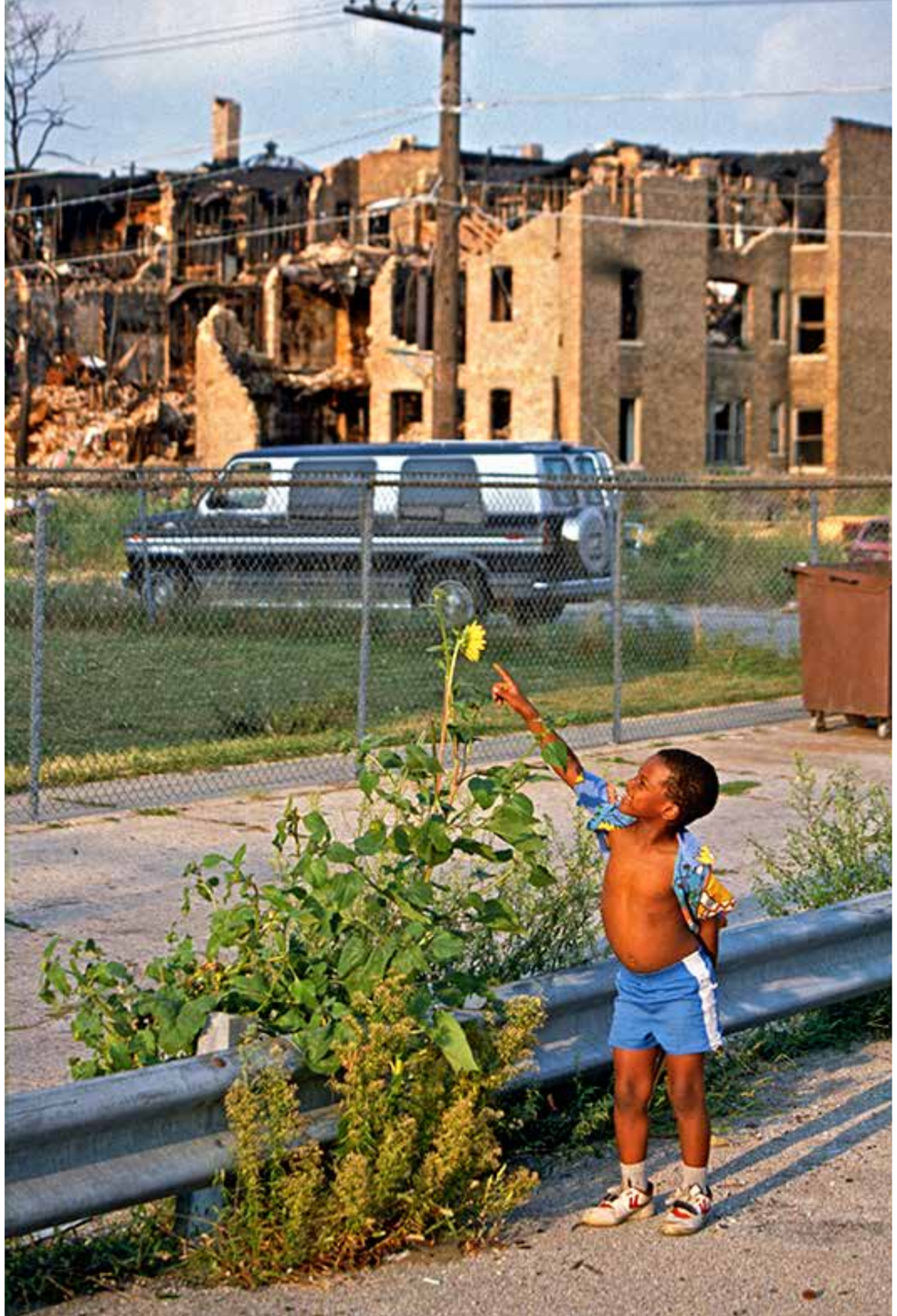
1974 - NYC

1974 - NYC

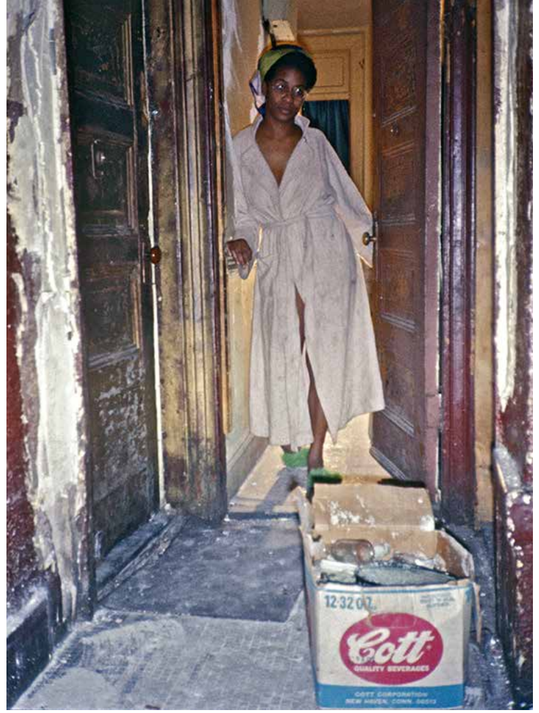

1990 - Harlem, NY

1995 - Chicago

Alle tre Merrilyn 1972 - NYC

1974 - Bronx, NY

1974 - Bronx, NY

Vi elsker å si det med roser, men bruker dem til å undertrykke gruppen

"Racism is not merely a simplistic hatred. It is, more often, broad sympathy toward some and broader skepticism toward others."
— Ta-Nehisi Coates

En slik rose var Merrilyn for meg. Da jeg møtte henne, var hun narkoman, selv om hun bare injiserte heroin et par ganger i uken.

Forholdene i hennes lille leilighet var fortvilende, og jeg beundrer henne for at hun klarte å komme seg ut av dem, for jeg selv sank dypere og dypere mens jeg bodde hos henne. Aldri i mitt liv har jeg bodd under så undertrykkende og menneskeforaktende forhold. Jeg var verken i stand til å tenke eller skrive i leiligheten.

Det var ikke bare de stadige innbruddene, men frykten for dem – frykten for hva som ville skje neste gang, og frykten for å gå ut i trappeoppgangen eller på gaten, hvor man kunne bli angrepet av kniv- eller pistolmenn. Man kan venne seg til tranghet, og også til at spisebordet i kjøkkenet samtidig fungerer som badekar.
Man kan venne seg til ståltrådsnett mellom kjøkken og soverom, slik at rottene ikke biter en i ansiktet om natten, og til å feie døde kakerlakker ut av sengen hver morgen.
Selv de konstante skuddvekslingene og politisirener fra USAs voldelige tv-serier, som hamret gjennom veggene fra naboleilighetene, kunne virke som en avveksling fra de tilsvarende lydene ute på gaten.

Men den vedvarende frykten for selv å få en kniv stukket i magen venner man seg aldri til. Selv på julaften ble jeg overfalt av tre bevæpnede menn i nabolaget. Ikke spør hvordan jeg overlevde. Det er et paradoks at ordet «survival» – som jeg i min trygge oppvekst bare kjente fra Darwin – har blitt et hverdagsbegrep i verdens rikeste land.

Spør heller hvordan Merrilyn overlevde – ikke bare fysisk, men også mentalt. Hun overlevde ikke alene, men klarte å rive seg ut av ghettoen og bli skuespillerinne i San Francisco. Senere introduserte hun ofte lysbildefremvisningen min for publikum. Ja, hun var en rose som klarte å spire opp gjennom asfalten.

Samtalen min om dette med Merrilyn 43 år senere, filmet av TV i København

De usynlige murene av ghettoisering og undertrykkelse

"The ghetto is not where you live. The ghetto is not where you work. The ghetto is not who you are. The ghetto is a state of mind."
— Sister Souljah, The Coldest Winter Ever

Overalt i verden elsker undertrykkere å bruke slike oppmuntrende unntak for å undertrykke ofrene ytterligere. Med rosenrøde historier om enkeltpersoner, en svart middelklasse eller en Obama som har klart seg, forsikrer vi hverandre om at vi ikke bare er rettferdige, men nærmest rene engler.
Det er et feigt og beregnet forsøk på å vise at det er noe galt med dem som ikke lykkes – igjen å legge skylden på de innestengte for deres egen innestengning.

De fleste har vanskelig for å forstå hvordan undertrykkere bygger opp ghettoer. Det er ingen murer rundt dem, og de er ikke nødvendigvis et resultat av dårlige boligforhold. At det ikke bare er underklassen vi ghettoiserer, så jeg med Merrilyns søster LaVerne som klarte seg like bra. Av frykt for å bo sammen med en hvit flyttet hun ut mens jeg bodde i leiligheten deres.

Men ghettoen flyttet med, og i 2004 fant hun kjæresten sin gjennom 25 år myrdet – i en plastpose under sengen deres – bare fem år etter at deres 17 år gamle sønn ble myrdet av uforklarlige årsaker. Med sin interesse for Shakespeare reiste de i 2015 sammen til England og for å besøke meg i København.

Harlem var langt fra det verste ghettoet i 70-tallets New York. I South Bronx, hvor europeiske filmteam ofte filmet om krigens ødeleggelser i Tyskland, fantes det nabolag hvor ni av ti mennesker døde en unaturlig død av drap, sult, overdose eller sykdom. I Brownsville-ghettoen så jeg to drap og hørte om fire andre samme dag.

At ghettoen ikke er noe konkret, som knuste flasker og søppel, så jeg tydelig i Detroit, hvor boligene var langt bedre enn i Harlem. Her var jeg så heldig å bo på begge sider av skillelinjen mellom ghettoen og de hvite områdene – helt der ute, der alle de hvite husene er til salgs.

1974 - Saratoga, NY

Den store hvite flukten: Hvordan vi hele tiden bygger og utvider ghettoer

"The only thing extraordinary about white flight is that it is called 'flight.' As if it was not strategic white avoidance of blackness." – Ibram X. Kendi

Jeg kan forstå mye ved hvit kasteherredømme, men det er fortsatt et mysterium for meg hvorfor hvite flytter bort fra alt det de har bygget opp og lært å elske, bare fordi en svart familie flytter inn i nabolaget. For disse velstående svarte lever i alle henseender opp til det firkantede, hvite middelklasseidealet med velklippet plen, hekk og rododendroner. Og slik ville nabolagene fortsatt sett ut hvis de hvite ikke flyktet.

Samtidig har disse svarte en kultur som er langt mer amerikansk enn de europeiske og asiatiske innvandrernes, som vi uten videre aksepterer i vår såkalte smeltedigel.

Da jeg bodde på den hvite siden av det pinlige ghettogjerdet av «Til salgs»-skilt, kunne de som flyttet sjelden gi logiske forklaringer utover det uakseptable argumentet om «fallende eiendomsverdier» – et resultat av «blockbusting», fordi alle hvite selger på en gang. Dermed opplevde jeg det som én stor hvit konspirasjon for å hindre svarte i å få tilgang til smeltedigelen.
Den amerikanske eiendomsmeglerforeningen er hjernen bak dette gjennom ulovlig diskriminering av låntakere i fattige nabolag, markert med «redlining» på bykart.
At jeg selv ofte flyktet til de kjøligere forstedene, skyldtes de kvelende sommertemperaturene i de «røde» – eller rettere «varme» – kodede ghettoene med betong og asfalt, opptil 20 grader varmere enn de trebevokste hvite nabolagene. Hver gang følte jeg at jeg forrådte den svarte underklassen.

For når de privilegerte kasterne flykter til attraktive områder, stiger boligverdiene der, og de kan belåne friværdien for å sende barna sine på dyre universiteter og komme enda lenger frem i livet.
Dette skaper en enorm og stadig voksende «formueoverføring» til de hvite når de får boligverdiene til de svarte til å kollapse i de områdene de forvandler til ghettoer, noe som hindrer de svarte i å ta opp lån og gjør dem fattigere og fattigere.
Gjennom denne «aversive rasismen» ble hvite på 70-tallet seks ganger rikere enn svarte. I år 2000 var forskjellen åtte ganger så stor, etter skattelettelsene i Bush-årene tolv ganger så stor. Og i dag, etter finanskrisen, der verdiløse subprime-lån ble gitt til den svarte middelklassen, som møysommelig hadde jobbet seg opp, men nå mistet alt, hadde de hvite gjort seg selv 20 ganger så rike.

Den stjålne rikdommen og den voksende kløften mellom svarte og hvite

"White flight is a form of racism that is more subtle and less acknowledged than more overt forms of discrimination. It is a way of maintaining racial segregation without having to explicitly endorse it." - Jesmyn Ward

For hver hvit som flyttet, opplevde jeg på den andre siden av gjerdet et stikk i hjertet hos de svarte. De eldre svarte gjorde alt for å behage de hvite, mens de unge var langt mer følsomme. Følelsen av å plutselig og for alltid bli stengt ute fra det vanlige samfunnet – å se stigen til den amerikanske drømmen bli fjernet akkurat når man er nærmere den enn noensinne – utløser naturlig nok voldsom sinne, som kan gjøre noen av disse ellers veloppdragne ungdommene til bråkmakere. De gjenværende hvite i utkanten av gettoene gir da ofrene skylden og flytter.

I denne boken tar jeg ikke primært for meg middelklassens problemer, men kunne ikke unngå å se en sammenheng mellom volden man utøver mot verdigheten og selvfølelsen hos disse nybyggerne i utkanten av ghettoen, og volden jeg opplevde i de indre ghettoene; mellom det hvite stikket i hjertet på den svarte middelklassen og de brutale knivstikkene bakfra i underklassen.
På 1970-tallet mente jeg at den svarte kriminaliteten utelukkende var et resultat av irrasjonell vrede forårsaket av vårt hvite svik, og forsto derfor ikke hvorfor kriminaliteten falt på 90-tallet. Først senere forsto jeg hvordan kriminalitetsbølgen også på andre måter var forårsaket av hvit flukt og lokale myndigheter som bevisst ødela blomstrende svarte nabolag og pløyde motorveier gjennom dem for å isolere dem ytterligere, til tross for den offisielle avskaffelsen av raseskillet.

Da oljeselskapene tilsatte bly i bensinen på 1940-tallet, begynte det ifølge senere forskning å skade barns hjerneutvikling, noe som førte til økt aggresjon og redusert impulskontroll i tenårene. Dette rammet særlig svarte barn, som var tvunget til å bo i indre bydeler nær motorveier og raffinerier, som her i Philadelphia og Fourth Ward i Houston.

Husene de hvite etterlot seg, var dessuten fulle av giftig bly. Jeg så ofte barn som virket utrolig dumme (hjerneskadede) eller satt og gnagde på blyrør. Og følgelig så jeg også den generasjonen reagere gjennom utrolig dum voldskriminalitet. På 70-tallet begynte USA å fase ut blyholdig bensin, og nyfødte barn ble langsomt utsatt for mindre bly – en grunn til at kriminaliteten begynte å falle dramatisk 20 år senere.

Dermed forsto jeg at ghettoen er en av hvite sosialt påtvunget fortsettelse av slaveriets voldelige miljø. Når denne internaliserte hvite psykiske volden forsterkes av arbeidsledighet – spesielt alvorlig i Detroit – eksploderer den i fysisk svart vold. Akkurat som skilsmisser blant svarte følger svingningene i arbeidsledigheten, gjør drap og vold i familiene det også.

Nesten hver gang jeg vendte tilbake til Detroit, var flere av mine svarte venner blitt drept. Dette brevet til foreldrene mine, skrevet i løpet av mine første måneder i Amerika, viser hvordan jeg umiddelbart fornemmet den hvite rasismens Golgata-stikk i et blødende folk på korset.

En samtale med en venn fra Detroit om alle vennene som har blitt drept siden mitt forrige besøk

1991 - Freeman's quarter, Houston, TX

1986 – Philadelphia, PA. Prosjekt ved siden av motorveien og ESSO-oljeraffineriet

1971 - Alexandria, VA

Påske i Detroit

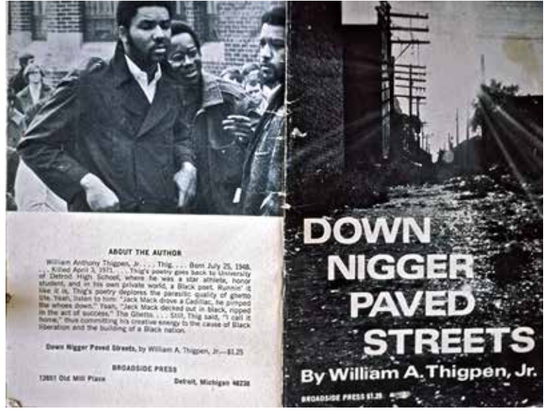
Johannes 20, 24-25

"Dehumanization and Stigma…a Scapegoat to Bear the Sins of the World" - Isabel Wilkerson: "Caste – The Origins of Our Discontents"

Kjære far og mor
Dette er den mest opprivende påsken jeg noensinne har opplevd. Jeg er nå kommet til Detroit, som er intet mindre enn en by full av grusomheter. På veien fra San Francisco stoppet jeg i Chicago for å besøke Denia, den unge svarte forfatterinnen jeg bodde hos i julen. Allerede der begynte grusomhetene. Dere husker de to venninnene hennes, som vi tilbrakte mye tid sammen med. Nå fortalte hun at den ene, Theresia – denne milde, stille 19-årige jenta – var blitt myrdet. Hun ble funnet av forloveden sin, skutt og oppskåret med kniver, sannsynligvis drept av bekjente som hun selv hadde sluppet inn. Det er den andre personen jeg har kjent i USA som har blitt myrdet.
Nå har Denia kjøpt en pistol og begynt å gå på skyteøvelser. Den natten i Chicago opplevde jeg også min første større skuddveksling, sikkert mellom politi og kriminelle. Vi var i Mohawk Street da det plutselig begynte nedenfor i mørket. Jeg prøvde å se ut, men Denia dro meg bort fra vinduet.

Vel, men alt dette har jeg nesten glemt etter det som har skjedd her i Detroit. Først bodde jeg hos en velstående svart bilarbeiderfamilie i de nydelige nabolagene ved 7-milsgrensen, helt ute der de hvite områdene begynner. Sønnen deres, Dwight Vann, som går på universitetet, hentet meg og inviterte meg hjem – det tredje svarte hjemmet jeg har bodd i. Herlige mennesker. (PS: Dwight ble drept året etter.)

Påskemorgen tok de meg med i kirken. Men etterpå flyttet jeg inn i selve ghettoen hos tre studenter, og siden da har det vært et mareritt. Allerede en av de første dagene ble Thigpen, som jeg nettopp hadde møtt, myrdet. Han var et fantastisk menneske, stor som en bjørn og en kjent dikter (jeg sender dere diktsamlingen hans DOWN NIGGER PAVED STREETS). Sammen med to venner ble han bundet på ryggen, lagt på gulvet og skutt i nakken – tilsynelatende bare fordi han hadde skrevet et uskyldig dikt om narkotikahandelen i byen.
Men det som sjokkerte meg mest, var reaksjonen hos dem jeg bor hos. Jeff, som hadde kjent Thigpen i årevis og var avbildet sammen med ham på bokomslaget, kom bare rolig inn en morgen med avisen og sa:

1971 – Detroit – Chris med Thigpen på hans diktsamling

«Hei, husker du denne fyren, Thigpen, som du møtte forleden dag? Se, de skjøt ham også.»

Det gjorde ikke noe større inntrykk. Slik er reaksjonen deres på all volden, noe som virkelig går meg på. Likevel er de selv redde for den. Det er ikke bare jeg som skjelver av redsel her.
Nettene er verst. Jeg er i ferd med å gå under av søvnmangel. Jeff og de to andre sover ovenpå, mens jeg bor i stuen. Hver natt skyver de kjøleskapet foran døren og stiller tomme flasker oppå, slik at ethvert innbruddsforsøk vil vekke dem. En natt veltet katten flaskene med et slag, og jeg gikk opp til de andre.

Jeg er etter hvert et nervevrak og ligger konstant og lytter etter fotspor utenfor – ingen andre enn røvere ferdes til fots i Detroit. Av og til høres skudd utenfor. Jeg har aldri før opplevd å skjelve, men nå får jeg noen ganger den geléaktige følelsen, som den natten jeg ble overfalt i San Francisco. Bare hjertebankene mine holder meg våken.

Jeg trodde ikke jeg hadde sovet et øyeblikk hele uken, før jeg en natt våknet av et forferdelig mareritt. Jeg drømmer nesten aldri nå når jeg reiser, men den natten drømte jeg plutselig om en solskinnsdag da jeg som 11-åring lå hjemme på stuegulvet i prestegården og spiste appelsiner, mens nyhetssendingen på radioen meldte om drapet på Lumumba. Jeg forsto ingenting den gangen, men husker det likevel tydelig. Plutselig skiftet scenen, og jeg lå på bakken et sted i Afrika, mens noen afrikanere avfyrte den ene maskingeværsalven etter den andre mot meg. Jeg ropte at de skulle stoppe, men kulene fortsatte bare å bore seg inn i meg, en forferdelig opplevelse. Jeg våknet opp til dette virkelige Detroit-marerittet, som nå virket fredelig i sammenligning, og fikk senere et par timers søvn.

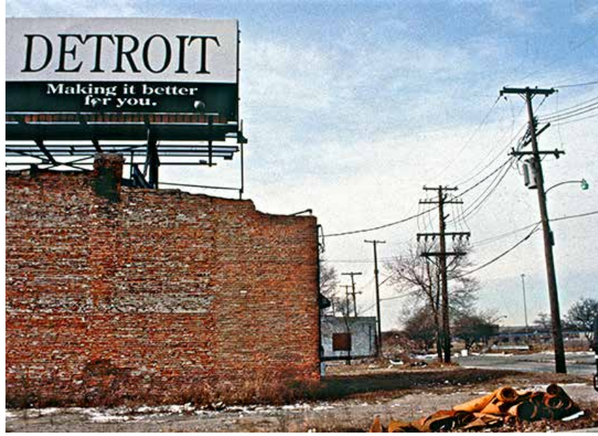
Men marerittene stopper ikke nødvendigvis om dagen. En av de første dagene våget jeg meg ut på gaten til fots. Etter en halvtime stoppet en politibil med to hvite betjenter brått og kalte meg til seg. Jeg ble nesten glad for å se hvite ansikter igjen og gikk dem i møte. De ba bare om å få se identitetspapirene mine. Slik blir man stadig stoppet i ghettoer. Jeg spør meg selv hvilken forskjell det egentlig er på å være svart her og svart i Sør-Afrika, når man hele tiden må vise legitimasjon til hvite politibetjenter. Da jeg stakk hånden i vesken for å finne passet mitt, ble pistolene deres umiddelbart rettet mot ansiktet mitt. «Hold it!» Det var forferdelig å stirre inn i en pistolmunning, og jeg begynte å skjelve av redsel. Men det skjedde ikke mer – de var bare redde for at jeg hadde en pistol. Det føltes som et mirakel at pistolene deres ikke gikk av.

Hvordan kan mennesker leve i en slik verden uten mer tillit? De ga meg den vanlige advarselen: «Kom deg ut av dette nabolaget så fort som mulig.» Jeg hadde gjenvunnet selvtilliten min og svarte frekt: «Jeg bor her!» Jo lenger jeg er her, jo mer ser jeg de hvite med de svarte øynene, og kan ikke unngå å nære et voksende hat til dem.

Det er merkelig å bo i en by som Detroit, hvor man nesten bare ser svarte ansikter. Det skjer en langsom forvandling med en. De blir nære og derfor varme, mens de hvite virker fjerne og ukjente og derfor kalde. Til tross for grusomhetene har jeg ingen lyst til å dra ut i de kalde isørkenene der ute, der ghettoen slutter.

1973 – Jackson, MI – Orline og barna hennes

1996 - Detroit

Så dere kan nok forstå sjokket man får når man slår på TV-en og plutselig bare ser hvite ansikter. På en merkelig måte blir de en del av Detroit-marerittet.

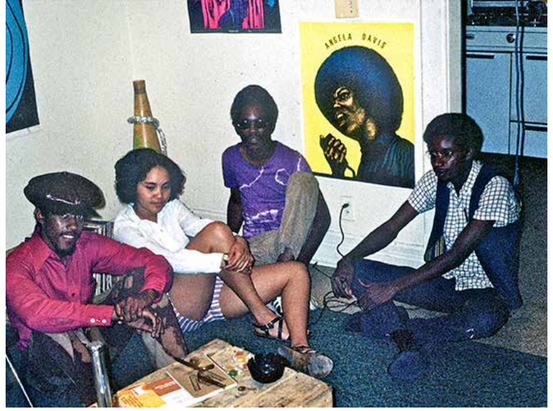
Det er nemlig ikke bare kriminaliteten som holder meg våken, men i like stor grad fjernsynet og radioen. For i ghettoene i Detroit og Chicago er det vanlig å la dem stå på hele natten for å lure innbruddstyver til å tro at man er våken. Samtidig blir støyen en slags narkotika for folk – mange kan ikke sovne uten musikk og tv. Jeg oppdaget det da Denia og jeg skulle ta en middagslur i Chicago, og hun automatisk slo på fjernsynet.

Det samme opplevde jeg da jeg bodde hos Orline, en ung svart mor i Jackson, 80 km utenfor Detroit. Når vi la oss, skrudde hun alltid på radioen. Jeg lå da og ventet på at hun skulle sovne, og prøvde sakte å skru ned lyden, siden det ellers var helt umulig for meg å sovne. Men hver gang jeg kom ned til et visst lydnivå, våknet de små barna hennes og begynte å gråte, så jeg måtte skru opp igjen. Jeg holdt ut i to netter, hvoretter jeg måtte flytte. Vi var ganske enkelt, som Orline sa, «culturally incompatible».

Men jeg synes det ligger forferdelige perspektiver i dette, hvis alle svarte i storbyene er like avhengige av denne støyen. Dere har ingen anelse om hva amerikansk radio er: konstant bum-bum-musikk avbrutt av reklamer hvert annet minutt. Hele tiden med dette søvnfremmende budskapet: «Leave the driving to us.»

1974 - Detroit

1971 – Jerry, Debra, Chris og Aaron i Detroit

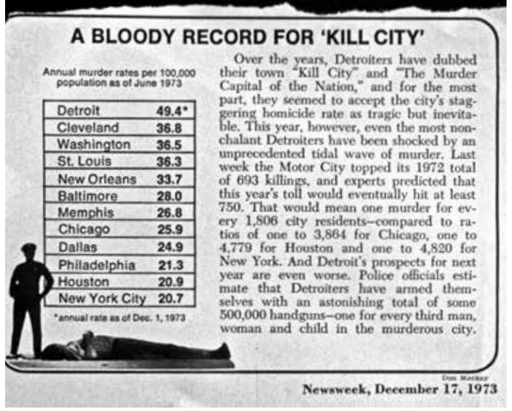
Det hele føles som en stor hvit konspirasjon mot de svarte. Akkurat som man bomber landsbyer i Sør-Vietnam for å samle befolkningen i «strategiske byer» og bedre kunne holde styr på den, virker det her som om svarte har blitt tvunget fra små lokalsamfunn inn i enorme konsentrasjoner, hvor de lettere kan kontrolleres gjennom massemediene. Det er utrolig hvordan de, som følge av denne undertrykkelsen, nesten bokstavelig talt overtar undertrykkernes synspunkter.
I Sørstatene kunne man i det minste tenke. Her blir man konstant bombardert med hva andre vil at man skal tenke – eller rettere sagt hindret i å tenke. Kveler ikke all denne musikken og støyen evnen til selvstendig intellektuell utvikling? Er det rart at mange selv spøkefullt kaller seg zombier?

De tre jeg bor hos, er blant de få politisk aktive i Detroit. Jeff har gitt meg bøker om Cuba som han vil at jeg skal lese, men det er umulig for meg å lese i disse omgivelsene med støy, nervøsitet og angst for noe man ikke vet hva er. Jeff er en av de mange svarte som ulovlig har reist til Cuba via Canada. Han forteller meg fantastiske ting derfra, og jeg lytter, men mye virker så irrelevant i disse grusomme omgivelsene. Han sier at Cuba var det første stedet han kunne puste fritt. Alle hadde våpen der, akkurat som her i Detroit, men han var aldri redd. Det eneste som skuffet ham, var at de cubanske svarte ennå ikke hadde fått afrofrisyrer.
Han prøvde alt for å ikke dra tilbake til USA, men fikk ikke lov til å bli. Etter hjemkomsten fikk han problemer med FBI; foreldrene hans ble oppsøkt to ganger, studiestøtten hans ble stoppet, og han ble utvist fra universitetet.

Han har derfor blitt drosjesjåfør, og kjører rundt i sin egen drømmeverden og leser bøker om Cuba i drosjen. Han fortalte smilende at han nylig hadde «ranet seg selv». Siden drosjesjåfører stadig blir overfalt, «ranet» han seg selv for 50 dollar, tilkalte politiet og beskrev raneren som svart, så slik ut og løp den veien. Da kunne han ta fri og satte seg på Belle Isle og leste sine Cuba-bøker. Dessverre vil han ikke bruke sine erfaringer politisk i Detroit. Systemet er for massivt og undertrykkende, sier han. Han vil bare tilbake til Cuba. Om to dager skal han imidlertid til Washington for å demonstrere mot Vietnamkrigen. Der forventes en million. Vi kjører sammen dit. Jeg kan nesten ikke vente med å komme meg ut av dette helvetet og håper bare at det er mer fredelig i Washington, så jeg kan få hvilt ut. Men jeg må tilbake til Detroit. Akkurat som i Chicago har jeg her møtt så varme mennesker at jeg ikke forstår deres godhet mot meg. Det er ufattelig at så grusomme, menneskeundertrykkende byer kan romme så enestående mennesker.
Jeg må lære meg å leve med kriminaliteten, for jeg må tilbake til disse menneskene. Men det vil ta meg lang tid å venne meg til forholdene. Selv en tur til butikkene på hjørnet om kvelden krever at vi tar bilen; Jeff og de andre tør ikke gå halvannen husblokk.
Jeg vil huske Detroit som en endeløs, glidende biltur gjennom en spøkelsesby uten mennesker, akkompagnert av bilradioens nyeste svarte hit: «For Guds skyld, hvorfor gir dere ikke mer makt til folket» – hamret inn i hodet igjen og igjen. Og hver dag de nyeste drapstallene. I forrige uke ble «bare» 26 drept, sikkert på grunn av påsken. Man regner med å slå fjorårets rekord og nå opp i 1 000 før jul!
Flere menneskeliv går tapt i borgerkrigen her på ett år enn på seks år i Nord-Irland. Likevel får «fem mennesker drept i gårsdagens vold i Detroit» bare en notis på side 18, mens forsidene sørger over tapet av to menneskeliv i Nord-Irlands «tragiske» borgerkrig.
Skrev de danske avisene forresten om den stigmatiserte svarte jenta som blødde i påsken?

1972 - Detroit

A BLOODY RECORD FOR 'KILL CITY'

Annual murder rates per 100,000 population as of June 1973

Detroit	49.4*
Cleveland	36.8
Washington	36.5
St. Louis	36.3
New Orleans	33.7
Baltimore	28.0
Memphis	26.8
Chicago	25.9
Dallas	24.9
Philadelphia	21.3
Houston	20.9
New York City	20.7

*annual rate as of Dec. 1, 1973

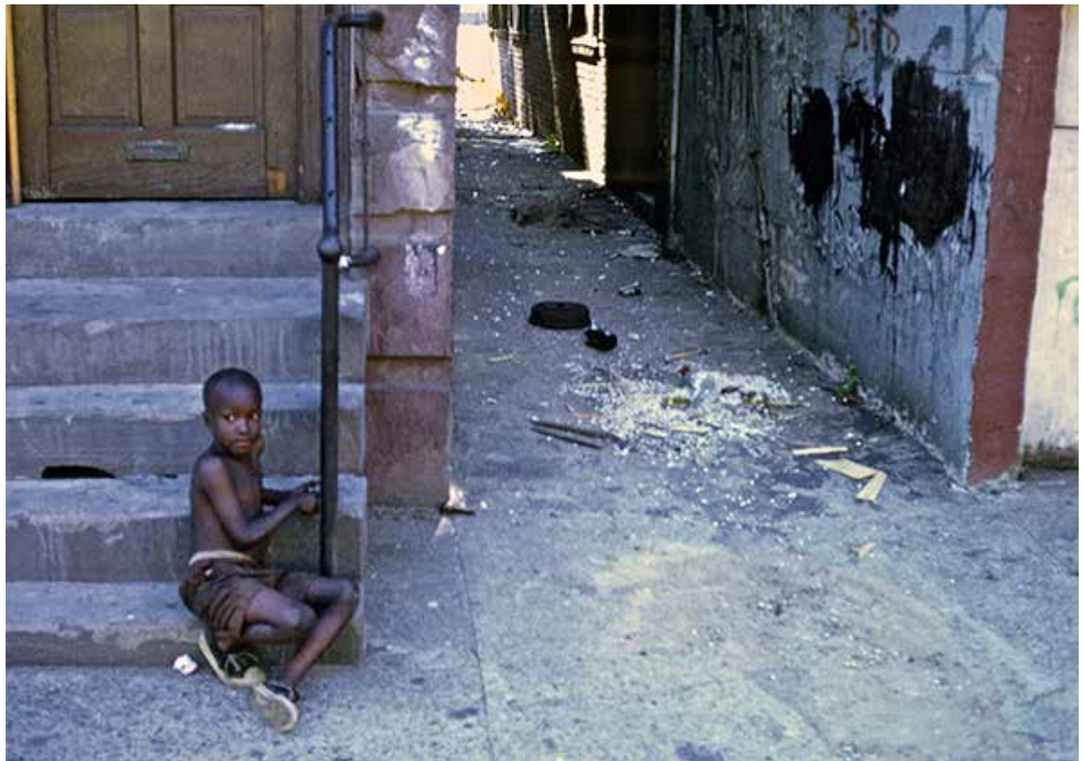
Over the years, Detroiters have dubbed their town "Kill City" and "The Murder Capital of the Nation," and for the most part, they seemed to accept the city's staggering homicide rate as tragic but inevitable. This year, however, even the most nonchalant Detroiters have been shocked by an unprecedented tidal wave of murder. Last week the Motor City topped its 1972 total of 693 killings, and experts predicted that this year's toll would eventually hit at least 750. That would mean one murder for every 1,806 city residents—compared to ratios of one to 3,864 for Chicago, one to 4,779 for Houston and one to 4,820 for New York. And Detroit's prospects for next year are even worse. Police officials estimate that Detroiters have armed themselves with an astonishing total of some 500,000 handguns—one for every third man, woman and child in the murderous city.

Don Morrow

Newsweek, December 17, 1973

Jeg håper dere har hatt en mer fredelig påske.
Vennlig hilsen
Jacob

"Christ was crucified in the flesh of Black people long before he was nailed to the cross in Jerusalem."
- James Baldwin

Ghettoens paradoks: Ekstern opprinnelse

"A lot of people have a misconception of what the ghetto is all about. You know, it's only a small percentage of the people that are bad. Everybody else is good." – Ice Cube

Underklassen blir stadig skjøvet rundt. «Byfornyelse» – eller «negerfjernelse», som Baldwin kalte det – angivelig til fordel for underklassen – brukes overalt for å konsentrere og skjule de uønskede. Dette gjelder særlig Harlem, hvorfra de fleste av mine svarte venner i dag er fordrevet.

Ofte måtte jeg felle en tåre når jeg så historiske, europeisk utseende «slumkvarterer» bli jevnet med jorden og reist på høykant, som her i Baltimores hyggelige og sjarmerende ghetto.

Stablet oppå hverandre føler folk seg enda mer innestengt, og kriminaliteten stiger da også proporsjonalt med høyden på disse vertikale slumkvarterene.

I Philadelphia ble gatebander erstattet av etasjebander, som bekjempet hverandre etasje for etasje, og det kunne bety døden å gå ut av heisen på feil etasje. Over 100 gjengmedlemmer mellom 12 og 17 år ble drept årlig.
En av dem var min lokale gateselger, som levde av å selge min opprinnelige bok Amerikanske Bilder. Jeg har hatt flere venner som har blitt overfalt av 10–11-åringer, som skyter vilt rundt seg med israelske Uzi-maskinpistoler.
.
Ved å gi dem straffer som ofte er lengre enn deres alder, håper vi hvite å fjerne en del av ghettoen. På samme meningsløse måte river vi ned hus uten å fjerne årsakene til ghettoen. Selv om fem av seks boligbrudd skyldes utleiernes forsømmelighet og bare ett av seks kan tilskrives leietakere, lever myten om at «folk skaper sine egne slumområder» videre.

Men i mine år i disse nedslitte ghettoleilighetene, som først overleveres til de fattige når de allerede er nedslitte og utslitte, har jeg aldri sett beboervandalisme av den typen som skaper slum: utette tak, synkende gulv, ødelagte og brannfarlige elektriske og sanitære installasjoner.

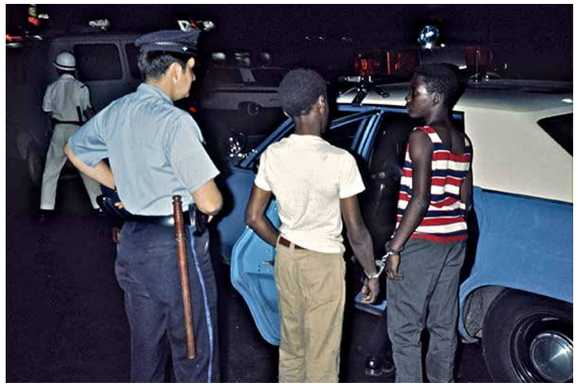
Jeg glemmer aldri smerten hos mine gode venner i Fillmore, Johari og Lance Briggs, da datteren deres Emeraude døde etter et fall gjennom et råttent vindu, som slumutleieren deres i årevis hadde nektet å reparere. Begravelsen hennes ved havet er beskrevet på slutten av boka.

1973 - Baltimore

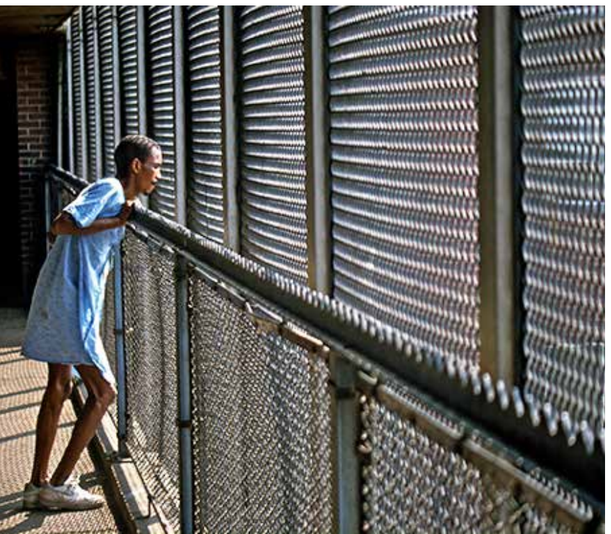
1973 - Baltimore

1974 - Philadelphia, PA

1975 - Richmond, VA

1997 - Robert Taylor Homes, Chicago

1997 - Robert Taylor Homes, Chicago

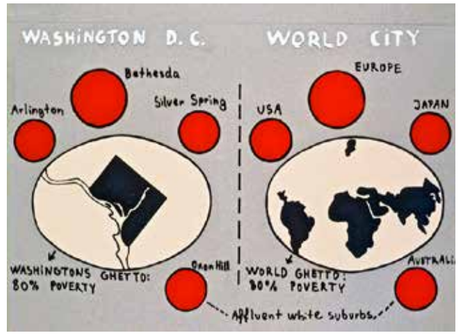
1973 - Lake Forest, IL

Washington som et speilbilde av vårt globale ghettoproblem

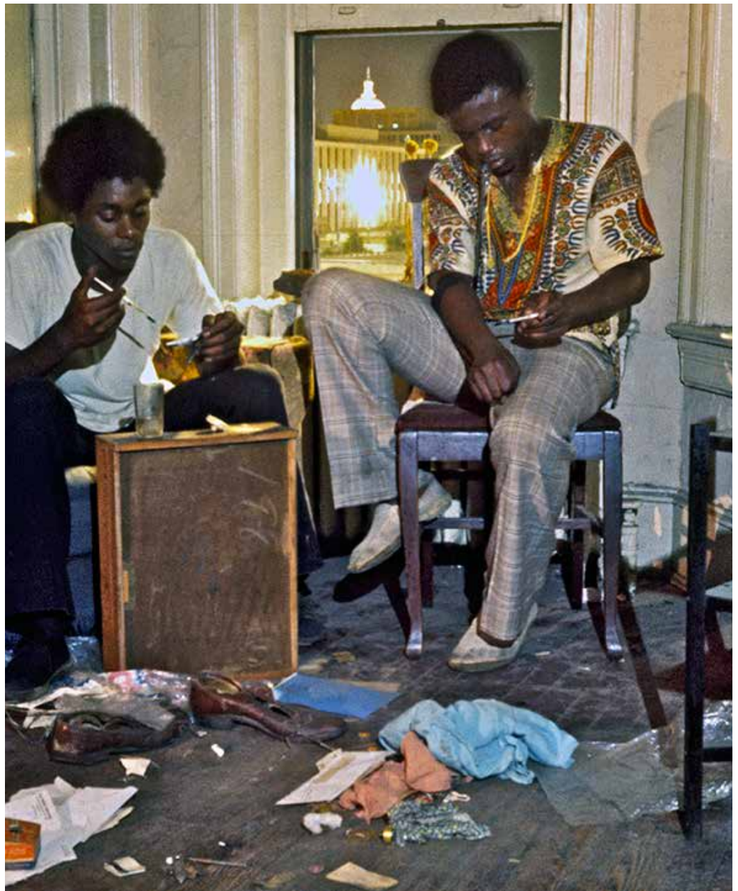
"In many ways, Washington, D.C., is a Third World country within a First World nation." - Alice Walker

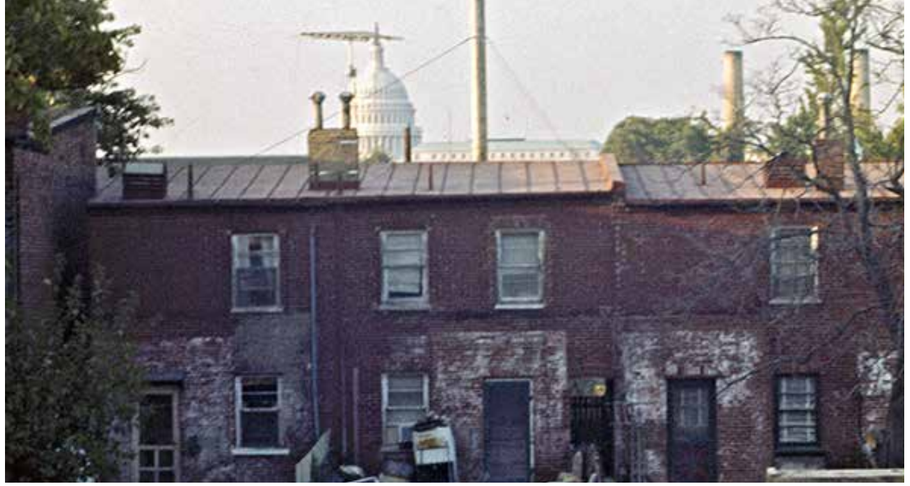
Det er et paradoks at vi alltid leter etter årsakene til ghettoen inne i ghettoen, selv om selve begrepet «ghetto» antyder at årsaken ligger utenfor. Spesielt i de velstående hvite forstedene som omgir enhver by. Her har vi trær, svømmebassenger og alle forutsetninger for å trives. Vi velger å bo utenfor bygrensen, slik at barna våre ikke skal gå på skole med de uønskede, og for å unngå å betale skatt til byen, selv om inntekten vår skapes der. Dermed blir byene fattigere og fattigere.
Noen hvite kaller dem i dag «underservicerte samfunn» for å unngå å stigmatisere innbyggerne, men overser at de stigmatiserer seg selv – for det er de selv som underserviserer og skaper ghettoene.
Washington, D.C. speilet denne dynamikken under mitt første besøk på 1970-tallet, da 80 prosent av byen var preget av fattige, fargede nabolag og ble behandlet som et område rammet av hungersnød. Akkurat som i verdensbyen, der rike forsteder i Europa, USA, Japan, Kina og Australia eier selskaper i det globale gettoet og henter store gevinster, men nekter å bidra med reelle skatter. Selv om kapitalstrømmen fra fattige land overstiger den hjelpen «vi generøst gir», undrer mange seg fortsatt over vreden mot Vesten.
I løpet av årene mine som foredragsholder utviklet Washington – hovedstaden i verdens rikeste land – seg til en krigssone preget av narkotikakrig uten sidestykke utenfor den tredje verden. Ofte kunne jeg ikke holde kveldsforedrag fordi studentene ikke turte å gå hjem etterpå, eller fordi hele utstyret mitt var blitt stjålet.

Kriminaliteten vi frykter fra fattige land, særlig terrorisme, var for lengst blitt hverdagskost i D.C., som hadde over 2000 prosent flere væpnede ran enn tilsvarende europeiske byer. Mordraten var 50 prosent høyere enn i hele Storbritannia, som jeg noterte i 1984-utgaven av denne boken. I dag ser vi en lignende utvikling i Europas ghettoer, særlig i Sveriges drapsrater, etter hvert som de utstøttes barn blir voksne.

1973 - Washington DC

1973 - Washington DC

"Don't you know that it's true / That for me and for you / The world is a ghetto" – WAR

Herunder 1971 - Alexandria, VA og 1973 - Washington DC

Hver tiende innbygger i de svarte områdene er narkoman, rapporterte Washington Post et år. Disse to misbrukerne, som først overfalt meg, men senere inviterte meg hjem, bodde bare tre kvartaler fra Kongressen, hvis hvite kuppel ses i bakgrunnen. Selv om kongressmedlemmene ikke tør gå hjem til fots, fortsetter de i paranoid frykt å ruste opp både hjemme og ute mot dem som er rammet av vårt kastelotteri, mens de samtidig kutter ned på sosiale programmer for dem.
Hva nytter den skuddsikre vesten når døden kommer fra hjertet?
En måned før jeg bodde hos disse misbrukerne, ble en politibetjent skutt i oppgangen deres, og en kvinne myrdet i nettopp dette rommet – det siste glimt hun fikk av denne demokratiets og frihetens høyborg.

1974- Elizabethtown, NC

1975 - "Thought for Food" i San Francisco

1972- NYC

1974 - Greenville, NC

1978 - Waynesboro, GA

Maktløshetens psykologi i ghettoer

"The most common way people give up their power is by thinking they don't have any." – Alice Walker

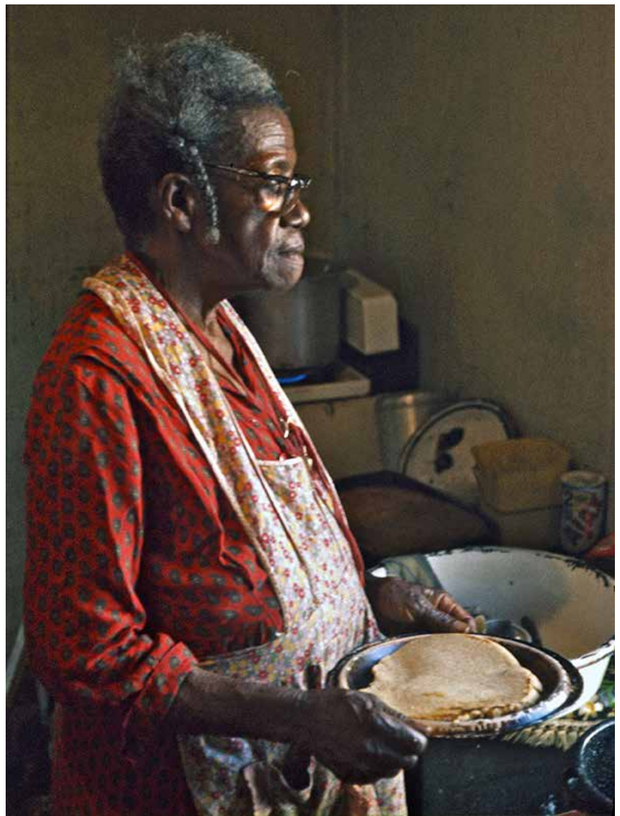
Når vi sperrer folk inne i et ghetto – økonomisk, sosialt eller fysisk – vender vår forsømmelse og vold mot dem på slutten av livet seg ofte mot oss selv. Ved å sammenligne det svarte ghettoet med det «grå» ghettoet for eldre forsto jeg hvorfor de vi marginaliserer, nesten ikke kan unnslippe sin situasjon. Det er heller ingen synlige murer rundt det grå ghettoet, men de eldres avhengighet av smulene fra de rikes bord holder dem fast i en maktesløshet som minner om slaveriet. De har sjelden mulighet til meningsfylt og godt betalt arbeid og ender i en permanent økonomisk sårbarhet. Følelsen av å ikke ha makt over sitt eget liv – av å være avhengig av et system som ser på dem som en byrde – skaper lett autoritetsfigurer i deres sinn, som ligner «The Man» fra den svarte psykologien. Det grå ghettoet henger tett sammen med de svarte og innvandrerghettoene, da fattigdommen tvinger disse gruppene til de samme nabolagene, hvor de gamle ofte er like glemte og diskriminerte av det «smid-vekk-samfunnet» som de svarte. Noen dør av sult i sine hjem, fordi de ikke tør å gå ut og kjøpe mat. Jeg fant denne gamle kvinnen med «smil»-skiltet i vinduet som nærmeste nabo til Kongressen, som på 70-tallet dømte henne og tusenvis av andre til en pensjon 40 prosent under fattigdomsgrensen. I dag – 2026 – lever enda flere eldre i dyp fattigdom, dvs. under 50 prosent av fattigdomsgrensen. Sett med europeiske velferdsøyne er forsømmelsen av eldre i USA – uten sosial- og helsebesøk i hjemmet for å lage mat, gjøre rent og handle – enda mer utilgivelig.

1973 - "Smile" i Washington, DC

1973 - Baltimore

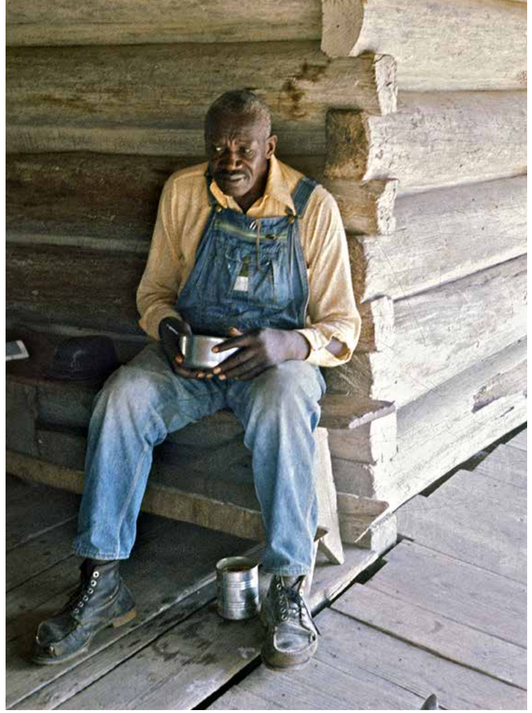
1974 - Washington, NC

1974 - Norfolk, VA

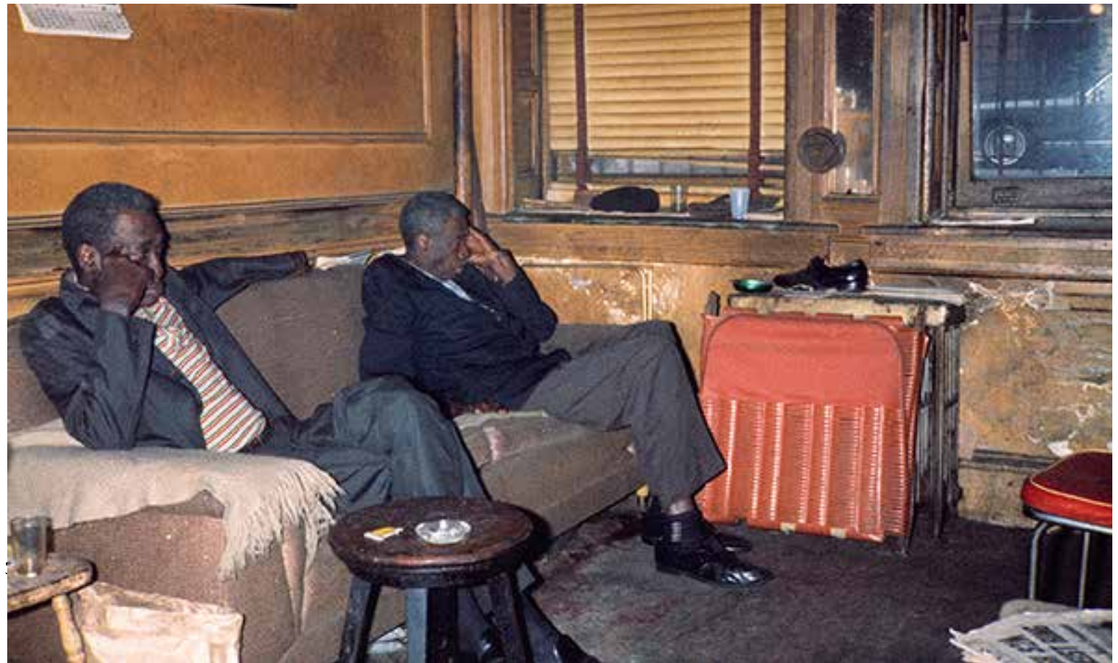

1972 - NYC

1975 - Notasulga, AL

1973 - Harlem, NY

Bånd smidd i undertrykkelse: Den svart-jødiske alliansen

"The historical connections between African Americans and Jewish Americans are profound. Our joint struggles against oppression have defined significant moments in American history." – Angela Davis.

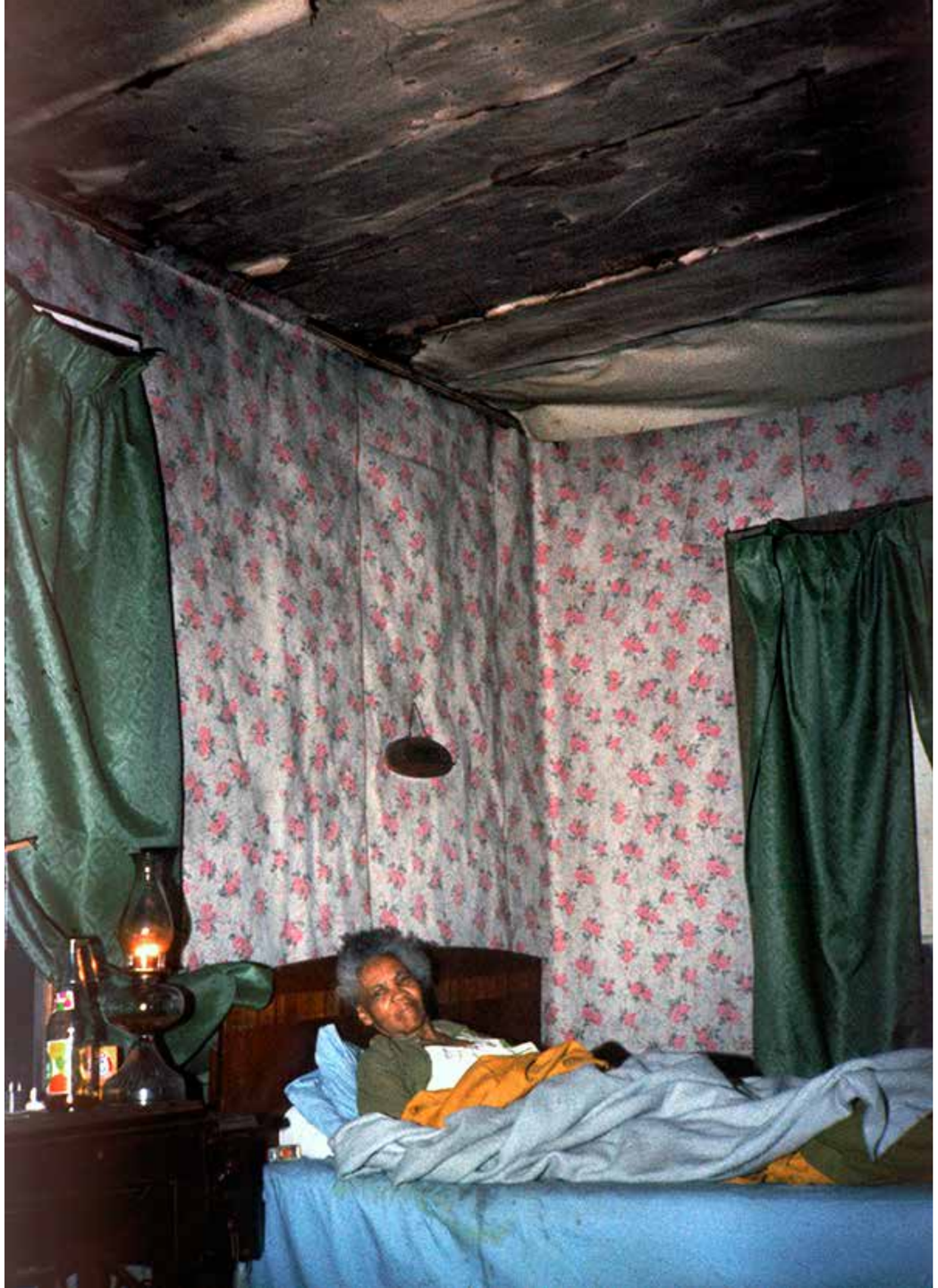
Denne gamle jødiske kvinnen, som ble en av mine beste venner i New York, hadde emigrert fra Russland før revolusjonen. Hennes håp var å vende tilbake og tilbringe sine siste år i «frihet fra sult og frykt», som hun sa i 1972. Nå sultet hun, fikk aldri kjøtt og ble ofte slått ned. Likevel næret hun en dyp kjærlighet til de svarte i nabolaget. Med sin egen ghettoisering og forfølgelse i Russland levende i minnet var hun – som mange amerikanske jøder – dypt engasjert i de svartes kamp og sørget over at de måtte lide på samme måte som henne. Flertallet av de hvite som ble drept under borgerrettighetskampen, var faktisk jøder.

På samme måte arrangeres de fleste av foredragene mine i USA i dag av denne minoriteten, hvis historisk smertefulle erfaringer har gitt dem en spesiell innsikt i undertrykkelse. Deres solidaritet springer ut av et århundrelangt behov for konstant å overvåke opphopningen av den smerten og vreden i samfunnet som makthaverne tradisjonelt har manipulert og vendt mot jødene.

Både i afroamerikanske og brune danske ghettoer viser denne bitterheten seg i sporadisk antisemittisme blant mennesker som heller ikke føler seg elsket eller respektert av samfunnet.

1974 - Allendale County, SC

1974 - Tarboro, NC

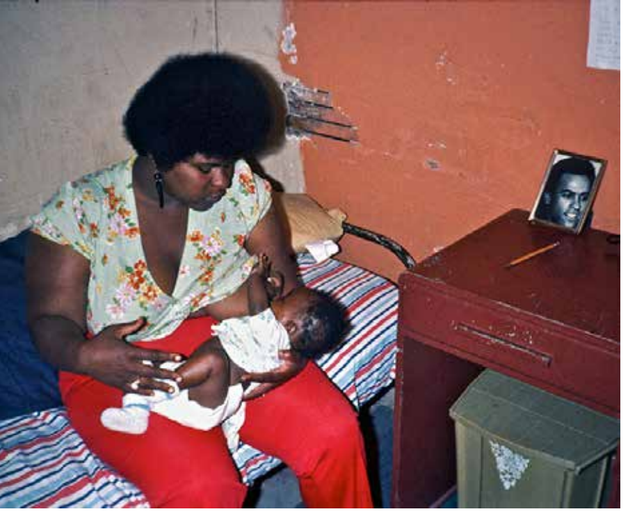
1975 - Bullock County, AL

1975 - Waynesboro, GA

1975 - Notasulga, AL

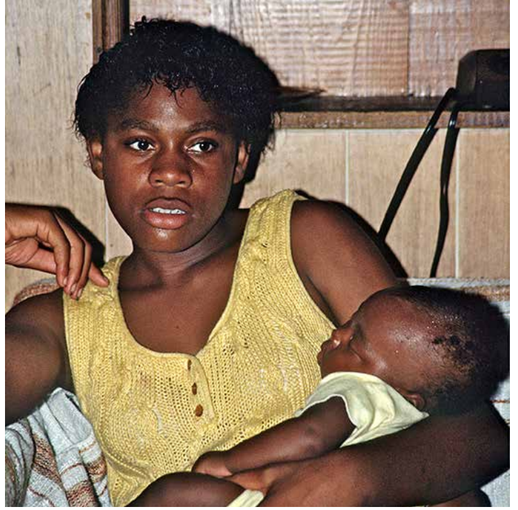

1975 – Oakland, CA. Black Panther-kvinne med Huey Newton, foto

1972 - Detroit

1992 - Burke County, GA

1990 - Robert Taylor Homes, Chicago

Vår bevisste utstøting av mødre på sosialhjelp

1978 - Augusta, GA

"In the context of the 'welfare queen,' the term 'project' becomes a loaded word, signifying not only a physical space but a societal project of degradation and neglect." – Keeanga-Yamahtta Taylor, "Race for Profit"

Amerikanerne går inn for en viss sosial trygghet i alderdommen, men nekter å skape et sosialt sikkerhetsnett som i europeiske velferdsstater. Mens velferdsstaten i teorien respekterer verdigheten, opplevde jeg hvordan «kast-vekk-samfunnet» bevisst bryter den ned gjennom et nettverk av spioner som overvåker folk på det amerikanerne ironisk nok kaller «velferd».

Selv om programmene har endret seg siden 80-tallet, fortsetter en systematisk devaluering av de fattiges verdighet gjennom intensivert, digital kontroll med deres privatliv.
Arven etter slaveriet, der familier ble splittet, lever videre i en politikk som i realiteten fortsatt bygger på ideen om at fedre må forlate hjemmet før mødre kan motta bistand.

Reformene på 1990-tallet under Clinton skulle «avslutte velferden slik vi kjenner den», men gjorde i praksis systemet mer restriktivt og dyttet flere ut i fattigdom. Millioner av særlig svarte kvinner er fortsatt fanget i en ond sirkel, der støtten ikke strekker til for å sikre en stabil fremtid for deres forsømte barn, da de nå må klare seg med lavtlønnede deltidsjobber og dyre transportutgifter.

Populærkulturens figur «the black welfare mother» forsterkes av dagens politiske krav om «arbeidsplikt» og moralsk ansvar, som fremdeles primært er rettet mot minoriteter. Selv om flertallet av mottakerne er hvite, består stereotypene om svarte sosialhjelpsmødres latskap og promiskuitet.
Grusomheten mot disse stigmatiserte mødrene springer ut fra politikernes hysteriske fortellinger om «welfare queens» (Reagan) og «welfare cheaters» (Trump), som skal avlede oppmerksomheten fra hvordan de selv deler ut milliarder i skattelettelser og subsidier til de rikeste.

Overvåkingsstaten i et såkalt fritt samfunn

"Evil asks little of the dominant caste other than to sit back and do nothing. All that it needs from bystanders is their silent complicity in the evil committed on their behalf, though a caste system will protect, and perhaps even reward, those who deign to join in the terror." - Isabel Wilkerson, Caste: The Origins of Our Discontents

I dette klimaet må de fattige klare seg gjennom et labyrint av ydmykende prosedyrer for å få tilgang til helt grunnleggende ressurser. Mange står i kø fra klokka fire om morgenen i frost og regn, bare for å oppdage at saken deres ikke blir behandlet.

Hvis de får penger fra hemmelige kjærester eller på annen måte prøver å supplere inntekten sin, tør de ofte ikke kjøpe nytt utstyr, fordi systemets spioner hele tiden sjekker etter spor etter en mann — og kan fjerne støtten. Jeg så alle tenkelige sadistiske knep i bruk da jeg bodde hos dem og måtte gjemme meg under sengen eller i et skap når spionene dukket opp uanmeldt.

Mange kvinner kjenner ikke til noe annet liv og brytes langsomt ned av isolasjon i hjemmet, holdt fast av forflattende tv-programmer. Amerikanerne forstår neppe hvor grusomt dette systemet er, men det minner om hvordan vi i Danmark behandler flyktninger og innvandrere med «starthjelp» som ligger under eksistensminimum.

Etter 1996 endret Kongressen «velferdsstøtten» (AFDC) til TANF med strenge arbeidskrav og tidsbegrensninger, samtidig som globaliseringen fjernet ufaglært arbeid og bolig- og transportutgiftene steg.

I dag mottar alle fattige til sammen bare 16,5 milliarder dollar årlig – ofte bare 1 800 dollar per familie – mens landbruksstøtten er over 30 milliarder. Det gjør de fattigste enda mer sårbare.
Da jeg ankom på 1970-tallet, eide den rikeste prosenten rundt 10 prosent av USAs formue. I 2021 hadde andelen deres vokst til 32 prosent.

1974 - Greensboro, NC

1973 – Greensboro, NC – «Skjønnheten og udyret» har jeg alltid kalt dette bildet av Baggie og Nixon midt under Watergate-skandalen

1974 - Jersey City, NJ

1974 - Jersey City, NJ

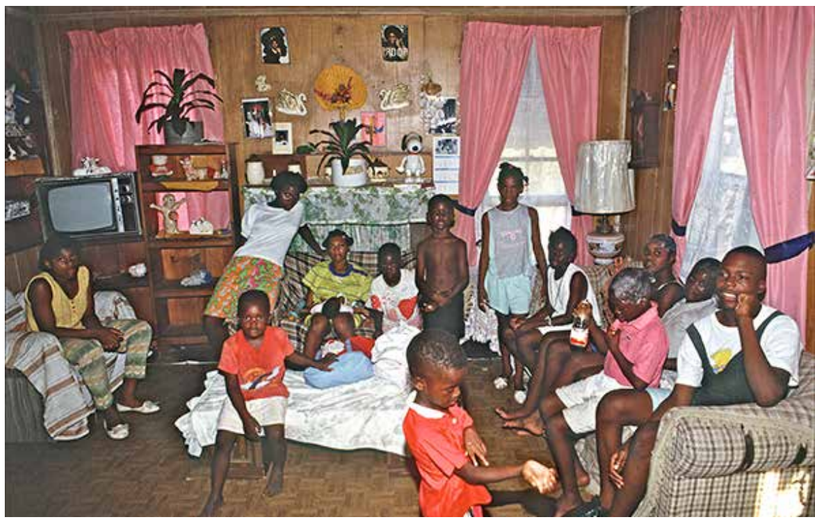
Fattiggården for våre .....

"The 'projects' were not just buildings full of people, but a symbol of how the country felt about us and what it felt we deserved." – Jesmyn Ward, author of "Salvage the Bones"

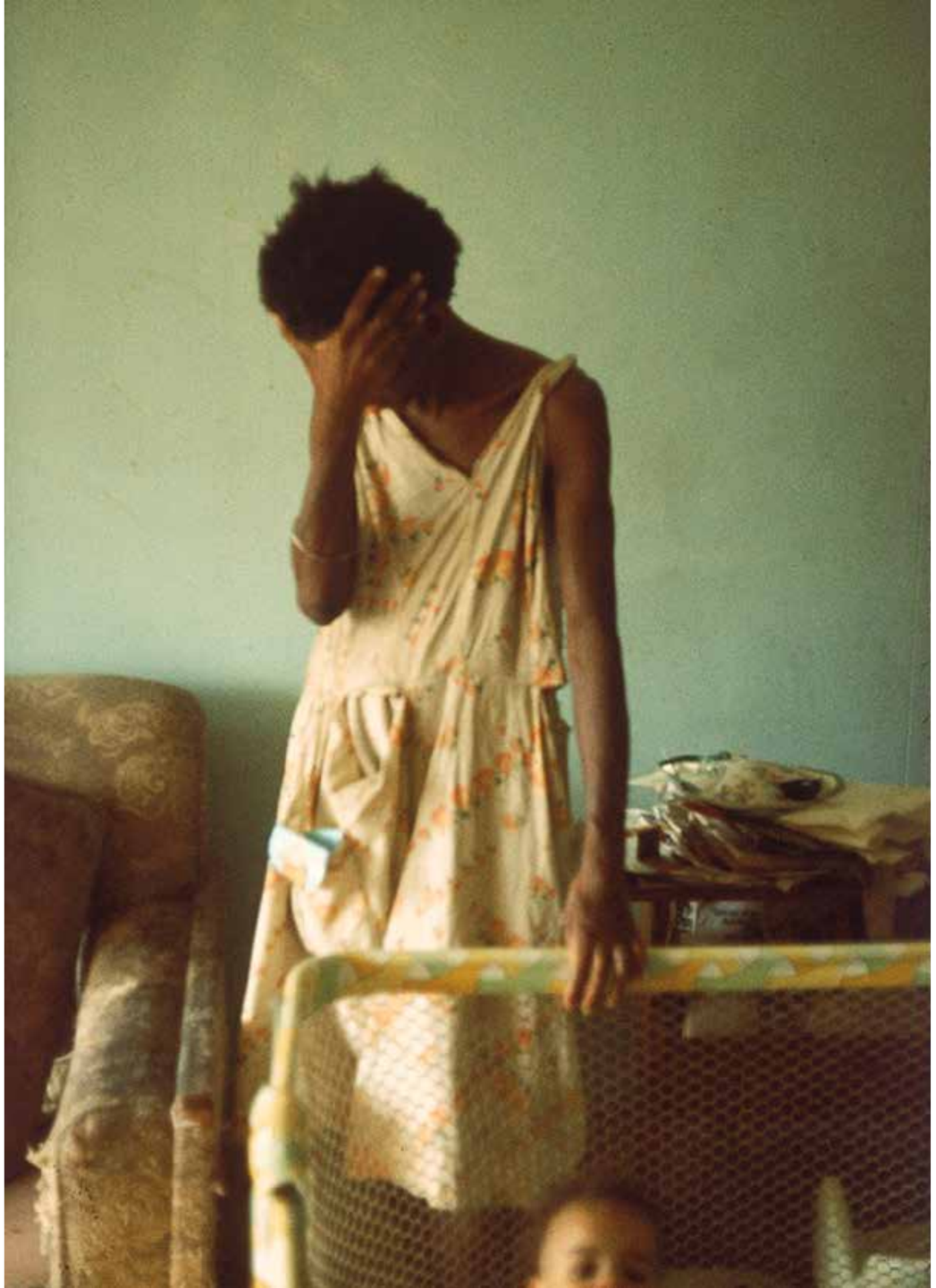
Amerikanske mødre som mottar sosialhjelp blir ofte plassert i sosiale boligprosjekter i nærheten av søppelfyllinger eller motorveier, der tomtene er billige. Disse moderne «fattiggårdene» skjuler den offisielle utstøtelsen av de kasteløse som ingen kan røre. Hver by rommer slike umenneskeliggjørende «prosjekter», som isolerer og skaper en paria-kultur så destruktiv at menneskene til slutt blir ubrukelige for samfunnet. Når «velferdsmoren» først er isolert, kan vi andre fortsette å gi henne skylden uten noensinne å se lidelsene vi påfører. I denne isolasjonen – og følelsen av å være samfunnets søppelkasse – blir barna lett dratt mot kriminalitet. Da jeg bodde hos Nell Hall [side 314], oppdaget jeg at hun ofte unngikk både sosialkontoret og innkjøp av frykt for å gå gjennom sin egen fattigdom.

.....uberørbare barn

Det er barna og samfunnet som taper. Mens 5–10 prosent av barna i Europas velferdsstater vokser opp i fattigdom (2,9 prosent i Danmark), er 20,9 prosent av amerikanske barn nå så preget av fattigdom at mange risikerer å bli ubrukelige i fremtidens høyteknologiske verden. Ingen samfunn kan overleve i den knallharde globaliseringskappløpet med et så massivt tap av menneskelig potensial.

1992 - Burke County, GA

1974 – Jersey City, NJ – Nell Hall ble kastet ut på gata kort tid etter fordi hun ikke kunne betale husleien på 59 dollar

1974 - Charleston, SC

1974 - Charleston, SC

1974 - Jersey City, NJ

1972 – Baltimore – Joann og Alfrida med brødrene

1972 – Baltimore – Claudette i sin lavtlønnede servitørjobb

1973 Baltimore - døtrene Joann og Alfrida da de forteller meg at Alphonso har havnet i fengsel. - Nederst 1973 - Baltimore - Alphonso og Claudette i fengselet. - 1972 – Baltimore – Alphonso med sønnen Nathaniel (se ham på neste side). I dag er det mest Joann jeg sender e-post til etter Alphonsos død i 2014.

At se vores ghetto-skabelser i øjnene: Historien om min overfaldsmand i Baltimore

"I born into this city, raised in those streets. I seen the best of Baltimore, the worst of Baltimore. I seen people living their best life, I seen people lost in the struggle. I seen people turn to crime to survive, I seen people find their salvation. I've seen it all." - Tupac Shakur, Baltimore native and rapper

De som havner i underklassens onde sirkel av avhengighet og desperasjon, ender ofte opp i kriminalitet for å overleve. Slik gikk det med min venn Alphonso i Baltimore. Vi møttes i 1971, da han og gjengen hans prøvde å rane meg.

Kona hans, Claudette, jobbet på en kaffebar og tjente bare rundt en tredjedel av den laveste danske lønnen. USA har en enorm underverden med millioner av servicearbeidere som blir utnyttet, fordi Kongressen nekter å fastsette en anstendig minstelønn. Alphonso og hans kone elsket hverandre og sine seks barn, og det smertet ham at han ikke kunne finne en jobb som kunne forsørge familien. Det var mitt første år i USA, og jeg ble sjokkert over å høre at det ikke fantes noen hjelp å få for dem. Jeg kom fra et land hvor selv nyutdannede får hjelp til de finner jobb, så jeg ble dypt berørt av at han ble tvunget ut i tyveri.

Jeg fulgte ham til og med når han stjal sko til barna, og ble introdusert for Baltimores kriminelle underverden. Tyveriene gjorde det mulig for ham å skape et fint hjem og innimellom leie en bil for å ta familien med på piknik.
Da jeg kom tilbake et år senere, nektet barna først å fortelle meg hvorfor de var triste. Jeg fant ut at Alphonso hadde fått seks års fengsel. Da jeg besøkte ham i fengselet, oppdaget jeg at hans eldste sønn satt fengslet sammen med ham; etter farens dom hadde han forsøkt å rane en bank for å dekke familiens tapte inntekt.
Det moderne samfunnet har dermed institusjonalisert slaveriets arv ved å splitte svarte familier og holde dem fast i en underklasse – slik at de velstående kan få tjenester til kunstig lave priser, mens vi frykter den minoriteten som gir opp og tyr til kriminalitet.

Her ser vi Claudette på besøk. I seks år kunne hun ikke røre mannen sin og bare høre ham gjennom støyende telefoner. Tusenvis av svarte ekteskap har blitt ødelagt på denne måten. Før Alphonso ble kriminell, var han aktiv i De Svarte Panterene for å forbedre forholdene for det «lumpenproletariatet» han tilhørte. Men da bevegelsen ble knust av FBI, mistet han troen på forandring og endte opp som både heroinmisbruker og narkotikahandler i gjengen sin.

1972 – Joann og Alfrida til høyre og Nathaniel til venstre

2011 - Min kone og datter i fellesbønn med Alphonso

2003 - Gjenmøte med Alphonso etter at han i noen år hadde vært inn og ut av fengsel

Alphonsos stereotype underklasse-odyssé: Forbrytelse, straff og religiøs frelse

"I was lost in a world of drugs and violence, but I never gave up hope. I knew that there was something better out there for me. And I finally found it in God. He saved my life, and he gave me a new purpose." – Ice Cube

At de fleste hvite ikke ønsker å holde noen fast i et slavesystem, så jeg på spørsmålene deres etter foredragene mine: «Hva kan jeg gjøre?» Først var jeg frustrert over å ikke ha et godt svar, men morsomt nok ga denne boka meg svaret også på min egen hvite følelse av maktesløshet.

Da boka ble en bestselger i Europa og amerikanske forlag ville gi den ut, oppdaget jeg at ingen av dem hadde en eneste svart ansatt – bortsett fra lavtlønnede servicefolk. Jeg ville ikke støtte denne institusjonaliserte rasismen, og derfor lot jeg boka trykke i Danmark og seile til USA, slik at rasismens ofre selv kunne tjene litt på den. Det utviklet seg til et stort nettverk av gateselgere i storbyghettoene.

Jeg fikk særlig hjemløse og kriminelle – som Alphonsos gjeng – i gang med salget. Genialt, syntes de, for da «kan vi få penger til dopet uten å havne i fengsel». Men viktigere var at vi skapte dialog mellom hvite og svarte – det er jo det all anti-rasismearbeid handler om.

For å selge boka måtte mine gangsterselgere – som vanligvis møtte hvite med sinne – plutselig være imøtekommende uten å skape frykt hos de hvite. «Ikke slå ned de hvite med pistolene, men med boka mi», sa jeg. «Den inneholder jo alle argumentene for deres sinne,» prøvde jeg å lære disse utstøtte med nesten de samme ordene som da jeg underviste de hvite vinnerne på universitetene: «Frykt ikke de svarte – prøv å elske dem og se all den kjærligheten dere får tilbake.»
Innlevelse var det første skrittet mot forsoning. Det ble et eksperiment uten stor samfunnseffekt, men med uvurderlige møter mellom to verdener. Spesielt når jeg hadde gangstere som Alphonso med på skolene for selv å snakke til elevene og få dem overtalt til å komme inn i gettoene for å kjøpe bøker av gjengen hans.

Ikke alt gikk på skinner. Alphonsos sønn Nathaniel og en selger i Philadelphia ble myrdet før de rakk å gjøre opp med meg, og mange bøker i hjemløses handlekurver ble ødelagt av regn. Men dialogsamarbeidet lærte både dem og meg noe om grenser og muligheter.

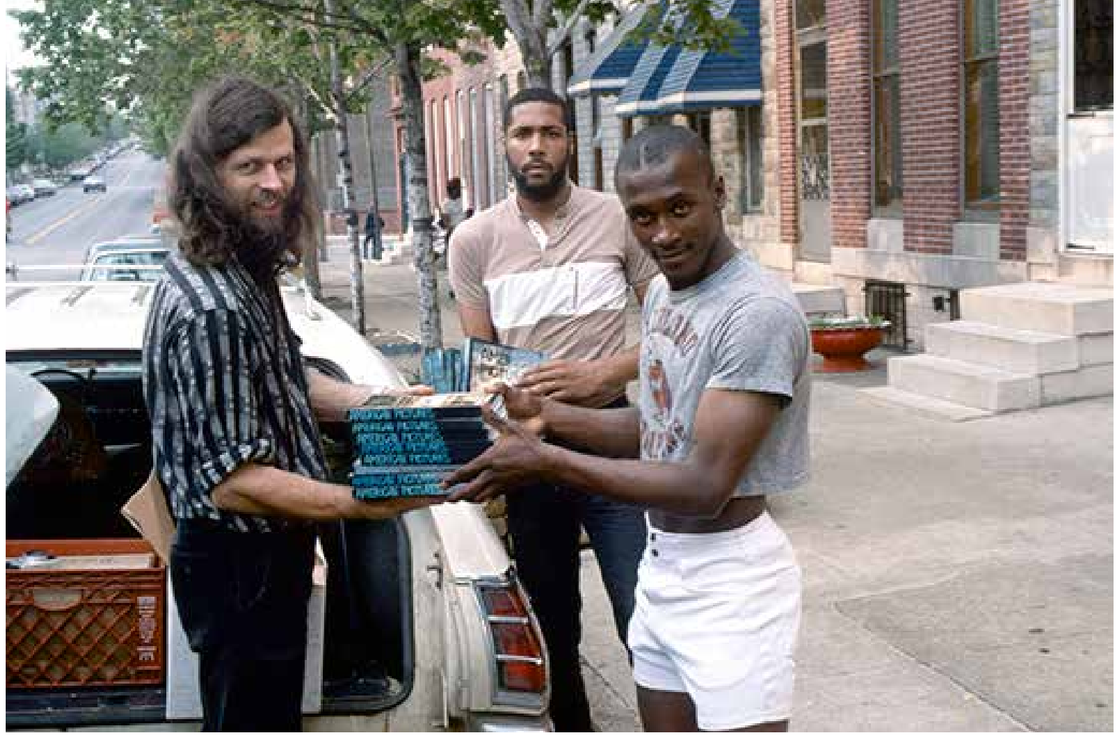
Selv om Alphonso ofte var borte når jeg kom med bøker, gikk det først sent opp for meg hvor stor en synder han var. I 2005 sa han til min kone: «Jeg forstår ikke hva som skjedde da vi som unge prøvde å rane mannen din og ble venner.

For som du vet, Vibeke, er jeg ikke et av Herrens beste barn. Siden jeg møtte Jacob, har jeg sittet i fengsel over 40 ganger og drept to. Bare i fjor ble åtte myrdet i boligblokken min.»
Da jeg tok med datteren hans, Joann, til lysbildefremvisningen min på Johns Hopkins Medical School, var universitetet nærmest et Fort Knox, så redde var de for Alphonsos gjeng, som herjet ute i gatene rundt universitetet, der en av legene ble funnet kidnappet i et bagasjerom.

Men miraklet ville at begge gangsterens døtre giftet seg med prester, og de fikk ham i hans gamle dager til å gå i kirken. Nå kunne jeg ikke finne ham ute i gatene hele søndagen, lørdagen og onsdagskvelden, da han sto i kirken og ropte: «Halleluja, jeg var en synder, men jeg fant Gud.»

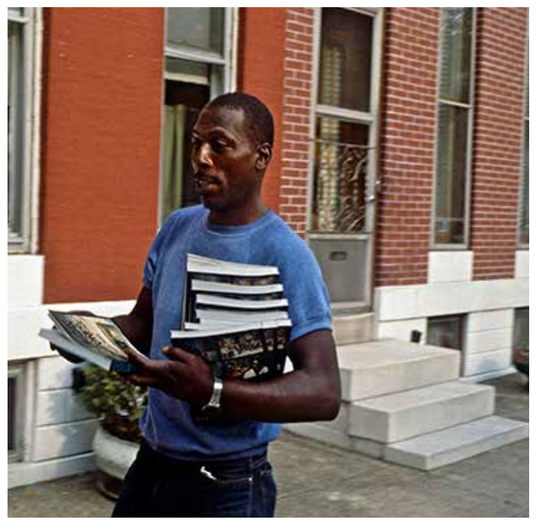
Fra nå av skulle jeg til og med lese Bibelen sammen med ham, mens min kone og datter ble trukket inn i fellesbønn.
Jeg hadde alltid sett godheten i Alphonso, og så nå, gjennom hans døtres engasjement, hvor lite det egentlig skulle til for å sette ham fri – akkurat som jeg gjennom årene så det hos så mange andre av vredenes barn, jeg hadde kjent, og som til slutt ble hjulpet fri fra «syndens» lenker av *frelsende engler*.
Arvesynden må derfor aldri bli en sovepute, men et nådefullt kall til vårt aktive inngrep.

Mit forsøg på at finde Alphonso
- på dansk TV i 1992

1985 i gatene ved Johns Hopkins Medical School. Jeg leverer bøker til Alphonsos sønn, Nathaniel Makell, som ble myrdet før han fikk gjort opp

1986 - Alphonsos gjeng selger bøker fra *gjengpakken* sin forrest. - 1986 – Alphonso selger bøker. De fleste i gjengen hans døde av drap eller AIDS

1973 – Zebulon, NC. Hugh, som ses her, tilbrakte siden mange år i Central Prison

Når løgnen blir sannhet: Den hvite fortellingen....

"The effects of internalized racism can be seen in many aspects of black life, from education and employment to health and mental health. It is a serious issue that needs to be addressed in order to create a more just and equitable society." - bell hooks

På 80-tallet hørte jeg ofte liberale hvite forklare de økonomiske angrepene på «den dysfunksjonelle svarte familien» med sin teori om at slaveriet hadde gjort menn «umandige» og kvinner harde for å overleve.

Dette «matriarkatet» skulle ha skapt en barneoppdragelse som gjentok et «virvar av patologi» og produserte en befolkning uten utsikter til suksess.

Tankegangen stammer fra Johnson-regjeringens Moynihan-rapport, men det er uklart om rapporten bare reflekterte datidens rasisme og patriarkalske strukturer og dens tendens til å skyve skylden på ofrene. Når både konservative og liberale overtar denne «progressive» borgerrettighetstenkningen, oppstår spørsmålet: Hva kom først? Den massive gaslightingen ovenfra, som fikk de undertrykte til å tvile på sine egne erfaringer, eller deres reaksjon på fortsatt undertrykkelse, som syntes å «bekrefte» mønsteret og få dem til å tro på mytene som rettferdiggjør maktstrukturen? Hvite forsøk på å fremstille svarte menn som svake ble internalisert og skapte lav selvfølelse hos dem som allerede sto nederst.

..... som tærer på den svarte familien fra innsiden

Det førte til at menn i underklassen undervurderte sine evner og ga opp utdanning og jobbopplæring, noe som igjen «bekreftet» stereotypene. På 80-tallet så jeg den voksende kløften mellom menn og kvinner i ghettoen som et nytt herre-slavesystem, der «slaven» ikke lenger var nødvendig.
De ufaglærte jobbene var flyttet til utviklingslandene, og amerikanske svarte eller europeiske innvandrere var plutselig blitt overflødige.
I dag ser særlig venstreorienterte på denne utviklingen som «systemisk rasisme». Men ved å skyve skylden på et abstrakt system unngår vi nok en gang å ta ansvar for vår egen diskriminering. Den hardnakkede hvite motstanden mot positiv særbehandling, som kunne ha løftet svarte gjennom høyere utdanning som gir adgang til middelklassen, fortsatte å vokse – helt til Høyesterett i 2023 avskaffet «affirmative action».
Vi i den dominerende kasten må spørre oss selv hvilket ansvar vi bærer for den politiske retorikken som bidrar til å gjøre den underordnede kasten fattigere. I vanskelige øyeblikk faller vi selv i de rasistiske selvmotsigelsene som politikerne utnytter. Når vold i ekteskapet øker blant svarte – eller blant innvandrere i Danmark – ser vi bare tragedien hos de undertrykte og ignorerer den skaden vår sykelige fiksering på offeret gjør på vår egen psyke. Når en 26 år gammel kvinne blir skutt av sin arbeidsløse mann, må vi spørre oss selv: Hvilken rolle har vi spilt i denne tragedien?

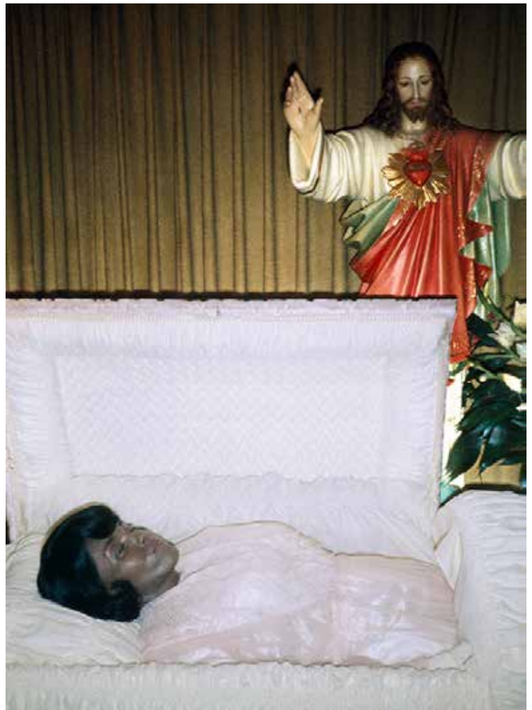

1995 - Bullock County, AL

1975 - San Francisco

1973 - Baltimore

1973 - Liberty City, FL

Motstand og konsekvenser i intime forhold mellom kaster

"Intermarriage is one of the most provocative words in the English language."
— Clotye Murdock Larsson, Marriage Across the Color Line

Historisk sett har motstanden mot blandede ekteskap dype røtter i den amerikanske psyken, formet av slaveri og systematisk undertrykkelse. Mens den svarte mannen ble fremstilt som en trussel, ble den svarte kvinnen utsatt for systematisk dehumanisering. Få land har utsatt en hel gruppe kvinner for systematisk voldtekt og deretter lagt skylden på ofrene. Den svarte kvinnen ble offentlig ydmyket, solgt og pisket naken for å dekke over den hvite mann e skyld. Samtidig ble den hvite kvinnens frykt for å «miste» sin mann nært av rasistiske myter om svarte kvinners moral. Denne nedvurderingen har skapt dype sår som svarte kvinner bærer på i dag. På Harvard Law School opplevde jeg dette da studenter diskuterte mine få fotografier av barbrystede kvinner – bilder som siden har blitt anerkjent som kunst.

De mente ikke at jeg hadde utnyttet disse kvinnene, som til tross for gruppepress hadde gitt meg husly som vagabond. For de visste at svarte kvinner har utviklet sterke forsvarsmekanismer mot hvite menn etter århundrer med misbruk. Etter en grundig debatt bestemte de seg for at jeg kunne bruke bildene, så lenge jeg forklarte denne historiske konteksten for hvite tilskuere. Deres ubehag over fotografiene mine sprang også ut av at mange svarte kvinner har internalisert skjønnhetsidealer som nedvurderer svart nakenhet.

Selv når en svart kvinne velger et forhold til en hvit mann, møter hun ofte motstand fra familien sin. Leslie og jeg elsket hverandre og haiket stadig vekk rundt i landet for å møtes. Vi ville gifte oss, men familien hennes – til tross for deres varme følelser for meg – var kategorisk imot ekteskap med en hvit (og til og med fattig vagabond). Leslie fikk senere et barn med en annen hvit mann, og jeg så det samme mønsteret hos mine få svarte kjærester: de giftet seg senere med hvite, mens ingen av søsknene deres gjorde det. Mine få blandede forhold var derfor resultatet av at noen uvanlige kvinner bevisst brøt med sin gruppes sosiale kontroll, som skulle beskytte dem mot undertrykkelse.
Den samme formen for sosial kontroll finnes hos andre minoriteter, som jøder og europeiske muslimer, der man motarbeider ekteskap utenfor gruppen. Dynamikken er gjenkjennelig: ønsket om beskyttelse blir samtidig en form for innestengning. Parallellen til Europa er tydelig, der kvinner under andre verdenskrig ble straffet for forhold til tyske soldater. I dag kan det være vanskelig for oss å forstå den volden vi den gang utøvde mot kjærligheten, men mekanismen bak «forræderi» mot gruppen består. I Europa ser vi fortsatt sterk sosial kontroll som motarbeider ekteskap med majoriteten. I USA, hvor mange muslimer føler seg mer velkomne, gifter nesten 40 prosent seg med hvite eller kristne, mens bare 6 prosent av svarte inngår blandede ekteskap.

2004 – feiring av 30-årsjubileet for bryllupet, som den sosiale kontrollen hadde stjålet fra oss. .... og igjen i 2014 – vårt 40-årsjubileum

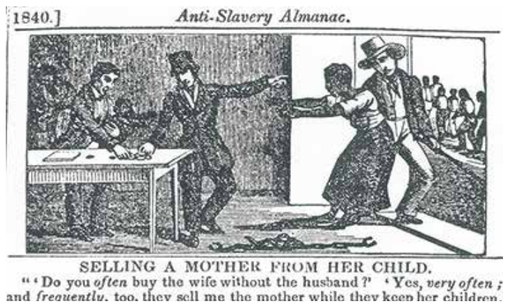

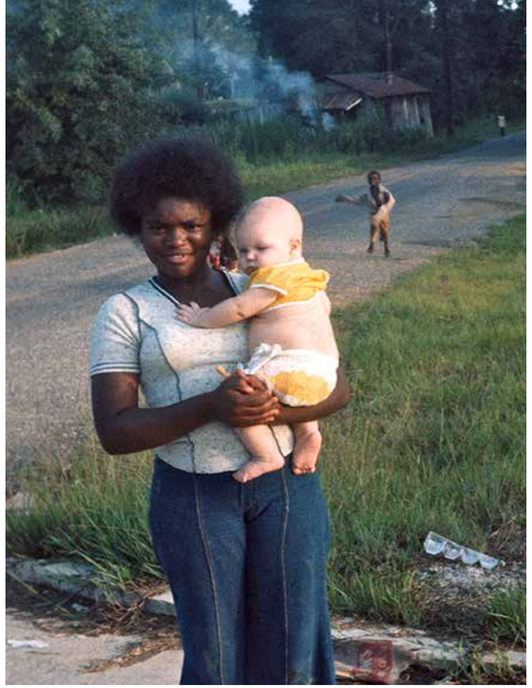
1973 – Hartford, CT – Leslie mens hun gjorde opprør mot den sosiale kontrollen

Se kjæresten min Leslie snakke om opprøret vårt mot sosial kontroll i denne TV-filmen fra 2015

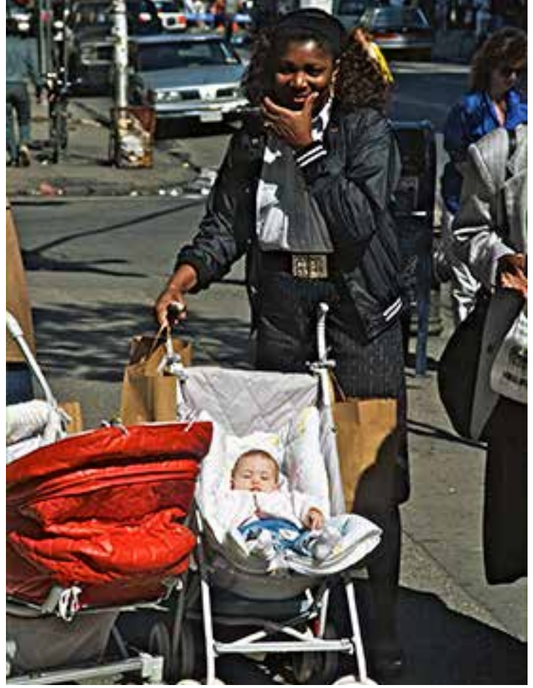
1974 – Charleston, SC – Barnepike passer barn fra det rike hjemmet bak

1975 – Philadelphia, MS. - Leonora; datter av min ekskones skolekamerat

1974 – Ocala, FL – Barnepike for millionær og filantrop for de fattige

2015 – NY – Barnepike hos de rike på 5th Ave

Den doble bindingen: Svarte kvinner som både omsorgspersoner og devaluerte tjenere

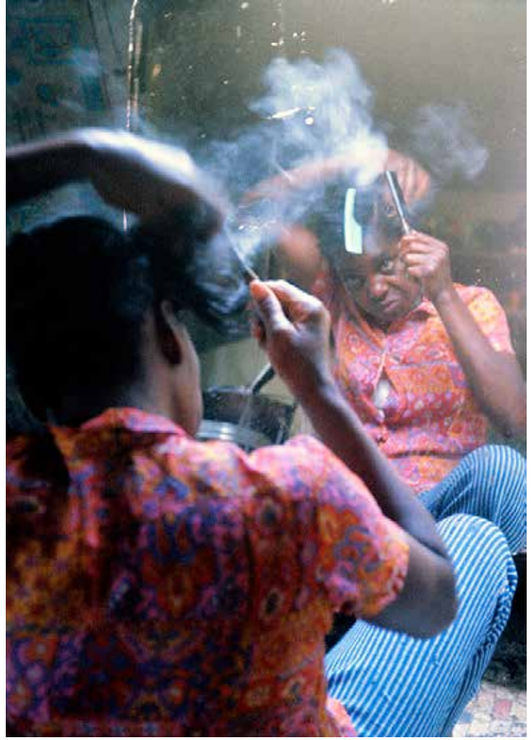
"Black women are called, in the folklore that so aptly identifies one's status in society, 'the mule of the world,' because we have been handed the burdens that everyone else—everyone else—refused to carry." - Alice Walker, In Search of Our Mothers' Gardens

Svarte kvinner har historisk sett båret en tung byrde i hvite husholdninger – både som omsorgspersoner og undervurderte tjenere. Mange ble tvunget til å oppdra hvite barn og dermed fjernet fra sine egne familier. De ble forventet å vise hengivenhet og omsorg, mens de samtidig ble betraktet som underordnede i et samfunn som nektet å anerkjenne deres fulle menneskelighet.
I Sørstatene ble den hvite kvinnen idealisert, mens Aunt Jemima-figuren gjorde den svarte kvinnen til den selvoppofrende «mama», som i den rasemytologien elsket sine hvite barn like høyt som sine egne.
Hun skulle skjule sine følelser og fremstilles som ekstremt sterk og utholdende – ofte stereotypisert som den som måtte disiplinere sine egne barn med hard hånd for å forberede dem på et rasistisk samfunn. Jeg fant imidlertid ikke oppdragelsen hardere enn i andre ghettoiserte miljøer, f.eks. i Danmark.
Denne dehumaniseringen skadet også undertrykkere. I Sørens paradoksale kultur holdt den hvite eliten fast ved en offentlig adskillelse av raser, men forsøkte å oppheve den i hjemmet.
Hvor ødeleggende dette hykleriske dobbeltbudskapet var for de hvite barna, hørte jeg ofte i workshops ved eliteuniversiteter. Mange fortalte med gråt i stemmen hvordan de hadde knyttet livslange bånd til sine svarte barnepiker – ofte sterkere enn til sine egne travle foreldre. Men kjærligheten var forbundet med skam når foreldrene kom uventet hjem og «fanget» dem i et intimt øyeblikk med barnepiken. «Jeg frøs av skam», sa de – følelser de tidlig hadde lært var forbudt overfor svarte, og som fortsatt hjemsøkte dem som voksne.

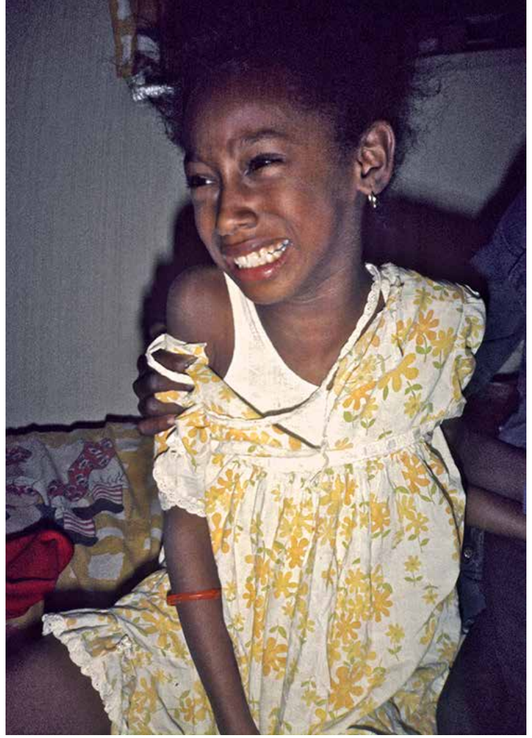
Skyldfølelsen preger også de voksne. New York Post beskrev i 2018 en sak der en hvit mor ved en feiltakelse sendte en rasistisk tekstmelding om sin svarte barnepike til barnepiken selv. I stedet for å se henne i øynene, sparket hun henne – hvorpå barnepiken saksøkte den rike finansfamilien for kontraktsbrudd. Hendelsen viser at selv om forholdene formelt har endret seg, ligger rasemessige spenninger og maktforhold fortsatt like under overflaten i dagens hjem.

1974 – Charleston, SC – Svarte barnepiker passer hvite barn

1974 - Tarboro, NC

1974 - Astoria, Queens, NY

1975 - Seattle

1975 - San Francisco

Arven fra "passing".....

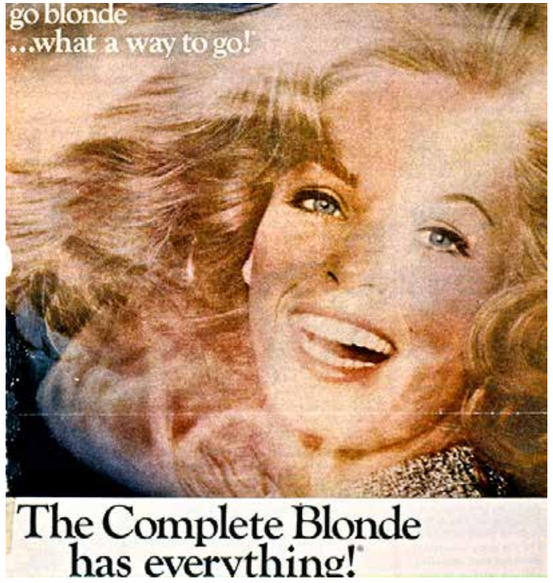

1971 - Baltimore

"It's funny about 'passing.' We disapprove of it and at the same time condone it. It excites our contempt and yet we rather admire it. We shy away from it with an odd kind of revulsion, but we protect it."
—Nella Larsen, from her novel Passing

Den historiske dyrkelsen av en «ren» og idealisert hvit kvinnelighet fortsetter å forme skjønnhetsidealer i reklame og populærkultur, og har hatt en ødeleggende virkning på ikke-hvite og religiøst tildekkede kvinner. Gjennom generasjoner har de fått høre at lys hud og glatt hår er det eneste skjønnhetsidealet.
Resultatet ble hudblekende kremer og smertefulle hårrettinger for å kunne «passere» som hvite. Disse praksisene ble ikke bare en fysisk, men også en psykologisk byrde som brøt ned selvfølelse og identitet. Barna deres, som måtte gjennomgå den samme torturen med glattejern oppvarmet over gass, lærte uunngåelig at hvis de skulle tåle så mye smerte for å bli akseptert, måtte de være «stygge» fra begynnelsen av.
Selv om «Black is Beautiful»-bevegelsen utfordret disse idealene, hører jeg fortsatt ikke-hvite barn bebreide og plage hverandre for mørk hud og krøllete hår. Vår massive kulturelle gaslighting har etterlatt dype og vedvarende spor.

.....Når huden blir et fengsel

1990 - Chicago

"Patriarchy has no gender. Violence against women is not a women's issue; it is a human issue rooted in domination."- bell hooks

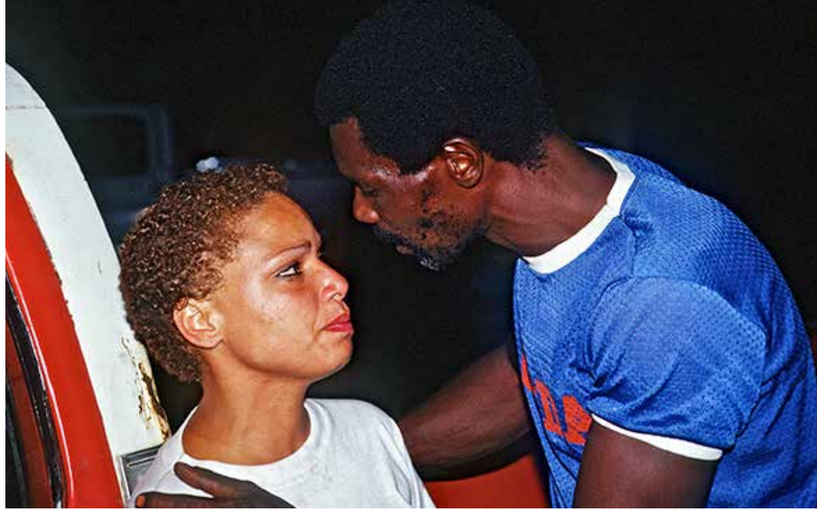
"The urgency of addressing violence against women of color is also about a larger question of narrative: whose story matters, whose life is valuable?" - Kimberlé Crenshaw

1974 - Astoria, Queens, NY - Sally også side 358

"Survivors need to be heard, but they also need to be believed. Belief is the beginning of justice."- Tarana Burke

"Wherever women are suffering, we must bring our whole selves to the struggle. Silence will not protect us."- Audre Lorde

1992 - Bullock County, AL

1995 - Pahokee, FL

Rase og kjønn: Om vold mot svarte og brune kvinner

Historisk sett har ikke-hvite kvinner stått overfor flere lag av interseksjonell vold. Kranglene jeg så i hjem i underklassen, fikk meg ofte til å tro at mange svarte menns syn på kvinner var blitt formet av hvite idealer. Det mest deprimerende er ikke at nesten 70 prosent av svarte familier i dag bare har én forelder, men det jeg ser i de familiene som fortsatt holder sammen. Ingenting gjør mer vondt enn å høre den internaliserte hvite nedvurderingen – «You ain't shit, nigger» og «ugly bitch» – gjalle mellom ulykkelige partnere, mens barna tar selvforaktet til seg: «Jeg er verre enn dritt!»

Volden mot svarte kvinner er skremmende synlig i statistikken: En tredjedel av alle drap på koner i USA begås av svarte menn, selv om svarte bare utgjør 13 prosent av befolkningen. Fysisk og psykisk vold er høy overalt i verden, men at volden mot svarte kvinner er 35 prosent høyere enn mot hvite, gjenspeiler særlig fraværet av stabile jobbmuligheter for svarte menn.

I Danmark øker volden mot innvandrerkvinner nå så kraftig at de utgjør 42 prosent av beboerne på krisesentre. Også her ser vi på volden som noe «deres kultur» har skylden for – i stedet for å erkjenne vår egen rolle i marginaliseringen.

Vi overser at vår avvisning, distansering og manglende inkludering skaper nøyaktig den samme dynamikken som hvite amerikanere forsøkte å tilskrive svarte: en følelse av ikke å være elsket eller ønsket. Resultatet er at ofrene stenger seg inne i de miljøene de lengter etter å rømme fra. Volden vi utøver ved å nekte dem tilhørighet, vender til slutt tilbake som et angrep på både dem og vår egen sosiale sammenhengskraft.

Interseksjonalitet tvinger oss derfor til å undersøke «vår» medansvar — uten å gli over i paternalistiske fortellinger som nok en gang reduserer de berørte til passive ofre.

Bessie Christian, som er avbildet på side 201, forteller om volden hun ble utsatt for av sin mann

2003 - Philadelphia, MS

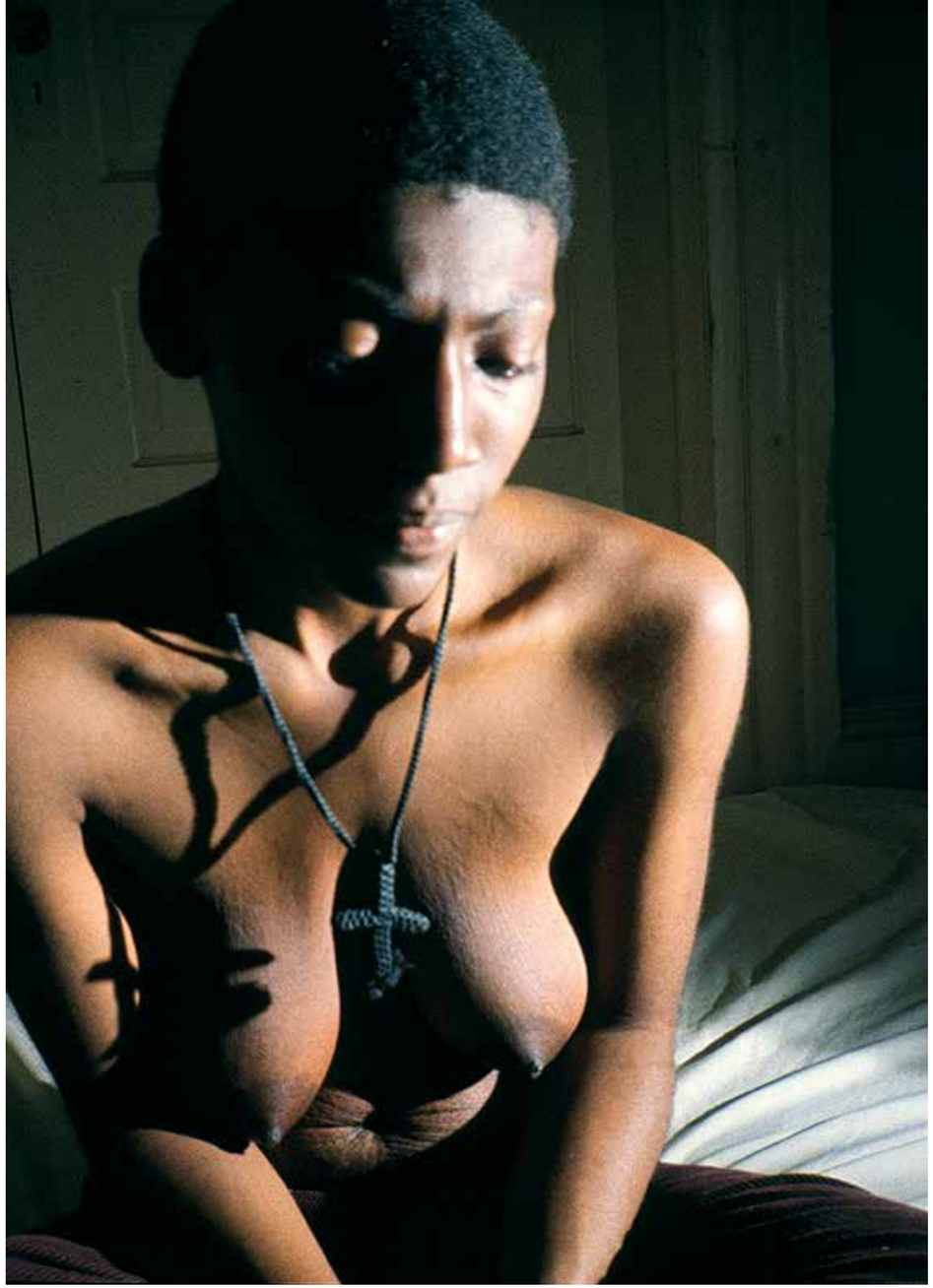
1996 - Selma, AL

1975 - San Francisco

1974 - NYC

1974 - Jacksonville, FL og i 1980 da Diane mottok boken min med historien samt Annie Hedvards plakat

Lukas 7, 36-50

- Den barmhjertige samaritan – i amerikansk versjon

"Violence is mapped onto black women's lives so early and so deeply that survival itself becomes an act of resistance."
—Saidiya Hartman

"Black women's rage is a reasonable response to a world that refuses to protect them."
—Brittney Cooper

Den eneste gangen jeg klarte å avskrekke noen fra et overfall, var i Greensboro, North Carolina. Jeg bodde hos den svarte sosialarbeideren Tony, hvis far eide en av de verste barene i ghettoen. Jeg tilbrakte mange kvelder der og møtte en natt to kvinner av den kriminelle typen, som ville ha meg med hjem.
Først stjal vi litt vin i en butikk og løp ut til en ventende taxi. Da vi kjørte, spurte jeg nysgjerrig hvordan de skulle betale, vel vitende om at de ikke hadde penger. «Bare rolig,» sa de. «Når vi kommer frem, slår vi ham ned og tar pengene hans.»
Dette overrasket meg litt, siden jeg ikke hadde prøvd å slå ned en drosjesjåfør før, men jeg hadde lært i Amerika å ikke si noe. Men i det øyeblikket sjåføren snudde seg for å spørre om noe, kjente jeg ham igjen: Det var Tonys bestefar, eieren av byens største svarte drosjeselskap. For en gangs skyld grep jeg inn. Jeg ropte «Stopp!» og sa at han ville få betaling neste dag gjennom barnebarnet sitt. Deretter rev jeg håndvesken med pistolen ut av jentas hånd og dyttet dem begge ut på gata. De stirret vantro, og jeg ropte etter dem: «Det er jo Tonys bestefar, idioter!» De ville neppe ha stoppet uansett, men nå hadde de i det minste ingen sjanse til å skade ham.
Jeg ble ofte rystet over brutaliteten som noen av disse kvinnene utviste, både mot menn og kvinner.

Nettopp derfor føltes det overveldende når vi kunne få et øyeblikk av ekte vennskap, der jeg fikk et glimt av den varme menneskeligheten under deres harde skall av vold og dobbeltspill («backstabbing»). Volden preget hverdagen deres så dypt at omsorg og ømhet sjelden hadde rom til å blomstre. Deres lengsel etter et annet liv var ekte, men den voldelige dynamikken rundt dem gjorde det vanskelig for dem å handle annerledes. Lengselen ble altfor ofte kvalt av presset og spenningene fra ghettos andre fanger.
Velstående svarte og hvite forsto sjelden denne kampen og viste ofte en forakt for ghetto-kulturen, noe som bare forverret forholdene. Den empati og varme som kanskje ville ha blomstret i et mer støttende miljø, var vanskelig å opprettholde under de omstendighetene jeg opplevde. Det var hjerteskjærende å se hvordan vold hadde blitt en så stor del av hverdagen deres at selv forsøkene deres på å vise omsorg ofte var preget av brutalitet.

En regnfull kveld i Jacksonville, Florida, møtte jeg en vennlig kvinne, Diane, hvis mor imidlertid ikke ville la en hvit overnatte. En annen venninne, som var prostituert, kunne heller ikke hjelpe, da kjæresten hennes nektet meg husly. Vi vandret rundt hele kvelden for å finne et sted. Til slutt ble kvinnene enige om at venninnen skulle «ta en kunde» hos en hvit drosjesjåfør, mens jeg ventet på en kaffebar. En stund senere kom de helt opprørte løpende tilbake og sa at jeg måtte skynde meg. Vi fikk et motellrom, og jeg så at de hadde langt mer enn de vanlige ti dollarene for en «blowjob» på gata, men de ville ikke fortelle meg hvordan. Først senere fant jeg ut hva som hadde skjedd. Hun hadde lokket mannen inn i en mørk bakgate, utført «jobben» og så plutselig grepet en murstein og slått ham. Da han ikke falt om, brukte hun et stålrør til han så ut til å være død, tok lommeboka hans og løp sin vei. Hun følte at hun like gjerne kunne ta litt mer enn de ti dollarene, slik at hun kunne nyte kvelden med et skudd heroin.

Men da vi alle tre lå i motellsengen, fikk de to dypt religiøse kvinnene samvittighetskvaler og ba i timevis: «Åh Gud, la ham ikke dø!» mellom de febrilske forsøkene på å finne en vene å injisere i.
Allerede neste morgen var alt glemt. De var mer bekymret for å sove over seg, slik at de kom for sent til søndagsgudstjenesten, der de skulle synge i kirkekoret.

PS. Jeg fulgte begge mine «barmhjertige samaritanere» i mange år, men da jeg i 2003 besøkte Diane igjen, satt en liten jente på verandaen og sa: «Bestemor er i fengsel.» Hun satt nå i det samme høysikkerhetsfengselet som to andre kvinner fra denne boken – alle tre bestemødre. Som jeg alltid spør mine europeiske tilhørere: *Har du noen gang kjent en bestemor i fengsel? Jeg kjenner tre i bare ett amerikansk* fengsel.

Se neste side:

1974 – Jeg deler seng med den 10 år gamle Linda i den vindusløse hytta

1986 - Lin1986 – Linda på biltur med meg under besøket

1994 – På besøk hos Linda i fengselet, der hun brukte boka mi

2003 – Tampa, Florida – Sammen med Linda kort tid før hun igjen havnet i fengsel

Linda – jenta i den røde kjolen – fikk alltid publikummet mitt til å gråte i et oppriktig håp om at hun skulle overvinne undertrykkelsen, født bare få dager etter Martin Luther King Jr.s «I Have a Dream»-tale. Hun ga også meg et svakt håp om at det ville gå bedre for landsbefolkningen i byene.
Derfor var det deprimerende å se familien hennes, som hadde gått i oppløsning, da jeg kom tilbake i 1978. Faren bodde nå alene i et lite skur. Hytta deres var blitt revet, fordi den hvite godseieren trengte jorda. Han eide ikke engang sko og gikk hver dag åtte kilometer barbeint til jobben. Nå var han alkoholiker og snakket om de lykkelige årene før Lindas mor ble innlagt med psykisk sykdom. Linda og broren hennes Robert bodde hos en fostermor som ikke ville la meg snakke med Linda, som jeg hadde håpet å ta med til Disney World.

Da Amerikanske Billeder startet i USA, drømte vi i gruppen om å ansette Linda – lys og begavet som hun var – som programleder for showet. Jeg lette etter henne helt frem til 1985. Da kom en mann i dress ut av en mørk bakgate og sa med fremmed aksent: «Jeg hadde en drøm om deg. Gud har sendt deg. Du leter etter Linda. Linda trenger deg.» Den fremmede tok meg med til en «joint» langt derfra.

Der var Linda, nå ødelagt av alkohol og narkotika. Selv om hun nå var 22, kjente hun meg igjen med en gang: «Du er han fra Danmark» – på et sted hvor ingen andre kjente Danmark. Likevel klarte jeg ikke å nå inn til henne og kjørte rystet derfra.
Hennes sinne og indre rasisme hadde bare kommet senere enn hos de fleste andre svarte barn fra den tiden.

Hver gang jeg senere prøvde å finne henne mellom foredragene, var hun enten i fengsel for crackmisbruk eller kunne ikke bli med meg – nå på grunn av de tre barna, som staten snart fjernet. I forsøkene på å hjelpe henne ble jeg venn med hennes crack-venner, som den like lovende Inez Manns, hvis barn også ble fjernet.
Før jeg kjørte den lange veien til Florida, ringte jeg ofte til politiet: «Er hun inne eller ute?»

Etter en hel dags forgjeves leting i 1994 kjørte jeg deprimert bort. Ingen visste hvilket fengsel hun satt i nå. På vei ut av Alachua så jeg i mørket en svart mann gå langs grøften. Jeg stoppet og spurte om han trengte skyss. Han sa ja, for han var på vei til et fengsel i en annen by for å besøke kjæresten sin.

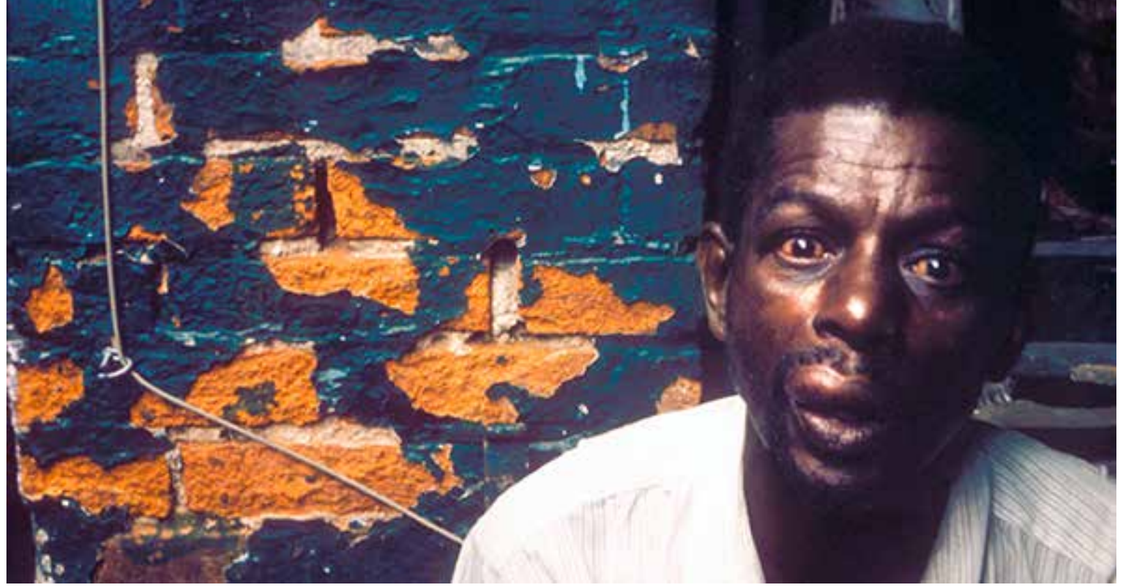
De andre bestemødrene i Dianes fengsel: Oppdatering om Linda Jenkins fra side 210–219

2003 – Den gråtende Linda viser sønnen bilder fra sin fattige barndom for å forklare hvorfor hun hadde forsømt sine egne barn.

Jeg fortalte at jeg selv lette etter en i fengsel, som jeg en gang hadde fotografert som barn. Plutselig spurte han om jeg var fra Danmark, for Linda var kjæresten hans.
Hun hadde ofte fortalt ham at den en e vennen hun noensinne hadde hatt, var en hvit mann fra Danmark, som stadig vendte tilbake i livet hennes.
Etter å ha kjørt over tusen kilometer i tolv timer bare for å finne henne, føltes det som en mirakuløs gave fra oven at jeg blant Floridas tjue millioner innbyggere nettopp hadde plukket opp den ene som visste hvor hun var. Jeg kjørte ham straks til fengselet, som han fikk til å gjøre et unntak; uten å stå på besøkslisten fikk jeg lov til å besøke Linda alene. Det ble et gripende møte. Jeg bestemte meg for å ta opp hennes egen fortelling om barndommen jeg selv hadde romantisert i Amerikanske Bilder, og smuglet en liten diktafon inn i ermet.
Tidligere ville hun aldri snakke om barndommen sin eller se lysbildefremvisningen min. Nå brukte hun boka mi i et rehabiliteringsprogram. Etter sin siste dom på fem år ønsket hun å komme seg ut av kriminaliteten, men det var vanskelig når hun bare hadde «sumpen» å vende tilbake til. Derfor trengte hun min hjelp og ønsket å jobbe med Am. Bil. Hun grep inderlig hendene mine, så skyldfølelsen min fikk tårene til å renne.
Men årene gikk, og da jeg neste gang – i 2003 – fant henne som «fri» helt nede i Tampa, sirkulerte politibiler konstant rundt huset der hun bodde sammen med to av sønnene sine, nå gjengmedlemmer.
Mens jeg intervjuet henne, strømmet folk inn og kjøpte narkotika av dem, mens de paranoid holdt utkikk etter drive-by-skyting fra rivaliserende gjenger. Linda fortalte oss at alt hadde gått galt den dagen familien gikk i oppløsning. Gråtende sa hun til sønnene sine: «Jeg vet godt at jeg ikke har vært den beste moren. Jeg var på crack og mange år i fengsel og forsømte dere. Men noen ganger skjer det ting i livet man ikke selv har kontroll over.» Da jeg kom hjem til Danmark, lå det et brev fra henne: «*Jacob, send penger til en advokat. Nå sitter jeg i fengsel sammen med begge sønnene mine.*»
I samme fengsel som to av mine andre gamle venninner, Inez og Diane (side 340) – alle tre nå bestemødre. Det slo meg helt ut at den personen som hadde bidratt til showets suksess og så på meg som sin eneste venn, var den jeg sviktet mest i min egen karrierejakt. Linda ble sist fengslet i 2019, men broren hennes har aldri vært i fengsel.

Et langt intervju med Linda om barndommen hennes og en samtale med sønnen hennes om årsakene til at hun ble narkoman

1973 - Baltimore

1974 - Oakland, CA

1975 - Las Vegas, NV

Illusjoner om overflod: Den uoppnåelige amerikanske drøm

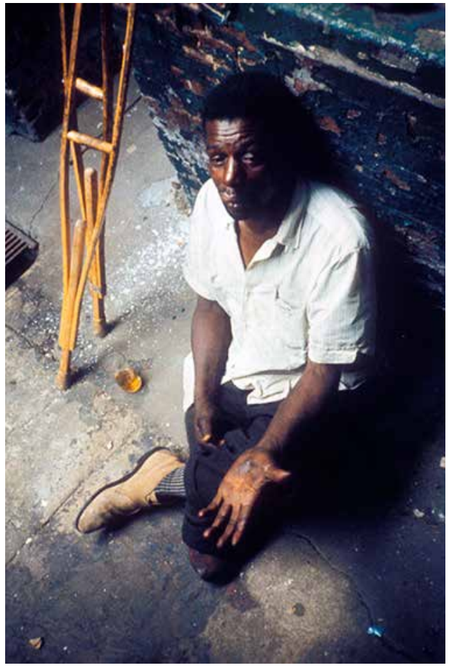
"We must face the reality that, as things now stand, the dream of equality will remain just that—a dream—if we do not begin to take dramatic steps to dismantle the structures of racial caste in America." - Michelle Alexander in "The New Jim Crow"

I vårt forsøk på å forstå ghettoens realiteter risikerer vi å forvrenge dem ved å ekskludere og stereotypifisere dens innbyggere. Er det et forsvarsmekanisme mot den skyldfølelsen som oppstår når vi konfronterer våre egne fordommer og de urettferdige strukturene vi selv opprettholder?
Selv om våre diskriminerende barrierer er skapt av frykt og bare opprettholdes fordi våre utstøtte sjelden har makt til å true andre enn hverandre, skaper de likevel ubehag og angst hos oss alle.

Derfor blir vi utfordret av selv en hjemløs veteran til bare å gi en mynt på avstand og føle oss bedre.

Mange av oss er så formet av de undertrykkelsesmønstrene vi selv har skapt, at vi unngår å engasjere oss direkte med ham. Det handler ikke bare om å lytte til mennesker som ham, men også om å anerkjenne vår rolle i deres skjebne – fra deres bidrag til vår velstand til krigene der de kjempet for en frihet de sjelden selv har opplevd.

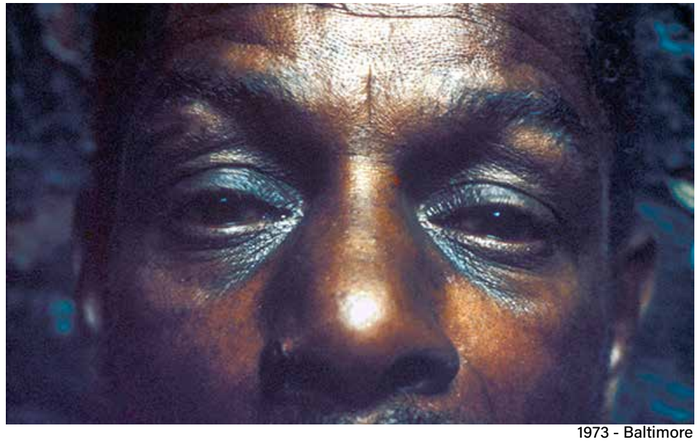
Tør vi tre ut av ekko-rommene og se ham i øynene? Tør vi konfrontere prisen han betaler for vår frihet? En frihet som ofte bare reproduserer avhengighet og urettferdighet. Vår bistand til utviklingsland og våre sosiale programmer gir oss en falsk følelse av moralsk overlegenhet, mens vi ignorerer strukturene som fortsatt rammer de mest sårbare. Den friheten vi daglig bombarderer verdens fattige med uten å la dem nyte godt av dens goder – og friheten til deretter å bygge murer mot dem.
.

1973 - Baltimore

You can get it if you really want - den kraftfulle sangen av Jimmy Cliff – illustrert

You can get it if you really want!
But you must try, try and try.
You'll succeed at last.
Persecution you must bear,
win or lose you got to get your share
but your mind set on a dream
the harder it seems now.
You can get it if" you really want.
Rome was not built in a day,
opposition will come your way,
but the harder the battle seems,
the sweeter the victory.
You can get it if you really want,
but you must try, try and try,
you'll succeed at last.

1973 - Baltimore

1974 - Apopka, FL

1974 - Morehead City, NC

1974 - New Bern, NC

Paradokset med et lukket system i et fritt samfunn

"History, as nearly no one seems to know, is not merely something to be read. And it does not refer merely, or even principally, to the past. On the contrary, the great force of history comes from the fact that we carry it within us, are unconsciously controlled by it in many ways, and history is literally present in all that we do." – James Baldwin in "The White Man's Guilt"

I Floridas slaveleirer oppdaget jeg tydelige forskjeller i hvor dypt den psykologiske terroren hadde påvirket sinnet i ulike land. I en av leirene arbeidet det kun svarte fra Jamaica, og jeg ble overrasket over at de holdt omgivelsene sine rene – i motsetning til afroamerikanerne, som kastet søppel overalt.
Forskere peker på at forskjellene kan spores tilbake til slaveriets ulike former. I Latin-Amerika og Vestindia fantes det mer åpne feudale strukturer, der kirken ofte forhindret splittelse av slavefamilier og ga visse muligheter for oppadgående mobilitet – og frihet.

I USA derimot var slaveriet organisert kapitalistisk: Selv kirken definerte slaven som handelsvare, ikke menneske, og psykologisk flukt var umulig. I motsetning til det mer åpne feudale systemet var det amerikanske slaveriet et fullstendig lukket system, der knusingen av håp brøt ned sinnet. Slaveriet i USA er blitt sammenlignet med de tyske konsentrasjonsleirene, der man så effekten av et totalt lukket system. Dagbøker fra leirfanger viser hvordan selv intellektuelle på kort tid ble nedbrutt til en form for infantil avhengighet og resignasjon – ofte uten hat mot vaktene, men snarere en internalisert oppgivelse og uansvarlighet, som lignet psyken hos mange amerikanske slaver.
Men selv om slike teorier kan være fristende for liberale som ønsker å forklare den spesielle karakteren til den svarte amerikanske underklassen, ender de igjen med å legge ansvaret i fortiden. Å fremstille dagens svarte som formet av slaveriets «karakter» opprettholder fortellingen om at integrering er umulig på grunn av nedarvede karaktertrekk.

Dermed skyver man igjen skylden på offeret for ikke å være integrert.
Den fortsatte marginaliseringen viser derimot at slaveriet lever videre i dagens strukturer. At vestindiske innvandrere – med samme slavehistorie – integreres langt lettere, viser tydelig at problemet ikke ligger i medfødte karaktertrekk hos innfødte svarte amerikanere, men i et dagens system som fortsatt sperrer inne og former sine uønskede i en form for lukket system.

1974 - NYC

Selvtillitens stille død: Undertrykkelsens psykologi fra innsiden

"Adults, older girls, shops, magazines, newspapers, window signs—all the world had agreed that a blue-eyed, yellow-haired, pink-skinned doll was what every girl treasured. .... The death of self-esteem can occur quickly, easily in children, before their ego has 'legs,' so to speak. Couple the vulnerability of youth with indifferent parents, dismissive adults, and a world, which in its language, laws, and images, re-enforces despair, and the journey to destruction is sealed."
- Toni Morrison, from The Bluest Eye

Forvrengningen av underklassebarns sinn undret meg lenge, inntil jeg begynte å forstå det lukkede ghettosystemet. De fleste små svarte barn jeg møter, er fulle av livsglede. Men senere blir de innadvendte, triste og lukker seg, som i selvforsvar, inne i et skall mot omverdenens undertrykkende blikk. Svært tidlig tar de til seg samfunnets negative forventninger, og allerede fra fjerde klasse mister mange troen på seg selv, sine evner og fremtiden. De blir så bevisste på systemets barrierer at motivasjonen dør, og de sakker akterut i forhold til hvite barn.

Det tydeligste tegnet på denne hvite undertrykkelsen er selvhatet. Det er selvhat når ikke-hvite barn river håret av sine svarte dukker eller tegner seg selv ute i hjørnet av papiret, mens hvite barn uten å nøle plasserer seg midt i bildet. Det er det samme mønsteret som får brune barn i Europa til å velge bort brune dukker til fordel for hvite. Som voksne kommer selvforaktet til uttrykk i destruktiv atferd overfor sine egne omgivelser: søppel, råhet, mistillit og det uavbrutte «back-stabbing» (å stikke i ryggen) – både verbalt og fysisk. Alle mennesker bærer på en viss grad av selvforakt, men dybden og omfanget av dette i den amerikanske underklassen er urovekkende, og bidrar til at ghettoene har noen av verdens høyeste kriminalitetsrater, flest oppløste familier og minst gjensidig tillit. Når man merker aggresjonen, som – som hos alle undertrykte grupper – langt oftere rettes mot medofre enn mot undertrykkeren, og når man ser den nesten sanseløse vreden hos så mange svarte amerikanere, begynner man å forstå virkningen av det lukkede systemet vi daglig sperrer dem inne i.

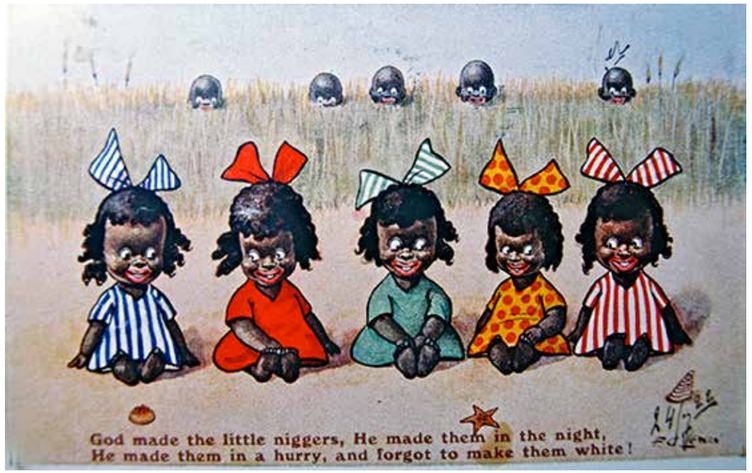
1996 - Selma, AL

Hvordan vi forfalsket og fortsatt karikerer livene til de utstøtte

"The worst crime the white has ever committed was to teach us to hate ourselves." - Malcolm X

"No other group has internalized its self-hatred as much as blacks have. It would be difficult to find other groups who behave similarly in that their most esteemed members berate its poorest members." - Michael Eric Dyson

"Det er menneskets natur at hade den, man har gjort ondt" - Tacitus

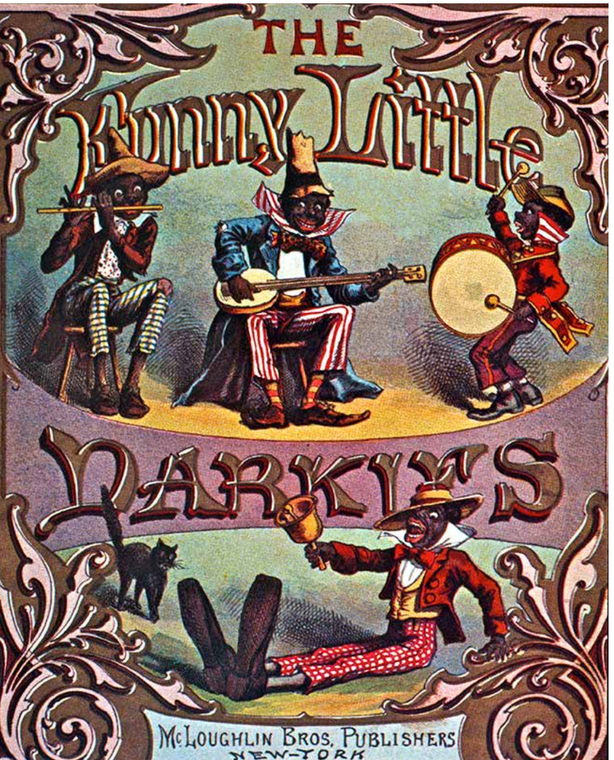

1974 - NYC

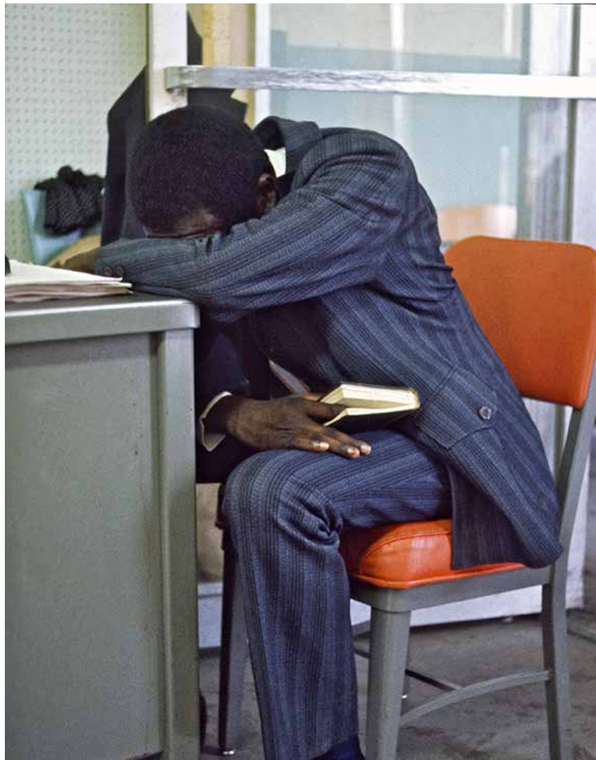
1974 - NYC

1992 - NYC - Th. 1974 - Liberty City, FL

Brother, what a price I paid!
You stole my history,
destroyed my culture,
Cut off my tonque so I can't communicate.
Then you humiliate, then you separate,
hide my whole way of life
so myself I should hate!

Brother, what a price I paid - – sang av Jimmy Cliff – illustrert

Svart statue Nasjonalmuseet

Vekkerklokke Nasjonalmuseet

1986 – restauranter overalt i sørstatene - Bund 2000 - NYC

1974 - Jacksonville, FL - Bund 1992 - NYC

1989 - Virginia

"We must resist the temptation to internalize the negative images of ourselves that are projected onto us." - bell hooks

"The purpose of racism is to dehumanize and to degrade, to diminish and destroy." - Roxane Gay

Brother, what a price I paid!
You took away my name,
put me to shame,
made me a disgrace
the world's laughing stock.
Made of me a show, to jeer and to mock,
but your time is at hand
so you better watch the clock!

2026 – Selv presidenten beskriver den tidligere presidenten som en ape

1990 – sett på universitetene der jeg holdt foredrag

Hist. foto:Hvit kolonist båret av afrikanere

2008 - Hvit med svart sjåfør etter å ha sett «Les Misérables» på Broadway, NY

From the shores of Africa, mainland of Asia,
The Caribbean and Mississippi
Central and South America.
First you humiliate,
then you separate,
you hide my whole way of life
so myself I should hate.
Brother, what a price I paid!
Sister, what a price I paid!
Mother, what a price I paid!

1973 - Philadelphia, PA - bund 1997 - NYC

1973 - New Orleans og 1973 - Natzhez, MS

1975 - NYC

1973 - NYC

Tv. 1973 - Baltimore - Bund 1973 - NYC

Hvordan svarte innvandrere overvinner arven fra slaveriet

"There is a certain sense of pride that West Indian blacks have, which I think comes from our history of resisting colonialism. We were never slaves in the same way that American blacks were slaves." - Michael Eric Dyson, professor of African-American studies

"I came from a country where race was not an issue; I did not think of myself as black and I only became black when I came to America." - Chimamanda Ngozi Adichie, Americanah

Under min reise i nasjonen med den største troen på oppadgående mobilitet og tilsynelatende ubegrensede muligheter, forble eksistensen av et lukket system et paradoks. Jeg kunne ikke akseptere påstanden om svartes iboende underlegenhet, som mange hvite amerikanere bærer i sitt indre: «Våre forfedre kom hit fattige og klarte seg. Hvorfor kan ikke de det?»

Først da jeg kom nær to slike «fattige» innvandrere – Lidy Manselles fra Haiti og fru Pabst fra Russland – ble et slør løftet.
Det er ikke tilfeldig at Lidy ble min første svarte kjæreste. Amerikanskfødte svarte kvinner virket uberørbare, innestengt bak en usynlig barriere. Lidy tilhørte tydeligvis en friere verden. Det slo meg spesielt en dag i Harlem, da vi snakket med en alkoholiker, og hun utbrøt med forakt: «Hvorfor skaffer du deg ikke en jobb?» Hennes ufølsomhet satte en stopper for samtalen.
Senere sa hun: «Jeg hater dem. Jeg hater disse late dyrene.» Jeg anet straks at dette var et sammenstøt som gikk dypere enn nasjonalitet: en fri kulturs forakt for en innestengt slavekultur.
Lidy, som var kullsvart og katolikk, legemliggjorde den «hvite protestantiske arbeidsmoralen» langt mer enn mange innfødte amerikanere. Og hun var intet unntak blant dem som var ankommet uten lenker.

Gjennom Lidy fikk jeg tilgang til det vestindiske miljøet i Brooklyn, hvor man jobber fanatisk hardt, sparer opp, snakker stolt om utdanning og om en sterk familie. De er voldsomme motstandere av sosialhjelp — i motsetning til de omkringliggende svarte samfunnene, hvor 40 prosent er på sosialhjelp. Nabolagene deres er rene og like rasistiske overfor innfødte svarte som italienske og irske områder. På mindre enn én generasjon, raskere enn de fleste hvite innvandrere, har inntekten deres nådd 94 prosent av den gjennomsnittlige amerikanske familieinntekten, selv når man regner med de fattige nyankomne.

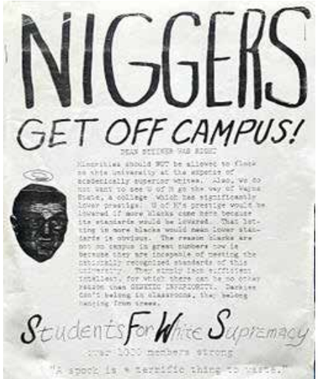
I et land hvor én prosent eier over 30 prosent av alt, klarer vestindiske innvandrere seg bedre enn flertallet av hvite, selv om de kommer fra fattigere og mindre utdannede nasjoner. Innfødte svarte har bare 61 prosent av hvit inntekt. Under Kennedy og Johnson opplevde de en økning som kunne ha ført til likestilling etter flere århundrer, men under Reagan, Bush og Trump falt de raskt tilbake igjen. Frem til 1960-årene var en tredjedel av alle svarte innvandrere med fagutdanning.

På eliteuniversiteter utgjør deres etterkommere i dag opptil 85 prosent av de svarte studentene, selv om de bare utgjør 6 prosent av USAs svarte.
Hvorfor har USAs egne svarte så vanskelig for å komme inn på Harvard eller Yale? Uansett forklaringen viser det tydelig virkningen av amerikansk rasisme at små, fattige øyer med langt færre svarte enn USA kan frembringe så mye talent. Deres historiske slaveri var i grunnen like grusomt, og de stammer fra de samme stammene i Afrika. Så hva gjør svarte innvandrere dobbelt så vellykkede som innfødte svarte amerikanere?

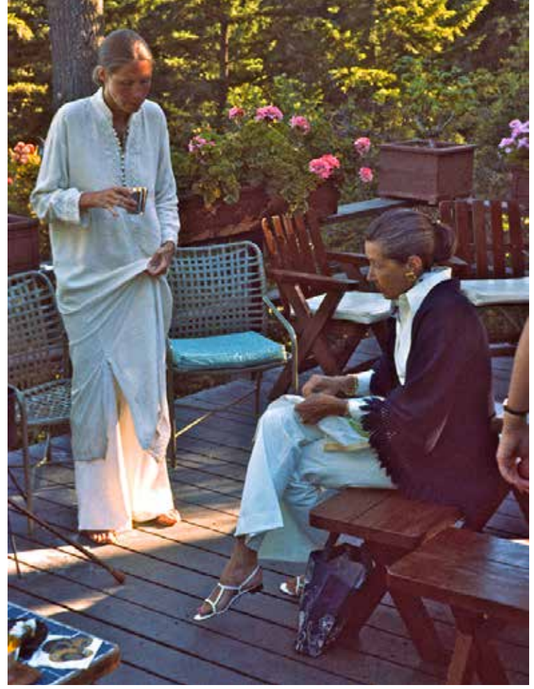
1974 - Apopka, FL

Jeg så ofte hvite turister få venner i Vestindia blant mennesker de opplevde som «stolte og uavhengige», mens de ikke hadde noen venner blant «våre egne knuste og avhengige svarte» hjemme i USA.
Mens frykt og hat fortsatt preget forholdet mellom svarte og hvite i USA, var lynsjinger, korsbrenninger og raseopprør – så vel som selvforsvarsgrupper som NAACP og Black Panthers – helt ukjente i Brasil.

1989 – Plakater jeg så på veggene en morgen på et Ivy League-universitet

1975 – Palo Alto, CA, på Pabst-familiens fjellranch

Min forklaring er at etter at slaveriet opphørte, forsvant de hvite fra Vestindia, og det etterlot et samfunn der svarte kunne finne rollemodeller blant sine egne og gjenoppbygge den selvtilliten som slaveriet hadde knust. I USA lever svarte derimot fortsatt side om side med et mektig hvitt flertall, som med sin definisjonsmakt ofte undergraver svartes selvfølelse.
Det gjør det vanskelig for svarte foreldre å oppmuntre barna sine med samme autoritet som vestindiske eller jødiske foreldre: «Ja, mitt barn, her er det rasisme – men du kan fortsatt klare deg ved å jobbe dobbelt så hardt.»
Initiativet og oppfinnsomheten til svarte innvandrere blir ikke ødelagt av at de møter den samme hverdagslige strukturelle rasismen som innfødte svarte. Deres psykologiske motstandskraft gjør dem i stand til å trives – akkurat som europeiske jøder ofte gjorde til tross for antisemittisme. Ikke overraskende kaller mine innfødte svarte venner i Hartford byens vestindiske innvandrere for «go getters» eller «svarte jøder». Deres stille beundring for deres streben og suksess avslører en erkjennelse av at her er det mennesker som klarer seg, mens de selv fortsatt sliter med arven fra slaveriet.
Fru Pabst hadde, i likhet med Lidy, ankommet tomhendt, men ikke knust. Hun kom fra en bakgrunn som skjøv henne rett inn i overklassen. Som medlem av den gamle russiske aristokratiet mistet hun alt ved revolusjonen – bortsett fra det viktigste: sin sosialisering i overklassen. Hun kunne derfor gifte seg inn i pengene (Pabst-bryggeriene), akkurat som to tredjedeler av USAs rikeste én prosent ble født inn i sin rikdom. I dag eier familien landsteder over hele verden, og jeg ferierte hos dem på en gård til 3 millioner dollar i California.
Jeg likte fru Pabst – livlig og kulturelt interessert – og håpet at hun kanskje ville gi meg litt støtte til å kjøpe flere filmruller for. Så jeg viste henne bildene mine, blant annet gutten i gjørmediket. Hans verden lå lysår unna fru Pabsts barnebarns, som ble passet på av en tjenestepike. Hvis det ikke sto Pabst på ølbokserne han vokste opp blant, ville man ikke ane at disse to barna tilhørte den samme verden – og at livene deres på en eller annen måte er forbundet.

Men da fru Pabst så bildene mine av mennesker slått ut av apati og alkoholisme, ropte hun igjen og igjen: «Jeg hater dem! Jeg hater de late dyrene! Hvorfor vil de ikke jobbe? Hvorfor tar de ikke en jobb?» Ja, hvor får fru Pabst egentlig alt det gullet på ørene fra – uten å jobbe? Og hvorfor jobber de «dyrene» egentlig ikke?

Alltid de sist ansatte

" 'Last hired, first fired' isn't just about jobs; it's about a way of seeing Black people. It's about the idea that we're less capable, less worthy, less deserving. It's about a system that is stacked against us from the very beginning."
— Ta-Nehisi Coates

Sing a song of sad young men,
glasses full of rye.
All the news is bad again
kiss your dreams goodbye.
All the sad young men
sitting in the bars
drinking up the night
and missing all the stars.
All the sad young men
drifting through the town
drinking up the night
trying not to frown.
All the sad young men,
singing in the cold
trying to forget
that they are growing old.
All the sad young men
choking on their youth,
trying to be gay
running from the truth.
Autumn turns the leaves to gold
slowly dies the heart.
Sad young men
are growing old,
that's the cruelest part.
Misbegotten moon
shines for a sad young man,
let your gentle light
guide them all again.
All the sad, sad, sad young men.

Roberta Flack

1972 - Chicago

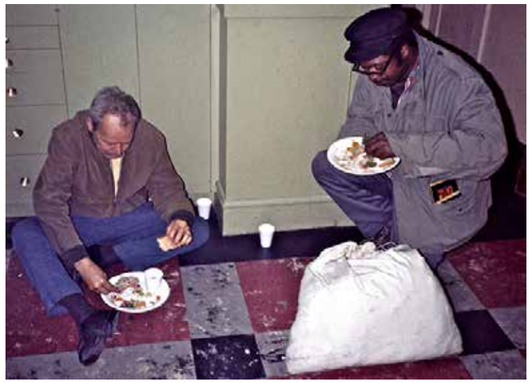

1975 - San Francisco

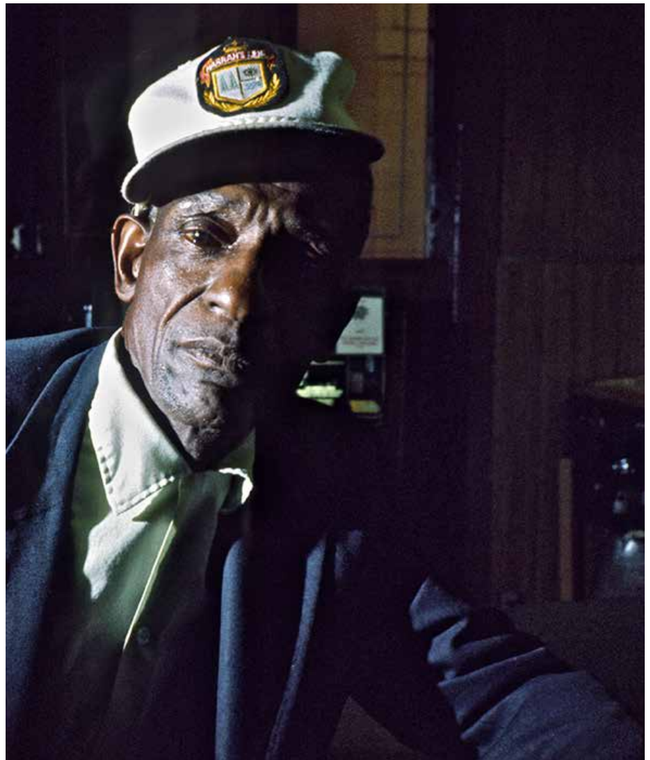
1975 - San Francisco

1975 - San Francisco

1975 - San Francisco

1975 - San Francisco

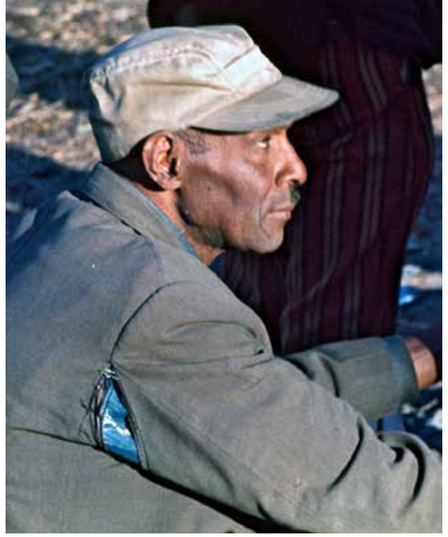

1973 - New Orleans

Sad young men - sang af Roberta Flack – illustrert

1975 - San Francisco

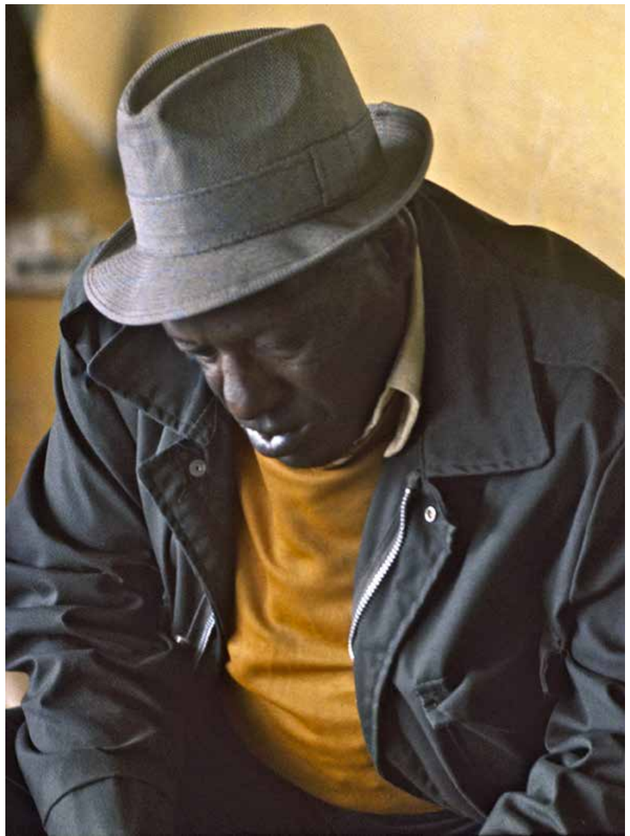

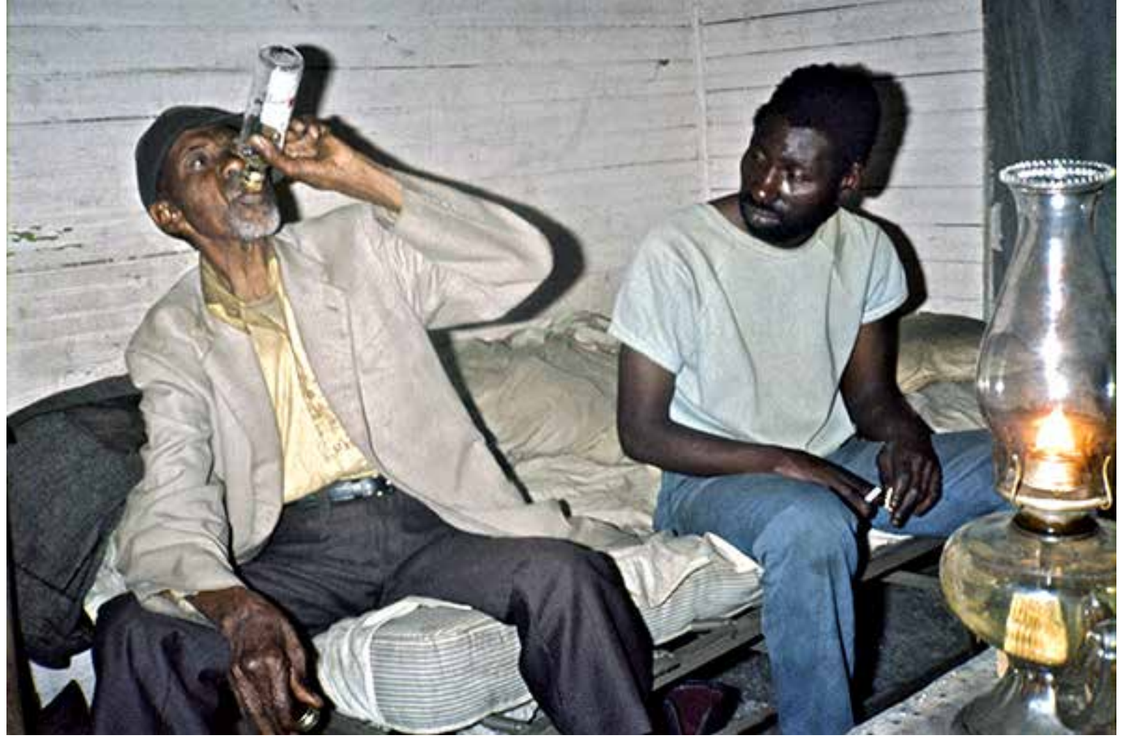
Alle fra 1974 - Raleigh, NC

Begge 1975 - Seattle, WA

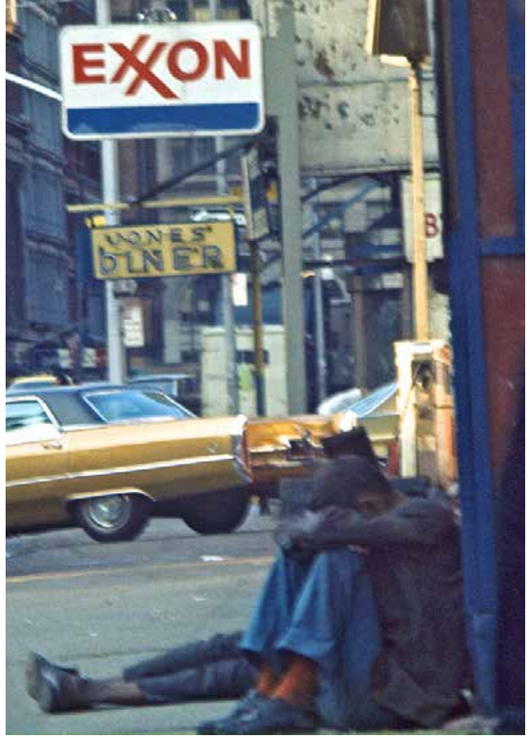

1974 – Washington, NC – historien bak bildet på side 110

1974 - Buckhannon, WV - Jay Rockefeller

1971 - NYC - 1969 – Min kampanje for å boikotte ESSO

Om å haike fra iskalde fordommer til forståelsens lys og varme

"The rich are different from us, because they have more money, but they've outsmarted us, as a class. They've outsmarted us every step of the way, and we've let them. We've let them buy our politicians and tell us that their interests are our interests." - Ta-Nehisi Coates

Jeg blir ofte spurt om hvordan jeg endte opp med å bo hos Rockefeller-familien – og hvorfor. Her er historien. Jeg forlot Washington, DC, en vårmorgen i 1974 for å besøke fattige gruvearbeidere i West Virginia. Siden det var varmt, dro jeg av gårde i skjorteermene, uten å vite at våren kommer tre uker senere i fjellene. Snart sto jeg i en snøstorm ved krysset mellom Route 50 og Interstate 79. Folk i fjellene plukker vanligvis ikke opp haikere – «ikke engang min egen sønn», sa en mann. Og ser man en mann i en snøstorm uten jakke, tenker man automatisk: rømt fange.

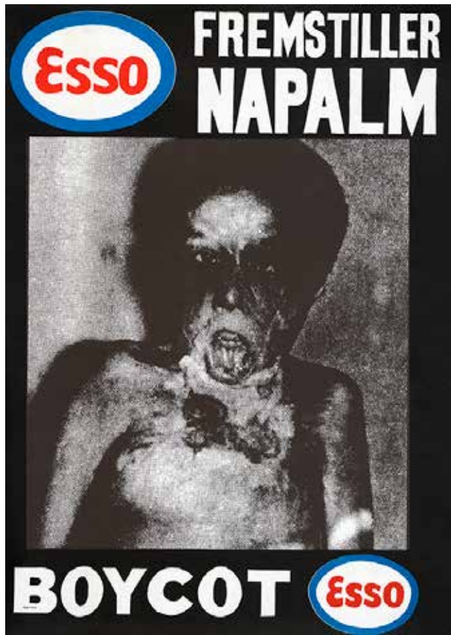
Så jeg sto der en hel dag, så forfrossen at jeg ikke engang kunne løfte tommelen. Men jo mer jeg led, jo mer følte jeg at det måtte skje noe ekstraordinært. Som vagabond hadde jeg utviklet en nesten religiøs tro på at man bare gjennom smerte kommer til himmelen (dvs. til mer opplysning). Og at denne sterke overbevisningen kan smelte fjellene – eller de kalde hjertene.

Først etter at mørket hadde falt på, stoppet to advokater, fordi skiltet mitt avslørte at jeg var dansker. De tok meg med, og da den ene så tilstanden min, tilbød han overnatting i Charleston. Ikke akkurat «himmelen» å bo hos en arbeidsrettsadvokat – men det betydde i det minste varme. Kort tid etter nevnte den andre: «Der inne ligger Buckhannon, der Rockefeller bor...», og jeg skjønte straks hvorfor jeg hadde sett så lite den dagen. Til deres overraskelse ba jeg dem om å sette meg av der. Jeg begynte nå en 13 mil lang mørk gåtur i en øde fjellsnøstorm, fremdeles i skjorteermene. I byen fant jeg raskt Rockefellers hus på Pocahontas Street ved det collegeet han var president for.

For å forklare motivasjonen min må jeg gå tilbake til tiden før USA-reisen min og protestene mine mot Vietnamkrigen. Moralsk opprørt over USAs bruk av napalmbomber, som brente tusenvis av vietnamesere – inkludert barn – designet og finansierte jeg en plakat: «ESSO lager napalm.» Jeg løp rundt i hele København og klistret dem opp med politiet i hælene. En iskald desemberkveld flyktet jeg opp i et høyt tre for å unngå arrestasjon. Politibetjentene – som regel selv motstandere av krigen – ble og ertet meg hele natten: «Du kan sitte der oppe og fryse, mens vi drikker kaffe i varmen her i bilen.»Selv om jeg frøs i mitt høye tilfluktssted, ville jeg seire over mine plageånder. Jeg kom ikke ned, og de ga opp ved daggry, og etter hvert vant jeg min moralske krig. Esso måtte ansette folk til å male over logoen sin for å stoppe boikotten av bensinstasjonene deres.

Det var min første erfaring med reklamens makt – jeg endte opp med både å hate og elske Esso-logoen og bygde opp et overveldende fiendebilde av monsteret bak: Rockefeller-familien.

Samtidig lærte jeg at Rockefeller-familien sto bak massakren på 51 streikende i Colorado i 1914. Og at de, med CIAs hjelp, styrtet regjeringer – blant annet Irans – for å beskytte oljekildene sine, noe som senere bidro til den islamske revolusjonen. Så da jeg sto der i snøen og opplevde et déjà vu av min iskalde natt i treet, følte jeg i min rettferdige vrede at jeg nå hadde fortjent å konfrontere selve «monsteret». Og jeg banket på døra.

Er overklassens traumer bare et ekko av underklassens?

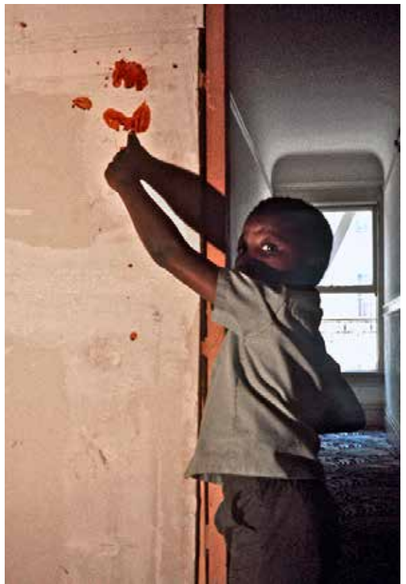
"Lead poisoning is a form of environmental racism. It is a silent killer that disproportionately affects black children." - Majora Carter

Og hva skjedde så? Det samme som alltid skjer når jeg flytter inn hos monstrene i hodet mitt: En vakker ung kvinne åpnet døren. Jeg antok at hun var en av de mange tjenestefolkene, og spurte helt naturlig – jeg mente jo at jeg hadde rett til å være der: «Kan jeg snakke med hr. Rockefeller?» Hun sa at han ikke var hjemme, men at jeg kunne komme inn og vente. Selv om jeg lignet en slags snømonster, trodde hun sikkert at jeg var en student fra universitetet. Hun rakte meg håndklær, spurte om jeg var sulten og begynte å lage mat til meg, siden hun ikke visste når «mannen» hennes kom hjem. Ektemann? tenkte jeg. Alle mine hatefulle Rockefeller-karikaturer hadde vært gamle menn – spesielt etter Nelson Rockefellers massakre på fanger i Attica. Jeg hadde vært i begravelsene og kjente noen av de svarte enkerne (side 406). Men Sharon Rockefeller var nesten på min alder, og mannen hennes, Jay, bare ti år eldre.

Mens hun laget mat, lekte jeg med hennes bedårende treårige datter Valerie. Sharon la merke til hvor godt vi kom overens, og spurte om jeg kanskje kunne bli og passe henne når hun snart skulle reise til Europa – hun hadde ennå ikke funnet en barnevakt. Senere kom en venninne innom og hvisket at Valerie var oppkalt etter Sharons eneggede tvilling, som hadde blitt myrdet. «Myrdet? Hvordan?» spurte jeg vantro. Jeg var vant til drap i underklassen, men ik t blant de velstående. Etter at Sharon og Valerie (hvis jentenavn var Percy) var ferdige med collegeutdanningen, hadde familien samlet seg i et herskapshus ved en innsjø utenfor Chicago. Sharon gikk inn for å si god natt, og neste morgen ble tvillingen funnet mishandlet og stukket i hjel. Forbrytelsen ble aldri oppklart og kastet en permanent skygge over familien.
Den gang ble jeg ikke overrasket over Sharons forespørsel, da jeg var vant til at folk stolte på meg. Siden har jeg undret meg over denne bemerkelsesverdige kvinnen: Hvem ville så kort tid etter et ubeskrivelig traume, etter at en ubudne gjest hadde drept en elsket søster, slippe en fremmed som lignet på Charles Manson inn i sitt hjem og be ham passe barnet sitt?

Da Jay Rockefeller kom hjem, forsvant mine indre karikaturmonstre. Jeg ble umiddelbart betatt av denne varme familien. Han trodde jeg var en av Sharons venner og spurte aldri hvorfor jeg var der – akkurat som jeg selv nesten hadde glemt det. Hvis jeg hadde forventet et monster, var det min egen projeksjon; til min overraskelse og glede hadde vi nesten de samme synspunktene. Han var motstander av Vietnamkrigen og kritiserte til og med krigshelten John McCains napalmbombinger av sivile. Etter college hadde han reist samme vei som meg for å jobbe blant fattige gruvearbeidere i elendige hytter, nesten identiske med dem jeg hadde fotografert. Han engasjerte seg dypt i deres forhold gjennom John F. Kennedys VISTA, ble hos dem som deres talsmann og endte som deres guvernør og senere senator i Washington. Jeg følte umiddelbart at han var «min mann».

1974 - Valerie Rockefeller

Gutt viser hvor et familiemedlem ble myrdet – 1975 SF

Th. Sharon Rockefeller
med Valerie i 1974 og
1974 - Charleston, SC

Etter flere flasker vin viste han oppriktig interesse for bildene mine, og jeg fortalte ham begeistret at jeg desperat prøvde å få støtte til et profesjonelt Nikon-kamera og film. Hans svar glemmer jeg aldri: «Snakker du til meg som person eller til fondet? Kom opp på kontoret mitt i morgen med søknaden din.» Jeg kunne nesten ikke sove den natten med det plutselige håpet.

Men da jeg gikk gjennom søknaden jeg alltid hadde med meg, oppdaget jeg setningen om «Rockefeller-klanens brutale massakre på 41 fanger i Attica». Jeg ble rød av skam. Etter den gjestfriheten, varmen og tilliten de hadde vist meg, klarte jeg ikke å banke på døra. Så jeg vendte tilbake til mitt vagabondliv med den gamle Rockefellers slagord: «Verken en dime til banken eller en penny å bruke.» Rasende på mine egne fordommer formulerte jeg min nye innsikt: Underklassens syndrom med drap og alkoholisme er bare et speilbilde av den herskende klassen. Alkoholismen henviste imidlertid mer til andre rike familier enn denne, som hadde tatt imot meg, en totalt ubudne gjest, med så stor generøsitet.

To dager senere bodde jeg hos denne kvinnen på bildet i en hytte rett ved et Exxon-raffineri. Utover mitt hat/kjærlighetsforhold til Exxon-logoen tror jeg det var en annen grunn til at jeg endte hos henne. I mitt første år i Amerika hadde president Nixon undertegnet den nasjonale miljøloven om å fjerne bly fra bensin. Blybensin, introdusert av Standard Oil (Exxon) for sin «antiknock-effekt» (oktantal), hadde blitt aggressivt forsvaret av Exxon mot alle forsøk på å forby den. Rett før jeg brøt mitt eget «antiknock»-vagabondprinsipp i Jay og Sharons hus – ettersom jeg vanligvis ventet passivt på invitasjoner – hadde jeg lest nye studier om blys ødeleggende virkning på barn. Jeg tenkte på alt blyet som svarte barn ble utsatt for i ghettohjemmene tett ved motorveiene i indre by (side 299?). Det ga meg forklaringen på hvorfor vold og drap eksploderte ca. 20 år etter at blyholdig bensin ble vanlig. (Gutten her viser meg blodet fra en i familien hans som nettopp var blitt myrdet.) Bly spiller også en vesentlig rolle i ghettobarns lærevansker og forklarer hvorfor mange hvite, som Valerie, klarte seg bedre på skolen.

17 år senere, etter en av forestillingene mine på Stanford, kom en hvit kvinne bort og ba om å få snakke under fire øyne. Hun virket sint og sa: «Jeg er med i boka di.» Jeg ble forvirret, siden det nesten ikke er noen hvite i boka. Da hun fant siden, gikk det opp for meg at det var Valerie Rockefeller. «I fjor,» sa hun, «kom romkameraten min hjem etter showet ditt og fortalte at du fremstilte faren min som alkoholiker og massemorder. Jeg ble rasende. Men nå som jeg selv har sett showet, må jeg gi deg en stor klem. Her er visittkortet mitt – hvis du noen gang trenger hjelp, så ring.»

Det rammet meg hardt igjen: I boka og showet hadde jeg ikke skilt tydelig nok mellom Exxon som symbol på undertrykkelse og den kjærlige familien som en gang hadde invitert meg inn. Jeg opplevde den samme overveldende reaksjonen fra tre andre Rockefeller-barn på universiteter rundt om i landet, og de ba til og med om mitt råd om hvordan de best mulig kunne tjene de fattige.

Derfor overrasket det meg ikke at Valerie – med sin tunge bagasje av både smerte og privilegier – endte opp som lærer for unge med lærings- og emosjonelle problemer i Harlem. Jeg så en direkte linje fra vårt første møte i barndomshjemmet hennes til hennes sosiale engasjement som voksen. Foreldrenes lange historie med sosialt arbeid formet henne tydelig. Parallelt med de svarte barnas nedarvede traumer tenkte jeg ofte på om hun også bar på noen av sin mors – men jeg har ikke spurt henne.

Da vi sist kommuniserte i 2023, nå som president for Rockefeller-stiftelsen, slo det meg hvor enige vi fortsatt var om alt. «Jeg er fortsatt hyperkritisk og fordømmende overfor folk med penger!» skrev hun. Hun er også aktiv i Rockefeller-familiens kamp mot Exxon/Mobils klimabenektelse. «Som etterkommere har vi en spesiell forpliktelse til å bekjempe klimaendringene,» sier Valerie.

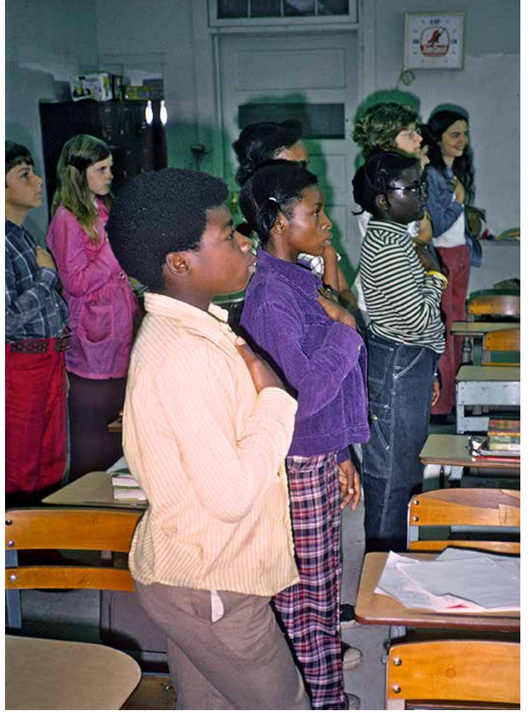

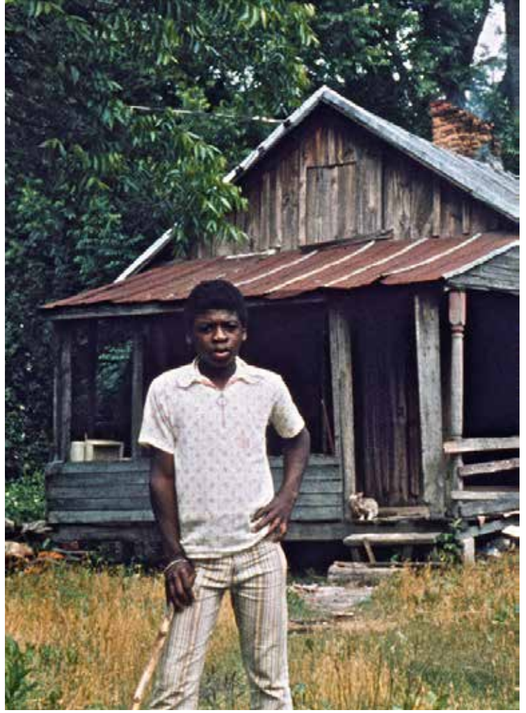
1974 - Washington, NC

1974 - Washington, NC

1974 – Washington, NC. Robert på skolen

1974 – Washington, NC. Robert hjemme

1974 - Jersey City, NJ

1973 - Tunica, LA

Adskilt og ulik: Feilutdanning i svart og hvitt

"Education is indoctrination if you're white - subjugation if you're black." - James Baldwin

Integreringen av svarte og hvite skolebarn var en av borgerrettighetskampens største seire. Men da mange velstående liberale nektet å la sine egne barn delta, saboterte de i realiteten prosessen og skapte sinne blant fattige hvite, som ikke hadde råd til privatskoler.

Forholdene i skolene var kanskje det mest sjokkerende aspektet ved reisen min. Jeg hadde aldri møtt så mange hjernevaskende fraser som «Mennesker verdsetter frihet fremfor alt annet», kombinert med en nesten total utelatelse av svart historie. I dag forbyr enkelte skoler til og med «kritisk tenkning» eller bøker av svarte forfattere som nobelprisvinneren Toni Morrison. Denne totalitære ensrettingen – understøttet av troskapsløfter til «én nasjon, under Gud, udelelig, med frihet og rettferdighet for alle» – står i skarp kontrast til den slavebindende tilstanden som hamres inn i svarte barn i forfallne «ghettoskoler» med kryssfiner eller gitter for vinduene. Her er skolegang sjelden opplysning eller adgang til selvstendig kritisk tenkning. I teorien gis frihet og rettferdighet til Robert, som her ses avlegge troskapsed i Washington, North Carolina, for deretter å gå hjem til sin hytte med flere rotter enn bøker. Å dekke vinduene med «stars and stripes» hjelper med å holde kulden – og hans amerikanske drøm – ute.

1974 - Washington, NC

1972 - Canarsie, NY

1972 - Canarsie, NY

1972 - NYC

1973 - Louisville, KY

1972 - Canarsie, NY

1974 - South Boston

Den hvite fluktens vold mot svarte og brune barn

"The school system in the South was set up to perpetuate the myth that black people were inferior to white people. The school system in the North was set up to perpetuate the myth that black people didn't exist." – James Baldwin

Jeg så voldsomme kamper i byer overalt, når svarte forsøkte å bryte ut av den påtvungne raseskillet og gi barna sine en likeverdig utdanning ved å sende dem med busser til skoler i hvite nabolag. «Når politi og soldater må eskortere barn i bussene, og rasende, steinkastende hvite må holdes bak barrikader for å beskytte svarte barn, lærer vi dem på deres første dag i den hvite verden at Ku Klux Klan er i hjertet av enhver hvit» – som jeg feilaktig skrev en gang. For i mitt arbeid med KKK oppdaget jeg senere at klanmedlemmenes egne barn ofte er de eneste hvite i helt svarte skoler – ganske enkelt fordi de er for fattige til å flytte vekk fra svarte skoler og nabolag.

«Svarte skoler» er akkurat det mange danske foreldre kaller skoler og videregående skoler med en overvekt av ny-danskere, og som de i dag selv flykter fra.
Den generasjonen som som unge på 70-tallet selvrettferdig fordømte amerikanernes rasisme, når de så lysbildefremvisningen min.

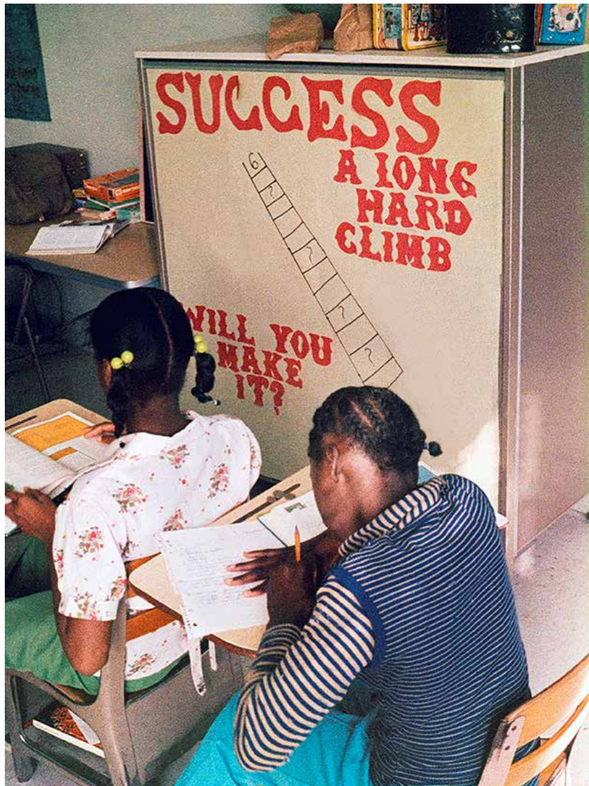

1974 - San Francisco

1972 - Canarsie, NY - 1974 - South Boston - Th. 1974 - Washington, NC

1971 - East St Louis, IL - Bund 1974 - Jersey City, NJ

1989 - Harlem, NY

Hvordan skoler lærer undertrykte barn å klandre seg selv og akseptere undertrykkelsen

"The education system in this country - especially for poor, black people - is not designed for you to succeed. It's not designed for you to question anything. It's not designed for you to challenge the system. It's designed to keep you in line." - Angie Thomas, The Hate U Give

Det er svarte skolebarn i et amerikansk ghetto som er tatt opp på bånd her, men samtalen kunne like gjerne vært tatt opp i dag blant brune ghettobarn i Europa:
– Vi burde være venner med de hvite, akkurat som Avis. Hun er vennen min, og hun er hvit.
– Bare vent til hun blir voksen, da vil hun være ute av denne verden.
– Hvordan vet du at hun vil være ute av denne verden?
– Hun vil ikke være ute av verden, men ute av dette landet.
– Ute av dette landet eller ute av dette ghettoet?
– Utenfor dette landet, ghettoen eller hva det nå er ...
– Hun vil fortsatt være min venn.
– Hun vil kanskje vende seg mot deg. De vil kanskje hjernevaske henne.
– Men en hvit er fortsatt et menneske!
– Hvorfor behandler de da en svart person som om det var et dyr?
– Vi må ha gjort noe galt!

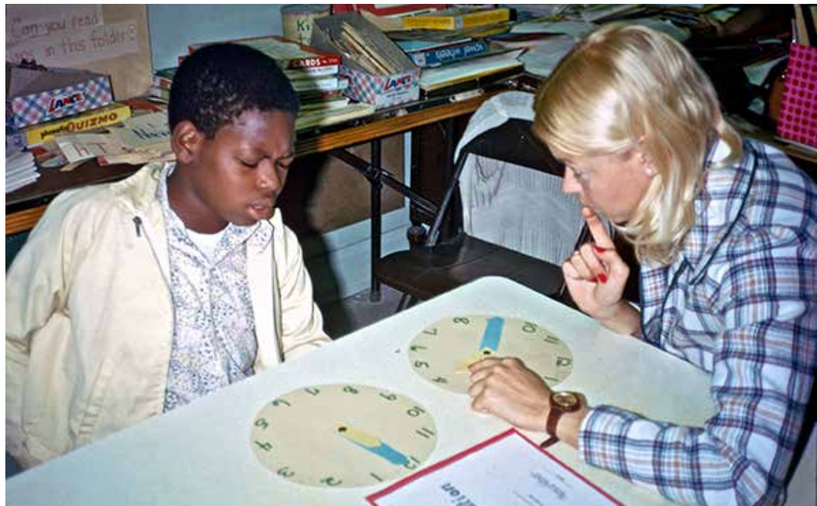
Når man hele tiden får høre at man ikke hører til, er det ikke overraskende at mange foreldre i ghettoene er imot skoleintegrasjon, selv om de vet at ghettoskoler ikke fungerer. Å bli fratatt en god utdanning i sin egen skole virker mindre smertefullt enn å bli utsatt for illusjonen om å høre til – og så bli avvist igjen. For selv i integrerte skoler dreper vi motivasjonen og ånden hos de barna vi allerede har marginalisert.

Intervjuet med skolebarn ovenfor – illustrert

Overalt i verden former lærere ubevisst elever etter forventningene de har til dem. Hvis man utpeker et tilfeldig utvalg i en klasse som «potensielle akademiske strebere», vil barna etter et år leve opp til forventningen fordi læreren ubevisst gir dem mer oppmuntring og mer oppmerksomhet.
I et herre-slave-samfunn får de barna som forventes å bli «slaver» (dvs. ikke noe), automatisk en dårligere undervisning – uansett om læreren er svart eller hvit, og uansett om skolen er integrert eller ikke.
En slik ubevisst forskjellsbehandling, som deler elever inn i «flinke» og «trege», kan ha katastrofale konsekvenser for barnas selvfølelse. Et skoleforsøk viste dette tydelig da en datamaskin feilaktig plasserte de «trege» barna i den «flinke» klassen og omvendt. Et år senere oppførte de «trege» barna seg som om de var smarte, og de «smarte» som om de var dumme – begynnelsen på selve ghetto-dannelsen.
Jeg møtte lærere og til og med rektorer som omtalte sine ghettoelever som «dyr», og så hvordan små barn tok det til seg og begynte å se på seg selv som rotter.

Også på min egen skole i Danmark lærte jeg hvor ødeleggende lærernes bilde av et barn kan være. Jeg snakket en landsbydialekt som hørtes «dum» og «uartikulert» ut i ørene på lærerne i byen, der de snakket «korrekt» dansk. De unngikk meg ubevisst, og sakte ble jeg innadvendt med sporadiske voldsomme utbrudd av «dum» oppførsel.
Jeg mistet lysten til å lære og fikk konsekvent langt dårligere karakterer enn de andre.
Til slutt ble jeg tvunget til å la meg «kaste ut», noe som heldigvis senere gjorde meg til en vagabond med gatelærdom.
Men hvis jeg, i tillegg til ADHD, også hadde vært svart eller brun i et rasistisk samfunn, der vi ubevisst prøver å holde slike «umulige å lære opp» ute av syne, inntil de blir «umulige å håndtere», kunne jeg i tillegg til å være «street wise» like gjerne ha endt opp som «kriminell», «narkoman», «sosialhjelpsnyter» eller en av alle de rollene som det «kast-vekk-samfunnet» produserer og plasserer sine uønskede i.

1974 - Washington, NC

Om å bryte stereotypene: Styrking av svarte og minoritetsbarn gjennom utdanning

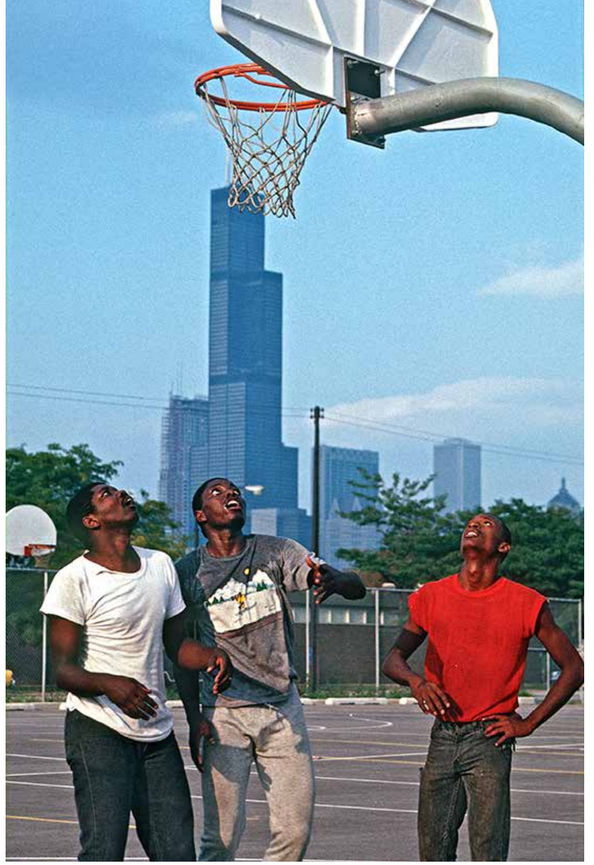
"Culturally relevant pedagogy aims not just to impart knowledge, but to empower students to challenge the status quo and to question societal norms." - Gloria Ladson-Billings, from "The Dreamkeepers: Successful Teachers of African American Children"

For å unngå beskyldningen om å være herre-slave-samfunnets forlengede pisk, finner lærerne ofte nye måter å gi elevene skylden på. Liberale insisterer på at ghettobarnas «manglende motivasjon» og «reduserte læringsevne» skyldes «kulturell deprivasjon», fordi de kommer fra hjem uten andre bøker enn kanskje Bibelen eller Koranen. Kan det tenkes at lærerne selv er fanget i et lukket system, når jeg så ofte hørte dem hevde: «Våre skoler er ikke dårlige, vi får bare dårlige elever» – og dermed selv skaper disse «dårlige elevene»?
For det er verdt å huske at høyt motiverte og sosialt bevisste lærere på skoler ledet av svarte pantere eller svarte muslimer løftet sine ghettobarn opp til nasjonalt (hvitt) nivå.

Muslimske skoler i Danmark har på lignende måte styrket innvandrerbarns selvfølelse og sendt flere videre til videregående skole enn til folkeskolen. Den samme forventningsbaserte læringen sees i andre undertrykkende systemer: Amerikanske kvinner fra jenteskoler klarte seg senere bedre enn kvinner som hadde gått på integrerte skoler preget av samfunnets patriarkalske forventninger.

Hvis noen hvite fortsatt har vanskelig for å se vår egen kastetankegang i øynene, må vi minne oss selv om at nesten ingen menn for 50 år siden betraktet seg selv som sexister — selv om statistikken tydelig viser hvor mange kvinner vi den gang holdt borte fra høyere utdanning ved å gi dem emosjonelle blokkeringer som hindret dem i å bli leger, advokater og forskere.
Når vi ser det samme «4. klasse-syndromet», årskullet der marginaliserte svarte og brune barn i både USA og Europa begynner å sakke akterut, må vi konkludere: Enten trenger vi hjelp til å bearbeide vår dominerende kastetankegang, eller så må barna i de underordnede kastene beskyttes i separate skoler med sterkt engasjerte lærere, «frelsende engler», som kan gjenopprette den selvfølelsen vi så tidlig stjeler fra dem.

Dessverre er jeg selv en aktiv del av denne rasismen. Etter måneder på overveiende hvite universiteter oppdager jeg ofte at jeg begynner å tenke i de samme rasistiske mønstrene om «svarte» som studentene – inntil jeg «hjernevasker» meg selv ved å flytte tilbake til mine svarte venner i gettoene.
Isolert i den normgivende kasten Danmark skjer det samme overfor dem vi kaller «muslimer» eller «perkere».
Fanget i de øvre kastenes privilegieblinde tenkning med en tendens til å finne feil hos «de andre», bidrar jeg selv til å skape fiendtlige og selvoppgivende holdninger hos våre utstøtte.
For det er blindhet når vi utad krever integrering, men i vår indre tankegang «tar avstand fra», frykter og til slutt ødelegger nettopp dem vi burde integrere oss med.

1990 - Chicago

1990 - Chicago

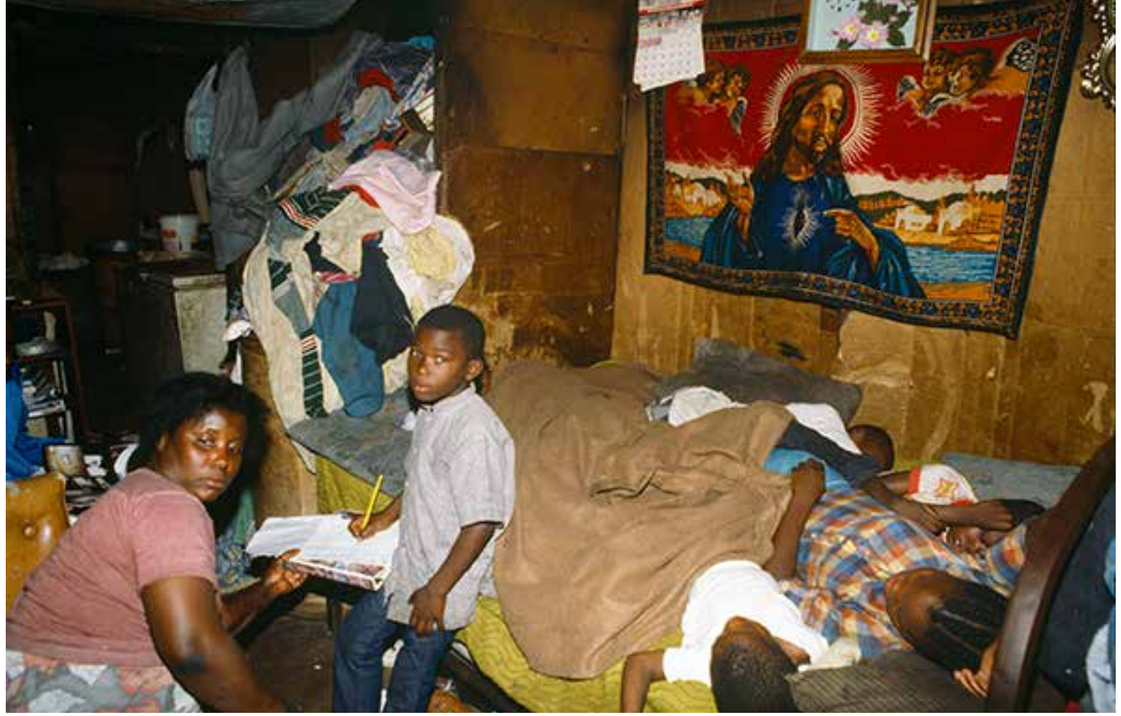

1989 - NYC

Modsat side th.
1974 - Greensboro, NC
tv. 1972 - Detroit

1990 - Burke County, GA

2009 – Før avslutningsfesten på videregående skole i Natchez, MS

Å bygge bro over kløfter: Kastesolidaritet eller apartheidens utholdenhet

"Education is no equalizer—rather, it is the sleep that precedes the American Dream. So wake up—wake up! Lift your voices until you've patched every hole in a child's broken sky." —Amanda Gorman, The Hill We Climb

I Los Angeles så jeg et vakkert eksempel på rasesolidaritet, da vestindiske studenter dannet en organisasjon for å motivere innfødte svarte til ikke å droppe ut av high school og college – nesten som en moderne utgave av den underjordiske jernbanen, der frie svarte hjalp andre ut av slaveriet.

Jeg kan ikke klandre hvite for at de danner rasistiske forestillinger om svartes evner når de ser svarte sakke akterut i karakterer over hele landet – både i segregerte og integrerte skoler. Men vi glemmer at den samme undertrykkende tankegangen har blitt internalisert av svarte generasjon etter generasjon. Foreldre, hvis egen selvfølelse er blitt knust i et hvitt majoritetssamfunn, har hatt vanskelig for å gi barna sine håp om suksess.
Vestindiske svarte, som vokste opp i land med svart flertall, var derimot bedre i stand til å motstå denne psykologiske nedbrytningen. Opptil 85 prosent av mine «svarte» studenter ved Ivy League-universitetene fortalte at de var av vestindisk avstamning, hadde en vestindisk forelder – eller var adoptert av hvite.

Hvor dypt denne undertrykkelsen griper oss alle, ser man på bildet av en gruppe svarte tenåringer. Jenta ble som baby adoptert av svarte i ghettoen og oppdratt til å «være svart»: tenke svart, oppføre seg svart og kle seg svart. Hun har nesten ingenting til felles med hvite; hun kan ikke engang snakke «vårt språk». I hvite hjem så jeg det motsatte. Svarte og hvite, palestinere og jøder, innfødte og innvandrere, menn og kvinner – alle lider skade når foreldre viderefører mønstrene for undertrykkelse som de selv har mottatt.

1973 - Baltimore

Begge parter mister både evnen og lysten til å oppføre seg menneskelig overfor motparten. Innerst inne gir vi opp og bestemmer oss for at integrering er en absurd etnisk alkymi – som å prøve å blande olje og vann. De frimodiges hektiske forsøk på å riste systemet, slik at elementene fragmenteres et øyeblikk, er bare en kosmetisk humanisering av undertrykkelsen.
Det tilsvarer å stemme på Obama mens apartheid fortsatt sitter i hjertet, slik han selv beskriver i *Mod til at håbe*.

Til slutt ga selv Høyesterett opp illusjonen ved å avskaffe den positive særbehandlingen som skulle ha plassert svarte der de naturlig ville ha vært – hvis de hadde levd i et fritt samfunn uten vår undertrykkelse. Så spørsmålet gjenstår: **Er det i det hele tatt håp?**

1973 - Indianapolis, IN

Kjærlighetens syndeskyld og kasteinstinkt

"Caste is insidious and therefore powerful because it is not hatred, it is not necessarily personal. It is the worn grooves of comforting routines and unthinking expectations, patterns of a social order that have been in place for so long that it looks like the natural order of things." - Isabel Wilkerson

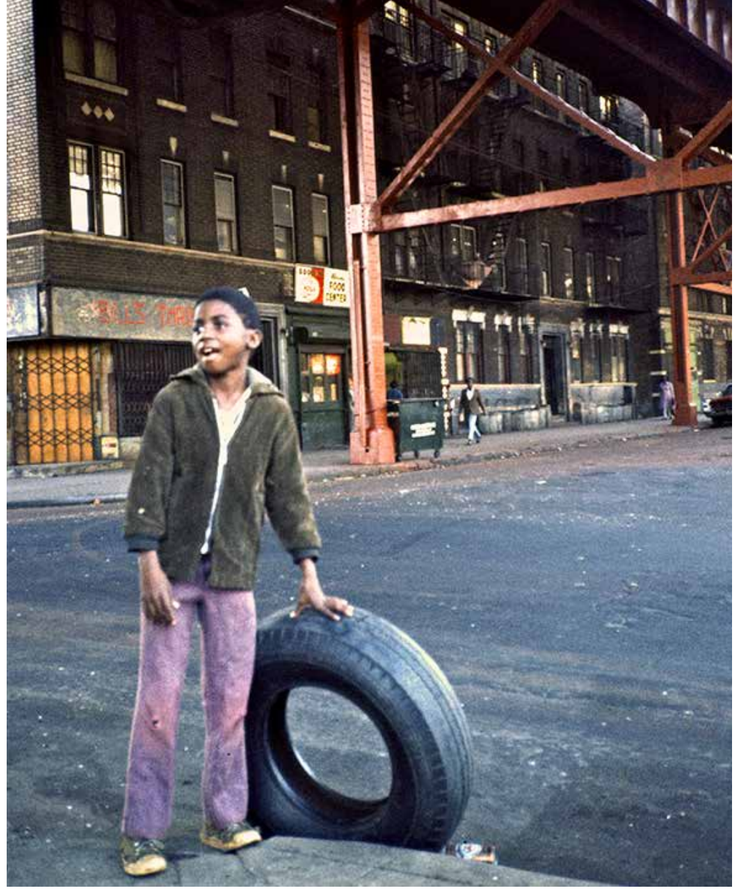
Ja, selv uttalte rasister sier ofte: «Skulle ønske vi kunne adoptere alle svarte barn, så de kunne bli akkurat som oss.» Det er den klassiske rasistiske vendingen om «de andres» feil – men uten egentlig hat. Akkurat som europeere jubler når brune «muslimer» konverterer, glemmer de at det er kulturen, ikke fargen, som vekker deres motvilje.

Jeg ser dette pinlige håpet tydeligst hos hvite universitetsstudenter, som i sin liberale skyldfølelse prøver å nå ut til svarte elever – mens den motsatte skyldfølelsen holder dem tilbake: foreldrenes ikke-verbale advarsler i barndommen, uttrykt gjennom blikkene, dørlåsen som klikket ned når bilen nærmet seg et svart nabolag, osv.

Det er skremmende å svikte foreldrenes kjærlighet, som de kan kjenne i bakhodet trekke i motsatt retning. Når de strekker seg ut i progressiv kjærlighet, bremses de av reaksjonær kjærlighet. De blir klossete og nedlatende overfor svarte, som reagerer med dypt rotfestet sinne og fiendtlighet – ikke fordi de hater hvite, men fordi de selv har vært gjennom en parallell, omvendt undertrykkelse.

De merker straks nedlatelsen, og deres avvisning bekrefter de hvites frykt – nå frykten for å bli avvist. Dermed fortsetter spiralen: Hvit skyld skaper svart sinne, som skaper enda mer hvit skyld. Undertrykkeren og den undertrykte former hverandre, fordi ingen av oss er frie.

Tap av «frihet» er selve essensen av ethvert kastesystem: Vi reagerer ikke lenger slik mennesker utenfor systemet ville se på som «normalt» eller «menneskelig», men slik systemet har kondisjonert oss til.

1974 - Brownsville, NY - Bund 1974 - Palm Beach, FL

1975 - San Francisco

Den mest ødeleggende rasismen i dag fødes dermed ikke av hat, men av kjærlighet – av ønsket om å beskytte våre barn mot det vi selv ble lært å frykte.

Når jeg tar med hvite til svarte fester i USA eller til brune fester i Danmark, bryter de ofte ut i gråt av skyldfølelse. De oppdager plutselig hvor mye de ubevisst har demonisert «de andre», og hvor menneskelige de i virkeligheten er.

Tårene avslører den brutale sannheten:
Vi er alle ofre for kastehierarkiet.

Mellom svart og queer: Refleksjoner av den samme kampen

"For there is always light, if only we're brave enough to see it. If only we're brave enough to be it." - Amanda Gorman, "The Hill We Climb"

"Black homophobia is a weapon wielded against Black people, a tool of white supremacy designed to keep us divided and powerless. It's time we recognize it as such and work to dismantle it." - Danez Smith, "Don't Call It Love"

Jo mer jeg lærte om den selvforsterkende effekten av å være utstøtt, desto vanskeligere ble det å fordømme hvite for rasismen. Selv for meg – og for afrikanske og karibiske innvandrere som ikke var formet av USA – var det vanskelig å alltid reagere «menneskelig» overfor dem som er fanget i en paria-kultur.
De hvites klossete oppførsel overfor svarte ble særlig forståelig når jeg sammenlignet den med mine egne vanskeligheter med å være fullt ut menneskelig overfor dem som var sperret inne i det homoseksuelle ghettoet i mitt heteroseksuelle samfunn.
Mitt syn på homofile hadde vært «liberalt». Jeg hadde ikke lært meg hat, men jeg hadde – like effektivt som i Saudi-Arabia – bidratt til å tvinge dem under jorden i min danske barndom.
Som haiker trengte jeg derfor ikke å møte mange selvhatende homofile i skapet før jeg følte meg moralsk forpliktet til å delta i verdens første åpne homobevegelse i San Francisco. Her lærte jeg av mer radikale aktivister at liberale ofte var den egentlige frigjøringens mest utspekulerte fiende. Vår dype følelse av heteroseksuell overlegenhet forblev uberørt av vår bekymring for de homofiles «sak».
Med vårt nedlatende «vi må akseptere homofile» ekskluderte det liberale «vi» alltid nettopp den minoriteten vi oppfordret til å integrere.
Mye har endret seg siden, men i mange land må undertrykte fortsatt kjempe ikke bare mot ekte bigotteri og hat, men også mot «toleranse» – en nedlatende medfølelse som ser på deres eksistens som noe beklagelig fremfor noe normalt.
Da queer-personer i århundrer ble forhindret i å kysse eller holde hender fritt uten frykt; da lover i de fleste stater lærte dem å se på sin egen seksualitet som avskyelig, slik at de internaliserte heteroseksuelles normer; da de, særlig som unge, tvang seg selv gjennom smertefulle, forgjeves forsøk på å «rette seg» – da skapte vi en psykologisk skade som minnet om svarte som rettet håret sitt for å passere som hvite.
Til slutt ble de tvunget inn i lignende adskilte ghettoer som de svarte, med egne subkulturer og opprør.

1982 - San Francisco

1992 - NYC - Bund 1989 - Washington, DC

At jeg tidlig støttet LGBTQ-rettigheter ble lagt merke til. Det var svarte homofile som filmfestivaldirektør Albert Johnson og teaterdirektør Burial Clay (myrdet en uke etter å ha satt opp showet mitt), som først inviterte Amerikanske Bilder til USA. Senere bodde jeg hos den svarte homofile aktivisten Lawrence Andrews, mens han hjalp til med å etablere teatret vårt i San Francisco. Han inviterte meg til å jobbe med Black and White Men Together for å konfrontere rasismen han så blant medlemmene sine: «De hvite kan ligge med oss, men etterpå vil de ikke ha noe med oss å gjøre.»
Splittelsen mellom homofile menn og lesbiske var enda større den gang, men på 1980-tallet så jeg lesbiske legge fra seg sin berettigede vrede mot menn og slutte seg til bevegelsen – i erkjennelse av at kampen mot undertrykkelse er felles.

1984 - Swarthmore, PA

2012 - Washington, DC

1973 – Baltimore. Ms. Willie etter vår Thanksgiving-middag

2021 – tilbake på landet i NC. Ms. Willie 73 år gammel.

1995 – NYC – Herretoalett før Trumps transfobiske MAGA-bevegelse

1975 - Tenderloin, San Francisco alle tre

Tverrkulturell haiking inn i crossdressingens verden

1973 – Baltimore. Ms. Willie i stuen sin

1975 - Tenderloin, San Francisco - Tania

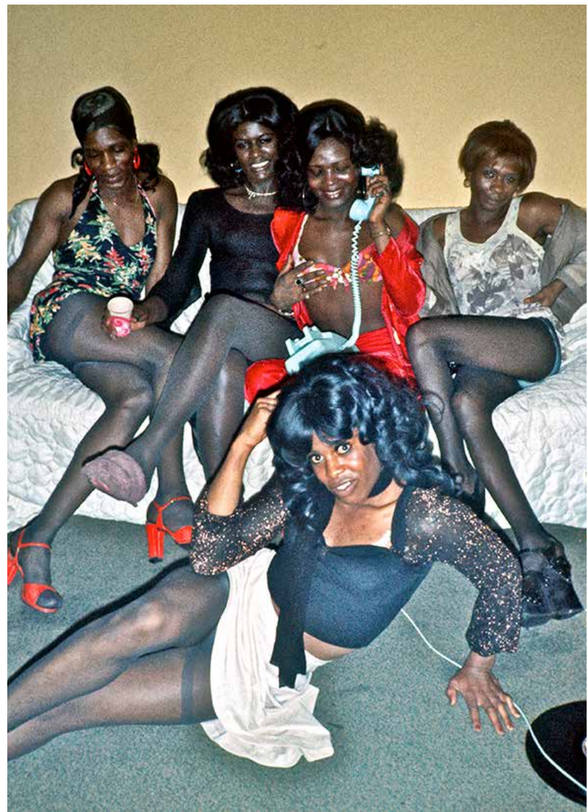
"Black queer youth are not a monolith, and our experiences are diverse. But we all deserve to be seen, heard, and loved for who we are." —Kacen Callender, from Felix Ever After

Da jeg en mørk Thanksgiving-kveld i 1973 haiket med mitt danske skilt i Baltimores ghetto for å finne et sted å overnatte, ble jeg uventet plukket opp av en vakker svart kvinne. Svarte kvinner plukket meg nesten aldri opp, men hun inviterte meg hjem til sitt velholdte forstadshus. Vi snakket lenge om dansk litteratur, og da hun senere ba meg dele hennes silkeseng, oppdaget jeg først under kysset hennes skjeggstubber. Hun var en transkvinne.

Da jeg senere fortalte historien til amerikanske menn, reagerte de ofte med avsky: «Hva gjorde du? Hoppet du ut av vinduet?» Deres frykt speilet en voldelig virkelighet – kort tid etter ble en transkvinne drept av to menn som trodde hun var en cis-kjønnet sexarbeider. For meg ble Miss Willie i stedet en kjær venninne, og min første forbindelse til trans- og dragmiljøet.

Hun beundret Danmark for å være blant de første landene som tillot kjønnsoperasjoner, og introduserte meg for Christine Jørgensens bok. Forbløffet hørte jeg om hvordan Willie vokste opp i tobakksmarkene i North Carolina og hadde følt seg tiltrukket av jenteklær siden hun var fem. Som ung flyktet hun nordover for å leve åpent som sitt sanne jeg. I dag har hun – nå i 70-årene – flyttet tilbake til sine røtter i North Carolina, noe som viser hvor mye tidene har forandret seg.
Etter Willies kjærlige introduksjon til trans- og dragverdenen følte jeg meg straks hjemme, da jeg senere flyttet sammen med mange transpersoner i Tenderloin-kvartalet i San Francisco. Her opplevde jeg deres tunge kamp gjennom overgangen – men også deres enorme livskraft, glede og humor på dragfester og show.
Kanskje var det derfor det føltes naturlig at da jeg i min alderdom var med på å åpne Danmarks første kvinne-moské, var det på den betingelsen at våre LGBTQ-flyktninger kunne ha på seg høyhælte sko til dragshowene sine i moskeen.

Alle 1975 - Tenderloin, San Francisco

Ghetto i ghettoen: Når minoriteter utstøter sine egne

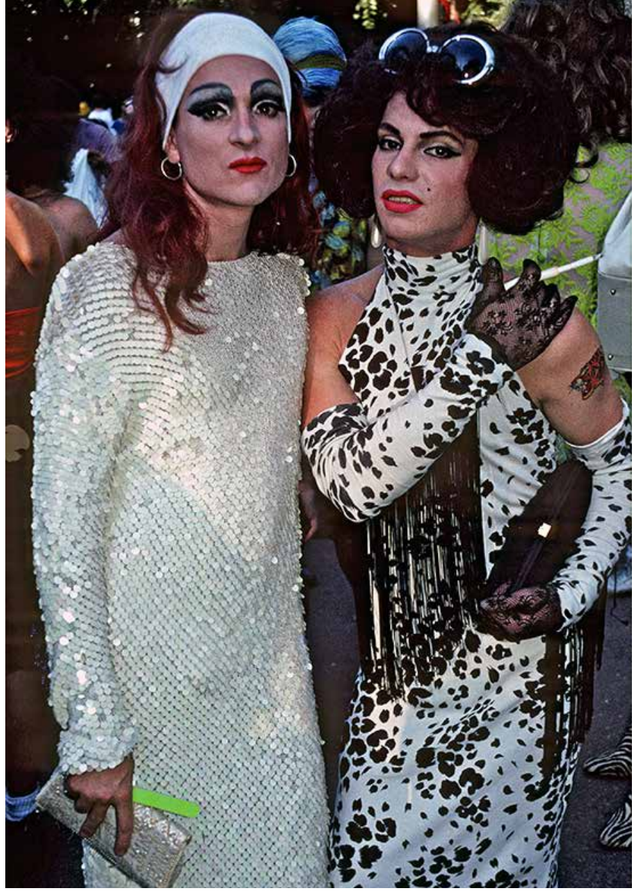
"To be black and queer is to be in a state of constant negotiation between the world inside and the world outside." - Essex Hemphill

Frigjøringen var ikke lett. Jeg så tidlig hvordan undertrykkelsen drev mange av mine transvenner ut i destruktive narkomiljøer og sexarbeid, hvorfor jeg siden mistet kontakten med dem. Når en minoritet blir behandlet med forakt og fiendtlighet, blir den ofte så bevisst på sitt lukkede system at den går et skritt videre og overdriver sin «annerledeshet». g slik fullendes den onde sirkelen av undertrykkelse, da subkulturen nå synes å «rettferdiggjøre» samfunnets forakt. Det oppstår et ghetto i ghettoen, ettersom de «snille», konforme homofile og lesbiske ofte føler at dragqueens, transpersoner og andre queer-subkulturer «ødelegger» det for dem i deres forhold til den heteroseksuelle verden. Denne interne transfobien ble senere politisert og brukt som et våpen i Trumps mobiliserings- og kulturkrigsstrategi frem mot 2024, der transpersoner ble demonisert som symbol på moralsk forfall.

1975 – SF. Transkjønnet far feirer bursdagen til sønnen sin

2001 - NYC

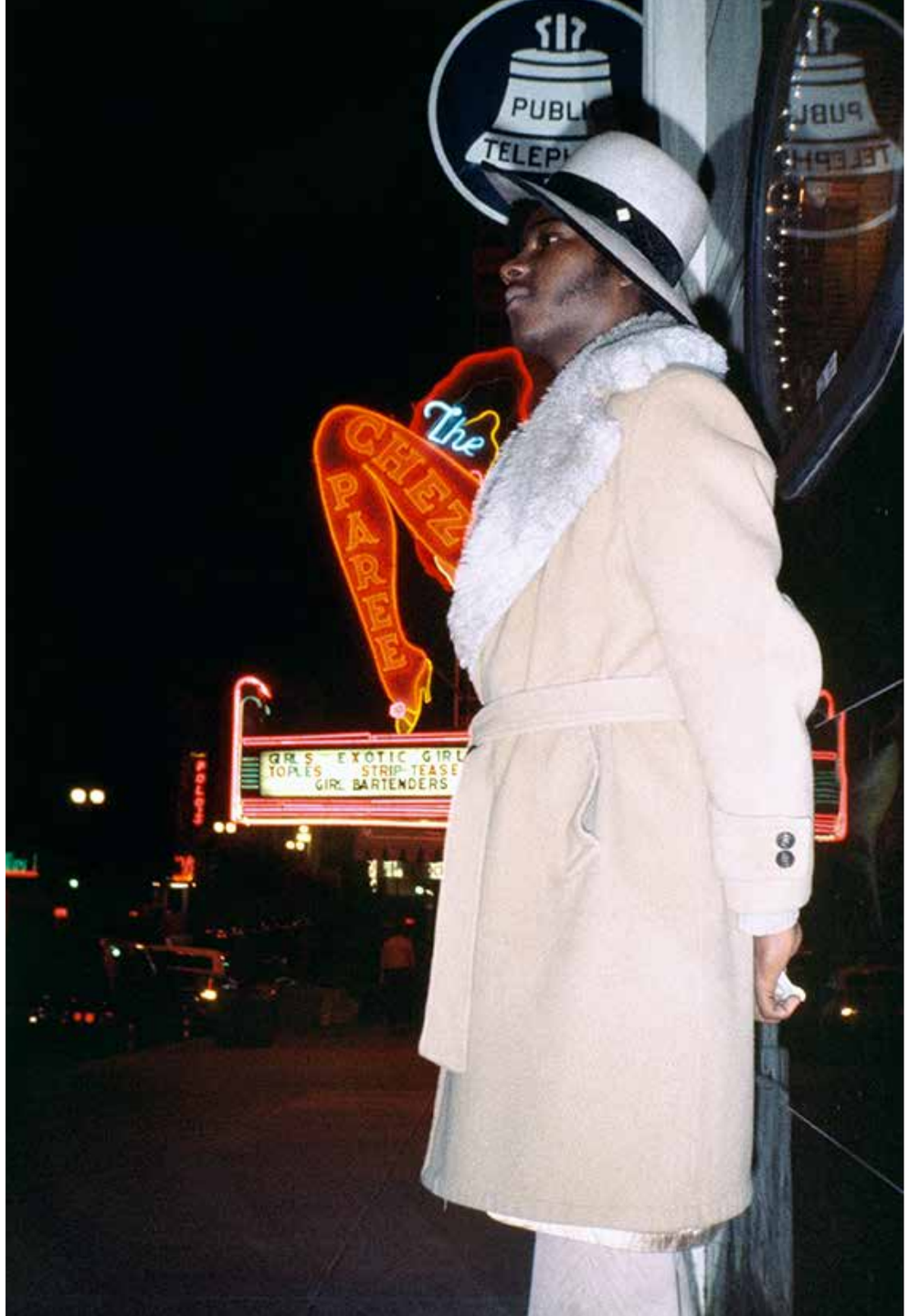
1975 - Tenderloin, San Francisco alle tre

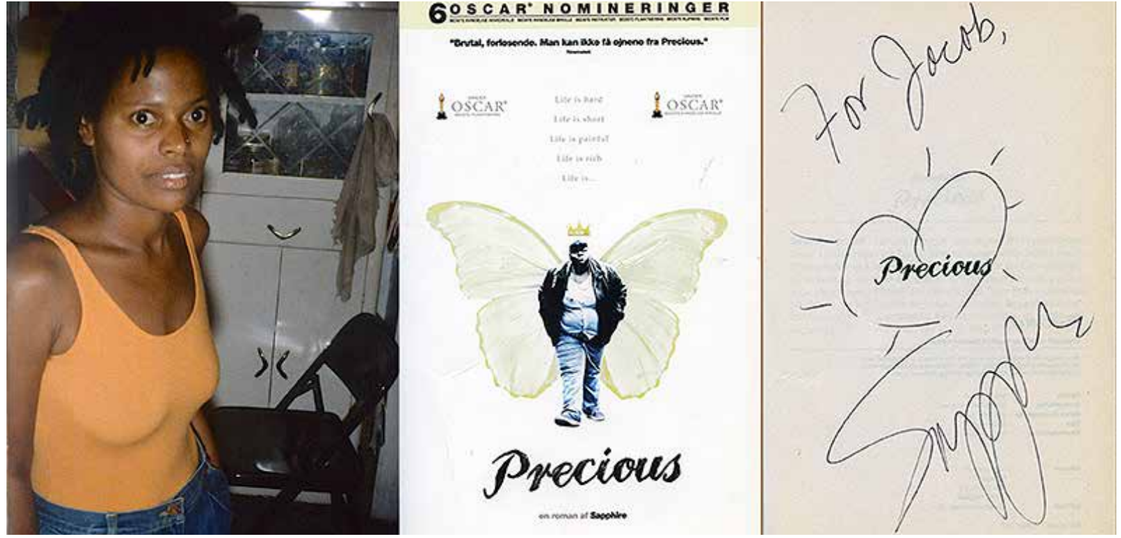

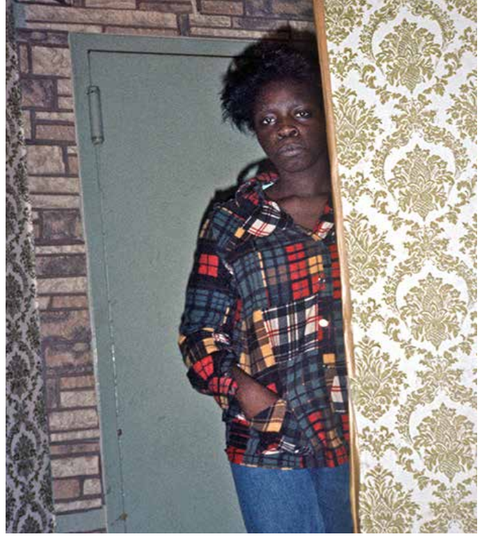
1975 - Tenderloin,
San Francisco

1975 - Tenderloin,
San Francisco

1985 – Sapphire Lofton i leiligheten sin i Harlem da hun jobbet med boka – 2010 – Filmen og boka med Sapphires dedikasjon til meg

1973 - Sally i Queens, NY

2006 - Sally i Bronx, NY

Hvordan seksuelt misbruk av barn opprettholder en syklus av undertrykkelse og vold

2012 – Sapphire på middag hos meg i New York

2016 - under helingsarbeidet København

"There is no greater agony than bearing an untold story inside you." — Zora Neale Hurston, from Their Eyes Were Watching God

"One of the things my work has taught me is that trauma is not just an individual experience. It is generational, it is communal, it is national." -Sapphire, author of Push (Precious)

Som vagabond ble jeg ofte invitert hjem av kvinner som klaget over seksuelt aggressive amerikanske menn, som de ikke turte å date. Mange av dem kom senere ut som lesbiske, og på 1980-tallet hadde lesbiske blitt den nest største minoriteten (etter jøder) som organiserte mine « »-foredrag på campus.

Blant dem møtte jeg Sapphire, allerede en sterk stemme som slam-poet og aktivist i United Lesbians of Color for Change. Vi knyttet et tett, nesten søsterlig bånd, fordi vi begge – som outsidere – hadde sett hvordan seksuelt misbruk i barndommen gjennomsyrer hele underklassens smerte. I mine workshops begynte incestoverlevende å stå frem, og Sapphire kjente igjen mønstrene fra det svarte samfunnet: traumer som videreføres gjennom generasjoner og blir til et nasjonalt sår.

Da hun senere slo gjennom med romanen Push og filmen Precious, var jeg ikke overrasket. Hun satte ord på det vi hadde snakket om i årevis: at misbruk ikke bare er et individuelt helvete, men et strukturelt. Da jeg introduserte filmen i Danmark med et lysbildefremvisning om «mitt liv med Sapphire», føltes det som en fortsettelse av vår felles misjon – og senere kom hun også til Danmark for å støtte vårt arbeid med incestoverlevende i Ubuntuhuset.

"Trauma isn't a black box, it's a constellation. It's a network of experiences that shape our desires, our fears, and our actions."
- Kiese Laymon, sexual-abuse survivor

"I know that I can never go back to my childhood, but in its absence, I have learned to live with the ghosts that haunt me." -Sexual abuse survivor Maya Angelou

Behovet for hjelp er enormt: Globalt har hver femte jente og hver tiende gutt vært utsatt for seksuelt misbruk. I USA er tallene henholdsvis 25 prosent og 16 prosent, det vil si 42 millioner voksne incestoverlevende. Men blant svarte amerikanere og alenemødre er tallene langt høyere, noe som gjør overgrep til en grunnleggende drivkraft i volden vi ser rundt oss – fra hvit hatterror til svart kriminalitet.
Uten et livslangt vennskap med dem som inviterte meg hjem som en «outsider»-vagabond, ville jeg ikke ha sett hvor mange av disse invitasjonene som faktisk var et rop om hjelp – ofte uttrykt på irrasjonelle, selvdestruktive eller voldelige måter.
Jeg hadde kanskje anet smerten den gang, men kunne ikke sette ord på den før ofrene selv begynte å gjøre det – særlig i workshops.
Kvinner som den overvektige Precious-figuren beskrev hvordan de dempet smerten med tvangsmessig overspising, alkohol eller rusmidler. En mann i workshopen min i West Virginia donerte 5 000 dollar «til ditt helbredelsesarbeid» etter å ha vunnet en sak mot sin overgriper; jeg innløste aldri sjekken, men hans desperasjon sa alt.
Blant vennene mine i ghettoen så jeg hvordan seksuelt misbruk formet barn forskjellig i samme familie. Jeg forsto aldri hvorfor Sally (som 18-åring i 1973 på side 358) forsvant fra familiebegivenheter fra 1980-tallet, før hun som voksen i 2006 – nå stor som Precious – betrodde meg at faren hennes hadde voldtatt henne gjennom hele barndommen. I årene før så jeg hennes søster Kashia bli så kriminell som junkie at jeg måtte holde øye med filmutstyret under en TV-innspilling i 1986. I en annen film i 2015 søkte den andre søsteren, Cory, mitt råd for å komme seg ut av sitt eget ødelagte liv. Alle tre søstrene har siden fått hjelp, men sliter som overlevende med PTSD.
Ettervirkningene av slike traumer kommer i stor grad til uttrykk i volden på de følgende sidene.

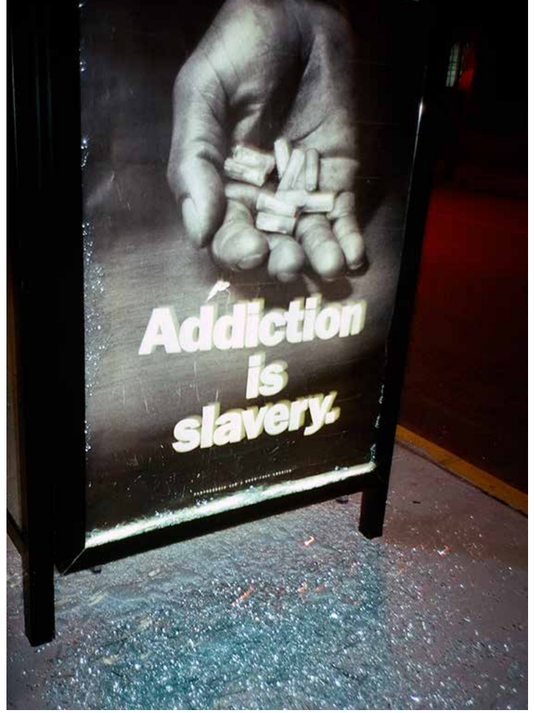

1986- Kashia som narkoman i Queens, NY

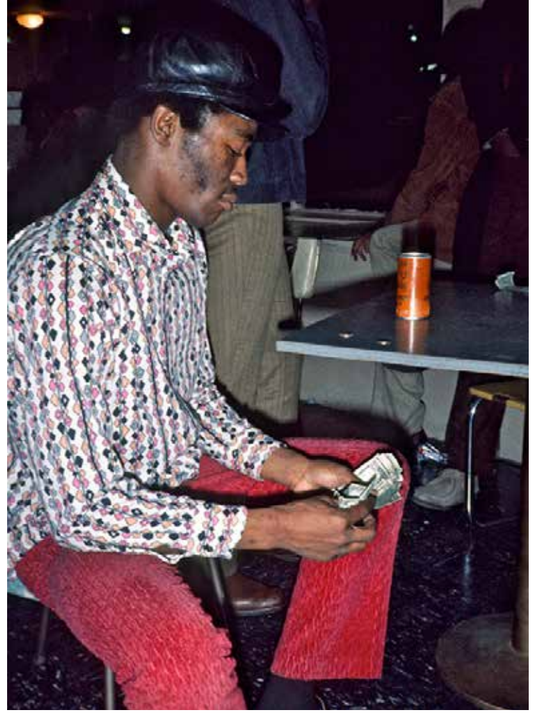

2015 – Se Cory fortelle om misbruket i filmen nedenfor

Intervju med Cory om incesten hun ble utsatt for av sin far

1991 - NYC

1975 - Tenderloin, San Francisco

1973 - Greensboro, NC

1975 - Tenderloin, San Francisco

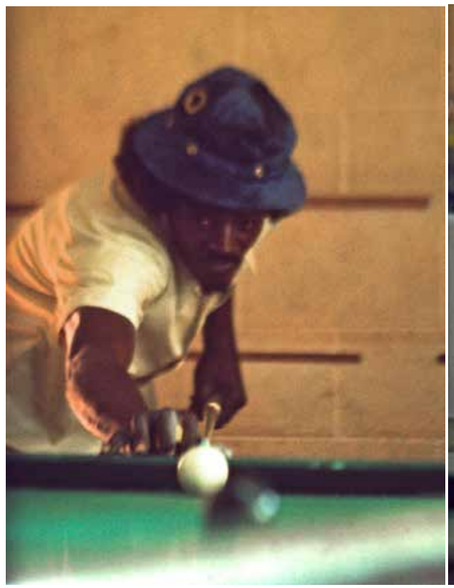
Å speile seg selv i ghettosubkulturene

"Understanding the subculture of the ghetto requires seeing beyond stereotypes to the real people struggling every day not just to survive, but to retain their humanity in the face of systemic oppression." bell hooks

Den sterke subkulturen i det svarte ghettoet er en torn i øyet på de velstående svarte. Begge gruppene prøver å gjøre seg fortjent til integrering, men hele tiden brukes det patologiske bildet av subkulturen til å stereotypifisere dem. Bevisste om dette betrakter mange i den svarte middelklassen det lavere ghettoet ikke som et bevis på felles undertrykkelse, men som en skam man må holde avstand til.

Spenningene mellom over- og underghettoen var så markante at jeg ofte måtte velge side – noe som ikke var vanskelig etter alt jeg hadde sett av lidelsen i underghettoen og den resulterende forakten fra både overghettoen og de hvite.

Jo bedre jeg forsto denne verden, jo tydeligere så jeg de dypere mekanismene i undertrykkelsen. For mange hvite fremstår underghettoen som en uforståelig verden av kriminelle, halliker, gjengmedlemmer, menneskehandlere, sexarbeidere og narkomane. I et lukket system som dette kan deres handlinger av tross og overlevelse ligne forakt for et samfunn de vet de aldri får tilgang til.

Biljardrom blir møtesteder, luksusbiler statussymboler, svart eller brun kulturnasjonalisme – noen ganger islamisme – identitetsfellesskap. Håndslag og det kunstige «jive»- eller «walla»-språket fungerer som kode.

Men selv om forrædersk «back-stabbing» kan være like hyppig som det broderlige håndtrykket, kan man ikke unngå å elske disse sosialt utstøtte når man først har lært deres regler og overlevelsesteknikker. Det er mer overveldende å møte menneskelighet i brutale omgivelser enn blant mennesker beskyttet mot livets sår.

Når denne underverden provoserer oss, er det ikke minst fordi den utgjør et enormt forvrengt speilbilde av oss selv.

Uten å forstå – og respektere – denne skremmende kulturen kan vi ikke erkjenne – og konfrontere – de undertrykkende sidene ved oss selv, som den så tydelig speiler. For den viser ikke en «svart» eller «brun» kultur, men snarere vår egen sinnstilstand i all sin brutalitet.

Her – strippet ned til det rene skjelettet – finner man tendensene i hele systemet: den nådeløse kampen om status, den konkurransepreget besettelsen, sexismen og ikke minst herre-slave-dynamikken som gjennomsyrer ethvert sosialt hierarki.

1974 - Daytona Beach, FL

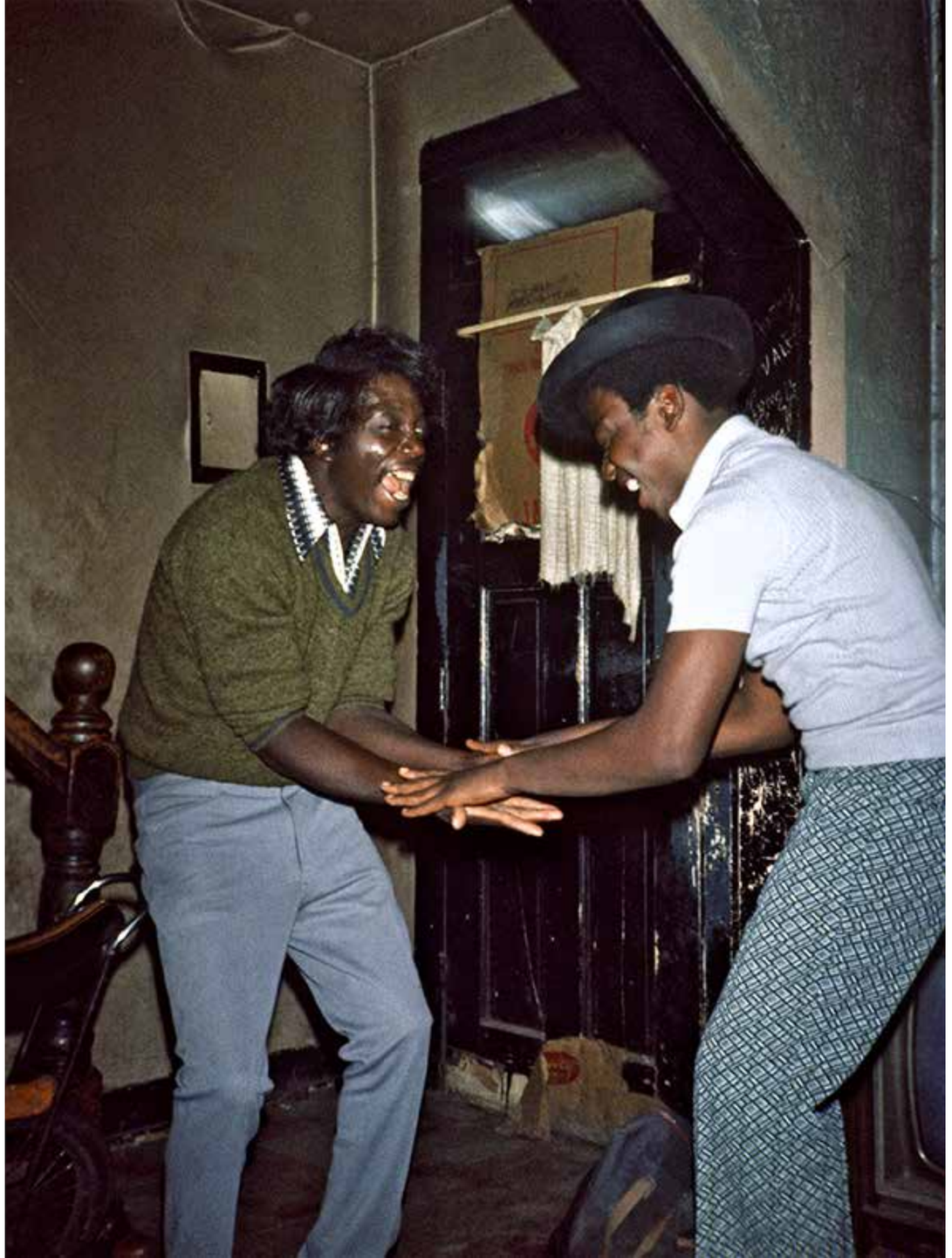

1972 - Detroit

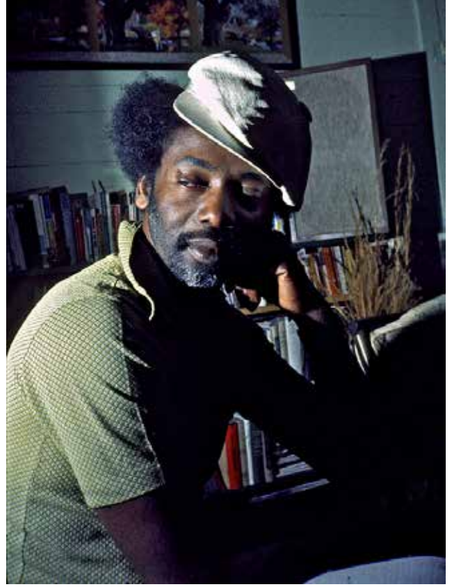
1972 – Jackson, MI med bilde av J.F. Kennedy
Th. 1975 - Richmond, VA

Muligvis sort baggrund

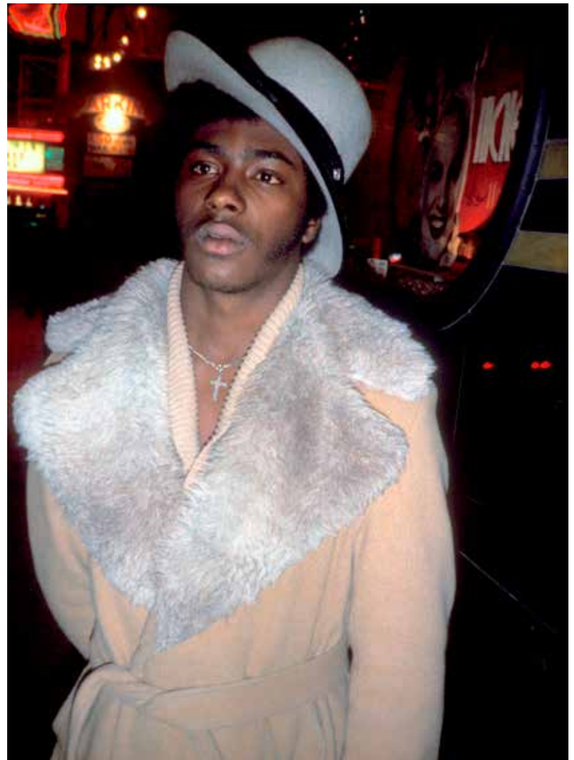

1974 - NYC

Bund begge 1975 - Tenderloin, San Francisco

1973 - Zebulon, NC

Ghettos usynlige lenker av utnyttelse og avhengighet

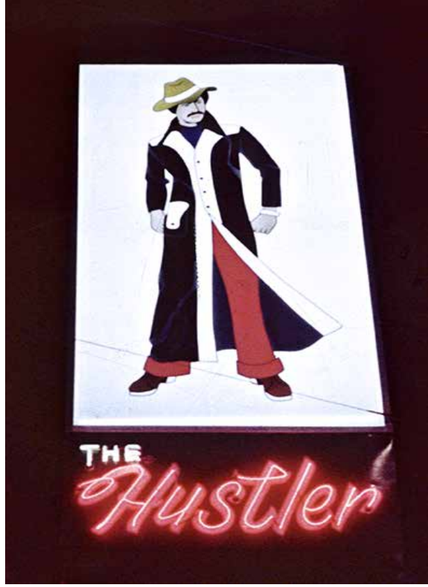
"Sexism has never rendered women powerless. It has either suppressed their strength or exploited it."—Sapphire

"Many women who are trapped in exploitative situations have internalized the belief that they deserve to be treated badly. This is a form of self-hatred that is nurtured by a society that devalues and degrades women." — bell hooks

Uansett hvor i verden herre-slave-forholdet finnes, vil det innenfor slavekulturen oppstå nye oppdelinger i nye herre/slave-relasjoner. Der denne dynamikken oppstår, er friheten allerede fraværende, for et herre-slave-system kan bare overleve innenfor et lukket kretsløp. I underklassen sees dette internaliserte slaveriet tydeligst i forholdet mellom hallik og sexarbeider, hvor kvinnen er totalt underkuet og mentalt kryper for hans føtter i ritualisert ærbødighet.

Men halliken er ikke bare bøddel – han er også offer i et større system. Han blir en slags slaveforvalter som sørger for at «varene» leveres til den egentlige slaveherren: den hvite mannen. Hans redskap er ikke lenger pisken, men «the pimp stick», en stokk av vridde stålbøyler. Og selv om halliker, i likhet med forretningsmenn i det vanlige samfunnet, kan opptre med skremmende grusomhet, er det avgjørende å huske at også de er underlagt strenge regler som de ikke selv har skapt.

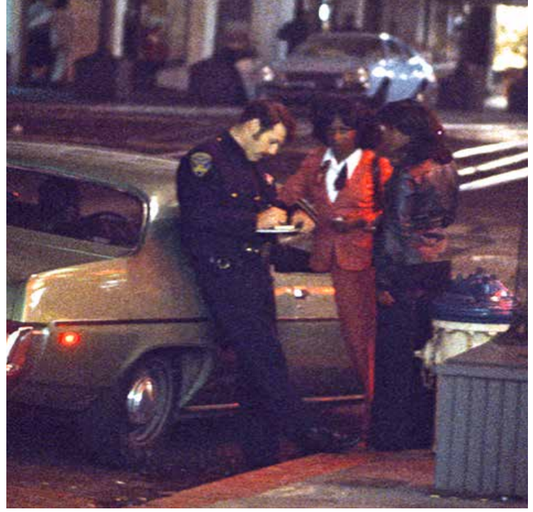
Disse reglene finnes i The Book – en uskrevet Adam Smith-manual som videreformidles fra hallik til hallik. Moderne forskning bekrefter at disse kodeksene fortsatt eksisterer: kvoter, arbeidstid, straffer, økonomisk kontroll og et helt vokabular for dominans. The Book beskriver et undersystem av det større kapitalistiske systemet. Og ve den hallik som bryter lovene. Akkurat som bedriftsledere holder de daglige «møter», hvor de utveksler strategier for å holde «lønningene» nede og foredle teknikker for å styre sine «ho's» og «git downtime». Man kan ofte se hvem som tilhører en «mack man» (hallik), og hvem som er «outlaws», ettersom alle de organiserte kommer ut på gata nesten samtidig hver kveld, mens de selvstendige «fredløse» kommer og går som de vil.
Siden de var de ultimate taperne i utbyttingshierarkiet, følte jeg meg alltid tett knyttet til de svarte sexarbeiderne, som ofte tilbød meg gjestfrihet – dog kun «outlaws», av gode grunner. Fordi jeg var en av de få mennene i livet deres som de ikke hadde et seksuelt eller forretningsmessig forhold til, kunne de overfor meg uttrykke den menneskeligheten som systemet ikke hadde klart å utrydde.

Begge fra 1975 - Tenderloin, San Francisco

Alle tre 1975 - Tenderloin, San Francisco

1975 - Tenderloin, San Francisco

1996 - Astoria, NY

"I am not free while any woman is unfree, even when her shackles are invisible to me." —Audre Lorde

"Black women's bodies are battlegrounds, the site where racial, gender, and sexual violence converge." —Kimberlé Crenshaw

"To be oppressed means to be deprived of your ability to choose." – bell hooks

Kjønnsdynamikkens virvar i ghettoen og høyere opp

En av grunnene til at vi så lett fant sammen, var at disse kvinnene – lovløse i sin egen verden – hadde vært tvunget til å forstå hver eneste detalj i det lavere ghettosystemet for å unngå halliker. Og jeg, en privilegert «lovløs» i det større samfunnet, hadde etter hvert tilegnet meg nok kunnskap til selv å kunne navigere der. Fra hver vår motsatte retning hadde vi kommet frem til det samme perspektivet. Når parallellen mellom over- og underbygning sto så tydelig, kunne de lett se den indre mekanikken i det samlede systemet, som skapte deres doble undertrykkelse: rasismen og sexismen.
For forholdet mellom hallik og sexarbeider er på mange måter en voldsomt overdrevet versjon av kjønnsrelasjonene i underghettoen – og i samfunnet som helhet. Her består mannens «hustle» ofte i å skaffe «broad money» fra kvinner som «beskyttelse» mot å bli «hit on» av andre menns aggresjon. I en slik verden blir mannen for mange kvinner først og fremst en kilde til penger eller status, og noen sier ganske åpent at de drømmer om å «gifte seg med en rik mann».

Denne raske formen for flukt fra ghettoen sjokkerte meg, fordi jeg sjelden hadde sett så direkte transaksjonelle forventninger hos danske kvinner, kanskje fordi utnyttelsen mellom kjønnene i en mer likestilt velferdsstat ikke gir samme mening. Den prostitusjonen som ligger i å kjøpe kvinner via rikdom eller status, er særlig tydelig i både Amerikas over- og underklasse. Innenfor dette lukkede systemet har underklassen lært å beundre «sharp pimps» og «righteous hustlers» i «fine klær», akkurat slik det øvrige samfunnet beundrer vellykkede, selvgjorte kapitalister.
Disse flamboyante halliker og hustlere, som tilsynelatende «har klart det», er farlige rollemodeller som trekker ghettobarn mot gatenes økonomi allerede som åtte- eller niåringer. Men akkurat som den nyrike kapitalisten er halliken også en tragisk figur – konstant manipulerende og alltid på vakt, ute av stand til å slappe av av frykt for at hans skjøre imperium skal kollapse. Det så jeg tydelig da jeg i et år jobbet i en kirke som forsøkte å organisere sexarbeidere i en slags fagforening for å beskytte dem mot både politiets brutale razziaer og hallikene.

1987 - Harlem, NY

Husk QR-update om Martha ttil højre

1973 - Med Geegurtha i Greensboro, NC

2003 – Med Geegurtha i Atlanta 30 år senere

Geegurthas kamp fra slaveri til frigjøring

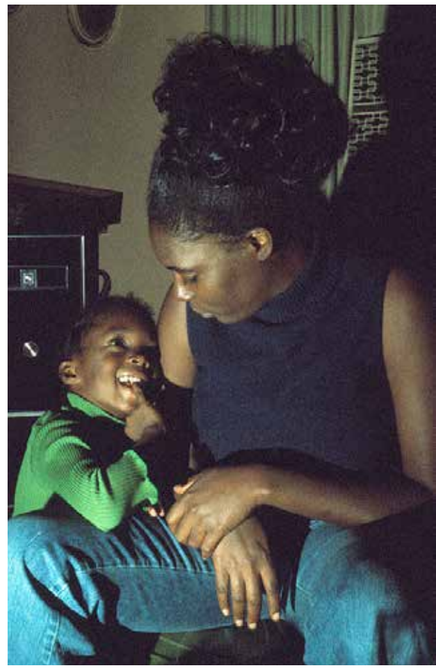
"The only way to deal with an unfree world is to become so absolutely free that your very existence is an act of rebellion."
- Albert Camus

Blant sexarbeiderne som gjorde størst inntrykk på meg, var Geegurtha, som sto midt i en desperat kamp for å komme seg ut av slaveriet sitt. Da jeg møtte henne, hadde hun nettopp vært i fengsel og var nesten ødelagt av narkotika og vold. Datteren hennes ble født narkoman, men ble reddet gjennom blodoverføringer. I de fem årene Geegurtha jobbet på gata, så hun aldri sin lille datter Natasha. Likevel klarte hun – mot alle odds – å bli rehabilitert. Den morskjærligheten hun senere ga – uttrykt på dette bildet – er så rørende og mirakuløs for meg når jeg tenker tilbake på henne fra den tiden hun var et vrak. Hun ble leder for klinikken som hadde hjulpet henne, og begynte å studere psykologi ved universitetet.

Jeg møtte henne gjennom sosialarbeideren Tony Harris, som inviterte meg til å holde foredrag for fengselsinnsatte i hans rusmisbruksprogram. Etter møtet ba Gee meg komme hjem, fordi hun sa at min analyse av deres kriminelle fortid hadde truffet noe i henne. Hun bodde hos sin dypt troende familie, som fryktet at hun ville falle tilbake i rus og prostitusjon. Derfor ba søsteren hennes, Georgia, som var aktiv i kirken, meg om å flytte inn en uke og til og med dele seng med Geegurtha og Natasha. Hun mente at det ville hjelpe Gee å bygge et tillitsfullt, intimt forhold til en mann som ikke ønsket noe av henne – verken sex, penger eller makt.

Denne religiøst forankrede helingsprosessen virket. Geegurtha falt aldri tilbake, og 30 år senere tok Tony dette bildet av oss, som speiler det Georgia tok av oss en søndag morgen i 1973, før vi gikk i kirken.

1973 – Greensboro, NC – Geegurtha under arbeidet i rehabiliteringssenteret

1973 - Med datteren Natasha i Greensboro, NC

1973 – Greensboro, NC – Baggies døtre i kveldsbønn

1973 – Greensboro, NC – Baggie med barn og Nixon på TV

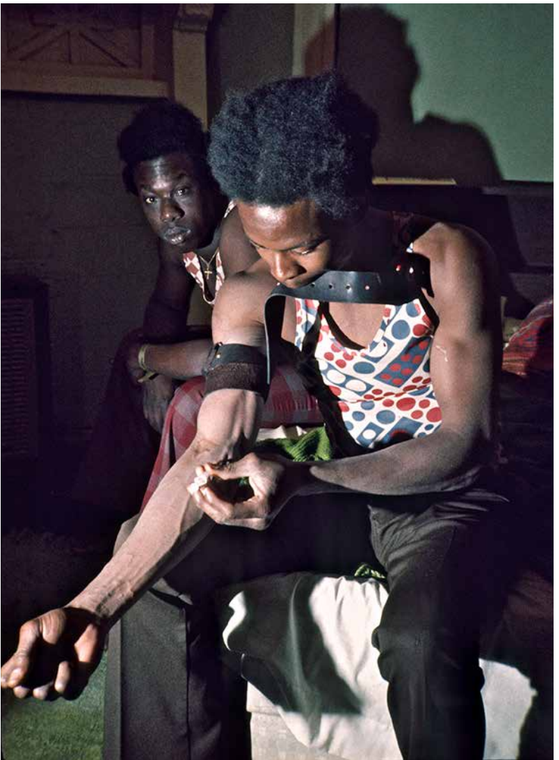
Kampen for svart foreldreskap i det lukkede systemet

Jeg ble sterkt berørt av denne morskjærligheten, nettopp fordi jeg så hvor mange hindringer som legges i veien for svart morskap – og hvor dårlig det også står til med farskjærligheten. Denne mannen, som lot meg dele sengen sin i en liten ettroms hytte i Florida, tok heroin hver morgen. Da han ikke klarte å slutte med misbruket, brøt familien sammen, og han led av å ikke få se barnet sitt.
Da jeg bodde hos Baggie – moren til venstre – hadde også hun vært misbruker, men hadde blitt «clean» og la hele sitt hjerte i å gi barna sine en kjærlig, religiøs oppvekst. Men da jeg kom tilbake et år senere, hadde hun blitt dømt til 25 års fengsel for væpnet ran. Den amerikanske klisjeen om at «familien som ber sammen, holder sammen», stemte ikke.
Folk vi sperrer inne i et lukket system, velger ofte den raskeste veien ut – ofte et øyeblikk før de ellers ville ha klart det. De har i så stor grad internalisert de hvites rasistiske forventninger at de mister troen på at de noen gang vil klare seg på en normal måte. De fleste kan intuitivt forstå hvorfor en fange med syv år igjen velger å rømme fremfor tålmodig å forlate helvete på lovlig vis.
Først da jeg selv til slutt nesten ble ghettoisert (side 433) – i stedet for bare å leve mitt privilegerte vagabondliv i ghettoer – forsto jeg virkelig hvordan det lukkede systemet fungerer som et fengsel: Man har verken den mentale overskuddet eller midlene til å investere i en syvårig utdanning som kunne føre en ut. Handlinger i ghettoen er derfor typisk desperate og styrt av kortsiktige mål, bestemt av det faktum at man allerede lever i et fengsel. For slike mennesker vil ingen form for straff fungere som en avskrekkende faktor.

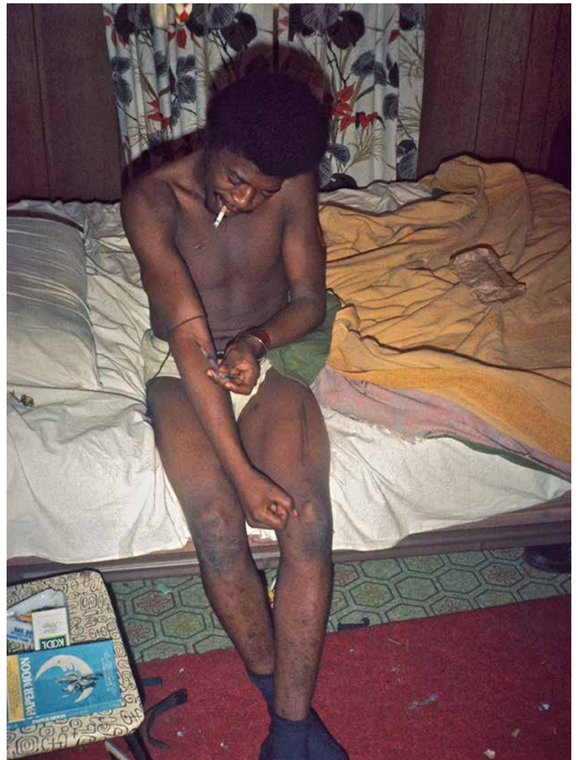

1974 – NYC med det nye WTC i bakgrunnen like etter at det ble ferdigstilt

1974 – Jacksonville, FL – Don i sengen vi delte

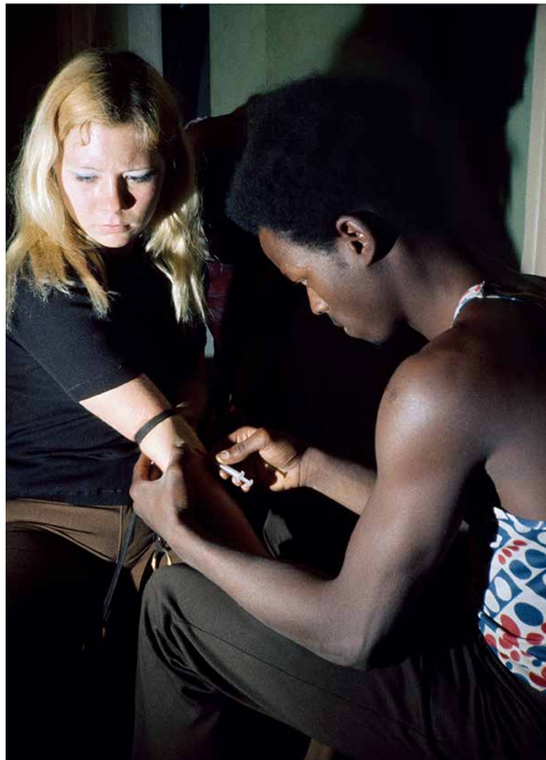

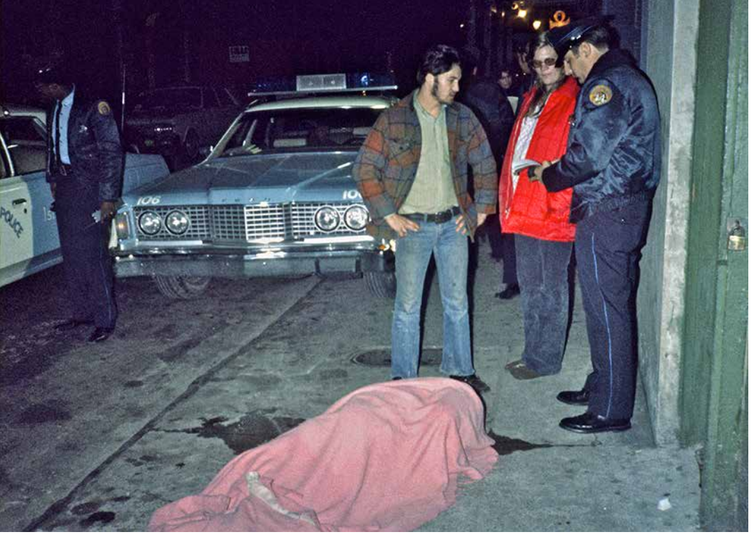
1974 – Daytona Beach, FL – Sprøytet heroin tidlig om morgenen i sengen vi delte

"The war on drugs has been a war on Black and brown communities. It has filled our prisons and jails with people, primarily people of color, for nonviolent drug offenses."
- Michelle Alexander in "The New Jim Crow"

1974 - Jacksonville, FL

1974 - New Orleans

1975 - Tenderloin, San Francisco og herunder

1975 - San Francisco

1975 - Tenderloin, San Francisco

Bund 1974 - New Orleans

"Da jeg begyndte at skrive "Blå, blå øjne", var jeg ikke interesseret i modstand mod andres foragt, måder at aflede den på, men de langt mere tragiske og invaliderende konsekvenser af at acceptere afvisning som legitim, som selvindlysende. Jeg vidste, at nogle af ofrene for et stærkt selvhad viser sig at være farlige, voldelige og reproducerer den fjende, der har ydmyget dem igen og igen. " – Toni Morrison

"The most dangerous creation of any society is the man who has nothing to lose."
- James Baldwin

Toni Morrison i NYC, 2015

1975 - San Francisco

1973 - Baltimore

1974 - Brooklyn, NY

Misforståtte fluktveier: Om å utfordre kriminelle

Kriminelle fluktforsøk som ran og svindel er ikke mer kortsiktige enn de «lovlige» fluktveiene som hvite amerikanere ofte bruker i sine rasistiske stereotyper. Frykt ødelegger den langsiktige troen på fremtiden og gjorde det på 1970-tallet mer logisk å kjøpe en Cadillac enn å spare opp til en dag å flytte ut av sin forfalne hytte.

Da jeg kom fra en velferdsstat, syntes jeg det var ironisk at foraktelige hvite amerikanere stadig snakket om de svartes «lave terskel for behovstilfredsstillelse», mens de selv kjempet for kortsiktige skatteopprør og prøvde å slepe alle slags BMW-er, yachter og unødvendige gadgets over sin egen terskel.

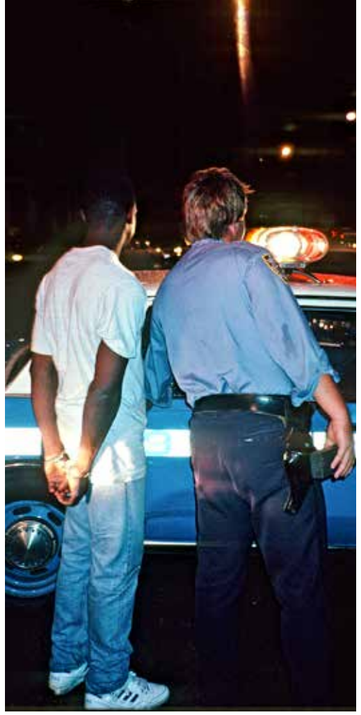
Når man nekter å betale for de felles godene, inviterer man sannelig kriminelle inn i sitt hus. Et land fortjener de kriminelle det produserer.
Ghettokriminellen, som direkte utfordrer disse ulikhetene, er samtidig den mest misforståtte og urettmessig fryktede figuren i det hvite Amerika. I praksis utgjør han bare en minimal fare for hvite; over 95 prosent av kriminaliteten i USA er hvit mot hvit eller svart mot svart. Justert for inntekt er kriminalitetsraten nesten lik, selv om svarte barn i indre bydeler lever med PTSD etter generasjoner i virtuelle krigssoner, ofte med høyere drapsrater enn amerikanske soldater i Afghanistan eller Irak – og på toppen av det transgenerasjonelle traumer etter seksuelt misbruk og omsorgssvikt.
Det kan høres paradoksalt ut at jo mer vold jeg så i gjengene deres, jo tryggere følte jeg meg selv. Ghettoen har nemlig sine egne lover og uformelle normer, der vold ses på som et legitimt middel for å oppnå respekt, og man dreper fordi «Han disset meg!»
Etter en barndom preget av ydmykelser og senere voldtekt i fengsel – et liv gjennomsyret av skam – elsket de unge å posere for kameraet mitt med sine respektinngytende våpen. De ønsket å se seg selv gjennom andres øyne i skammen over måten de trodde samfunnet så på dem, for å kompensere for følelsen av utilstrekkelighet.

Ved å se på dem uten fordømmelse, som mennesker uten håp og med et enormt behov for positiv anerkjennelse, var det dels lett for meg selv å overleve blant dem, og dels å se løsninger i fellesskapets interesse. For med deres lave selvfølelse var handlingene deres ofte så selvdestruktive at jeg uten stolthet kan fortelle at jeg deltok i flere overfall, ganske enkelt fordi vennene mine ikke fortalte meg om dem på forhånd og ikke engang selv hadde planlagt noe som helst. Når de så et offer, handlet de tankeløst i en eksplosiv blanding av dypt-følt hat og selvhat snarere enn av nød.
Akkurat som koloniserte barn overalt vil stjele fra en som viser dem faderlig godhet, fant jeg ut at også de voksne «rip-offs», «stealers» og til og med «strongarm studs» var overveldet av shakespearsk fortvilelse:

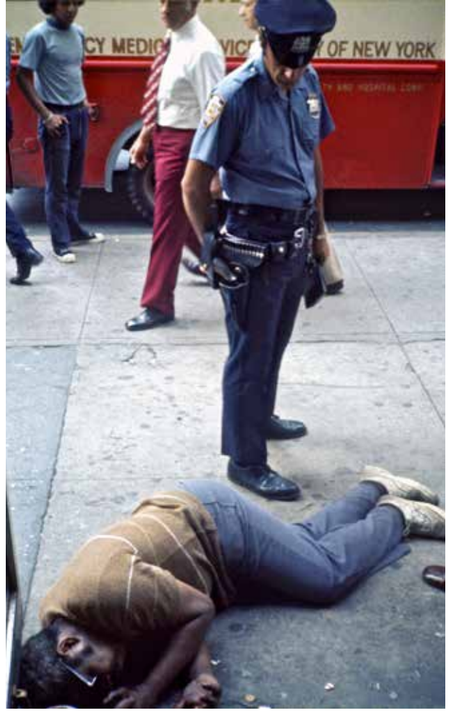
"I am one, my liege, whom the vile blows and buffets of the world have so incens'd that I am reckless what I do to spite the world."

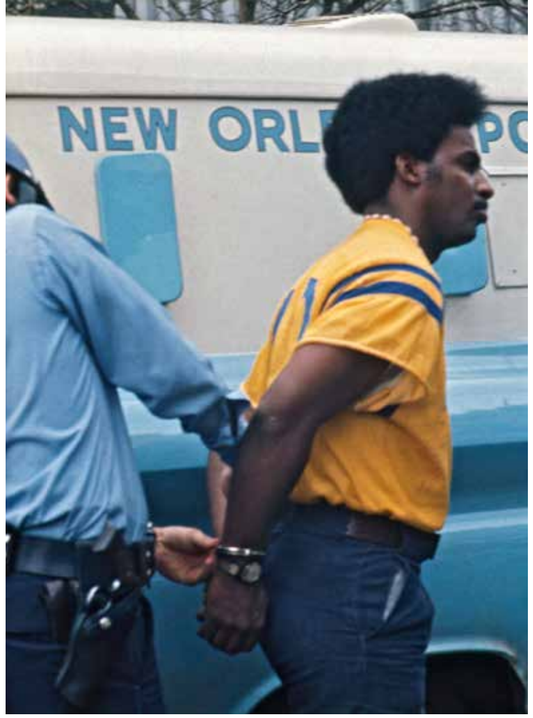
1991 - Bullock County, AL

1975 - San Francisco

1975 - NYC

1973 - New Orleans

1974 - NYC

1991 - Memphis, TN

1973 - New Orleans

Med deres lengsel etter kjærlighet er det derfor ikke naivt å arbeide konstruktivt med kriminelle fra minoritetsgrupper som et alternativ til deres forsøk på å få anerkjennelse i gjenger. I USA så jeg engasjerte mennesker skape mirakler for unge som ellers ville endt i vold og fengsel. Og i det gjengplagede Sverige viser Nicolas Lunabbas arbeid i «Hela Malmö» hvor lite som skal til for å forandre unge preget av vold og lav selvfølelse: grunnleggende ressurser som trygghet, tillit og å bli sett. For en brøkdel av prisen for fengsling kan man hjelpe både de unge og samfunnet ut av den selvdestruktive spiralen.

"Violence is a personal necessity for the oppressed. It is not a strategy consciously devised. It is the deep, instinctive expression of a human being denied individuality."
– Richard Wright in Native Son

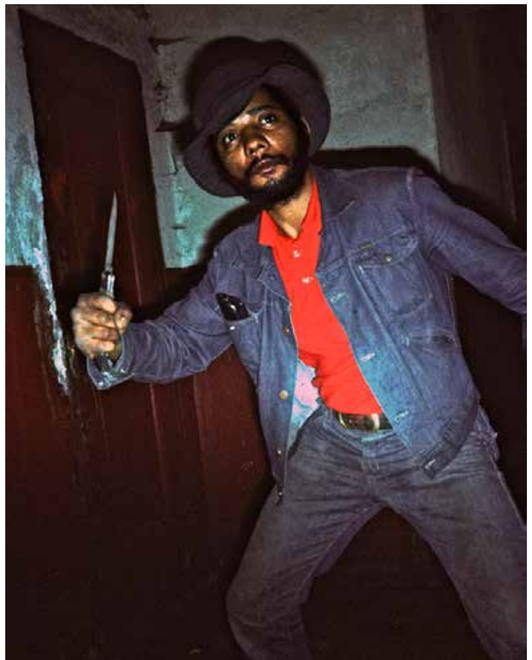

1975 - San Francisco

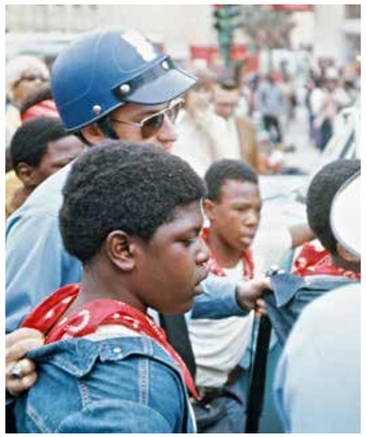

1991 - NYC og herunder 1975 - NYC

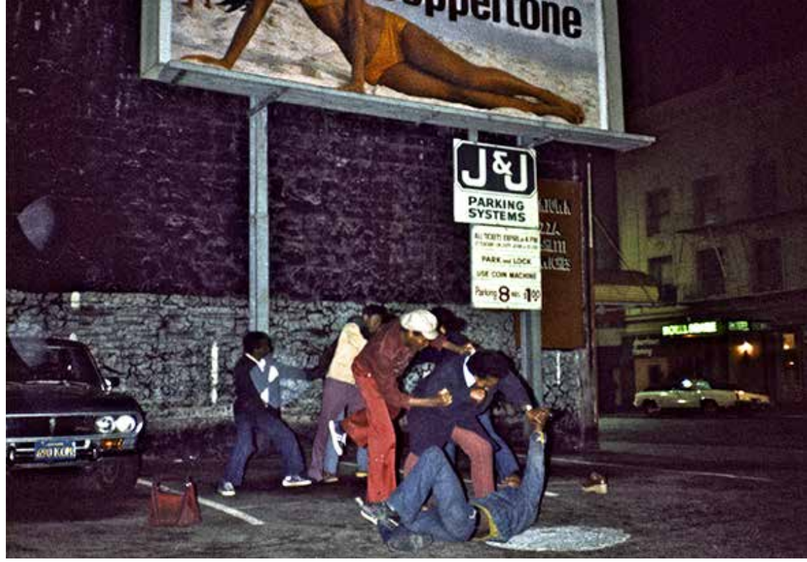
1973 - New Orleans, LA

1975 - Malibu, CA

1989 - Harlem, NY

1975 - Tenderloin, San Francisco

Kastesystemets del og hersk-politikk

"People who treat other people as less than human must not be surprised when the bread they have cast on the waters comes floating back to them, poisoned." - James Baldwin in The fire Next Time

Freddy's dead, that's what I said.
Let the Man rap a plan,
say he would send him home,
but his hope was a rope
and he should have known.
Why can't we brothers protect one another?
No one's serious and it makes me furious.
Everybody misused him,
ripped him off and abused him
another junkie plan,
pushing dope for the man ...

Når man lever lenge nok i ghettoen, merker man den sammensvergelse de innestengte snakker om. Akkurat som alle andre undertrykkere i verden uttrykker den dominerende kasten et psykologisk behov for «del og hersk».

Jeg hørte alltid svarte barn i USA hakke på hverandre med «du er for hvit» og «du er ikke skikkelig svart» – med nesten de samme hatefulle ordene som brune barn i Danmark i dag nedverdiger hverandre med: «du er for dansk», «du er ikke ekte muslim», «danskesvin», «hore», hvis en jente kler seg annerledes enn gruppens norm.

Akkurat som betegnelsene «Oreo» og «kokosnøtt» blant svarte, blir muslimske elever mobbet med «du lukter svinekjøtt» eller «søsteren din er dansk-knuller». Overghetto settes opp mot underghetto, gjeng mot gjeng, familie mot familie – til slutt bror mot bror.

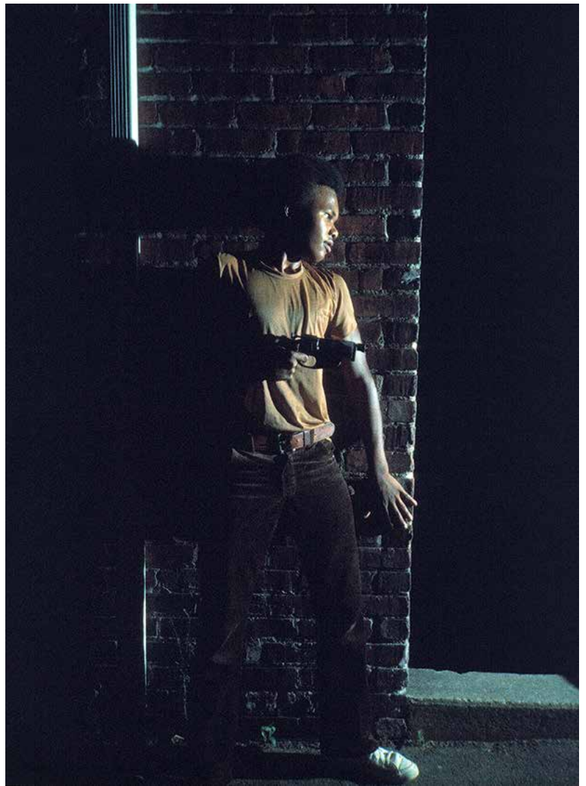
Da jeg bodde hos den 15 år gamle Willie Hurt i Richmond, lå hans 13 år gamle bror på sykehuset, blindet av Willies kule i en gjengkrigen. Likevel fulgte jeg Willie på nye ranertogter bare to dager senere.

Mange av disse gjengene ble ødelagt av heroin; pressen avslørte hvordan politiet hadde solgt heroin og oversvømmet gettoene akkurat da gjengene ble politisk bevisste. Igjen var «del og hersk» rettet mot et kolonisert folk.

Men jeg kjenner hvite godt nok til å vite at bortsett fra FBIs «Cointelpro»-program, er det sjelden snakk om en planlagt konspirasjon mot de utstøtte. Det trenger man ikke. Den daglige «uskyldige» rasismen – de unnvikende blikkene, den subtile herrefolksenergien – virker like effektivt som en organisert strategi.
Da jeg besøkte en av verdens rikeste menn, Paul Getty, i hans luksuriøse palass, så jeg blant hans favorittmotiver en kunstnerisk fremstilling av de undertrykte som kjemper mot seg selv.

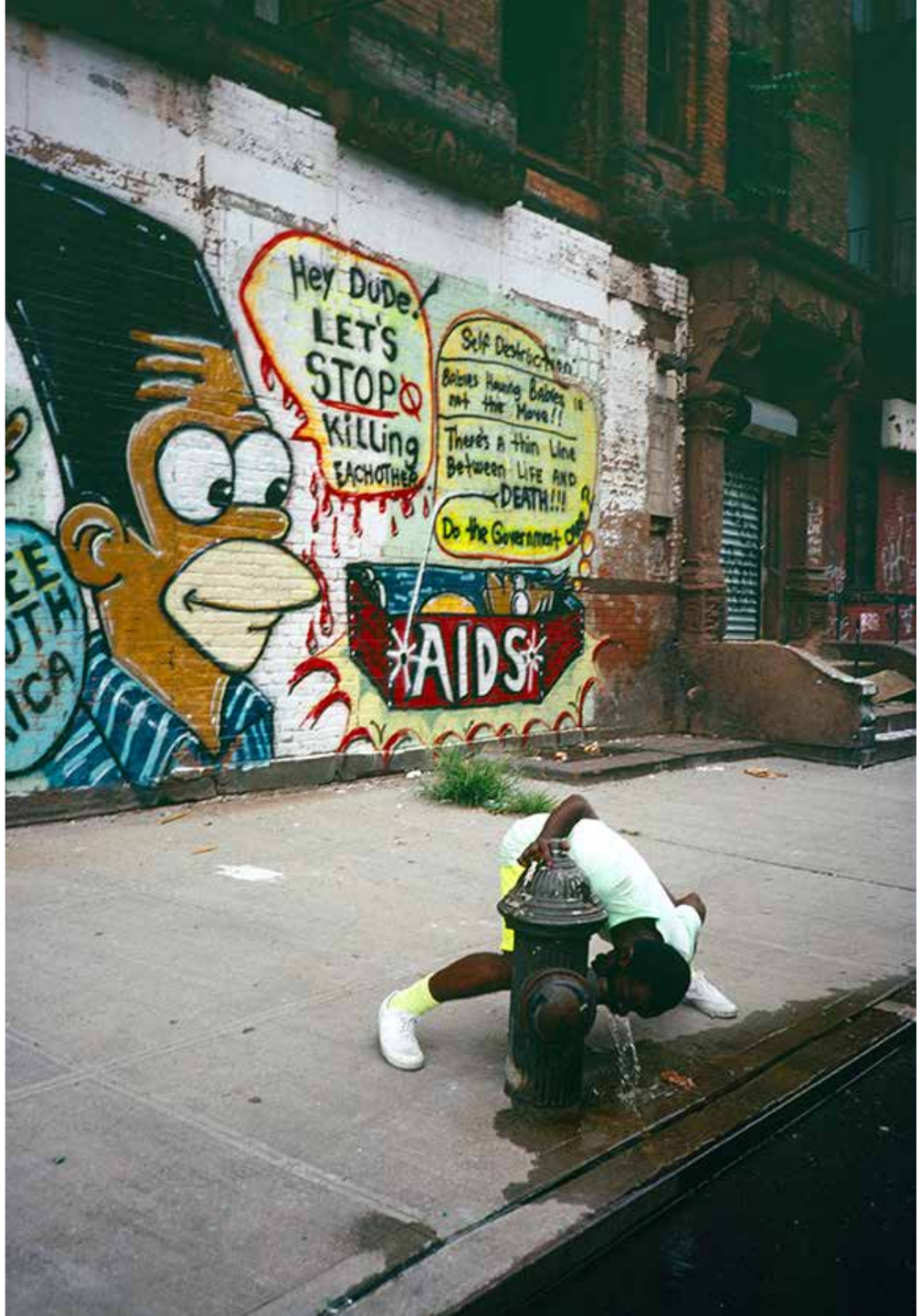
Freddy is dead sang af Curtis Mayfield - illustrert

1975 - Richmond, VA (Willie Hurt)

1988 - NYC

Tv. 1989 – Harlem, NY «La oss slutte å drepe hverandre»

1995 - Queens, NY

"And when we speak we are afraid our words will not be heard nor welcomed but when we are silent we are still afraid. So it is better to speak remembering we were never meant to survive." - Audre Lorde's A Litany for Survival

På 80-tallet hadde jeg telt 22 venner som var blitt myrdet. Siden da har jeg mistet oversikten. Simon Williams, som min seks år gamle sønn hadde lekt med i Astoria-ghettoen i 1986, var den fjerde i samme familie jeg kjente som ble myrdet. Ved begravelsen hans i 1995 innledet presten – en tragikomisk skikkelse – med ordene: «Vi har nådd det mørket der vi ikke lenger kan gråte ut smerten vår. La oss le den ut.» Så begynte han å fortelle vitser, og til slutt brølte alle de 150 tilstedeværende av latter, selv Simons søster Cathrine, som ses her nedenfor.
Men da jeg kom tilbake et par måneder senere for å gi henne bildene mine, var også hun blitt drept, truffet av villfarne kuler sammen med flere andre i den lokale butikken. Cathrine var det femte drapsofferet i Lela Taylors familie.

1995 – Queens, NY – Cathrine og mannen hennes under begravelsen

Mellom eloider og morlokker

Lukas 9: 3-5 – «Ta ikke med dere noe på reisen, verken stav, veske, brød, penger eller to kjortler hver. Når dere kommer inn i et hus, så bli boende der, og reise videre derfra. Men vil de ikke ta imot dere, så forlat den byen og rist støvet av føttene deres som et vitnesbyrd mot dem.»

"The ghetto is a construct, a product of neglect and fear. The people within it are as complex and multifaceted as anywhere else. Their stories deserve to be told, with dignity and without prejudice." - Colson Whitehead

I North Carolina hadde en millionær, som jeg ofte bodde hos, lånt meg en stor Buick, slik at jeg kunne komme meg ut på de mest øde sideveiene, der man ikke kan haike. Etter en dag med mye fattigdom nådde jeg Wilmington om kvelden. Der hadde det vært raserier, så jeg ville bli kjent med byen.

Som alltid i en ny by begynte jeg helt fra bunnen av med å gå inn i de verste nabolagene. Jeg parkerte bilen, for man kan ikke kommunisere med folk hvis man ankommer i bil. Med skuldervesken gikk jeg nedover gaten som en nyankommet haiker og bort til en av de verste svarte barene på en av hovedgatene. Jeg elsker denne skitne blandingen av kaffebar og ølbar, hvor man kan sitte i timevis. Der skjer det stadig noe. Men denne kvelden gikk det galt.

Det var rundt kl. 11 og mørkt da jeg kom frem. Utenfor sto den vanlige gjengen med halvkriminelle «superflies». De ser onde og farlige ut bak solbrillene, men det er sjelden tilfelle hvis man behandler dem riktig. Jeg elsker dem, fordi det er en slik utfordring å finne mennesket bak solbrillene. Det er alt eller ingenting, for en feil bevegelse kan bety døden. De er nemlig, som alle kriminelle, utrolig fryktsomme og reagerer spontant og nervøst. Min tommelfingerregel var at jo mørkere solbrillene deres er, jo mer redd var de for meg og hverandre.

Men når man har vunnet deres tillit og får solbrillene av over et glass øl eller en marihuanasigaret, er de fantastiske mennesker og vil gjøre alt for en. Derfor oppsøkte jeg alltid dem først i en ny by, for de hadde en haug med kontakter.

Jeg var alltid helt ærlig og prøvde ikke å etterligne språket deres eller komme med hvit sentimentalitet om «we are brothers» og alt det tullet de så ofte har hørt fra de hvite.

Begge 1975 - Tenderloin, San Francisco

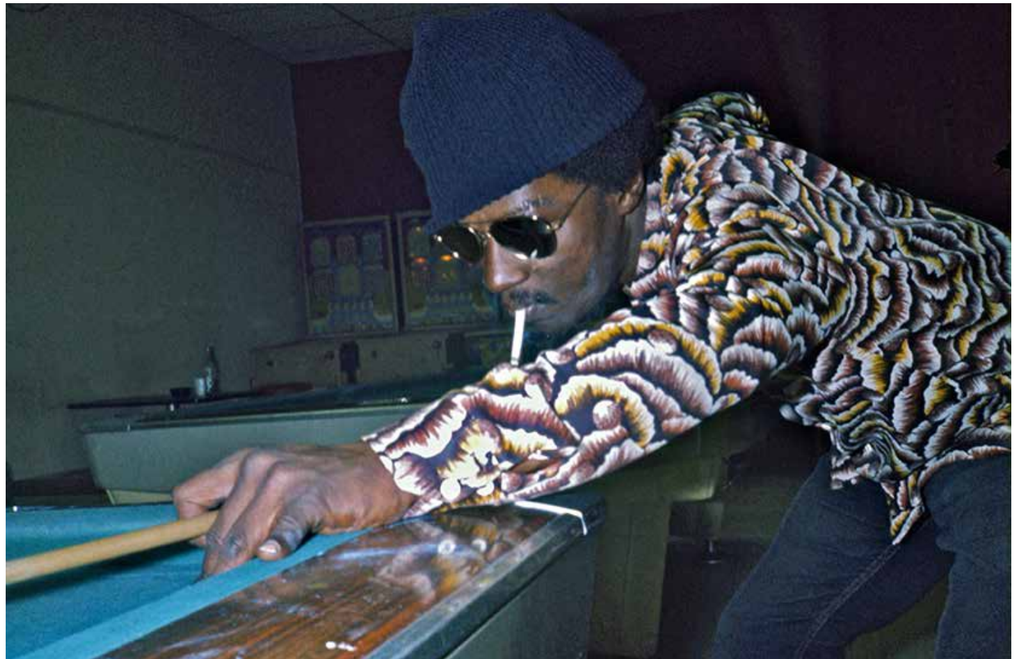

De er paranoide og stoler verken på hvite, sine egne eller seg selv. De har blitt tråkket på hele livet, og dette overvinner man ikke med noe falskt «brother»-snakk.
Men hvis man gjennom helt ærlig snakk kan gi dem bevis på hvem man egentlig er, og hva man vil, kan man overvinne mistroen.
Mange svarte foretrekker derfor rasisten i sør fremfor den nordlige liberale, for de vet at rasisten står for det han sier, og kan respektere ham for den han er, mens den liberale alltid sier én ting og gjør noe annet.

Med bildene mine og beskrivelsene fra andre ghettoer overbeviste jeg dem vanligvis om min identitet, selv om de aldri helt trodde at jeg ikke var politispion. Likevel tok de nesten alltid sjansen, for ethvert menneske har et behov for å være menneskelig; i dette samfunnssystemet er det alltid en risiko forbundet med det. Lar man masken falle, risikerer man å bli såret. Både kapitalisten og den kriminelle er i sin hverdag så sterkt deformert av rollene systemet dikterer dem, at de har et ubeskrivelig behov for menneskelighet.

Dette behovet kan de utfolde overfor vagabonden, som står utenfor systemet. For å få mat eller husly må vagabonden appellere til «det gode» i både kapitalisten og den kriminelle, og når han ser at det alltid er mulig, kan han ikke lenger fordømme dem som bare «kapitalister» eller «kriminelle», men må fordømme systemet han hele tiden må kjempe mot for å overleve.

Derfor tok selv de verste kriminelle nesten alltid denne sjansen med meg. Når mistroen hadde lagt seg, og et par øl hadde glidd ned, kunne vi nesten bli forelsket i hverandre i gjensidig beundring for rollene vi normalt spilte. De var interessert i hva jeg hadde lært av andre kriminelle, og jo mer teknikk jeg beskrev, jo nærmere kom vi hverandre.
Men i utvekslingen av måter å «to cop» på (å skaffe det den kriminelle trenger, en pose heroin, en bil, en pistol, en jente eller vin) satte jeg det alltid i en politisk sammenheng. Opplevelsene i løpet av natten ble ofte mer og mer kriminelle. Jeg visste at for å få et sted å sove om morgenen, måtte jeg bevise at jeg var med dem hele veien.

1975 - Tenderloin, San Francisco

Den første natten i en ny by fikk jeg sjelden mye søvn. Men på den måten fikk jeg fotfeste i ghettoen i andre sosiale lag, siden de kriminelles familier og venner ikke nødvendigvis selv var kriminelle. Men i Wilmington gikk det likevel galt. Jeg fikk de samme fiendtlige vibrasjonene utenfor baren som alltid, men her klarte jeg ikke å bryte isen. Alt prellede av. De begynte å true: «We are militants, get your ass out of here or you are a dead man.» Jeg ble så overrasket over at filosofien min plutselig ikke virket, at jeg ble helt svak. Jeg følte at jeg ikke hadde noen kontroll og ga opp. Lenger nedover hovedgaten svingte jeg inn i et uopplyst «prosjekt» for å komme tilbake til bilen via en annen vei. Men de satte etter meg og oppfattet tydeligvis disse kommunale fattigboligene som sitt territorium.

Jeg begikk da den feilen at jeg begynte å løpe lenger inn for å gjemme meg for dem. Under en busk så jeg at de nå var ti-femten mann. Jeg begynte å skjelve, sjokkert over utviklingen. Jeg innså at jeg ikke hadde en sjanse og løp ut i smuget for å overgi meg. Straks var jeg omringet, med kniver og pistoler rettet mot meg fra alle kanter. Jeg husker ikke detaljene, bare at jeg begynte å babble løs: om de ikke ville gi meg to minutter til å vise bildene mine og forklare hvorfor jeg var der – og hvis de ikke likte dem, kunne de drepe meg.

Etter mye roping og skriking førte de meg ut til hovedgaten med pistolene i ryggen. Jeg skalv ved tanken på at en av dem skulle komme til å trykke av. De sa jeg skulle gå rett ut langs landeveien, til jeg var ute av byen. Jeg følte meg som en befriet kidnappet ambassadør i Latin-Amerika. For å komme tilbake til bilen måtte jeg gå tre kilometer ut og så tilbake langs en parallellgate.

Jeg tenkte på å ringe etter en taxi eller politiet, men hadde ingen penger og ville ikke bli sett av politiet – da ville de være sikre på at jeg ikke var på deres side. I mørket hoppet jeg fra tre til tre for ikke å bli sett av forbipasserende biler, som kunne være dem. Scenen var som i filmen «I nattens hede» – bare rasemessig omvendt.

Jeg kom helskinnet tilbake og suste ut av byen. Jeg hadde fått nok av å bo i ghettoen den natten. Jeg har siden analysert hva jeg gjorde galt. Det er ingen tvil: Det gikk slik fordi jeg var uærlig overfor de kriminelle. Jeg lot som om jeg var en fattig vagabond som trengte et sted å sove, men bilen sto gjemt, og jeg visste at jeg kunne sove i den. Jeg var ikke helt ærlig og kunne derfor ikke sende ut de positive vibrasjonene som kunne åpne dem.

Etter den uhyggelige opplevelsen begynte jeg å føle at noe fantastisk ville skje denne natten. Slik går det nesten alltid når man reiser: når man er på bunnen, kommer man ofte høyest opp etterpå. To uker tidligere hadde jeg stått og frosset på en sidevei i West Virginia uten å få haik, og endte samme kveld hos Rockefeller. Som vagabond må man være fatalist; nettopp i kraft av sin overbevisning sender man ut så sterke vibrasjoner at man selv er med på å skape en gunstig situasjon.

Da jeg gikk inn på en bar på Wrightsville Beach, overrasket det meg derfor ikke hva som skjedde. En søt ung kvinne kom bort, dro meg i skjegget og spurte hvem jeg var. Det ene førte til det andre, mens hun skjenket vin i meg.

Når man som vagabond står alene i verden, er man sårbar i slike situasjoner og blir lett forelsket. Men når man bare en time tidligere har vært nærmere døden enn noensinne, får denne forelskelsen så voldsomme dimensjoner at den blir overveldende. Ethvert menneske som viste meg varme den natten, kunne jeg ha bundet meg til for alltid. Et av hennes første spørsmål var om jeg hadde et sted å bo. Da jeg sa nei, svarte hun straks at jeg skulle flytte inn hos henne. Hun ville gi meg alle pengene jeg trengte, og et bensinkort til bilen. Hun tilhørte en av Amerikas rikeste familier, eierne av bryggeriet Schlitz. Den natten glemmer jeg aldri.

Vanligvis er jeg impotent den første natten med en ny kvinne, men opplevelsen av volden satt så sterkt i meg at jeg tenkte mer på den, og alt gikk som det skulle. Det var som den gangen i New Orleans, da Mary Ann Westbury og jeg så en venn drepe en annen under et biljardspill, og etterpå gikk hjem og elsket hele natten.

Sex og vold henger sikkert tett sammen. Generelt føler jeg at mange av mine forelskelser i USA er født av en voldelig opplevelse – eller har ført en med seg. Min kjærlighet til landet er sikkert av samme art. Den natten ble vi så forelsket at hun straks snakket om at vi skulle gifte oss. Hun sa at vi ville få 50 000 dollar og deretter 30 000 i året: «Jeg vil ha et barn med deg.» Jeg var så overbevist om at jeg skulle gifte meg at jeg begynte å skrive til vennene mine at «nå hadde jeg endelig funnet den rette».

Jeg var fascinert av henne og hennes overklasse-natur. Hun brukte penger som om det var vann. Den første uken brukte vi 500 dollar, og hun måtte telegrafere til faren sin i Europa for å få tak i mer. Jeg nøt å spise hummer og biff etter måneder med «soulfood».

Men jeg insisterte på å fortsette arbeidet mitt og fotograferte fattigdommen i det østlige North Carolina om dagen. En professor i geofagi (jordspising) hadde fortalt meg om sulten i området. Så om dagen fotograferte jeg sult, og om kvelden slukte jeg biff på de fineste restaurantene. Hver annen dag var jeg sammen med forloveden min på en øy kun for de rike. En vaktpost på broen skulle holde «negere» og annet fattig avskum unna. Vi bodde i en stor, flott villa, lå på stranden hele dagen og slappet av. Det var her jeg først begynte å miste interessen for henne, da jeg rett og slett kjedet meg. Hun hadde i starten vist interesse for min «hobby», men det ble tydelig at hun anså svarte som undermennesker. Jeg har ofte forelsket meg i sørstatsrasister på grunn av deres eksotisme og sjarmerende dialekt og fascinasjonen av mennesket bak herre-slave-forholdet, men jeg innså at man ikke kan bygge et ekteskap på fascinasjon alene. Jeg begynte å føle at barnet vårt ville bli et produkt av vold, ikke kjærlighet. Da jeg spurte hva hun ville gjøre hvis vi gled fra hverandre, sa hun: «Pyt, jeg har nok penger, jeg kan ta abort når som helst.» Hun var fortsatt vilt forelsket, men jeg var i ferd med å komme ned på jorden.
Da hun skulle reise til Galapagos for å se skilpadder, ville hun ha meg med. Jeg var fristet, men sa nei; for å få henne litt på avstand og kjøle meg ned.

1974 - Charleston, SC

Hun ba meg komme tilbake til bursdagen hennes, noe jeg lovet. Jeg haiket tusenvis av kilometer og ankom ved middagstid og trodde hun ville bli glad. Men hun lå bare på sengen, helt kald. Ferien hos skilpaddene hadde vært fin, men hun hadde begynt å føle at vi ikke passet sammen. Til slutt hadde hun dratt til Ecuador for å ta abort. Det hadde vært dyrt og vanskelig i «dette primitive, katolske landet». Nå hadde hun ingen følelser igjen for meg. Jeg syntes hun var overfladisk, men jeg hadde jo også vært det selv. Både såret og lettet tok jeg farvel og dro tilbake til ghettoen i Wilmington for å prøve å bo der igjen. Jeg gikk inn i den samme baren, men nå på dagtid, og kjøpte en runde Schlitz for pengene jeg hadde igjen fra min tid i luksus. Og denne gangen lyktes det meg å bli akseptert, og det var en munterhet og en prat og en varme uten like. Det var i den tiden Schlitz kjørte sin nye reklame med «Only love is better than Schlitz». Hver gang jeg siden så den rundt omkring i landet, tenkte jeg tilbake på Wilmington – byen med det voldsomme rasehatet.

Sammendrag av brev

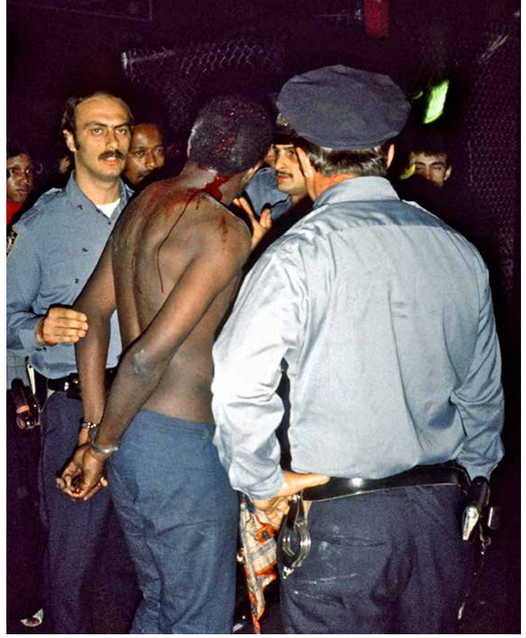
Etterord. Jeg nevner ikke navnet til Schlitz-kvinnen her og bringer heller ikke bilder av henne, da foreldrene hennes en gang på 80-tallet fortalte meg at hun nettopp hadde begått selvmord. Det slo meg at de eneste to av mine gamle «kjærester» som senere tok livet av seg, begge var millionærer.

Begge 1974 - Harlem, NY

1974 - NYC
Th. 1973
- New Orleans
og 1973 - NYC

You explained it to me, I must admit,
a long rap about "no knock"
being legislated for the people
you've always hated
in this hell-hole you/we call home.
NO KNOCK the man will say
to protect people from themselves.
Who's going to protect me from you?
No knocking, head rocking, enter shocking,
shooting, cursing,
killing, crying, lying and being white.
NO KNOCK told my brother Fred Hampton
bullet holes all over the place.
But if you're a wise "no knocker"
you'll tell your knocking' lackeys
no knock on my brother's head
no knock on in my sisters head
and double lock your door
because someone may be
NO KNOCKING ... For you!

"Police brutality is not an aberration, it's a feature of the system.....We are living in a system where the police can break down your door, kill you in your sleep, and get away with it." - Assata Shakur, digter og politisk aktivist.

Som medlem af Black Liberation Army (BLA) blev hun dømt for mordet på en politibetjent, men flygtede fra fængslet. Hun levede til sin død i 2025 som flygtning i Cuba. Hun var den første kvinde på FBI's liste over terrorister.

På jakt etter den indre godheten bak vredeens skygger

"Policing in our communities has become deeply militarized, generating fear and resentment instead of safety and trust." - Michelle Alexander, "The New Jim Crow"

Kriminaliteten blant de fattige er, i likhet med utbyttingen av de rike, nesten umulig å fotografere. Man kan vise resultatet, men sjelden selve prosessen. Jeg var som regel sammen med de kriminelle i flere dager før jeg fotograferte dem. For å overleve blant dem måtte jeg alltid tro på det indre gode i vrede barn og bygge opp forholdet til mennesket bak rollen som systemet tvang dem til å spille.

I det øyeblikket jeg fotograferte deres lyssky aktiviteter, henvendte jeg meg mer til deres miljøbestemte side – og forrådte dermed den tilliten de viste meg. Jeg ønsket alltid å fotografere kriminaliteten sett fra de kriminelles side, men for å fotografere måtte jeg plassere meg selv på avstand fra dem og var dermed ikke lenger «en del av dem». Å dokumentere systemets vold var langt enklere enn å fotografere motvolden. Her ble jeg fanget i skuddlinjen mellom politi og kriminelle i Harlem. En politibetjent løp over og brukte døråpningen min som skytestilling, og jeg befant meg fotografisk sett plutselig på politiets side. I slike øyeblikk begynte jeg å forstå deres brutale, men også menneskelige reaksjoner. Deres rasistiske fordommer og manglende forståelse for ghettoens reaksjoner skaper de vrede anklagene om politivold.

Samfunnet har lært dem å forvente det onde fremfor å snakke til det gode — derfor skyter de ofte før de spør. Jeg oppfatter det vanligvis som en voldshandling å bære våpen inn i et getto, fordi det viser manglende tillit, noe som lett avler motvold.

De første to årene i USA bar jeg selv de hvites frykt i meg – hovedingrediensen i all rasisme. Inntil jeg lærte ikke-voldelig kommunikasjon og positiv tenkning om medmennesket, ble jeg stadig slått ned av svarte.
Politiet tar utgangspunkt i det negative i mennesker og fremmer det derfor. Hadde de kommet ubevæpnede med åpent ansikt, ville de hatt en sjanse til å fremkalle de positive sidene jeg alltid fant selv hos de verste typene, «som vil drepe for en dollar» – eller for et kamera.
På denne måten skaper politiet et klima av frykt på begge sider, noe som gjør brutalitet uunngåelig. Inntil dagens videoopptak avslørte det, ble det meste av politivolden godkjent av hvite myndigheter. Mange stater tillater fortsatt politiet å bryte seg inn i folks hjem uten å banke på, noe som har ført til at utallige uskyldige er blitt drept.

No knock - sang af Gil Scott-Heron - illustrert

Black Lives Matter: James og Barbaras kjærlighet

"I can't breathe. Please, I can't breathe." - George Floyd

En dag så jeg i New York Times et avisbilde av borgermester Lindsay, som overrakte en bukett blomster til en heltemodig politibetjent i en sykehusseng. Det sto der at politimannen var blitt skutt under «inntrengning i en leilighet». Jeg bestemte meg for å finne ut hva som egentlig lå bak hendelsen, og lette rundt i Bronx i flere dager for å finne de pårørende og leiligheten der det hadde skjedd. Litt etter litt fant jeg frem til historien.
James og Barbara var et ungt svart ektepar som bodde i Fort Apache, den gang det verste nabolaget i USA, rundt Fox Street i South Bronx. En dag hadde de hørt kriminelle på taket og tilkalt politiet. To sivilkledde politibetjenter ankom og sparket opp døra uten å banke på. James trodde det var de kriminelle som var i ferd med å bryte seg inn, og skjøt mot døra, men ble selv drept av politiet. Barbara løp skrikende inn til naboen.
På politistasjonen i 41. distrikt bekreftet man hendelsesforløpet og innrømmet at «det hadde skjedd en liten feil», men at James jo selv hadde vært skyld i det, siden han var i besittelse av en pistol som ikke var registrert hos .
Jeg var etter hvert så vant til den slags urimeligheter at jeg ikke følte noen voldsom harme mot betjenten. Jeg følte bare at han hadde handlet feil. Siden jeg allerede hadde brukt så mye tid på saken, bestemte jeg meg også for å bli med i begravelsen. Jeg løp rundt i byen for å låne en pen skjorte og ankom begravelsesbyrået omtrent en time før. Jeg tok flere bilder av James i kisten. Han var veldig vakker. Jeg beundret begravelsesbyråets arbeid med plast for å tette skuddhullene. Svarte begravelsesagenter er rene kunstnere; selv folk som har fått øynene revet ut, kan de få til å se helt normale ut. Siden svarte lik kommer i alle farger, bruker de nesten hele fargeskalaen i plastmaterialer.
James gjorde for øvrig ikke noe spesielt inntrykk på meg – jeg hadde allerede sett for mange unge svarte lik. Det eneste jeg undret meg over, var at det ikke var noen blomsterkrans fra politiet.
Denne timen skulle bli den siste normale timen denne dagen. Det kom ikke mer enn ti begravelsesgjester, som alle undret seg over å se en hvit mann. En ung fyr hvisket at det virket upassende akkurat til denne begravelsen. Så hørte jeg plutselig forferdelige skrik fra forhallen og så tre menn bære Barbara inn. Bena hennes slepte over gulvet. Hun kunne ikke gå. Hun var en høy, vakker, lyshudet kvinne.
Skrikene fikk meg til å skjelve; jeg hadde aldri før hørt noe så hjerteskjærende. Da hun kom fram til kisten, ble det uutholdelig. Det var første og eneste gang i Amerika jeg var ute av stand til å fotografere. Jeg hadde før fotografert med tårene rennende nedover kinnene, men hadde alltid holdt meg på så stor avstand fra lidelsen at jeg kunne registrere den.
Da Barbara kom frem, kastet hun seg ned i kisten, la seg oppå James og skrek igjen og igjen: «James, våkn opp.» De andre prøvde å dra henne vekk, men hun sanset ingenting annet enn ham. På dette tidspunktet var jeg overbevist om at James ville reise seg.
Midt i lidelsen i Amerika hadde jeg ofte kunnet spore en viss hykleri eller overfladiskhet, som gjorde det mulig for meg å distansere meg fra den. Barbara slo beina vekk under meg. Alt begynte å svømme for øynene mine. Det må ha vært der jeg plutselig stormet gråtende ut av begravelsesbyrået.
Jeg løp gjennom flere gater bare for å komme meg vekk, vaklet ned Simpson- og Prospect-gatene i et kvartal hvor ni av ti døde en unaturlig død. Røvere sto i dørene, men jeg la ikke merke til dem, snublet inn i søppelkasser og knuste flasker. Det var et mirakel at ingen overfalt meg; de må ha trodd at jeg nettopp hadde blitt det.
Da jeg kom til James og Barbaras inngang, spurte jeg noen barn, mens jeg fortsatt gråt, om det var noen hjemme hos «mannen som ble skutt forleden dag». De trodde jeg mente en annen som ble skutt i inngangen overfor kvelden før. Nei, her, sa jeg. Men de hadde ikke hørt at noen var blitt skutt i deres inngang. Men de hadde ikke hørt at noen var blitt skutt i deres inngang. De bodde i andre etasje, og James og Barbara i femte etasje. Leiligheten sto tom. Tyver hadde allerede plyndret den. Det lå bare papir og småting igjen. Tomheten der inne fikk meg til å hulke enda kraftigere. Det var mange skuddhull i stueveggen der James hadde sittet, men bare to i døren som politiet hadde sparket opp.
Det var tre låser på døren, som overalt i New York, og en tykk jernstang festet i gulvet – et sikkerhetstiltak politiet selv anbefalte for å unngå at dører ble sprengt av kriminelle. James og Barbara hadde vært så redde for kriminelle at de hadde satt opp doble jernrister foran vinduene, selv i femte etasje uten brannstige. I bakgården lå en meterhøy haug med søppel. Her hadde James og Barbara bodd siden de var 16 år, sammen med datteren deres, som nå var fire år gammel.

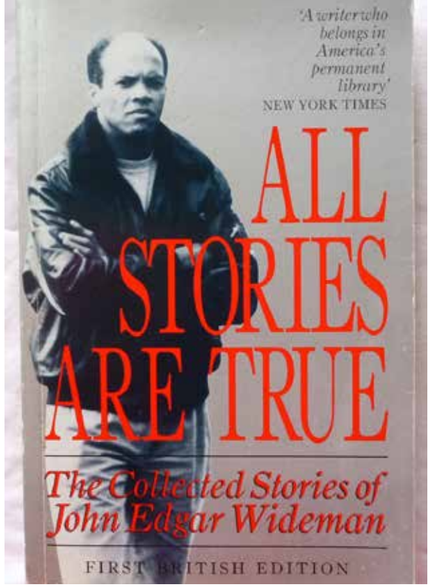

1974 - Bronx, NY

Etter et par timer våget jeg meg ut av leiligheten. Jeg hadde grått så mye at jeg hadde en bankende hodepine, og hele veien inn til Manhattan kom gråten i bølger. På West Side gikk jeg inn i en kino uten egentlig å ha bestemt meg. Det var den gangen de svarte filmene for første gang begynte å dukke opp. Filmen het Sounder og handlet om en fattig familie i Louisiana på 30-tallet. Det var en overveldende kjærlighet og samhold i familien, men til slutt ble faren hentet av de hvite myndighetene og sendt i arbeidsleir for å ha stjålet et stykke kjøtt. Filmen var laget i Hollywood og romantiserte fattigdommen; etter mange år kom faren tilbake, slik at filmen kunne få en lykkelig slutt. et var ikke den fattigdommen jeg hadde møtt i Sørstatene. De eneste gangene jeg gråt under filmen, var når noe minnet for mye om James og Barbara. Jeg ruslet videre mot Broadway. En gammel svart kvinne i det nordlige Bronx, som jeg hadde bodd hos om natten, hadde gitt meg 10 dollar, slik at jeg kunne skaffe meg pent tøy til begravelsen. Først hadde hun ikke stolt på meg og ringt rundt til politistasjoner i timevis for å spørre hva meningen var med å sende en agent til huset hennes. Da hun etter en halv dag ble overbevist, ble hun så glad at hun ga meg pengene, fikk meg til å love å komme igjen og ringte helt til Alaska, slik at jeg kunne snakke med datteren hennes der oppe.
Jeg hadde fortsatt litt penger igjen og gikk, i min merkelige sinnstilstand, rett inn i en annen kino på Broadway og så Farewell, Uncle Tom, en rystende film om slaveriet. Den var laget av italienere, så den romantiserte ikke slaveriet. Man så auksjonene, torturredskapene og hvordan menn ble revet bort fra kvinner og barn. Det var forferdelig. Hvordan hadde det dog kunnet få lov til å skje for bare 100 år siden? Noen steder var jeg på grensen til å kaste opp. Jeg så meg rundt i salen av frykt for at det skulle være svarte til stede, men det var bare to andre mennesker der.
Da jeg kom ut, sto en ung svart mann med solbriller og trippet. Jeg sto lenge og så ham inn i øynene og kunne ikke forstå at han ikke slo meg ned.
I flere dager etterpå var jeg helt ødelagt. Jeg vil aldri glemme den dagen. Den står blank i dagboken min. Det gikk et helt år før jeg tok meg sammen til å oppsøke Barbara. Jeg kunne ikke glemme henne. Da jeg kom til kjøkkenet på Veteranhospitalet, der hun jobbet, ble en eldre svart kvinne sendt ut. Hun fortalte at hun var Barbaras verge, fordi Barbara ikke hadde vært seg selv siden begravelsen. Hun hadde blitt innestengt og sa nesten ingenting lenger.

1974 - Bronx, NY

Jeg spurte hvordan Barbara hadde vært før James' død. Kvinnen fortalte med tårer i øynene om de fire årene hvor James og Barbara hadde jobbet sammen på kjøkkenet: alltid glade, alltid syngende, alltid sammen. De hadde aldri meldt seg syke og hadde alltid kommet og gått sammen. Men hun ville ikke la meg se Barbara. Barbara ønsket ikke å se noen.

Det gikk enda et år, hvor jeg sendte et brev til Barbara fra Sørstatene. Jeg antok at hun nå måtte ha kommet seg. Da jeg kom tilbake til kjøkkenet, var det igjen den samme kvinnen som kom ut. Hun sukket dypt og sa: «Barbara har blitt gal.»

Barbara fortsatte å dukke opp i tankene mine. Men en annen hendelse gjorde et like sterkt inntrykk. I Florida hadde en ulykkelig hvit kvinne klatret opp i et vanntårn for å begå selvmord. Men hun klarte ikke å få seg til å hoppe. Det var i et gettoområde, og en stor folkemengde, nesten alle svarte, samlet seg nedenfor. Politiet og brannvesenet prøvde å redde henne, mens folkemengden ropte at hun skulle hoppe.

Jeg forsto det ikke. Jeg ropte så høyt jeg kunne: «Slutt, slutt, la den stakkars kvinnen få leve.» Men ropene ble bare sterkere. Det var den verste og mest avskyelige massehysterien jeg noensinne hadde opplevd. Så slo det meg plutselig at skrikene hørtes ut som Barbaras den uforglemmelige morgenen. Jeg begynte å bli svak i beina og løp så hodestups bort, like fort som i bønnehjemmet. Om fem år skal jeg oppsøke Barbara igjen. Jeg må se ansiktet hennes igjen en dag.

Sammendrag av brev

John Wideman skrev en novelle inspirert av denne historien, «A Voice Foretold» i «All Stories Are True»:

«Fotografen er et stort skip som krenger, svai, blir rammet av havet, drevet av vanvittige vinder. Han er min leder. En klippe jeg vil klemme til blodet renner ut. Han kjente til dette stedet, til drapet her. Nå vet jeg det på grunn av ham. Beviset finnes i bildene hans. Bildesamlingen/dagboken, som jeg begynte å bla i og deretter ikke kunne slippe, måtte klemme til blodet rant ut ... Skal jeg tro på det han sier? At han haiker nord og sør, øst og vest, på kryss og tvers av landet uten en krone på lommen, og at det på en eller annen måte lykkes ham å spise, finne et sted å sove og kjøpe film til kameraet sitt. På alle mulige måter. Avhengig av godheten og ondskapen hos sine medmennesker. Vagabondering, kaller fotografen det. Som den gamle, forhutlede Ødipus med sine hovne føtter, som vandrer rundt i landet og søker et fristed. Hvor lenge har han vært på farten? Lukten hans sier år. Et helt livs modning ... Men dette er ikke en historie om ham. Hans Ingmar Bergman-aksent, den mørke aksenten, lespen, sludren og dansen, som han etterligner i sin tale, sin gang. Det etterligner jeg nå. Hans American Pictures brakte meg hit. Jeg står bak ham. I gjeld til ham."»

1975 - San Francisco, CA

1973 – Jersey City, NJ med World Trade Center i bakgrunnen

Bekjemp undertrykkelse ved å forstå ofrene på begge sider

"You cannot fight an enemy that you do not understand." - Malcolm X

Den dagen jeg ble ett med lidelsen, kunne jeg ikke lenger skildre den. Skriket fra mennesket i det lukkede system drukner i et tomrom mot verden utenfor. En hvit politimann som banket en svart kvinne, ble skutt ned i smerte og raseri av en ung mann fra et tak. Som hevn marsjerte nå 5 000 politibetjenter gjennom ghettoen i en maktdemonstrasjon for å skremme de undertrykte. Hver gang en politibetjent blir drept av svarte, settes hele kolonimaktens apparat i sving på denne måten. Men det ligger en dypere tragedie bak disse politimordene. Den avdøde politimannens 26 år gamle enke kommer, akkurat som han, fra det fattigste hvite samfunnslaget. Selv om man ikke kan unnskylde deres brutalitet, kan man godt forstå den – utbyttet og tråkket på, slik disse fattige hvite ofte selv har vært. Med så mørke utsikter i livet hadde de kanskje ikke noe annet valg enn å slutte seg til rekken av de gamle slaveforvalterne. Rasismen og den begrensede tilliten til medmennesker, som en fattig, u n og underprivilegert oppvekst har innpodet dem, forsterkes av nervøsiteten ved å være okkupasjonstropper i en kultur de ikke tilhører.

1973 - Jersey City, NJ

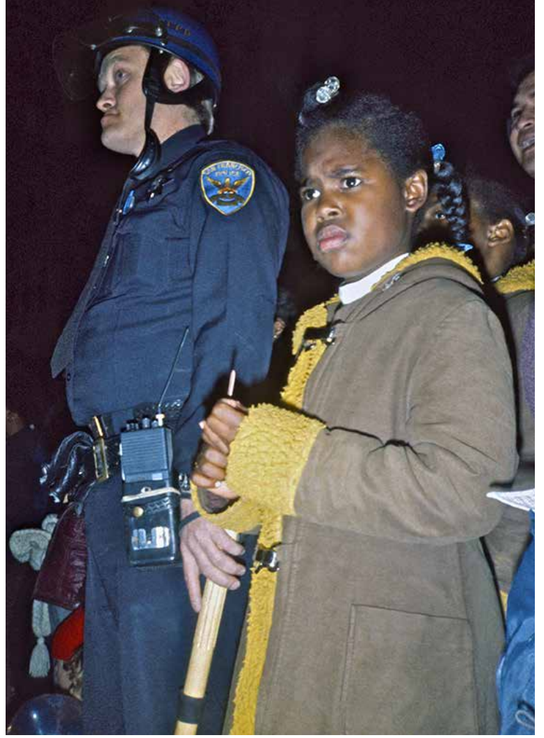

1975 - San Francisco

1972 - Miami

1975 - San Francisco

Om å se mennesket bak systemet som knekker oss

"The Black Lives Matter movement is not a war against police officers, it is a war against a system of oppression and dehumanization that has plagued this country since its inception." — John Legend

Det har blitt vanlig å angripe politiet, men vi glemmer at de i like stor grad er ofre for systemet som de er dets representanter. Vi ser deres harde ansikter og stramme lepper og mister håpet. Vi konkluderer raskt med at de aldri vil forandre seg; at de alltid vil være fulle av bitterhet, hat og frykt. Men satt de av egen fri vilje foran speilet og skapte disse ansiktene? Eller ble de tvunget til å leve et liv som strammet huden i ansiktene deres til en pervertert forvrengning av menneskeligheten?

Ja, det er vanskelig å skape et mer rettferdig samfunn. Selv å kunne se muligheten for forandring krever tro på menneskets iboende godhet – en evne til i hverdagen å se utover de lidelsesmønstrene som lammer oss overalt. Vår plikt er å endre dette system av kollektivt opphopet smerte, slik at mennesket igjen kan bli fullt ut menneskelig over hele verden. Bare på den måten kan vi også redde kloden fra den verste av alle undertrykkelser: ødeleggelsen av miljøet, klimaet og våre barns fremtid.

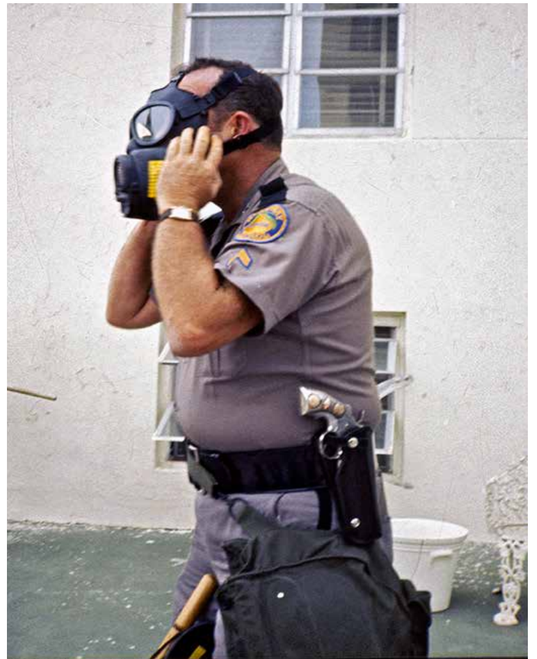
Jeg vet at jeg ikke ville ha overlevd blant alle disse (vid)underlige menneskene i Amerika uten min sterke tro på det beste i mennesket. Uten den ville det verste i mennesket ha fått overtaket – og utslettet meg.

1972 - Miami Beach, FL

1973 - Jersey City, NJ - 1972 - Miami Beach, FL

1971 - NYC

1971 - NYC

De overlevende i Attica: (Foto: New York State Police)

1971 - Brooklyn, NY - begravelse av ofrene fra Attica

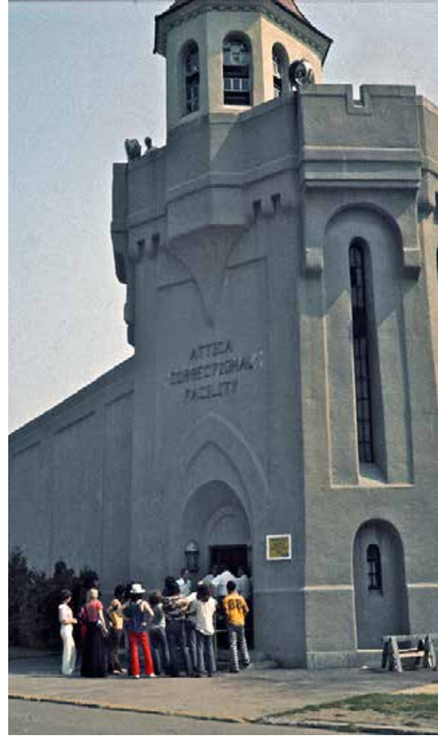
Om å se mennesket bak hatet og undertrykkelsen

"We have to dismantle the architecture of oppression. We have to dismantle the systems of oppression. We have to dismantle the mindsets of oppression." - Kimberlé Crenshaw

"We are capable of moving beyond the legacy of pain and building a world where all life is sacred." —bell hooks

Min reise har lært meg at jeg ikke lenger kan hate noen enkeltperson, gruppe eller samfunnsklasse – ikke engang de verste utbyterne. Hvis jeg sa at jeg hatet Rockefeller-familien, ville det være uærlig.
Ja, Nelson Rockefeller beordret massakren i Attica, der 10 fengselsvakter og 33 innsatte – som bare krevde reformer og menneskelig behandling – ble drept.
Selv om jeg var til stede ved deres massebegravelse og hørte væpnede Black Panthers rope: «Død over Rockefeller, sett de rike i fengsel og befri de fattige», og kjente de gråtende enkerne, og igjen så blodets farge i det afroamerikanske flagget – ja, så er jeg ikke i stand til å hate Rockefeller.

For jeg vet at bak den rollen han ble oppdratt til å spille, gjemmer det seg et menneske som under andre omstendigheter ikke ville blitt en morder i et desperat forsøk på å holde ghettoens innestengte nede. Hvis vi forstår at underklassen myrder og raner på grunn av sitt miljø, må vi også erkjenne at overklassen, i sine handlinger og tradisjoner, er slavebundet av sitt eget miljø. Jo mer jeg lot meg hjernevaske inn i overklassen, desto mer begynte dens handlinger å virke forståelige. Undertrykkelse er et tveegget sverd; det sårer både hånden som svinger det og halsen som bærer det.

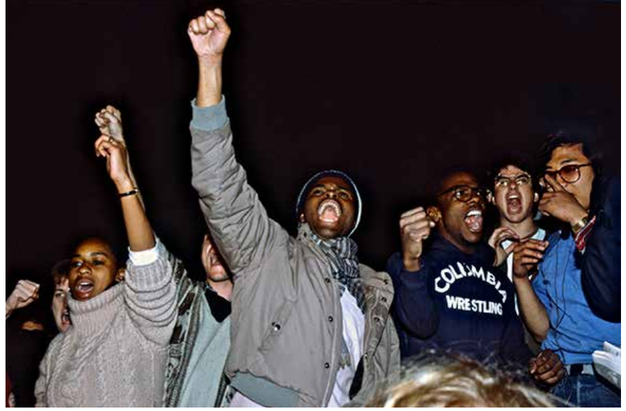
1974 - Attica fengsel, NY - Bund 1971 - NYC

1991 - Washington, DC

1985 - NYC

Bare kjærlighet kan overvinne hat

"We can't expect the world to change if we don't change ourselves." - Solange Knowles

"Love is an endless act of forgiveness. Forgiveness is me giving up the right to hurt you for hurting me." —Beyoncé

Jeg ville være uærlig hvis jeg skjulte at jeg har kommet til å like menneskene i USAs herskende klasse. Når jeg fordømmer overklassen, er det i virkeligheten systemet i oss alle jeg angriper – det systemet som skaper den økende ulikheten og lærer sine medlemmer å rane og myrde, ikke bare i USA, men særlig i den tredje verden. Et system så sterkt og umenneskelig at det ikke endres ved å angripe symbolene alene. Hadde jeg hatet Rockefellerne som symboler, ville jeg ha nektet dem den varmen og gjestfriheten de viste meg som vagabond – under forhold som ikke var diktert av systemet. Jo lenger jeg vandret som vagabond, desto mindre ønsket jeg noensinne å bli en del av dette systemet igjen. Overalt hadde det gitt mennesket et falskt ansikt. Jo tydeligere disse maskene tegnet seg, desto sterkere trang fikk jeg til å trenge inn bak dem og se ut gjennom deres smale øyespalter. Det var aldri et vakkert syn: hat, frykt og mistillit. Jeg hadde intet ønske om å bli en del av det. Jeg lærte at det er langt lettere for mennesker å fordømme enn å forstå. For hat bygger på forenklede betraktninger, og mange er så oppslukt av smerten ved ikke å kunne leve opp til normene i sitt miljø, at de heller vil redusere virkeligheten til symboler enn å prøve å forstå den. Det er også lettere, når man leser en bok som denne, å hate de hvite enn å forstå oss – for da unngår man å konfrontere den delen av systemet som finnes i en selv. Først når vi erkjenner hvordan vi selv er en del av undertrykkelsen, kan vi endre de kreftene som dehumaniserer oss og gjør oss grunnleggende ulykkelige.
På mine reiser klarte jeg å overleve fordi jeg alltid søkte inn til mennesket bak den falske fasaden. Men overalt bak disse fasadene så jeg kjærlighetens sammenbrudd. Jo færre tråder som bandt mennesker sammen i et sunt fellesskap, desto mer forsteinede og ugjennomtrengelige ble maskene jeg måtte gjennom for å overleve. Og likevel fant jeg overalt små nyanser av menneskelighet. Selv om kjærligheten mellom menneskene er blitt drept i dette mønsteret av undertrykkelse – tenk bare på Trumps splittede USA – vet vi alle at kjærligheten kan spire opp gjennom steinbelegget hvor som helst ... når som helst...

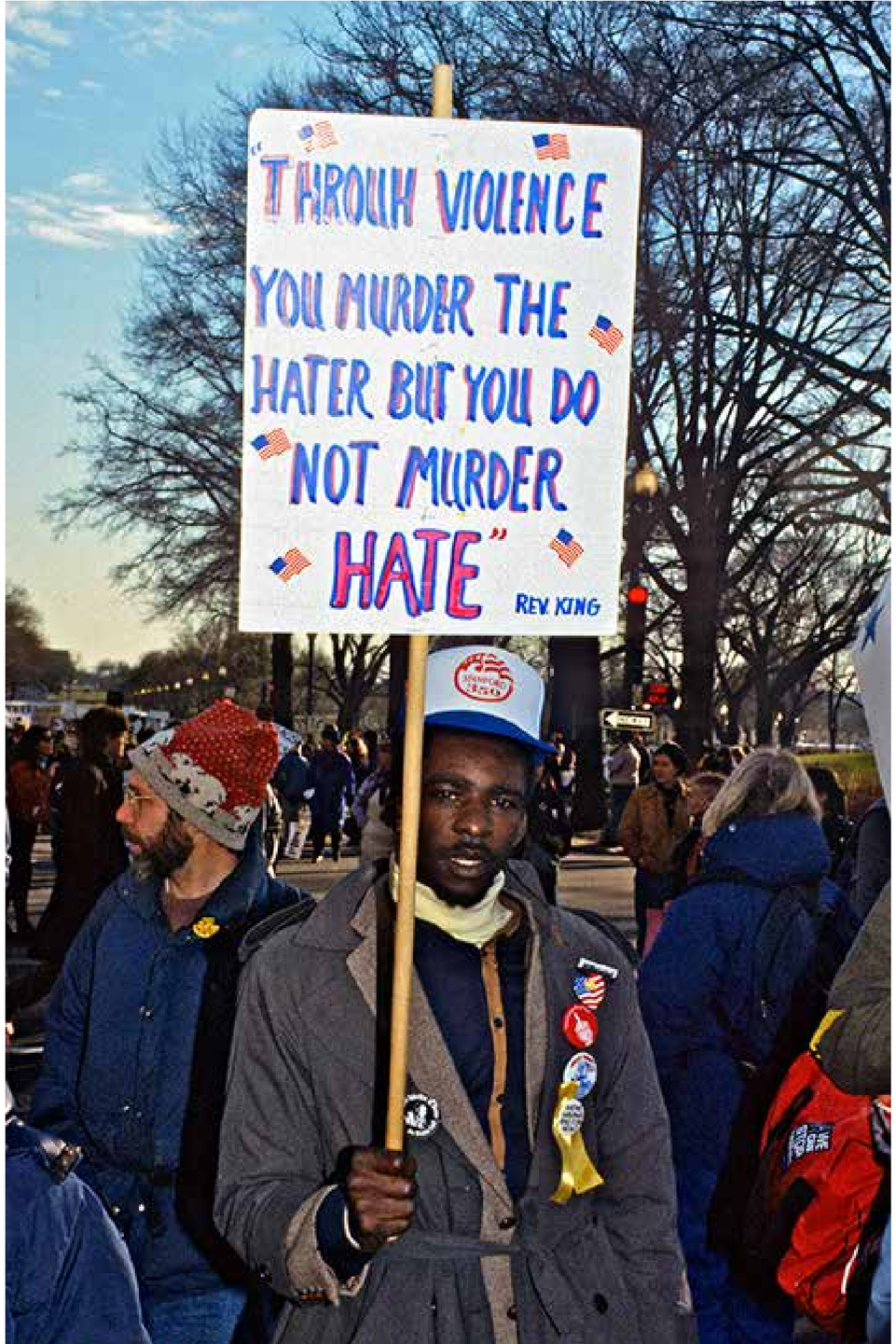

1990 - NYC

1991 - NYC

You Sure Love to Ball - sang af Marvin Gaye – illustreret – efterfulgt af kirkescener

Højre - 1991 - Washington, DC

1991 - Bullock County, AL

1974 - Jersey City, NJ

1975 - Bullock County, AL

"The most common thing people do not understand is that love is the only sane and satisfactory answer to the problem of human existence." - James Baldwin

"Our lives are like our love, both fierce and tender, a delicate balance between beauty and pain." - bell hooks

"Our love is a hurricane force, a supernova, a force so powerful it bends time and space." - Beyoncé

"Love is the weapon of the future. It is the only armor that will defeat hate and fear." - Tupac Shakur

"Black love is unapologetic, fierce, and resilient. It is a flame that burns bright even in the darkest of times." - Imani Perry

"Black love is not just a feeling, it's a commitment, a fight, a revolution." - Janelle Monae,

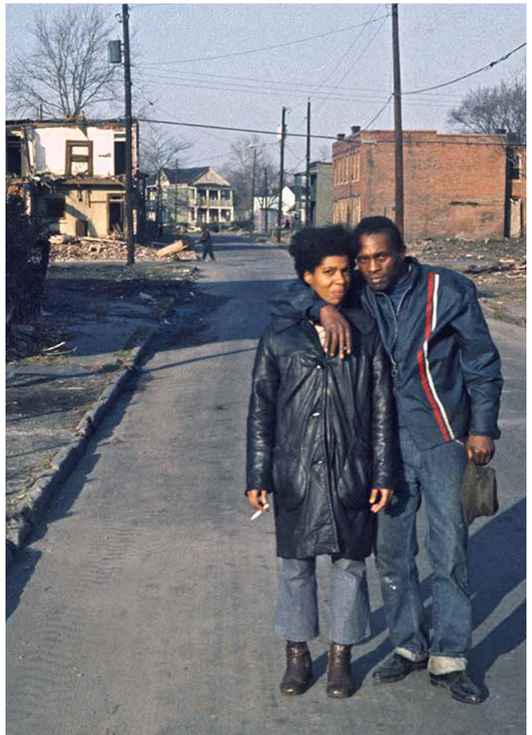
1975 - Richmond, VA

1974 - Norfolk, VA

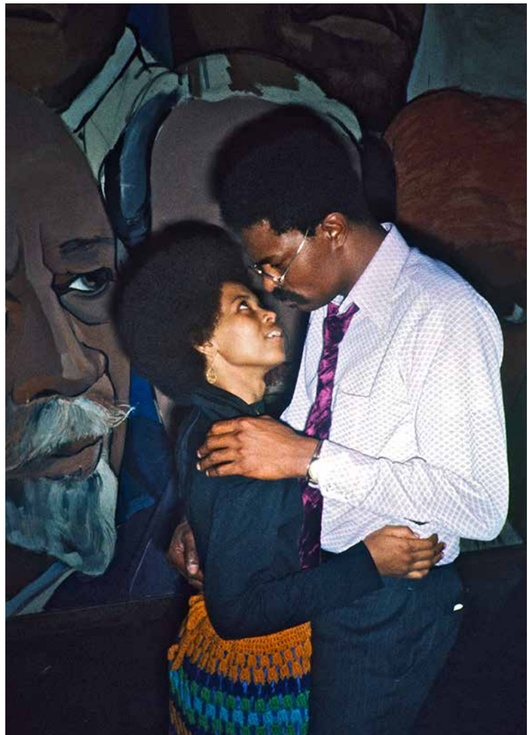
2009 - Gainesville, FL

1973 - Harlem, NY. Det kommunistiske partis vicepræsidentkandidat Jarvis Tyner

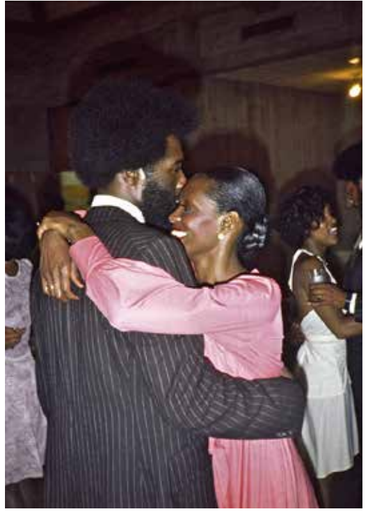

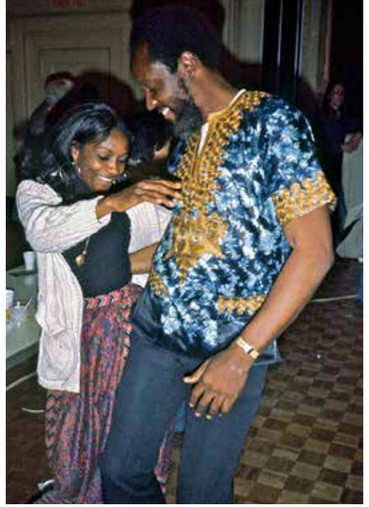
1975 – Philadelphia, PA – Rene Yates, se historien bak bildet på side 466

1975 - San Francisco

Hjerter, der hæver sig over asfalten i sort kærligheds triumferende ånd

Tv. - 1975 - Philadelphia, PA - René Yates med kæreste - se opdateringen om hende

1975 - San Francisco

1985 - Harlem, NY

2012 - St. Francisville, LA

"Our love is a tapestry woven with threads of joy, pain, resistance, and triumph." - Ta-Nehisi Coates

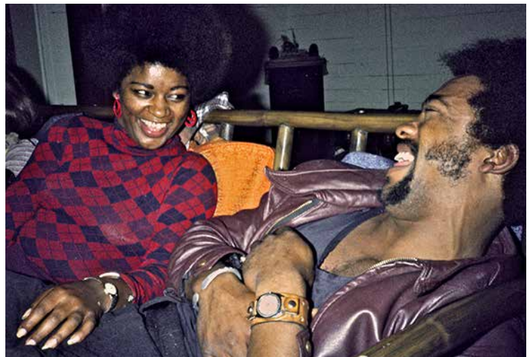
"We are worthy of love, deserving of love, and capable of giving love. Let us celebrate Black love in all its forms."
- Chimamanda Ngozi Adichie

"Black love is a beacon of hope, a testament to the human spirit's capacity for resilience and joy." - Kwame Alexander

1973 - Greensboro, NC

1973 - Zebulon, NC. - Caroline her blev senere myrdet.

1974 -
Abilene, TX

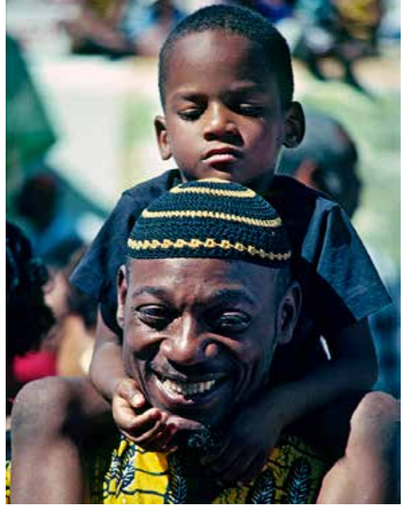
"Black love is the resistance. It is the act of choosing ourselves, choosing each other, choosing joy and defiance in the face of everything trying to tear us down."
- Yrsa Daley-Ward

"Black love is beautiful, resilient, and complex. It's a love that has endured through centuries of oppression and continues to thrive." - Tressie McMillan Cottom

"Black love is the foundation of our community. It's the fuel that keeps us moving forward."
- Beyoncé

2004 - NYC

Tv.
1993 - Brooklyn, NY
Th.
1985 - Harlem, NY

"Black love is a refuge. It's a safe space in a world that often feels unsafe." - Cleo Wade

"Black love is a sanctuary. It's a place where we can be our most authentic selves and be loved for who we truly are." - Ijeoma Oluo

"Love recognizes no barriers. It leaps hurdles, jumps fences, penetrates walls to arrive at its destination full of hope." - Maya Angelou

1996 - Chicago

1991 - Houston, TX

Bund 1975 - Philadelphia, PA

1975 - Baumont, TX

Bund 1978 - Jacksonville, FL

"Black love is a revolution. It is a war cry. It is a victory dance." - Yrsa Daley-Ward

"Love's the only thing that's never wasted. In Black love, we find the freedom to exist without permission." - Frank Ocean

"Love is a revolution. It's what keeps us going, what breaks the chains, what makes us free."
– H.E.R.

"Love is not just a word, it's action. It's protection, it's truth, it's the fire that keeps us alive when everything else tries to burn us down."
- Kendrick Lamar

"Our love is how we survive. Black love is bold, it's soft, it's everything they said we couldn't have — and we love anyway."
– Rihanna

"When I love, I love with my whole being, and that love is not up for negotiation. Black love is sacred, it is mine, and it is powerful."
- Solange Knowles

1996 - Tunica, LA - Bibellæser

1973 - Baltimore - Bryllup i butikk-kirke

"The love of God is the most powerful force in the world." - Sojourner Truth

"Faith is not an avoidance of difficulty but an embrace of grace in the midst of difficulty." - Dr. Bernice King

"Black theology doesn't deny God's love for white people, but it insists that love cannot be blind to oppression." - James Cone

Begge 1975 - San Francisco

1975 - San Francisco

1973 – fra en landsbykirke ved Houma, LA

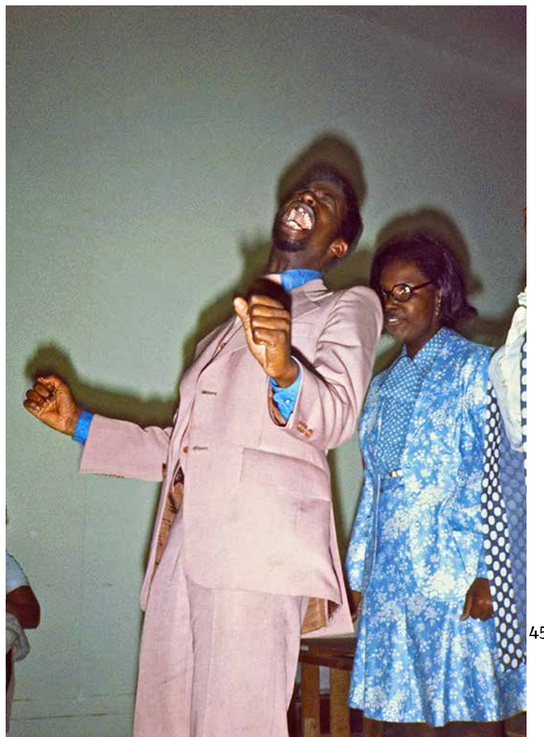
"Faith is the bridge that carries us over when our own two feet won't." - Maya Angelou

"The Negro church in America is the only institution in the world where the Negro is free." - James Baldwin

"The God of the Negro church is a God of the underdog. He is a God who can make a way out of no way." - Toni Morrison

1975 – San Francisco – Fillmore-ghettoen, butikk-kirke

1975 – Philadelphia, MS.
Min svigerfar, pastor Jake Rushs hender.

2009 - Harlem, NY - Moske på 116th St

"Islam is not a new religion. It is the same truth that God revealed to all His prophets throughout history. Islam is both a religion and a complete way of life. Muslims follow a religion of peace, mercy, and forgiveness that should not be associated with acts of violence against the innocent."
- Yusuf Islam or Cat Stevens, whom I introduced on stage for a week in The Gaslight.

"Faith is the audacity to hope when hope seems hopeless." - Maya Angelou

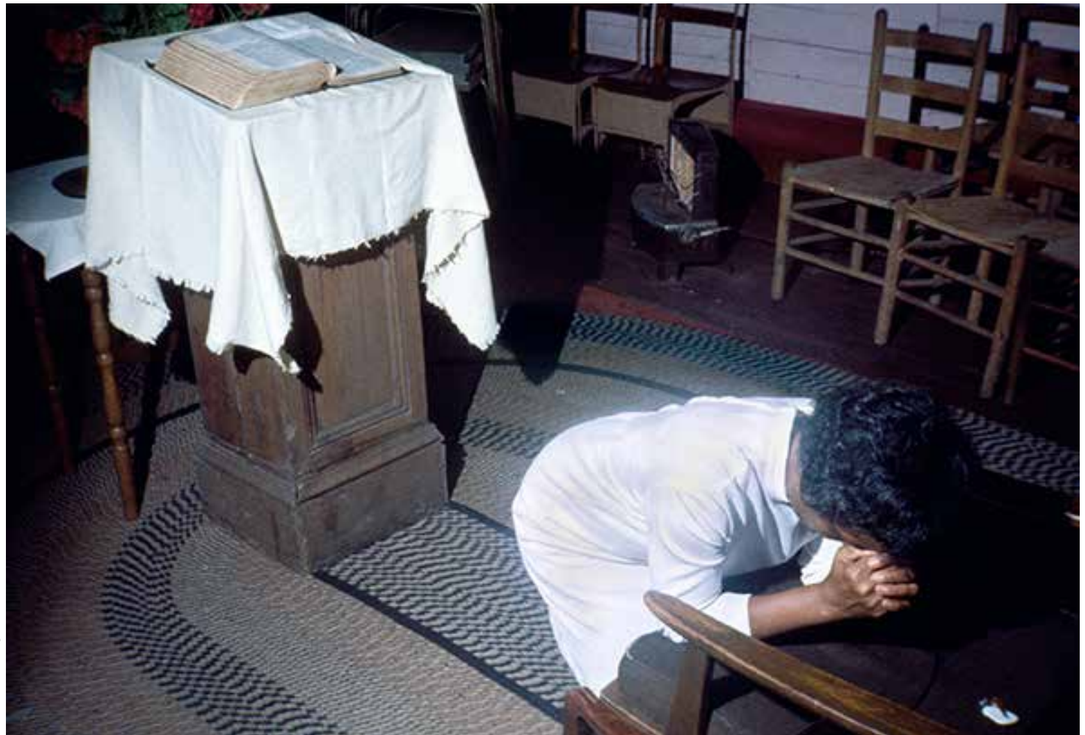
"There is no pit so deep that God's love is not deeper still." - Marian Wright Edelman

"Faith is the only thing that can keep you going when you feel like giving up." - Sister Souljah

"Islam has always been part of America. Muslims have enriched our society since our founding. They are as diverse as our nation itself. They are black and white, Latino and Asian, immigrants and American-born, and some of the most distinguished and patriotic among us." — Barack Obama

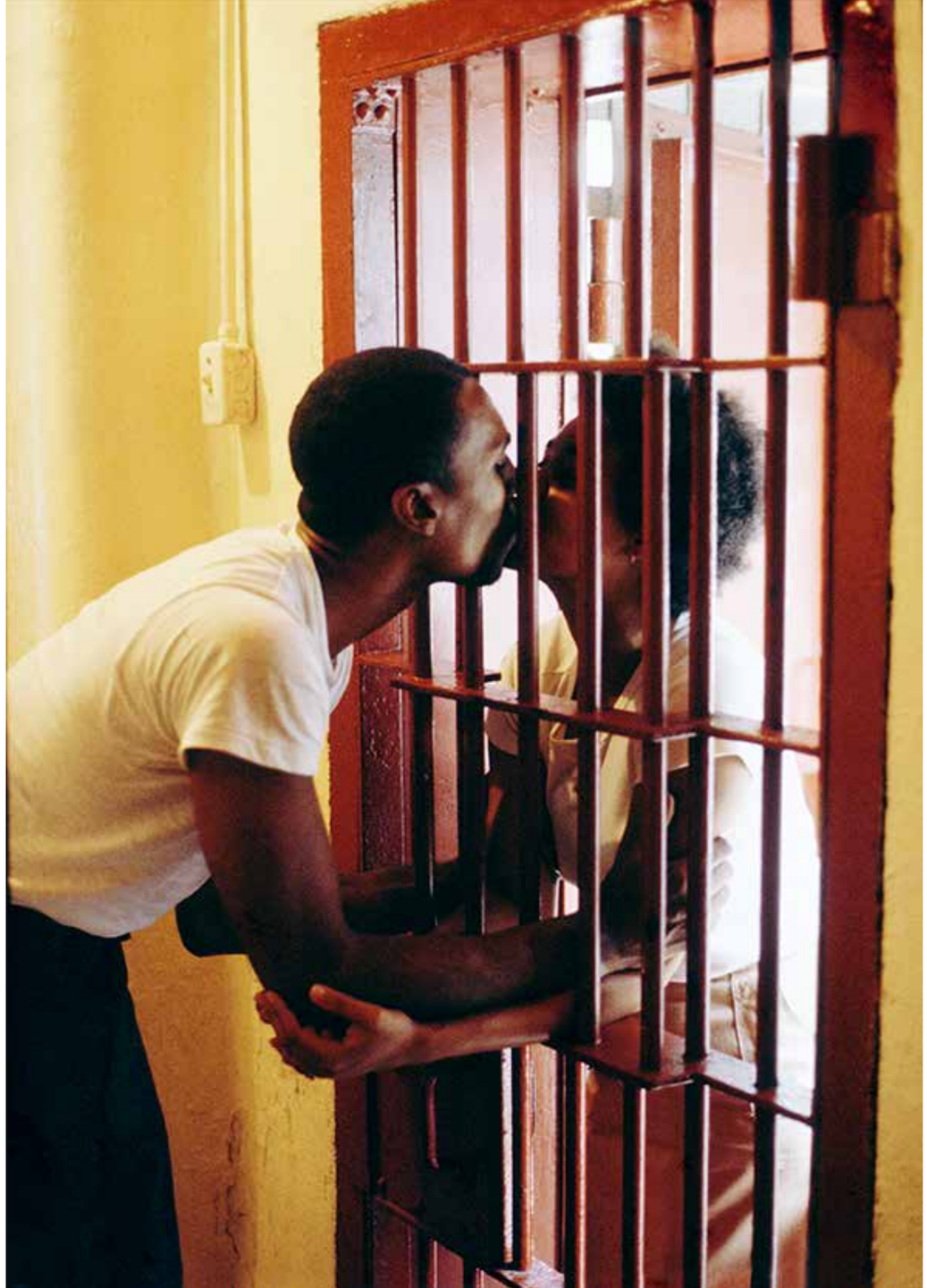
"I believe in the religion of Islam. I believe in Allah and peace." – Muhammed Ali

1975 - Meridian, MS - Shack kirke

2003 – Philadelphia, MS – Påskegudstjeneste i min svigerfars kirke. Se følgende historie om pastor Jake Rush

Ghetto love

"Love takes off the masks we fear we cannot live without and know we cannot live within."
—James Baldwin

"There is no love like ghetto love"

Etter fire år med vagabondliv i ghettoen endte jeg opp med å gifte meg med den. Annie er den eneste kvinnen jeg husker å ha tatt initiativ overfor. Da hun satt der i en restaurant i New York – uimotståelig vakker – var det fra første blikk tydelig at vi trengte hverandre. Hun hadde nettopp kommet tilbake fra ti års eksil i England for å gå i sin mors begravelse, og jeg befant meg i en av mine mørke perioder. Vi var begge prestebarn og hadde på forskjellige måter gjort opprør mot denne bakgrunnen. Hun ble grepet av bildene mine og ville hjelpe meg med å publisere dem. Hun hadde en sterk interesse for litteratur og et langt større intellektuelt horisont enn meg, så jeg ble raskt avhengig av henne for å få brikkene i puslespillet mitt til å falle på plass.

Annie hadde i stor grad i sitt eksil frigjort seg fra den herre–slave-mentaliteten som gjør ekteskapet nesten uutholdelig for de få amerikanerne som forelsker seg på tvers av det lukkede systemets grenser. Blandede ekteskap er i Amerika fremdeles en undergravende handling. Selv liberale hvite famler etter svar når spørsmålet kommer: «Hva sier du til at datteren din gifter seg med en av dem?» Typiske rasister begynte ofte samtalen med «jeg bryr meg ikke om folk er hvite, svarte, lilla eller grønne...», og ti setninger senere viste de seg som fanatiske motstandere av blandede ekteskap. Likevel ble det inngått mange ekteskap mellom hvite og svarte tjenere, helt til det ble forbudt i 1691.

Før svarte ble redusert til slaver, var det fattige hvites hat mot dem også ukjent Selv i tidligere slaveland som Cuba og Brasil finnes det ingenting som minner om amerikanernes ekstreme motstand mot blandede ekteskap. Jeg kommer selv fra et konservativt landområde, men husker ikke å ha hørt ett negativt ord i barndommen om forhold mellom hvite og afrikanske studenter. Men i USA kan intet ekteskap mellom rasene betraktes som bare en naturlig forening.

I Hollywood ville svarte promotører investere i å markedsføre lysbildefremvisningen min stort, men bare hvis jeg fjernet delen om min kone: «Det ødelegger budskapet ditt. Det får deg til å ligne alle andre liberale.» Mange svarte og liberale vil av samme grunn falle fra i denne delen. En sint svart kvinne anklaget meg rasende etter showet for «uansvarlighet», fordi jeg hadde vært sammen med «mentalt forstyrrede kvinner», basert på bilder av nakne svarte kvinner – uvitende om den danske nakenhetskulturen, der nakenhet ikke var seksuelt ladet.

Hun sa: «Er du ikke klar over at vår utstøting gjør oss alle mentalt syke?» Og hun traff noe viktig: Hvordan kan man gå inn i herre–slave-samfunnet som nøytral uten selv å bli en del av problemet?

Men hun begikk samme feil som mange amerikanere ved automatisk å anta at et nakenbilde av en kvinne betyr et seksuelt forhold.

Hun trengte imidlertid ikke å bekymre seg: I motsetning til det jeg så i Afrika, hadde den svarte amerikanske kvinnen utviklet sterke forsvarsmekanismer mot den hvite mannen etter århundrer med misbruk.

Selv om jeg tilbrakte mesteparten av tiden min i det svarte samfunnet, var over 90 % av kvinnene som inviterte meg til å dele seng, hvite. Mistanken om den hvite, seksuelle utnytteren hang imidlertid alltid over meg.

Når jeg gikk rundt i ghettoene om natten i Sørstatene, spurte unge menn: «Sir, skal jeg skaffe deg en kvinne?»

Jeg er overbevist om at de færreste kvinner ville ha tilbudt meg sin gjestfrihet hvis de ikke hadde fornemmet min ikke-aggressive energi. Jeg så på min omstreifning som en passiv rolle og verken unngikk eller innledet seksuelle forhold. Men det var interessant hva som faktisk skjedde, når jeg fikk nære forhold til kvinner. Hvis vi kom godt overens, kom hvite kvinner etter noen dager med seksuelle tilnærmelser. Men selv når vi ble mer intime og omfavnet hverandre, skjedde det sjelden mer med den svarte underklassekvinnen – spesielt i Sørstatene. Det var som om noe gikk i stå: en felles erkjennelse av at dette var en for stor historisk byll man ikke burde stikke hull på. Hun kunne ikke unngå å signalisere, bevisst eller ubevisst, at maktbalansen mellom oss var ulik. Det ga meg en følelse av å være enda en i rekken av hvite utbyttere.

De svarte kvinnene jeg hadde seksuelle og langvarige forhold til, var nesten alle fra middelklassen eller Vestindia. De var mer konservative enn både hvite kvinner og kvinner fra underklassen jeg møtte, men samtidig mer frigjorte fra dette vedvarende mentale slaveriet. Noen amerikanere mener at hvis man er klar over at folk lever under undertrykkelse, bør man som hvit ikke bringe seg selv i intime situasjoner med dem.

1978 - Washington, GA

1974 – Vårt bryllup i City Hall, NY (med Sør-Afrikas konsuls baby)

1975 - Annie i Tenderloin ghettoen, San Francisco

Men det er jo nettopp slaveri: når man ikke omgås en gruppe som likeverdige, og dermed holder dem fast i ghettoisering og forkrøpling.

Annie var et av unntakene mine i underklassen. Selv om hun etter ti år i England virket «middelklasseaktig», var hennes grunnsyn fortsatt preget av oppveksten hennes. Et slikt forhold kunne kanskje ha fungert med langvarig kjærlighet, tillit og hardt arbeid fra begge parter, men på grunn av min rasisme, sexisme og særlig den blinde «uskyldigheten», som alltid er den herskende klassens privilegium, gikk det annerledes. Det ble et så smertefullt og knusende nederlag for meg at jeg ikke kunne forene det med min opprinnelige bok. Alt gikk galt fra begynnelsen. Vi giftet oss fredag 13. september uten et sted å bo.

En tjenestepike lot oss tilbringe bryllupsreisen i den sørafrikanske konsulens luksusleilighet, mens han var kalt hjem av apartheidregimet. Senere endte vi opp i det verste gettoområdet i San Francisco. Vi hadde knapt betalt den første månedsleien før hele Annies sparepenger ble stjålet. Vi bodde i femte etasje i en bygning full av prostituerte, narkomane, mødre på sosialhjelp og menneskelige vrak. Annie hadde ikke bodd i ghetto-miljøet siden barndommen og ble sjokkert over å være tilbake der. På grunn av utseendet hennes og området ble hun stadig trakassert av halliker og hustlere som ville rekruttere henne.

Mens jeg bodde et par dager hos Margo St. James, leder av sexarbeidernes fagforening, ble Annie kidnappet av en prostitusjonsring som truet henne med pistoler, tvang henne til å kle seg naken og spilte russisk rulett for å «knekke og dressere» henne. Om natten klarte hun å rømme gjennom et baderomsvindu helt naken. Da jeg kom hjem, lå hun utmattet av gråt og smerte.

Overgrepene fra hallikene fortsatte, og det hjalp ikke at jeg var hvit. En dag kastet en hallik hånlig en håndfull penger etter Annie på bussen. Av gammel vagabondvane plukket jeg dem opp – Annie ble rasende og snakket ikke til meg på en uke. Det var konstant vold, skrik og smerte i bygningen. Flere ganger prøvde jeg å stoppe halliker som banket sine «horer» i stykker. Det var også en pyroman. Nesten hver natt de første månedene ble vi vekket av brannalarmen og så flammer fra naboleilighetene. Vi hadde alltid bagasjen pakket. Det første jeg ville redde, var kofferten med de tusenvis av lysbildene til denne boka.

En natt sto hele bygningen ute på gaten i nattøy. Jeg ba Annie passe på kofferten mens jeg fotograferte brannen, men hun hørte meg ikke i all støyen, og vi glemte den ved et uhell på gaten da vi kom opp. Jeg løp ned og fant ut at kofferten fortsatt sto der. Alle kalte det et sant mirakel, for ingen hadde noensinne sett noe verdifullt bli stående i bare et minutt i dette nabolaget uten å bli stjålet.

Det psykologiske presset var verre for Annie enn for meg. Vi prøvde å få sosialhjelp for å kunne flytte, men fikk bare 7 dollar. Nesten hver natt lå hun og gråt i fortvilelse. I de første månedene, da jeg fortsatt hadde litt psykisk overskudd, prøvde jeg å trenge inn i hennes smuldrende verden.

Som flere av mine forhold i USA var også dette et resultat av vold. Vi møtte hverandre på grunn av drapet på moren hennes, og få måneder senere ble stefaren hennes funnet dødelig knivstukket. Et skremmende mønster fra barndommen hennes begynte å tegne seg i disse tårevåte nettene. Hennes mor hadde som 16-åring født Annie og hennes tvillingsøster, noe som i prestens familie ble ansett som en så stor synd at moren og den ene søsteren ble sendt til Nordstatene, mens Annie ble sendt til en tante i Biloxi, Mississippi. Hennes eneste minne fra de første fire årene var den alkoholiserte tanten som lå i hytta si, mens Annie satt alene i sanden. En dag holdt hun på å kveles av et kyllingbein og kjempet desperat – ingen kom henne til unnsetning.

Besteforeldrene oppdaget forsømmelsen og tok henne med til Philadelphia, Mississippi. Her fikk hun en brutal, fundamentalistisk oppdragelse. Hun ble straffet hvis hun lekte, danset eller viste glede. Ofte ble hun hengt opp i uthuset med lærremmer rundt håndleddene og pisket. På vei hjem fra skolen var det nesten daglig steinkasting mellom svarte og hvite barn.

Annie snakker i dansk TV i 1977 om Jim Crow-segregasjonen hun vokste opp med

1975 – Annie i Tenderloin-ghettoen i San Francisco i vår mest deprimerende periode

1975 – Philadelphia, MS – Da jeg bodde hos Annies ondskapsfulle, men pietistiske besteforeldre

1975 - Skilt på hwy 19 til Phil. MS der de tre borgerrettighetsforkjemperne ble myrdet av KKK

En dag satte de hvite barna schæferhunder på dem, og Annie ble alvorlig bitt. To av disse barna ble senere medlemmer av Ku Klux Klan; en av dem – Billy Wayne Posey fra Annies gate – var med på å myrde de tre borgerrettighetsforkjemperne i 1964.

2004 - Phil. MS - Gjenbesøk hos Annies familie gjennom hele livet mitt.

1975 - San Francisco - Uansett hvor Annie befant seg, leste hun alltid bøker

Etter denne Klan-volden, med brennende kors gjennom gaten, flyktet hun nordover og senere i eksil. Da hun hadde vært den første svarte som brukte byens bibliotek, turde hun aldri vende tilbake. Jo mer hun avslørte i løpet av disse nettene, jo mer sjokkert ble jeg. Hun var utrolig følsom, og jeg husker en natt da hun gråt over «den hvite konspirasjonen» som hadde holdt henne og andre svarte barn uvitende om drapet på seks millioner jøder. Hun ville uten tvil ha grått enda mer hvis hun hadde visst at nazistene baserte 1930-tallets jødelover direkte på de amerikanske Jim Crow-lovenes rasehierarkier for å kunne stigmatisere ellers velfungerende jøder ved å forby endogami og med «one-drop»-regelen gjøre dem til en «lavere» og «uren rase».

Til slutt lyktes det Annie å få en jobb som vikar på kontoret i Bygningsdirektoratet, hvor hun behandlet regninger fra byggefirmaer. Hun skapte opprør ved å avsløre det ene svindelnummeret etter det andre. Med sin skarpe hjerne kunne hun påvise hvordan firmaer allerede måneder tidligere hadde sendt regninger for det samme arbeidet i andre formuleringer. I årevis hadde disse mafiosi flådd byen. Hun kom hjem hver dag og fortalte hvordan hun hadde spart byen for hundretusener av dollar. Da jobben tok slutt, sa hennes jødiske sjef at hun selv kunne skrive akkurat den anbefalingen hun ønsket – han ville undertegne den.

Men vi hadde fortsatt ingen penger, og den korrupte atmosfæren rundt oss brøt ytterligere ned moralen vår. Når de rike stjal, hvorfor skulle ikke vi? En dag fant vi en lommebok med 80 dollar i trappeoppgangen. Det tok oss lang tid å bestemme oss for å levere den til eieren – en mor på sosialhjelp – som bare snappet lommeboken uten et ord, med et hånlig blikk som sa: «Dere må være idioter som prøver å være bedre enn andre her.» Fra det øyeblikket gled alt i en mer kriminell retning. Planen hadde vært at jeg skulle skrive en bok, og Annie og andre mente at jeg burde beskrive mine opplevelser i ghettoen som utlending. Men selv om jeg satt dag etter dag foran papiret, var det umulig å få et ord ned på papiret i denne nervøse og voldelige atmosfæren.

Gradvis mistet vi begge selvtilliten. Jo mindre overskudd og håp vi hadde, desto mer voldelig ble stemningen mellom oss. Annie begynte å drikke som en reaksjon på min økende ufølsomhet. Hun kjeftet på meg for å være en naiv liberal. Disse endeløse nettene er mer enn noe annet årsaken til angrepene på de frimodige (og meg selv) i denne boka.

Jeg bodde vanligvis hos Annies fetter Willy Rush til høyre, da han alltid drakk og var sj - inntil han «fant Gud».
Annies nevø foran er gjengmedlem og i ferd med å handle narkotika på mobilen sin.

For første gang i USA begynte jeg å miste tilliten til de svarte og dømme dem på deres nåværende oppførsel snarere enn deres potensial. Jeg var i ferd med å bli amerikanisert — et offer for herre–slave-mentaliteten. Jo mer jeg mistet tilliten til mennesker (og min egen fremtid), desto mer ble jeg fylt av hat og raseri. For å unngå de ødeleggende kranglene tilbrakte jeg mesteparten av tiden på gata.

Jo mer maktesløs jeg følte meg, desto mer mistet Annie troen på meg. En natt ropte hun: «Du klarer ikke engang å forsørge meg! Hører du, din blåøyde nigger, forsørge!» Og selv om jeg stadig lette etter arbeid, begynte jeg å klandre meg selv. Jeg gjorde ikke annet enn å stå i kø. Om morgenen sto jeg i kø ved blodbanken for å få fem dollar. Hver dag i åtte måneder sto jeg i suppekø fra klokka 11, og om kvelden fikk jeg ofte mat i en kirke. Resten av dagen sto jeg i kø for å få jobb, noe som var nesten umulig, siden jeg var ufaglært. Hvis jeg møtte opp klokka 4 om morgenen, kunne jeg noen ganger få en dagsjobb med å dele ut reklame i rike forsteder til to dollar i timen.

Etter en stund ga jeg opp og begynte å tilbringe mer og mer tid med de kriminelle på gata. Jeg ble aldri involvert i alvorlige forbrytelser, men det gled i den retningen. Da en fyr en kveld fortalte meg at broren hans hadde blitt skutt i Chicago, svarte jeg bare kaldt: «Hvilken kaliber pistol?» Først etterpå innså jeg hvor dypt jeg hadde sunket. I den tiden vi bodde sammen, ble åtte mennesker myrdet i blokka vår, flere av dem kjente. Theresa, som ofte ga meg gratis mat i kaffebaren sin, ble myrdet av en kunde for en regning på halvannen dollar. Veggene i oppgangen vår var ofte smurt inn med blod.

Når jeg kom sent hjem, lå Annie ofte i en tåke av tårer og alkohol. Jeg brydde meg nesten ikke. Av frykt for krangel turte jeg til slutt ikke komme hjem før hun sov. Sexlivet vårt gikk i oppløsning, akkurat som alt annet. Til slutt næret jeg et slikt hat mot både hvite og svarte rundt meg at jeg ble redd for meg selv. En natt, da Annie hadde drukket, slo jeg desperat etter henne i mørket. Neste morgen hadde hun et blått øye – som alle andre i bygningen hadde hatt. Siden jeg aldri før hadde lagt hånd på noen, ble jeg rystet. Jeg fikk angst for at jeg en dag ville drepe henne. Den eneste måten å bryte ut av ghettoiseringen på var å flykte.

Annie snakker om å vokse opp under KKK-terroren i min første versjon av showet i 1976, da jeg ennå ikke hadde fotografert et klanmøte. Svarte Hollywood-promotører, som ønsket å sette opp showet i 76 større byer, ville ha denne delen fjernet, fordi «det virker for liberalt å ha en svart kone».

1975 – San Diego. Annie med skiltet mitt «Touring USA from Denmark» får bot for å ha haiket.

1976 – København. Annie rammer inn mine 15 000 bilder før mitt første foredrag

Vi klarte å finne et lite rom til Annie utenfor ghettoen. Deretter satte jeg kursen rett mot landeveien. Landeveien, visste jeg, betydde trygghet, helbredelse – og frihet.

I fem år hadde jeg levd et privilegert, eskapistisk vagabondliv i ghettoer uten å bli rammet. Men da jeg ble en del av ghettoen, ble jeg ødelagt på under et år. Jeg hadde begynt å hate svarte, hadde mistet tilliten til alt og alle og sett mine verste sider ta overhånd. En av disse sidene var en økende egoisme og påtrengende selvheving i forholdet til kvinner. Det var ingen tilfeldighet at jeg umiddelbart gled inn i et iøynefallende forbruk av «jenter» sammen med min venn Tony i North Carolina. Jeg hadde ingen hemninger igjen. Likevel var jeg ingen naturlig forfører. Gang på gang hvisket Tony: «Hey, why don't you make a move?» – og gang på gang måtte han kjøre daten min hjem før tiden.

Hver kveld var det forstyrrende hendelser. En kveld kunne jeg ikke komme hjem med daten min på grunn av skyting i gaten. En annen kveld kjørte vi til Chapel Hill for å se Earth, Wind and Fire, og siden jeg aldri hadde penger, snek jeg meg inn gratis med mitt hvite privilegium. Dette irriterte Bob så voldsomt at han på hjemveien plutselig stoppet bilen og sa: «Hei, du, du må ut.» Siden Bob var dobbeltmorder og hadde drept både kona si og hennes elsker, visste alle at han kokte innvendig, og ingen turte å blande seg inn. Så jeg måtte midt i ødemarken stige ut i den iskalde natten.

Et viktig redskap i dating er bilen. Siden jeg ikke hadde noen, tok jeg med kvinner ut for å haike – det jeg elsket mest i verden. Det var disse turene som for alvor gjorde meg bevisst på min egen sexisme. Jeg hadde levd så tett med svarte at jeg knapt merket at jeg var «på feil side av sporene». Men å haike med en svart kvinne setter en raskt på plass – spesielt når man, som jeg, var uvitende om «herre–slave-forholdet» mellom menn og kvinner.

Som vagabond var jeg vant til å underholde sjåføren. Jeg satte meg foran hvis sjåføren var kvinne eller homoseksuell mann, mens daten min satt foran hvis sjåføren var heteroseksuell. Reaksjonene fra hvite menn var sjokkerende. Hvis de ikke nøyde seg med psykologisk tortur av kvinnene, brukte de direkte fysisk vold. De fleste kvinnene som haiket med meg, var velkledde døtre av den svarte borgerskapet, som i motsetning til kvinner fra gettoene turte å dra på en slik tur med en hvit. Likevel ble de umiddelbart betraktet som seksuelt bytte eller til og med «horer». Flere ganger prøvde sjåfører å dytte meg ut med vold.

For noen av kvinnene var det deres første sjanse til å se landet sitt. De fleste nådde ikke engang til statsgrensen. En enkelt reiste 6 000 km gjennom Canada og Grand Canyon – og brøt deretter sammen i et hysterisk anfall som nesten endte med arrestasjon. Disse opplevelsene ødela selv mine mest seriøse eventyr med dates.

Jeg var fortsatt ute av balanse etter at jeg hadde blitt ghettoisert, og lengtet etter trygghet for å komme på fote igjen. Etter et par opphold hos hvite familier søkte jeg tilbake til det mest harmoniske paret jeg kjente i ghettoen: Leon og Cheryl i Augusta, Georgia. Deres kjærlighet og hengivenhet for hverandre hadde vært så berikende og smittende at jeg ofte hadde tenkt på dem i perioden med min egen mislykkede ghetto-kjærlighet.

For meg var de et lysende bevis på at ekte ghetto-kjærlighet kan trives.

Hos dem hadde jeg funnet den roen som gjorde det mulig å blaffe og fotografere hver dag i området. Men da jeg kom tilbake, merket jeg straks at noe hadde forandret seg. Leon bød meg inn, men var ikke glad. Han virket som i en transe da han fortalte at Cheryl var død av en sykdom som kunne ha blitt behandlet, hvis de hadde hatt råd til behandling i tide.

Leon hadde aldri kommet seg over det. Han gikk aldri ut, selv om huset lå ved siden av medisinsk fakultet i Augusta. Hele dagen satt han på det blå ryateppet foran

1978 – Købmagergade 43. Annie sluttet seg til de andre amerikanerne i kollektivet vårt. Tony Harris ved bordenden

stereoanlegget som foran et alter og lyttet til musikk, mens han stirret på et bilde av Cheryl over seg. Noen dager sang han kjærlighetssanger med hennes navn, andre ropte han ut i rommet: «Jeg vil ha deg. Jeg må holde deg. Jeg må være sammen med deg igjen ... Vi må forenes, bli ett ... Jeg ønsker å dø ... dø ...»

Aldri hadde jeg sett en manns kjærlighet til en kvinne så sterk. Høyst én gang om dagen vendte han seg mot meg, bare for å nevne hvor sterkt han lengtet etter å være sammen med Cheryl i himmelen. Noen ganger, når han stirret tomt på meg, som om jeg ikke var der, fylte tårene øynene mine. Jeg følte en dyp forståelse, men klarte ikke å uttrykke den. Moren hans og en annen kvinne brakte oss varm mat hver dag i de to ukene jeg bodde der.

Denne opplevelsen kastet meg ut i dyp selvransakelse. Jeg bestemte meg for å dra tilbake til Annie, og senere reiste hun med meg til Danmark. Forholdet vårt hadde imidlertid lidd for mye og endte i en separasjon. Vi oppnådde et godt samarbeid, og hun hjalp til med å oversette og velge ut musikken til showet som denne boken bygger på.

Tre år senere reiste jeg rundt i USA for å vise showet til alle dem som hadde gjort det mulig. En av dem var selvfølgelig Leon, som jeg til og med hadde tenkt å invitere til Europa som medhjelper med showet. Men da jeg banket på døra hans med boka under armen, åpnet en fremmed kvinne. Nei, Leon bodde ikke der lenger. Han hadde blitt skutt tre år tidligere — av en hvit mann.

Hans mor viste meg hele ettermiddagen et album med bilder av Leon og Cheryl og fortalte gråtende om deres tre lykkelige år sammen. Vi satt og hulket i hverandres armer på verandaen. Jeg vet at Leon og Cheryl er forent igjen. ***Det finnes ingen kjærlighet som ghetto-kjærlighet.***

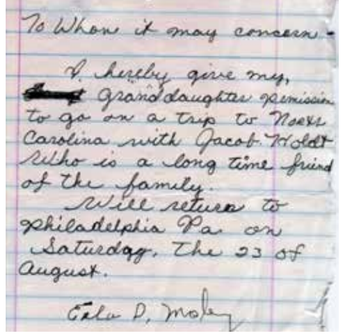
Annie bodde senere sammen med Vibeke (min nåværende kone) og meg i vårt arbeidskollektiv i Købmagergade. Tony Harris (nevnt i denne historien) sluttet seg også til oss og reiste med oss i Afrika for å finne prosjekter vi kunne støtte med pengene fra Amerikanske Billeder. Denne historien ble skrevet med hjelp og samtykke fra min ekskone på sykehuset, der Annie Holdt døde i 2002 etter lang tids sykdom.

1974 – Augusta, GA. Leon og Cheryl i deres lykkelige tid sammen

1978 – Augusta, GA. Leons mor med begravelsesbildene etter drapet på ham

To Whom it may concern -

I hereby give my, [redacted] granddaughter permission to go on a trip to West Carolina with Jacob Woldt who is a long time friend of the family.
Will return to Philadelphia Pa on Saturday, the 23 of August.

Edna D. Mosley

1974 – Renees bestemor skrev vår «passerseddel»

Video om hvordan Rene og jeg tok nakenbildet, og om hennes mors død

1971 – Mitt første bilde av Deborah Renee Yates, 13 år gammel

1974 – sammen med Dorothy på matlaging i de velstående hvite hjemmene rundt Philadelphia.

1991 - Dorothy kom alltid til forelesningene mine ved Univ of Penn – et par gater fra hjemmet hennes

Oppdatering om Dorothy og Renee Yates (fra side 442)

Jeg blir ofte spurt om hvordan jeg kunne ta det intime bildet på side 418. Her er oppskriften. Siden mitt første år på veien i 1971 hadde jeg jevnlig bodd hos Dorothy Yates, en fantastisk og gjestfri kvinne i Philadelphias ghetto. Hun var fattig, men jobbet ofte som kokk for velstående hvite i forstedene til .

Hennes 13 år gamle datter, Renee, var fascinert av mine vagabondhistorier og ba meg alltid ta henne med ut av ghettoen. Jeg syntes hun var for ung, selv om hun allerede som 13-åring var mor til Michael. Først da hun fylte 16, ga jeg etter – på betingelse av skriftlig tillatelse fra moren hennes.

Jeg visste altfor godt hvordan politiet ville reagere på en hvit mann på haiketur med en svart jente, for ikke å snakke om den seksuelle trakasseringen fra hvite menn, som så en haikende svart kvinne som et objekt. Men bortsett fra flere overgrep fra hvite lastebilsjåfører, som prøvde å kaste meg av bilen, gikk turen bra.

I Richmond, Virginia, bodde vi hos familien hennes i East Side-ghettoen, og jeg begynte umiddelbart på nattlige ranetokter sammen med fetteren hennes, Willy Hunt (side 396). Broren hans lå på sykehus etter at Willy kvelden før hadde skutt ham i hodet og gjort ham blind. Senere fikk Willy 16 års fengsel for andre forbrytelser, men har siden blitt en hardtarbeidende, religiøs familiefar. Som så mange andre av ghettos fangene skulle han bare gjennom noen år med ungdommelige raseriutbrudd.

I North Carolina ankom vi midt på natten til min playboy-millionærvenn Tommy, som hadde gitt meg nøklene til palasset

sitt. Det var kvelende varmt, så Rene og jeg vant oss til å sove nakne ved siden av hverandre på gulvene og sengene vi måtte dele på reisen, uten noen seksuell tiltrekning til hverandre. Derfor tenkte Renee ikke over det da hun våknet og gikk helt naken inn på kjøkkenet ved siden av soverommet for å lage en kopp te. Men Tommy fikk virkelig sitt livs overraskelse da han våknet og så en naken svart kvinne i kjøkkenet sitt – og han elsket senere å underholde sine lokale redneck- venner med historien. Han hadde aldri hatt en svart person i huset sitt før, selv om byen hans var 50 % svart.

Tommy i en film fra 2007: «Ja, da jeg plukket deg opp som haiker, ga jeg deg en nøkkel allerede den første dagen.» Jacob: «Jeg husker at jeg en gang kom ned til deg som haiker med en svart kvinne midt på natten, og da du våknet, så du en naken svart kvinne gå rundt i huset ditt...»
Tommy: «Ha, ha, ja, jeg tenkte at Jacob måtte være her...»

Så Rene og jeg fikk en dyp intimitet med hverandre i løpet av vår tre ukers tur i sør, hvoretter jeg hadde lovet moren hennes å bringe henne hjem. Rene var så glad for å se kjæresten sin igjen at de hoppet rett i senga. Og på grunn av den intimiteten vi nå hadde, tenkte hun overhodet ikke på min fotografiske tilstedeværelse under deres seksuelle akt.
Så oppskriften på et slikt intimt bilde, som nå har blitt en klassiker, er egentlig enkel: man inviterer bare modellen med på en tusen kilometer lang reise, så hun sakte løsner opp.

Men jeg har alltid vært mer knyttet til moren hennes, Dorothy. Hun og sønnen Larry besøkte oss til og med i Danmark, hvor jeg kjørte henne rundt i rullestol i kongeslottet vårt.
Senere sto hun på scenen sammen med meg ved University of Pennsylvania i en film fra dansk tv, der jeg presenterte henne for publikum:
«Vi er i Philadelphia, og jeg er forbløffet over at jeg i det hele tatt kom hit. Vi vagabonder hadde en vits: 'Jeg dro til Philadelphia, men der var stengt.'
Men det var én som åpnet dørene for meg første gang jeg kom – nemlig Dorothy, her i rullestolen.
Hun åpnet byen for meg. Og for å svare på spørsmålet deres: 'Hvordan kom du inn i de rikes hjem?' – ja, det var faktisk også gjennom henne. I årevis jobbet hun som kokk i de velstående hjemmene i forstedene til Philadelphia. Kanskje har noen av dere fått maten hennes på festene deres, uten å vite det.

Hun var en av de svarte kvinnene som var usynlige i barndommen deres, dem dere bare tok for gitt. Hun var en fantastisk kokk – også for meg som fattig vagabond.»

Da sexscenen med hennes nakne datter dukket opp i lysbildeserien min på U Penn, ropte hun stolt til de tusen tilskuerne: «Det er datteren min! Det er datteren min!»

I 2004, mens jeg bodde hos Ku Klux Klan i Indiana, ringte Renee og ba meg komme raskt – moren hennes var døende. Jeg kjørte de tusen milene på én natt, direkte fra Klans hovedkvarter til Philadelphia, for å rekke å si farvel. Dorothy hadde nå blitt så stor at hun fylte to sykehussenger. Jeg ble overveldet av tårer av takknemlighet overfor min «skytsengel», som gjennom årene så mange ganger hadde ofret seg selv for å gi meg mat og husly – og som samtidig hadde lagt grunnlaget for noen av mine beste fotografier.

1974 – Greenville, NC – Renee i Tommy Howards kjøkken om morgenen

2008 – Philadelphia – Jeg feirer Renees 50 -årsdag sammen med henne

1987 – Dorothy til middag i København med min ekskone Annie til høyre foran min gravide kone

2004 – Jeg tar farvel med Dorothy på hennes dødsleie.

Festning Amerika: Flukten fra nestekjærlighet

"I wake up every morning in America and I am under siege." - Assata Shakur, she was Black Panther, then convicted murderer in Black Liberation Army

Et samfunn hvor kjærlighet og gjensidig samhørighet er drept – selv i familien, som i dagens polariserte USA – er ikke noe vakkert syn. Selv kirken unndrar seg den kristne sosiale etikken og forråder de utstøtte. At disse deretter gjengjeldte forræderiet, er ikke overraskende.
Ofte kom de vrede ungdommene fra ghettoen inn i de hvite kirkene når kollekten gikk rundt, og tvang med sine egne kollektbøsser menigheten til å gi til de som virkelig hungret etter kjærlighet. En prest i Chicago fortalte meg at kirken hans var i ferd med å stenge fordi menigheten ble ranet hver søndag.

Overalt hvor vi dømmer medborgere til ghettoisering og fortapelse gjennom hvit flukt, står våre høye symboler på nestekjærlighet igjen på lånt tid, ofte med knuste mosaikkvinduer. I Baltimore måtte den danske sjømannskirken – der jeg ofte fant litt sjelefred – stenge fordi Alphonso og andre av vennene mine i nabohusene stadig ranet den.

1974 – NYC. Hjemløs utenfor kirken

1974 – NYC. Hjemløs utenfor kirken

1973 - Bronx, NY

1975 - Richmond, VA

Herunder Juleaften 1973 – Queens, NY

1973 - Baltimore

1974 - NYC

Amerika under beleiring – fra innsiden

"Where justice is denied, and one class is made to feel that society is in an organized conspiracy to oppress, rob, and degrade them, neither persons nor property will be safe." -Frederick Douglass, Tale på uafhængighedsdagen i Washington.

I noen amerikanske byer står bevæpnede vakter på alle hotelletasjer. T-banen har både uniformert og sivilkledd politi, og likevel blir folk myrdet og voldtatt foran øynene på skrekkslagne passasjerer som ikke tør å hjelpe. Turister vender tilbake til Europa med «amerikansk nakkesyke» etter å ha sett seg over skulderen hele tiden. En panikkslagen nigeriansk student jeg møtte i Philadelphias ghetto, ba om å bli sendt hjem i sikkerhet, selv om hun nettopp hadde overlevd borgerkrigen i Biafra.

Innesperringen i ghettoen er dehumaniserende for alle. I fem av hjemmene jeg bodde i, ble det begått væpnede ran to ganger mens jeg var der. Samfunnet bruker milliarder på å bekjempe symptomene i stedet for å lære oss hvilken lidelse vår rasisme påfører oss selv.

Vi vet intuitivt at vi graver vår egen grav – og gjør den til en skyttergrav. En fabrikant jeg bodde hos, ble rik på militært utstyr, men omstilte produksjonen til alarmer og tåregasspistoler da «krigen mot fattigdommen» ble oppgitt til fordel for krig i utlandet.

Jo mer vi kjemper for «frihet» uten gjensidig respekt, jo mer avskjærer vi oss selv fra den. Mange lever i inngjerdede skanser, mens jernteppet sakte lukker seg rundt oss. Vi går inn i butikker og oppdager at vi står i stålbur; de rike betaler for usynlige elektroniske festninger mellom seg selv og ghettoen. Jo mer elektroniske stråler erstatter tillit, jo mer lukker systemet seg.

Frykten lammer oss, og mange blir opplært i våpenbruk fra barnsben av. En forstadsfamilie i Michigan sa åpent at de måtte «forsvare seg mot niggerne». Jeg vet ikke hva som er mest sjokkerende: at sinnebarna føler seg så psykisk marginalisert at de kan drepe for en dollar – eller at millioner er villige til å drepe bare for å beskytte TV-en sin. Selv lærere blir overfalt foran øynene på elevene sine. Jerry, gymnaslæreren fra Detroit (side 183), har for lengst lært seg å ikke gripe inn når elever pusser pistolene sine i klasserommet. Som foredragsholder kom jeg ofte for å støtte hans beundringsverdige forsøk på å være en frelsende engel for de blødende ghettobarna.

Men da den eneste eleven han i løpet av alle disse årene klarte å få inn på Harvard,

ble drept av villedede kuler i klasserommet like før eksamen, ga Jerry opp og flyktet i 2005 over til meg i København. Bare for å se gjengkrigen bryte ut her tre år senere blant våre egne utstøtte, som nå driver hvite skandinaver på samme flukt.

Jo flere biler, våpen og private festninger, jo mer tjener industrien på denne systematiske uthuling av samfunnets sammenhengskraft.

Jo større avstand tech-milliardærene i dag klarer å skape mellom mennesker med sine sosiale plattformer, jo mer kveles empati mellom oss, og jo høyere stiger aksjekursene på Wall Street. Og i denne prosessen blir vi langsomt mer ufølsomme og begynner å rettferdiggjøre blikket på for eksempel den sultne kvinnen foran børsbygningen. Som samfunn er vi mestre i å bortforklare fattigdom – og dermed frita oss selv for ansvaret.

1974 – Hjemløs utenfor Wall Street, børsen, NY og børsmegler inne

2006 - NYC

2007 - NYC

2003 - Portland, OR

2010 – Hjemløs ved 9/11-minnesmerket på byggeplassen for det nye WTC

"I'm not going to stand up to show pride in a flag for a country that oppresses black people and people of color ....When there's significant change, and I feel that flag represents what it's supposed to represent, I'll stand."
- Colin Kaepernick, fodboldspiller og aktivist

"The flag is drenched with our blood. Because, you see, so many of our ancestors were killed for it. We have earned the right to stand under that flag." — James Baldwin

"If we are truly a great nation, the truth cannot destroy us." — Nikole Hannah-Jones

"Sorry, America, but I will not be your soldier / Obama just wasn't enough – I need some more closure." - Joey Bada$$ (hiphop-protest singer)

"I sing America. I am the darker brother. They send me to eat in the kitchen When company comes, But I laugh, And eat well, And grow strong." — Langston Hughes

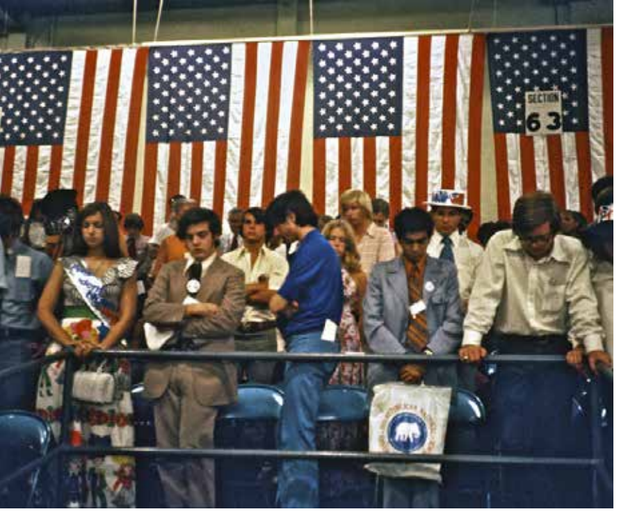
"Oh say does that star-spangled banner yet wave / O'er the land of the free and the home of the brave" - Whitney Houston's recording of "he Star Spangled Banner" released after September 11th

2002 – NYC – 9/11-minnesmerke i ruinene av Harlem

1975 - San Diego, CA

1972 – Miami Beach, FL til det republikanske partikonventet

1975 - Harlem, NY

1974 – Jersey City, NJ – Frihetsgudinnen

1974 – Jersey City, NJ – Utsikt til Frihetsgudinnen

1973 - NYC

Visjonen om et lukket samfunn: Ghettoen inni oss

"Fear of black people is so deeply embedded in the American consciousness that it is invisible, like the air we breathe." - bell hooks

Forsøk fra den dominerende kasten på å sikre frihet og sikkerhet ender ofte med å speile ghettoens desperate handlinger. Akkurat som de innestengte søker flukt i respektinngytende luksusbiler og vold, bruker vi bare større midler – pansrede personellvogner og militær – i stedet for å endre holdningene som skaper ghettoen – ikke minst under Trumps okkupasjon av storbyene.

Og hvor fri er man i «Guds eget land», når så mange ser Frihetsgudinnen bak gittervinduer? Da hennes våkne blikk i hundre år ikke hadde øye for dem som Jim Crow-lovene dømte ut, ble hun som en direkte konsekvens raskt avløst av Big Brothers overvåkning.

Allerede som vagabond, bare fem år etter at raselovene opphørte, så jeg USA lukke seg om seg selv: Overvåkning, hemmelig politi og kroppsvisiteringer i selv de minste byene.

I dag er situasjonen langt verre. Den raseprofileringen og ufriheten jeg møtte som foredragsholder, når jeg kjørte med min svarte assistent, Tony Harris, og med boka mi måtte overbevise nervøse politifolk med hånden på pistolene om at vi ikke var en trussel, er nå blitt et digitalt dragnett. Ingen forklaring er lenger nødvendig – maskinen har allerede dømt deg. Du overvåkes uten å vite det

Med selskaper som Palantir høster Trumps oligarkiske regjering data fra sykehus, skoler, velferds- og boligregistre, innvandringsregistre og sosiale medier for å bygge AI-trusselprofiler av vanlige borgere.

Systemet rammer ikke bare kriminelle – men også foreldre som søker matbistand, demonstranter, utlendinger, studenter og folk som meg, som ønsker å holde foredrag som er sikret av grunnloven. Algoritmer, trent på tiår med forhåndsbestemt data, stempler nå hele samfunn som farlige lenge før noen forbrytelse er begått.

Droner overvåker nabolag, ansiktsgjenkjenning merker mistenkte på avstand, og mobiltelefoner avslører enhver bevegelse. Disse verktøyene erstatter ikke rasisme – de automatiserer den.

Vår frykt, som en gang begrunnet «stop-and-frisk», er nå blitt drivstoff for et dataindustrielt kompleks som særlig rammer de fattige, mørkhudede, papirløse, politisk ubehagelige og folk som, i likhet med meg, våger å være uenige.

Ghettoen er ikke lenger bare et sted – men et digitalt nett kastet ut over alle som ikke passer inn i modellen. Ikke for å beskytte friheten, men et digitalt kastesystem. Og vi, den dominerende kasten, fortsetter å mate det – av frykt og apati – til det monsteret vi har skapt, vender seg mot oss og spiser vår egen frihet.

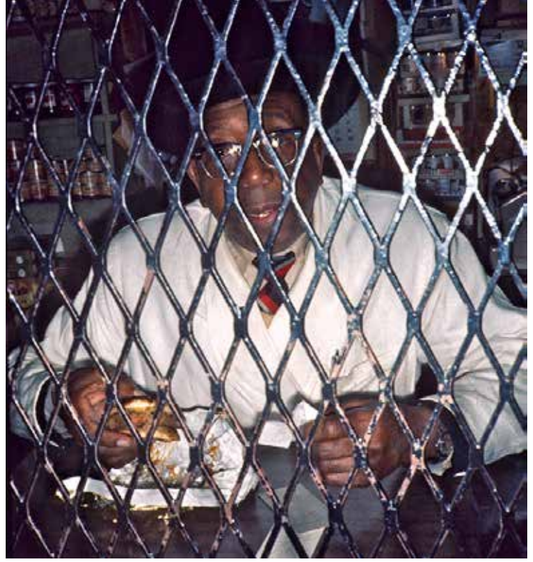
"When we fail to invest in our communities and create opportunities for all, we sow the seeds of violence and despair. We must work together to build a society where everyone has a chance to thrive." —President Obama

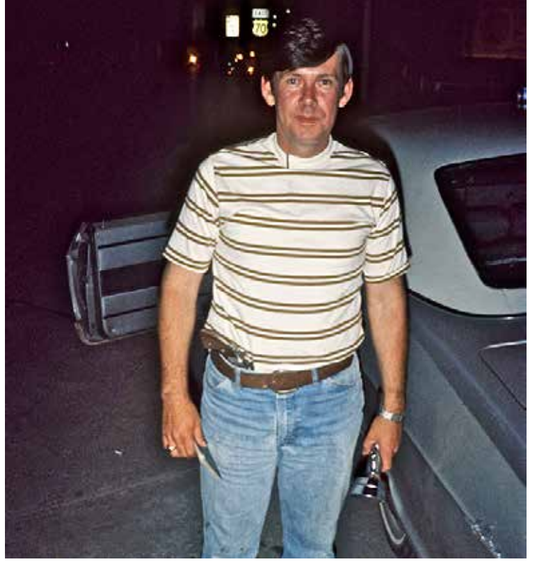
2009 - Wall Street, NY

1974 - Harlem, NY

1973 - Baltimore

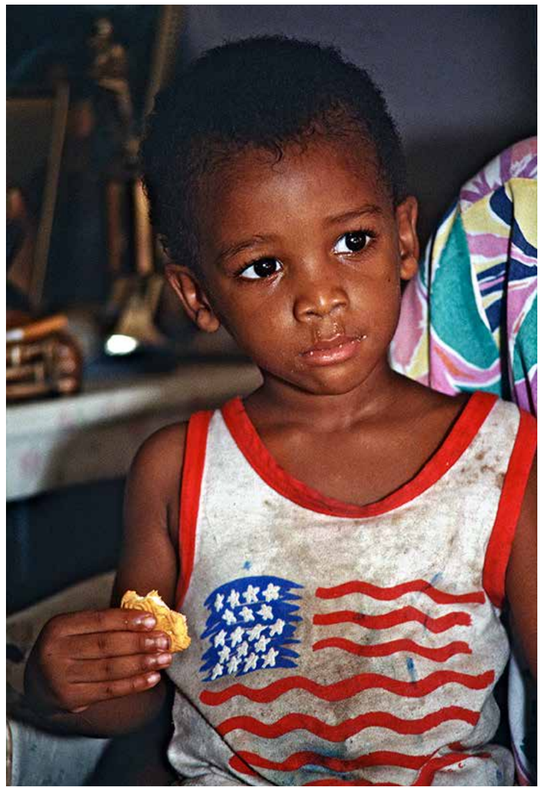

1974 – Richmond, VA. Politibetjent i sivilt sjekker meg

1986 - Amherst, MA

1975 - Philadelphia, MS

1972 – Jackson, MI – Familien «forsvarte seg mot niggerne», som de sa, mens jeg bodde hos datteren deres i et overveiende svart nabolag i byen

1971 – Oakland, CA. BPP Leder Huey P. Newton

Den senere BPP-formannen Elaine Brown, som synger den siste sangen i denne boken

Henry og Ilane ved en plakat av Huey P. Newton

1975 - Seattle, WA - Kvinde læser Panter-bladet på bussen

Når lenkene brytes: Svart motstand gjennom to århundrer

1973 – Baltimore. BPPs gratis frokostprogram

"I am not a slave. I am a man. I have a right to the fruits of my labor." - Nat Turner, started the largest slave rebellion

"We had to be more than fighters. We had to be teachers, we had to be mothers, we had to be healers." - Elaine Brown, Black Panther leader who sings last song in this book

Uansett hvor massiv undertrykkelsen har vært, har det alltid eksistert en aktiv og levende motstand – fra Nat Turners slaveopprør til Black Lives Matter. Jeg kunne ikke passivt se på all ødeleggelsen og sluttet meg til min egen generasjons bevegelse: Black Panther-bevegelsen. Panterne hadde allerede forstått kraften i det politiske teatret og brukte sin grunnlovssikrede rett til å bære våpen i protest mot de endeløse politidrapene på svarte.

Denne synlige selvsikkerheten skremte hvite amerikanere så mye at guvernør Reagan – med støtte fra National Rifle Association (tro det eller ei) – innførte strengere våpenlover i California. Og selv om Panterne i utgangspunktet var ikke-voldelige, iverksatte FBI en hemmelig COINTELPRO-operasjon for å knuse dem og likviderte tallrike medlemmer, blant andre Fred Hampton i hans egen seng.

Det som imponerte meg mest, var imidlertid ikke våpnene, men Panterenes sosiale arbeid: deres gratis frokost til barn i gettoene. Jeg haiket rundt for å støtte programmet og bodde i Baltimore hos vennene mine Henry og Ilane (her med babyen sin under plakaten av Huey Newton). Hver morgen delte vi ut mat til barn som ofte kom i tårer og måtte gå langt for bare ett måltid.

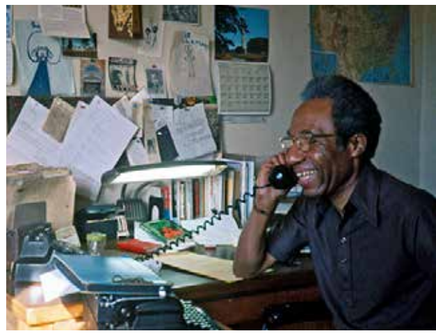
Jeg syntes dette arbeidet var viktigere enn å delta i kulten rundt Huey Newton, som jeg jevnlig møtte i Oakland, sammen med Elaine Brown, som sang «There is a Man» på slutten av showet mitt. Da David DuBois overtok redaktørstillingen i Black Panther-avisen, overtalte han meg imidlertid til å tjene bevegelsen som fotograf. Jeg var stolt over å jobbe for sønnen til den berømte W.E.B. Du Bois. Mange av bildene i denne boka ble faktisk først publisert i The Black Panther. Det er et trist etterord til denne historien: Da jeg skulle anmelde filmen The Butler på tv i 2013, brøt jeg uventet ut i gråt under scenen der Black Panther for første gang ble portrettert positivt – som et naturlig ledd i de svartes motstandskamp. Da gikk det opp for meg hvor mye jeg hadde fortrengt mitt engasjement i Black Panther-bevegelsen, som var med i min opprinnelige danske bok. Men da jeg startet showet mitt i Reagans Amerika i 1984, slettet jeg alle spor av det, av frykt for å bli stemplet som «terrorist».

Mye har forandret seg i Amerika – og i meg – siden jeg møtte Reagan i 1972 og skamløst beskyldte ham for å undertrykke de svarte. Jeg fikk rett: Han ble den første kandidaten siden borgerrettighetsbevegelsen som bevisst brukte kodet rasisme («jungel» = ghetto, «monkeys» = afrikanere) for å vinne Det hvite hus.

"We've got to face the fact that some people say you fight fire best with fire, but we say you put fire out best with water. You don't fight racism with racism. We're gonna fight racism with solidarity." - "The real danger is not that white people are going to kill us; The real danger is that they will kill us and turn it into a suicide." - Fred Hampton, BPP-leder myrdet i sengen af politiet

1974 -Emory Douglass i BPP hovedkvarteret

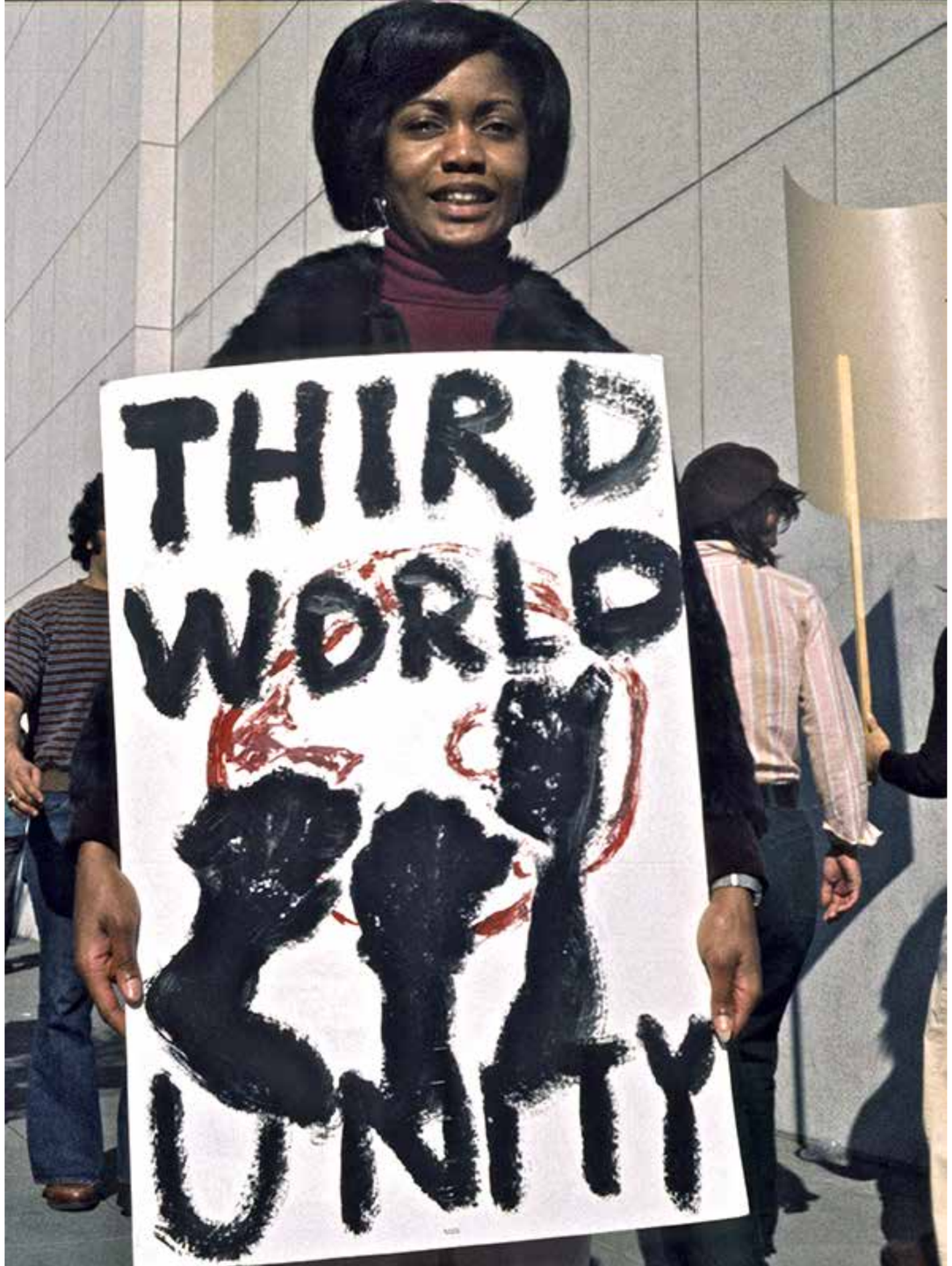
1974 - David Dubois i Oakland hovedkvarteret

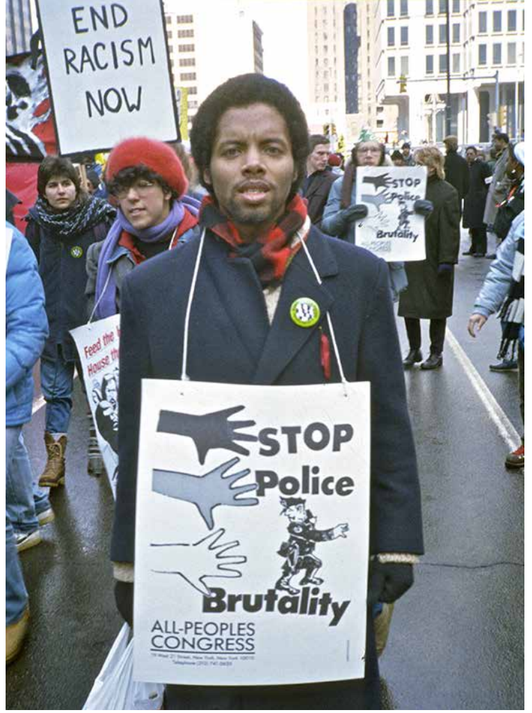
1971 - Oakland - BPP-aktivist Ericka Huggins

1973 – Baltimore. BPPs gratis frokostprogram

Tv. 1975 - San Francisco - Top 1991 - Philadelphia, PA

1987 - Ann Arbor, MI - Herunder: 1991 - Philadelphia, PA

Begge fra 1971 - Washington, DC.

"We had to be armed because we were dealing with an armed and violent government. Our stance was a stance of defense against oppression." – Elaine Brown, Black Panther, som bevæbnede sig mod Reagans politi

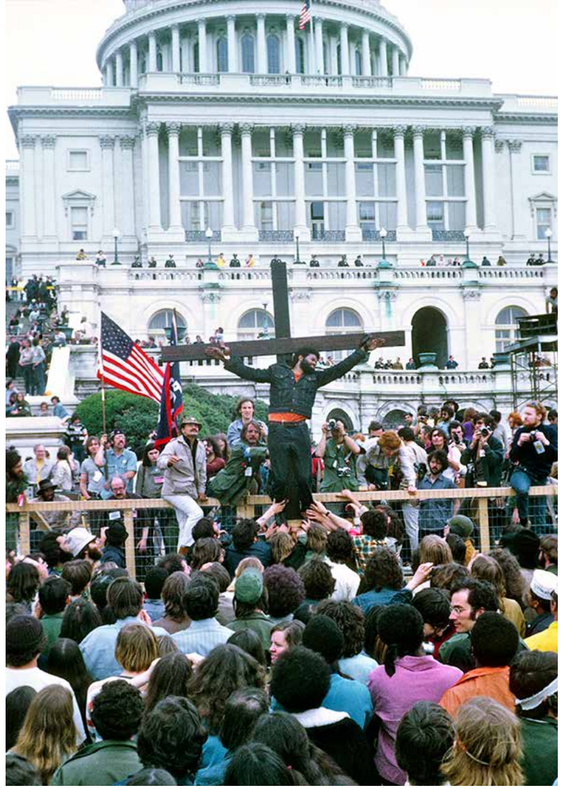
Jeg deltok i utallige svarte demonstrasjoner, fra Black Panthers til dagens Black Lives Matter-protester. Men aldri så jeg så mange aktivister som under kampen mot Reagans doble rasisme. Han brukte både den fargekodede sørstatsstrategien mot landets svarte og støttet apartheidregimet i Sør-Afrika. Selv kvinner undertrykte han, da han oppfordret diktatoren Zia-ul-Haq til å innføre sharialov i Pakistan.

Det ble klart for meg at svarte – som M.L. King – alltid hadde appellert til det gode i undertrykkeren. Men i Reagan-årene følte jeg i universitetenes subtile kasteinndeling at vi der så på oss selv som «de gode» – både hvite, jøder, muslimer, innvandrere – selv svarte innvandrere – var som en forent multikulturell overklasse.

Ubevisst bidro vi til å ghettoisere våre felles stigmatiserte ofre ved «de svarte bordene» (i spisesalen). Derfor delte jeg den svarte frustrasjonen over å demonstrere mot folk som, i likhet med Reagan, i grunnen var gode i hjertet (som hans gravskrift sier), men hvis handlinger stadig åpnet historiske sår på nytt.

Jeg fotograferer (til høyre) en Black Lives Matter-demonstrasjon i 2016

1971 - Washington, DC.

1972 – Krangel med Ronald Reagan, Miami Beach, FL

BLM demo i Wash DC 2015

2013 – Ved hans minnegrav fant jeg endelig noe Reagan og jeg kunne bli enige om – og forsonet meg med ham.

1975 - San Bruno County Jail, CA

De menneskelige kostnadene ved masseinnsperring

"We must face the reality that, as a nation, we have turned our backs on a new generation of children — our children — who have been locked up and locked out of mainstream society. The system of mass incarceration is slavery's second cousin once removed."
- Michelle Alexander, author of The New Jim Crow: Mass Incarceration in the Age of Colorblindness

Undertrykkelse ødelegger flere liv enn de som bryter med normene. Og hvis vi ikke forstår dem som er for svake til å kjempe imot, hvordan skal vi da kunne forstå omfanget av skaden vår rasisme forårsaker?

Disse fangene valgte motstanden ikke av sult, men av en ukontrollert vrede – en giftig blanding av hat og selvhat, som fikk dem til å forakte alt. De er bare det mest synlige symptomet på undertrykkelsen, for deres vrede deles av de fleste svarte amerikanere. Deres sinne undergraver handlingene deres og får dem til å snuble der andre klarer seg. I stedet for å konfrontere selve årsaken til sinnet, klandrer vi dem for ikke å lykkes.

Vi forstår ikke det ghettomonsteret vi har skapt; i stedet vender vi ryggen til det og «masseinnsperrer» det i enorme Gulag-leirer – samtidig som vi ødelegger vårt eget samfunn.

Min reise gjennom denne sosiale jungelen førte meg til fengselet – det mest lukkede systemet – hvor jeg nå gjenfant de unge mennene som fem år tidligere overfalt meg ved min ankomst til USA. Samfunnet hadde strammet grepet om dem, og nå følte jeg meg gjennom mine egne opplevelser i gettoene forbundet med deres sinne.

Men det sto klart: Deres «frihet» var en grusom illusjon. Deres valg var formet av et system som var designet for å undertrykke og kontrollere, og hvor «livets mønster allerede er fastlagt» (Ship Ahoy).

Mange svarte, som Michelle Alexander, beskriver massefengsling som en moderne form for rasekontroll, som i uhyggelig grad speiler Jim Crow: Et kastesystem hvor svarte fengsles langt oftere og etter løslatelse blir utsatt for legalisert diskriminering resten av livet (langt mer enn under den sørafrikanske apartheid).

Det «industrielle fengselskomplekset» har blitt en lukrativ industri, der private selskaper og små byer tjener penger på å fengsle millioner og finansiere politikere for å holde fengselsraten høy.

Systemet strekker seg langt utenfor fengselsmurene og påvirker familiene. Tidligere innsatte står overfor en skjult verden av lovlig diskriminering – de nektes stemmerett (til fordel for republikanerne), juryer, bolig, jobb, utdanning og offentlige ytelser.

Dette fanger mange i en syklus av fattigdom og kriminalisering og dømmer dem til permanent paria-status.

Tidligere liberale reformer pumpet milliarder inn i «slumfornyelse» og utdanning, men avskaffet aldri dette systemet; de forsterket bare sinnet og følelsen av ydmykelse. Men rasisme kan ikke kjøpes fri. Så da konservative politikere som Clinton innførte «three strikes and you're out», avslørte det hvor maktesløse liberale egentlig står overfor et profittsystem som tjener på å kaste bort liv.

95 % av midlene går til straff, og bare 5 % til paternalistisk «rehabilitering». De fleste forlater fengselet mer ødelagt, plaget av skam, traumer fra voldtekt – og kommer tilbake igjen. Millioner med psykiske sår fra fattigdom, vold og blyforgiftning blir kriminalisert i stedet for å bli behandlet.

Svarte amerikanere utgjør 13 % av befolkningen, men nesten halvparten av alle fanger og får dobbelt så lange straffer som hvite for de samme lovbruddene.

Alexanders beskrivelse av massefengsling som et kastesystem – slaveriets moderne fetter – gir gjenklang. Det er et sofistikert system av rasisme, som er maskert som «fargeblindhet».

Det dypere spørsmålet er om vi er villige til å konfrontere vår egen rolle i opprettholdelsen av denne undertrykkelsen. Hvordan demonterer vi et system som trives på fornektelse? Den langt lavere fengselsraten blant vestindiske innvandrere peker på den lange skyggen av internalisert undertrykkelse som er unik for etterkommere av amerikansk slaveri.

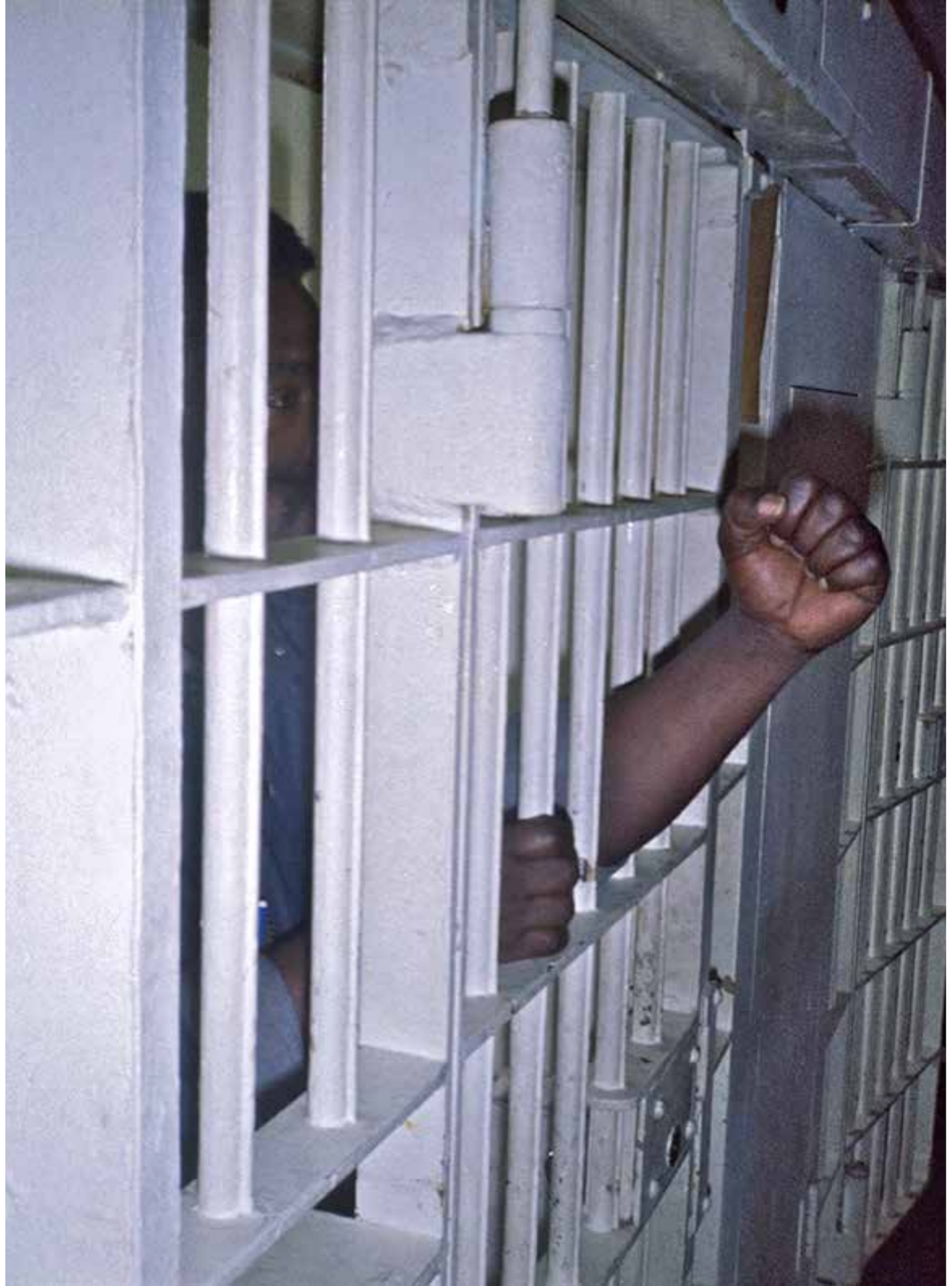
1973 - NYC - Nederst 1973 - Baltimore

Hvis de knuste livene og de apatiske ansiktene på disse sidene gjør oss urolige, er det fordi de tvinger oss til å se sannheten: dette systemet eksisterer bare fordi vi – den dominerende kasten – tillater det. Før vi erkjenner vårt eget ansvar, vil syklusen fortsette og fortære kommende generasjoner.

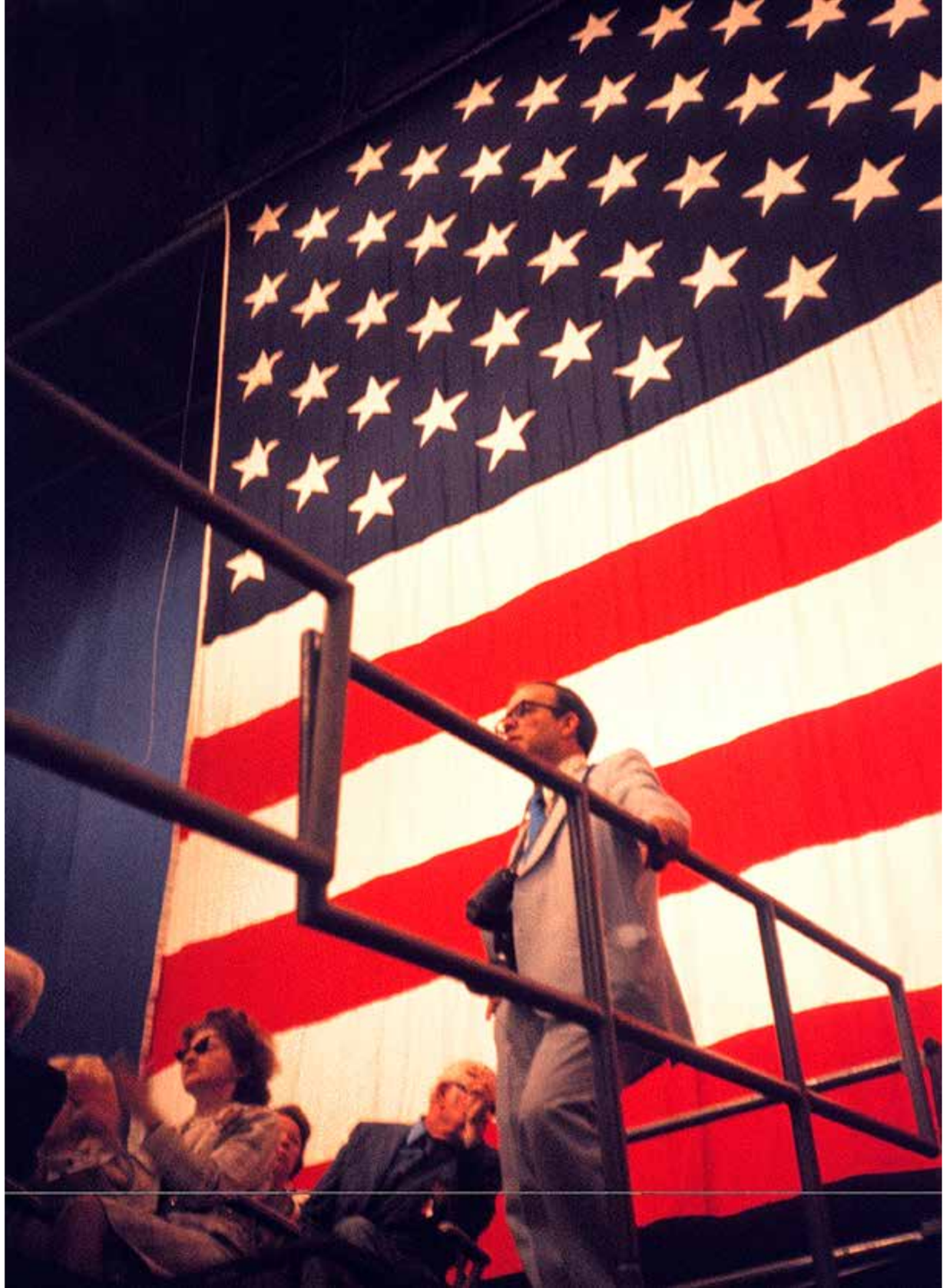

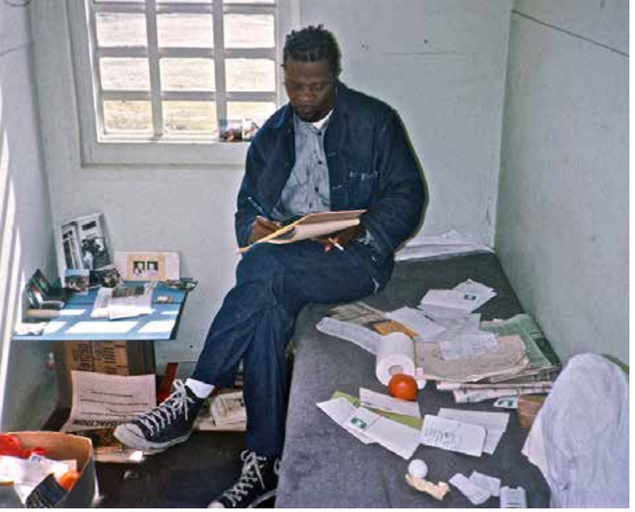
1975 - San Bruno County Jail, CA
1973 - Baltimore City Jail, MD

1975 - San Bruno
County Jail, CA

1975 – Popeye skriver for Fængselsforbundets avis

1975 – Popeye i San Bruno fengsel, CA

1975 – Popeye i besøksrommet

1975 - San Francisco

Fra vagabond til aktivist: Hvordan Popeye forandret livet mitt

"The fire that burned in the '70s is still alive in our hearts and minds. We are the children of the movement, and we will carry the torch forward." - Brittany Packnett Cunningham, activist during police murder in Ferguson, MO

"The movement for Black lives is not new. It is as old as America itself. We are carrying the torch of those who came before us, and we will continue to fight for justice until Black lives are truly valued." —Alicia Garza, co-founder of Black Lives Matter

Med retten til å protestere (i en stadig mer ufri verden) opplever mange fortsatt USA som «det frieste landet», selv om de lever bak gitter og i angstfylte, døde gater.

En bok som denne vil bli mottatt med åpne armer, fordi systemet er så massivt at kritikk preller av eller omdannes til underholdning og religiøs flukt. Først når systemet møter organisert motstand, slår det ned – slik jeg opplevde det med min beste venn i California, Popeye Jackson.

Da jeg møtte Popeye, hadde jeg nådd slutten av reisen min. Som vagabond elsket jeg friheten til å fordype meg i det enkelte mennesket og trodde naivt at jeg kunne stå utenfor rasismen. Nå forsto jeg at min vagabondering også var en privilegert hvit flukt.

Den forståelsesrammen jeg brukte for å overleve, var bare én sannhet; det fantes dypere, mer åndelige måter å se på mennesker på.

Jeg følte at jeg utnyttet lidelse med kameraet mitt, og det gjorde meg syk å merke min egen voksende rasisme. Det er smertefullt å oppdage at man har blitt det man kjemper mot. Men rasisme i et rasistisk samfunn er verken frivillig eller individuelt, og jeg visste at jeg var noe annet og mer enn bare rasist.

I stedet for å skamme meg, gjorde det meg til en del av Amerika – og jeg måtte ta ansvar ved å bli en aktiv antirasist.

Bare som en bevisst «antirasistisk rasist» kunne jeg bidra til å forandre det landet jeg hadde kommet til å elske. Jeg elsket Amerika for mye til bare å se på dets selvødeleggelse. Mens dusinvis av venner havnet i fengsel for ubevisst å handle i protest, hadde jeg bare tatt bilder uten å handle.

Derfor la jeg kameraet på hyllen og begynte å jobbe sammen med Popeye, som beviste at offeret ikke bare er et offer, men i stand til å gjøre motstand.

Stolt av sine ghetto-røtter og kledd som en hustler, legemliggjorde han underklassen med all dens åpenhet, vold, sexisme, generøsitet og vakre kultur – alt det som Europa stereotyperer som «amerikansk».

Popeye hadde selv vært på en lang reise. Etter å ha havnet i fengsel som tiåring og sonet nitten år, modnet hans politiske bevissthet. Han følte at marxismen hjalp ham med å frigjøre seg fra det selvhatet som fengselet frembringer. Ikke som en intellektuell flukt, men han omsatte det til praksis ved å organisere andre innsatte i United Prisoners Union (UPU) og ble dens formann. Han mente at man bare kunne unnslippe ghettoen ved kollektivt å endre hele systemet. Han ble raskt kjent – blant annet utpekt som megler mellom Hearst-familien og Symbionese Liberation Army, som kidnappet Patricia Hearst. Da hans innflytelse på de innsatte vokste, prøvde politiet å få ham tilbake i fengsel ved å plassere narkotika i bilen hans og til tider true livet hans. Under arbeidet i fangeforeningen ble vi tett knyttet til hverandre. En dag, da han så hullene i skoene mine, ga han meg et par støvler uten et ord. Selv om jeg hadde sluttet å fotografere, overtalte han meg til å ta disse bildene til fengselsavisen. Jeg lovet ikke å avsløre hvordan jeg fikk kameraet inn – men nå som sheriff Hongisto er død, kan jeg si at det var han som lot meg bli «fengslet» som takk for arbeidet mitt i homobevegelsen.

Popeye jobbet utrettelig for å organisere de innsatte under umenneskelige forhold som knuste alt privatliv for å bryte ned folk.

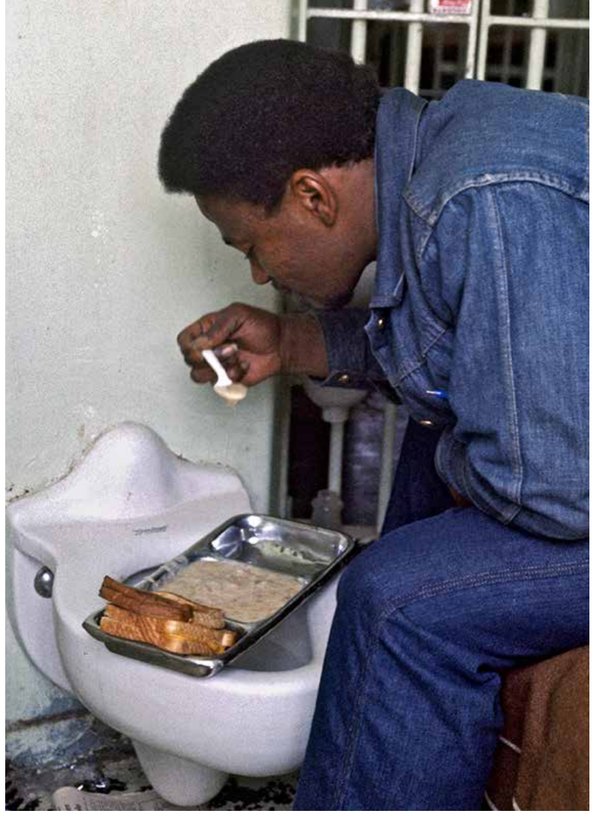
Da jeg selv var helt lammet her inne, ble jeg dypt påvirket av å se ham inspirere menn til å lese politisk litteratur midt i den alltid tilstedeværende frykten og det konstante støyet. Mange innsatte fortalte meg at han hadde forandret livene deres – han var ikke en «falsk intellektuell revolusjonær»; han var en av deres egne.

Men Popeye hadde også alvorlige menneskelige feil som irriterte mange i gruppen vår, særlig kvinnene. De hadde lært av den naive venstresiden på 60-tallet, som hadde romantisert selv voldtektsforbrytere som den revolusjonære fortroppen. Noen forlot gruppen på grunn av Popeyes sexisme. Jeg konfronterte dem hardt, da jeg betraktet deres kritikk som enda en form for rasisme: en moderne måte å avvise underklassen på. «Hvis dere tror at en mann kan komme ut av 300 års slaveri og 19 års fengsel som en engel, er dere tåper. Selv Martin Luther King var sexistisk,» sier Coretta King i dag.

«Hvis dere nekter en mann en mektig lederrolle inntil han oppfyller alle hvite liberale normer, er dere en like farlig fiende av positiv særbehandling som enhver rasist fra Sørstatene.» Men selv om jeg forsvarte ham, forrådte jeg ham også: Akkurat som hvite sjelden konfronterer hverandres rasisme, unnlot vi menn å utfordre Popeyes sexisme, om ikke annet så han kunne utvikle seg til en sterkere organisator.

Alle fra 1975 - San Bruno County jail, CA

TV-nyhetene som rapporterer om drapet på Popeye, i lysbildefremvisningen min

En Judas ved bordet ... en spikret profet...

"No justice, no peace. We chant it, we scream it, we live it. We cannot live in a country where Black people are hunted and killed with impunity." —Patrisse Cullors, co-founder of Black Lives Matter

"Settle your quarrels, come together, understand the reality of our situation, understand that fascism is already here, that people are dying who could be saved, that generations more will die or live poor butchered half-lives if you fail to act." - George Jackson, prison activist killed by police

Utenfor fengselet førte en intens kampanje til slutt til Popeyes løslatelse, og vi holdt en stor «velkommen tilbake til verden»-fest for ham. Han hadde ofte advart meg mot infiltrerende FBI- -agenter, men siden jeg alltid hadde tillit til alle som vagabond, avfeide jeg det som vanlig ghetto-paranoia. Jeg hadde vanskelig for å tro at noen i kretsen vår kunne være hemmelig politi.

Derfor ble jeg helt slått ut da jeg opplevde hva systemet utsatte Popeyes fagforening for. En av vennene mine, som jeg stolte mest på, viste seg å være FBI-informant: Sara Jane Moore. Vi trodde hun var en søt, litt forvirret forstadsmor, så det sjokkerte oss da hun tilsto i avisene at hun var spion for FBI, men fikk samvittighetskvaler da hun under arbeidet ble omvendt til Popeyes synspunkter.

1975 - Popeye på vår «back in the world»-frigivelsesfest

To måneder senere endret hun nesten verdenshistorien da hun forsøkte å myrde president Ford. Plaget av skyldfølelse over det hun hadde gjort for FBI, ønsket hun hevn over «systemets leder», som hun uttrykte det. Billy, naboen min, der jeg bodde sammen med transvestitter, slo pistolen ut av hånden hennes og reddet presidentens liv. Han ble invitert til Det hvite hus, men Billy var kjæreste med lederen av homobevegelsen, Harvey Milks elsker, Joe, og Det hvite hus trakk invitasjonen tilbake da Milk fikk ham til å innrømme åpent at han var homofil.

(I 2007, etter 32 år i fengsel, ble Sara Jane løslatt, og film- og tv-selskaper kontaktet meg for å få tak i bildene mine av henne.)

Hva var det som hadde skjedd, som hadde fått henne så ut av balanse? Et par kvelder etter festen vår skulle Popeye komme til meg for å velge ut fengselsbildene. Han ringte meg for å si at han måtte på et møte først, så jeg kunne komme senere og kjøre med ham hjem. To timer før jeg skulle dra, fikk jeg en skremmende telefon fra Annie, som gråt av frykt og ba meg om ikke å dra hjem med Popeye. Hadde jeg ikke fått den telefonen, hadde jeg ikke sett nyhetene neste kveld:

«God kveld, dette er 11-nyhetene søndag kveld. Politiet i San Francisco fortsetter etterforskningen av det likvidasjonslignende drapet på fengselsreformatoren Popeye Jackson, leder av Fangernes Union. Han satt i bilen sin sammen med den 28 år gamle Sally Voye, en skolelærer fra Vallejo, da skytingen fant sted klokken 02.45 søndag morgen. Politiet sier at de døde øyeblikkelig.»

Og så – uten pause – skiftet skjermen:

«Akkurat som mange av dere elsker jeg hunder. Derfor gir jeg hundene mine Alpo... kjøtt er hundens naturlige mat... ikke et snev av korn...» (her forkortet)

Så kom nyhetene tilbake:

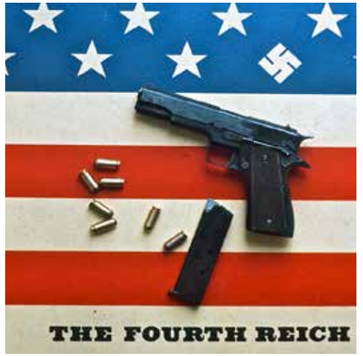
«Politisjef: – Rapporter tyder på at gjerningsmannen skjøt gjennom vinduet. Den første kulen traff frøken Voye, den andre Jackson. Det er ingen tegn til ran – pengene deres var urørt. Det ser ut til å være et drap i stil med en henrettelse.»

Og igjen, umiddelbart, den neste reklamen: «Når man ser noen ta den første biten, må man bare prøve det selv. I denne verden er det bare én type stekt kylling som alltid smaker så godt at man slikker fingrene etter en appetittvekkende bit av en Kentucky Fried Chicken»

For en dansker som den gang ikke var vant til TV-reklamer – spesielt i forbindelse med dødsfall – føltes kontrasten uanstendig brutal. Det var som om min venns liv og drap bare ble servert som et underholdningsinnslag mellom hundemat og Kentucky Fried Chicken.

"The revolution will not be televised."
- Gil Scott-Heron

"The revolution will not be live-streamed. The revolution will be in the streets. The revolution will be in our hearts." - Alicia Garza

Da profeten falt – Feilbarlig, ja, men med mot til å kjempe mot et kastesystem som dehumaniserer oss alle

"It's time for us to humanize the narratives of Black people. We've been dehumanized in this country for too long." —Patrisse Cullors, co-founder of Black Lives Matter

"The function, the very structure, of racism is to dehumanize people. And how can you negotiate with a dehumanized enemy? You can't." —James Baldwin

Selv om det var min beste (kalifornske) venn jeg så i en blodpøl på TV-skjermen – bare noen timer etter at jeg selv skulle ha kjørt ham hjem – var jeg ute av stand til å gråte de første fire dagene. Alt virket uvirkelig, filtrert gjennom den groteske blandingen av nyheter, hundematreklamer og stekt kylling. I et mediesystem som sluker tragedier og spytter dem ut som underholdning, lærer man raskt å glemme – eller stenge av.

Først ved begravelsen brøt jeg sammen. Da gikk det opp for meg at Sally – denne modige forstadskvinnen som hadde forsøkt å konfrontere Popeyes sexisme og jobbet for ghettobarn og innsatte – også hadde blitt drept, bare fordi hun hadde vært vitne. Derfor visste jeg også hva som hadde blitt min skjebne, hvis jeg hadde vært sammen med dem den natten.

Bildet av dem sammen tok jeg bare noen dager før drapet, som aldri ble oppklart. Men etter at Sara Jane Moore – senere dømt til livstid – i intervjuer beskrev hvordan FBI truet henne da hun begynte å dele Popeyes politiske overbevisninger, var det bare få av oss som tvilte på hvor ansvaret lå.

Popeye hadde ofte advart meg om tidligere fanger som muligens samarbeidet med politiet for å oppnå tidlig løslatelse.

Han var aldri selv redd for å dø, selv om San Francisco Chronicle avslørte at politiet hadde truet livet hans. I sin siste artikkel, skrevet mens jeg besøkte ham i fengselet, skrev han:
«Vi bør ikke frykte døden. Vi er den dømte klassen, og bare gjennom revolusjon kan vi vinne vår frihet – og friheten for alle jordens undertrykte.»

Ved begravelsen, hvor jeg som eneste fotograf var invitert av familien, kysset hans venner og medfanger – indianere, svarte, meksikanere og hvite – ham farvel i kisten. Mange andre vil ikke få lov til å «komme tilbake til verden» og se graven hans før tiår senere. Moren hans, som hadde brakt ham kake hver eneste uke i 19 år, brøt fullstendig sammen foran kisten.

San Francisco Examiner

Few assassination clues

Who killed 'Popeye' Jackson?

SLA jury's 11th day-- no verdict

Livermore street gals ends in riot

CIA called a danger to the people

Rocky's report

Ford takes to TV in furor over CIA

1975 - Hearst-avisene SF Examiner

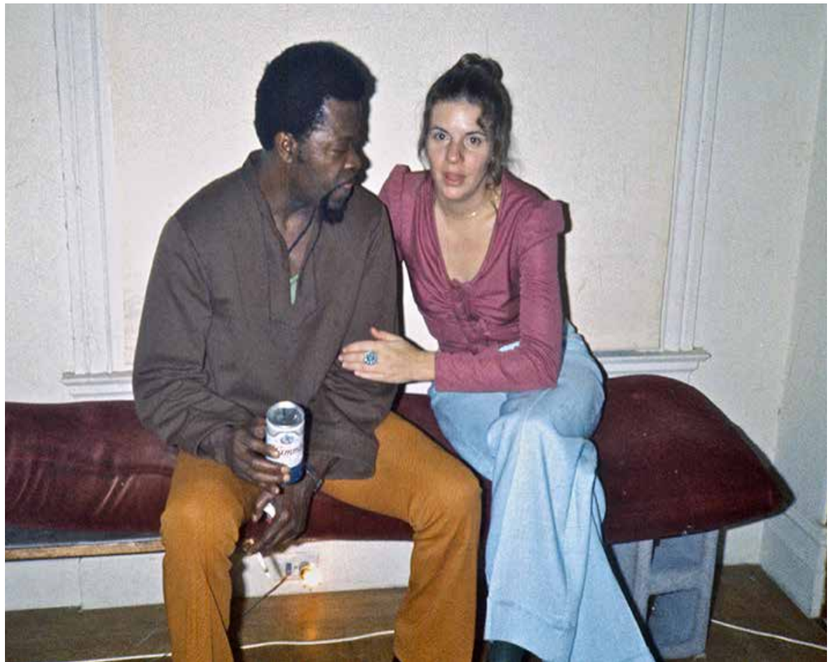

'Popeye' Jackson -- who executed him?

By Larry D. Hatfield

'POPEYE' JACKSON

SALLY VOYE

og SF Chronicle

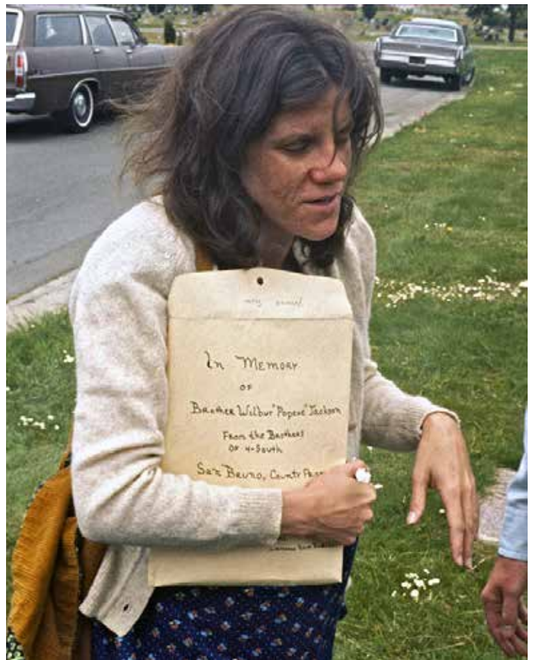

1975 - Popeye og Sally Voye på fest

1975 - Popeye på festen vår

1975 - UPU-medlem «Sleepy» på begravelsen

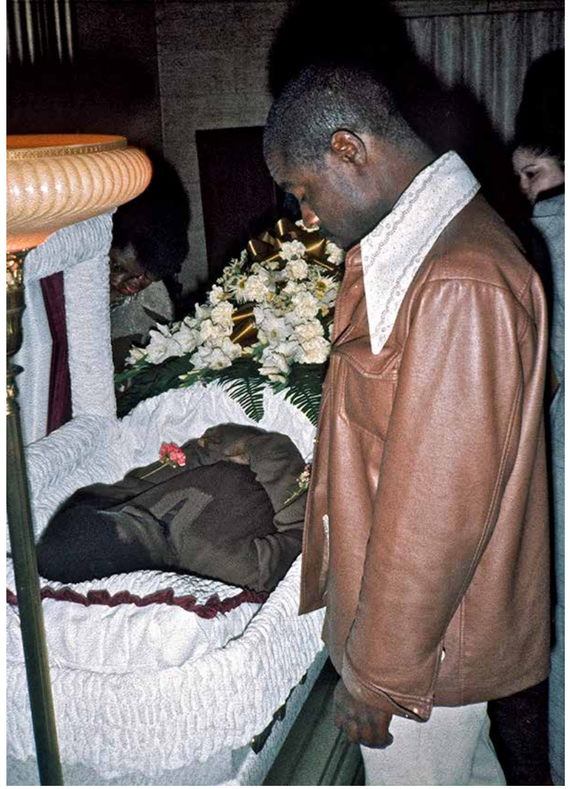
1975 - Popeyes gravide kone Pat Singer på begravelsen med kondolanser fra fangene - Mitt eget farvel

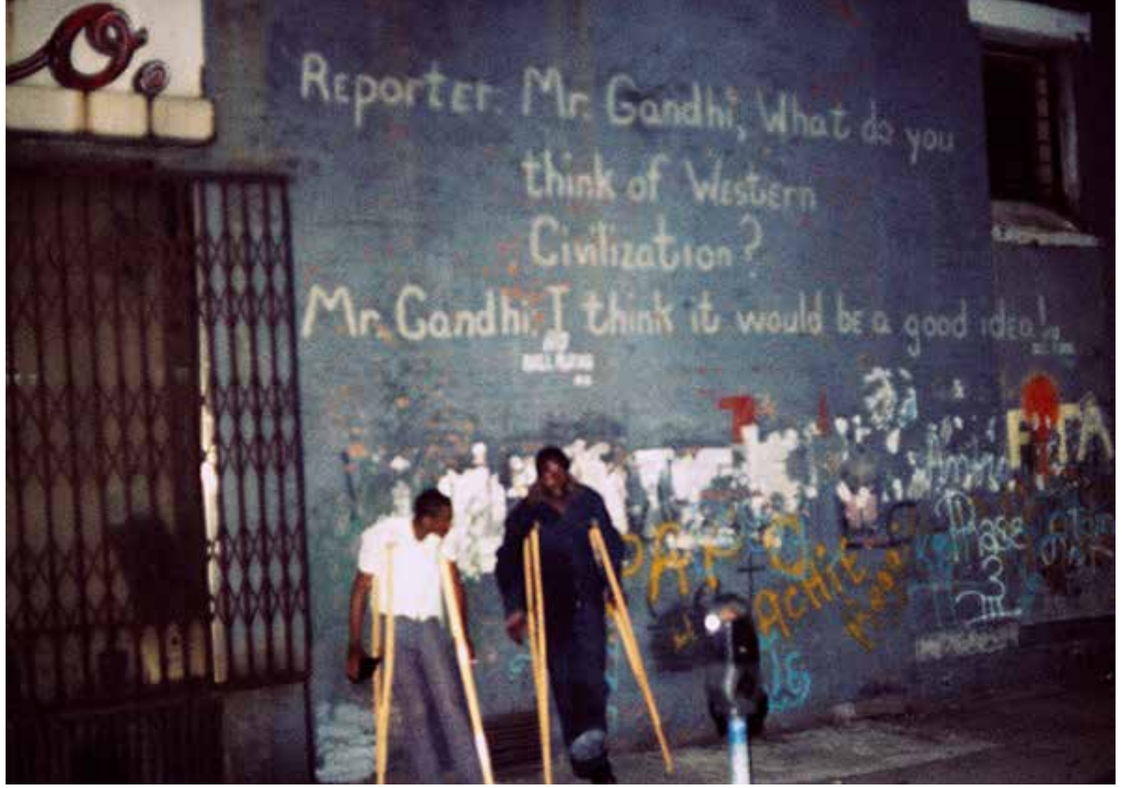

1975 – gjester til en innsamlingsmiddag til 5000 dollar per kuvert for president Ford

1975 - Tidligere fange sier farvel

1971 – To veteraner ved Gandhi-maleriet, Lower Eastside, NY

There is a man
who stands in all our way.
And his greedy hands
reach out across the world.
But if we slay this man
we will have peace in this land
and this glorious struggle
will be done.

And what we want is just to have
what we need
and to live in peace with dignity.
But these few old men,
no they won't break or bend
so it's only through their death
that we'll be free.

And if we dare to fight
for what, for what we want
sparing none
who are standing in our way:
The fight is hard and long
but we can't, we can't go wrong,
for our liberation will be won.

And we can meet again
if we do not die
for that is the price
that might be paid,
But if we pass this way
we shall meet some day,
we shall meet again
if we do not die ...

Elaine Brown, leder av Black Panther, fotografert her mens hun holder tale i Oakland, CA, 1973

Lyt til slutsangen her af Elaine Brown illustreret i mit lysbilledshow

1971 – et lik foran Gandhi-minneveggen

Minnetale til et land jeg hadde kommet til å elske

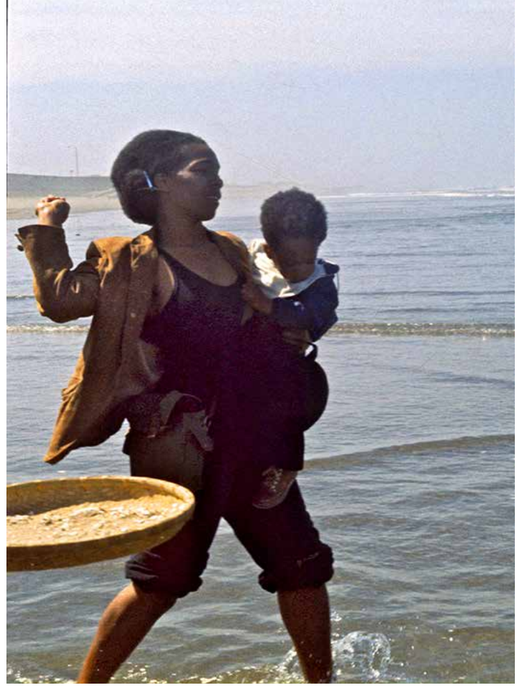
"Sometimes you have to give up on people, not because you don't care, but because they don't care." —Tupac Shakur

Popeye var den siste vennen jeg ønsket å ta farvel med på denne måten. Etter drapene på Popeye og Sally klarte jeg ikke å holde ut lenger og flyktet ut av landet. Alle mine følelser og sanser var drept.

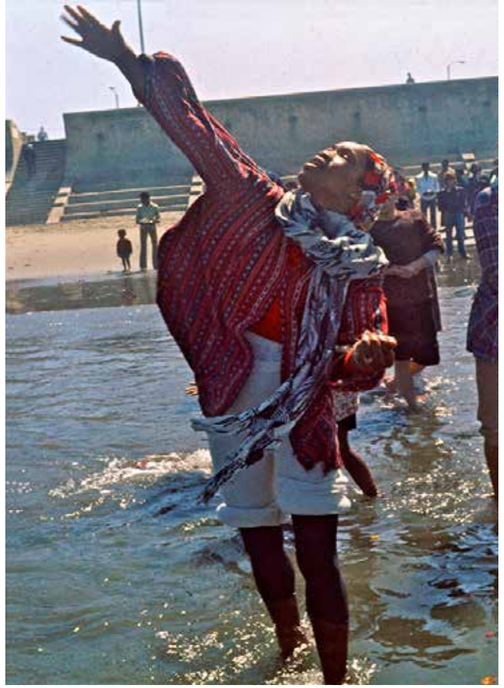
Jeg hadde mistet 12 av mine beste venner og bekjente til denne meningsløse amerikanske volden, og mange andre var forsvunnet i fengsler på livstid.

Denne mannen ble myrdet i New York nær der jeg bodde, rett overfor et veggmaleri i ghettoen (ses bak likkledet) – et motiv han muligens aldri rakk å se og kanskje var ute av stand til å lese. En sen kveld fant vi ved den samme veggen to forkrøplede veteraner, som hadde vært ute for å «forsvare den vestlige sivilisasjonen» og nå måtte tigge på gaten.

"I love America more than any other country in this world, and, exactly for this reason, I insist on the right to criticize her perpetually." — James Baldwin

1975 – San Francisco. Linda Jones kaster asken i havet

1975 – San Francisco. Rhodessa Jones kaster asken.
Året etter så hun lysbildefremvisningen i København

"O, let America be America again—The land that never has been yet—And yet must be—the land where every man is free."
—Langston Hughes

Jeg avslutter min første USA-reise med noe av den opprinnelige tårefylte patosen fra lysbildefremvisningen:

Jeg elsket det amerikanske folket mer enn noe annet jeg har kjent. Til slutt ønsket jeg å bli en del av det og hadde ikke drømt om å forlate landet. Den menneskelige varmen jeg møtte overalt – den samme varmen som så mange innvandrere hadde blitt ønsket velkommen med – var et friskt pust etter den tilbakeholdenheten og innestengtheten jeg kjente fra Europa.

Men denne varmen stod i så skarp kontrast til det grusomme og umenneskeliggjøren-

de ghettosystemet, som hadde vokst frem av amerikanernes egen uerkjente smerte – traumer fra barndommen og deres senere liv.

Jeg hadde vært på Amerikas høyeste tinder og i de dypeste skyggefulle daler nær gravens rand. Overalt gjorde det vondt å se den tiltagende forsteningen og forsvaringen som kveler den varmen og åpenheten som en gang var nasjonens sjel.

De fleste utenlandske besøkende opplever den fortsatt som befriende, men bak fasaden er den for amerikanske borgere erstattet av en voksende frykt, et hat og en bitterhet som splitter familier og fellesskap i ekko-kamre, hvor man ikke lenger tør å snakke med hverandre om rase eller politikk. I denne kalde borgerkrigen isolerer folk seg i nabolag med likesinnede.

Så volden fortsetter – volden mot alle undertrykte folk. Med vår klimarasisme og urettferdige handelspolitikk dreper eller driver vi millioner av «de trette, de fattige» mot våre kyster som flyktninger. Men hvor mange liv er vi villige til å kaste bort for å unngå å endre oss selv på en måte som ville komme våre barn og verden som helhet til gode?

Enda et barn er blitt drept i ghetto-volden – fem år gammelt. Sirkelen sluttes. Enda en gang må en svart mor «kaste sitt barn i havet», slik hun gjorde det fra slaveskipene for 500 år siden. Livssyklusen til vårt ghettosystem ...

Havet skal føre henne tilbake til kystene hennes forfedre kom fra, da vi trengte dem. Hvor mye mer lidelse vil vi være vitne til – eller årsaken til? Vi vet det ikke. Vi kaster usikkerheten i havet sammen med asken fra enda et offer.....

Avslutningen på lysbildefremvisningen med «Ship A'hoy» av The O'Jays

Ship Ahoy! Ship Ahoy! Ship Ahoy!
As far as your eye can see,
men, women and baby slaves,
coming to the land of Liberty,
where life's design is already made –
So young and so strong
they're just waiting to be saved ...

Etterord – Fra undertrykkelse til empati: En reise mot helbredelse

Slutten av lysbildefremvisningen min

"Forgiveness is the willingness to give up the hope of a better past. " -Toni Morrison

"History, despite its wrenching pain, cannot be unlived, but if faced with courage, need not be lived again." -Maya Angelou

"We are all interconnected, and the pain of one becomes the pain of all. We must learn to heal together, or we will all suffer." - Yaa Gyasi

"Healing begins where the wound was made." - Alice Walker, The Way Forward Is with a Broken Heart

"If we're gonna heal, we gotta feel. And we can't heal if we're afraid." –Beyoncé

Da amerikanske elever ble bedt om å skrive ned sine følelser etter fem timer med «omvendt undertrykkelse» i lysbildefremvisningen min – det vil si ved konsekvent å bli motsagt fra et undertrykt perspektiv i deres forståelsesramme som anstendige og rettskafne – var resultatet typisk disse ordene:

full av skyldfølelse, paranoid, frustrert, utmattet, ubalansert, følelsesløs, anspent, sint, plaget av det, målløs, dum, forvirret, uverdig, forsiktig, mindreverdig, maktesløs, fryktsom, saktmodig, passiv ...

Noen ganger gikk de videre og skrev blant annet: *...beskyttende, uoppmerksom, fiendtlig, likegyldig, beregnet, bløffende, svikefull, intrigant, manipulerende, hevngjerrig, overlegen, uengasjert, mistenksom, observant (overfor undertrykkeren), listig, destruktiv ...*

Altså nesten de samme følelsene som uttrykkes av de fleste svarte som i dag lever under undertrykkelsens mønstre i USA og Sør-Afrika, av muslimske innvandrere i Europa, av palestinere under Israel og i ulik grad av mange andre undertrykte – ofte med det endelige resultatet: **vold**.

Smerten, sinnet og sorgfullheten, som oppsummerer disse følelsene, tvinger mennesker ut i handlingslammelse og selvoppslukende sinne. Den irrasjonelle og maktesløse oppførselen som følger, forsterker undertrykkerens rasisme ytterligere. Den plutselige erkjennelsen av hvordan denne onde sirkelen fungerer, motiverte mange av universitetsstudentene til å samarbeide om å frigjøre seg fra disse mønstrene. Mange følte en trang til å gråte og til å dele sine følelser med andre. Å dele våre følelser og dype bekymringer om rasisme i en konstruktiv dialog er, mener jeg, et meningsfullt første skritt mot å bryte den frykten og hemningen som holder oss fastlåst i skadelige mønstre.

Mange lesere av tekstene i denne boka vil uten tvil være imot systemisk rasisme – summen av all vår individuelle rasisme – men forhåpentligvis også ta skrittet videre og konfrontere sin egen.

Å tvinge mennesker inn i en ny måte å tenke på for å frigjøre andre er selvfølgelig ikke min egen idé. Jeg ble inspirert av – og hadde personlig nytte av – de progressive regjeringsprogrammene som en annen skandinav, Gunnar Myrdal, ga opphav til med sitt banebrytende verk An American Dilemma. I årene etter borgerrettighetsbevegelsen forsøkte den amerikanske regjeringen å endre den undertrykkende hvite tankegangen, da – som Myrdal påpekte – bare en reduksjon av de hvites fordommer kunne redusere undertrykkelsen og føre til oppadgående mobilitet for de svarte. Altså med tvang å sette i gang undertrykkelsens oppadgående spiral.

En som hadde stor nytte av disse programmene, var min mentor, dr. Charles King, hvis seminarer «Hvite mennesker må forandre seg» ble brukt av regjeringen for ansatte i militæret, CIA, FBI og andre statlige institusjoner – samt av store selskaper som IBM og Federal Express. Ideen var at bare gjennom en avprogrammering av de hvites splittende rasisme kunne deres forente makt brukes konstruktivt.

1986 - Med Dr. Charles King etter en av hans workshops – hør ham i videoen

1991 – Med min mentor på hans dødsleie i Atlanta få dager før han døde

Etter å ha sett showet mitt inviterte Charles King meg til å delta i seminarene sine som nøytral observatør. «Jeg vil ikke behandle deg som de andre,» sa han og plasserte meg ved sin side uten forklaring. Deretter begynte han systematisk å splitte, anklage, undertrykke og sette deltakerne opp mot hverandre i to dager for å vise dem hva svarte mennesker utsettes for. Som hvit syntes jeg han gikk for langt, og jeg følte medlidenhet med disse høyt utdannede og rettskafne deltakerne, som hadde avtalt med arbeidsgiveren sin å ikke stikke av – selv om vi alle ofte hadde lyst.

Med sin dype innsikt i svart og hvit psykologi så jeg ham gradvis bryte ned disse mektige lederne, slik at de endte opp med å reagere nesten «som barn». Han viste nøyaktig hva han gjorde. Den første dagen spurte han bare om navnene deres og la lapper med navnene i en boks. Etter to dager med undertrykkelse ba han dem én etter én lese opp sine spådommer høyt: hvem som ville trekke seg inn i seg selv, hvem som ville kjempe imot i begynnelsen, «de militante», og hvilke fluktroller de hver for seg ville innta.

Til slutt ba han dem skrive ned hvilke følelser de nå hadde. Jeg var forbløffet over hvor like beskrivelsene deres var – også mine. Så sa han: «Det er nøyaktig de samme følelsene som vi svarte lever med hver dag på grunn av hvit rasisme. Men nå vil jeg slutte å undertrykke dere ... stoler dere på meg?» Selvfølgelig gjorde ingen av oss det, etter flere ganger underveis feilaktig å ha sett lyset i enden av tunnelen da han kortvarig «trakk kniven tilbake fra 4 til bare 2 tommer inn i ryggen vår».

Først til slutt ombestemte han seg og avsluttet de to dagene med en frigjøringsfest. Aldri har jeg sett så stor takknemlighet strømme gjennom mennesker som følte seg løftet inn i «en ny og friere måte å tenke på». Da flere hadde trodd at jeg var Charles Kings spion eller medsammensvorne – selv om mine indre følelsesmessige reaksjoner hadde lignet deres – var jeg som uten-forstående stolt da han til slutt presenterte meg som «den eneste John Brown i vår tid». I årene etter tok jeg ofte elevene mine med til Harper's Ferry, der John Brown hadde startet sitt opprør mot slaveriet.

Charles King var den første som fikk meg til å innse at følelsene folk hadde etter undertrykkelsen av ham, var de samme som mange opplevde etter å ha sett Amerikanske Bilder. Det var også grunnen til at jeg strakte opplevelsen over to dager. Hans innestengende, maktdemonstrerende metoder virket imidlertid ikke på universitetene, hvor studentene raskt søkte tilflukt. Heldigvis gjorde kombinasjonen av bilder og musikk studentene mine så «fengslede» og «granatsjokkerte» i de fem undertrykkende timene showet varte, at de var motivert til enda en dag – nå med helbredende frigjøring. Her begynte de gradvis – særlig med hjelp fra min svarte assistent Tony Harris – å åpne seg og delta i den første dyptgående dialogen mellom hvite og svarte de hadde opplevd på campus. I dette nye, varme fellesskapet trengte de snart ikke lenger oss, og Tony og jeg snek oss stille ut og videre til neste universitet, hvor vi gjentok hele programmet. Ofte ble vi invitert tilbake innen et år til deres «American Pictures Unlearning Racism»-grupper. Noen ganger hørte jeg om virkningene helt opptil 20 år senere, når de møttes igjen for å evaluere hvordan American Pictures hadde forandret livene deres, og inviterte meg med på «jubileet».

Venstre: Dr. Charles Kings workshop
Høyre: min egen workshop ved University of Pennsylvania i 1991

Med Zindzi Mandela feirer vi i vårt Ubuntu House den felles menneskeligheten som går på tvers av alle etniske, religiøse, seksuelle og nasjonale grenser

Så å «undertrykke» oss på den gode måten for å konfrontere oss med våre egne undertrykkende mønstre og bringe oss sammen i dialog – på like fot – er den mest effektive veien til helbredelse og bekjempelse av rasisme jeg har sett. Prosessen brukes i mange former av andre antirasismekonsulenter jeg har møtt. Bare én metode mener jeg er mer effektiv: å flytte inn hos dem man frykter eller har fordommer mot, hvis man har muligheten til det. Det opplevde jeg da jeg tok med meg studenter eller utlendinger eller til og med Ku Klux Klan-medlemmer for å bo sammen med de innestengte i våre ghettoer, og møte dem på deres egne premisser.

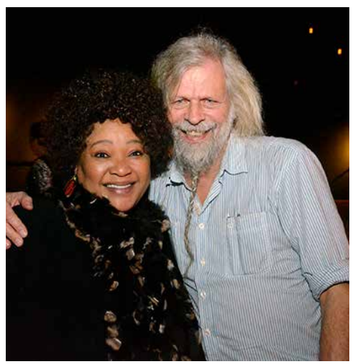
Mye raskere ville de der avlære sine frykt- og skyldfølelser, noe som er vanskeligere i de trygge intellektuelle omgivelsene under et universitets «hvite premisser».

Og samtidig hjalp de ghettobeboerne med å avlære mange av deres dypt rotfestede mønstre av sinne og fiendtlighet.

Da jeg etter de første vagabondårene – gjennom andres kjærlige hjelp – lærte å overvinne min egen frykt og mistillit og opplevde hvordan mennesker nå åpnet seg for meg, fant jeg et dikt av Nis Petersen som utfordret meg til i enda større grad å si ja til dem jeg unngikk. Jeg illustrerte det med mine bilder og bar det med meg som inspirasjon, og mange år senere ble det innledningen til alle foredragene mine: «Om å si ja til dem vi unngår».

Med kjærlighet, Jacob Holdt

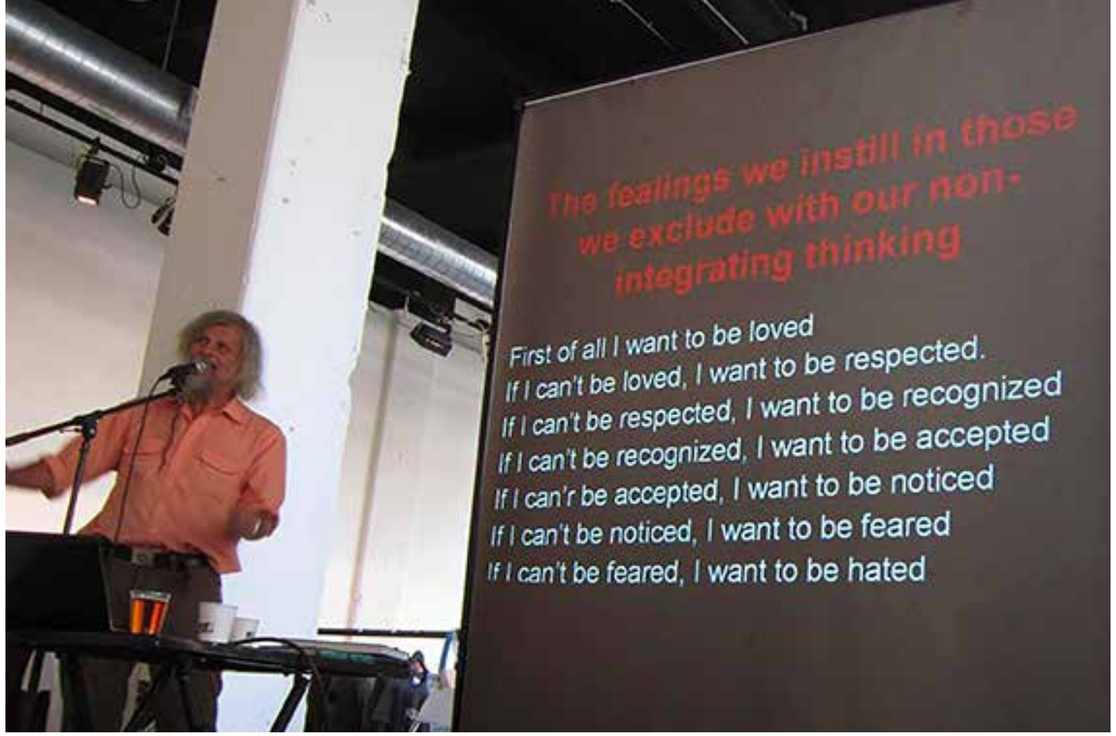
Oppressors of the world, unite—
we have nothing to lose
but the illusions of our gains.

Beskytter for Ubuntu-huset, Zindzi Mandela, datter av Winnie og Nelson Mandela

Til venstre: Se Zindzi Mandela tale i Ubuntuhuset på kvinnedagen

Til høyre: Se min avskjedstale til henne kort tid før hun gikk bort

2012 New York. - Foredraget mitt «Om å si ja til dem vi prøver å unngå» Photo Susanne Gupta

Lovest Thou Man ?

Man came towards me
– heavily – painfully –
behind him the path
with slimy tracks
of lies and festering sores -.
A voice boomed: Lovest thou Man?
No! I said – I can't.
Love! Said the voice.
Man came –
nearer – crawling –
drooling of lust –
with flies and vermin
in the sores of his belly.

Hammered the voice :
- Lovest thou Man ?
No ! I said.
Love! said the voice.
Nearer – and slowly nearer –
inch by inch –
the stench was heavy
from Lie's thousands of diseases –
and the voice threatened:
- Lovest thou Man ?
- No – I don't love !
- Love! Said the voice.
Then he rose to his feet –

and he stretched his hands towards me,
and lo: the spike wounds oozed red –
the naked arms were covered to the
shoulders with black sores of sin –
and the man laughed :
– Thus did God love !
A blindfold fell from my eyes –
And I shouted :
– Mand – I love you !
And my mouth was full of blood –
the blood of Man.

Nis Petersen

«Det som gjør American Pictures så urovekkende sterk, er den kumulative effekten av Holdts fotografier kombinert med hans outsider-analyse av dynamikken i fattigdom og undertrykkelse i USA.»
Los Angeles Times

«Det er et sterkt og urovekkende innblikk i en stor del av befolkningen vår, som aldri har oppnådd frihet i noen meningsfull forstand.»
San Francisco Chronicle

«Amerikanske bilder er en utrolig tung bok å lese for enhver amerikaner, ettersom Holdt ikke nøler med å legge skylden for urettferdighetene i vårt samfunn på de hvite. For mange som gir seg ut for å være filantroper, har denne boken derfor den virkningen at den får vår selvrettferdige indignasjon over denne outsiderens kritikk av vårt samfunn til å smelte bort i følelsene opphisselse.

Vi kjemper for å finne noe å holde fast i, hvorfra vi kan gripe en stein fra det fengsel av skyld som han bygger rundt oss – for at vi til slutt skal kunne etterrationalisere en vei ut.»

Men hvert eneste argument, hver eneste stein, blir raskt sementert over til vi finner oss innestengt i fengselet – alene med oss selv og den smerten som kommer av å erkjenne og til slutt se i øynene at vi er skyldige.

Innrømmelsen av denne undertrykkende skyldfølelsen brenner bort lagene av etterrationalisering som vi tidligere hadde brukt som unnskyldninger for å beskytte oss mot erkjennelsen av at vår livsstil og bekymringsløse holdninger ikke bare tillater, men er den direkte årsaken til våre store urettferdigheter overfor samfunnets utstøtte mennesker.

På denne måten lar Amerikanske Bilder leseren «bli født på ny» som et tenkende, følende menneske, som er i stand til å se de undertrykte som likeverdige mennesker og dermed skape forandring til alles gjensidig fordel.

Nils Hoernle in "A Foreigner's Perspective on Social Injustice in the United States"

Mulig tekst til flap på bagsideomslaget

«Man kunne kanskje kalle American Pictures et «mesterverk». Men «mesterverk» er et ord som innebærer fire stjerner i avisene filmseksjon. Det er et ord som de fleste bruker om «store» Hollywood-filmer – de store, fantastiske, melodramatiske, filmiske spektaklene som så lett tilfredsstiller vårt ønske om illusjon, passivitet og voyeurisme.
Slike mesterverk blir raskt glemt.
American Pictures er et uttrykk for en global virkelighet og et ansvar som vi alle deler. Den vil forfølge deg i flere dager etter at du har sett den. Den vil oppta deg følelsesmessig og intellektuelt, som om det var pesten. Selv om denne ekstraordinære rekken av amerikanske kulturer kan innby til betegnelsen «mesterverk», ville en slik betegnelse tilsløre den kraften og det overveldende grepet som denne produksjonen utøver på sine tilskuere. American Pictures oppnår det som «mesterverk» sjelden forsøker å oppnå. American Pictures utfordrer seeren til å handle, ikke bare til å reagere katartisk, men til å gjøre noe med det amerikanske systemets grusomheter. Det er dette tilsynelatende enorme spranget fra inspirerende kunst til empirisk handling som American Pictures bevisst har satt seg som mål. Men det som får Holdt til å innrømme at disse empiriske resultatene er umulige å måle, er hans bevissthet om det amerikanske systemets enorme evne til å absorbere alt og evne til å skape masker som konstant skjuler dets grusomheter og urettferdigheter.
Gjennom hele American Pictures stiller Jacob Holdt hele tiden spørsmål ved gyldigheten av sitt verk, idet han uttrykker frykt for at han kanskje bare er nok en hvit mann som utnytter minoritetene, og ved hele tiden å fastslå at den blotte gjengivelsen av hans erfaringer aldri kan svare til virkeligheten i det Amerika han har forsøkt å forstå. Det samme gjelder her: ingen beskrivelse eller ros kan formidle opplevelsen av American Pictures. American Pictures er en presentasjon som alle amerikanere selv må oppleve.»
The Chicago Reader